

EXPLICAREA DUMNEZEIESTII LITURGHII

Protopresbiter
STEFANOS ANAGNOSTOPOULOS

**EXPLICAREA
DUMNEZEIEȘTII LITURGHII**

**CU AJUTORUL UNOR
EVENIMENTE REALE ȘI A UNOR EXPERIENȚE DIN
VIEȚILE SFINȚILOR, PREOȚILOR, MONAHIILOR
ȘI CREDINCIOȘILOR**

Traducere de
Preot Victor MANOLACHE

**EDITURA BIZANTINĂ
BUCUREȘTI**

Desene: Mihai COMAN
Coperta: Maria COMAN

Traducerea a fost făcută după originalul grecesc

Πρωτοπρεσβυτέρου ΣΤΕΦΑΝΟΥ Κ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
*ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΕΣΑ ΑΠΟ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΓΙΩΝ, ΙΕΡΕΩΝ,
ΜΟΝΑΧΩΝ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΝ,
ΠΕΙΡΑΙΑΣ, 2003*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ANAGNOSTOPOULOS, STEFANOS
Explicarea dumnezeieștii Liturghii/ Stefanos
Anagnostopoulos. – București : Editura Bizantină, 2005
ISBN 973-9492-70-3

364:281.95

Copyright© pentru ediția românească: EDITURA BIZANTINĂ
ISBN 973-9492-70-3

Dedicații cu recunoștință

*Celui care, de peste patruzeci de ani, este
părintele meu duhovnicesc, preavenerabil și iubit,
Arhim. EFREM Filoteitul,
părintelui iubitor și îndrumătorului nerătăcit,
duhovnicului discret și bunului păstor,
învățătorului îndulcitor al cuvântului,
lucrătorului neobosit al duhului,
următor al lui Hristos și cugetătorului cel drept
în Biserica Ortodoxă*

*Clericilor ortodocși din toate treptele
care, peste tot, pe acest pământ,
poartă Preoția lui Hristos,
cei care păstrează integru și nepătat
Testamentul Acestuia*

*Întru toate preaiubitei mele soții,
tovarăș de viață, Elena presbitera,
copiilor și nepoșilor noștri*

Prefața editorului traducerii românești

Ca ostenitori ai Editurii Bizantine, ne exprimăm umil recunoștința față de Bunul Dumnezeu pentru că, prin rânduiala Lui, nepătrunsă de mintea omenească, și pentru rugăciunile sfinților care ne iubesc în ciuda neputințelor noastre, am ajuns în posesia cărții pe care acum o oferim cititorilor noștri, cu bucurie și cu încredințarea că va fi de mare folos duhovnicesc.

Cu un an în urmă, după o scurtă întâlnire la congresul organizat la Atena și dedicat Părintelui Iosif Isihastul, Părintele Stefanos Anagnostopoulos îmi trimitea un exemplar din cartea sa, *Explicarea Dumnezeieștii Liturghii*, împreună cu oferta de a susține publicarea acesteia în limba română. Dincolo de dorința de a fi de folos și fraților creștini ortodocși din România, Părintele Stefanos avea un motiv puternic, sentimental, pentru a-și dori traducerea cărții în limba română. Mama Prea Cucerniciei sale a fost româncă, din Brăila.

În carte aveam să aflu un semn în plus că lucrurile nu sunt întâmplătoare. Filiația duhovnicească a Părintelui Stefanos este ea însăși un punct de întâlnire cu Editura Bizantină, dacă nu exagerăm îndrăznind să ne socotim adoptați duhovnicește de către Părintele Iosif Isihastul, prin publicarea în limba română a *Scrisorilor* sale¹ și prin legătura noastră cu obștea Mănăstirii Vatoped, descendentă duhovnicește din familia Părintelui Iosif Isihastul, prin ucenicul acestuia, Părintele Iosif Vatopedinul. Părintele Stefanos este ucenic fidel – de patruzeci de ani - al celui alt ucenic în viață al Părintelui Iosif Isihastul, Arhim. Efrem Filoteitul, fost stareț al Mănăstirii Filotei și întemeietor al unui impresionant număr de mănăstiri ortodoxe (aproape douăzeci) în America. Întâlnirea noastră - a autorului cărții de față și a editorilor acesteia în limba română - în relația duhovnicească cu același mare Cuvios și Isihast al veacului al XX-lea, de numele căruia se leagă renașterea monahismului atonit din ultima jumătate de veac și popularea a cel puțin șase din cele douăzeci de mănăstiri atonite prin ucenicii săi și obștile născute în jurul acestora, ne face să credem, cu emoție, că rugăciunile Părintelui Iosif Isihastul ar fi putut avea o contribuție la înfăptuirea acestei binecuvântate conlucrări.

---

¹ Gheron Iosif, *Mărturii din viața monahală*, Editura Bizantină, 2003²

Nu mult după aceea, aveam să descopăr și comoara intrinsecă reprezentată de cartea Părintelui Stefanos. O explicație pe înțelesul tuturor, atât de amănunțită și documentată, a Dumnezeieștii Liturghii este un dar neprețuit, mai ales astăzi, când se simte foarte mult nevoia revitalizării lucrării învățătoarești-catehetice, mistagogice, a slujitorilor Bisericii. Una din prioritățile noastre misionare trebuie să fie aceea de a explica credincioșilor ce se întâmplă în biserică, sensul ansamblului de lucrări sacramentale, gesturi și obiecte care constituie viața liturgică a Bisericii. Redescoperirea cât mai deplină a înțelesului slujbelor în ansamblul lor și în părțile lor componente, până la cel mai mic gest liturgic, este o sarcină urgentă care cade mai ales în responsabilitatea preoților de parohie. Ea ne-ar ajuta să depășim inerția întemeierii exclusiv pe tradiție a demersului nostru bisericesc și biruirea rutinei, odată cu actualizarea relației directe și personale a fiecărui credincios cu Dumnezeu în slujbele bisericești.

Citarea unui număr impresionant de experiențe și mărturii legate de Dumnezeiasca Liturghie, culese din viețile sfinților, ale preoților, monahilor și credincioșilor Bisericii din toate timpurile, până în zilele noastre, sporește foarte mult valoarea cărții și-i conferă forța lucrătoare și mobilizatoare a cuvântului mărturisitor.

Prezenta *Explicație a Dumnezeieștii Liturghii* se întemeiază pe tradiția Bisericii și pe lucrări clasice ale Sfinților Părinți, precum Nicolae Cabasila sau Simeon al Tesalonicului. Ea adaugă, însă, cuvântul viu, actual, emoționant, plin de forță duhovnicească, izvorât din sufletul unui slujitor viu al Sfântului Altar și adresat cu ardoare sfântă tuturor creștinilor, dar mai ales confrăților săi preoți.

Cred că această carte poate să se constituie într-un puternic imbold la adresa noastră, a preoților - dar și într-un valoros sprijin - de a repeta experiența Părintelui Stefanos, din care s-a născut cartea însăși, aceea de a începe cât mai curând - cei care nu am făcut-o încă - o serie de predici sau cateheze în care să explicăm amănunțit credincioșilor noștri Dumnezeiasca Liturghie.

Vreau să adaug un simplu cuvânt de laudă și mulțumire traducătorului, tânărul preot Victor Manolache, pentru râvna și priceperea cu care și-a împlinit această dificilă misiune.

Preot prof. dr. Constantin COMAN

30 noiembrie 2005

*Pomenirea Sfântului Apostol ANDREI,
cel Întîchemat, Apostolul românilor*

Prologul autorului pentru ediția în limba română

Cu sentimente de profundă bucurie în Hristos Iisus și de slăvire a lui Dumnezeu celui în Treime, cedez Editurii Bizantine drepturile traducerii și publicării lucrării mele *Experiențe în timpul Dumnezeieștii Liturghii* în limba maternă a mamei mele după trup, Maria Tservisi, româncă prin naștere, cu părinți și strămoși români, din Brăila, România.

Analiza scrisă a Sfintei Liturghii nu oferă binecredincioșilor cititori numai cunoștințe seci, ci și trăiri care privesc realitatea istorică a Jertfei de pe Cruce a Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu Întrupat în persoana Mântuitorului nostru Iisus Hristos „de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria”.

Oriunde s-ar afla pe pământ, creștinul ortodox care participă cu căință adevărată și cu frică de Dumnezeu, cu credință fierbinte și iubire lucrătoare, adică cu vrednicie, la Marea Taină a Dumnezeieștii Euharistii, se bucură de darul nemărginit al transfigurării dumnezeiești întrucât se împărtășește „cu Trupul și Sângele lui Hristos spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”.

Și atunci:

O, coplesire a Dumnezeiescului Har!

O, plinire a dumnezeieștii iubiri!

O, praznic ceresc strălucit!

O, beție duhovnicească și bucurie dumnezeiască!

O, cunună de heruvimi pentru suflet!

În fine, minune mare; să se amestece firea noastră, căzută și stricăcioasă, cu cea a Dumnezeu-Omului Iisus Hristos, trupul nostru netrebnic cu Preasfântul Trup al Lui, sângele nostru păcătos cu Preacuratul lui Sânge și mințea noastră întunecoasă cu Mințea nemărginită a Dumnezeirii celei în Trei Sori.

Toate acestea sunt trăiri, experiențe, sunt viață, sunt putere, sunt lumină, nu numai în calea ascetică a sfinților

Bisericii noastre Ortodoxe, ci și în viața preoților slujitori ai celui Preaînalt în lume și a multor creștini ortodocși iubitori de Dumnezeu, a celor care au dobândit și poartă veșmântul dumnezeiesc al smereniei și s-au transfigurat neamăgitor prin împlinirea poruncilor evanghelice.

Această minune izbăvitoare este mărturia conștientă a sălășluirii lui Dumnezeu cel Treimic în inima noastră, după făgăduința Domnului „Vom veni la el și Ne vom face locaș în el” (Ioan 14, 23).

Doresc smerit ca inima fiecărui preot-slijitor român ortodox (din orice treaptă) să devină adânc duhovnicesc aprins de Focul Dumnezeirii fără să fie ars, și să aibă în același timp trăirea unirii de negrăit a Jetfelnicului Ceresc cu Pământea-sca Sfântă Masă într-o singură unitate, întrucât este o Turmă și un Păstor, Stăpânul Hristos.

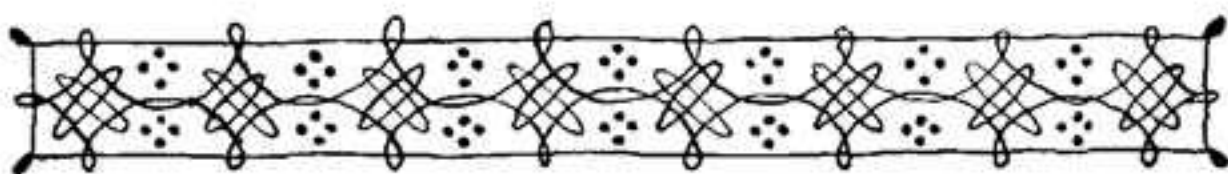
Iar credinciosului ortodox care participă la Dumnezeiasca Liturghie și se împărtășește îi doresc să trăiască trupește și sufletește coborârea cărbunelui aprins al Sfântului Duh, care îi dăruiește prin har iertarea păcatelor, îndreptarea, eliberarea, sfințirea, pentru ca inima lui să strige biruitor „Avva, Părinte”!

Rugați-vă pentru mine, păcătosul Ștefan preotul, pentru Elena presbitera, pentru copiii, nepoții și strănepoții noștri.

Cu multă dragoste în Hristos,
Protopresbiter STEFANOS Anagnostopoulos

26 octombrie 2005
Pomenirea Sfântului Marelui
Mucenic DIMITRIE

Prolog al Părintelui meu duhovnicesc, Arhim. EFREM Filoteitul

Ce măreție este Dumnezeiasca Liturghie! Cât de mult cinstește Dumnezeu pe om! Vine împreună cu cetele îngerești la fiecare Dumnezeiască Liturghie și-l hrănește pe om cu Preasfântul Său Trup și Sânge! Dumnezeu ne-a dăruit totul! Ce lucru trupesc sau duhovnicesc, stricăcios sau nestricăcios ne lipsește? Nici unul! Dacă ne dăruiește zilnic îndumnezeitorul Său Trup și Sânge, ce poate fi superior acestora? Sigur că nimic! În ce taine l-a învrednicit Dumnezeu pe omul pământesc să slujească! O, iubire cerească, neprețuită! O picătură de iubire dumnezeiască este mai mult decât toată iubirea de pe pământ, trupească și lumească!

Păcatul protopărinților a fost începutul și rădăcina tuturor evenimentelor dramatice de până astăzi și de până la sfârșitul veacurilor. O singură neascultare, ca o sămânță în pânțele Evei, a zămislit și a transmis moartea trupească și sufletească neamului omenesc care s-a născut din aceasta. De unde să-și închipuie sărmana Eva că neînsemnatul gust al fructului oprit avea să producă așa o catastrofă și așa un iad, încât să fie nevoie de „sfatul” Sfintei Treimi de a trimite o Persoană din sânul Treimii celei dătătoare de viață în lume și să sufere din partea lucrului mâinilor Sale, din partea omului, loviri, biciuiri, scuipări și tot felul de necinstiri, și să fie răstignită pe Cruce ca un blestem: „Blestemat este tot cel spânzurat pe lemn!” (Gal. 3,13).

În fiecare Dumnezeiască Liturghie este actualizată pătımirea pe Cruce și Învierea cea aducătoare de viață a Domnului nostru Iisus Hristos, dulcea noastră izbăvire, lumina sufletelor noastre întunecate, prin care este curățit orice suflet păcătos. Cât de mare este iubirea lui Hristos pentru noi! A luat firea noastră omenească și S-a răstignit pe Cruce dăruindu-ne

libertatea și iertarea datorilor față de Tatăl Ceresc, și ca un frate preaiubit ne învrednicește de împreună-moștenirea bogăției nesfârșite a Tatălui Său Ceresc. Și dacă în legea cea veche, la umbra lucrurilor, sângele taurilor și arderile de tot curăteau pe cei adormiți, cu cât mai mult Preasfântul Sânge al lui Hristos, care se împărtășește pe sfintele Jertfelnice din Bisericile sfinte ale lui Dumnezeu, ne va curăți de toate păcatele și ne va încălzi sufletele cu iubirea dumnezeiască a preadulcelui nostru Iisus. Mielul înjunghiat pentru mântuirea noastră ne va spăla și pe noi cu Preasfânt Sângele Său, va spăla murdăria păcatelor noastre și ne va dărui odihna cea veșnică.

O! Cât de necesar este și cât de datori suntem să venim cu orice preț la această cină cerească, care ne este oferită de Taina mai presus de fire a Sfintei Mese! Cu frică și cu evlavie să stăm în biserică, deoarece Hristos cu sfinții Îngeri sunt și Ei de față în chip nevăzut. Pe cei care sunt atenți și evlavioși îi umple de har și de binecuvântare. Pe cei neatenți îi osândește ca nevrednici.

Îngerii slujesc iar credincioșii vin să mănânce și să bea Trupul și Sângele lui Hristos - „Trupul lui Hristos primiți și din izvorul cel fără de moarte gustați”! – pentru ca astfel să trăiască în Hristos și să nu moară în păcat. Așadar, „Să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce din pâine și să bea din pahar” (1 Cor. 11, 28), deoarece „Cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, osândă își mănâncă și bea, nesocotind Trupul Domnului” (1 Cor. 11, 29). Așa cum, atunci când cineva vrea să se prezinte împăratului se pregătește pe măsură, adică prin îngrijire, curățenie, cuvânt, fel de a fi, caracter etc., pentru a atrage simpatia împăratului și în felul acesta să dobândească ceea ce dorea de la acesta, tot așa, dar incomparabil mai mult, fiecare creștin ortodox trebuie să se pregătească înainte de Dumnezeiasca Împărtășanie, pentru a primi milă și iertare de păcate. Pe cel care merge la împăratul pământesc de multe ori îl „împodobesc” viclenia, lingușeala, prefăcătoria și minciuna, pentru a putea câștiga ceea ce dorește. În timp ce pe creștinul binecredincios, care vine la Împăratul Împăraților, Cel care vede pe omul dinlăuntru, trebuie să fie împodobit de sfințenie, cuget smerit și simplitate sufletească.

Domnul a creat pe pământ Biserica Sa, ca pe o Mireasă a Sa, pentru ca aceasta să mijlocească pentru fiii Săi. Ne-a lăsat Marea Taină a Dumnezeieștii Euharistii, pentru a ne curăți, sfinți și uni cu Dumnezeu. Ne-a chemat pe toți. Pe unii când eram copii, pe alții când eram tineri, pe alții bătrâni. Ne-a îmbrățișat pe toți ca un Bun precum cloșca își ține puii sub aripi, pentru a ne face părtași Împărăției Sale Dumnezeiești. Nu a avut silă de nici unul dintre noi, nici de bubele noastre, nici de rănilor noastre, nici de boli și nici de mirosul greu al rănilor celor duhovnicești care copleșesc sufletele noastre. Ne-a primit ca un părinte, ne-a hrănit ca o mamă și ca un doctor fără de arginți ne-a vindecat și ne-a îmbrăcat în primul veșmânt al înfierii, al harului, trecând cu vederea mulțimea păcatelor fiecăruia. De aceea suntem datori cu nemărginită iubire și închinare. Iubirea să rămână în inimă, ca izvor de viață, izvorând iubire dumnezeiască.

Să participăm la Jertfa Mielului Înjunghiat cât mai des posibil, cu dezlegare, deoarece Dumnezeiasca Împărtășanie este cel mai bun ajutor pentru cel care luptă împotriva păcatului. Să mergem la Dumnezeieștile Taine cu multă străpungere de inimă și cu conștiința păcatelor noastre. Mila lui Dumnezeu este mare din moment ce acceptă Să intre în lăuntrul nostru, neluând în seamă mulțimea păcatelor noastre. Ci, din nemărginită iubire și bunătate vine pentru a ne sfinți, învrednicindu-ne să devenim fiii Lui și împreună-moștenitori ai Împărăției Lui. Să ne pregătim cu cuget curat și cu omorârea simțămintelor pătimase, în curăție, să intrăm împreună cu Sfinții Apostoli la Cina cea de Taină și să ne împărtășim cu preadulcele Iisus, pentru ca să rămână cu noi în vecii vecilor.

Slujesc cu nevrednicie Dumnezeului meu. Lucrare sfântă și înfricoșătoare. De fiecare dată aduc pe Mielul lui Dumnezeu jertfă bineplăcută lui Dumnezeu, neprihănit adus neprihănitului Dumnezeu și Tatăl, pentru a primi mila pentru cele prin care supărăm pe Preabunul Dumnezeu, care și-a jertfit pe Fiul Său pentru noi. O! Dumnezeul meu, ai dat pe Fiul Tău preaiubit pentru noi! „...pe când eram vrăjmași, ne-am împăcat cu Dumnezeu, prin moartea Fiului Său” (Rom. 5, 10).

Așa cum este cunoscut, multe explicații ale Dumnezeieștii Liturghii ne-au fost lăsate de Sfinții Părinți ai Bisericii, bazate în principal pe iluminarea și harul Sfântului Duh. Ceea ce face demnă de toată atenția și cauzatoare de mult folos duhovnicesc prezenta analiză a Dumnezeieștii Liturghii scrisă de către fiul meu duhovnicesc, preotul Ștefan Anagnostopoulos, este faptul că se realizează prin intermediul unor experiențe directe și mărturii ale vrednicilor slujitori ai Celui Preaînalt, mai vechi sau mai noi.

Doresc din tot sufletul ca această carte, așa cum își dorește și autorul ei, să ne conducă pe noi toți la adevărata conștiință și viață liturgică. Să ne determine ca pe niște robi recunoscători să încercăm a-I aduce odihnă și mângâiere, după cum spune Psalmistul: „Și de slugile sale va fi mângâiat.” (Psalm 134, 14), să simțim ceea ce ne-a dăruit Dumnezeu și să ne bucurăm în frumusețea iubirii Sale. Amin. Așa să fie!

*Cel mai nevrednic dintre toți,
Părintele EFREM*

NOTA AUTORULUI

Creștinii practicanți din parohia Sfânta Varvara, Amfiali Keratsiniu, unde slujesc, cititori evlavioși, mi-au cerut în repetate rânduri să le țin cateheze de seară, având ca temă explicarea Sfintei Liturghii. Știind că nu mă pricep așa de bine la predică și că exprimarea mea este sărăcăcioasă, lipsită de grație și cu multe lacune, am ezitat să purced la o asemenea lucrare.

Cu toate acestea, după ani, având la dispoziție multe mijloace, însemnate și prețioase, am început să îmbogățesc cuvântările existente, cu ajutorul harului Tainei înfricoșătoare, a Jertfei nesângeroase a lui Iisus Hristos. Astfel, bazându-mă pe experiența certă, temeinică și vie a unor suflete curate și neprihănite și cercetând anumite fapte compatibile, am purces la aceasta. Prima cateheză am ținut-o în octombrie 1992 iar ultima în martie 1995, în total 52 de omilii, care au fost și înregistrate.

Scopul principal al acestor predici a fost ca poporul lui Dumnezeu să realizeze necesitatea unei participări cât mai vii, cât mai înflăcărare și mai autentice, la Taina împărtășirii cu Iisus Hristos, pentru schimbarea și îndumnezeirea făpturii umane. Pentru ca să accentuez măreția neegalată a Sfintei Liturghii, m-am străduit să aduc fapte adevărate, în legătură directă sau indirectă cu taină Sfintei Euharistii, atât spre folosul simplilor participanți, cât și al celor care se împărtășeau din Potirul Vieții. Experiențele acestea le-am preluat din viețile sfinților, din ceea ce am auzit și am văzut personal în cei 43 de ani de slujire preotească la părinți îmbunătățiți și nevoitori, smeriți și cu har, la monahii din Sfântul Munte sau la creștinii simpli, dar cinstitori de Dumnezeu.

Aceste mărturii liturgice autentice ale clericilor ostenitori din toate treptele ierarhice și ale creștinilor plini de har, cu nume și fără nume, au fost confirmate de duhovnici experimentați, cu mărturii însemnate despre amăgirea diavolului,

pervertirea firii și a simțurilor și despre închipuiri. Toate aceste mărturii constituie elementul de bază al omiliilor și bogăția neegalată a sensurilor Sfintei Liturghii.

Cititorii credincioși vor observa că aceste povestiri adevărate sunt în legătură cu câteva momente speciale dar și înfricoșătoare din Sfânta Liturghie, precum : Imnul heruvimic, Vohodul mic și Vohodul mare, Prefacerea Cinstitelor Daruri și Sfânta Împărtășanie. După necesități, am adaptat omiliile, urmărind exclusiv folosul pe care l-ar aduce în inimile ascultătorilor și cititorilor, evenimentul în sine, analizat de fiecare în parte, separat de momentul Sfintei Liturghii. Încă de la prima omilie, am constatat că aceste povestiri adevărate stârnesc interesul ascultătorilor și întăresc în ei mai mult evlavia și frica de Dumnezeu, față de Taina minunată a Sfintei Liturghii.

Astfel, pregătirea pentru participarea la Sfânta Împărtășanie a însemnat aprofundarea dimensiunii ei duhovnicești. Toate predicile au fost înregistrate și popularizate, fiind la dispoziția multor creștini¹.

Curând, însă, au venit și propunerile din partea multor frați preoți și creștini, ca ele să fie publicate într-o carte. Gândul acesta chiar că m-a speriat, dar în cele din urmă, după ezitări de șapte ani am cedat și predicile s-au editat în prezenta lucrare. Transcrierea a urmărit cu fidelitate stilul cuvântului oral al predicii religioase, cu îndreptările de rigoare, de care s-au îngrijit teologi, filologi și alte suflete iubitoare de Dumnezeu. Pentru efortul depus le mulțumesc cu căldură și le doresc să primească de la Dumnezeu în inimi, darurile Sale bogate și mântuitoare.

În răstimpul de aproape zece ani, câți au trecut de la începerea acestor predici, preoți și creștini simpli mi-au relatat alte întâmplări minunate și extraordinare, asemănătoare cu cele expuse în omilii. Multe dintre acestea am socotit potrivit să le cuprind în prezenta ediție, îmbogățită și mai mult duhovnicește.

Și pentru că din audierea acestor predici s-au folosit duhovnicește destule suflete, care au înțeles mai adânc măreția Dumnezeieștii Liturghii, purced astăzi la publicarea lor și do-

---

¹ Predicile vor circula și pe CD.

resc din tot cugetul și cu toată smerenia să se mai folosească încă cel puțin câteva suflete din citirea lor. Pentru orice omisiune sau eventuală exagerare ne cerem cu smerenie iertare. Intenția noastră a fost și rămâne câștigarea fie și numai a unui singur suflet, mai ales a unui suflet preoțesc.

31 august 2002

*Sărbătoarea punerii în raclă a
Brâului Maicii Domnului*

INTRODUCERE GENERALĂ ÎN SFÂNTA LITURGHIE

Când cineva se întreabă cine slujește Sfânta Liturghie, răspunsul este: poporul lui Dumnezeu și preotul.

Biserica este Trupul tainic divino-uman al lui Hristos, iar membrii suntem noi toți, clerul și poporul. Ca Trup al lui Hristos, ea se roagă pentru lumea întreagă, este interesată de mântuirea tuturor oamenilor.

Sfânta Liturghie, însă, este săvârșită doar de creștinii ortodocși, care au primit Botezul și Taina Mirungerii. Aceștia sunt mădulele Bisericii **Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească** ce cuprinde tot poporul lui Dumnezeu.

Dumnezeiasca Liturghie este adorarea publică a mădulelor, oferită prin preot lui Dumnezeu. Jertfa mântuitoare, adică darul divin și rodul ei izbăvitor, este pentru noi toți. Deci, Sfânta Liturghie se săvârșește de popor și pentru popor, de la noi pentru noi. Preoții nu slujesc niciodată singuri și în taină. Rostind: **Binecuvântată este Împărăția Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh ...Cu pace Domnului să ne rugăm**, primesc răspunsul credincioșilor: **Amin...Doamne miluiește**. Prin urmare, la Sfânta Liturghie trebuie să participe neapărat doi, unul care slujește și altul care reprezintă poporul. În Biserică, la Sfânta Liturghie, nu suntem simpli spectatori. În postura aceasta putem fi când mergem la un meci de fotbal sau stăm în fața televizorului, în biserică însă, slujim și suntem slujiți, de aceea avem și responsabilități.

Precum preotul este răspunzător de felul în care stă înaintea Sfintei Mese, la fel și credincioșii dau seama de modul în care se comportă în Biserică. Noi, ca popor al lui Dumnezeu, săvârșim Sfânta Liturghie prin intermediul preoților și al episcopilor, care au prin hirotonie harul preoției. Deci, într-un fel slujesc mirenii și într-alt fel preoții, slujitorii Celui Prea Înalt. Mirenii, desigur, prin Sfântul Botez se fac și ei părtași

întreitei slujiri a Domnului, deci și celei arhieresti. Este vorba despre „Preoția Împărătească”, amintită de Sfântul Apostol Pavel¹ și reluată de Sfântul Vasile cel Mare. Ei însă, nu au hirotonie, nu sunt aleși, deci este evidentă deosebirea dintre laici și clerici.

Preoții sunt păstorii duhovnicești care slujesc Biserica lui Hristos, iar mireni reprezintă turma cuvântătoare păstorită. Și preotul, ca liturghisitor al Celui Prea Înalt, săvârșind Preacuratele Taine, este în același timp membru al Bisericii, al poporului și al Trupului lui Hristos.

1. Conducătorul Serbiei după anul 1815, a fost regele Milos. Într-o duminică, acesta a mers cu familia la Sfânta Liturghie, la paraclisul castelului. În acea duminică n-a slujit preotul rânduit al palatului, care era bătrân și bolnav, ci un preot hirotonit de curând, în vârstă de 30 ani. Când a terminat Sfânta Liturghie, preotul a împărțit anafura. Primul s-a apropiat regele, care era înaintat în vârstă. Dându-i anafura, preotul și-a retras mâna ca să nu i-o sărute regele. Atunci acesta l-a privit aspru și i-a zis: „Dă mâna părinte și altădată să n-o mai tragi, pentru că nu sărut mâna, ci preoția ta. Mă închin preoției lui Hristos, care este mai mare și decât mine și decât tine”².

Această întâmplare este adevărată și ne învață multe: în primul rând cât de înaltă este slujirea preoțească, apoi câtă cinste și respect se cuvin preoției, pentru că fără ea și fără preotul slujitor, nu se poate săvârși nici o Taină.

Preotul nu are preoția lui personală, în sufletul și ființa lui, ci pe a lui Hristos. Cu harul acesteia învață, slujește, păstorește poporul lui Dumnezeu, tămăduiește și conduce „ca cel ce are stăpânire”. Pentru ca să fim Biserica Lui Hristos avem nevoie de preoți la Sfânta Liturghie, căci fără acestea nu ne putem numi Biserică, ci simplu, asociație filantropică, organizație religioasă, cum sunt protestanții.

În concluzie, Biserica înseamnă: popor, preot slujitor și Sfânta Masă, adică Sfânta Liturghie. Pe aceasta din urmă n-au gândit-o și n-au alcătuit-o oamenii, nici chiar Sfinții Apos-

¹ 1 Petru 2, 9

² Augustin Kantiotul, Mitropolitul Florinei „La Sfânta Liturghie”, vol. 1, Atena, 1989, pag. 50.

toli. Ea este Taină Dumnezeiască negrăită, necuprinsă, neegalată, pe care a întemeiat-o și a vestit-o Însuși Domnul Iisus Hristos, în seara Joiii celei Mari. Sfânta Euharistie săvârșită în timpul Sfintei Liturghii este și Jertfă, pentru că prin ea se continuă în mod nesângeros jertfa de pe cruce a lui Iisus Hristos, la care participăm toți, clerici și mireni, ca popor al lui Dumnezeu. Din acest punct de vedere, Sfânta Liturghie înseamnă și comuniunea credincioșilor în jurul Trupului și al Sângelui lui Hristos.

În biografia părintelui Iacob Tsalikis, egumenul mănăstirii Sfântul David, scrisă de un fiu duhovnicesc, profesor universitar, este menționată următoarea frază: „A văzut și a atins Prea Curatul Sânge al Domnului”.

2. Minunea cea mai mare și mai impresionantă pe care i-a dăruit-o Dumnezeu s-a întâmplat în dimineața zilei de 22 noiembrie 1975. Aceasta l-a înspăimântat atât de mult, încât a consemnat-o imediat pe o notiță pe care am găsit-o după moartea lui într-un caiet. Însemnarea începe cu data de mai sus și cuprinde exact următoarele: În ziua de 22 noiembrie, sâmbătă dimineața, la Sfânta Proskomidie, după pomenire, la momentul acoperirii Cinstitelor Daruri, am văzut pe viu și mărturisesc cu sfințenie, o picătură de sânge uscat, pe care l-am atins cu degetul. Pe deget mi-a rămas sânge! L-am strigat pe fratele mănăstirii, părintele Serafim, i-am spus întâmplarea și mi-a zis: „Noi părinte nu vedem nimic, dar ce s-a întâmplat”? Iar eu i-am răspuns că mă închin și cred că este Însuși Sângele lui Dumnezeu. Și am zis de trei ori Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește. Arhimandritul Iacov³.

O minune asemănătoare i s-a întâmplat și părintelui Antonis Tinka, care slujea la mănăstirea Sfântul Ilie Kastellas, din Pireu, pe vremea când trăia mitropolitul Hrisostom Tavladorakis, al Pireului.

3. Într-o sâmbătă dimineață, pe când părintele Antonie slujea Sfânta Liturghie, a ajuns la momentul sfințirii Cinstitelor Daruri. Cum era ingenunchiat și zicea rugăciunea, cu mâinile sprijinite pe Sfânta Masă a dat să se ridice și să binecuvânteze

³ Stelianos Papadopoulos, „Fericitul Iacov Tsalikis”, Atena, 1994, pag. 111.

*Cinstitele Daruri, când o picătură de sânge a căzut din înălțime pe mâna lui, împrôșcând-o toată. A văzut și s-a cutremurat! S-a ridicat tulburat, a privit-o și l-a cuprins o teamă sfântă, un cutremur, o frică, o uimire, o stupeoare, multe sentimente amestecate cu neputință de descris. S-a ridicat și nu știa ce să facă! Sângele lui Hristos se lipise de mâna lui. S-a pierdut! Harul lui Dumnezeu însă, după această minune, l-a îndrumat să privească Sfântul Potir și a văzut că era gol. Uitase să toarne vin. Luând seama la Sfântul Agneț, a observat că nu fusese străpuns, adică Proscomidia nu era completă. Cântărețul la strană continua: **Pe Tine Te lăudăm, Te binecuvântăm...** . I-a făcut semn să prelungească cântarea. Era lume puțină pentru că era sâmbătă. A luat Sfânta Copie, a străpuns Sfântul Agneț și a zis: **Și unul din ostași, cu sulița coasta lui a împuns și îndată a ieșit sânge și apă...***

După aceea, a pus în Sfântul Potir vin și apă, după rânduială, le-a binecuvântat, le-a închinat și după ce a încheiat toate acestea, a îngenuncheat, a recitit rugăciunea de sfințire și Dumnezeu a preschimbat pâinea și vinul cum se întâmplă la fiecare Sfântă Liturghie, în Trupul și Sângele lui Hristos. După Prefacere și încheierea slujbei, a consumat Sfintele și a șters Sfântul Potir. Imediat după acea Liturghie, a mers la mitropolitul Hrisostom și i-a povestit cele întâmplare. Acesta i-a luat mâna și i-a mirosit-o. O mireasmă nemaiîntâlnită izvora din ea și atunci mitropolitul a început s-o sărute de mai multe ori.

- Prea Sfințite, a strigat părintele Antonie!

- Nu sărut mâna ta, deși și aceasta trebuie sărutată pentru că ești slujitor al Celui Prea Înalt, n-are importanță că tu ești preot și eu episcop. Eu am atins prin mâna ta Sângele lui Hristos, Sângele lui Dumnezeu!

Îmi amintesc că, după moartea părintelui Antonie, mitropolitul mi-a povestit această întâmplare. Era foarte impresionat. S-a ridicat și a zis: "Părinte Ștefane, Sângele Lui Dumnezeu! și a început să plângă. Aceasta este Sfânta Liturghie!"⁴

Nu voi încerca să dezleg probleme istorice sau liturgice, ci ne vom strădui împreună să înțelegem cum să trăim și să experiem Sfânta Liturghie. Sfântul Ioan Damaschin ne spune că „Sfânta Liturghie se numește și Sfânta Împărtășanie, pentru

⁴ Din consemnările personale

că prin aceasta ne împărtășim și participăm la Trupul și dumnezeirea lui Iisus Hristos”⁵.

Deci, Sfânta Liturghie este trăită de credincioși când aceștia se împărtășesc cu Preacuratele Taine, și ca Sfântă comuniune și ca Sfântă Împărtășanie. În ce mod, este dificil, aproape imposibil să dăm un răspuns! Toate câte simte și trăiește preotul slujitor ca și credinciosul care participă cu credință la Sfânta Împărtășanie, nu pot fi exprimate, descrise și puse pe hârtie. Părintele Iacov a consemnat doar în trei rânduri experiența înfricoșătoare, ca să nu fie pus în primejdie adevărul Tainei Celei Mari ce nu constă în exprimări poetice frumoase, în eventualele elemente de stil folosite, ci în evenimentul imperceptibil al Prefacerii Darurilor de pâine și vin, în Trupul și Sângele lui Hristos. Lipsită de cuvinte, ea se experiază sufletește și duhovnicește prin credință, curățenie, pocăință și dorință după Sfânta Împărtășanie. Cât de mare este pocăința, cât de multe sunt lacrimile, pe acestea le cântărește doar Dumnezeu, iar nu oamenii sau credinciosul personal.

La Sfânta Jertfă participă omul deplin: suflet și trup, minte și oase, inima și cele cinci simțuri, chiar și măruntaiele.

4. Un preot mi-a povestit ce i s-a întâmplat odată după Sfânta Împărtășanie. A simțit pieptul întreg și inima, preschimbandu-se neobișnuit, într-un cerc nemărginit. În centru, pe Tron, era Domnul, de-a dreapta Lui Prea Curata Maică, iar în jurul Tronului toți Profeții, Dreptii, Protopărinții, Apostolii, Ierarhii, sfinții, Patriarhii, preoții vrednici și monahii, cetele nesfârșite de martiri și sfinți renumiți prin nevoințe, părinții purtători de Dumnezeu ai Sinoadelor ecumenice, Sfinții fără de argint, Sfinții care au strălucit în lume, oștile fără număr ale Îngerilor, Arhanghelilor, Heruvimilor, Serafimilor, Tronurilor și Domniilor. A văzut pe începătorii cetelor însoțindu-i pe oameni, pe Domnul și toată Biserica! În josul acestora a văzut zeci de mii de suflete, ale celor vii și ale celor morți. A experiat toate acestea cu sufletul dar și cu trupul, căci cerul necuprins, bucuria și fericirea Raiului, s-au înălțat din pieptul lui. Și s-a trezit cu Potirul în mână, ștergându-l cu procovățul!

---

⁵ Sfântul Ioan Damaschin, "Expunerea exacta a credinței ortodoxe", Ed. Pournara, Tesalonic, 1976, pag. 375.

Acestea nu sunt doar gânduri, fraze sau cuvinte, ci reprezintă o realitate descrisă cu aproximație. Cuvintele n-au făcut decât să simplifice realitatea ce a provocat în sufletul acelui bătrân un adevărat cutremur, l-a zdruncinat și l-a sensibilizat profund. Pentru a înțelege mai bine, trebuie să știm că orice stare duhovnicească trăită de un creștin credincios, nu poate fi percepută de un altul dacă acesta n-o experimentează personal, mai ales atunci când este vorba de stări duhovnicești mai presus de fire, care au „un alt limbaj”.

Mulți sunt surprinși, se îndoiesc, nu cred sau protestează când aud astfel de întâmplări, când li se descrie o minune sau o schimbare sufletească și trupească, datorată harului divin. Fac aceasta pentru că descrierile sunt neputincioase și diminuează adevărul. Necredința sau îndoiala noastră, însă, nu împiedică existența acestora.

5. O rudenie mi-a povestit următorul incident: *Un prieten de-al lui medic, când era mic, ca toți copiii care râd și se zbenguie prin biserică fără să înțeleagă ce se întâmplă, împreună cu un verișor se hlizeau și necăjeau pe alți copii, fugind încoace și încolo. S-a terminat slujba, au luat anafura, lumea a plecat dar cei doi copiii, doctorul de mai târziu și verișorul lui, au rămas să se hârjonească prin biserică. Atunci s-a auzit o voce de femeie, aspră dar și plăcută zicând: „În casa Fiului meu, nu se joacă și nu se aleargă, aici se stă la rugăciune și se împărtășește cu Trupul și Sângele lui Hristos”!*

Și, pe loc au fost apucați de ceafă de o mână nevăzută și într-o clipită s-au trezit afară, în curtea bisericii. Spunea mai târziu medicul: „Pe mine să vină să mă întrebe dacă există sau nu Dumnezeu? Mie mi-a vorbit Acesta prin Prea Curată Născătoare de Dumnezeu”⁶.

Deși experiem evenimentele din timpul Sfintei Liturghii, nu le putem descrie decât în parte, dar trebuie s-o facem, să îndrăznim să le dezvăluim și să le analizăm. Subiectele despre Sfânta Taină sunt foarte dificile, deși le considerăm ca foarte cunoscute. Când vedem preotul ieșind cu Evanghelia și precedat de lumânare și de ripidă, nu știm că este vorba despre

---

⁶ Din consemnările personale.

Vohodul mic. Cunoaștem mișcarea, nu mai este nevoie să ne spună cineva, dar la Sfânta Liturghie ceea ce este ușor de descris este foarte greu de înțeles și de învățat, pentru că este vorba despre un fapt real.

În Biserică, ceea ce se spune, se cântă, se aude, se vede, nu înseamnă doar simple gesturi sau simboluri, ci realități ființiale, evenimente cutremurătoare, înțelese doar duhovnicește.

De aceea, să ne străduim cu smerenie să învățăm pe alții și să învățăm și noi. Nu uitați: „Eu sunt primul care are nevoie de învățătura și de rugăciunea voastră”! Evenimentul central al Sfintei Liturghii este minunea Prefacerii Cinstitelor Daruri, care se exprimă numai prin tăcere. Toți cei care participăm cu vrednicie la Sfântul Potir și ne împărtășim suntem uniți în credință. Dar oare pricepem noi acestea, iar dacă da, în ce măsură? Iar din ceea ce am simțit și am trăit, cât putem să descriem și să exprimăm?

Ceea ce vom îndrăzni să spunem, facem cu ajutorul lui Dumnezeu, pentru că este o cutezanță să vorbească cineva despre lucrurile dumnezeiești, pentru aceasta ne vom sprijini pe *Părinții Bisericii și pe Sfânta Scriptură*. Astfel, vom continua Tradiția vie a Bisericii, pentru că Dumnezeiască Liturghie este expresia reală a Sfintei Tradiții. Greu de definit, această realitate sensibilă nu constă în fastul veșmintelor și în măreția bizantină, ci în toate câte se săvârșesc, se rostesc și se cântă de duhul neadormit al comuniunii credincioșilor, ca mădulare ale Trupului Bisericii lui Hristos. Nici un cuvânt din Sfânta Liturghie nu se rostește fără sens și noimă, nici o mișcare, atingere sau binecuvântare nu trece neobservată. Toate sunt ecoul unui dialog duhovnicesc, tainic, al mișcărilor și luminii care pătrund adânc în inima creștinului. De exemplu:

Înălțarea Evangheliei

Binecuvântată este Împărăția...

Cu înțelepciune, drepti...

Pace tuturor!

Plecarea capetelor (Capetele noastre, Domnului să le plecăm!)

Tămâierea;

Semnul Sfintei Cruci;

Amin;
 Vohodul mic și Vohodul mare;
 Sfintele vase și Sfintele acoperăminte;
 Catapeteasma, Tronul Dreptului Judecător;
 Cântările sfinte, pline de smerenie;
 Lumina lină a lumânărilor și a candelor.

Acestea toate, prin modul lor tainic, grăiesc, învață și păstoresc inimile creștinilor și ale preotului slujitor. Le ajută să fie îndreptate, dăruite „înrobite” acestui eveniment real și autentic: Prefacerea Cinstitelor Daruri.

Hristos nu se ascunde în Sfintele Daruri, nu Se tănuiește și nu Se dosește; pâinea și vinul nu sunt simple simboluri ale Trupului și Sângelui Lui, așa cum pretind protestanții, ci mult mai mult. Nu este vorba despre o simplă unire tainică a fiecărui credincios cu Mântuitorul. Categorie nu! În prefacerea concretă și autentică se găsește Hristos întreg, de aceea și spunem: „Mâncăm și bem” și devenim astfel contrupești, consângeni și hristofori, un trup și un sânge cu El.

Sfântul Vasile cel Mare, într-o rugăciune liturgică, ne spune că: „Prin Hristos, Dumnezeu-omul, locuim și rămânem împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt”. Desigur, ochii noștri văd pâine și vin, limba noastră simte gustul lor, dar nu rămânem cu mintea la acestea și îndrăznesc să spun: mulți sunt aceia care n-au înghițit și n-au mâncat pâine și vin, ci Trupul însângerat al lui Hristos, ca după aceea sufletele lor să simtă o desfătare fără margini și întreaga lor ființă o prefacere prin Duhul Sfânt. Din momentul în care Duhul se coboară și săvârșește Taina, nu mai avem înaintea noastră ceea ce văd ochii și simte limba, ci ceea ce credem, ne închinăm și adorăm: Trupul și Sângele lui Hristos.

6. Trăia într-o mănăstire din România, un preot cu har, părintele Mina, devenit ulterior Sfântul Mina. Acesta, ca să se odihnească după Sfânta Liturghie pleca în pădurea în mijlocul căreia se afla mănăstirea și acolo psalmodia, preamărea pe Dumnezeu prin Troparele Învierii și multe alte cântări. Atunci se adunau păsărelele pădurii în jurul lui: pe cap, pe umeri, pe mâini și el le mângâia cu dragoste. De cele mai multe ori, când părintele cânta, păsărelele amuțeau și ascultau cântarea lui. Pentru că

*Liturghiile începeau noaptea și se încheiau în zori, până să facă otpustul și să se dezbrace răsărea soarele și așa, dimineața mergea în pădure, se bucura de natură și de prezența păsărelelor. Acolo toți laudau și preamăreau pe Dumnezeu. S-a observat însă că în ultimii ani de viață, când părintele săvârșea Sfânta Liturghie mai greu și încheia cu mult după răsăritul soarelui, păsărelele se adunau în biserică. La momentul Prefacerii Cinstitelor Daruri, când părintele rostea: **Ale Tale dintru ale Tale...**, toate păsărelele amuțeau, iar la: **Mai ales pe Prea Sfânta Curata...**, toate începeau să ciripească⁷.*

*7. Un creștin mi-a povestit o întâmplare asemănătoare care a avut loc la Biserica Maicii Domnului din Ekatondapilianis, Paros, la liturghia din ajunul Bobotezei anului 1998. Zeci de vrăbii și alte păsări zburau înăuntrul și în afară bisericii, printr-o fereastră deschisă de la turlă, ciripeau și cântau răsunător. În momentul Prefacerii Cistitelor Daruri au amuțit toate, ca să reînceapă după **Mai ales pe Prea Sfânta Curata...**⁸.*

Despre realitatea Prefacerii, mărturisește și Mântuitorul la Cina cea de Taina, în seara Joii celei Mari: „Acesta este Trupul Meu..., Acesta este Sângele Meu...”⁹. Deci, întemeierea Tainei a făcut-o Însuși Hristos. Elementele văzute ale Tainei dumnezeiești sunt: pâinea dospită, vinul și rugăciunea: **Tri-mite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste daruri ce sunt puse înaintea...**

La Sfânta Euharistie nu se împărtășește doar harul lui Hristos, cum se întâmplă la celelalte Taine, ci Hristos Însuși. Prin Sfânta Împărtășanie, creștinul credincios devine un consăngen autentic a lui Hristos. Includerea în Trupul Bisericii începe cu Botezul, adică *încorporare* și se desăvârșește prin Sfânta Euharistie, *îngemănarea*. Aceasta înseamnă că existența întreagă primește tainic Viața, pe Domnul și Izbăvitorul, devenind un Trup cu El. Pe toate acestea să ne străduim să le așternem cu tărie pe hârtie și în inimile noastre, apoi să le transformăm în faptă, în lucrare duhovnicească.

⁷ Ieromonah Ioanichie Bălan „Patericul Românesc” Tesalonic, 1985, pag. 340.

⁸ Din consemnările personale.

⁹ Marcu, 14, 22-24.

Pe Sfântul Disc, în centru, se pune „Mielul lui Dumnezeu, cel ce ridică păcatul lumii”¹⁰ în stânga Mielului (cum privim Sfântul Disc) se așează pãrticica Prea Sfintei Nãscãtoare de Dumnezeu. pãrticelele celor nouã cete de sfinți se pun în dreapta Mielului. În continuare, în fața Lui se așează mai întâi pãrticica pentru episcopul bisericii locului, apoi celelalte pentru pomenirea viilor și a morților.

Istoria de mai jos, foarte instructivă, este în legătură cu cele spuse:

8. *Într-o mănăstire trăia un preot foarte evlavios (întâmpinarea mi-a relatat-o fericitul părinte Gavriil, care a fost mulți ani starețul sfintei mănăstiri Dionisiu, din Muntele Athos). Acesta era puțin învățat dar avea credință puternică, virtute pe măsură și multe nevoințe duhovnicești. Rămânea la Proskomidie în picioare timp de mai multe ore, cu toate că de oboseală venele îi pocneau și-i supurau. De multe ori, din cauza aceasta apăreau pe jos pete de sânge de la rănilor picioarelor lui. Până în ultima clipă a fost omul jertfei și a plecat la Domnul, imediat după ce a săvârșit Sfânta Liturghie. Cum nu era prea învățat, din neștiință, n-a așezat miridele pe Sfântul Disc după rânduiială. Obișnuise să pună pãrticica Maicii Domnului de-a dreapta Mielului iar pe cele ale sfinților în stânga Lui. Odată a vizitat mănăstirea un arhiereu care urma să hirotonească un diacon. La Laude, acesta a intrat în Sfântul Altar, s-a îmbrăcat cu veșmintele, apoi a mers la Proskomidie care fusese pregătită și încheiată, urmând ca arhiereul doar să pomenească. Acesta a văzut că preotul nu așezase bine miridele și i-a zis: „Vino încoace, părinte, să vezi că n-ai așezat bine miridele! Ai inversat pe Maica Domnului cu cetele sfinților. Nu ți-a zis, nu te-a văzut nimeni când ai făcut Proskomidia”?, „Ba da, Prea sfințite, a răspuns bătrânul. În fiecare zi când slujesc (nu era zi în care să nu slujească) mă vede îngerul slujitor, dar nu-mi zice nimic. Mă iertați, că neînvățat cum sunt, am făcut asemenea greșeală. De acum înainte, voi lua seama”! „Cine ai zis că te slujește? N-ai cu tine un frate”? A întrebat episcopul. „Nu, doar îngerul Domnului”! a zis preotul.*

---

¹⁰ Ioan 1, 29.

Episcopul a amuțit și a priceput că are înaintea lui un preot harismatic. La amiază, după masa de prânz, episcopul l-a salutat pe egumen și pe ceilalți monahi și a plecat.

În altă zi, fiind încă întuneric, când bătrânul preot a mers ca de obicei în Sfântul Altar ca să facă Proskomidia, îngerul Domnului a coborât la el. Pe când se închina, îngerul a văzut că preotul așezase bine miridele. "Este bine, părinte, le-ai așezat bine"!, i-a zis. „Da, dar tu ai știut de atâția ani că greșesc și nu mi-ai spus să mă îndrept”? „Am văzut, dar nu am fost îndreptățit s-o fac. Eu nu sunt vrednic să-l corectez pe preot, ci am poruncă de la Dumnezeu doar să-l ajut și să-i slujesc. Singur episcopul o poate face”!¹¹

Noi, creștinii de astăzi, bârfim pe preoți de dimineață până seara, îi osândim, îi judecăm și le punem în cârcă mii de lucruri. Să luăm aminte, așadar, cum vom vorbi de acum înainte despre orice preot.

Evenimentul central al Sfintei Liturghii trebuie să-l primim în tăcere, să tacă dacă se poate pentru puțin și cântăreții bisericii, ca să-L simțim pe deplin. Tăcerea în acest moment al Prefacerii vorbește inimilor noastre mai mult decât orice altceva. Liturghia dumnezeiască este și jertfă, cea pe care a făcut-o Însuși Domnul, aducându-se pe Sine pentru mântuirea lumii. În seara Cinei celei de Taina, Hristos a întărit și a consfințit clar Jertfa Lui, prin cuvintele: „Acesta este Trupul Meu” (când le-a dat pâinea), și „Acesta este Sângele Meu”¹², (când le-a dat paharul cu vin). În continuare, a dat poruncă ucenicilor: „Aceasta să o faceți spre pomenirea Mea”¹³. Prin urmare, Biserica de două mii de ani, săvârșește Sfânta Liturghie din porunca Domnului și continuă Jertfa cea fără de sânge a Sfintei Euharistii. Prin cuvintele: „Aceasta să o faceți spre pomenirea Mea” se continuă jertfa și comuniunea dintre Trupul și Sângele lui Hristos. Deci, Sfânta Liturghie și Sfânta Euharistie, pe lângă jertfă și anamneză (pomenire) a Cinei celei de Taină, sunt și comuniune a credincioșilor, căci toți se împărtășesc din Același Sfânt Potir în Biserică. Când spunem

¹¹ Din consemnările personale.

¹² Marcu 14, 22-24.

¹³ Luca 22, 19.

jertfa lui Hristos, înțelegem: moartea pe cruce și Preaslăvita Înviere cea de a treia zi. Într-o rugăciune liturgică preotul rostește: **...Moartea Lui vestim și Învierea Lui mărturisim**, iar când face turnarea Sfintelor Daruri (adică atunci când pune Trupul Domnului în Sfântul Potir, împreună cu particulele Maicii Domnului și ale sfinților) spune: **Învierea lui Hristos văzând...** . Noi, n-am fost prezenți la Învierea Domnului, dar suntem de față la această Înviere când pregustăm și ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului Hristos „spre iertarea păcatelor și viața veșnică”. Această „Viața de veci” este o prevestire a învierii noastre.

Când Domnul a instituit Taina Sfintei Euharistii, a vorbit și despre moartea pe cruce și Învierea Lui, despre Trupul care va muri și despre Sângele care va curge din coasta Lui. S-a referit la Trupul pus în mormânt, și înviat după trei zile nestrucăcios, nemuritor și veșnic împărțit „spre hrana credincioșilor, spre iertarea păcatelor și spre viața cea veșnică”. Minte noastră nu poate cuprinde aceste taine, de aceea are nevoie de puterea credinței, de curăție și, în special, de harul Sfântului Duh. Când vin la slujbă, creștinii trebuie să fie precum vameșul și femeia cea păcătoasă, pe care Biserica îi pomenește în cântările de marți seară din săptămâna Patimilor (Sfânta Casiana a închinat o cântare doxologică acestei femei păcătoase: „Doamne, femeia ce căzuse în păcate multe”). Ce a oferit femeia cea păcătoasă? Ceea ce era mai de preț: mirul curat. Noi ce-am putea oferi lui Dumnezeu? Venind la Biserică, ce-am putea aduce? Creștinul poate aduce lui Dumnezeu: pocăința, evlavia, tânguirea, oftatul, lacrimile ascunse ale sufletului scurse pe obraji, pe haine și în locul unde se află. Atunci omul strălucește deplin prin har iar această spălare, această pregătire a sufletului devine evidentă. Dumnezeu o vede în întregime, omul mai puțin sau chiar deloc, căci de la fața Lui nimeni nu poate să se ascundă.

Primul lucru pe care trebuie să-l dobândim este pocăința, apoi zdrobirea inimii și sentimentul păcătoșeniei. Nu vom veni la Sfânta Liturghie ca și fariseul, zicând: „eu nu sunt ca ceilalți oameni: răpitori, nedrepti, desfrânați¹⁴, țin poruncile,

¹⁴ Luca 18, 11-13.

postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuală din toate câte câștig, mă rog dimineața și seara”, mai fac și câte o metanie și tot ceea ce crede fiecare că face. Să ne purtăm deci, ca vameșul și să zicem: „Dumnezeule, milostiv fi mie păcătosului” și în sinea noastră, să ne batem pieptul. Nu este nevoie să ne lovim, pentru că suntem la Sfânta Jertfă comună, publică, nici să luăm seama la cel de lângă noi ce poartă, cum stă, dacă plânge, oftează sau îngenunchează, dacă-și face cruce de zece sau de cincizeci de ori. Vom căuta doar la noi, asemenea femeii păcătoase care a adus mir și nu ca trădătorul Iuda, care l-a sărutat pe Hristos, căci femeia a câștigat Raiul, iar Iuda l-a pierdut. În acest fel, să trăim la Sfânta Liturghie toate evenimentele vieții pământești ale Domnului și Taina iconomiei divine care începe de la crearea lumii prin psalmul introductiv al vecerniei care are în vedere nu doar Parusia, Judecata înfricoșătoare cu despărțirea oilor de capre, ci și Slava veacului ce va să fie pentru sufletele alese.

Creștinul ortodox le află pe toate acestea în Liturghie, inclusiv învierea, atunci când se împărtășește. În momentul acesta, gura noastră atinsă de lingurița cu Împărtășanie se aseamănă cu muntele Sinai care s-a cutremurat când s-au dat Tablele Legii, Decalogul. Dacă atunci a fost cutremur și sufletul lui Moise a fost cuprins de teamă și spaimă, ce-ar trebui să simțim noi care nu primim Tablele Legii, ci pe Dumnezeu Însuși, Trupul și Sângele Lui?

Dumnezeu îngăduie uneori să percepem aceste evenimente prin simțurile noastre. Astfel, putem vedea preotul plutind deasupra pământului sau biserica umplându-se de mireasmă, doar cei cu inima curată și mintea scăldată în lumină. Când ne referim la caracterul tainic al Bisericii și al Sfintei Liturghii nu înțelegem ceva magic și neobișnuit, ci înțelegem că harul divin, prin Sfintele Taine, îl schimbă și îl recrează pe creștin, îl îndumnezeiește și îl ferește, îl face „făptură nouă” eliberându-l de patimi și de slăbiciuni. De aceea, credinciosul trebuie să urmărească Liturghia cu atenție, cu cutremur și evlavie, cu cucernicie și cuget Sfânt, fără imaginație, ca nu cumva mintea lui să o ia razna. Trebuie să ținem cât mai mult numele lui Hristos în noi, căci El s-a coborât din cer, făcându-

Se asemenea nouă, afară de păcat și ne cheamă prin Sfintele Taine (Botez, Mirungere, Spovedanie și Împărtășanie, în special) să devenim asemenea Lui, după cum ne îndeamnă și Apostolul Pavel: „Asemenea chipului Fiului Său”¹⁵

Prin urmare, Liturghia înseamnă prilejul refacerii duhovnicești și al transformării sufletului, trupului și simțurilor. Plecând de la biserică suntem datori să fim diferiți, schimbați, transformați și pașnici. Dacă n-avem stare, liniște și ceva nu merge bine, trebuie să sporim atenția și să luăm seama, mai ales la păcatul mândriei. Puterea Jertfei dumnezeiești se găsește în caracterul ei tainic și de aceea, putem depăși formele și simbolurile care desigur, ne sunt indispensabile, dar nu rămânem la ele pentru că trebuie să experiem esența Jertfei și scopul ei, care este Înălțarea și transformarea firii noastre umane. Schimbându-ne, vom dobândi puteri interioare, irenice, sfințitoare și prin acestea vom avea o influență binefăcătoare asupra copiilor, casnicilor, prietenilor, părinților, fraților și a poporului lui Dumnezeu.

Credința noastră, la plecarea din Biserică, trebuie să fie mai întărită și mai puternică. Acolo nu suntem simpli spectatori, și câte se întâmplă nu ne rămân străine și exterioare. Adunați împreună, formăm Biserica și săvârșim prin preoți dumnezeiasca Liturghie.

Un adevăr valabil pentru mine și pentru fiecare slujitor este că nu păstoresc eu smeritul și nevrednicul, ci Însuși Dumnezeu. El este Cel Care conduce prin mine, nenorocitul și păcătosul turma Sa, adică pe voi. Împreună, suntem îndrumați de către Stăpân la pășune, la Legea duhovnicească, la livezile Raiului, ale cerului și ale Sfintelor Scripturi.

În continuare voi face pe scurt referire la anumite simbolisme ale Sfintelor Vase:

- **Sfântul Potir** este vasul din care ne împărtășim. Înainte de Prefacere simbolizează vasul Patimilor, în care chinătorii au pus oțet și fiere și L-au adăpat cu buretele pe Hristos, când a strigat: „Mi-e sete”. De aceea, în Sfântul Potir se ține permanent un burete, când acesta se află la Proscomidiar sau în

¹⁵ Romani 8, 29.

dulăpiorul cu Sfinte vase. Tradiția ne spune că Sfântul Evangelist Ioan a adunat în același vas Sângele și Apa care au curs din coasta Domnului, străpunsă de soldatul roman cu sulița. După sfințirea Darurilor, Sfântul Potir preînchipuie paharul în care Domnul a săvârșit Taina Sfintei Euharistii, în seara Cinei.

- **Sfântul Disc** simbolizează cerul, de aceea are o formă rotundă. El ține pe Stăpânul și Domnul, Cel ce a făcut cerurile. De multe ori are imprimat chipul Maicii Domnului, din pântecul căreia a ieșit Iisus Hristos.
- **Steluța** închipuie stelele cerului și, în special, steaua care i-a îndrumat de cei trei magi la Betleem „Și a stat deasupra unde era Pruncul, cu Maria mama Lui”¹⁶. Ea se așează pe Sfântul Disc cruciș.
- Cu **Sfânta Copie** facem simbolic exact mișcarea pe care a făcut-o soldatul împungând Trupul Domnului, în timp ce rostim: „Și unul din ostași, cu sulița coasta Lui a împuns și îndată a ieșit sânge și Apă”¹⁷. Rostind aceste cuvinte, punem în Potir vin și apă.

La acest capitol este important să relatăm o întâmplare adevărată a Sfântului Teodosie din Argos:

*9. Acest sfânt a slujit o singură dată în viața lui. În prima zi l-a făcut diacon, în a doua preot iar în a treia zi a slujit prima Liturghie. Când a ajuns la momentul împungerii Sfântului Agneț cu copia, s-a văzut pe sine ca soldat împungând cu o sulița ascuțită Trupul lui Hristos, și îndată a ieșit din coastă sânge și apă. Cine știe cu câtă spaimă și cutremur a pus în continuare vin și apă în Sfântul Potir! L-a cuprins așa o groază dumnezeiască, încât după ce a încheiat Sfânta Liturghie, n-a mai slujit niciodată*¹⁸

10. În secolul nostru ceva asemănător s-a întâmplat părintelui Ieronim cel ciung, de la Eghina, care s-a retras la schit până la moarte, în anul 1996. Cu un an înainte, l-am vizitat cu preoteasa și după multe sfaturi, mi-a povestit în mod special, cu

¹⁶ Matei 2, 9-11.

¹⁷ Ioan 19, 34.

¹⁸ Arhimandrit Ghervasie Paraschevopoulos, „Expunere ermeneutică la Sfânta Liturghie”, Patras, 1958, pag. 52.

multă smerenie, cum și de ce a părăsit preoția. În 1923, când era încă diacon și se numea Vasile, Mitropolitul Pantelimon al Karistiei, într-o vizită la Eghina, după multe forțări, l-a convins și l-a hirotonit preot pentru Spitalul de acolo. Numele de Ieronim l-a luat însă cu un an mai târziu, după numele părintelui care i-a dat marea schimă îngerească, la mănăstirea Simonopetras, după ce lăsase preoția. La patruzeci de zile de la hirotonie, în momentul împărtășirii, cum era fascinat și extaziat, în rugăciune și smerenia inimii, deodată a văzut Sfintele Daruri luând în Sfântul Potir forma reală a Trupului și Sângelui. Desigur, s-a cutremurat la vederea acestei întâmplări mai presus de fire. Pentru mult timp s-a rugat înaintea acestei taine înfricoșătoare, vărsând lacrimi fierbinți. Tremurând, a ieșit în fața Sfintelor Uși și a făcut apolisul, fără să spună un cuvânt. După aceea s-a rugat cu încordare multe ore, implorându-L pe Dumnezeu, ca Trupul și Sângele Lui să revină la starea naturală de pâine și vin, lucru care s-a și întâmplat. După aceea, în aceeași seară și-a depus demisia. Din acel moment mâinile lui s-au simțit neputincioase să împungă Trupul Domnului la Proskomidie sau să-L frângă după sfințire. A continuat însă să slujească în biserica spitalului, ca dascăl și predicator. El Însuși mi-a mărturisit și mi-a întărit: „Nu puteam să ating pe Domnul Slavei cu mâinile mele pământești și păcătoase”. La plecare, după ce ne-am îmbrățișat mi-a zis sentențios: „Ia seama, părinte, puțini preoți se mântuiesc”! Altui cleric i-a zis cu multă naturalețe: „Dacă nu vezi îngerul în Sfântul Altar să nu slujești”¹⁹.

Deci, ce mărturie dau conștiințele slujitorilor de astăzi de pe orice treaptă ierarhică, în urma istorisirilor autentice ale acestor doi sfinți?

- **Sfânta Lavidă** (lingurița de împărtășanie) închipuie mâna Serafimilor din ceata îngerilor care a ținut un cărbune aprins și l-a atins de buzele profetului Isaia și i-a zis: „Iată s-a atins de buzele tale și va șterge toate păcatele tale și fărădelegile tale va curăța”²⁰ Se numește Lavidă (clește) pentru că în perioada primară avea exact această întrebuințare. Cu ea preotul lua un Mărgăritar, adică o bucată din Trupul

¹⁹ Din consemnările personale.

²⁰ Isaia 6, 7.

Domnului și o pune în palma dreaptă așezată deasupra mâinii stângi a credincioșilor care treceau prin fața lor, așa cum se întâmpla la Liturghia Sfântului Iacov, fratele Domnului. Folosirea Lavidei, a cleștișorului, s-a păstrat până târziu pentru ca focul dumnezeirii să nu vină în contact cu mâinile care se întinează și se murdăresc așa de ușor.

- **Cele două acoperăminte** pentru Sfântul Disc și pentru Sfântul Potir închipuie tăria cerului, scutecele Pruncului divin sau giulgiul și pânza de la mormânt.
- Ceea ce poartă pe spate preotul sau diaconul la Vohodul Mare se numește **Aer**. Este simbolul norului luminos de pe muntele Tabor. Când îl mișcăm deasupra Cinstitelor Daruri, în timpul rostirii Crezului, închipuie biruința Învierii și a credinței. Sfântul Aer se mai numește și catapeteasma, cea care despărțea în timpul Vechiului Testament, Sfânta de Sfânta Sfintelor.
- Prosopul de culoare roșie pe care-l ținem la gură când ne împărtășim se numește **Procovăț** sau Hlamidă și are importanța lui în Sfânta Liturghie pentru că închipuie hlamida cu care L-au îmbrăcat pe Domnul în Pretoriu, udată de Sângele Lui cel Sfânt ce s-a scurs din Trupul biciuit.
- **Buretele** are forma rotundă. După încheierea Sfintei Liturghii cu el se șterge Sfântul Potir apoi preotul îl pune înăuntru, ca să absoarbă igrasia și să prevină oxidarea. Preînchipuie acel burete cu care L-au adăpat pe Domnul pe cruce: „Și ajungând, unul a înmuiat un burete în oțet, l-a pus într-o trestie și i-a dat să bea”²¹.
- Mai este și un alt **burete fin** și dens, potrivit pentru a aduna particulele de pe Antimis și pentru a curăța Sfântul Disc.

Continuăm cu prezentarea Sfintelor Veșminte.

Când preoții sunt rânduiți să săvârșească Sfânta Liturghie, ei au nevoie să se pregătească sufletește, să lase în afara bisericii tot ceea ce este lumesc, să uite de ei înșiși, de slăbiciuni, de oboseală și de bolile lor și să-și amintească ai cui slujitori sunt. De aceea este bine ca preotul din momentul în care s-a

²¹ Marcu 15, 36.

trezit și până în momentul când rostește **Binecuvântat este Dumnezeu nostru...**, să nu fie tulburat de nimic. El este dator să fie ca îngerul, să nu atingă pământul, să nu simtă greutatea trupului, ci să fie ușor, să stea cu frică și cutremur în fața Sfintei Mese care este Tronul lui Dumnezeu și Golgota Jertfei Sale. Slujind așa, cu cucernicie, lacrimi și frică dumnezeiască, întreg universul se schimbă. Veșmintele au denumirea lor specifică, iar când preoții le îmbracă, spun în același timp versete din Sfânta Scriptură.

- **Stiharul** este veșmântul luminos al veșniciei și sfințeniei, al măreției și strălucirii dumnezeiești, cum spun Părinții Bisericii. Arată neprihănirea și slava lui Iisus Hristos și nevinovăția sfinților îngeri. Când este de culoare roșie, simbolizează Sângele lui Iisus Hristos, alb sau alt culoare reprezintă Trupul lui Hristos. El se îmbracă primul și are pe spate semnul crucii, ca de altfel toate veșmintele sfinte.
- **Epitrahilul** sau patrafirul. Fără el nu se săvârșește nici o slujbă în Biserică și reprezintă jugul, greutatea și responsabilitatea pe care o au preoții pentru viețile credincioșilor. Ciucureii din partea de jos a epitrahilului prefigurează pe fiii duhovnicești care atârnă de grumajii lui. Aceasta nu înseamnă, însă, că dispăre responsabilitatea personală, căci fiecare va da seama despre lucrul, strădania, exemplul personal și grija față de suflet. Cu trecerea timpului realizăm că n-am pus început lucrării noastre.
- **Mânecutele** simbolizează mâinile cu care Dumnezeu a creat lumea. Noi împrumutăm mâinile noastre Creatorului și Acela lucrează prin ele. Șnurul simbolizează frânghiile cu care L-au legat pe Domnul.
- **Brâul** se poartă la mijloc, nu doar cu scopul practic de a fixa pe lângă corp celelalte veșminte, ci semnifică și atenția neîntreruptă pentru cumpătarea și virtuțile pe care trebuie să le cultivăm pentru păstoria sufletelor.
- **Nabedernița** sau bedernița este o distincție oferită de Biserică preoților. Reprezintă „ștergarul” pe care l-a folosit Domnul ca să șteargă picioarele Ucenicilor Săi. În vechime, preoții purtau la brâu un ștergar ajutător ca să-și păstreze

măinile curate. În timp s-a convertit în veșmânt preoțesc²². Sfântul Simeon al Tesalonicului prezintă acest obiect de cult drept „biruință împotriva morții, veșnicia ființei noastre și marea putere a lui Dumnezeu față de tirania răului”²³.

- **Felonul** este ultimul veșmânt și simbolizează hlamida roșie cu care L-au îmbrăcat pe Domnul în Pretoriul lui Pilat, ca să-l batjocorească. Personal, cred că fiecare preot care calcă pe urmele lui Hristos, are deseori parte de batjocură, nedreptate și cruce. Este imaginea Domnului pășind spre Golgota. Felonul n-are mâneci, iar Sfântul Cosma Etolianul ne spune că forma lui arată că preoții n-au voie să se amestece în treburile lumești.

11. Cândva s-au citit rugăciuni de exorcizare unui suflet stăpânit de duhuri necurate. Știți de ce a început să protesteze și să urle? Pentru că atunci când preotul i-a pus pe cap felonul cu care făcuse Liturghie s-a răspândit o mireasma și diavolul n-a putut-o suporta. Este mărturia femeii din ziua următoare²⁴.

O altă istorioară mărturisește sfințenia veșmintelor și puterea preoției:

12. Isihastul anonim se pregătea să săvârșească Sfânta Liturghie. Avea timp și pentru închinăciuni, adică pentru pregătirea pe care o fac preoții în fața icoanelor, înainte de a intra în Sfântul Altar și a se îmbrăca cu sfintele veșminte. În momentul când se pregătea să le scoată din dulap, a văzut cerurile deschise iar de sus, coborau mulțimi de îngeri care țineau un vas uriaș, un fel de disc sau paner, imperceptibil pentru ochii omenești. Înăuntru erau veșminte pe care îngerii le aduceau din cer și-l împodobeau dumnezeiește. Cine ar putea descrie acele veșminte și podoabe care-l învăluiau?²⁵

O întâmplare foarte interesantă ne-o relatează următoarea povestire:

²² Calinic K, „Biserica creștină și cele săvârșite în interiorul ei”, Atena, 1958, pag. 52.

²³ Sf. Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, „Apanthisma”, reeditarea celui din 1872, Editura B. Rigopoulos, pag. 322.

²⁴ Din consemnările personale.

²⁵ Isihast anonim, „Vedere duhovnicească”, Logos Tesalonic, 1979, pag. 205-206.

13. Într-un sat de la noi, un om simplu a dorit să vadă cum îi stă cu veșmintele preotului pe care-l "invidia" văzându-l slujind cu ele. Astfel, într-o dimineață când părintele lipsea, a intrat pe ascuns în biserică și s-a îmbrăcat în sfintele veșminte. Nu știm la ce se gândea în acele momente, dar mare i-a fost mirarea când voind să le dezbrace a descoperit că nu putea s-o facă. A început să strige și să ceară ajutor. A venit lume multă, și mulți s-au străduit să i le scoată dar în zadar: veșmintele nu se dezlipeau cu nici un chip! A venit însă preotul care i le-a scos cu rânduială, cu bună cuviință, preoțește, adică binecuvântând și rugându-se²⁶.

Toate câte are Biserica noastră sunt sfinte și demne de cinstire, de aceea luați seama cum vă purtați, căci unele se cuvin preotului slujitor iar altele creștinilor simpli. De fiecare dată când intrați în Biserică să liturghisiți, vă rog să plecați cu această conștiință schimbată, ca harul Sfântului Duh să pătrundă în voi și să trăiți o viață nouă, cea întru Hristos. Amin.

Înainte să purcedem la tâlcuirea Sfintei Liturghii care începe cu **Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh** să ne referim puțin la Sfântul Altar, locul unde se săvârșește, în principal, Jertfa cea fără de sânge și care este păzit de îngeri.

14. Odată, un preot mi-a povestit următoarele: Într-o zi a mers pe înserate la Biserică pentru că uitase ceva și trebuia neapărat să aducă acasă. A deschis biserică și a intrat pe întuneric. Deodată, prin ușile împărătești, pe care le uitase deschise (nu trăsese dvera) a văzut un înger strălucitor cu o sabie de foc în mână stând lângă Sfânta Masă. S-a înspăimântat așa de tare, încât a luat-o la fugă. Ajungând la pronaos (biserică era mare) o voce i-a spus „stai”! și a împietrit.

- Nu te teme, i-a spus glasul pe un ton blând, eu sunt îngerul păzitor al Bisericii. Când se sfințește Sfânta Masă, Domnul Atotțiitorul, Împăratul Împăraților și Domnul Domnilor pune un înger veghetor lângă aceasta. Cât timp a zis îngerul aceasta, preotul a rămas nemișcat și asculta cutremurat, cu spatele către el. Îngerul a continuat cu o voce și mai blândă:

²⁶ Sfânta Mitropolie a Nicopolei și Prevezei, Revista „Candela”, nr. 17b, dec. 1997, pag. 17.

- *Vino, te rog, întoarce-te și închide Sfintele Uși pe care le-ai uitat deschise (îngerul a zis preotului „te rog”! Câți dintre noi se adresează așa copilului, fratelui sau aproapelui?) Preotul s-a întors, căci îi pierise frica și pacea pusesse stăpânire pe el, dar când s-a întors n-a mai văzut nici un înger. A înaintat cu rețineră, cu smerenie, cu strângere de inimă și grijă, a apucat dvera și a închis-o încet. În sinea lui se întreba însă: „Nu cumva a fost nălucire? Oare am visat sau am avut halucinații”? Ca răspuns însă, a auzit zeci de mii de glasuri îngerești cântând: Cuvine-se cu adevărat (Biserica avea hramul Maicii Domnului). N-a rezistat însă la auzul acestei dulci cântări îngerești și a leșinat. După ce și-a revenit, a mers acasă și n-a spus nimănui nimic. După cincisprezece ani mi-a povestit mie, cu puțin înainte să moară²⁷.*

Așadar în fiecare Biserică, lângă Sfânta Masă se află un înger pe care noi nu-l vedem, dar acela ne urmărește în tăcere.

Sfânta Liturghie începe cu cuvintele: **Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh...**, și se încheie cu **Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri...** Sfânta Liturghie se împarte în trei părți:

- Prima parte este slujba **Proscomidiei** care se săvârșește în Sfântul Altar, în partea stângă. Ea înseamnă pregătirea artoselor aduse de credincioși. Sfântul Simeon al Tesalonicului ne spune: „Preotul mergând la Proscomidiar și închindu-se de trei ori lui Dumnezeu ia Binecuvântare”, primește unul din artose pe care-l pecetluiește cu Sfânta Copie în forma Crucii, închipuind Patimile mântuitoare ale lui Hristos²⁸.
- A doua parte se numește **Liturghia catehumenilor**. Începe cu **Binecuvântată este Împărăția...**, și se încheie cu citirile din Apostol și Evanghelie, ecteniile cererilor și rugăciunea pentru catehumeni.
- A treia parte începe de la rugăciunile credincioșilor și Imnul heruvimic și se încheie cu **Pentru rugăciunile...** . Se numește **Liturghia credincioșilor**.

Punctul central al primei părți este pregătirea Cinstitelor Daruri, iar cel al părții a doua este citirea Evangheliei,

²⁷ Din consemnările personale.

²⁸ Sfântul Simeon al Tesalonicului, „Apanthisma”, Op. cit. pag. 111.

pentru că prin lecturile din Evanghelie și Apostol, prin predici și cateheze, creștinul este introdus în taină Sfintei Euharistii. Sfântul Disc și Sfântul Potir se află în centrul ultimei părți. Întreaga Sfântă Liturghie este marcată de evenimentul mai presus de fire al Prefacerii Darurilor în Trupul și Sângele lui Hristos.

1. BINECUVÂNTATĂ ESTE ÎMPĂRĂȚIA TATĂLUI ȘI A FIULUI ȘI A SFÂNTULUI DUH...

Această primă rostire este o minune! Nu vă mirați! Este o minune! În același timp, este o mărturisire de credință și un adevăr al credinței noastre ortodoxe caracterizat prin trei elemente:

- Semnul Sfintei Cruci făcut de preot cu Sfânta Evanghelie rostind: **Binecuvântată este...**
- Afirmarea dogmei Sfintei Treimi
- Proclamarea faptului că Treimea lui Dumnezeu înseamnă Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh.

Le vom analiza pe rând:

Primul: Odată cu formula **Binecuvântată este...**, se face cu Sfânta Evanghelie semnul Sfintei Cruci deasupra Sfintei Mese, în mod special, deasupra Sfântului Antimis, care este împăturit. Fără Sfântul Antimis nu se poate săvârși Sfânta Liturghie și, făcând parte din veșmintele sfinte, se sfințește la târnosirea bisericii. De obicei, în partea de sus se cos sfinte moaște, la fel cu cele care se pun la piciorul Sfintei Mese, la sfințire. La rostirea formulei toți pleacă adânc capetele și așteaptă să-i umbrească, precum norul luminos, binecuvântarea Sfintei Treimi.

15. Un preot spunea că a văzut odată la bătrânul său din Sfântul Munte, că atunci când a înălțat Evanghelia să rostească: „Binecuvântată este...”, fața lui a dobândit o frumusețe negrăită, strălucitoare. Ochii lui clari și luminoși erau ca două mări nemărginite, albastre și fericite. Chipul și buzele lui se scaldau în lumina heruvimică¹.

---

¹ Din consemnările personale.

Fiind aplecați, facem semnul Sfintei Cruci, o dată, frumos și corect, mulțumind în Același timp lui Dumnezeu. Închinarea trebuie făcută ori de câte ori se pronunță Numele lui Dumnezeu: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, al Maicii Domnului **Pe Prea Sfânta, Curata, Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoare...**, și în alte momente sfinte.

Al doilea: Prin această formulă introductivă ni se descoperă dogma Sfintei Treimi și lucrarea Iconomieii divine. Această lucrare care acoperă întreaga Sfânta Liturghie este comună celor trei Persoane ale Sfintei Treimi, al Căror principiu este monarhic, Unul. După Sfinții Părinți „Cuvântul S-a făcut Trup prin bunăvoința Tatălui și cu lucrarea Sfântului Duh”. Această expresie treimică o întâlnim mereu la Sfânta Liturghie:

- La toate efonisele, precum doxologia mica: **Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh!; Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție Slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.**
- În formula Trisaghionului: **Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi.**
- Când se cântă **Aliluia** întreit.
- La Imnul serafimic; **Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot.**
- La finalul tuturor rugăciunilor de la Sfânta Liturghie și de la celelalte Taine.

Formula treimică prezintă pe Dumnezeu în trei Persoane. Și fiecare, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh este Dumnezeu deplin și nu parte din dumnezeire. Dumnezeu este Unul în Ființa unică și nedespărțită, dar în trei Persoane ce alcătuiesc Sfânta Treime. Un Ipostas sau o Persoană se deosebește de cealaltă Persoană, dar toate trei rămân nedespărțite, neîmpărțite și au împreună aceeași substanță, fire, lucrare, părere și iau aceeași hotărâre pe care o materializează. Persoanele au și o voință comună, cu alte cuvinte sunt Unul în Trei și Trei în Unul. Aceste adevăruri despre Treimea lui Dumnezeu trebuie acceptate până la capăt, cu prețul vieții. În Sfânta Treime Tatăl este Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu, Duhul Sfânt este Dumnezeu.

Apoi Tatăl este fără de început, Fiul de aceeași ființă cu El iar Duhul Sfânt de aceeași ființă cu Cel fără de început. Tatăl, Fiul și Sfântul Duh au același atribut: atotputernicia. În trisaghionul: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi”, apare Treimea divină, adică Tatăl este Cel Sfânt, Fiul, Cel puternic iar Duhul Sfânt, Cel fără de moarte.

Sfântul Grigorie Dialogul ne spune că dogma Sfintei Treimi este „stâlpul credinței noastre”². Fiecare Persoană are însă, un element distinctiv care se numește „însușire ipostatică”: Tatăl este nenăscut, Fiul născut iar Duhul Sfânt purces. Fiul se naște din Tatăl, din veci, înainte de timp, într-un mod inexplicabil. El se naște continuu, n-a fost moment când să nu Se fi născut. Cu toate acestea, S-a născut în timp „de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara”, în Persoana lui Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, fără tată ca om, și fără mamă ca Dumnezeu. Duhul Sfânt purcede permanent, înainte de veci doar din Tatăl. Toate lucrările lui Dumnezeu, creația lumii, recreația, mântuirea au fost lucrarea celor trei Persoane: Tatăl a hotărât, Fiul a materializat iar Duhul Sfânt a desăvârșit.

Sfântul Atanasie cel Mare ne spune că: „Tatăl a făcut toate prin Fiul în Duhul Sfânt”.³ În Sfânta Scriptură există o mulțime de mărturii care combat credințele eretice, îi întremază pe credincioși și le oferă hrană duhovnicească întăritoare. La Sinodul I ecumenic, Sfântul Spiridon ne-a dat un exemplu simbolic despre Treimea lui Dumnezeu, venind în fața ereticului Arie cu o cărămidă pe care strângând-o cu forță în mâna, de deasupra a ieșit focul, de dedesubt apa iar în mâna lui a rămas pământul. Cele trei elemente din cărămidă erau unite în chip nedespărțit. Ca să înțelegem mai bine Taina Sfintei Treimi să luăm aminte la troparul Bobotezei: „În Iordan botezându-Te Tu Doamne, închinarea Treimei s-a arătat, căci glasul Părintelui a mărturisit Ție, Fiu iubit pe Tine numindu-Te. Și Duhul în chip de porumbel a adevărit întărirea cuvântului”. La Botezul Domnului, Sfânta Treime s-a descoperit

² Sfântul Grigorie Teologul „Despre dogma și statutul episcopilor”, Logos, Colecția PSB vol. 4, pag. 277.

³ Marele Atanasie, „Epistola către Serapion, episcopul de Tmoueos”, PG 26, 596A

lumii, ca oamenii să vadă și să creadă în închinarea și slujirea adevărată a lui Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh.

16. *În anul 1910, un băiețel de 12 ani din Paleoseli Konitis, un sat mic din Epir, s-a trezit în dimineața de Bobotează, în jurul orei 4 și a ieșit în curte. Toate erau acoperite de zăpadă și frigul era foarte puternic. După ce a deschis poarta și a făcut un pas, a înghețat de uimire și de admirație. A văzut întreaga natură răsturnată, adică cu susul în jos, munții, casele, copacii, chiar și cerul plin de stele era răsturnat. Ramurile copacilor erau jos iar rădăcinile deasupra. Acoperișurile și cărămizile caselor erau dedesubt iar temeliele deasupra, la fel prejmuirea curților și munții, iar râul curgea invers. Dar de ce să ne mirăm, oare Biserica nu ne vorbește despre venirea acestei zile triumfătoare în care Iordanul s-a întors înapoi”? Când copilul și-a revenit oarecum din dulcea uimire, s-a întors ca să intre în casă și a văzut că toate erau normale. Imediat însă a ieșit și iată lumea era răsturnată, aceeași imagine anterioară de nedescris, într-o atmosferă de liniște, neobișnuită, o revărsare abundentă de lumină! Nu era de la zăpada albă care acoperise în mare măsură totul, nici de la cerul limpede cu mulțime de stele, era altceva care robea simțurile și sufletele acestui băiețel. A fost prima și ultima experiență, ea nu s-a mai repetat până la moartea lui, la vârsta de 84 de ani. Acel băiețel de 12 ani a fost tatăl meu. Oare în câte rânduri sufletele neîntinate și curate au văzut această neobișnuită imagine a firii răsturnate? De cele două sau trei ori când tatăl meu mi-a povestit această întâmplare, aproape cu aceleași cuvinte, glasul lui era tăcut, smerit iar din ochi îi curgeau continuu lacrimi de evlavie și teamă”⁴.*

Dacă noi, toți preoții de astăzi și credincioșii noștri am avea nevinovăția aceluia copil, cu siguranță că Dumnezeu ne-ar fi dăruit acea strălucire cerească, acea descoperire divină a adevărilor înfricoșătoare și mântuitoare care se întâmplă în Marea Taină a Euharistiei. Adevărul despre dogma Sfintei Treimi depășește puterile minții omenești (ceea ce nu înseamnă că nu trebuie să vorbim despre credința noastră) Aceasta fiind limitată și neputincioasă, nu poate cuprinde nemărgini-

⁴ Din consemnările personale.

rea lui Dumnezeu. Îi rămâne să-L cinstească, să I se închine, să-I slujească lui Dumnezeu Celui în Treime închinat.

17. Această învățătură despre Sfânta Treime, Ființa neapropiată, neîmpărțită, Înșușirile ipostatice ale Persoanelor l-a preocupat zi și noapte pe egumenul unei mănăstiri. Într-o seară cu cerul înstelat și senin, obosit de studiu, râvnă și căutare, a ieșit din mănăstire să se plimbe, bucurându-se de liniștea nopții și zicând rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase miluiește-mă pe mine păcătosul!” Mergând așa, s-a îndepărtat de mănăstire și, după aproximativ o jumătate de oră, a întâlnit o stână de oi. „Ce ciudat! Și-a zis în sinea lui, avem lângă mănăstire o stână de oi și eu nu știam!” A luat aminte și la ciobanul stânii care făcea ceva curios: ridica mâna către cer arătând aici și acolo, iar după aceea se apleca și scrijilea ceva pe pământ. Făcea aceasta de suficient timp și egumenul, curios, s-a apropiat și l-a întrebat:

- Omule al lui Dumnezeu, ce faci aici, noaptea?

- Părinte, eu număr stelele și scriu pe pământ câte am numărat. După aceea, ridic iar mâna, număr și iar scriu, iar la sfârșit fac adunarea.

- Măi omule binecuvântat, vrei să numeri stelele!? Dar sunt miliarde și miliarde, poți să reușești tu aceasta?

- Dar adevărurile lui Dumnezeu pe care tu le măsoari și le cauți pot fi măsurate? Le poate mintea ta cuprinde, părinte?

Și îndată ciobanul și stâna au dispărut din fața lui. Smerit și cu capul plecat, egumenul s-a întors la mănăstire zicând: Bine mi-a făcut! Bine mi-a făcut...!⁵

Adevărurile divine nu se studiază, ci se descoperă cu rațiunea curată și luminată: „Întru curățenia și smerenia inimii”. Iar dacă voim să interpretăm un text al Sfintei Scripturi să alergăm la Părinții Bisericii și nu ne vom rătăci, așa cum fac ereticii de orice natură.

Al treilea element al acestei formule este faptul că laudăm, binecuvântăm și preamărim cu toate puterile noastre Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, adică ne arătăm admirația și iubirea noastră pentru Împărăția Treimii divine. În această Împărăție vom trăi veșnic și fără ea nu putem viețui pe pământ. Nu este Împărăția conducătorilor lumești

⁵ Din consemnările personale.

care au putere, bogăție, bani, cunoștințe, înțelepciune lumească, stăpânire prin forță, ci una ce cuprinde lumea întreagă, materială și spirituală, precum și pe toți credincioșii creștini, care se află pe pământ și-n cer și alcătuiesc Biserica.

Vorbim în primul rând, despre Împărăția lui Dumnezeu în lumea materială, adică de toate creaturile văzute care sunt în cer, pe pământ și în mare, de la universul stelar până la organismul cel mai mic. Apoi despre Împărăția lui Dumnezeu în lumea spirituală a tuturor puterilor îngerești. Un părinte cândva, auzind îngerii cântând în timpul Sfintei Liturghii, n-a rezistat și a leșinat. Într-adevăr, psalmodia cerească nu se ascultă cu urechi omenești, iar dacă da, o facem doar atât cât rezistăm, ca să nu murim. În al treilea rând, Împărăția lui Dumnezeu se întinde și asupra oamenilor din lumea aceasta. Creatorul Stăpânește peste aceia care cred cu adevărat în Sfânta Treime, în Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, în divinitatea și umanitatea Lui. Dar nu numai asupra celor care cred, mărturisesc și slujesc Lui, ci și asupra celor care împlinesc cu credincioșie poruncile Lui și cultivă virtuțile. El stăpânește inimile oamenilor “căci Împărăția lui Dumnezeu este în mijlocul nostru”⁶

De multe ori, omul gustă din Împărăție, de aceea vă conjur să vă rugați, să cercetați, să țineți poruncile, să mergeți la Biserică, să vă spovediți și să vă împărtășiți cu Sfintele Taine pentru a vă învrednici de aceasta. Desigur ne întrebăm: cine este Dumnezeul nostru? De ce credința noastră este diferită de celelalte? De ce Biserica vorbește despre un Dumnezeu în Treime, autentic, Care a venit pe pământ ca Dumnezeu și Om?

Pentru toate aceste descoperiri trebuie să înălțăm următoarea rugăciune: **Prea Sfântă Treime miluiește-ne pe noi, Doamne curățește fărădelegile noastre, Sfinte cercetează și vindecă neputințele noastre pentru numele Tău cel Sfânt.**

Arhanghelul Gavriil vorbește Fecioarei Maria despre Împărăția lui Dumnezeu: „...și Împărăția Lui nu va avea Sfârșit”,⁷ iar Iisus Hristos și-a început activitatea pe pământ

⁶ Luca 17, 21.

⁷ Luca 1, 33.

cu cuvintele: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor”⁸. Astfel, aflăm că Dumnezeu are Stăpânire și asupra „duhului înșelăciunii, asupra satanei, care robește ca un stăpânitor al întunericului acestui veac”⁹ sufletele oamenilor. Ne-o arată și cele trei ispitiri de pe muntele Carantaniei, unde Împăratul Hristos l-a învins pe diavol, apoi din minunea cu demonizații, când a poruncit diavolilor și aceștia L-au ascultat.

Împărăția Sfintei Treimi se arată, însă, în toată măreția ei la Sfânta Liturghie, unde comuniunea Persoanelor Treimice devine și comuniunea credincioșilor, o relație de iubire între Biserica Luptătoare, Biserica Triumfătoare și întreaga Biserică a lui Dumnezeu.

Credincioșii, văzând această măreție, pot să strige plini de recunoștință împreună cu preotul, despre cele înalte, referitoare la Sfânta Treime pomenite în rugăciunile Sfintei Liturghii.

Din nefericire, însă, noi creștinii ortodocși lăsăm Împărăția lui Dumnezeu pentru a deveni robi ai împărăției diavolului, ai satanei. Cum a devenit pământul lui Dumnezeu iad, iar binecuvântarea blestem? Răspunsul îl știm fiecare: din cauza păcatelor noastre. De fiecare dată când păcătuim, încălcăm porunca lui Dumnezeu, oricare din ele (chiar și când nu facem răbdare, căci ni se spune: „Ați auzit de răbdarea lui Iov și de sfârșitul hărăzit lui de Domnul”)¹⁰. În acel moment Împărăția întemeiată de Dumnezeu în interiorul nostru devine iad. Această Împărăție binecuvântată ne amintește despre întreita slujire a Domnului: arhierescă, profetică și împărătească. Este necesar să explicăm un verset din Evanghelia Sfântului Luca (XII, 37), care ne introduce tulburător în tainele nepătrunse ale Împărăției, mai ales la modul în care Domnul ne-o oferă. Versetul ne spune concret, ceva mai mult decât înfricoșător: Hristos Domnul și Împăratul, va deveni unul dintre noi, va purta veșmântul slujirii, așa cum purtau cândva cei robiți. Ne va așeza pentru totdeauna într-o fericire a Împărăției cerurilor și va trece prin fața fiecăruia, slujindu-l.

⁸ Matei 4, 17.

⁹ Efeseni 6, 12.

¹⁰ Iacov 5, 11

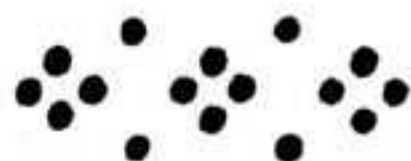

Ce ne va oferi? Ce daruri cerești, negrăite ne va da? El ne va descoperi Tainele Împărăției Lui și ne va îmbrăca în slava Lui cerească pentru totdeauna. Merită să pierdem toate acestea pentru satisfacerea în mică măsură a unor patimi? Rațiunea omului se blochează în fața acestei imagini, mintea se minunează și se pierde. Nu ne este suficientă viața de pe pământ, ca să pricepem cu mintea adâncimea acestui verset din parabolă. Izbăvitorul slujește celor pe care i-a salvat cu Jertfa de pe cruce! El plătește greșelile noastre, ale celor care L-am răstignit și nu numai că nu ne trimite pedeapsă pentru aceste răutăți, dar ne umple și de daruri!

Aceste vestiri cerești ale lui Dumnezeu sunt de nedezlegat pentru mintea omenească. Ochii noștri vor privi și se vor desfăta de Ziua cea mare și vestită, pregătită pentru toți creștinii care vor câștiga Împărăția. De aceea, să ne rugăm mult să lucrăm virtuțile, să îndurăm, să cercetăm Scripturile, să nădăjduim, să miluim pe ascuns și să facem pomeni celor adormiți.

La formula: **Binecuvântată este...**, poporul răspunde cu **Amin**. Cuvântul nu este grecesc și-l întâlnim de multe ori în Sfânta Scriptură și în timpul Sfintei Liturghii. Când se află la începutul frazei și se repetă de două ori indică faptul că ceea ce auzim este adevărat: „Amin, amin, vă zic vouă”, adică cuvântul pe care vi-l spun este adevărat și sigur. Dacă **Amin**-ul se află la sfârșitul frazei, el exprimă o certitudine care va urma sau cel mai des o urare. Se traduce prin: așa să fie, așa să se întâmple. Rostindu-l ne rugăm din toată inima ca ceea ce am zis înainte să devină realitate.

În perioada creștină primară, **Amin** rosteau toți cei care se aflau în Biserică, bărbați, femei, copii și cuvântul răsuna ca un tunet puternic.

2. ECTENIA MARE: CU PACE, DOMNULUI SĂ NE RUGĂM

Era un părinte ieromonah, Ghedeon Kavsocalivitul, care slujea în fiecare zi și făcea de multe ori sărindare (slujea patruzeci de zile la rând) Liturghia pentru cei adormiți.

18. Pe când încă muncea ca lucrător la Sfântul Munte promisese lui Dumnezeu să devină călugăr. A neglijat însă promisiunea și a plecat în lume, în satul lui. Într-o dimineață, în drum spre Biserică a primit o palmă nevăzută, o lovitură în față: „Nu este locul tău aici”, a auzit un glas din cer. A părăsit lumea și deșertăciunea ei și a mers să viețuiască în coliba Sfântului Acachie.¹¹

Această pălmuială a părintelui Ghedeon Kavsocalivitul îmi amintește despre o altă povestire asemănătoare.

19. Un preot în vârstă de 35-40 de ani era neglijent în îndatoririle lui, la slujbele de seară și dimineață și, mai ales, la Sfânta Liturghie. De aceea, încetul cu încetul, a început să decadă sufletește. Odată în timpul Prefacerii Sfintelor Daruri din timpul Sfintei Liturghii, a început să caște. Întrerupsese rugăciunile și căsca. Atunci a primit o palmă puternică peste față, palmă care a răsunat în mica biserică în care slujea. În același timp, a auzit și o voce aspră spunându-i: „Ajunge, încă mai dormi? Ia seama la sufletul tău care se scurge și oprește-te!” *Obrazul lui a rămas pentru câteva zile vânăt și se vedeau urmele degetelor. Cuvântul „scurgere” îi amintea deseori de femeia cu scurgere de sânge (Sfânta Veronica de mai târziu) și, de atunci, în fiecare zi citea pericopa evanghelică respectivă. Dobândise o teama sfântă, ca și femeia cu scurgere de sânge care, tremurând, se atinsese cu mâna de vârful hainei Domnului și „îndată s-a oprit curgerea sângelui*

---

¹¹ Monahul Moise Aghioritul, „Povestirile aghioritice ale lui Ava Ioachim”, Tesalonic, 1889, pag. 152

*ei*¹². Iar de atunci preotul a slujit ca și cum ar fi fost ultima Sfântă Liturghie¹³.

Am putea să spunem că fiecare suflet care vine în Biserică să liturghisească are „scurgere”, dar izvorâtă din păcat. Aici va afla milă, iubire și compătimire, harul bogat al Sfintei Treimi și binecuvântarea Domnului. Prin Sfânta Împărtășanie creștinul găsește vindecare, căci nu atinge doar vârful hainelor Lui, ci mănâncă Prea Sfântul Lui Trup și bea Sfântul Lui Sânge. Și de aici unirea, bucuria, viața, înălțarea, învierea. Dorința noastră este deci, să-L cunoaștem, să-L atingem și să-L gustăm. Ceva asemănător ne va spune și preotul acela care a primit pălmuiala: „Eu intru în Biserică la fel ca femeia cu scurgere de sânge, simt lovitură și curgerea sufletului meu, trăiesc același lucru în momentul Prefacerii Cinstitelor Daruri: o apropiere, o unire și un cutremur cauzat de lovitură.”

Femeia aceea, ca orice om suferind, aleargă imediat să se roage, să atingă rasa, epitrahilul preotului. În Biserică însă, Hristos aleargă lângă noi, se smerește mult, caută întâlnirea nu numai cu preotul păcătos, ci personal, cu fiecare credincios. Dacă femeia a întins cu o oarecare ezitare mâna să-L atingă pe Domnul, noi preoții facem ceva mult mai îndrăzneț și mai cutremurător: Îl purtăm în mâini, Îl înălțăm și-L împărțim. Mă îndoiesc că femeia și ucenicii ar fi cutezat să facă ceva asemănător. Ei ar fi plâns, ar fi căzut cu fața la pământ și ar fi strigat precum Apostolul Petru: „Ieși de la mine Doamne, că sunt om păcătos”¹⁴.

Preotul acela a zis în sinea lui: „Am mâncat bătaie și încă nu-mi revin, nu sunt strivit, nu cad la pământ, nu dispar... o, Dumnezeuule, iartă-mă...”.

Noi, preoții slujim Jertfa cea fără de sânge și trebuie să strigăm: „Doamne, miluiește”. Aș îndrăzni să spun, fără falsă smerenie că, mâinile mele păcătoase frâng și împart Prea Curatul Trup și rugându-mă, bâigui: „Doamne miluiește”. Sunt preot slujitor și din acest Sfânt Trup și Sânge hrănesc toate sufletele, inclusiv pe al meu. Este Pâinea nemuritoare a

¹² Luca 8, 44.

¹³ Din consemnările personale.

¹⁴ Luca 5, 8

sufletelor care hrănește, care dă putere și viață, sfințește și înviază. În această slujire fără egal, care depășește puterile mele, strig mereu: „Doamne miluiește! “Sunt slujitorul Domnului, citesc rugăciunile și Acela face ascultare de mine și Se coboară prin Duhul Sfânt pe pământ. Îl ofer din Sfântul Potir credincioșilor și prin El unesc pe creștini cu Dumnezeu cel veșnic, cu eternitatea și nemurirea. „Doamne miluiește”! Prin mâinile, buzele, ochii mei, Dumnezeu Se dăruiește deplin (ca oricărui preot și episcop) ca să sfințească Jertfa cea fără de sânge. Mă cinstește pe mine mai mult decât duhurile slujitoare: Îngerii, Arhanghelii, Heruvimii și Serafimii. „Doamne miluiește”! Mare și neprețuit este darul preoției, dar vai de mine dacă nu mă veți pomeni în rugăciunile voastre! „Doamne miluiește”.

• **Cu pace Domnului să ne rugăm!**

Este prima cerere a Ecteniei celei mari care urmează după **Binecuvântată este...** . Această Ectenie cuprinde aproape toate cererile din viața omului, în special cele pentru pace îndelungată. Este prima prezență a Bisericii înaintea lui Dumnezeu și în toate nevoile pământești și împrejurările concrete ale vieții omului.

Primele trei cereri sunt pentru pace, pentru că ea este oxigenul, aerul neinfestat în care viețuiește poporul lui Dumnezeu, Biserica.

Avem nevoie de pace în suflete și apoi între noi: prieteni, copii, părinți, frați, casnici, rude apropiate. Ea este indispensabilă și, având-o în inimă, o avem și între noi.

Episcopul când intră în Biserică să slujească la Vechernie, la Utrenie, sau la Sfânta Liturghie, rămâne în mijlocul Bisericii și nu urcă în scaun decât după ce face semnul Sfintei Cruci asupra poporului, zicând în sinea lui: „Pace tuturor”. Când în inimă nu există pace, ci răutate și ură, nu putem aduce nici slujbe, nici ofrande la Biserică. Cu atât mai mult, nu ne putem împărtăși și vai de inimile acelea care nu se înmoaie cu părerea de rău, cu iertarea și cu iubirea. În Martirologiul Bisericii noastre se relatează un caz cutremurător:

20. În vremea prigoanelor, doi creștini erau certați. își aduseseră injurii, își spusese rău cuvinte grele și nu vorbeau unul

cu celălalt. Unul se chema Nichifor, iar celălalt Saprichie, care era și preot. Idololatrii, în urma unui denunț, l-au prins pe Saprichie împreună cu alți creștini și l-au întemnițat. Nichifor, aflând, a alergat la închisoare, a îngenuncheat în afară gratiilor și a zis:

-Saprichie, iartă-mă. Acum, când ți se apropie martiriul, iartă-mă.

-Nu, nu te iert! A zis acela.

Au intervenit ceilalți tovarăși de suferință și l-au rugat:

-Iartă-l, Saprichie.

-Nu, mi-a făcut un rău atât de mare, încât nu-l iert.

A venit momentul când au adunat martirii și i-au dus legați la locul execuției. În urma lor se afla Nichifor.

- Iartă-mă, Saprichie, îl ruga Nichifor.

- Nu te iert!

Atunci s-a întâmplat ceva înspăimântător: când capetele martirilor cădeau sub săbiile călăilor și a venit rândul lui Saprichie ca să-L mărturisească pentru ultima dată pe Hristos și să fie decapitat, el și-a pierdut curajul și a apostaziat. Harul divin îl părăsise pentru că în inima lui nu stăpânea iubirea, părerea de rău și iertarea. Nichifor, când l-a văzut apostaziind, a alergat să-i ia locul. A mărturisit că este creștin și a fost decapitat, devenind astfel martirul Bisericii noastre¹⁵.

Așadar, cel care avea ură și inima împietrită, a fost îndepărtat de Dumnezeu și jertfa lui nu a fost primită. A fost lipsit de har, adică de puterea Dumnezeiască și n-a mai putut să mărturisească. Celălalt, care a dat dovadă de iubire, a fost binecuvântat de Dumnezeu, iar jertfa lui a fost acceptată. La fel și jertfele și ofrandele noastre către Dumnezeu nu pot fi primite, dacă răutatea, lipsa milosteniei și neiertarea ne robesc inima. De aceea, în vremea Liturghiei nu trebuie să ne tulbure gândurile dușmănoase de orice natură, răzbunarea, plânsetele și răzvrătirea față de Dumnezeu. Prin urmare, să avem pace, chiar când cele mai mari fărădelegi ale lumii ne rănesc și ne asaltează, să avem pacea lui Hristos față de toți oamenii.

¹⁵ Augustin Kantiotul, Mitropolitul Florinei, „La Sfânta Liturghie”, op. cit., pag. 44

Din nefericire, de multe ori în biserici creștinii nu-și vorbesc, nu se salută cu persoane care pot fi părinții, copiii, nurorile, soacrele, rudele sau frații lor. Intră în locașul Sfânt cu ură, ies și trăiesc cu ea până la moarte. Așadar, să le spunem, să-i învățăm că oricâte ofrande aducem și oricâte lumânări aprindem, oricâte Liturghii și milostenii facem, nu ne folosesc la nimic¹⁶.

Păcatul produce în interiorul omului confuzie, iar prin duritate și încăpățănare, care sunt păcate de moarte, creștinul devine dușmanul lui Dumnezeu, al aproapelui pe care-l umple de tulburare și răutate și propriul dușman, pierzându-și pacea.

- **Cu pace Domnului să ne rugăm!**

Trăim în pacea lui Hristos pentru că El a dăruit-o lumii prin Jertfa de pe Cruce. Noi o câștigăm prin pocăință și atunci Iisus Hristos ne trimite acolo unde domnește pacea Lui: „Mergi în pace”¹⁷. Ne îndreaptă spre Biserica Lui care este locul de refugiu și palatul păcii. Aici, cu mijlocirile Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, ale tuturor sfinților și îngerilor, sufletul nostru în pace deplină, datorată rugăciunii curate a Duhului Sfânt, Îl poate contempla pe Dumnezeu. Mai simplu, prin pace, sufletul trăiește în Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh.

- **Doamne miluiește!**

Răspunsul poporului la fiecare cerere a Ecteniei Mari este: **Doamne miluiește**. Fiind cea mai scurtă rugăciune a Bisericii, cea mai concentrată și mai cuprinzătoare, ea spune totul și face minuni. În Cartea *Constituțiile Apostolilor* care cuprinde învățături orale, tradiții, hotărâri ale Apostolilor despre problemele Bisericii, se subliniază în mod special că la Sfânta Liturghie, **Doamne miluiește** trebuie să se spună de toți copiii împreună¹⁸. Sfânta Liturghie nu se săvârșea fără copii! Nu suntem protestanți, nici romano-catolici, dar oare copii nu sunt și ei mădulare ale Trupului lui Hristos, nu sunt

¹⁶ Augustin Kantiotul, op. cit., pag. 46

¹⁷ Luca 7, 50

¹⁸ Sfânta Mitropilie a Serbiei și Kozanului, „Sfânta Liturghie, cuvânt ziditor”, Kozani, 1982, pag. 26.

membrii Bisericii? Când eram mic, prin anii 1930-1940, mamele își așezau copii pe solee, băieții în dreapta și fetițele în stânga, în liniște și ordine, iar în spate se afla poporul, separat bărbați și femei. Porunca aceasta despre copii ne arată clar care era duhul Jertfei ortodoxe, ne prezintă o atmosferă de simplitate și nevinovăție copilărească, care demonstrează cât de mult este păgubită Biserica prin lipsa copiilor.

Liturghia dumnezeiască nu este o ceremonie simplă, o recepție sau un spectacol, într-o casă de adunare protestantă, ci o ierurgie, Taina, Jertfa, o minune la care trebuie să participăm cu toții, ca Trup Tainic al lui Hristos. Copiii trebuie să fie și ei prezenți, „...a lor este Împărăția cerurilor”¹⁹. La cererile preotului slujitor poporul răspunde prin copii **Doamne miluiește**, cere mila prin aceștia, deoarece cei mari nu rezistă înaintea dreptății lui Dumnezeu, din cauza păcatelor lor. De aceea, prin glasul acestor copii nevinovați, roagă fierbinte pe Mântuitorul Hristos să-și arate îndurarea și iubirea sa de oameni. Nu știu ce curent pietist apusean s-a impus după 1948 și am scos copiii din Biserica, iar această greșală o plătim și acum. Revenind la Ectenia Mare, preotul prin ea cheamă pe credincioși să se roage pentru multele nevoi pe care le au în viață. Credincioșii cer însă numai mila.

Cu pace Domnului să ne rugăm...

Doamne miluiește

Pentru pacea de sus...

Doamne miluiește

Pentru pacea a toată lumea...

Doamne miluiește

Pentru Sfântă Biserica aceasta...

Doamne miluiește

Pentru cei ce călătoresc, sunt bolnavi, se ostenesc, sunt în robie, în aer, stăpâniți de duhuri necurate...

Doamne miluiește

Facem mii de cereri iar răspunsul este mila, pentru că cerând-o, căutăm de fapt Împărăția promisă de Domnul Iisus Hristos și dobândim toate: „Căutați mai întâi Împărăția lui

¹⁹ „Constituțiile Apostolilor”, cartea a 8-a, VEPES, vol. 2, pag. 150

Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga vouă”²⁰. Să o căutăm în lucrările și în viața noastră. Dumnezeu ascultă acel **Doamne miluiește** al nostru, în funcție de curățenia și nevinovăția noastră interioară. Dacă săvârșim răul și rămânem nepocăiți și în stare de păcat, putem striga de mii de ori, că nimic nu ne folosește.

Doamne miluiește face minuni doar în stare de curăție și acest lucru îl întâlnim de mai multe ori în Sfânta Evanghelie:

- „Miluiește-ne, Doamne, Fiul lui David”, au strigat cei doi orbi care se aflau la marginea drumului și îndată au văzut²¹.
- „Iisuse, Învățătorule, fie-Ți milă de noi...”, au strigat cei zece leproși de la marginea cetății și „mergând s-au curățat”²².
- „Doamne, miluiește-l pe fiul meu că este lunatic”, L-a implorat pentru fiul său nefericitul tată și Domnul a făcut minunea.²³
- La Marea Tiberiadei, când i-a apucat furtuna, ucenicii s-au înfricoșat de mărimea valurilor și, înspăimântați, L-au trezit pe Domnul spunându-I: „Doamne, mântuiește-ne că pierim”²⁴. Iar Domnul S-a ridicat, a certat vânturile și marea involburată, și minunea s-a întâmplat.
- Femeia cananeancă se ruga în urma lui Hristos: „Miluiește-mă, Doamne Fiul lui David, fiica mea este rău chinuită de diavol”, și după ce Domnul a încercat credința ei, ca să dea exemplu neamurilor până astăzi, a săvârșit minunea și i-a zis: „O femeie, mare este credința ta, fie ție după cum voiești”²⁵. Acest **Doamne miluiește**, este fundamentul în teologia rugăciunii curate a inimii.

21. Cândva, un suflet mi-a povestit ceea ce i s-a întâmplat în timpul unei rugăciuni de noapte. Se ruga cu metanii și chema numele Domnului Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine păcătosul”. A făcut această rugăciune timp de patru ore,

²⁰ Matei 6, 33.

²¹ Matei 20, 30

²² Luca 17, 13-14

²³ Matei 17, 15

²⁴ Matei 8, 25

²⁵ Matei 15, 22-28

aplecat și cufundat în cămara inimii sale. La un moment dat, în starea de liniște sufletească, a apărut în fața lui în extaz, diavolul în persoană, care a îngenunchiat și i-a zis:

- Te rog să nu mai pronunți acest nume (diavolul care este spaima și cutremurul creștinilor, al celor slabi și puțini credincioși, îngenunchează și se roagă să nu mai pronunțe Numele lui Hristos!) și-ți voi da toată slava, stăpânirea și puterea. Și pentru că era vorba despre o persoană tânără, a adăugat: și iubiri multe se vor târi la picioarele tale, numai nu pronunța acest Nume²⁶.

În timpul Sfintei Liturghii **Doamne miluiește** ne arată trei lucruri:

- Slujba se săvârșește nu doar de preot, ci și de popor și, în mod special, de cei mai buni, copiii nevinovați.
- Mărturisim că toate cele de care avem nevoie, cerești și pământești, le primim în dar de la Dumnezeu.
- Fără mila divină nu există mântuire.

Distanța uriașă dintre omul păcătos și Dumnezeu n-o umple nimic altceva, decât mila dumnezeiască, nici lucrările, virtuțile, postirile, privegherile, mătaniile și milosteniile noastre. Nimic altceva nu L-a obligat pe Dumnezeu să ne mântuiască, să coboare din cer, să Se facă om, să sufere, să Se răstignească, să învieze întru slavă, decât mila Sa atotsfântă. De aceea **Doamne miluiește** este rugăciunea cea mai caldă, cea mai eficientă și mai scurtă, a celor mici și a celor mari, care se invocă continuu la Sfânta Liturghie. Aceste gânduri exprimă poziția noastră față de Dumnezeu și față de Taina mântuirii noastre.

22. În 1979, la Biserica Sfântului Constantin din Pireu s-a făcut Sfânta Liturghie exact de ziua pomenirii Sfântului Nectarie. A slujit un preot împreună cu diaconul bisericii. La sfârșit au zis: „**Pentru rugăciunile...**”, au împărțit anafura, iar lumea a plecat. Preotul a întârziat puțin ca să încheie, să-și așeze veșmintele și altele, la fel și diaconul. În final au ieșit din biserică, și afară la poartă îi aștepta o creștină cunoscută, evlavioasă, dar zbuciumată sufletește:

²⁶ Din consemnările personale

- *Ce faci aici, pe cine aștepti? a întrebat-o preotul.*

- *Aștept să iasă Stăpânul care a slujit împreună cu voi, ca să iau binecuvântare. Vreau mult să-l întâlnesc. Unde este părinte? Chipul lui strălucea tot!*

Preotul a înlemnit, dar din fericire, a avut inspirație de moment și i-a răspuns:

O, săraca de tine, acum o oră a plecat pe ușa de la Sfântul Altar. Femeia plecând se închina continuu și zicea: Doamne miluiește! Doamne miluiește! Doamne miluiește! Dar ce episcop a fost acela²⁷?

Să cerem deci mila Domnului cu timp și fără timp, pentru noi înșine, pentru copii, rude, prieteni și pentru toți creștinii ortodocși, căci doar ea poate salva țara noastră și pe noi. **Doamne miluiește** și nu uitați să cereți milă și pentru mine.

În continuare, ne îndepărtăm puțin și vorbim despre aprinderea candelor la icoanele din biserică și în casele noastre. Nicolae Velimirovici, episcopul Ohridei amintește șapte motive pentru care aprindem candela:

- Ne amintește faptul că lumina este credința noastră. Hristos a spus: „Eu sunt lumina lumii”²⁸, iar flacăra candelor simbolizează lumina cu care Hristos ne înseninează sufletele.
- Ne amintește faptul că viața trebuie să fie luminoasă, precum a sfinților, pe care Apostolul Pavel îi numește „fiii luminii”²⁹.
- Faptele întunecate, amintirile și dorințele noastre rele vor fi cercetate în lumină de aceea trebuie să revenim pe drumul luminii Evangheliei ca să se plinească cuvântul scris: „Așa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre bune și să preamărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”³⁰.
- Ne amintește de rugăciunea continuă, de câte ori este aprinsă trebuie să ne rugăm.
- Este spaima puterilor întunericului care ne atacă cu o viclenie aparte, înainte de ceasul rugăciunii și vor să îndepărteze

²⁷ Din consemnările personale

²⁸ Ioan 8, 12

²⁹ Efeseni 5, 8

³⁰ Matei 5, 16

gândul nostru de la Dumnezeu. Demonii iubesc întunericul și se înspăimântă în prezența luminii lui Hristos a credincioșilor.

- Este simbolul jertfei de sine. Precum uleiul arde împreună cu fitilul candelii, așa și voința noastră arde împreună cu flacăra iubirii pentru Hristos și se supune întotdeauna voinței divine.
- Învățăm că așa cum candela exterioară nu se aprinde fără mâinile noastre, la fel și flacăra interioară a inimii nu ia foc fără „mâinile” lui Dumnezeu. Strădaniile virtuților noastre sunt simbolizate de arderea materială, de fitil și de ulei, care, ca să se aprindă și să lumineze au nevoie de flacăra Duhului Sfânt.

Aprinderea candelii cu ulei este o mică jertfă, un semn și o dovadă a recunoștinței și iubirii pe care o datorăm lui Dumnezeu pentru marea Sa Jertfă făcută pentru noi. Prin aceasta și prin rugăciune să-i mulțumim pentru viața, sănătatea, mântuirea și pentru toate câte ne-a dăruit iubirea Lui divină, fără margini. Folosim ulei de măsline, ca să ne amintim de rugăciunea lui Iisus în grădina Ghetsimani, care era o plantație de măslini. Un fapt autentic, care are legătură directă cu candela este următorul:

23. Era ajunul sărbătorii Bunei Vestiri, 24 martie 1942, și mă aflăm la Drama, un loc cu o semnificație aparte pentru mine. Ocupația străină era bulgară. Lipsurile, bolile și foamea luaseră proporții înspăimântătoare și moartea secera în fiecare zi mici și mari, dar, în special, copii. Printre rudele mele era și o mătușă mai de departe, văduvă cu cinci copii. Pe soțul ei îl uciseseră ocupanții cu șase luni înainte, în măcelul din 29 septembrie 1941. De mâncare nu aveau, decât puțin ulei și un ciurel de mălai. În acea dimineață femeia s-a gândit că a doua zi, de Bunavestire, avea mâncare mult mai puțină pentru copii: 100 de grame de mălai și un deget de ulei. Deodată, privirea ei s-a îndreptat spre candela stinsă, care era agățată înaintea icoanei și atunci a încolțit în sufletul ei întrebarea: să păstreze uleiul pentru copiii ei flămânzi sau pentru candela de la icoană? Hotărâtă, însă, și-a făcut cruce și a zis către Maica Domnului: „Prea Curată Fecioară, eu îți voi aprinde candela căci mare este sărbătoarea de mâine pentru credința noastră, Tu, însă, te rog ai grijă de hrana copiilor

mei”! A luat puținul ulei și a aprins candela. Lumina slabă a luminat casa sărăcăcioasă, iar inima ei s-a umplut de pace. Aceasta a însoțit-o la rugăciunea de seară și în somnul ei din acea noapte memorabilă. A doua zi după Sfânta Liturghie, mătușa a deschis dulapul ca să ia puținul mălai și a rămas fără glas! Vasul în care se afla uleiul era plin ochi iar alături erau doi săcuți plini cu mălai și macaroane. S-a închinat femeia de mai multe ori, preamărind și mulțumind lui Dumnezeu și Maicii Domnului pentru această minune pe care n-a spus-o nimănui. Timp de doi ani de zile nici uleiul n-a scăzut, nici mălaiul nu s-a sfârșit, cu toate că erau șase guri la masă, le schimbau cu alte alimente și făceau milostenie pe ascuns. Dar și candela a rămas de atunci aprinsă zi și noapte dând mărturie cu lumina ei nestinsă despre credința acestei femei binecuvântate”³¹.

Această istorisire adevărată este o puternică palmă dată creștinilor ortodocși de astăzi care nu numai că n-au candela aprinsă, dar n-au nici măcar icoane în casele lor.

A doua cerere a Ecteniei Mari este:

- **Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm!**

Cererea aceasta se împarte în două părți: prima se referă la pacea care vine de la Părintele ceresc, iar a doua la mântuirea sufletelor noastre. Prima parte **Pentru pacea de sus...**, ne indică faptul că există o pace cerească, al cărei izvor este Dumnezeu. Este aceea pe care au cântat-o îngerii în noaptea Nașterii: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”³² și a dat-o Domnul ucenicilor Săi: „Pacea Mea dau vouă, pacea Mea las vouă”³³. Pacea lui Hristos este o stare specială de har, care cuprinde „tărâmul” interior al inimii și se răspândește în toată ființa omului. Atunci se liniștesc gândurile și încetează simțurile trupului (în special ochii), iar pe om îl stăpânește o liniște necuprinsă. El simte nevoia s-o dăruiască și celor din jur,

³¹ Din consemnările personale

³² Luca 2, 14

³³ Ioan 14, 27

asemenea Sfântului Petru cu ologul³⁴ și o sesizează chiar și animalele care devin foarte prietenoase cu omul sfânt.

24. *Fericitul părinte Haralambie, care a fost și egumenul sfintei mănăstiri Dionisiu din muntele Athos, când se afla la Schitul Cel Nou, în 1964 luat prin surprindere de întrebarea mea: „Care este diferența dintre pacea lui Hristos și pacea lumii”? A răspuns: Există o diferență mare între pacea lumii și pacea pe care ne-o dă Dumnezeu. Cândva, rugându-mă lângă fereastra chiliei mele, am simțit un lucru pe care nu pot să-l explic în cuvinte. Acolo unde mă rugăm, brusc, am auzit un șuierat: sss! sss! sss!, simțurile mele s-au întrerupt și în inimă mi-a năvălit o pace pură, încât n-am putut să mă mai mișc. Era o dulceață, seninătate, liniște... pe care nu pot s-o descriu. Sufletul meu devenise paradis, și a ținut starea aceasta timp de o oră, după aceea a scăzut în intensitate, fără să se piardă definitiv. De atunci orice grijă, tulburare sau ispită aș fi avut, pacea din suflet nu înceta. Când m-a părăsit pacea aceea mare și negrăită, am plâns și am strigat: „Ce a fost aceasta Doamne? Oare pacea aceea pe care ai dat-o sfinților Apostoli când ai zis: pacea Mea dau vouă? Eu pe aceea n-am putut să o țin la mine și am plâns, am plâns...”³⁵.*

Oamenii care trăiesc în păcat și desfrâu percep diferit pacea și cer o liniște exterioară, fără temeri, pericole, foamete, necazuri, tulburări, revoluții și războaie și demonstrează cu lozinci de genul: „faceți sex, nu război”. Cer să trăiască fără Dumnezeu, Biserică, Taine, Evanghelie și Legea lui Dumnezeu și vor pace fără reguli și opreliști, fără îngrădiri morale. Atitudinea aceasta a societății de consum, a plăcerilor trupești, nu are în vedere pacea ca virtute izvorâtă din efortul duhovnicesc, singura plăcută lui Dumnezeu, nici cea pe care creștinul o cere la Sfânta Liturghie când spune: **Pentru pacea de sus... Domnului să ne rugăm.** Cei care cred, se pocăiesc sincer și așează la picioarele Celui Răstignit, sub epitrahilul duhovnicului, vina și păcatul, pleacă de la scaunul de spovedanie cu o pace care „covârșește toată mintea”, pe care n-o pot măsura nici povesti. A doua parte a cererii se referă la mântuirea sufletului, care are legătură directă cu pacea de sus, căci ea nu

³⁴ Fapte 3, 6

³⁵ Din consemnările personale

se poate realiza fără împăcarea cu sine, cu aproapele și cu Dumnezeu. Aceasta arată că omul este o ființă dihotomică, cu trup și suflet, iar „Chipul lui Dumnezeu” este mintea și sufletul imaterial, nevăzut, duh, superior trupului. Cererea are un sens duhovnicesc clar, deoarece Dumnezeu Cuvântul S-a întrupat pentru mântuirea noastră, a luat numele mântuitor, arătând că lucrarea Lui era să mântuiască făptura de trei tirani: diavolul, păcatul și moartea. Dacă s-ar declanșa o catastrofă biblică de orice gen, naturală sau nucleară, ar rămâne doar două lucruri: Dumnezeu și sufletul, adică Creatorul și Judecătorul, și lucrarea Lui. De aceea, trebuie să ne îngrijim de mântuirea noastră, de existența sufletului după moarte. Valoarea acestuia este neprețuită deoarece „Chipul lui Dumnezeu” din om tinde spre „asemănarea” cu El, este fără final, nemuritor și veșnic. Și Domnul ne întărește: „Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul, sau ce ar putea omul să dea în schimb pentru sufletul său”³⁶? Cel mai important dintre toate lucrurile este mântuirea și, vai de noi dacă n-o câștigăm! Trebuie, însă, să ne purtăm rațional și față de nevoile trupului, căci și el este templul Duhului Sfânt și necesită o grijă mântuitoare pentru a se menține astfel, un organ al sufletului în vederea izbăvirii. Ceea ce trebuie evitat este excesul, abuzul, plăcerea trupului și divinizarea acestuia, de aceea Biserica noastră când începe Sfânta Liturghie, înainte de orice altă cerere, ne îndeamnă să căutăm pacea și mântuirea sufletelor. La această îndoită cerere, poporul împreună cu copiii răspund: **Doamne miluiește**, căci „Fără Mine nu puteți face nimic”³⁷. Să nu tăcem, deci, ci zi și noapte să repetăm: **Doamne miluiește**.

- A treia cerere este: **Pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea Sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm!**

În cererea de dinainte, am pomenit de pace și mântuire, preocuparea noastră veșnică, așa cum scrie și apostolul Petru:

---

³⁶ Marcu 8, 36-37

³⁷ Ioan 15, 5

„Dobândind răsplata credinței voastre, mântuirea sufletelor”³⁸. Creștini fiind însă, nu suntem în afară de lume sau departe de ea, ci parte componentă. Biserica luptătoare de pe pământ, ai cărei membri suntem noi, creștinii ortodocși, ca Trup al lui Hristos, se mișcă împreună cu lumea și luptă ca s-o schimbe și s-o îndrume spre „viața veacului viitor”. Biserica nu are granițe, Evanghelia trebuie să se răspândească până la marginile lumii: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă și iată Eu sunt cu voi până la Sfârșitul veacului, Amin”³⁹. Ea este interesată de pacea lumii pentru că de aceasta depinde, în fapt, și pacea ei. Bunăstarea Bisericilor locale, starea lor, statornicia în pace, este legată de tihna universului. Tulburările politice și sociale, revoluțiile, războaiele și, în special, luptele interne între frați, nu sunt bineplăcute Bisericii. În diferite părți ale pământului (Serbia, Locurile Sfinte) unde o parte dintre cetățeni sunt creștini ortodocși, apar ciocniri sângeroase. Când membrii bisericilor locale plătesc cu Sângele lor aceste tulburări sângeroase, oare nu se sfâșie Trupul Bisericii? Cu siguranță, suferă și sângerează. Trebuie să subliniem că în decursul ei istoric de 2000 de ani, Biserica a plătit de multe ori păcate străine, pentru că oamenii cu patimile lor, au implicat-o voit în deosebiri și disputele dintre ei. De exemplu: cruciadele, războaiele dintre statele creștine și alte popoare, conflictele interne ale ortodocșilor cu jefuirea mănăstirilor, arderea Bisericilor, umilirea și căsăpirea preoților, batjocorirea celor sfinte, pângărirea mormintelor și martiriul. Chiar și diferitele partide politice din lumea bună se străduiesc să câștige adepți și voturi, comercializând și folosind pentru propriul interes credința creștină. Cererile pentru coexistența pașnică a tuturor popoarelor apar de la întemeierea Bisericii, din vremea Apostolilor. Conform învățăturii Evangheliei Domnului Iisus Hristos, cererea se face pentru unirea în pace a tuturor oamenilor și neamurilor, ca să fie o turmă și un Păstor. De 2000 de ani, în Biserică există Tradiție și succesiune, iar neamurile credincio-

---

³⁸ I Petru, 1, 9

³⁹ Matei 28, 19-20

șilor creștini ortodocși, săvârșesc Sfânta Liturghie, în același mod și aproape cu aceleași cuvinte. Toate textele liturgice vechi au același grafic, aceeași ordine și structură, cu aceleași cereri. Așa reiese din cartea Bisericii primare *Constituțiile Apostolice*, care cuprinde textul original al Sfintei Liturghii, cu cererea exactă: **Pentru pacea a toată lumea și pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici, să ne rugăm**⁴⁰. Această rugăciune a Bisericii Primare se referă la pacea întregii lumi dar și la cea a bisericilor locale, care erau asaltate cumplit de prigoane și martiriu. În același text, mai jos, există o cerere specială care se referă la pacea interioară a Trupului Bisericii, care întotdeauna, atunci și acum, a fost atacat și chinuit de multe erezii și schisme.

Pentru Sfânta, sobornicească și apostolească Biserică aceasta, de la un capăt până la celălalt să ne rugăm, ca Domnul s-o păzească pe ea nezdruncinată și neferecată, clădită pe piatră, până la plinirea veacurilor⁴¹.

Sfântul Vasile cel Mare, câțiva ani mai târziu, într-o rugăciune din Liturghia lui spune: **...Încetează dezbinările în Biserici, alungă repede pornirile spre dezbinare, cu puterea Duhului Tău cel Sfânt**. Rugăciunile acestea, ca cereri către Dumnezeu cel în Treime sunt valabile și astăzi. Pacea mult dorită pentru Biserică și lume, însă, înainte de toate este „pacea de sus a sufletelor noastre” și nu cea a bunurilor și plăcerilor materiale. Aceasta se manifesta ca o stare interioară autentică de smerenie neprefăcută, care ne dă puterea să ne îngăduim unii pe alții, fără să cârtim. Este rodul Duhului Sfânt **Spre toată buna rânduială și stare pașnică**, ceea ce înseamnă că acestea lipsesc din casa și familia noastră. Dacă avem pace, de ce nu salutăm și ne închidem în noi înșine? Ne temem să nu ne pierdem duhovnicia? Nu o vom pierde, doar diavolul și patimile ne-o pot lua. Roadele păcii sunt: îndurarea, îndelunga răbdarea, iertarea, frățietatea, iubirea, la biserică și după Sfânta Liturghie. Popoarele nu vor avea pace exterioară dacă oamenii, în sufletele lor, nu vor dobândi pacea lui Dumnezeu. Deci, să nu ne așteptăm ca

⁴⁰ Constituțiile Apostolice, Cartea a noua, BEPES, vol. 2, pag. 148

⁴¹ Constituțiile Apostolice, Cartea a noua, BEPES, vol. 2, pag. 148

aceasta să fie în casele noastre, dacă nu este în noi, în prietenul, părinții și frații noștri. Aceasta înseamnă că întâi trebuie să ne schimbăm noi, prin învățătura ortodoxă și mântuitoare a lui Hristos și Sfintele Taine, iar după aceea, prin exemplul vieții noastre, să se transforme și ceilalți: vecinul, cel de alt neam, ereticul, chiar și dușmanul.

Oamenii pornesc invers, întâi ar vrea să schimbe lumea și, după aceea pe ei înșiși. Vedem aceasta toți, din viața personală, dar și din lozincile asociațiilor și grupărilor umane, a declarațiilor celor mari, care ne guvernează. Trebuie să pornim de la Dumnezeu, de la credință, Taine, Evanghelie, împlinirea poruncilor divine, ca răul din noi să se schimbe în bine, virtute, nevinovăție și frică de Dumnezeu. Să ne fixăm în minte, așadar, **pacea de sus**, care trebuie să devină moștenirea sufletului nostru, o parte din noi, precum răsuflarea. Astfel, ceilalți pot observa din viața noastră că am dobândit pacea și că suntem, într-adevăr, „fiii lui Dumnezeu”.

Cererea a patra a Ecteniei mari, se referă la Biserica Ortodoxă și la creștinii care intră în ea pentru Sfânta Jertfă:

- **Pentru sfântă Biserica aceasta și pentru cei care cu credință, evlavie și frică de Dumnezeu intră în ea, Domnului să ne rugăm!**

Am spus că Sfânta Liturghie nu se săvârșește dacă pe Sfânta Masă nu este Sfântul Antimis, un acoperământ sfințit, împăturit, deasupra căruia preotul face cu Sfânta Evanghelie semnul Sfintei Cruci și rostește cuvintele: **Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh**. La cele patru colțuri ale Antimisului sunt reprezentați cei patru evangheliști (Evanghelia Domnului este stâlpul și temelie Adevarului) în centru sunt ilustrate Patimile, (în stânga Coborârea în mormânt, în dreapta Învierea, jos mormântul Domnului iar mai jos Golgota cu cele trei cruci), îngerii „Ceata îngerilor s-a mirat văzându-Te pe Tine”, stâlpul de care L-au legat pe Domnul, buretele, trestia, biciul, cocoșul care a cântat de trei ori, sulita și altele care s-au folosit la martiriul Domnului (există mai multe tipuri de Antimisuri). Antimisul se înfășoară într-o pânză de mătase, de culoare roșie, numită *iliton*, care are imprimată pe interior Sfântul Mormânt. La colțurile

de sus se pun Sfinte Moaște. Uneori, el poate înlocui Sfânta Masă care la sfințirea bisericii este ștearsă cu el, de aceea și miroase a mir sfințit. Sfântul Antimis, odată rânduit pentru lucrarea sfântă, este semnat și pecetluit de episcop. Mulți preoți și diaconi evlavioși mi-au relatat că în timpul Sfintei Liturghii, după Imnul heruvimic, când acesta este desfăcut, la un moment dat, iese din el mireasma de nedescris a Sfintelor Moaște.

*25. Aduc exemplu pe părintele Dimitrie Gakastatis care mi-a mărturisit că la vremea Heruvicului, Sfânta Masă s-a umplut de mireasmă... A ieșit ca un stâlp mic de fum și a umplut toată biserica. O Liturghie cucernică, ce nu se poate descrie! Iată, credința noastră, strigă că este vie! Chiar și acum la fiecare Liturghie, Sfânta Masă a arhanghelilor scoate miresme după Vohodul Mare, cu Cinstitele Daruri deasupra*⁴².

În piciorul Sfintei Mese, care-L simbolizează pe Domnul, se pun Moaștele Martirilor, pentru că Biserica s-a întemeiat pe Sângele Jertfei Domnului Iisus Hristos și al acestora, iar mersul ei istoric a lăsat urme însângerate. De aceea, să știm că și mântuirea noastră se câștigă prin multe neazuri, osteneți, ispite și oftături. Trecem prin multe încercări, suferim mult, deoarece și plăcerea păcatului în viața noastră a fost pe măsură.

26. Un ieromonah, care se numea pe sine „cel deznădăjduit”, în cartea Vedere duhovnicească povestește, chipurile, despre un altul, dar în realitate despre sine, că în timp ce se ruga cu: „Doamne Iisuse miluiește-mă”, și se afla în extaz, a văzut o mulțime nesfârșită de demoni, ca nisipul mării, plini de ură și gata să-l atace. Cu pornirile lor ucigașe, sălbatici și înspăimântători, au tăbărât din toate părțile ca să-l sfâșie. Și-a revenit și, înspăimântat, a fugit spre Biserică.

- Unde să fug? se întreba în sinea lui. Unde altundeva decât la Înfricoșătoarea Golgotă, la Sfânta Masă, unde slujesc în fiecare, zi Sfintele Taine, cu lacrimi și cu zdrobire de inimă! Voi cădea acolo la picioarele lui Hristos și ale Preacuratei și iubitoarei Sale Maici, Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu.

⁴² Editura Stupul ortodox, „Părintele Dimitrie Kagastatis. Viața, minunile, sfaturi și scrisori”, Tesalonic, 1975, pag. 187

Având acestea în minte și în suflet și alergând, a ajuns în Biserică. Intrând, a văzut pe Domnul și pe Maica Domnului din icoanele de la catapeteasmă ca și vii, înconjurați de slava împărătească. Chipul dumnezeiesc al Domnului avea o frumusețe negrăită și strălucea mai puternic decât soarele. Toată bisericuța era scaldată de razele Lui dumnezeiești, candelarele, sfeșnicele, stranele mici, stranele dascălilor, micul candelabru, scaunul arhieresc, Sfântul Altar, Sfânta Masă, veșmintele, steagurile, Proscomidiarul, icoanele sfinților de pe pereți, întreagă Biserică triumfătoare era plină de lumină și slavă.

Preotul acela trăitor n-a putut să mai privească slava de pe chipul Domnului, doar s-a închinat și nu mai știe dacă a atins sau nu cu buzele sale mâna întinsă a Domnului. Cu teamă s-a apropiat de icoana Maicii Domnului, i-a sărutat mâna și a îndrăznit să-i privească chipul. În îmbrățișarea ei sfântă, a văzut Pruncul Sfânt așezat pe Tron de Heruvimi. Și era această imagine dumnezeiască asemănătoare cu frumusețea și mireasma unui crin imaculat sau cu un buchet de trandafiri frumos mirositori. Maica Domnului îl privea pe acel preot cu o dragoste fără margini și cu atâta blândețe, încât acela a prins curaj și a întrebat:

- Maica Domnului, Preadulce Mamă a lui Iisus, cum voi scăpa de demonii care mă vânează?

- În numele Fiului Meu și al Mamei Sale, vei birui și vei nimici pe toți demonii, a răspuns Născătoarea de Dumnezeu. Pentru aceea striga: Doamne Iisuse miluiește-mă!

- Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă!

- Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu, ajută-mi!

- Și aici, în Biserică, în chilie, și în afară ei, trudind și dobândind liniștea, în tot locul și întotdeauna, să chemi numele Fiului Meu, a continuat Maica Domnului. Ieromonahul a făcut o metanie, după obicei, a ieșit din Biserică și a strigat cât l-a ținut gura:

- Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!

- Născătoare de Dumnezeu Fecioară, Marie, bucură-te!

Pe loc, demonii, slabi, neputincioși și fricoși, au dispărut toți din fața lui ca un fulger⁴³.

⁴³ Isihast Anonim, „Vedere duhovnicească”, Cuvântarea întâi, op. cit., pag. 30-31

- **Pentru sfântă biserică aceasta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră într-însa..., Doamne miluiește!**

Ce este concret locașul sfânt pe care, de obicei, îl numim biserică? Știm că Biserica este Trupul tainic al lui Hristos, iar noi creștinii credincioși, suntem mădularele lui. Poporul ortodox însă, în conștiința lui vede Biserica prin construcția și forma locașului sfânt. Locașul sfințit în care se adună poporul lui Dumnezeu și se săvârșește Dumnezeiasca Liturghie, se numește și este Biserica, așa cum mărturisește și Apostolul Pavel: „Cum trebuie să petreci în casa lui Dumnezeu, care este Biserica Dumnezeului celui viu”⁴⁴. De aceea, în multe icoane ale apostolilor corifei Petru și Pavel, vedem pe cei doi ținând în mâini o biserică. Este Biserica lui Hristos pe care au întemeiat-o în tot locul. Și pentru că Sfinții Părinți învață că nu putem să dăm Bisericii o definiție exactă, ci o numim doar „Trupul tainic al lui Hristos”, ea se arată înaintea ochilor noștri și se exprimă sub forma locașului sfânt. Această reprezentare este nu numai fericită, dar și sfântă, pentru că Dumnezeiasca Liturghie pe care o săvârșește Biserica, sfințește și transformă pe credincioșii creștini, dar și locul în care se săvârșește.

Biserica este sfântă pentru că:

- În ea există și rămâne Însuși Dumnezeu-Omul și Mântuitorul, prin Sfânta Evanghelie. Iisus și Evanghelia de pe Sfânta Masă devin același lucru, pentru că El nu poate fi despărțit de învățătura Sa sfântă, pe care a venit să o descopere lumii.
- În interiorul ei se află Sfântul Altar, Sfânta Masă și Sfântul Antimis, deasupra căruia se săvârșește Jertfa cea nesângeroasă. Pe Sfânta Masă se află și Artoforul unde, cu îngăduință dumnezeiască, se păstrează Trupul și Sângele Domnului din Joia Mare. Este uscat și, astfel, se poate păstra și oferi în situații extraordinare.
- Aici slujește și se mișcă slujitorul Celui Prea Înalt, care trebuie să atingă sfințenia sau cel puțin să se străduiască,

⁴⁴ II Timotei 3, 15

trudindu-se din toate puterile și cu un zel neistovit să materializeze porunca dumnezeiască: „Să fie sfinți ai Dumnezeului lor și să nu pângărească numele Lui, că ei aduc jertfă Domnului și pâine”⁴⁵.

Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că Biserica și locașul sfânt sunt îngemănate între ele, precum sufletul și trupul omului.

Sufletul nu-l observăm, dar vedem trupul și zicem: Iată omul. Același lucru se întâmplă când vedem un locaș sfânt: imediat spunem: iată, Biserica. Aceasta, este o realitate dumnezeiască și duhovnicească, Trupul tainic al lui Hristos, care vine în legătură cu lumea materială și își găsește expresia în locașul sfânt și în ceea ce se săvârșește în el⁴⁶.

Primul locaș sfânt din Noul Testament este foișorul din Sion. În acest foișor s-a săvârșit „prima Liturghie”, de către Marele Arhiepiscop, Domnul Iisus Hristos, în timpul Cinei celei de Taină.

După Pogorârea Duhului Sfânt, predica Apostolului Petru și întemeierea Bisericii, primele adunări creștine s-au ținut în case, pentru „frângerea pâinii și adorarea lui Dumnezeu”, cu imne și cântări duhovnicești și ascultarea cuvântului Evangheliei, din gura Apostolilor. Acestea erau bisericile din case.

După uciderea cu pietre a Sfântului Ștefan, primul martir și arhidiacon, când încep prigoanele împotriva Bisericii, creștinii se refugiază în peșteri, pe câmpuri, în corăbii, hanuri, în subsolurile sau foișoarele caselor, iar mai târziu în catacombe. Acestea erau cimitire subterane în Roma, alcătuite din labirinturi săpate în stâncă, iar pe parapetii zidurilor laterale erau înmormântați martirii.

De aceea, pe plăcile care astupă intrarea mormintelor găsim inscripții cu numele, data în care s-a sfârșit martirul, împreună cu cuvintele: „A adormit în Domnul” sau „a mărturisit pentru Domnul”.

Creștinii refugiați în catacombe, din cauza prigoanelor nu erau nici aici în siguranță, căci iscoadele păgânilor îi urmăreau și unde-i descopereau, intrau și-i ucideau. Aceștia aprindeau

⁴⁵ Levitic 21, 6

⁴⁶ Sf. Mitropolie a Serbiei și Kozanei „Cuvânt ziditor ...”, op. cit., pag. 35

într-adins focuri în catacombe, ardeau sau astupau gurile de aerisire și astfel creștinii mureau asfixiați. Câteva texte martirice, pe care le redăm mai jos, ne mărturisesc aceste fapte:

27. În marea prigoană a lui Numerianus, fiul lui Marc Aurelius, o mulțime numeroasă de creștini s-au refugiat în catacombele sfinților Hrisant și Darius. Iscoadele idolatrilor însă, i-au pândit și împreună cu soldații au astupat porțile din afară și pe cele tainice ale catacombei, precum și toate gurile de aerisire și, astfel, creștinii și-au dat sufletele sfinte, murind și mărturisind prin asfixiere. Când, după trecerea multor ani, s-a deschis catacomba, toți au fost aflați ținând în mâini Sfinte Vase, lângă mormintele altor sfinți Martiri adormiți. Se pare că fiecare a primit un Potir cu Sfânta Împărtășanie, s-a cuminecat și a murit ținându-l strâns la piept⁴⁷.

28. Sfântul Ștefan, episcopul Romei, în timpul prigoanei împăratului Valentin a suferit moarte martirică. Împreună cu alți creștini, el slujea Sfânta Liturghie, iar când soldații romani au descoperit ascunzătoarea, au năvălit cu săbiile scoase, dar descoperindu-l pe Sfântul Ștefan slujind, o putere înfricoșătoare i-a ținut nemișcați și fără grai, până ce s-a încheiat Sfânta Liturghie. Atunci, ei au fost descătușați și s-au năpustit asupra Sfântului Ștefan și al celorlalți creștini, tăindu-le capul⁴⁸.

29. Urmașul Sfântului Ștefan a fost Sfântul Sixtus și acesta, disprețuind poruncile aceluia împărat ucigător de creștini, a coborât în catacombele Pretoriului și a slujit Sfintele Taine. A fost trădat, descoperit, prins și condamnat să moară în fața Altarului unde-l prinseseră, lucru care s-a și întâmplat. Împreună cu Sfântul Sixtus l-au prins și pe arhidiaconul său, fericitul martir Laurențiu, pe care păgânii, l-au chinuit pe o scară înroșită în foc. Cuvintele lui față de călăi, i-a umplut de admirație pe aceștia, care au mărturisit și ei credința în Hristos: „M-ați prăjit pe partea asta, întoarceți-mă și pe cealaltă”⁴⁹.

Catacombele cele mai cunoscute din Roma sunt cele ale Sfințelor Priscila și Agnia, din primul secol. În catacomba

⁴⁷ Protopresbiter Calinic K., „Biserica Creștină”, op. cit., pag. 30

⁴⁸ Ibidem, pag. 31

⁴⁹ Ibidem, pag. 31

Sfintei Agnia, se găsesc o mulțime de scrieri grecești și texte liturgice, prin care se demonstrează că limba liturgică în această Romă sângerândă, era, prin excelență greacă. În catacombe găsim tot felul de simbolisme, tronuri arhieresti, baptisterii primare, o mulțime de candelă și vase, toate înroșite de Sângele sfinților Martiri. Arheologul Petre Marchi, supranumit „Colombo al catacombelor”, estimează mormintele martirilor între 6 și 7 milioane. Creștinii acelei perioade, având viața în pericol, se refugiau în catacombe, pe când noi, creștinii de astăzi, fără să existe vreun pericol, nu mergem la Biserică sau dacă o facem, ne urnim cu inima îngreunată. Pentru ca inimile noastre să se încălzească cu flacăra Sfântă care a aprins inimile acelor creștini, este nevoie de pocăință adevărată, zdrobire și lacrimi. Trebuie să ne schimbăm viața, să părăsim cugetul lumii și să devenim împlinitori ai îndatoririlor noastre față de Dumnezeu și aproapele. Să ne mărturisim, deci, credința, viața noastră să grăiască pentru noi, iar exemplul nostru să transmită învățătura sfântă.

Acele Liturghii din catacombele mânjite cu sânge aveau aceeași măreție, aceeași demnitate și triumf al credinței, același mister ca și Liturghiile pe care le trăim astăzi. Jertfa divină și Euharistia, sunt UNA, pentru că unică și irepetabilă a fost pentru noi toți Jertfa de pe Cruce a Domnului nostru Iisus Hristos.

Locașul de cult ortodox se împarte în trei:

- **Pronaosul** - prima parte a locașului de cult, unde de multe ori se află pangarul, sfeșnicele și icoanele.
- **Naosul** - care ține de la pronaos până la catapeteasmă.
- **Sfântul Altar** - din spatele catapetesmei până la zidul de răsărit al bisericii.

Pronaosul sau narthexul era locul catehumenilor în timpurile primare, dar și al celor aflați în stare de pocăință. Aceștia din urmă erau sub canon sever și nu se puteau împărtăși, nici n-aveau acces în naos, ca să asculte Sfânta Liturghie. De multe ori, rămâneau în pronaos cu catehumeni și ieșeau odată cu aceștia.

Existau mai multe grupuri de pocăiți (căiți):

- plângătorii - erau aceia care plâneau pentru păcatele lor și rugau pe creștinii care intrau, să se roage pentru mântuirea lor.
- afurisiții - (anatematizații) provizoriu.
- iernaticii - de multe ori, aceștia rămâneau afară din Biserică, în ploaie și zăpadă.
- ascultătorii
- căzuții
- rugătorii
- posedatii de duhuri necurate, adică demonizații.

Prin urmare, toți cei cu păcate de moarte rămâneau în pronaos. Biserica nu îngăduia vreunui păcătos nepocăit sau fără evlavie să intre în naos. Episcopii și preoții, adevărații ei păzitori, preferau să-și piardă poziția, chiar și viața, decât să îngăduie acestora să intre în timpul Sfintei Liturghii, chiar dacă erau conducători sau împărați. Evenimentele consemnate de istoricii bisericești ne mărturisesc acestea.

30. În anul 285 d. Hr, Vavila era episcopul Antiohiei. Când conducătorul provinciei, care căzuse în păcat de moarte, voia să intre în ziua de Paști în biserică, Sfântul Vavila i-a interzis, și i-a spus că dacă se va căi sincer și va face canon, îi va permite. Trebuia adică, să facă o mărturisire publică a păcatului.

Pentru aceea, trebuia să stea în pronaos ca și ceilalți care se aflau sub canon sau să plece. Cărmuitorul n-a intrat în acea zi în biserică, ci după „Hristos a înviat”, pe care l-a auzit în afară bisericii, și-a adunat suita, s-a ridicat și a plecat⁵⁰.

31. Un incident asemănător s-a întâmplat cu Sfântul Ambrozie, episcopul Mediolanului, care n-a îngăduit împăratului Teodosie cel Mare al Bizanțului să intre în biserică pentru că poruncise uciderea a mii de oameni nevinovați pe hipodromul din Tesalonic. I-a cerut să facă mărturisire publică a căinței lui, să primească canon și după aceea să intre în biserică lui Dumnezeu, lucru pe care împăratul l-a făcut, îngenunchind în mijlocul locașului de cult⁵¹.

⁵⁰ Sf. Ioan Hrisostom, „Cuvânt la Sf. Martir Vavila”, P S B. 50, 529

⁵¹ Protopresbiter Calinic K., „Biserica Creștină”, op. cit., pag. 104

32. *Un al treilea incident îl are ca protagonist pe patriarhul Polieuct al Constantinopolului. Acesta n-a îngăduit împăratului Nichifor Focas să intre în biserica Sfânta Sofia, pentru că se căsătorise, împotriva legii, cu Teofana. Când împăratul a dat de veste că vrea să intre în biserică, Patriarhul a ieșit în pronaos și l-a oprit. I-a pretins căință reală și mărturisire în biserică înaintea lumii, acceptarea canonului și apoi i-a îngăduit să intre⁵².*

În pronaos, pe peretele de apus, pictorii au redat scene înspăimântătoare din iad, ca păcătoșii nepocăiți privindu-le să fie sensibilizați de chinurile groaznice și veșnice și să se pocăiască.

În partea de Răsărit însă, sunt pictate frumusețile și bunătățile Raiului, poarta care rămâne totdeauna deschisă, pentru cei care se pocăiesc și se mărturisesc. Picturi asemănătoare întâlnim astăzi, de obicei, în nartex-urile mănăstirilor Sfântului Munte, iar în lume, în câteva mănăstiri vechi din sec. X-XVII.

După pronaos, ne vom referi la naos și la Sfântul Altar, care preînchipuie pământul și lumea cerească. Noi toți cei din naos alcătuim Biserica Luptătoare de pe pământ. În pictura naosului cu sfinți, martiri, cuvioși, ierarhi, drepti, profeți, îngeri, alături de Biserica Luptătoare, este și Biserica Triumfătoare, adică Biserica Una a lui Hristos. Aici se află Amvonul, scaunul arhieresc, strănile, candelabrele, sfeșnicele, candelarele, icoanele.

Amvonul este locul de unde se citește Evanghelia și se rostește predica. Acesta se află în partea nordică a naosului. În vremurile vechi, se afla în mijlocul Bisericii, însă în zilele noastre a fost mutat.

Tronul arhieresc se găsește în partea nordică a naosului, de unde domină încăperea și are pictată icoana Împăratului Hristos. Un element caracteristic este că nu are candelă și reprezintă Judecata nepărtinitoare a lui Dumnezeu.

Strănile au fost și se află, după regulă, în dreapta și în stânga pereților naosului. Băncile de astăzi sunt de proveniență protestantă, lucru care se observă în bisericile ortodoxe ale popoarelor slave răsăritene.

---

⁵² T I E., Vol. IX, pag. 482

Între Naos și Sfântul Altar se interpune catapeteasma cu icoana lui Hristos, a Maicii Domnului, a Sfântului Ioan Botezătorul, a Sfântului al cărui hram îl are biserica, ale Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil. În primele veacuri creștine, ea nu exista ci și-a făcut apariția la mijlocul secolului al VII-lea. Catapeteasma are trei porți: cele din mijloc se numesc Uși Împărătești sau Poarta cea Frumoasă, iar celelalte două, Uși diaconești. Ușile împărătești sunt mai impozante, fiindcă în fața lor se află treptele soleii. Acesta este locul din care preotul slujitor binecuvântează, propovăduiește și împărtășește pe credincioși. Soleea simbolizează pârâul de foc care desparte pe drepti de păcătoșii nepocăiți⁵³.

Părinții Bisericii spun că preotul se află între cer și pământ, în rândul sfinților de pe catapeteasmă, de aceea și stă puțin mai sus. El este intermediarul, mijlocitorul între cer și pământ, între credincioșii practicanți și Domnul Iisus Hristos. De aceea, câteodată, unii îl văd pe preot, chiar dacă este nevrednic, plutind pe deasupra pământului.

Icoanele sunt de două feluri: portabile și gravate pe pereți. Icoanele lui Hristos, ale Maicii Domnului, ale sfinților și ale îngerilor se găsesc în toate bisericile ortodoxe. Bisericile catolice au înlocuit icoanele cu statuile, iar cele protestante n-au nici icoane, nici statui, ci doar Cruce. Însă, cei care urăsc cel mai mult și disprețuiesc icoanele, sunt falșii martori ai lui Iehova. Aceștia osândesc Biserica noastră care, chipurile, prin icoane a devenit idolatră și încalcă a doua poruncă a Decalogului, care interzice cu desăvârșire idolii: „Să nu-ți faci chip cioplit...”⁵⁴. Dușmanii icoanelor le consideră pe acestea idoli, dar greșesc. Idol înseamnă să iei un bloc de marmură, să-l sculpezi și să-i dai o formă oarecare, s-o pui pe un postament și să spui că este dumnezeu, să cazi înaintea ei și să te închini. Dacă o bucată de marmură sau un lemn pot să audă, la fel pot și idolii să asculte rugăciunea oamenilor. Este o înșelăciune înspăimântătoare a diavolului. În spatele idolilor se ascunde diavolul, căci idolatria a fost și rămâne demonolatrie. Noi,

⁵³ Protopresbiter Calinic K., „Biserica Creștină”, op. cit., pag. 112: „Soleea închipuie râul de foc care desparte pe cei păcătoși de cei drepti.”

⁵⁴ Ieșire 20, 4

însă, având icoane nu spunem că acestea sunt Dumnezeu. În primul rând, nu avem nici o icoană care să-L reprezinte pe Dumnezeu pentru că El este nevăzut, Duh absolut și nu poate fi pictat. De aceea Sfânta Treime nu poate fi reprezentată⁵⁵. Sau dacă este, după Tradiție, Dumnezeu Tatăl apare ca „Cel vechi de zile”⁵⁶, pentru că El nu și-a făcut vădită înfățișarea, doar vocea Lui dumnezeiască s-a auzit la Botez și la Schimbarea la Față. La fel, Duhul Sfânt este reprezentat în chipul porumbelului la Botezul Domnului și sub forma limbilor de foc, la Cincizecime. Când, însă, Dumnezeu Cel nevăzut, mai exact, a doua Persoană a Sfintei Treimi, a luat trup, S-a întrupat și a devenit om asemenea nouă, afară de păcat, a pășit pe pământ, a suferit, S-a răstignit și a înviat, atunci a fost văzut de toți. Hristos ca Dumnezeu, nu poate fi reprezentat, dar ca Om, da.

Numai aceia care refuză să creadă că Hristos S-a făcut Om desăvârșit în carne și oase, fără să înceteze să fie și Dumnezeu desăvârșit, pot să refuze icoana Lui Hristos.

El poate fi redat în culori, cu toate lucrările Lui văzute pe pământ, de la Naștere până la Înălțare. Pictându-L, însă, niciodată nu vom spune că icoana Lui Hristos este Însuși Hristos. Așadar, nici vorbă de idolatrie!

Ereticii care resping icoanele aduc un alt argument: închinarea la ele. Noi, creștinii ortodocși, însă, ne închinăm și-L adorăm doar pe Dumnezeu în Treime. Cinstim icoanele dar nu ne închinăm înaintea lor ca unor dumnezei.

Sfântul Ioan Damaschinul ne spune că: „Cinstirea și sărutarea icoanei ajung la prototip”⁵⁷.

Așa sunt acești eretici, mincinoși și vicleni, pervertesc adevărul și osândesc Ortodoxia, cea care învață și acceptă doar ceea ce este în conformitate cu erminia autentică a Sfintei Scripturi. Dacă există creștini care cinstesc icoanele mai mult decât stabilesc dogmele Bisericii Ortodoxe, aceasta nu înseamnă că Biserica este de acord cu aceste deviații și exagerări.

---

⁵⁵ Facere 18, 1-2

⁵⁶ Daniel 7, 9

⁵⁷ Sf. Ioan Damaschin, „Expunere exactă...”, op. cit., pag. 392

sfințitoare și vindecătoare, exercitată asupra creștinului credincios. Dacă cuvântul scris din fiecare pagină a Evangheliei exprimă adevăruri de credință, la fel exprimă și fiecare icoană cu formele, trăsăturile și stările ei. Pentru aceea, icoana bizantină pictată pe zid sau portabilă, a fost numită „teologia celor neînvățați sau Sfânta Scriptură a celor neștiutori”. Fiecare icoană este o predică vie, o mărturisire de credință, dar în același timp, și o chemare spre imitarea sfințeniei.

Prin urmare, icoanele ne inspiră, ne întăresc în credință, ne înalță speranțele și ne dau curaj în lupta duhovnicească. Noi le privim, avem siguranța și certitudinea că înainte de noi au fost mulți alții care s-au luptat și au biruit patimile trupului, poftele rușinoase, chiar și pe diavol. Frica morții a dispărut prin mărturisirea și martiriul cinstitorilor de icoane, iar biruința lor este și constituie lauda Bisericii.

Simțurile noastre se sfințesc înaintea icoanelor, lucru care nu se întâmplă cu pictura religioasă obișnuită, sau cu cea romano-catolică, pe care o întâlnim la madonele din marmură. Aceste imagini nu ne inspiră, nu ne mișcă, nici ne purifică, pentru că artistul își exprimă prin ele propriile sentimente, folosindu-se de materialul sau modelele pe care le are la dispoziție. Formele acestea de auto-exprimare ale genului apusean nu-și află locul în cultul Bisericii Ortodoxe.

Iconografia bizantină înseamnă înainte de toate, slujire și cere de la pictorul bisericesc sfințenie, curățenie, înfrânare și rugăciune. El trebuie să înceapă și să încheie cu semnul Sfintei Cruci, să tămâieze icoana, să se roage Sfântului pe care trebuie să-l picteze, ca să primească ajutorul lui.

Picturile bizantine sunt semnul prezenței lui Dumnezeu pe pământ și a Logosului întrupat, a Bisericii triumfătoare printre credincioși și un criteriu creștin-ortodox minunat de înțelegere a vieții și a lumii. Importanța duhovnicească a sfințelor icoane a făcut din ele obiectul unei cinstiri și evlavii deosebite. Înaintea lor, credincioșii se închină cu cuviința necesară, aprind candelă și lumânări, le sărută, își fac semnul crucii și mătânii. Sunt tămâiate zilnic, acasă, în biserică, la troițele de pe marginea drumurilor sau de pe culmile munților. Dar întucât, s-au întâmplat multe deviații și excese, de-a

dreapta și de-a stânga, Sinodul al șaptelea Ecumenic a stabilit semnificația acestor manifestări de cinstire a sfintelor icoane.

Astfel, creștinii ortodocși nu adoră icoanele, căci adorația se cuvine exclusiv lui Dumnezeu. Ele primesc doar cinstire, care nu se adresează materiei (lemn, culori, sticlă, hârtie, pânză) din care sunt confecționate, ci chipului reprezentat pe ele. Minunea se întâmplă atunci când cinstirea pe care o atribuim icoanelor este însoțită de credința certă că aceasta se înalță către prototip. Sfânta icoană este Biblia poporului nostru, iar omul care nu știe învățăturile creștine, soarbe din izvoarele ei.

33. Istoria se referă la începuturile încreștinării poporului bulgar, datorate unei icoane care reprezenta judecata viitoare. Sfântul Apostol Metodie a arătat icoana împăratului Boris de atunci, care a studiat-o, a analizat-o și a fost impresionat atât de mult, încât a crezut în Hristos și împreună cu el tot poporul bulgar⁵⁸.

Pentru aceasta, sfinții Chiril și Metodie sunt numiți luminătorii și apostolii slavilor.

34. Cândva, un misionar a plecat într-o călătorie și trecând pe la marginea unei ferme, și-a zis: să mă opresc puțin și la această casă de creștin, poate voi găsi să-i spun ceva folositor!

Deci, a intrat și a început să-i vorbească stăpânului despre Dumnezeu, dar luând seama că în casă nu sunt icoane, a început să vorbească despre ele.

- Ce sunt acestea? l-a întrebat omul.

Preotul a scos una din buzunar, i-a dat-o și l-a învățat să aprindă candela și să facă rugăciune înaintea ei. Acesta s-a bucurat, și cu prima ocazie când a mers la oraș, și-a cumpărat o icoană cu Maica Domnului. I-a plăcut tare mult cum ținea în brate pe Pruncul Iisus. A văzut și icoana Sfântului Dimitrie, călare și cu sulița în mâna și s-a gândit: „am să-l iau și pe acesta ca să-i alunge pe dușmani”. Văzând icoana Sfântului Nicolae și-a zis: „Să-l iau și pe acest bătrân cu barba lungă”.

A dus icoanele acasă și a început să facă rugăciuni înaintea lor. N-au trecut multe zile, și pe când lipsea de acasă, au năvălit hoții care i-au luat totul, în afară de icoane. Intrând în casă,

⁵⁸ T.I.E. , vol. III, pag. 995

uimit și supărat, a mers la icoana Maicii Domnului și i-a zis : „Tu a trebuit să ai grijă de Prunc, să-L speli, să-L alăptezi, să-L porți, ce să faci mai întâi! Să te uiți la Prunc sau la hoți”? A mers la icoana Sfântului Dimitrie și a zis: „Tu, călărețule, până să scoți calul din grajd, să pui șaua pe el, să-l pregătești, au fugit hoții”! La urmă, adresându-se Sfântului Nicolae i-a zis: „Tu ce-ai făcut? N-ai făcut nimic! De ce n-ai păzit lucrurile? Drept pedeapsă, te scot afară”! Și a luat icoana Sfântului Nicolae, a agățat-o afară și i-a zis: „Aici vei sta până ce vei aduce lucrurile înapoi”!

Într-o zi, de dimineață, au ajuns la casa lui hoții, încărcăți de lucruri. Aceștia le-au lăsat jos și i-au zis: „Ia-ți-le de aici că un moș ne-a rupt în bătaie pentru ele! Sfântul Nicolae făcuse minunea și întorsese lucrurile înapoi acasă”⁵⁹.

În centrul naosului, sus, se află turla cu chipul dumnezeiesc al lui Hristos Pantocrator, Care este Soarele dreptății și privește jos, pe pământ, stălucind și răspândind lumină duhovnicească peste toată zidirea sinaxei liturgice⁶⁰.

Sfântul Altar, este imaginea cerului, a Sfintei Sfintelor, înăuntrul căreia se află Sfânta Masă, tipul Jertfelnicului celui mai presus de ceruri, pe care, Marele Arhiereu Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul, slujește neîntrerupt. Sfânta Masă mai este și Golgota spirituală, mormântul Domnului, Tronul Lui Dumnezeu și prezența Slavei dumnezeiești. Este păzită întotdeauna de un înger cu sabie de foc și se sprijină pe un stâlp care preînchipuie pe Iisus Hristos. Există însă și Sfinte Mese (este adevărat, mai rar) care sunt susținute de patru stâlpi, închipuind pe cei patru evangheliști. Sfânta Masă este în întregime învelită cu acoperăminte:

- Primul acoperământ se numește **catasarcă** și este o pânză albă, asemenea giulgiului, care acoperă întreagă Sfânta Masă. În partea de jos se leagă strâns și simbolizează veșmântul curat în care Iosif „cel cu bun chip” a înveșmântat Trupul Domnului, după ce L-a coborât de pe cruce.
- Al doilea veșmânt se numește **procovăț** și este confecționat din pânze de culori diferite: auriu, roșu, mov, negru, alb, în

⁵⁹ Din consemnările personale

⁶⁰ Protopresbiter Calinic K., „Biserica Creștină”, op. cit., pag. 190

funcție de perioade și sărbători. Sunt cele pe care le vedem împodobind, de obicei, Sfânta Masă.

- Al treilea veșmânt se numește **Iliton**. Este un veșmânt de mătase care în vechime se împătura și avea pictat pe el mormântul Domnului. Acum a devenit învelișul Sfântului Antimis.
- Al patrulea veșmânt, la care deja ne-am referit este **Sfântul Antimis**. Poate ține locul Sfintei Mese și fără el nu se săvârșește Sfânta Liturghie. Este împăturit și acoperit de iliton și deasupra lui se așează Sfânta Evanghelie, în locul Trupului lui Hristos. În timpul prigoanelor din primele secole, piepturile martirilor înlocuiau Sfânta Masă.

35. Sfântul Lucian trebuia să mărturisească cu viața credința în Hristos. Se afla în închisoare unde nu putea să se miște pentru că era legat cu lanțuri groase și pentru că fusese chinuit cumplit, cu o zi înainte ca să se lepede de Hristos și să slujească idolilor. Având darul preoției, cum zăcea zdrobit pe podea, a găsit totuși puterea să săvârșească Sfânta Liturghie cu pâinea și vinul care i se aduceau pe ascuns, folosind drept Sfântă Masă însuși pieptul lui. În închisoare nu era singur, ci cu alți frați creștini, gata să moară pentru Hristos. Toți formau un cerc în jurul Sfântului Lucian, o Biserică a sfinților și a îngerilor, îl acopereau și-l fereau de ochii paznicilor idolatri și de călăii care nu trebuiau să afle despre Sfânta Liturghie și despre cele săvârșite acolo⁶¹.

Putem noi, oare, cei de astăzi, să privim cu ochii minții și să realizăm înălțimea spirituală a acestei întâmplări?

Istoria care urmează este asemănătoare:

36. Sfântul Teodoret ne spune următoarele despre Sfântul Marin Pusnicul. După 38 de ani de retragere și nevoință aspră, când Sfântul Teodoret l-a vizitat împreună cu doi diaconi, acesta i-a rugat să săvârșească Sfânta Liturghie și să-l împărtășească, pentru că a două zi trebuia să plece la Domnul. Erau primii oameni care, după atâția ani, îi deschiseseră ușa chiliei. Sfântul Teodoret, cu multă bucurie, a dat curs dorinței bătrânului și a săvârșit Sfânta Liturghie, folosind în locul Sfintei Mese palmele

⁶¹ Protopresbiter Calinic K., „Biserica Creștină”, op. cit., pag. 190

*desfăcute ale celor doi diaconi. Aceste mâini s-au transformat în Golgotă înfricoșătoare și Jertfelnic înțelegător*⁶².

Slavă îndelung răbdării Tale, Doamne!

Desigur, acestea sunt excepții, se întâmplă foarte rar, dar când situația o cere, devin indispensabile.

Fiecare locaș sfințit este îndreptat către răsărit, ca să privim Raiul. Soarele răsare de acolo, iar Domnul Dumnezeu este Soarele Dreptății, Soarele întreit al dumnezeirii. Din acest motiv, Biserica întreagă privește în acest punct, ca să-L primească pe Hristos, Cel care săvârșește prin Sfântul Duh, Minunea sfințirii Darurilor.

În vremea prigoanelor, creștinii se refugiau în catacombe unde era întuneric și foloseau făclii aprinse. Torțele erau însoțitorii lor la slujbele sfinte și la Cina Domnului. Același rol îl au astăzi lumânările aprinse, care trebuie să lumineze precum făcliile duhovnicești în întunericul veacului acestuia, drumul către Hristos.

Lumânările ne sugerează că trebuie să răspândim lumina, să devenim purtători de lumină și precum acestea se topesc și se micșorează, așa să piară, prin rugăciune, răutățile și patimile noastre.

Lumânarea stinsă este imaginea vieții noastre, de aceea să lăum aminte! Ne rugăm cu lumânarea aprinsă pentru sănătatea noastră, a copiilor, a rudeniilor și a cunoștințelor noastre. Apoi, pentru cei adormiți, aprindem lumânările după numărul celor pomeniți.

Sfântul Simeon Noul Teolog spune că făcliile ne dezvăluie lumina cea neînserată, iar candelile ne învăță că, cugetele noastre trebuie să fie luminate: „Precum Biserica este luminată de mulțimea lumânărilor, la fel și casa sufletului tău să strălucească în lumina neînserată, căci aceasta este mai de cinste decât lumina materială. Mulțimea candelilor aprinse, înseamnă gândurile luminate care aruncă raze de lumină peste tot trupul. Și să nu rămână vreun gând întunecat în

⁶² Sf. Simeon Noul Teolog, „Capitole practice și teologice”, P.S.B. 120, 677 A

casa sufletului tău, ci toate cugetele tale să fie aprinse și să strălucească prin lumina Duhului Sfânt”⁶³.

În biserică se află și sfeșnice cu lumânări, ce închipuie stâlpul de foc din timpul nopții, care a condus pe poporul lui Israel în pustiu. Candelabrul, în vechime, era alcătuit din multe candelă cu ulei. În afara bisericii, întâlnim clopotnița cu clopotele fiecărui locaș de cult. Rar se întâmplă ca bisericile să nu aibă clopote, chiar și cele îndepărtate de pe culmile munților, pustii sau părăsite.

Poporul consideră lipsa clopotului un păcat mare, de aceea se îngrijește să aibă unul, oricât de mic ar fi, chiar și în aer liber. Oare, însă, clopotele au existat dintotdeauna în bisericile noastre? Istoria ne spune că nu. Când creștinii trebuiau să se adune într-un loc pentru a sluji lui Dumnezeu, se înștiințau într-un chip tainic. Existau persoane de încredere, cu misiunea să facă cunoscute creștinilor anumite lucruri, cu grijă, ca să nu afle idolatrii care le întindeau curse, îi ucideau și îi ardeau în adunările din peșteri, în crăpături și catacombe. Însăpăimântătoare epocă!

Cei însărcinați cu această lucrare grea și periculoasă se numeau theodromi, adică cei care alergau pe drumuri, prin sate și orașe, ca să facă porunca dumnezeiască cunoscută. Se mai numeau și crainicii poporului, pentru că adunau și strângeau creștinii să slujească lui Dumnezeu.

În secolele I - III d. Hr. mulți creștini plecau din sate și orașe în pustiu și acolo, departe de lume, ridicau colibe și duceau o viață aspră, închinată lui Dumnezeu. Aceștia erau primii monahi. La distanță unul de celălalt, ei se înștiințau pentru slujba în comun cu niște bețe, pe care le loveau într-un anumit mod, așa cum se procedează și astăzi în mănăstiri, când călugării sunt chemați noaptea la sfintele slujbe, cu așa numita toacă.

În mănăstirea întemeiată de Sfântul Pahomie, monahii erau chemați la Sfânta Jertfă cu trâmbițe. Justificând modul acesta de înștiințare, Sfântul aducea ca model vechea sinagogă, unde evreii se adunau în acest mod⁶⁴.

⁶³ Numeri 10, 2-3

⁶⁴ Augustin Kantiouthul, Mitropolitul Florinei, „Biserica Ortodoxă”, Atena 1992, pag. 71

După ce împăratul Constantin a proclamat sfârșitul prigoanelor, creștinii erau anunțați oficial. Se folosea toaca de fier, lovită cu ciocănelele. Astăzi, la Sfântul Munte, multe mănăstiri folosesc tochița de lemn, toaca de fier și clopotele. Acestea din urma, n-au existat la început în Biserica Ortodoxă și sunt de proveniență apuseană. Clopotele au apărut pentru prima dată la Constantinopol în anul 865 d. Hr., la mult timp după construirea bisericii Sfânta Sofia. Atunci, dogele Veneției, a trimis împăratului de Constantinopol în dar 12 clopote pentru biserica Sfânta Sofia. (Clopot, în limba greacă, se spune *cabana*, pentru că era construit dintr-un metal special provenit din minele regiunii Cabania din Italia).

Istoricii vremii ne spun că atunci când, pentru prima dată, clopotele au bătut în oraș, poporul evlavios a umplut străzile, simțind o bucurie mare, ca de sărbătoare. Oamenii au crezut că îngerii s-au coborât pe pământ și-i cheamă pe credincioși la slujbă. Aceste clopote ale bisericii Sfânta Sofia au răsunat aproape 600 de ani până în anul 1453, când cetatea a căzut sub turci, iar sultanul a poruncit să fie topite și să se facă din ele tunuri și gloanțe. În toate zonele aflate sub stăpânire turcească, clopotele au fost interzise pentru că, chipurile, sunetul lor tulbură somnul morților. Atunci, în acele vremuri cumplite, creștinii înrobiți se anunțau din nou într-un mod tainic. Au apărut iar theodromii sau crainicii care, cu riscul vieții lor, vesteau pe creștini și-i îndemneau să meargă la biserică și să învețe cele sfinte. Turcii însă, au pierit, iar clopotele au revenit în clopotnițele bisericilor, răsunând cu același clinchet triumfător.

37. Cândva, trăia un paraclisier cu frică de Dumnezeu și evlavie, pe care mulți preoți l-ar fi dorit în Sfântul Altar. Biserica unde slujea avea hramul Sfântului Ioan Botezătorul. El trăgea cu multă îndemânare cele patru clopote. A căzut însă, rănindu-se la mâna stângă și era foarte amărât că venea slujba hramului și nu putea să-și facă treaba cu o singură mână. Înainte vreme, trăgea clopotele așa cum văzuse la Sfântul Munte: dulce, ritmic, când unul, când celălalt, apoi două câte două și trei cu unul.

Neavând altă putere, s-a dus în fața icoanei Sfântului Ioan Botezătorul și a zis:

- *Sfinte Ioane, te rog, ascultă-mă: biserica aceasta este a ta, iar eu, cum bine vezi, nu pot să trag clopotele cu o singură mână. Ia vino încoace și arată-mi cum să fac! (Și l-a luat de mână pe Sfântul Ioan, care a coborât din icoană, și l-a dus afară, în clopotniță).*

Sfântul Ioan a făcut ochiuri la frânghii, a sprijinit cu un picior o frânghie și celălalt picior cealaltă frânghie, apoi a făcut încă două ochiuri pentru mână și cot și i-a arătat modul în care să tragă clopotele cu evlavie.

- *Îți mulțumesc, Sfinte Ioane, i-a mai zis paraclisierul și a tras clopotele, exact cum îi arătase Sfântul⁶⁵.*

În Sfântul Altar, mai găsim cădelnița și candela de veghe, care împreună cu îngerul păzitor veghează Artoforul de pe Sfânta Masă. Obiectul acesta, în care se păstrează Sfintele Taine, este simbolul Jertfei sângeroase a lui Hristos și ale sfinților martiri, dar și mărturia sacrificiului nesângeros al părinților pustiului.

Candela de veghe apare și la casele credincioșilor, înaintea icoanei, ca să amintească acestora că lupta duhovnicească pentru mântuire este neîntreruptă, neadormită și plină de lumină.

Tămâia închipuie ofranda și jertfa aduse lui Dumnezeu, de aceea, preoții în biserică, și credincioșii acasă, o închină cu trei degete. Slujitorii, binecuvântând tămâia, spun următoarea rugăciune: **Tămâie Îți aducem Ție Hristoase, Dumnezeul nostru, întru miros de bună mireasmă duhovnicească, pe care primind-o în Jertfelnicul Tău cel mai presus de ceruri, trimite-ne nouă, harul Prea Sfântului Tău Duh.** Adică, precum mireasma și parfumul tămâiei se înalță către cele de sus, așa și Dumnezeu nostru, să primească rugăciunea adusă de noi în Jertfelnicul Lui cel mai presus de ceruri și să ne trimită în schimb harul Sfântului Duh.

Ceva asemănător scrie și Sfântul Apostol Pavel: „Domnul nostru Iisus Hristos S-a dat pe Sine pentru noi prinos și jertfă lui Dumnezeu, întru miros de bună mireasmă”⁶⁶.

⁶⁵ Din consemnările personale

⁶⁶ Efeseni 5, 2

Jertfa Mântuitorului Iisus Hristos, adusă lui Dumnezeu Tatăl pentru noi, a devenit jertfa bine mirositoare, bine plăcută, și bine primită, pentru toți oamenii. Desigur, mulți oameni primesc vestea mântuirii, cred, se botează și se nevoiesc, dar destui sunt și cei care resping dogma Sfintei Treimi, dumnezeirea lui Hristos și Evanghelia, mergând sigur pe calea pierzării. „Bună mireasmă a lui Hristos” sunt, însă, doar creștinii care se nevoiesc într-un mod potrivit pentru mântuire. Orice rugăciune curată în biserică, acasă sau în oricare alt loc, orice faptă bună (prima faptă bună este îndelunga răbdarea apoi iertarea și iubirea vrăjmașilor), căința, suspinul, împlinirea poruncilor și împărtășirea cu Preacuratele Taine sunt „miros de bună mireasmă și jertfă bine plăcută lui Dumnezeu”.

Vorbind despre tămâie, să amintim și despre simbolismul cădelniței. Suportul acesteia indică umanitatea lui Iisus Hristos în pântecul Maicii Domnului, cărbunii aprinși sunt focul dumnezeirii „rugul cel aprins și nears”⁶⁷, iar fumul bine mirositor - mireasma Sfântului Duh care se coboară. Cădelnița are 12 clopoței și patru lăntișoare, care reprezintă pe cei 12 Apostoli și pe cei 4 Evangheliști. Astfel, prin chipul tămâiei mirositoare a lucrării Sfântului Duh, se vestește lucrarea iconomiei Întrupării, răspândită în tot locul. Desigur, simbolismul acesta este ulterior, dar ne dezvăluie lucrarea iubirii de oameni a lui Dumnezeu care se întinde prin mireasmă în tot pământul, până la marginile lumii.

38. Un preot, înainte de 1940, a mers într-o zi de sărbătoare la biserică să slujească, așa cum povestea nepotul său. Candelele toate erau stinse, chiar și cea de veghe, pentru că vântul suflase tare printr-o crăpătură de geam. Părintele s-a mâhnit tare pentru acest lucru și a căutat repede un chibrit, dar n-a găsit. S-a uitat la pangar, prin dulapuri, într-o parte, într-alta și-i veneau lacrimi în ochi de ciudă pentru că trebuia să meargă să aducă de acasă, pe acea vreme de iarnă, rece și urâtă. Deodată, s-a întors și a văzut cădelnița aprinsă! Cărbunii dinăuntru erau roșii și aprinși! (Înainte vreme existau cărbuni pe care i-am apucat și eu. Aveam un mic godin, unde paraclisierul aprindea dis-de-dimineață cărbunii, aceștia se înroșeau și-i puneam după aceea cu

⁶⁷ Ieșire 3, 2

cleștele în cădelniță, iar deasupra aruncam tămâie). După ce a văzut cădelnița aprinsă, și a privit-o cu uimire, preotul a aprins o hârtie, apoi o lumânare, candela de veghe și candelulele celelalte. De fiecare dată, se întorcea, se uita la cădelniță și zicea:

- Doamne, când vrei Tu, faci minuni...!

A venit după aceea dascălul, au început Utrenia, dar cărbunii din cădelniță au rămas tot aprinși. În timpul cântării a noua, la „Ceea ce ești mai cinstită...”, a luat cădelnița și a văzut că din ea ieșeau rotocoale înmiresmate de fum, ca și cum ar fi aruncat înăuntru tămâie.

- Doamne, miluiește-mă, dar eu nici n-am pus tămâie! A zis în sinea lui.

Întorcându-se spre Sfânta Masă, a zis cu glas tare:

- Dar Tu ești Dumnezeu și faci tot ce voiești!

La puțin timp, a venit și nepotul lui și preotul i-a zis:

- Să nu te atingi deloc de cădelniță, las-o așa, pentru că Dumnezeu face tot ceea ce voiește...!

- Bine, bunicule! a zis copilul.

Și de câte ori trebuia să cădească în timpul acelei slujbe, cădelnița era mereu pregătită, cu cărbunii aprinși. Scotea din ea mireasmă de tămâie, iar când preotul o primea, rotocoale cu mii de miresme se răspândeau în toată biserica. Creștinii erau și ei impresionați, iar la sfârșitul Liturghiei, l-au întrebat:

- De unde aveți, părinte, o asemenea tămâie?

Părintele i-a spus următoarele nepoțelului care văzuse toate:

- Să nu spui nimănui ceea ce ai văzut, decât după moartea mea! Dumnezeu face tot ceea ce voiește!

Acestea i s-au întâmplat părintelui Ioan din Tesme⁶⁸.

În Sfântul Altar, pe Sfânta Masă, întâlnim sfeșnice cu unul, două, trei sau șapte brațe. La fel și candelule. Cele cu o lumină, ne amintesc de ființa unică a dumnezeirii, cele cu două, de cele două firi ale lui Hristos, iar cele cu trei, de Sfânta Treime. Candelulele cu șapte lumini reprezintă candelaburul cu șapte brațe, confecționat de Moise pentru Cortul mărturiei, dar și cele șapte harisme speciale, amintite de profetul Isaia: „Duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul

⁶⁸ Din consemnările personale

sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al bune credințe, duhul temerii de Dumnezeu”⁶⁹.

Locașul de cult ortodox reprezintă o teofanie autentică: cuprinde Biserica Triumfătoare și Biserica Luptătoare, cu Sfânta Liturghie, Îngerii, Arhanghelii, Heruvimii, Serafimii, Tronurile, Domniile, Stăpâniile, Puterile, Sfinții, Ierarhii, Martirii, Apostolii, Profeții, Dreptii și Dumnezeu Cel în Treime. De aceea, după încheierea Sfintei Liturghii, preoții cântă pe înțelesul tuturor creștinilor din biserică: „În Biserica slavei Tale stând, în ceruri ni se pare a fi”. Adică, noi toți, care suntem în Biserica slavei, simțim și credem că ne aflăm înaintea Tronului cel mai presus de ceruri. Și, înainte de formula de încheiere: „Pentru rugăciunile...”, spunem de trei ori: „Întărește Dumnezeule, Sfânt lăcașul acesta...”

Herma, părintele apostolic, în cartea lui *Păstorul*, ne relatează o vedenie pe care a avut-o el însuși:

39. Șase tineri, ajutați de mulți alții, construiau împreună un castel uriaș, deasupra apelor unui lac neobișnuit. Clădirea se înălța numai din pietre, atât de desăvârșit îmbinate, încât nu se distingeau încheieturile, despărțiturile și îngemănările dintre acestea. Atunci, a apărut o Doamnă impunătoare, care i-a zis părintelui Herma:

- Castelul pe care-l vezi construindu-se, sunt eu, Biserica. Este așezat deasupra apelor, pentru ca viața și sufletul oamenilor se mântuiesc și se vor mântui întotdeauna, prin apele Botezului, străbătute de harul mântuitor, care izvorăște din jertfa Crucii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Oricine se botează, participă la punerea în mormânt a Domnului și la Învierea Lui. Cei șase tineri sunt sfinții îngeri, iar pietrele sunt Apostolii și urmașii acestora, adică episcopii, preoții și diaconii tuturor veacurilor, care au viețuit și vor viețui smerit și după dreptate, care au slujit cu multă credință cuvântului Evangheliei și poporului lui Dumnezeu. Unii încă trăiesc, alții au adormit și vor urma mulți până la a doua Venire a lui Hristos.

Toți și toate erau în armonie, înțelegere și pace, iar Doamna aceea harismatică, adică Biserica, l-a întrebat: „Până când va fi această armonie și înțelegere între voi”? Și a dispărut.

⁶⁹ Isaia 11, 2-3

*Vedenia dumnezeiască a Sfântului Herma s-a încheiat, iar el și-a revenit în sine*⁷⁰.

Lucrarea de zidire a Bisericii a continuat, dar cu multe piedici, căci au apărut repede primii nori, ereziile, care au provocat o ploaie de sânge și au sfâșiat Trupul Bisericii. A urmat Schisma cea Mare din anul 1054, după aceea Cruciadele, stăpânirea venețiană și plaga cea mare și nevindecată până astăzi a uniaticismului. Sunt patru sute de erezii izvorâte din protestantism (acum în Anglia se hirotonesc și femei), grupări hiliaste, organizații sataniste, masonice, ecumeniste, pietiste, credințe hinduiste, budiste, cultul magiei ș.a. Toate împreună au provocat și provoacă sângerări neconținute în Trupul Bisericii Ortodoxe. Din nefericire, însă, de multe ori, chiar noi, păstorii responsabili ai Bisericii, nu avem pace și nu ne înțelegem unul cu altul. Însă Biserica va dăinui până la sfârșitul veacurilor și, „porțile iadului nu o vor birui”⁷¹.

Cererea a patra continuă cu: Pentru cei ce cu credință, evlavie și frică de Dumnezeu intră într-însa, Domnului să ne rugăm!

Pe tot parcursul Sfintei Liturghii, în rugăciuni, Ectenia Mare și Ectenia Cererilor, de multe ori primim îndemnuri despre cum trebuie să fie starea și dispoziția noastră sufletească, chiar și mișcărilor, când ne aflăm la această Sfântă slujbă. Toți cei care dorim să intrăm în locașul Sfânt trebuie să fim pregătiți pe măsură, cu credință, evlavie și frică de Dumnezeu, așa cum ne indică cererea a patra. La fel, când gustăm din Potirul vieții veșnice, trebuie să dovedim aceleași virtuți. Pe acestea, trebuie să le păstrăm și după încheierea Sfintei Liturghii, adică să mergem în pace, în liniște, în tăcere și bună rânduială.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune: „Când ieșim din biserică, după încheierea Sfintei Liturghii, trebuie să părem ca și coborâți din cer, ca și cum am fi oameni cerești”⁷².

⁷⁰ Pastorul lui Herma, Viziunea a treia, P.G. , vol. 3, pag. 43

⁷¹ Matei 16, 18

⁷² Ieromonahul Grigorie, „Dumnezeiasca Liturghie, Explicații”, Editura Domsos, pag. 139

Dar nu suntem! Nu avem credință, frică, respect, evlavie, nu avem nimic din toate acestea! Mergând la biserică și împărtășindu-ne, fiecare bucățică din trupul nostru, fiecare mădular, devine o părticică din Biserica lui Hristos. Sfântul Nicolae Cabasila ne face atenți că Masa Euharistică ne obligă să rămânem în Hristos, iar Hristos în noi, căci El Însuși a zis: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, rămâne în Mine și Eu în el”. El devine pentru noi locatar și sălaș, iar noi suntem fericiți de locuința și de Stăpânul nostru.

În biserică intrăm întristați, sălbatici și fiare dar ieșim fericiți, îmblânziți, ușori, oi cuvântătoare. Nu de puține ori, apărem negri precum corbii și catranul, se întâmplă o minune și ne aflăm albi ca porumbeii.

- **Pentru părintele nostru (Arhi) episcop..., pentru cinstita preoțime și cea întru Hristos diaconime, pentru tot clerul și poporul, Domnului să ne rugăm!**

40. Un episcop, călătorind prin eparhia lui, a ajuns sâmbătă seara într-un sat. Era prima dată când trecea pe acolo. Primarul satului l-a omenit și la puțin timp, episcopul a cerut să-l vadă pe preot.

- Este la câmp, nu s-a întors încă! i-au spus.

După un timp, s-a arătat și preotul, îmbrăcat în haine de muncă, nu prea frumoase la înfățișare. Episcopul n-a fost mulțumit, căci ținea mult ca preoții să fie mai îngrijiți. A doua zi era duminică și preotul s-a pregătit pentru Sfânta Liturghie. Episcopul care asista, l-a urmărit la început din scaunul arhieresc, apoi din Sfântul Altar. Cu siguranță, trebuia să găsească ceva greșeli la acel preot țărănoi. Lucru minunat însă: din momentul în care a rostit „Binecuvântată este Împărăția”, și până la sfârșit, pe preot l-a acoperit o lumină cerească, care-l încălzea și-l lumina în întregime, fără să-l ardă...!

După ce a împărțit anafura creștinilor satului, preotul a intrat în Sfântul Altar. Episcopul s-a apropiat de el, a căzut în genunchi și i-a cerut iertare pentru că-l judecase și l-a rugat să-l binecuvânteze.

Preotul acela simplu, a rămas uluit și i-a zis:

- Cum este cu putință ca cel mai mare să fie binecuvântat de cel mai mic? Binecuvântează-mă, tu, Stăpâne!

- *Nu pot să binecuvântezez pe cel care, atunci când slujește stă întru lumina dumnezeiască necreată. Cel mai slab se binecuvântează de cel mai tare, i-a răspuns episcopul.*

Atunci preotul l-a întrebat:

- *Există, oare, Preasfințite, episcop sau preot care slujește Sfânta Liturghie și să nu fie înconjurat de lumină cerească? Aceasta era mirarea acelui părinte simplu! Ce să răspundă episcopul acelui preot care privea într-un mod firesc lucrurile mai presus de fire?! De aceea, s-a minunat de curăția, smerenia și sfințenia acelui preot de sat și a plecat de acolo folosit și mai învățat⁷³.*

După ce ne-am rugat pentru locașul sfânt al lui Dumnezeu și pentru episcopul locului, îi cerem Stăpânului să păzească pe slujitorii Sfintelor Taine.

Când episcopul slujește, iar preotul sau diaconul îi pronunță numele, la strană se cântă: „Întru mulți ani, Stăpâne”! Iar episcopul binecuvântează poporul. Pomenirea numelui episcopului eparhiot, când este sau nu de față, nu înseamnă curtoazie, pentru că aceasta nu-și are locul la Sfânta Liturghie, ci amintirea faptului că alcătuim împreună Biserica lui Hristos, Trupul Lui tainic. Biserica înseamnă preot, popor și Sfânta Masă, deci când spune: „Pentru tot clerul și poporul”, Duhul Sfânt înaintea Sfintei Mese pecetluiește pe toți credincioșii care constituie sinaxa liturgică. Să dăm o atenție specială mențiunii făcute de Sfântul Ioan Gură de Aur, că „preotul se deosebește doar puțin de episcop, și săvârșește aceleași taine, afară de Hirotonie. De asemenea, acesta nu poate târnosi o biserică și nu poate sfinți Marele Mir”⁷⁴.

Sfinții Părinți ne spun că episcopul este: „chipul și locțiitorul lui Hristos”. Hirotonia clericilor în cele trei trepte (episcop, preot și diacon) se desfășoară în timpul Sfintei Liturghii și constituie un eveniment de mare importanță, aceasta pentru că preoția și Sfânta Euharistie sunt nedespărțite, nu pot avea loc una fără cealaltă. La prima Cină euharistică, în seara Jorii celei Mari, slujitor a fost Însuși Stăpânul

⁷³ Ieromonahul Grigorie, „Dumnezeiasca Liturghie, explicații”, Editura Domos, pag. 141

⁷⁴ Theodor Habaky, „Patericul”, Tesalonic, 1993 ⁷, pag. 415

Hristos, care a poruncit: „...aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea”⁷⁵. După Înălțare și Rusalii, locul Lui la Cina euharistică l-au luat Sfinții Apostoli. Prin urmare, conform tradiției noastre ortodoxe, izvorul preoției este Domnul Iisus Hristos, Arhiereul unic și veșnic al Bisericii. Jertfa Lui, au adus-o în continuare cei care i-au urmat, apostolii, care prin punerea mâinilor au transmis preoția celor de după ei, episcopii și preoții (această transmitere a preoției se numește succesiune apostolică).

Cu toate acestea, nimeni nu are preoția lui proprie, ci toți o au pe cea unică și veșnică a lui Hristos, primită la hirotonie. Pe aceasta o poartă toată viața și cu ea slujesc Preacuratele Taine și poporul lui Dumnezeu. Preoții doar administrează preoția și arhieria lui Hristos și slujesc Biserica în numele ei. Slujitorul nu apare drept un simplu reprezentant al lui Hristos pe pământ, ci prezența vie a Acestuia în mijlocul poporului. Episcopul este pomenit la fiecare slujbă cu numele pentru că și prezența lui este vie în lucrarea preotului și în conștiința poporului.

Biserica înseamnă, în primul rând și înainte de toate, Euharistie, Jertfă dumnezeiască, Cina și după aceea administrație și asistență socială. Întâi harul și apoi legea. Episcopul și preotul sunt întâi învățători și cateheți, slujitori ai Sfințelor Taine, apoi administratori, adică responsabili lucrării Bisericii sau Mitropoliei pentru activitățile filantropice.

Preotul, instrumentul însuflețit al cerului și al îndumnezeirii, este întâi de toate părinte, căci prin el poporul primește harul divin. Existența și unitatea bisericii depinde de episcop care păstrează neîntreruptă succesiunea preoției. Unde este episcopul, acolo este și Biserica. Când se îmbracă și își pune omoforul pe umeri, episcopul rostește următoarele: „Pe umerii Tăi, Hristoase, ai ridicat firea omenească cea căzută și pierdută, pe care cu Înălțarea Ta ai mântuit-o și îndumnezeit-o ca s-o oferi și s-o aduci întru slavă multă lui Dumnezeu Tatăl”. Omoforul închipuie oaia cea pierdută pe care o salvează din moartea veșnică, din ghearele diavolului și

⁷⁵ Sf. Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Epistola I Timotei”, Omilia XI, P.G. 62, 653

din păcat. Pe aceasta o pune între umeri și o duce în strunga bisericii, unde se află tronul lui Dumnezeu și Sfântul Altar.

Imaginea aceasta, o vedem simbolic la Vohodul mare, când se face Liturghia arhierască: un preot merge înainte purtând pe mâini omoforul, însoțit de lumânări și ripide. Când ajunge înaintea soleii, îl pune pe umerii arhierelui. Aceasta este oaia cea pierdută care merge la mântuire înaintea Tronului lui Dumnezeu și datorită căreia are loc Jertfa.

Un simbolism asemănător există și când preotul slujește singur. La începutul Vohodului mare, el pune pe umerii săi Sfântul Aer, al treilea acoperământ cu care se acoperă Cinstitele daruri și, în timp ce reproduce urcușul înspăimântător către Golgota, ține pe umeri oaia cea pierdută, omul căzut și în stare de pocăință. Pe acesta îl duce la Sfântul Altar la Tronul slavei lui Dumnezeu.

Cârja păstorească a episcopului nu este doar semnul Stăpânirii, toiagul păstorului cu care îndruma oițele cuvântătoare ale turmei lui Hristos, ci simbolizează și altceva. În vârf are o cruce, iar în dreapta și-n stânga doi șerpi cu capetele îndreptate spre cruce, cu gurile deschise și limbile otrăvitoare scoase. Aceștia sunt dușmanii Bisericii, unul reprezintă pe vrăjmașii dinăuntru care sunt ereziile, înșelăciunile, schismele, iar celălalt pe vrăjmașii din afară, care se manifestă prin prigoane, martiriu, închisori, închiderea bisericilor, transformarea lor în grajduri și muzee, coruperea conștiințelor și interdicții religioase. Semnul binecuvântării este un gest cu sens duhovnicesc. Preotul iese și binecuvântează iar dacă luăm seama la poziția mâinii vedem că degetul mic este litera I de la Iisus. Cele două degete de sus formează litera H de la Hristos. Ultimele două alcătuiesc litera S de la Sotir, care în grecește înseamnă mântuitor. Această mână care binecuvântează este reprezentată în toate icoanele Mântuitorului (de asemenea, o semnificație duhovnicească are și modul în care facem semnul Crucii: cele trei degete unite, simbolizează Sfânta Treime, iar celelalte două firea divină și cea umană a lui Hristos).

Acest mod de binecuvântare l-a impresionat și pe turcul Ahmed, care a văzut în biserică ieșind din mâna preotului slujitor raze de lumină dumnezeiască necreată, care se îndrep-

tau spre inimile creștinilor aflați acolo. Aceste lucruri înfricoșătoare l-au făcut să devină creștin și după aceea martir.

Diavolul se pornește turbat împotriva oricărui preot și chiar dacă nu reușește să-l biruiască moral, nu va înceta lupta până în ultimul moment al vieții acestuia. El se va strădui cu vicleșuguri, bârfe și vorbe murdare să-i dărâme autoritatea, folosindu-se uneori chiar de ura și mânia celor din aceeași tagmă. Istoria Bisericii ne confirmă că ura celui rău împotriva clericilor a ajuns până la crimă. În Pateric ni se relatează următoarea întâmplare:

41. Cândva, un episcop a căzut într-un păcat mare, iar a doua zi era sărbătoare. A mers la catedrala mitropolitană unde slujea și pe care poporul o umpluse până la refuz. S-a urcat în Amvon, și-a scos omoforul, semnul arhieriei, l-a pus jos și înaintea tuturor și-a mărturisit păcatul. Apoi a încheiat:

- Plec, sunt nevrednic și de aceea renunț la preoție! Nu mai sunt îndreptățit să vă păstoresc, alegeți pe altul să vă slujească, să vă învețe și să vă mărturisească, și a dat să coboare din Amvon și să plece.

Poporul însă a reacționat, l-a împiedicat să plece și a zis:

- Rămâi la locul tău, nu te lăsăm să pleci. Noi pe tine te vrem păstor, iar păcatul tău să cadă asupra noastră. (Cuvintele acestea sunt înspăimântătoare și pornite din iubire!)

Episcopul, mișcat de iubirea poporului a zis:

- Dacă vreți să rămân, cu toată nevrednicia mea, să faceți ceea ce vă spun, altfel plec.

- Vom face ceea ce dorești! au strigat toți. Spune-ne și rămâi cu noi!

- Eu voi merge și mă voi întinde în fața ușii catedralei. Voi toți veți ieși, veți păși peste pieptul meu, mă veți scuipa și veți zice: Dumnezeu să te ierte! Atunci voi rămâne, dacă toți, până la ultimul, veți călca peste mine!

- Așa vom face, au zis toți, cu toate că nu voiau să facă acest lucru care li se părea înfricoșător. Ca să nu-l piardă, au făcut întocmai. Când a trecut și ultimul credincios, din cer s-a auzit o voce pe care au ascultat-o și episcopul și creștinii:

- Pentru căința și smerenia ta multă ți s-a iertat păcatul⁷⁶.

⁷⁶ Luca 22, 19

42. *Întâmplarea s-a repetat și cu starețul unei mănăstiri din Sfântul Munte, care, fără să cadă în vreun păcat, din cauza neascultării unui frate care nu ceruse iertare, s-a pedepsit pe sine și după încheierea Sfintei Liturghii a cerut fraților să pășească peste el, ultimul fiind la rând ucenicul neascultător și nesupus. Așa se câștigă sufletele⁷⁷!*

Creștinii ortodocși nevoitori iau exemplu din viața morală și abnegația păstorului bun, îl iubesc și-l apără pe acesta în orice chip. Când însă păstorul cercetează și biciuiește păcatul, pervertirea, erezia, înșelăciunea și miile de rele ale societății, atunci își face dușmani care-l calomniază și-l bârfesc. Prin urmare, scopul principal al diavolului este compromiterea preotului prin tot felul de insinuări nerușinate, minciuni și altele asemenea. Pentru aceea este necesar să ne rugăm la fiecare Sfântă Liturghie, Taină, Utrenie, Vecernie pentru preoți, dar și în particular, la rugăciunile de noapte să-l pomenim pe părintele duhovnic, pe părintele paroh și pe toți clericii.

Formula: **Pentru tot clerul și poporul...**, arată unitatea Bisericii celei una, formată din popor și preoți. La această cerere, toți răspund în cor: **Doamne miluiește!**

La Sfânta Jertfă, fiecare se roagă pentru toți, adică pentru Trupul lui Hristos, unul pentru toți și toți pentru unul, pentru că la Sfânta Liturghie nu-și au locul egoismul și individualismul.

Acestui subiect trebuie să-i dăm o importanță specială pentru că adeseori stăpâniți de această patimă uităm de nevoile fraților noștri și așezăm problemele și necesitățile noastre în centrul lumii și al Sfintei Liturghii, lipsindu-ne cu siguranță de darurile ei dumnezeiești. Întâmplarea profetului Iona ne confirmă acest lucru⁷⁸.

Acesta s-a întristat pentru un vrej care s-a uscat (și făcea umbră), în timp ce aștepta distrugerea cetății Ninive. Și nu i-a părut rău de dispariția unui oraș cu un număr așa de mare de locuitori care, după cuvântul Domnului urma să fie spulberat. Din păcate, așa suntem noi oamenii! Iona s-a mâhnit pentru un vrej și nu pentru cetatea ce urma să piară, apoi

⁷⁷ Theodor Habaky, Patericul, Tesalonic 1993⁷, pag. 220

⁷⁸ Din consemnările personale

din nou s-a supărat, că ea a fost salvată de Dumnezeu. Dar dacă acela s-a tulburat pentru un vrej, Domnul n-avea dreptul s-o facă pentru fapăturile Lui care arătaseră o căință atât de adâncă?

Următoarea cerere a ecteniei mari este:

- **Pentru orașul acesta, pentru toate orașele și satele și pentru cei ce cu credință locuiesc într-însele, Domnului să ne rugăm!**

Ceea ce trebuie să reținem din această cerere este depășirea individualismului și a egoismului pătimăș al omului. Ca „mădulare ale lui Hristos”, experiem comuniunea, ajutorul reciproc, sprijinul unuia față de celălalt, în Biserică, a cărei destinație este cerul. Susținerea sufletească și aplecarea către inima îndurerată și năpăstuită a aproapelui, cu înțelegere, compătimire și iubire sinceră, este un lucru sfânt, iar sfințenia este darul Bisericii și menirea vieții pe pământ.

Indiferența și răceala se văd clar pe fețele noastre, în mod special după Sfânta Împărtășanie și după încheierea Sfinței Liturghii. Precum oboseala și durerea care ne brăzdează chipul, la fel și blândețea și bunătatea se vădesc în sprijinul acordat celui de lângă noi, oricine ar fi acesta. „Frate ajutat de frate este ca o cetate tare și înaltă”⁷⁹. Chiar dacă vrem să ascundem trăirile interioare de la Sfânta Jertfă, ele se dau pe față, pentru că încălzesc sufletele împietrite, inimile răvășite, înmulțesc mireasma evlaviei, apropie pe cei îndepărtați, ușurează pe cei împovărați și mângâie pe cei în dureri. Tot cel ce are un dar de la Sfânta Jertfă să-l înmulțească, oferindu-l altora. Deci, trăirea liturgică este urmată de fapte exterioare, văzute de toți ceilalți. Fiind „descătușați de patimi”, pregătiți și învredniciți pentru a primi Sfânta Împărtășanie, întreaga noastră purtare în biserică devine inițiere cerească și sfințenie. Aceasta rodește binefaceri pentru cei din afară și pentru toată zidirea, pentru toți oamenii, credincioși și necredincioși. Sfinții și Dreptii mântuiesc lumea prin rugăciunile lor, pe când păcătoșii și necredincioșii, o distrug.

43. Odată, o fetiță care avea în jur de opt ani, s-a apropiat de mine și mi-a spus cu obrăznicie:

⁷⁹ Iona 4, 6-11

- *Părinte, eu o înjur pe Maica Domnului!*

Am rămas uluit pe moment, și după aceea am întrebat-o:

- *De ce o înjuri, fetița mea?*

- *Pentru ca așa m-am obișnuit, mi-a răspuns ea. O înjura bunicul, mama mea câteodată și când mă enervez, o înjur și eu. Un copil s-o înjure pe Maica Domnului! Ce ziceți? Ne mai rabdă sau nu, Dumnezeu?*

Nu greșea fetița ci părinții ei, care îi dădeau un exemplu rău. Lipsa de evlavie distruge lumea, iar creștinii de astăzi, în cea mai mare parte, nu merg la biserică, nu se spovedesc, nu se împărtășesc, din obișnuință.

Sfințirea omului pornește de la Sfânta Jertfă și de la Sfintele Taine săvârșite în Biserică, la care se adaugă cultivarea pocăinței, a rugăciunii, a postului îndoit, a supunerii, iubirii, iertării, și a celorlalte virtuți dumnezeiești. Clerici și mireni, trebuie să mărturisim toți, cu lacrimi în ochi, că în vremea noastră păcatele s-au înmulțit înspăimântător. Mai mult, s-au adăugat păcate care nu existau nici în timpul Sodomei și Gomorei, precum slujirea și cultul satanic. Oamenii păcătuiesc îngrozitor, chiar și în satele cele mai mici, ca să nu mai vorbim de marile orașe ale desfrâului, cu crime, droguri, anarhie, sodomism, magie, satanism și tot felul de perversiuni și păcate. Toate sunt propuse ca mod de viață prin televiziune.

- De ce faci păcatul acesta? îl întrebi pe penitent.

- Dar este un lucru firesc! îți răspunde.

- Este însă păcat!

- N-am știut! Unde scrie că este păcat?

Răul a atins culmi înalte și periculoase, deci să luăm aminte la cuvântul lui Dumnezeu care spune: „Plata păcatului este moartea”⁸⁰.

Cererea preotului: **Pentru orașul acesta...**, se referă la fiecare biserică din orașe, sate sau insule. Ea se face nu doar pentru persoane, ci și pentru locuri, căci credincioșii creștini sunt legați aici pe pământ de acestea. Fiecare om are în lumea aceasta locul, spațiul și lăcașul lui de cult. Dragostea

⁸⁰ Pilde 18, 19

lui Dumnezeu este universală, cuprinde pe toți oamenii din toate timpurile și locurile și vrea schimbarea tuturor.

Cererea noastră înseamnă o revărsare de iubire peste toți cei care sunt în vecinătatea noastră, în parohia, satul, insula, orașul și țara noastră. Nu ne putem ruga doar pentru noi înșine, pentru că la Sfânta Liturghie creștinii prezenți devin **sufletul întregii lumi**. Ei se roagă pentru dușmani și prieteni, cunoscuți și necunoscuți, buni și răi, pentru cei care i-au necăjit ieri și astăzi, pentru rudenii și cei din jur. Mai se roagă pentru cei care zac în boală, ispită și durere, în foamete și război. Se gândesc la miile de copii care mor de foame în timp ce ei sunt sătui, la neorânduiala și certurile provocate de mai marii lumii, la „dihonia perfidă” din țară, așa cum o numește poetul nostru național.

Creștinii îi pomenesc pe copiii lor fără de minte, atât de ușor vânați de droguri, anarhie, satanism și secte, căsătoriile acestora, ca unitatea lor să rămână nezdruincinată. Se bucură de bucuria altora, suferă în durere, tristețe și moarte; mângâie în sărăcie, mâhnire și necazuri, plâng și oftează la căderile fraților lor.

În Liturghie, tot și toate se iartă și numai astfel parcurgem împreună cu Biserica drumul de la durere spre bucurie, de la stricăciune la nestrăicăciune. Biserica, deși se roagă pentru toți, o face în mod special pentru **Cei care cu credință locuiesc...**, adică creștinii ortodocși care locuiesc în orașul unde este lăcașul sfânt, pentru ca Dumnezeu să păzească împreună cu cei puțini și pe cei mulți, cu cei drepti și pe cei păcătoși. Să-i lumineze împreună cu cei evlavioși și pe cei fără credință, să-i înțeleptească, alături de cei buni și pe cei răi, iar prin sfinții Săi, să-i salveze pe toți și țara noastră.

Urbanizarea a creat probleme de pastorație uriașe și de nedepășit. În metropolele țării, unde de multe ori locuim, nu știm măcar cine locuiește în apartamentul de lângă noi, ce se întâmplă, ce dramă are loc acolo! Toți ne-am împietrit și am devenit una cu mediul în care trăim.

Biserica se roagă **Pentru orașul acesta...**, dar creștinii rămân indiferenți, lăcașurile de cult sunt goale, atât la orașe cât și la sate. Dacă un creștin din fiecare familie ar merge la

biserică, locașurile de cult ar deveni neîncăpătoare. Creștinii de astăzi aleargă după averi, confort, cultură și păcate, iar mulțimea bunurilor și tihna au devenit dușmanii cei mai mari ai creștinismului și ai mântuirii omului.

Cererea următoare este:

- **Pentru buna întocmire a văzduhului, îmbelșugarea roadelor pământului și pentru vremuri cu pace, Domnului să ne rugăm!**

Prin cuvintele acestea cerem de la Domnul ca binecuvântarea iubirii Sale dumnezeiești să se reverse pe pământ, în aer, în mare și peste toată zidirea, ca întreaga creație să se îndrepte pe drumul hărăzit de Dumnezeu. Biserica este interesată de nevoile trupești ale omului, de hrana și de existența lui, în strânsă legătură cu condițiile de care are nevoie pământul ca să rodească: soare și ploaie, văzduh binefăcător, timpuri bune. Toate sunt daruri pentru „Pâinea cea de toate zilele”, pe care o cerem mereu în rugăciunea „Tatăl nostru”.

Răul produs de secetă, incendiile repetate, înseamnă mari pericole pentru oameni, animale și păduri. Urmările le vedem foarte des în ultimii ani (există cereri speciale pentru secetă, care se citesc la procesiunile pentru ploaie).

Prin expresia **Vremuri pașnice**, nu se are în vedere timpul de pace, ci timpul favorabil atmosferei pentru buna rodire a pământului. Nu este suficient ca cerul să dea ploaie, ci s-o dea când este nevoie și cât trebuie ca să fie o ploaie binefăcătoare. Timpurile rele influențează nefavorabil râurile, lacurile, marea, și acestea, la rândul lor, distrug rodirea pământului, animalele și oamenii. Deci, trebuie să existe o bună conlucrare între soare și pământul pe care-l călcăm, între elementele atmosferice și întreaga planetă, care să asigure condițiile vieții fizice. Biserica numește această conlucrare **vremuri pașnice**.

Cei mai mulți dintre oamenii care locuiesc în orașe nu înțeleg ce înseamnă: **buna întocmire a aerului, îmbelșugarea roadelor pământului și vremuri cu pace**, pentru că nu au legătură cu firea înconjurătoare, nu respiră aerul curat al munților, nu beau apa rece a izvoarelor, nu calcă prin păduri, nu se bucură de nopțile înstelate, nu inspiră parfumul

florilor de câmp, de prin ogoare. Nu văd soarele, nu ating pământul și se încaieră pentru puțin teren, pe care-l numesc „plămânu verde”. În fiecare zi, ei se neliniștesc din cauza poluării mediului, a zgomotului care le zdruncină nervii, a catastrofelor ecologice care se ivesc, și a altor multe lucruri care le măresc angoasa, bolile de inimă, cancerul, tensiunea s.a. Pentru toate acestea se roagă Biserica și preotul, chiar dacă este păcătos.

44. În Pireu, cu destui ani în urmă, un preot a fost caterisit și pentru că avea o dublă pregătire, a lucrat după aceea ca profesor. Desigur, a cerut transferul, și a plecat în altă parte. De sărbători venea la Pireu ca să-i vadă pe ai săi și pe prietenii. O doamnă l-a recunoscut și i-a zis alteia:

- Îl cunoști? A fost preot „Și l-au tuns”, l-au caterisit. Cealaltă când a auzit, fiind și slabă de minte, când fostul preot a trecut pe lângă ea, „i-a pus coarne” și s-a strâmbat în spatele lui. N-a trecut un an, și femeia a murit și au înmormântat-o în Cimitirul Învierii. S-au încheiat trei ani, după care au deshumat-o, și au găsit-o putrezită, în afară de mâini care erau întregi, de parcă atunci ar fi fost puse în mormânt și negre ca și cum ar fi fost vopsite, cu unghiile mari, cumplite la vedere. Au chemat pe preotul cimitirului care i-a făcut slujba și i-a citit rugăciunile de iertare de trei ori, dar nu s-a întâmplat nimic. Au mai așteptat, dar tot nu s-a întâmplat nimic! Atunci l-au înștiințat pe mitropolitul Hrisostom, care a venit imediat, și-a pus epitrahilul și omoforul și a citit rugăciunea arhierescă de iertare, dar tot nu s-a întâmplat nimic. Printre rudele și cunoscuții care se aflau la deshumare era și doamna aceea care-i arătase moarte pe preotul caterisit. Era vecina ei și ruda mai îndepărtată. Aceasta se gândea:

- Ceva păcate trebuie să fi făcut cu mâinile, dacă acestea n-au putrezit. Și și-a adus aminte de acea întâmplare, a priceput care este cauza și a povestit mitropolitului. Acesta a dispus să-l găsească imediat pe acel preot caterisit. Pentru că aceasta se întâmpla în perioada vacanței școlare, l-au găsit în Pireu. În după-amiaza acelei zile, el a mers cu mitropolitul la cimitir. Între timp separaseră oasele moartei, iar mâinile le puseseră într-un colț. Mitropolitul l-a pus în temă pe fostul preot și i-a zis:

- Vino să vezi, fiule, harul preoției nu te-a părăsit, ci a rămas lipit de tine. Iart-o, spune „Dumnezeu s-o ierte”, atinge-ți

mâinile de mâinile ei și minunea se va întâmpla. Când preotul a rostit acele cuvinte și i-a atins mâinile, ele s-au făcut țărână⁸¹.

Fiecare preot slujitor este asemenea unui cărbune, care dacă este sfințit și aprins va arde, iar dacă este stins va murdări. Cine a apucat un cărbune și nu s-a murdărit sau s-a ars?

La Sfânta Liturghie, ne dăm seama că preotul este „după chipul și în locul lui Hristos”. El se află înaintea Golgotei înfricoșătoare și săvârșește, chiar nevrednic fiind, Jertfa cea nesângeroasă. Urmează cererea:

- **Pentru cei ce călătoresc pe uscat, pe apă, prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei robiți și pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm!**

Biserica este sensibilă la nevoile tuturor credincioșilor, de aceea în Sfânta Liturghie are în vedere toate împrejurările vieții lor: călătoria pe uscat, pe ape sau prin aer, boala, neputința, osteneala și robia. Cererea aceasta are două interpretări:

Una generală, consideră că cererea se referă la pronia lui Dumnezeu Tatăl, pe care o chemăm pentru cei ce se află departe de noi, călătoresc, sunt în patul durerii, sunt neputincioși sau robi și ignoranți. Ne rugăm ca ostenele și necazurile lor să fie o punte spre Împărăția Binecuvântată, prin purtarea de grija a Sfântului Duh.

Cealaltă, consideră că cererea se referă la acele categorii de credincioși care în ciuda voinței lor nu sunt la Sfânta Liturghie. Este vorba de cei care nu pot și nu au bucuria să fie împreună cu noi la slujbă.

Sfântul Vasile cel Mare îi pomenește pe aceștia într-o rugăciune a Liturghiei lui: **Pentru cei care din binecuvântate pricini nu s-au întâmplat aici.** Aceste **pricini binecuvântate** sunt împrejurările îndreptățite ale vieții omului. Când săvârșim o Liturghie primim din partea creștinilor și pomelnice cu mențiuni speciale, cu cereri de sănătate, întărire, ușurare de păcate s.a. Slujba, însă, n-o facem doar pentru cei care aduc aceste pomelnice, ci pentru toți ceilalți, vii și morți. Este o milostenie obștească pe care o facem pe pământ și o

⁸¹ Romani 6, 23

ofrandă pentru toți cei adormiți întru Domnul. Astfel, o stare personală devine starea tuturor.

Când rostim: **...pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm**, înțelegem pe cei care călătoresc cu avionul, vaporul sau mașina, întoarcerea lor cu bine acasă, iar folosul pe care noi îl avem la Sfânta Liturghie, să fie și al lor. Ce se întâmplă, însă, cu ceilalți creștini care lipsesc nejustificat de la Cina Domnului? Cei care se consideră buni creștini, dar trec pe la biserică de trei ori pe an, cu prilejul nunților, botezurilor sau parastaselor? Unii, duminică dimineață, aleargă la munte sau la mare, iar alții cred în Dumnezeu și iubesc pe toată lumea, dar păstrează credința lor doar pentru înmormântare. Toți aceștia, nu au pricini binecuvântate, nu doresc medicamentul vieții veșnice, gustul nemuririi, „apa cea vie” care adapă inima, ca să nu moară din cauza secetei duhovnicești, a uscăciunii păcatului și a răutății acestei lumi.

Credința viază numai în Biserică și în tainele ei, la Cina și Potirul în care Dumnezeu este prezent deplin. Deci, fiecare să se considere creștin când merge la biserică în fiecare duminică și sărbătoare. (Afară de pricini binecuvântate!)

Cu toate că următoarea povestire n-are legătură directă cu conținutul acestei părți din Sfânta Liturghie pe care o analizăm, am ales-o pentru că este actuală și adevărată. Trăirile liturgice și experiențele asemănătoare din viața anumitor preoți, incită interesul cititorilor și folosul lor este mare.

45. Un preot slujitor, căsătorit, parohul bisericii unui sat din Halkidiki, mi-a povestit următorul incident din timpul Vohodului Mare. Era sâmbătă, în ajunul Crăciunului și în timp ce se afla cu Cinstitele Daruri în mijlocul bisericii și urma să se întoarcă în Sfântul Altar, a văzut uimit vreo zece creștini, bărbați și femei, alergând spre el, căzând la picioarele lui și pipăind stiharul care atingea pământul. N-a zis nimic, a intrat în Sfântul Altar și a continuat Sfânta Liturghie. După: „Pentru rugăciunile...”, pe când împărțea anafura, a cerut explicații. Aceia i-au spus, că au alergat crezând că din cădelnița pe care o ținea paraclisierul au căzut cărbuni aprinși care au ars covorul și, scoțând fum, voiau să-i stingă.

- Ați văzut ceva? I-a întrebat preotul?

- Nu, în afară de fum, nimic. Ce să fi fost!

Preotul n-a răspuns nimic, căci el însuși mergând spre solee, a văzut ieșind din podea rotocoale albe de fum. La fel văzuseră și creștinii. Ce să fi fost acest fum care ieșea dinaintea Ușilor Împărătești⁸²?

Un eveniment asemănător i s-a întâmplat și unui preot de la Sfântul Munte. În același moment al Vohodului Mare, din fața Sfintelor Uși ieșeau rotocoale de fum alb care se întindeau în toată biserica, umplând-o de o mireasmă neobișnuită. Semănau cu ceață molcomă, luminoasă, și toți o sorbeau, se desfătau de prezența ei, până ce, ușor, ușor, a dispărut⁸³.

Urmează:

- **Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.**

În biserică nu suntem persoane izolate, așa cum ne spune și Sfântul Pavel: „Căci nimeni dintre noi nu trăiește pentru sine, și nimeni nu moare pentru sine”⁸⁴. Nu suntem numere impersonale, căci comuniunea este personală și totdeauna în Iisus Hristos. Această „comuniune” este experimentată practic de fiecare creștin, într-un mod personal și deosebit. Un creștin se implică într-un mod, altul într-alt mod, și așa mai departe, dar interesul, bunătatea, înțelegerea, fiind roade ale Sfintei Împărtășanii, sunt primite de toți atât în timpul Sfintei Liturghii cât și după aceea.

Ca păstor și părinte duhovnicesc, doresc ca toți la Sfânta Liturghie să avem sentimentul și viețuirea unei familii întru Hristos: Biserica-mamă, slujitorul-tatăl, iar toți creștinii-fiii. Aceasta este imaginea unității treimice, comuniunea de iubire dintre cele trei Persoane divine.

Pentru ca să fim izbăviți noi...

Ultimele cuvinte ale lui Hristos față de ucenici la Cina cea de Taina au fost: „În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți, Eu am biruit lumea”⁸⁵. Mâhnirea, durerea, pericolul și

⁸² Din consemnările personale

⁸³ Din consemnările personale

⁸⁴ Romani 14, 7

⁸⁵ Ioan 16, 33

nevoile, sunt îngemănate în această lume cu viața omului. Le experiem, rămân cu noi și trebuie să știm că Hristos ne-a transmis că a biruit lumea, ispita răului și pe diavol și nu că a desființat necazurile și prigoanele vieții. Creștinul evlavios se luptă toată viața cu ispita, așa cum Iacob s-a luptat toată noaptea cu îngerul lui Dumnezeu. Vrednicia noastră, ca fii credincioși și autentici ai lui Dumnezeu, constă în această luptă de a deveni mai buni, și a primi răsplata chemării celei de sus⁸⁶, amintită de Sfântul Pavel. La necaz, primejdie și nevoie, trebuie să adăugăm și **mânia cea dreaptă** a lui Dumnezeu.

Acestea care apar înaintea ochilor noștri drept pedeapsă, în realitate înseamnă vindecare și mângâiere dumnezeiască, medicament care ne tămăduiește boala păcatului și ne redă din nou sănătatea virtuților. Sunt mijloacele pedagogice ale iubirii divine și, odată cu încercările ni se dă, de fiecare dată, tăria necesară ca să le putem purta.

Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că „ispita care-l paște pe creștin este de două feluri: una care naște mulțumire și alta care aduce durere. Prima este cu voința omului și naște patimi și răutăți, a doua fără voința acestuia, de aceea izbăvește și curățește”⁸⁷.

Fiecare ispită puternică, încercare sau necaz, este un moment foarte critic în viața creștinilor, de aceea pentru a o înfrunța este nevoie de multă credință și încredere în Dumnezeu.

Exemplul cel mai viu în Sfânta Scriptură este patriarhul Avraam, despre răbdarea căruia Sfinții Părinți ne spun că a depășit-o pe a oricărui sfânt și martir. Avraam a auzit o voce din cer care-i spunea: „Ia pe singurul tău fiu și adu-l jertfă sus, pe muntele Moria! „Sara a născut la optzeci de ani, cu promisiunea că urmașii fiului ei „vor fi ca stelele cerului”, iar acum Dumnezeu își schimbă atitudinea și le cere altceva. Patriarhul a luat pe scumpul său fiu, lemne în spinare (simbolul Crucii) și s-a urcat pe munte făcând ascultare de glasul lui Dumnezeu. Deci, tăria acestei credințe nezdruncinate, zămislită în sufletul lui față de Dumnezeu, a depășit și răbdarea dreptului Iov.

⁸⁶ Filipeni 3, 14

⁸⁷ Sf. Maxim Mărturisitorul, „Către Talasie”, P.G. 90, pag. 593 A

Toți sfinții au fost încercați în cuptorul ispitelor și al necazurilor. Așa și noi, creștinii de astăzi, trebuie să trecem prin acestea pentru că blasfemia, necredința, păcatul și răutatea noastră nu au limite. Deci, primejdia și nevoia constituie ispita și încercarea oricărui credincios, așa cum ne mărturișește și întâmplarea de mai jos cu Sfântul Nicolae Planas:

47. Într-o dimineață, când se afla la Utrenie, acesta aștepta, ca în fiecare zi, femeile care îi aduceau prescura. Se apropia însă Liturghia și nu apărea nimeni, de aceea se gândea: „Am făcut de atâția ani în fiecare zi Sfânta Liturghie și astăzi să nu fac”? Această eventualitate era pentru el de neînțeles, de aceea s-a umplut de mâhnire și a început să plângă ca un copil. Plângea pentru că n-avea pâinea cu chipul lui Hristos și lucrul acesta îl durea mult. La puțin timp, însă, a ieșit în fața credincioșilor, ținând în mâini o prescură atât cât îi trebuia să săvârșească Sfânta Liturghie:

- Priviți ce mi-a trimis bunul Dumnezeu pe Sfânta Masă: o prescură proaspătă și pufoasă! Așa că vom sluji și astăzi Sfânta Liturghie.

După aceea, a ajuns și la Prefacerea Sfintelor Daruri și a încheiat Sfânta Liturghie cu smerenie și cu multe lacrimi pentru multe ceasuri. Cine știe ce Liturghie și ce Sfântă Împărtășanie au fost cele din acea zi⁸⁸?

Creștinul credincios, fiul lui Dumnezeu cel ascultător, nu rămâne, însă, niciodată în ispită și nu provoacă mânia părintelui Său. Mânia vine peste „fiii neascultării”⁸⁹, peste aceia care prin viața lor dezordonată devin ei înșiși ispite.

Fiecare lucrare a noastră, ca să devină autentică și să ne ajute în răbdarea necazurilor, trebuie să poarte pecetea Sfintei Liturghii. Milostenia, răbdarea, abstenența, credința, paza simțurilor, paza limbii, curățirea prin pocăință, iubirea, bunătatea, dreptatea, pacea, smerenia, blândețea, îndelunga răbdare, nemânia, și toate virtuțile în general, ca roade ale Duhului Sfânt, se cultivă prin participarea la Sfânta Liturghie.

⁸⁸ Marta Monahia „Sfântul părinte Nicolae Planas”, Editura Aster, pag. 43

⁸⁹ Efeseni 5, 6 și Coloseni 3, 6

48. Înainte de Crăciunul anului 1992, o doamnă mi-a dat o copie din testamentul scris al mamei ei, cu un scris urât și neîngrijit, dar cu un bogat conținut duhovnicesc. Mama acesteia avusese patru fete și un fiu. Toți erau căsătoriți și aveau împreună 15 copii. În continuare, aș vrea să vă redau fragmente din acest testament: „Iubiții mei copii (și îi numește pe toți, fiice și fiu, gineri, noră, și cei 15 nepoți). Vă sărut și vă îmbrățișez. Această scrisoare s-o deschideți și s-o citiți după moartea mea. Prima voastră grija când vă sculați dimineață este să vă spălați, să aprindeți candela și să tămâiați casa. După aceea să faceți rugăciunea din Psaltire, așa cum v-am învățat. La fel să facă, dacă doresc bărbații voștri, nora și nepoții. Apoi mergeți toți la treburile voastre. Numai așa Dumnezeu va apăra și va binecuvânta munca și familia voastră. În fiecare duminică și sărbătoare mergeți toți la biserică. Seara, mici și mari, înainte să vă culcați, să citiți Pavecernița, Fericirile din Noul Testament, Psaltirea și Mântuirea păcătoșilor. Nu uitați să țineți toate posturile, așa cum le-am ținut și eu de 6 ani încoace. Ținând toate acestea, iubiții mei copii și nepoți va fi ca și cum mi-ați aprinde în fiecare zi câte o lumânare. Va fi pentru mine un parastas zilnic și așa vă veți aduce aminte de mine în rugăciunile voastre. Să țineți obiceiurile religioase ale poporului și să nu vă ispitească cele lumesti. Pe acestea să le lăsați de-o parte căci sunt trecătoare și deșarte, și să urmați pe cele cerești. Faptele bune și milosteniile în ascuns le veți avea pentru veșnicie, celelalte însă vor pieri ca visurile. Nu veți lua cu voi nimic, nici bogăție, nici măriri și slavă, nici case, ci doar faptele bune și răbdarea. Să-mi ascultați rugămintea și să vă iubiți între voi ca frații, în familiile voastre, cu celelalte rude, cu vecinii și cu toată lumea. Faceți binele cât puteți și nu lipsiți din biserică. Pe cei care vă vor răul, iertați-i și toate acestea vor fi pomenite și pe pământ și în cer, căci oricâți ani am trăi, ni se pare c-a fost ieri, de aceea să facem fapte bune în ascuns. Să nu nedreptățiți și să nu mințiți pe nimeni, nici chiar pe dușmanul vostru. Să nu părăsiți biserica și duhovnicul. Toate acestea să le citiți împreună cu copiii, de fiecare dată când se împlinește anul de la moartea mea, după slujba parastasului. Vă pomenesc în rugăciunile mele, vă sărut, vă îmbrățișez și să ne întâlnim cu toții în rai. Mama și bunica voastră”⁹⁰.

⁹⁰ Din consemnările personale

Acestea sunt sfaturile pe care o bătrână de 90 de ani le-a dat copiilor, ginerilor, nurorii și nepoților. Din acest testament vedem cât a dorit această bătrână ca urmații ei să păstreze unitatea credinței ortodoxe, în special cea izvorâtă din Sfânta Jertfă. Toate sfaturile se referă la mântuirea sufletului și la păzirea poruncilor evanghelice.

Tradiția, mersul la biserică, duhovnicul, postul, familia, credința, obiceiurile și deprinderile bune, toate împreună cultivă unitatea credinței și a familiei în Biserică.

După această moștenire testamentară, emoționantă și pedagogică, continuăm analiza Sfintei Liturghii, cu ultima cerere a Ecteniei mari:

- **Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule cu harul Tău.**

Ceea ce Hristos a adus nou în lume este harul divin, iar mesajul evanghelic și Taina Bisericii constau în acest har. Împărăția harului înseamnă Împărăția cerurilor, iar adevărul Evangheliei este harul mântuirii. deși omul este vinovat, păcătos, nevrednic de iubirea și bunavoința lui Dumnezeu, primește de la El, fără să ceară, în dar, îndurarea și bunătatea Lui. Harul nu este o plată pentru fapta pe care o săvârșim sau o răsplată pentru cele câteva lucruri bune pe care creștinul le-a făcut sau le face în viață. De asemenea, nu este un premiu oferit pentru nevoințele și jertfa omului în lupta vieții.

Harul este harismă și dar.

Astfel, mântuirea nu este urmarea faptelor bune sau a împlinirii virtuților, ci consecința Jertfei Crucii și a Învierii lui Iisus Hristos: „Știind însă că omul nu se îndreptează din faptele legii⁹¹, căci în har suntem mântuiți”⁹². Aceasta, desigur, nu înseamnă că omul nu trebuie să țină poruncile, dar s-o facă din iubire, ca un copil bun și ascultător ce iubește pe tata și pe mama și ascultă de ei. Poruncile nu mântuiesc prin ele însele, ci mântuirea se realizează când omul redevine fiu al lui Dumnezeu, își regăsește locul în Raiul pe care l-a pierdut prin căderea protopărinților. El trebuie să se izbăvească

⁹¹ Galateni 2, 16

⁹² Efeseni 2, 8

de povara vinei și a păcatului, care-i strivesc sufletul și să trăiască bucuria izbăvirii de moartea veșnică. Mântuirea, pe scurt, înseamnă: iertarea păcatelor și viața de veci, omul devenit „dumnezeu după har”.

Omul nu se mântuiește singur, eliminându-L sau înlocuindu-L pe Dumnezeu din viața lui prin egoism, mândrie, slavă deșartă și autonomie. Realitatea harului și a mântuirii, odată experiate, aduc cu ele prefaceri deosebite, care întăresc credința și alungă patimile.

Ectenia continuă cu:

- **Pe Preasfânta, Curata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții să o pomenim. Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.**

Înaintea noastră, prin cuvintele rostite de preot (însoțite de semnul Sfintei Cruci), se deschide o lume minunată și luminoasă a slujbelor ortodoxe, prin cinstirea sfinților lui Dumnezeu și în primul rând prin cinstirea Maicii Domnului. Statutul Fecioarei Maria și denumirea de **Născătoare de Dumnezeu** reprezintă temelia credinței noastre, pentru că toate dogmele, într-un oarecare mod se cuprind în acest nume.

Denumirea Născătoare de Dumnezeu face cunoscut oamenilor cine este Hristos și cine este Maica Domnului. Mântuitorul este Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, care S-a născut din Fecioara Maria, de aceea, aceasta este consacrată pe drept cuvânt drept Născătoare de Dumnezeu la Sinodul al III-lea Ecumenic: „Propovăduim pe Sfânta Fecioară, în principiu și în adevăr, ca Născătoare de Dumnezeu..., căci Dumnezeu se face văzut, născându-se dintr-însa”⁹³. Tot denumirea aceasta de Născătoare de Dumnezeu ne introduce în taina Întrupării dumnezeiești a lui Hristos, Care S-a făcut om pentru mântuirea noastră. Noi, creștinii ortodocși primim și mărturisim această denumire fără să o îndumnezeim pe Maica Domnului. O cinstim mai mult decât pe toți sfinții și îngerii, și cu toate că Biserica în imnologia ei o cântă și îi zice:

⁹³ Sfântul Ioan Damaschin, „Opere complete”, pag. 252c

„Născătoare de Dumnezeu, care șezi în latura Treimii”, nu ne închinăm ei ca și lui Dumnezeu Celui în Treime, sau ca Logosului întrupat, Iisus Hristos. Închinarea acordată Maicii Domnului este de cinstire curată, cu evlavie și nu de adorare. Noi nu am preluat credința greșită a mariologiei catolice. Ea este Maica Domnului, cu prerogativele firești ale mamei dar și cu cele spirituale ale Născătoarei de Dumnezeu. Ea are cinstea cea mai mare pe care o poate primi cineva în cer și pe pământ: „Mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită decât Serafimii”. La aceasta alergăm ca la o mamă și mijlocitoare, îndrumătoare și grabnic ascultătoare, căci întotdeauna mijlocește pentru toți la Fiul ei și Dumnezeuul nostru. Puterea mijlocirilor ei reiese și din povestirea următoare:

49. În jurul anului 1900, trăia la Sfântul Munte un duhovnic renumit, părintele Ioan. Se nevoia la schitul Născătoarei de Dumnezeu unde, după Tradiție, Arhanghelul Gavriil, sub chipul unui călugăr, a făcut cunoscută cântarea „Vrednică ești” oamenilor. Părintele Ioan povestea că odată a venit să se spovedească la el un tânăr care lucra la schitul Sfântului Andrei, așa numitul Serai, care i-a mărturisit printre altele, următoarele. Când era mic a murit. Mama lui atunci a fugit la biserică să se roage. Locuiau în împrejurimile Seres-ului. Vecinele au alergat imediat, au schimbat copilul și l-au pregătit pentru înmormântare. Mama lui în acest răstimp de patru-cinci ore, s-a aflat în biserică satului, rugându-se fierbinte Maicii Domnului. După aceea s-a întors acasă și i-a îndepărtat pe toți. Au privit-o bănuitori și ziceau că și-a ieșit din minți, pentru că era văduvă, iar mortul, singurul ei copil. Când toți au ieșit afară, și-a schimbat hainele, s-a pregătit, a venit lângă copilul mort, s-a întins și i-a zis:

- Scoală-te, copilul meu, pentru că ești mic. Voi muri eu în locul tău, căci așa este porunca Maicii Domnului. Când vei fi mare, vei merge să slujești în gradina ei, la Sfântul Munte. Și copilul a înviat, iar mama a murit! Când a împlinit 25 de ani, s-a angajat lucrător la Sfântul Munte. După ce s-a spovedit părintelui Ioan și i-a povestit viața lui, bătrânul duhovnic l-a trimis într-un loc retras, departe, la Katounakia, și acolo a devenit monah, iar după câțiva ani, a adormit în sfințenie. Părintele Ioan, după ce acesta a plecat la ceruri, a povestit

*întâmplarea cu învierea din morți, dar nu și ceea ce i-a povestit tânărul că a văzut în vreme ce se afla mort*⁹⁴.

Dacă rugăciunea acestei mame credincioase și îndurerate a avut urmări atât de mari și de concrete, cu atât mai mult cererile și rugăciunile noastre din timpul Sfintei Jertfe, făcute „din tot sufletul și din toată inima”. Cuvintele Sfântului Grigorie Palama despre Maica Domnului sunt vrednice de toată admirația: „Nimeni nu poate să se apropie de Dumnezeu fără mijlocirile Preacuratei către Cel ce S-a născut dintr-însa, Mântuitorul și Domnul Iisus Hristos. Și nici o harismă nu poate fi oferită îngerilor sau creștinilor credincioși decât prin intermediul Născătoarei de Dumnezeu.

Fecioara Maria, Născătoarea de Dumnezeu, este Comoara și Stăpâna bogăției harismelor dumnezeirii și spre ea privesc și nădăjduiesc toate puterile de sus, ale Heruvimilor și Serafimilor, ale Îngerilor și Arhanghelilor. Acestea ard de dragoste dumnezeiască față de Născătoarea, o iubesc și râvnesc darurile și harurile divine ale lui Dumnezeu, primite prin mijlocirile ei. La fel, toți credincioșii evlavioși, bărbați și femei, mari și mici, căsătoriți și necăsătoriți, primesc de la Dumnezeu prin mijlocirile Maicii Domnului orice luminare și putere, după măsura iubirii și a evlaviei față de ea.

Născătoarea de Dumnezeu s-a arătat pricină de glăsuire Profetilor, început Apostolilor, tărie Martirilor, temelie învățătorilor, slavă oamenilor credincioși pe pământ, bucurie îngerilor din ceruri și frumusețea întregii zidiri. Este începutul și rădăcina bunurilor negrăite, înălțimea și desăvârșirea oricărui Sfânt. Numai pomenirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu sfințește pe omul credincios⁹⁵.

Pentru aceia și noi fiii ei, o preamărim la fiecare Liturghie, îi suntem recunoscători și o rugăm fierbinte pentru ocrotire și mijlocire.

⁹⁴ Ioanichie Arhimandritul, „Patericul Atonit”, Koufalia Tesalonic 1992², pag. 221

⁹⁵ Sfântul Grigorie Palama, Cuvântare la Adormirea Preacuratei Născătoarei de Dumnezeu, Omilia 37, P.G. 151, 461 A

50. *Cu mulți ani în urmă, un preot cu viață sfântă a fost întrebat cu puțin înainte de moarte, de un frate preot:*

- De ce întârzii atât de mult părinte la închinăciuni⁹⁶ și mai ales înaintea icoanei Preasfintei Născătoare de Dumnezeu?

Bătrânul a mărturisit și a zis:

- Când am fost hirotonit preot, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu a fost cea care m-a pus să îngenunchez înaintea Sfântului Altar și să primesc prin mâinile episcopului harul preoției. Și a început să plângă. Peste câteva momente, chipul acestui preot pregătit de moarte a strălucit, și el a continuat:

- De atunci n-am făcut niciodată închinăciunile până ce mai întâi nu venea ea să mă binecuvânteze și întotdeauna am slujit în prezența ei... Iar acum o aștept să vină să mă ia, căci așa mi-a promis. La un moment dat, pe când îi rostea numele și își făcea cruce, fața lui și locul unde era au strălucit și plecându-și capul, bătrânul și-a dat duhul. Maica Domnului își ținuse promisiunea.⁹⁷

Episodul nu este nici unic nici neobișnuit.

Ava Iosif cel din peșteră, a primit făgăduința Maicii Domnului că peste 40 de zile, exact de sărbătoarea Adormirii, îl va lua la ceruri, ceea ce s-a și întâmplat. După această istorisire cutremurătoare, povestită de un preot sfânt, îndrăznesc să spun: „Vai de noi, clericii de astăzi, episcopi, preoți și diaconi, și de mii de ori vai de mine, păcătosul și nevrednicul! De aceea, vă rog să mă pomeniți înaintea Preasfintei, Preacuratei, Preabinecuvântatei...”.

Pe Martirii credinței, pe Mărturisitori, pe Drepti și, în general, pe toți Sfinții, îi cinstim și îi iubim cu „imnuri și cântări duhovnicești”, cu panegirice și sărbători, așa cum se cuvine, pentru dragostea lor nețărmurită față de Mântuitorul Hristos. Sperăm să urmăm și noi sfinților și să fim moștenitori împreună cu ei. Mângâierea cea mai dulce pe care ne-o oferă Biserica este aceea că rămânem uniți prin iubirea jertfelnică

⁹⁶ Acestea înseamnă pregătirea specială a preoților înainte de Sfânta Liturghie, pe solee. Preoții spun Tatăl nostru, câteva rugăciuni, deschid Sfintele Uși, sărută cele 4 icoane de la catapeteasmă și-L roagă pe Dumnezeu să-i acopere cu harul Lui, ca să fie vrednici de lucrarea Sfintei Liturghii apoi fac apolisul.

⁹⁷ Din consemnările personale

cu toți „casnicii credinței”, adică de la începuturi și până astăzi și pentru totdeauna.

Sfinții sunt icoane însuflețite ale virtuții și sfințeniei, și cinstindu-i pe aceștia nu-i punem în locul lui Hristos, ci în scaunul celor care mijlocesc și al bătrânilor Apocalipsei, care s-au închinat Mielului Înjunghiat, s-au rugat și au adus tămâieri pentru noi cei care ne nevoim în lume. Sfinții se roagă pentru păcătoși, cad la picioarele lui Hristos și cer ca aceștia să primească mântuirea. Hristos este Cel care ne salvează, iar sfinții doar se roagă fierbinte pentru mântuirea pe care n-o pot oferi ei înșiși. Ne ajută, ne întăresc, se îngrijesc de iluminarea noastră, dar nu ne pot mântui, pentru aceea nu ne închinăm lor și îngerilor, nici chiar Maicii Domnului. Când facem cruci și mătănii înaintea icoanelor sfinților, acestea se cheamă „închinăciuni de sfințire”.

Închinarea, însă, înaintea icoanei lui Hristos, Dumnezeu Întrupat este desăvârșită și se numește „închinăciune de adorare”. Deci, „a cinsti”, nu este același lucru cu „a adora”. Când acordăm cinstire sfinților, prietenii și casnicii lui Dumnezeu, le cerem să ne ajute și să intervină pentru noi, preamărind pe Dumnezeu, aceasta pentru că, și ei la rândul lor, duc rugăciunile și cererile noastre împreună cu laudele lor lui Dumnezeu și astfel, slava se înmulțește. Prin această purtare a mijlocirilor către ceruri, sfinții preamăresc pe Dumnezeu și numele Lui.

Ereticii, protestanții și în cel mai mare grad hiliaștii resping sfinții și sfințenia. Biserica Ortodoxă, prin Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție ne propovăduiește multe despre sfințenie care este o învățătură de credință. Cred că mulți dintre noi ne-am închinat sfințelor moaște și am simțit într-un anume fel influența lor binefăcătoare, prin mireasma răspândită, prin sărutarea lor sau prin alte trăiri duhovnicești: bucurie, liniștirea gândurilor, căldură trupească și sufletească, înțelepciune, cucernicie, căința lacrimilor, izbăvirea de ispite, chiar și minuni.

- **Pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.**

Trebuie să ne dăruim lui Dumnezeu în întregime pe noi înșine, cât și pe ceilalți. Când spunem **pe alții**, nu înțelegem

pe tovarășul nostru de viață sau pe copiii noștri, ci pe toți ceilalți care se află în biserică. Un locaș sfânt plin până la refuz de inimi ortodoxe, fierbinți și credincioase, devine de multe ori un imbold puternic pentru pocăință și meditație, lucrarea virtuților, război declarat patimilor, rugăciune, post s.a.

La Sfânta Jertfă fiind toți un suflet, o inimă, o credință și o Biserică, trebuie să ne susținem reciproc și să aflăm odihna și liniștea, unul în celălalt, după îndemnul apostolului Pavel: „Spre întărire și mângâiere”⁹⁸. Noi L-am primit pe Hristos, Îl dăm mai departe, ca să-L primim de la altul. Dacă nu ne-am împărtășit, să ne apropiem de cel care a făcut-o, ca să ni-L transmită și nouă prin răsufierea lui, prin atingerea și strângerea mâinilor. De aceea să-l lăsăm pe preotul care a slujit cele sfinte să-și pună mâna pe capul nostru, căci din ceea ce a primit el vrea să ne dea și nouă harul dumnezeiesc.

La acest îndemn poporul răspunde: **Ție Doamne**. Cuvintele acestea ne îndeamnă să lăsăm în mâinile lui Dumnezeu viața noastră întreagă și viața celorlalți. Toți adunați în biserică constituim o comuniune reală de persoane, fiecare cu numele, identitatea, personalitatea, dar și libertatea lui. Și pentru că nu este lucru ușor să ne dăruim lui Dumnezeu, să ne lăsăm în mâinile și pe seama harului Lui, să rugăm pe Maica Domnului și pe sfinți să ne ajute. Să nu cerem lui Dumnezeu doar bunuri materiale ci să I ne și dăruim duhovnicește. Experiențele din timpul Sfintei Liturghii, așa cum le-am auzit de la alții sunt așa de multe, încât le-am împărțit câte două sau trei la fiecare temă pe care am tratat-o, în funcție și de mărimea capitolului pe care l-am analizat. Toate povestirile sunt o mărturie vie și practică despre marea Taină a Sfintei Euharistii.

51. Odată, o tânără s-a mărturisit, dar starea de păcat în care se afla l-a făcut pe duhovnic s-o oprească de la Sfânta Împărtășanie. De aceea s-a enervat și sub imboldul mândriei și al egoismului, a alergat la episcop, fiind ruda lui și a protestat. Episcopul i-a zis:

⁹⁸ Romani 1, 11-12

- *Vino duminică la biserică unde voi sluji eu și te voi împărtăși. Tânăra s-a dus, dar în momentul când a ajuns înaintea Sfântului Potir, a apucat-o o vomă îngrozitoare și a eliminat un lichid negru. Bineînțeles că nu s-a împărtășit, mai ales că avea dureri de stomac, ci a rămas pentru duminică următoare. A ținut post și a venit. Ajungând iar în fața Sfântului Potir, gura îi era înțepenită. A făcut mai multe eforturi, dar fără rezultat. A început să mugească, i s-au dat ochii peste cap și s-a îndepărtat. Și-a amintit de duhovnic și s-a dus la el. Acesta i-a zis:*

- *Te vei împărtăși atunci când am stabilit, nici o zi mai puțin și vei vedea harul divin.*

A așteptat, s-a împărtășit atunci când i-a zis duhovnicul, și pacea s-a așternut peste sufletul ei⁹⁹.

52. La fel i s-a întâmplat și părintelui Iacov Tsalikis.

Cândva, el ne povestea - fiind de față și doamna preoteasă și părintele Luca Filoteitul - că a venit la sfinția sa un creștin, ziarist cu renume, să se împărtășească, dar fără pregătirea corespunzătoare. În momentul când a întins spre el lingurița, a văzut că era negru din cauza, stării lui interioare. Era nepregătit, necurat, murdar, din cauza „nеспălării duhovnicești”, mai ales că se ocupa și cu magia. Părintele spunea:

- *Am văzut că atunci când lingurița a ajuns aproape de gura lui, într-o clipită, o strălucire ca de fulger a ieșit din Trupul și Sângele Domnului, a trecut pe deasupra capului meu și s-a pierdut, s-a stins în spatele Sfintei Mese¹⁰⁰.*

Harul dumnezeiesc plecase, iar când acesta se îndepărtează, Sfânta Împărtășanie devine pentru sufletul nostru judecata și osânda, cărbune care arde inima, lumină care nu luminează și putere care nu întărește. Deci să luăm aminte, nu ne putem juca cu Sfânta Liturghie și cu Sfânta Jertfă!

La Sfârșitul ecteniei mari, preotul rostește:

- **Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.**

⁹⁹ Din consemnările personale

¹⁰⁰ Din consemnările personale

Toate cererile și rugăciunile Sfintei Liturghii se încheie cu un efonis de laudă către Sfânta Treime, precum:

- „Că a Ta este Stăpânirea și Împărăția și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.
- „Că Bun și Iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.
- „Că Sfânt ești Dumnezeu nostru și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.
- „Ca sub Stăpânirea Ta, totdeauna fiind păziți, Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.
- „Cu îndurările Unuia născut Fiului Tău, cu Care împreună ești Binecuvântat, cu Preasfântul și Bunul și de viața făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.
- „Că Tu ești sfințirea noastră și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Dumnezeu în Treime, așa cum vedem, este amintit în mai multe rânduri la Sfânta Liturghie, în special când la strană se cântă canoanele cu **Slavă Tatălui și Fiului...**

Dogma Sfintei Treimi este cea mai importantă și fundamentul credinței noastre. Dumnezeu creștinilor este Unul în trei Persoane, o taină neînțeleasă și cutremurătoare pentru mintea noastră.

Dogma Sfintei Treimi era necunoscută oamenilor Vechiului Testament. Ea transpare doar din câteva versete și aruncă raze palide, luminând oarecum inimile oamenilor. Ceea ce însă a fost sub val pentru întreaga lume antică, chiar și pentru iudei, s-a descoperit și a strălucit când Hristos a venit pe pământ. Pentru toți aceia care se îndoiesc și refuză dogma Sfintei Treimi vom relata cazul Sfântului Augustin:

53. Acesta, obosit de ideile referitoare la dogma Sfintei Treimi, în special de Ființa dumnezeirii, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, se plimba pe malul mării. Acolo a întâlnit un copilaș care săpase o groapă în nisip, lua cu o căniță apă din mare și o turna în groapă. Copilul venea și pleca continuu.

Sfântul Augustin l-a urmărit mult timp, iar la sfârșit s-a apropiat de el și i-a zis:

- *Ce faci copile aici?*
- *Încerc să golesc marea și s-o aduc în groapa aceasta.*
- *Bine copile, dar chiar dacă golești marea, poate ea să încapă aici? Nu se poate așa ceva!*
- *Dacă marea aceasta nu încapă în această gropiță, dacă este cu neputință de realizat acest lucru, cu atât mai mult Dumnezeu, Sfânta Treime și tainele Lui nu pot încăpea în mintea ta limitată, i-a zis copilul și a dispărut. (Copilul era îngerul lui Dumnezeu trimis lui)¹⁰¹.*

Toate cererile, rugăciunile și tainele se încheie cu un imn doxologic către Sfânta Treime, pentru că Dumnezeu este prezent peste tot și prin Duhul Sfânt ne ajută pe toți, fără excepție, căci „Însuși Duhul Se roagă pentru noi, cu suspine negrăite”¹⁰². Dacă El n-ar fi prezent, viu, în noi și în jurul nostru, la Sfântul Altar, atunci glasurile noastre la Sfânta Jertfă ar fi goale și s-ar pierde în văzduh, asemenea glasurilor preoților lui Baal care au strigat de dimineață până seara înaintea profetului Ilie și a regilor, ca să ia foc lemnele jertfei păgâne. Textul sfânt sună așa: „Dar n-a fost nici glas, nici ascultare”¹⁰³.

Cuvintele acestea s-au împământenit și le rostim și noi deseori: „nici n-aude nici răspunde”.

54. Profetul Ilie a vrut să arate preoților lui Baal, israeliților și regilor necredincioși, în special reginei Isabela care-l prigonea și se străduia să-l treacă pe poporul lui Israel la închinarea lui Baal, cine este Dumnezeul adevărat.

- Vom aduna lemne și vom aduce jertfe. Voi adunați-le aici și faceți rugăciuni, iar eu le voi aduna acolo, le-a spus Ilie. Cine va face ca lemnele să ia foc prin rugăciuni, înseamnă că-L cheamă pe Dumnezeul Cel adevărat. Într-adevăr preoții lui Baal l-au strigat pe zeul lor de dimineață până seara, dar lemnele n-au luat foc. Profetul Ilie a adunat lemne le-a udat cu multă apă și a

¹⁰¹ Kantiotu Augustin, Mitropolitul Florinei, „Explicații la Dumnezeiasca Liturghie”, nr. 1, op. cit., pag. 39

¹⁰² Romani 8, 26

¹⁰³ III Regi 18, 26

făcut un șanț în jurul lor pe care l-a umplut cu apă. Și-a ridicat mâinile o dată și până să apuce să le coboare, a căzut asupra acestora foc care le-a înconjurat arzând și toate pietrele din jur. A urmat uciderea celor 300 de preoți idolatri ai lui Baal. Atunci ura Isabelei a crescut înfricoșător, l-a urmărit pe Ilie, dar acesta a fugit în munți¹⁰⁴.

Prezența vie și în tot locul a lui Dumnezeu, precum și comuniunea reală cu El se numește *theokoinonie*. Preotul, slujitorul Celui Preaînalt, îl preamărește pe Dumnezeu, își înalță mâinile către El, ca un alt Moise. Cele săvârșite la Sfânta Jertfă ne arată iubirea de oameni și bunătatea lui Dumnezeu.

Dragostea Lui este de neînțeles în manifestări, fără margini, incomparabilă în dărnicie și nobilă în trăsături. Prin Sfânta Jertfă nu primim de la Dumnezeu milostenii și mângâieri omenești, ci iubire împărătească, domnească, măritoare, care știe să se jertfească și să se răstignească. Iubirea divină întinde Masa vieții veșnice și ne cheamă la Cina Domnească și la Potirul nemuririi. Ea se autoobligă (exprimarea este omenească) la jertfă, pentru că ne spune: „Nu trebuia oare să pătimească Hristos”¹⁰⁵?

Tot aceasta este cea care ne împinge să venim la Cină: „... silește-i să intre...”¹⁰⁶.

Dragostea divină se grăbește să ne salveze, iar noi ne purtăm cu pizmă. Prin urmare, cum să nu-L preamărim pe Dumnezeu și să nu-I mulțumim?

¹⁰⁴ III Regi 18, 19-40

¹⁰⁵ Luca 24, 26

¹⁰⁶ Luca 14, 23

3. ANTIFOANELE

După ecfonisul: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, urmează Antifoanele. Acestea sunt în număr de trei și au ecfonisele: Că a Ta este Stăpânirea și a Ta este Împărăția..., Că Bun și Iubitor de oameni... , Că Sfânt ești Dumnezeuul nostru... .

Primul Antifon este de obicei: **Binecuvântează suflete al meu pe Domnul...** (Psalmul 102,1). Antifonul al doilea este **Laudă suflete al meu pe Domnul...** , iar al treilea Antifon este alcătuit din **Fericiri**.

La sfârșitul primului Antifon se cântă stihul: Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Mântuitorule, mântuiește-ne pe noi.

La cel de-al doilea Antifon se cântă: Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi cei ce-Ți cântăm Ție, Aliluia. (Când nu este Duminică sau sărbătoare specială se cântă: Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ești minunat întru sfinți, pe noi cei ce-Ți cântăm Ție, Aliluia.)

După acest Antifon, urmează imnul „Unule născut...”. La sfârșitul Antifonului al treilea, se cântă troparul Învierii. Dacă avem sărbătoare împărătească, se cântă troparul sărbătorii (la Schimbarea la față, Bunavestire, Întâmpinarea Domnului, Crăciunul), iar dacă ne aflăm în cursul săptămânii, cântăm troparul Sfântului din ziua respectivă. Urmează apoi Vohodul Mic.

În timpurile mai vechi, împreună cu Psalmii se citeau și profețiile. Dintre Psalmii cântați, prioritate au Psalmii mesianici care prevestesc venirea și prezența lui Hristos în lume, nu doar Întruparea, ci și învățătura și întreaga Lui lucrare între oameni. Aceștia parcă ne transmit: „Iată-L pe Domnul”,

și peste puțin timp El apare cu Evanghelia, ținută de preot la înălțimea feței, reprezentând Vohodul Mic.

Antifoanele cu Psalmii și Profetiile se referă la timpul de dinainte de apariția Sfântului Ioan Botezătorul la râul Iordan, înainte de aprinderea făcliei. Atunci lumea avea nevoie de Profetii, dar după aceea a apărut, S-a făcut văzut Mesia Cel prezis, Domnul Iisus Hristos, descoperit de Sfântul Ioan Botezătorul: „Iată, Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii”¹⁰⁷.

Copilul care ține lumânarea aprinsă la Vohod și merge înaintea preotului care poartă Evanghelia, preînchipuie pe Sfântul Ioan Înaintemergătorul, care cu făclia lui face cunoscută prezența lui Hristos în lume, ca Mântuitor și Izbăvitor. Este ca și cum ne-ar spune: „Iată, Domnul! Iată, Hristos! Iată, Mântuitorul! Aplecați-vă capetele și faceți cruce! Primiți-L în inimile voastre căci El este Cel ce ridică păcatele lumii”.

Sfânta Jertfă se regăsește în psalmi, imnuri și cântări duhovnicești. La aceste cântări psalmodiate de dascăli participă și sufletul nostru, și de multe ori, reținut, și glasul nostru.

Sfântul Ioan Gură de Aur sugerează cum trebuie să se cânte în biserică: „De fiecare dată când psalmodiem, ca să atragem harul lui Dumnezeu nu este indispensabil și absolut necesar, ca melodia să fie conformă cu regulile muzicale” (am zice cu regulile muzicii bizantine). Este necesară armonia, psalmodierea dulce și ceea ce este peste toate, „inima zdrobită și smerită”, astfel încât psalmodia să se identifice, să devină una cu cântările și doxologiile îngerești. Iar dacă cel care cântă este tânăr sau bătrân, cu voce necultivată sau neștiutor în ale ritmului, aceasta nu este păcat. Ceea ce se cere la Sfânta Jertfă este altceva: sufletul să fie în stare de priveghere, mintea să nu doarmă, ci să fie plină de lumină dumnezeiască, inima să se înfioare de evlavie, mintea să se întărească, iar conștiința să fie curată și fără vină. Dacă din toate acestea se distinge omul interior, puțină importanță are cântarea nereușită, falsă sau tunătoare¹⁰⁸.

La Liturghia ortodoxă, nu ne bazăm și n-avem instrumente muzicale cum au ceilalți. Tot Sfântul Ioan Gură de Aur

¹⁰⁷ Ioan 1, 29

¹⁰⁸ Grigorie Ieromonahul, „Dumnezeiasca Liturghie”, op. cit., pag. 165

ne spune cauza: „Omul însuși, creștinul credincios, care slujește după dreptate este instrument dumnezeiesc, care dacă își păstrează sufletul nevinovat, curat și neîntinat, atunci este pregătit să preamărească numele lui Dumnezeu”¹⁰⁹.

Imnele sfinte și cântările de priveghere, spune același Părinte, nasc evlavia sufletului, conștiința sănătoasă, pe care Dumnezeu le primește în Împărăția Cerurilor¹¹⁰.

Paranteza aceasta, cu atitudinea ortodoxă a Sfântului Ioan Gură de Aur era indispensabilă, pentru că Sfânta Jertfă se săvârșește cu imne și psalmi. Am arătat care trebuie să fie poziția noastră corectă față de cântare, adică acordăm prioritate inimii și apoi gurii și corzilor vocale. Aceasta înseamnă că nimeni nu poate să renunțe la Sfânta Liturghie motivând că preotul sau dascălul nu cântă bine.

Primul antifon este: **Binecuvântează suflete al meu pe Domnul și toate cele dinlăuntrul meu, numele cel Sfânt al Lui.**

Domnul este îndurător și milos, îndelung răbdător și mult milostiv, versetul acesta constituie chintesenta minunată a întregului Psalm 102. Este un imn special, doxologia cea mai strălucită a îndurării și milostivirii lui Dumnezeu. Sufletul este emoționat înaintea oceanului milei divine, a iubirii Lui de oameni nemărginite și a îndelungii Lui răbdări.

Psalmul se cântă în întregime la mănăstirile din Sfântul Munte, ca și la bisericile din lume când se face priveghere, ca să vieze inimile noastre și să se plece cu recunoștință, mărimdu-L pe Dumnezeu. Pe El Îl binecuvântează în veci, Îl preamăresc, Îl slăvesc și-I mulțumesc toate puterile și însușirile sufletului, toată mintea și inima sensibilă, întreaga ființă. Și cum am putea să nu-L preamărim și să nu-I mulțumim, când ziua și noaptea ne veghează, ne așteaptă cu brațele deschise și ne dăruiește Raiul, cerul, lumina și veșnicia. Ne dă binefaceri și ne iartă continuu, pentru că nu trece clipă fără să păcătuim.

Iertarea este de așa natură, încât în sufletul nostru nu rămâne urmă de vină sau umbră de păcat. Deci, Psalmii se cântă sau în întregime sau doar anumite stihuri, care vestesc

¹⁰⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Explicație la Psalmul 41”, P.G. 55, 158

¹¹⁰ Idem, „Cuvântare la Înălțarea lui Hristos”, P.G. 46, 690 C

Întruparea Logosului divin, în timp ce formulele ce se repetă: **Cu mijlocirile Născătoarei de Dumnezeu..., ...Mântuiește-ne pe noi Fiul lui Dumnezeu..., și Unule născut...**, arată că faptul s-a întâmplat.

Dumnezeu S-a făcut om și-L întâlnim la Vohodul Mic, prin Evanghelie, față către față, pe Acela pe care-L slujim, I ne închinăm și-L primim ca Trup și Sânge.

Unule născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Cel ce ești fără de moarte și ai primit pentru mântuirea noastră a Te întrupa din Sfânta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria. Care neschimbat Te-ai întrupat și răstignindu-Te Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat.

Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, mântuiește-ne pe noi. Acest tropar a fost compus de Împăratul Iustinian ca să fie cântat în ctitoria sa, biserica Sfânta Sofia. Este un tropar hristologic care cuprinde în rezumat șase articole din Simbolul de credință. De fapt, în anii de început ai creștinismului avea acest rol. Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că „Prin acest imn, Dumnezeu preia lupta oamenilor împotriva răului pentru că este om desăvârșit și biruiește păcatul, fiind lipsit de pătimire, dar și Dumnezeu. Prin acest mod firea omenească este izbăvită de rușine și încoronată cu cununa biruinței, pentru că păcatul a căzut”¹¹¹.

¹¹¹ Sfântul Nicolae Cabasila, „Despre viața în Hristos”, Omilia a 4-a P. G. 150, 589 C

4. VOHODUL MIC

După ecfonisul al treilea, preotul ia Evanghelia de pe Sfânta Masă și precedat de lumină și ripide, face Vohodul Mic, în timp ce se cântă troparul Învierii sau al sărbătorii. În același timp rostește în taină o rugăciune. În momentul acesta sufletul fiecăruia dintre noi trebuie să se „îngemăneze” cu prezența miriadelor de îngeri și să primească intrarea Domnului nu doar în lume - așa cum ne sugerează Vohodul Mic - ci și în universul inimii noastre, care atunci va fi fericită.

Până în secolul al VII-lea Sfânta Liturghie începea cu Vohodul cu Evanghelia. Preotul îmbrăcat cu veșmintele lua Sfânta Evanghelie de pe sacristia care se găsea în pronaos, trecea prin naos și apoi intra în Sfântul Altar. Așa se făcea Vohodul în primele secole. După secolul al VII-lea, s-a consacrat această rânduială pe care o ținem și noi neschimbată până astăzi. Evanghelia la Vohodul Mic este ridicată la înălțimea feței, ca Domnul care vine să fie acoperit de mister. Când Hristos a venit în lume și S-a născut în cetatea Betleem, cerul s-a deschis și mulțime de oști îngerești au coborât din cer la ieslea Pruncului, cântând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”¹¹². Aceasta s-a întâmplat la Betleem, iar acum la Vohodul Mic, preotul spune: „Stăpâne Doamne Dumnezeul nostru, Cel ce ai așezat în ceruri cetele îngerilor și ale Arhanghelilor, spre slujba slavei Tale, fă ca împreună cu intrarea noastră să fie și intrarea sfinților Tăi îngeri, care slujesc împreună cu noi și preamăresc bunătatea Ta.”

Ca să înțelegem sensul și valoarea imensă a acestei rugăciuni, vom reda câteva evenimente religioase legate direct de conținutul ei înalt:

---

¹¹² Luca 2, 14

55. *Profetul Isaia a văzut un tron înalt, mai înalt decât toate, iar deasupra lui stătea Domnul. A mai văzut casa lui Dumnezeu strălucind de slava divină și în jurul ei Îngeri și Arhangheli, Serafimi, duhuri netrupești cu câte șase aripi; cu două își acopereau fețele, cu alte două picioarele, iar cu celelalte două zburau și psalmodiau unii cu alții și toți laolaltă Domnului un imn minunat care se auzea (din când în când se aude și jos pe pământ): „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de mărirea Lui”¹¹³.*

Profetul Daniil descrie asemănător slava lui Dumnezeu:

56. *El spune că Dumnezeu „Cel vechi de zile”, pentru care nu există timp, Veșnicul, Nemărginitul, a șezut deasupra unui tron care era „pară de foc, iar roțile lui erau foc arzător. Un râu nu de apă, ci de foc, curgea prin fața Lui. Duhuri nenumărate, Îngeri, Arhangheli, Heruvimi, Serafimi, Tronuri, Stăpânii, Domnii, Cei cu ochi mulți, slujeau pe Domnul”¹¹⁴.*

Această oștire de Îngeri și Arhangheli care înconjura Tronul lui Dumnezeu, ca să-L slăvească și să-L preamărească, a coborât în acea noapte de neuitat a Nașterii Mântuitorului Hristos, precum ne spune Sfântul Evanghelist Luca „...și îndată s-a arătat mulțime de oaste îngerească laudând pe Dumnezeu și spunând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire”¹¹⁵.

Duhuri nemuritoare și fără de trup, îngerii aceștia în momentul când se săvârșește Sfânta Liturghie în biserică, chiar și pustie, modestă sau săracă, precum peșterile din Betleem, se coboară și umplu locașul sfânt, slujind cu preotul smerit și simplu al Celui Preaînalt.

Apocalipsa ne mărturisește și ea: „Și am văzut și auzit glas de îngeri mulți, de jur împrejurul tronului... al bătrânilor și era numărul lor zeci de mii și mii de mii”¹¹⁶. Cererea rugăciunii „Stăpâne Doamne Dumnezeul nostru...”, se face ca să vină la Sfânta Jertfă Îngerii și Arhangheli și să slujească

¹¹³ Isaia 6, 1-4

¹¹⁴ Daniel 7, 9-10

¹¹⁵ Luca 2, 13-14

¹¹⁶ Apocalipsa 5, 11

împreună cu noi. Simbolic, cetele îngerilor sunt închipuite de copiii care țin cele două prapore din spatele celui care duce făclia. Deci îngerii însoțesc triumfător această intrare a Domnului în Biserică, simbolizat de Sfânta Evanghelie.

Preoții evlavioși din vechime vedeau îngerii la acest Vohod, ca de altfel și la celelalte momente ale Sfintei Liturghii. Așa cântăm și la troparul Sfântului Spiridon: „Îngeri ai avut slujind cu tine, Preasfinte”. Ceea ce s-a arătat clar Sfântului Spiridon de nenumărate ori, s-a descoperit timp de sute de ani, până în zilele noastre și unor preoți evlavioși, în câteva rânduri (nu permanent).

57. Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că a cunoscut cândva un preot care s-a învrednicit să vadă o mulțime de îngeri, îmbrăcați cu veșminte strălucitoare ca soarele, adunându-se în jurul lui și însoțindu-l la Vohod. Și ceva și mai înfricoșător: s-a învrednicit să-l ridice la înălțime și să-l ajute să facă Vohodul. În continuare i-a văzut înconjurând Sfânta Masă și plecându-și capetele, cu mult respect. În unele momente stăteau tăcuți iar într-altele psalmodiau imnele liturgice împreună cu dascălii, acompaniindu-i atât de melodios, încât preotul acela s-a pierdut cu desăvârșire¹¹⁷.

Vohodul Mic înseamnă apariția tăcută a Domnului în lume, de aceea și Sfânta Evanghelie este închisă. Darurile lui Hristos la Vohod sunt mari și neînțelese.

58. Înainte cu câțiva ani, un creștin evlavios care priveghea a căzut în extaz și cu ochii sufletului a văzut în timpul Vohodului Mic pe preotul slujitor ridicând nu Evanghelia de pe Sfânta Masă ca s-o dea diaconului, ci un Prunc mic, pe care l-a luat de subsuori, strălucitor, curat, ca să-l dea diaconului. Acesta la rândul lui, l-a luat și a săvârșit Vohodul Mic. A zis:

- Înțelepciune, drepti! A trecut prin Ușile Împărătești și a pus Pruncul divin pe Sfânta Masă în timp ce toți, preotul, îngerii și poporul cântau: „Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos...”. Acolo s-a încheiat descoperirea divină. Când și-a revenit, sufletul său era plin de teamă, admirație și pace nețărmurită. Și-a simțit membrele ușoare și scăldate în lumină și

¹¹⁷ Grigorie Ieromonahul, „Dunezeiasca Liturghie”, op cit., pag. 178

*o pace absolută domnea peste simțurile și gândurile lui. Această stare a ființei lui a ținut câteva zile*¹¹⁸.

Rugăciunea liturgică a Vohodului este o realitate vie, iar cântarea intrării este adevărată și înspăimântătoare, așa cum reiese din povestirile de mai sus. Înainte ca preotul să zică: „Înțelepciune, drepti”, binecuvântează cruciș cu mâna dreaptă intrarea Ușilor Împărătești și zice: „Binecuvântată este intrarea sfinților Tăi, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor”.

Binecuvântarea intrării închipuie pe de o parte intrarea arhierelui o singură dată în Sfânta Sfintelor, iar pe de altă parte și cu totul special, intrarea de trei ori binecuvântată a sfinților lui Dumnezeu în Împărăția Cerurilor.

• **Înțelepciune, drepti!**

Cuvântul „Înțelepciune” se referă la Evanghelie care este Domnul Iisus Hristos, Înțelepciunea cea adevărată, coborâtă de sus.

„Drepti”! se referă la credincioșii care primesc drepti și cu evlavie înțelepciunea descoperită de Dumnezeu. Ei trebuie să-și înalțe mintea și inima drept, și să ia seama la ceea ce urmează să se întâmple: Iisus Hristos înconjurat de Îngeri și Arhangheli este aici în biserică și intră în Sfântul Altar, ca să slujească Sfânta Liturghie.

Cuvintele „Înțelepciune, drepti”! sună ca și cum preotul ar vesti triumfător: „Iată vă vestesc vouă bucurie mare care va fi la tot poporul”¹¹⁹, adică cuvintele pe care îngerul le-a spus păstorilor.

Creștinii din biserică sunt nevoiți să experimenteze minunea apariției îngerilor precum păstorii din Betleem, iar cei care trăiesc această realitate au trăsături distincte. Niciodată simțurile nu vor participa la acest extaz al sufletului, nu ne vor înșela, pentru că cel viclean se implică și vrea să ne amăgească! Deci, atenție!

Preotul se roagă ca și credincioșii înșiși să experimenteze această taină nepătrunsă a prezenței și a conslujirii, având

¹¹⁸ Din consemnările personale

¹¹⁹ Luca 2, 10

veșmânt sufletesc potrivit, pentru că Domnul ne cheamă împreună cu îngerii să stăm la Cina Nunții împărătești, la Masa Sfintei Jertfe. Povestirea de mai jos o confirmă:

59. Sfântul Marchian, mergând la biserică într-o dimineață de iarnă a întâlnit un zdrențaros care tremura cumplit de frig.

- Părinte, dă-mi și mie o haină! l-a implorat acela. El săracul, n-avea nimic altceva decât ceea ce purta pe el. I le-a dat și a rămas dezbrăcat. A fugit repede la biserică, s-a îmbrăcat în veșminte și a așteptat pe Patriarh pentru Sfânta Liturghie. Între timp au venit și alți preoți, s-au îmbrăcat și aceia și așteptau. (Așa începea atunci Sfânta Liturghie, înainte de secolul al VII-lea, în prezența episcopului. Preoții așteptau la intrarea în biserică, venea episcopul sau patriarhul, lua Sfânta Evanghelie și săvârșea Vohodul Mic). Pe tot parcursul acelei Sfinte Liturghii, toți credincioșii și preoții conslujitori prezenți priveau ceva și ochii tuturor erau îndreptați către Sfântul Marcian: el purta un veșmânt de mii de ori mai strălucitor decât cel pe care-l avea patriarhul. Veșmântul lui simplu, preoțesc se schimbase într-unul dumnezeiesc, ceresc, grandios, luminat de razele și strălucirile harului divin. Au început șușotelile fraților slujitori și ale celorlalți arhieriei. Cum este posibil ca un preot simplu să aibă veșmânt mai strălucitor decât patriarhul? Pentru că supărarea cea mai mare o arăta întâistătătorul, care observase și el la rândul lui, la încheierea slujbei a ținut să-l cheme și i-a zis:

- Vino încoace, Marchiane! Nu-ți este rușine? Ce veșmânt este acesta pe care-l ai pe tine? Îți permiți să porți tu un asemenea veșmânt?

- Dar ce veșmânt am eu, Preafericite? a întrebat uimit Sfântul.

- Uite, așa de strălucitor n-am nici eu!

- Vreți să mă necăjiți!

- Iar tu îți bați joc de mine! Strălucește peste tot, luminează toată biserica, nici de lumânare n-ai nevoie, nici de nimic altceva!

- Preafericite, veșmântul pe care-l port este cel pe care mi l-ați dat când m-ați hirotonit preot.

Și cum se pregătea să arate veșmântul, s-a dezbrăcat și toți au văzut că era gol. Și a fugit strălucirea harului divin și a

*rămas veșmântul sărac de dinainte. Atunci Patriarhul a priceput și s-a luminat; era dezbrăcat pentru că-și dăruise cuiva hainele*¹²⁰.

Așa se împodobeau la Sfânta Liturghie preoții dinainte. Noi ca să ne acoperim urâțenia, purtăm veșminte frumoase, adică acoperăminte!

60. *Un Sfânt nou al bisericii noastre, părintele Nicolae Planas când slujea, voia ca toate să contribuie la măreția Sfintei Liturghii. La Vohodul Mic nu voia să meargă înainte doar o lumânare mică ci făclii mari, ca acelea care se poartă la Sfântul Munte, iar când se cântau "Fericirile" și troparele treimice, aprindea foarte multe lumânări înaintea icoanei lui Hristos și, în general, înaintea Sfintelor Uși. Purta felonul în așa fel încât (cu toate că era mic de statură și încovoiat) lua o poziție demnă și de multe ori făptura lui duhovnicească părea că atinge cerul. Cânta cu atâta evlavie încât odată când se afla la strană în biserica Sfântului Ioan, a auzit îngerii cântând împreună cu el „Fericirile”, cântările treimice „Sfinte Dumnezeule” și multe alte cântări din Liturghia Sfântului Vasile. La un moment dat și-a întrerupt cântatul și apucând-o de mână pe fiica sa duhovnicească, bătrâna Marta, (pe care am cunoscut-o personal și am avut ocazia să aud din gura ei anumite întâmplări referitoare la Sfântul Nicolae Planas), i-a zis:*

- Auzi! Auzi, îngerii?

- Nu-i aud, părinte!

*Și imediat i-a părut rău părintelui că i-a zis și vorbea singur: Ah, nu trebuia să-i spun! Oare de ce i-am spus? Nu trebuia să-i spun*¹²¹!

Ceea ce se întâmplă în biserică stă sub semnul crucii și fiecare binecuvântare preoțească se dăruiește prin același semn; mâna preotului pe care o sărutăm și care ne binecuvântează transmite peste tot și pretutindeni în viața credincioșilor semnul Sfintei Cruci și Binecuvântarea acesteia.

61. *O tânăra, mergând la o petrecere într-un restaurant, înainte să mănânce și-a făcut Sfânta Cruce.*

- Ce este aceasta? i-au zis ceilalți ironic.

¹²⁰ Langhis Matei, „Marele sinaxar”, vol. I, Atena 1990⁶, pag. 219

¹²¹ Marta Monahia „Sfântul părinte Nicolae Planas”, op. cit., pag. 42

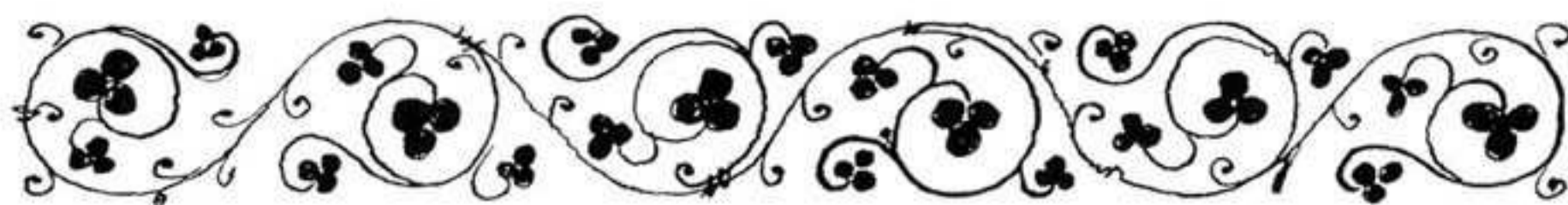
- *Acest semn îl fac oamenii, nu dobitoacele, le-a răspuns¹²².*

După ce se cântă **Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos...**, preotul intră în Sfântul Altar, așează Sfânta Evanghelie pe Sfânta Masă, deasupra Sfântului Antimis și imediat urmează troparele: al Învierii, al sărbătorii sau al sfinților zilei și Condacul sărbătorii; după aceea începe imnul treimic.

¹²² Din consemnările personale

5. CÂNTAREA ÎNTREIT SFÂNTĂ: SFINTE DUMNEZEULE, SFINTE TARE, SFINTE FĂRĂ DE MOARTE, MILUIEȘTE-NE PE NOI!

Sfinții îngeri care-i însoțesc pe preoții evlavioși în necazurile vieții n-o fac doar prin melodii cerești ci și prin slujiri practice la săvârșirea Sfintei Liturghii.

Sfânta Scriptură ne prezintă foarte multe imagini admirabile ale acestei măreții dumnezeiești cu zeci de mii și mii de îngeri.

62. Un ieromonah mi-a povestit cândva că slujind la Atena, în momentul când strana a început să cânte „Sfinte Dumnezeule...”, Biserica s-a umplut de o mulțime de tineri cu haine ostășești lucioase, fiecare așezându-se în dreptul unui creștin din sfânta biserică. Toți cântau melodios, armonios, ceresc „Sfinte Dumnezeule...”, și îi îndemnau și pe credincioși. Cu toate că aceștia nu-i vedeau, nu-i simțeau și nu pricepeau, ei îi îndemnau să cânte din inimă și să psalmodieze ușor cântarea „Sfinte Dumnezeule...”.

Biserica, Sfânta Jertfă, soldații sfinți, strălucitori împreună cu credincioșii, sfinții îngeri, toți împreună erau o familie, un suflet și un trup, o credință, o Biserică! Chipurile tuturor credincioșilor erau după aceea luminoase, pașnice și senine. Asemenea unui suflet de copil care se bucură de venirea Tatălui. Toate arătau deosebite și frumoase...! Și bine ar fi fost să nu se fi terminat niciodată această imagine a Raiului, vie și minunată...!

Iată măreția Jertfei cerești pe pământ¹²³!

Ar fi bine să ne amintim cum a fost introdus acest imn dumnezeiesc în Sfânta Liturghie:

---

¹²³ Din consemnările personale

63. În anul 443 d.H., când Sfântul Proclu, ucenicul Sfântului Ioan Gură de Aur, era Patriarh de Constantinopol, orașul a fost zguduit de cutremure mai mari și mai mici, timp de patru luni continuu. Toți creștinii, locuitori ai cetății au ieșit din oraș și stăteau în jurul acestuia în locuințe improvizate, de unde se rugau continuu ca Dumnezeu să oprească acest rău. Când pământul se cutremura, poporul striga: „Doamne miluiește, Doamne miluiește”!

Odată, în timpul unei zguduituri, o putere nevăzută a răpit un copil din popor și l-a ridicat la cer! Copilul a dispărut și toți au rămas cu gura căscată. La puțin timp, copilul a coborât pe pământ într-un chip minunat. El a spus Patriarhului de atunci că a auzit o voce dumnezeiască care i-a poruncit să spună episcopului ca la litaniiile pe care le fac pentru cutremure să cânte cântarea următoare și copilul a început să cânte: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte miluiește-ne pe noi”!

Sfântul Proclu l-a rugat pe copil să psalmodieze de mai multe ori, ca s-o învețe creștinii. Toți au făcut după aceea procesiune cântând imnul și cutremurele s-au oprit¹²⁴.

Poate că unii dintre cei care au învățat puțină carte și se laudă cu știința și informațiile pe care le au, când vor auzi acestea vor râde și vor zice: Ce sunt acestea pe care ni le spui, părinte? Cutremurul este un fenomen fizic care înseamnă dislocarea plăcilor tectonice în măruntaiele pământului. Este un fenomen fizic care se întâmplă în lume și care nu are nici o legătură cu Dumnezeu. Dar cuvântul dumnezeiesc ne arată că toate cutremurele și fenomenele fizice din lume depind de El. „Cel ce caută pe pământ și-l face pe el de se cutremură. Cel ce se atinge de munți și fumegă”¹²⁵.

Cauza cutremurelor numeroase care apar este tristețea lui Dumnezeu pentru păcatele pe care le săvârșesc continuu oamenii, mici și mari, clerici și laici, bogați și săraci, tineri și tinere, căci păcatul naște răul¹²⁶.

¹²⁴ Paraschevopoulos Ghervasie Arhimandritul „Tâlcuire călăuzitoare”, op. cit., pag. 115

¹²⁵ Psalmul 103, 32

¹²⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Omilia după cutremur”, P.G. 50, 716

Prin Cântarea întreit Sfântă, corul ceresc al îngerilor și adunarea creștinilor ortodocși se unesc într-o psalmodie neîntreruptă către Dumnezeu. Ceea ce se întâmplă în Ierusalimul de sus, în Jertfelnicul cel mai presus de ceruri, Biserica de pe pământ imită prin Jertfa din Sfântul Altar. În fiecare zi, la fiecare sinaxă liturgică se săvârșește aceeași Liturghie neîntreruptă, în cer și pe pământ. De aceea, fericiți sunt călugării din mănăstiri care săvârșesc slujba în fiecare zi. Dacă nu ne sfințim și nu ne mântuim, nu greșește Dumnezeu. ci greșim noi înșine, din cauza păcatelor noastre.

Când spunem **Sfinte Dumnezeule**, Îl definim exact pe Dumnezeu, pentru că este Sfântul prin excelență, în comparație cu oamenii sfinți (sfântul Antonie, sfântul Atanasie, sfântul Nicolae, sfântul Pavel) care înseamnă o picătură aruncată în mările și oceanele necuprinse ale sfințeniei divine. Poate exista comparație între un strop de apă și un ocean, sau între un licurici și strălucirea soarelui în miezul zilei? Sfânt în sensul deplin este doar Dumnezeu!

Sfinte Tare - se referă la atotputernicie, care este una din calitățile lui Dumnezeu. Desigur, și omul este puternic, dar puterea lui, oricât de mare ar fi și oricâte ar realiza cu ea, chiar dacă ar zbura până la stelele cerului, este mică și neînsemnată în comparație cu atotputernicia lui Dumnezeu.

Sfinte fără de moarte - nemurirea este o altă însușire a lui Dumnezeu, în sensul că El rămâne și este neschimbat, nestricăcios și veșnic. Este Viața și Izvorul vieții.

Aceste trei însușiri despre care am vorbit sunt comune Tatălui și Fiului și Sfântului Duh.

Dumnezeu, pentru fiecare om și, mult mai mult pentru fiecare creștin este Izvorul sfințeniei. Creat „după chipul” și spre a ajunge la „asemănarea cu Dumnezeu”, omul trebuie să se îndumnezeiască bând din acest Izvor și să dea lovitura de moarte împotriva răului întreit, ca să se bucure de viața veșnică. Am spus că prin întreita cântare liturgică, preotul și credincioșii din biserică se identifică cu puterile cerești în lucrarea de preamărire a lui Dumnezeu. Cerul și pământul purced împreună la Jertfelnic pentru o doxologie comună.

În timpul Cântării întreit Sfântă, preotul face câteva închinăciuni în fața Sfântului Altar, la Proscomidiar și la Scaunul cel mai de sus. Aceste mișcări simbolizează rotirea în cerc a Heruvimilor, în jurul tronului lui Dumnezeu. Mergând la Proscomidiar, preotul mărește pe Domnul care vine în această lume să sufere pentru mântuirea noastră și zice: „Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului”¹²⁷. Este „Fiul Celui Binecuvântat”. Binecuvântarea pe care o oferim lui Hristos în acel moment este tot a Lui, căci ceea ce primim dăm înapoi. Noi îi oferim cuvinte de iubire scoase din inima noastră, iar Acela ni se oferă pe Sine Însuși, prin Sfânta Jertfă.

Diaconul (dacă există) întorcându-se cu evlavie spre Scaunul cel mai de sus din spatele Sfintei Mese, simbolul Tronului lui Hristos Judecător, zice către preot: **Binecuvânta-ză, Stăpâne, Scaunul cel mai de sus!**

Atunci preotul, cu mâinile ridicate, dintr-o latură a Sfintei Mese, cu frică, cutremur și bucurie (Slujiți Domnului cu frică și vă bucurați de El cu cutremur)¹²⁸, zice: **Binecuvântat ești pe tronul slavei Tale Cel ce șezi pe heruvimi, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!** (formula aceasta este parafrizarea stihului din cântarea celor trei tineri)¹²⁹.

Preotul face metanie la Scaunul de sus și la Tronul slavei Domnului nostru Iisus Hristos și în același timp imită pe Heruvimii care-L laudă pe Domnul: **Binecuvântată este slava Domnului din locul acesta**¹³⁰.

Lăcașul sfânt fierbe, preotul se pierde, căci cele săvârșite sunt înspăimântătoare iar responsabilitatea pentru toate care se întâmplă la Sfânta Jertfă este uriașă, de aceea, vă implor să vă rugați și pentru mine!

Liturghia de pe pământ este o reprezentare vie și autentică a Liturghiei slavei Ierusalimului de sus.

64. Părintele Filaret, starețul mănăstirii Konstamonitou din Sfântul Munte, a vrut să slujească de ziua Sfântului Antonie în

¹²⁷ Marcu 14, 61

¹²⁸ Psalmul 2, 11

¹²⁹ Daniel 3, 31-32

¹³⁰ Iezechiel 3, 12

absolut. Este izvorul sfințeniei. Fiind Sfânt, Dumnezeu se odihnește și locuiește în inimile curate care-L iubesc și sunt dăruite Lui. El este Creatorul lumii și Plăsmuitorul omului. Lumea a făcut-o din nimic, iar pe om l-a creat după „chipul și asemănarea Lui”, persoană asemenea lui Dumnezeu. L-a împodobit pe om cu tot felul de harisme și l-a învrednicit să-L preamărească. Toate acestea, preotul le spune înaintea lui Dumnezeu și în numele credincioșilor, ca să poată pune înaintea cererilor: **Așa Doamne, primește de la noi această întreită cântare și iartă-ne păcatele, sfințește-ne sufletele și trupurile și învrednicește-ne să-Ți slujim toată viața.** Cere de la Dumnezeu, punând înaintea mijlocirea Născătoarei de Dumnezeu și a tuturor sfinților¹³³.

Astfel, prin Cântarea întreit sfântă, corul ceresc al îngerilor și corul credincioșilor din biserică se unesc într-o doxologie neîntreruptă și nestăvilită. Preotul întinde mâinile ca un alt Moise, le ridică sau le apleacă până la pământ și spune rugăciunea, iar poporul cântă **Sfinte Dumnezeule.**

După terminarea cântării, când este slujbă arhierescă, episcopul ținând în mâini dicheotricherele (în mâna dreaptă un sfeșnic cu trei lumânări, iar în mâna stângă unul cu două lumânări) stă înaintea Ușilor Împărătești și întorcându-se către icoana Mântuitorului zice: **Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta și o desăvârșește pe ea**¹³⁴.

Cele trei lumânări ale tricherului simbolizează lumina Sfintei Treimi sau Soarele întreit al dumnezeirii. Cele două lumânări ale dicherului simbolizează cele două firi ale lui Hristos. Precum vedem, prin dicheotrichere se întăresc cele două dogme fundamentale al Bisericii noastre: Dogma Sfintei Treimi și Dogma Hristologică, fără de care omul nu se poate mântui.

64. *Via Domnului din formula arhierescă „Cercetează via aceasta”, este amintită într-o vedenie specială a Sfântului Efrem Sirul care ne spune: „Am văzut o viță-de-vie urcătoare, care avea struguri din belșug, dar era sădită în limba mea și rădăcinile ei*

¹³³ Sfânta Mitropolie a Kozanei “Cuvânt ziditor”, op. cit., pag. 164

¹³⁴ Psalmul 79, 15-16

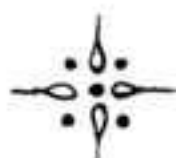

erau acolo. După ce a ieșit din gura mea, ramurile ei s-au răspândit atât de mult, încât au acoperit pământul întreg. Și toate păsările stăteau pe aceasta viță-de-vie nesfârșită și zburând asupra ei, găseau hrană și verdeață multă între strugurii acesteia. Și cu cât păsările mâncau rodul ei, cu atât mai mult strugurii se înmulțeau”¹³⁵.

Ce binecuvântare a lui Dumnezeu ar fi pentru fiecare dintre noi, preoți și episcopi, o asemenea viță-de-vie, dar și pentru mântuirea credincioșilor ortodocși, pentru oamenii lumii întregi, dar și ce cutremur de moarte pentru demoni!

Vedenia Sfântului Efrem, descrisă atât de sărac, are legătură directă cu cuvintele Domnului: „Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cel ce rămâne în Mine și Eu în el, acesta aduce roadă multă”¹³⁶.

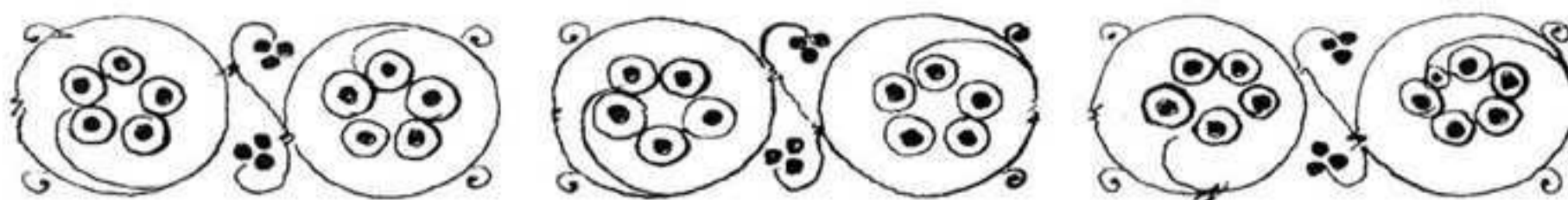
Legătura cu acest verset constă din faptul că preotul, duhovnicul, slujitorul, predicatorul, apostolul, învățătorul, parohul sau capul familiei, doar atunci aduce rod, când devine întruchiparea harului mântuitor al Domnului Iisus Hristos, cu credința nezdruncinată, cuget smerit, zel duhovnicesc și duh de jertfă. Atunci, cu siguranță, roadele lucrării Duhului Sfânt, vor fi întotdeauna multe, bogate, bune și mântuitoare. Din nefericire, însă, ceea ce se observă în jurul nostru este dezo-lant. Există o secetă duhovnicească, extinsă în multe dintre preocupările Bisericii. Greșeala o săvârșesc ambele părți: păstorii, lipsiți de rugăciune, post, priveghere, autoritate duhovnicească și responsabilitate pentru mântuirea credincioșilor și poporul păstorit, de cele mai multe ori indiferent, călduț, sufocat de patimi, dar și de grijile pentru bunurile societății de consum. Răul trebuie îndreptat și îndreptarea trebuie să înceapă de la păstorii turmei duhovnicești și slujitorii Celui Preaînalt.

¹³⁵ Langhis Matei “Marele Sinaxar”, vol. I, Atena 1984⁶, pag. 699

¹³⁶ Ioan 15, 5

6. CITIREA APOSTOLULUI

„Cel Binecuvântat, Care vine în numele Domnului”¹³⁷, Hristos, a venit în lume și S-a tăinuit timp de treizeci de ani. Venirea lui, a fost însoțită de mulțime de oștiri îngerești, dar descoperită doar de Sfântul Ioan Botezătorul care a zis: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii”¹³⁸. S-a auzit și glasul Tatălui care îndemna din cer: „Pe Acesta să-L ascultați”¹³⁹.

La Sfânta Jertfă, prin Citirile Sfinte, Apostol și Evanghelie, Domnul ne vorbește direct. Înainte, de aceste citiri, însă, și imediat după Cântarea întreit sfântă se cântă Prochimenul Apostolului, alcătuit din versete luate din psalmi, care ne dezvăluie minunățiile lui Dumnezeu, ca de exemplu: „Minunat este Dumnezeu întru sfinții Lui..., Grăiește, Doamne, că robul Tău ascultă” și multe altele.

Sfântul Gherman ne spune că „Prochimenul simbolizează descoperirea Sfintelor Taine făcută de profeți și prevestirea Împărăției duhovnicești a lui Hristos pe pământ”¹⁴⁰.

În timpurile vechi, prin Prochimen se înțelegea un psalm cântat alternativ de credincioși, separați în două coruri. La Sfânta Liturghie, de fiecare dată când punem psalmii cântați alternativ, aceștia ne dezvăluie dulceața bunurilor dumnezeiești și cerești. Atunci sufletul tresaltă de bucurie și se îmbunează, ochii lăcrimează, inima suspină, simțurile se curățesc, mintea se luminează și toate în jurul nostru strălucesc și se desfată.

¹³⁷ Matei 21, 9; Psalmul 117, 26

¹³⁸ Ioan 1, 29

¹³⁹ Luca 9, 35

¹⁴⁰ Sfântul Gherman I al Constantinopolului, “Istoria bisericească și contemplația mistică”, P.G. 98, 412 B

La Sfântul Munte, se pune Prochimenul Apostolului cu stihurile la sfârșit. La fiecare prochimen se aude îndemnul preotului: **Să luăm aminte!** Trebuie deci, să fim atenți, pentru că urmează înțelepciunea cuvântului divin. Formula se repetă și la citirea Evangheliei.

Lecturile sfinte nu pot fi trecute cu vederea, mai ales când sunt cântate, ci se vestesc cu grijă, cu glas smerit, redându-se pe cât este posibil sensul textului, care înseamnă slujirea cuvântului divin.

Sfântul Ioan Gură de Aur muștră aspru pe acei creștini care nu iau aminte la citirile sfinte și spune: Preotul stă între Ușile Împărătești și strigă: **Să luăm aminte!** de mai multe ori. Acest îndemn este glasul Bisericii, pe care cei mai mulți dintre noi nu-l auzim!

Cântărețul zice: **Din profeția de la Isaia citire...**

Preotul: **Înțelepciune! Să luăm aminte!**

Cântărețul: **Din epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel citire.**

Preotul: **Înțelepciune! să luăm aminte!**

La citirea Evangheliei zice: **Din Sfânta Evanghelie, cea de la Matei citire... . Să luăm aminte!**

Să luăm aminte..., să luăm aminte! Și nimeni nu ia seama! Mulți spun: ascultăm aceleași și aceleași lucruri, sau, nu pricepem nimic din toate câte se spun. Cum îndrăznești să spui că se citesc întotdeauna aceleași lucruri, când nu știi numele profeților, ale apostolilor, nici măcar ale evangheliștilor? Și cum de cutezi să zici că nu înțelegi textele sfinte care se citesc la Sfânta Liturghie, când acasă nu le studiezi deloc? Spune-mi, tu nu dai sfaturi copiilor tai? Iar dacă aceștia îți spun că-i bați la cap cu aceleași lucruri, că le ții predică, oare nu iei aceasta drept o ofensă adusă ție? În același fel și tu jignești prin purtarea ta pe Hristos și Biserica Lui¹⁴¹. Lucrurile se repetă, și ca să nu cădem în osândă, să luăm aminte!

Urmează citirea Apostolului în timpul căreia avem prezenți pe sfântul Pavel, sfântul Petru, sfântul Ioan, sfântul Iacob, care scriind Epistola, vorbesc creștinilor prin gura

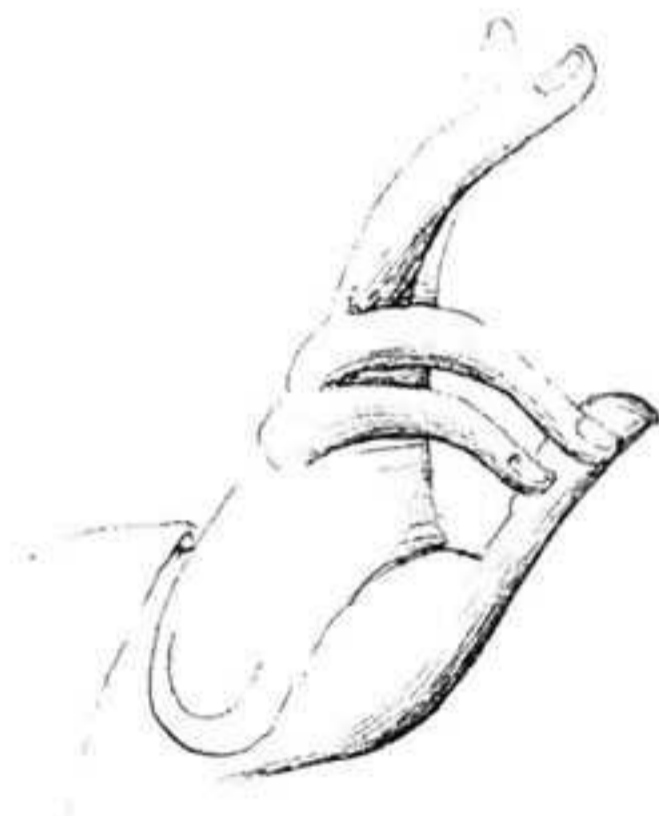
¹⁴¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Faptele Apostolilor”, Omilia 19, EPE 15, 564

dascălului. Citirea din Apostol nu înseamnă repetarea unui simplu text, ci prezența persoanei sfinte a Apostolului, care se adresează tuturor și îi numește frați. Interpreții din vechime ne explică faptul că Epistolele și Faptele Apostolilor, cu toate că nu se numesc Evanghelie, au acest statut.

Domnul a zis Apostolilor după Înviere: „Mergând, în lume, propovăduiți Evanghelia, la toată zidirea”¹⁴² și atât Faptele Apostolilor cât și Epistolele vestesc bucuria și predică mântuirea, sunt adică „Evanghelie”.

Sfântul Nicolae Cabasila se întreabă: De ce nu se citește întâi Evanghelia și după aceea Apostolul? Și tot el răspunde: „Acelea pe care ni le spune Însuși Domnul sunt o descoperire mai desăvârșită decât cele pe care ni le transmit Apostolii. Și pentru că am spus că cele săvârșite la Sfânta Liturghie se dezvăluie progresiv, de la cele mai de jos, spre cele de sus, citim mai întâi Apostolul și apoi Evanghelia”¹⁴³

---

¹⁴² Marcu 16, 15

¹⁴³ Sfântul Nicolae Cabasila, „Explicarea Sfintei Liturghii”, cap. 22, P. G. 150, 416 C

7. CITIREA DIN EVANGHELIE

Bucuria pentru vestea minunată a mântuirii se arată prin întreitul „Aliluia”, care se cântă de către cântăreți la sfârșitul citirii din Apostol și înseamnă „Lăudați pe Dumnezeu”. Același cuvânt „Aliluia”, dar și modul în care se cântă (în special la Sfântul Munte, la privegheri), dezvăluie că este vorba despre un strigăt de bucurie, un minunat bun venit adresat Domnului, care vine prin Evanghelie în mijlocul adunării liturgice a creștinilor ortodocși.

„Aliluia” nu este legat de citirea din Apostol, ci de citirea din Evanghelie, de aceea se cântă măreț, pe larg și melodic, de 12 ori, precum în Săptămâna Mare. În același timp, preotul tămâiază și urmează citirea din Evanghelie. În vremea noastră se rostește pe scurt.

Cuvântul este amintit și în capitolul XIX al Apocalipsei, cel mai reprezentativ, unde ne sunt descrise următoarele: Evanghelistul Ioan, uimit, „privește” câteva imagini noi, impresionante, apărute înaintea lui după distrugerea Babilonului. Scenele acestea sunt admirabile și mărețe, sfinte și pline de lumină dumnezeiască. Puterea răului a fost distrusă și urechile Evanghelistului se umplu de melodii mai presus de lume. O mulțime nemărginită de îngeri începe să psalmodieze cu glasuri melodice și armonioase cântarea Aliluia (cap. XIX al Apocalipsei descrie căderea cea mare a Babilonului imaginar, păcătos și nerușinat. Căderea aceasta provoacă un zgomot atât de puternic, încât ecoul lui ajunge până la cer. Urmează, în continuare, venirea într-o slavă a lui Hristos).

Ce înseamnă însă Aliluia? Cuvântul înseamnă slăviți pe Domnul Dumnezeu! Lăudați-L și-L preamăriți pe Domnul Căruia se cuvine toată slava, cinstea, închinăciunea și mântuirea noastră! Preamăriți-L pe Dumnezeu, căci hotărârile Lui sunt adevărate și drepte! Slăviți-L, că a judecat în sfârșit pe

Babilonul desfrânat, care a întinat cu nerușinările lui pe toți locuitorii pământului. Dați slavă Celui care ne-a izbăvit de orgiile Sodomei și de nebunia cea ucigătoare îndreptată împotriva celor nevinovați și a creștinilor credincioși. Măriți-L, că a răzbunat sângele mucenicesc și neprihănit al copiilor Lui, pe care acesta (adică Babilonul nerușinat) i-a ucis.

Preămăriți-L pe Dumnezeu!, strigau zeci de mii de glasuri ale îngerilor: Aliluia, Aliluia, Aliluia! Lăudați-L pe Domnul, pentru că, iată, fumul distrugerii și pieirii Babilonului închipuit urcă până la ceruri, iar puterea lui antihrist s-a sfârșit.

În același moment, douăzeci și patru de preoți, care reprezintă Biserica Triumfătoare a sfinților, cad înaintea Tronului atotslăvit și mai presus de ceruri al lui Dumnezeu și se închină Domnului, grăind și cântând: „Amin. Aliluia...”. Preămăriți pe Domnul Dumnezeu și Atotțiitorul întregii Biserici a sfinților¹⁴⁴.

Totodată, se aud glasuri îngerești, care îndeamnă pe creștinii evlavioși să aducă laudă Domnului: ”Lăudați-L toți pe Domnul Dumnezeu vostru” ziceau glasurile îngerești. „Voi toți care aveți înlăuntrul vostru credința nezdruncinată, care răbdați până la sfârșit, ținând cuvântul Domnului cu evlavie și frică față de El”. Voi toți care vă păstrați trupul neîntinat și sufletul înțelept, cu simțuri neprihănite și minte luminată. Voi toți, ai căror ochi n-au încetat nici un moment să verse lacrimi de pocăință, voi mici și mari, bărbați și femei, care-L mărturisiți pe Hristos „și pe Acesta răstignit”. Voi toți, care aparțineți Bisericii: Una, Sfântă, Sobornicească, ortodoxă și apostolică...!

Și atunci, adaugă Evanghelistul, s-a întâmplat un lucru mareț și cutremurător: Pământul și cerurile s-au umplut de glasuri melodioase: „Și am auzit ca un glas de mulțime multă și ca un vuiet de ape multe și ca un bubuit de tunete puternice, zicând: Aliluia!, pentru că Domnul Dumnezeu nostru, Atotțiitorul, împărățește”¹⁴⁵. În primele șase versete ale capitolului 19, ”Aliluia”, apare de 4 ori. Ce bucurie! Ce slavă, ce cinste! cuvântul acesta l-a rușinat pe Antihrist, a stins

¹⁴⁴ Revista ”Sotir”, nr. 1994, pag. 454

¹⁴⁵ Apocalipsa 19, 6

răutatea și a distrus pe Babilonul imaginar. Aliluia” înseamnă triumful adevărului împotriva minciunii, a dreptății împotriva nedreptății, o revărsare de bucurie și desfătare pentru biruința Mielului înjunghiat împotriva duhurilor lui Antihrist. Psalmodiarea cuvântului apare continuu în viața Bisericii, la Sfânta Jertfă, în psalmii milelor, la binecuvântări, la Fericirile din Săptămâna Mare și la toate slujbele. Mai înseamnă un imbold continuu pentru preamărirea lui Dumnezeu, o trezvie duhovnicească însoțită de întoarcerea inimii spre corturile sfinților. „Aliluia” îndeamnă sufletul să se avânte spre cele cerești, să urmeze îngerilor, acestor puteri netrupești care nu încetează să mărească pe Dumnezeu „cu guri neobosite și doxologii nesfârșite”. Îngerii, Arhanghelii, Heruvimii, Serafimii, Tronurile, Domniile, Puterile, Stăpânirile nu obolesc, nu se satură să laude și să preamărească pe Domnul Dumnezeuul nostru. Nu se opresc pentru că Dumnezeu Cel nemărginit descoperă noi însușiri ale măririi dumnezeiești necreate. Fiecare moment adaugă pentru vecii vecilor, slavă peste slavă, desfătare peste desfătare, pace peste pace, iubire peste iubire, o nouă lumină dumnezeiască necreată, vorbirea și cunoașterea lui Dumnezeu și atâtea alte manifestări variate și nemărginite ale iubirii și proriei dumnezeiești față de făpturile cuvântătoare, oameni și îngeri, dar și față de cele neînsuflețite. Toate aceste bunuri negrăite ale Raiului și ale bunătății dumnezeiești, sunt „cele pe care ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit”¹⁴⁶. De aceea se cuvine laudă și cântare întregii creații față de Dumnezeu Cel Sfânt¹⁴⁷. Și pentru că „Aliluia” se traduce: Laudă și preamărire Iubitorului de oameni Dumnezeu, înseamnă că și noi avem multe motive să dăm slavă lui Hristos-Dumnezeu-omul, Mântuitorul sufletelor noastre:

- Primul motiv este că ne-am născut din părinți ortodocși și astăzi ne aflăm la Sfânta Jertfă duhovnicească comună, în corabia mântuirii iar nu în întunericul ateismului, al înșelăciunii și al ereziilor. Nu în săli de adunare, ci în biserică!

¹⁴⁶ I Corinteni 2, 9

¹⁴⁷ Revista “Sotir” op. cit., pag. 455

- Al doilea motiv este Jertfa lui Hristos de pe Cruce, prin care ne facem părtași biruinței Învierii și izbânzii împotriva diavolului și a duhurilor lui viclene.
- Al treilea motiv este iertarea păcatelor și mântuirea sufletului, dăruite nouă.
- Al patrulea motiv este Preacuratul Trup și Cinstitul Sânge, care ni se dau ca hrană nepieritoare.
- Al cincilea..., al șaselea..., al șaptelea, până la zeci de mii de motive care nu se vor sfârși niciodată este că pentru milioane de rațiuni datorăm recunoștință, mulțumire și preaslăvire lui Dumnezeu!

Toate binefacerile lui Dumnezeu, spirituale și materiale, vremelnice și veșnice, vechi și noi..., dar și toate sentimentele și neliniștile profunde pe care le-am trăit plinind Legea Evangheliei, în duhul pocăinței și al Sfintei Jertfe, ne constrâng să strigam continuu: „Aliluia, Aliluia, Aliluia”. Cât privește tămâierea în timpul lui Aliluia repetat de mai multe ori, aceasta simbolizează harul Duhului Sfânt: precum mirosul tămâiei se răspândește în toată biserica, la fel harul cuvintelor evanghelice, ca mireasmă necreată, pătrunde în sufletele creștinilor care, cu multă evlavie, urmăresc pericopa evanghelică (citirea din Evanghelie). „Fraților, lăudați pe Dumnezeu! Amin”!

66. *Un ucenic din Katounachia a zis bătrânului său:*

- *Avva, te căutau!*

- *Cine?*

- *Trei profesori teologi din lume.*

- *Și ce vor?*

- *Să le spui cuvinte de zidire.*

- *Spune-le să citească în fiecare zi Noul Testament și Psaltirea, că au uitat și culoarea cărților sfinte!*

Evanghelia spune și dezleagă toate, cuprinde întreaga cunoaștere, Înțelepciune și Viața! Mergi și spune-le!

Fratele le-a transmis acestea și aceia au plecat rușinați și gânditori. Lecția pustiului le-a prins bine. Întâmplarea s-a derulat în zilele noastre¹⁴⁸.

Înainte de citirea Evangheliei, citim rugăciunea:

Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni, Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii Dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evanghelicelor Tale propovăduiri. Pune în noi frica fericitelor Tale porunci, ca toate poftete trupului călcând, viețuire duhovnicească să petrecem, cugetând și făcând toate cele ce sunt spre bună-plăcerea Ta, că Tu ești lumina sufletelor și a trupurilor noastre, Hristoase Dumnezeule și Ție slavă înălțăm și Celui fără de început al Tău Părinte și Preasfântului și bunului și de viața făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Ca să înțelegem rugăciunea aceasta, trebuie să citim cu atenție capitolul IV din Epistola a II-a către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, versetele 3-6, care ne relatează, cu aproximație, următoarele: de multe ori predica Evangheliei este tăinuită și de neînțeles pentru toți cei care, din voia lor merg pe drumul pieirii. Satana, dumnezeul acestui veac, întunecă gândirea păcătoșilor necredincioși și nepocăiți, astfel încât să nu poată vedea lumina Evangheliei care descoperă slava lui Hristos, Chipul Lui Dumnezeu, pentru că nu propovăduim de la noi înșine. Versetele acestea ne vorbesc despre două feluri de întuneric și lumină. Un întuneric a fost acela care acoperea pământul înainte ca Dumnezeu să creeze lumina. „La început, Dumnezeu a făcut cerul și pământul. Și pământul era netocmit și gol. Și întuneric era deasupra pământului”¹⁴⁹.

Dar, când Dumnezeu a zis „Să fie lumină”¹⁵⁰, atunci întunericul s-a risipit. Astfel, avem întuneric natural și lumină naturală. Mai avem însă și întuneric duhovnicesc, ca și lumină

¹⁴⁸ Părintele Iosif Vatopedinul, "Ucenicul harismatic, Părintele Efrem Katunachiotul. Învățăături vatopedine folositoare de suflet" 12, 2001, pag. 165

¹⁴⁹ Facere 1, 1-2

¹⁵⁰ Facere 1, 3

duhovnicească. Când Adam a fost creat, „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”, mintea lui era lumină deplină, curată și limpede. Darurile originare ale dreptății divine funcționau desăvârșit, prin puterea alegerii, a libertății, a voinței, a păcătoșeniei și a nemuririi. Când însă protopărinții n-au împlinit voia lui Dumnezeu, atunci lumina s-a umplut de întuneric. De aceea spunem că: „S-a înnegrit chipul și mintea omului s-a întunecat”, ca urmare a căderii.

Dar Dumnezeu, Care a zis „Să fie lumină” și a fost lumină, prin Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul Lui, Unul-Născut, Care S-a făcut om, a luminat cu raze duhovnicești și omenirea a strălucit.

Hristos este, prin urmare, Soarele duhovnicesc al omenirii, însă ego-ul împătimit al omului nu vrea să deschidă ochii în fața Soarelui-Hristos și să fie luminat. Tot așa fac și aceia care suferă de ochi și sunt deranjați de lumină, o evită și preferă să viețuiască în locuri întunecate sau poartă ochelari. La fel și cei care suferă de egoism și mândrie, au vederea sufletească slăbită, urăsc și-și întorc fața de la Lumina binefăcătoare și prea plină. Hristos a spus: „Lumina a venit în lume și oamenii au iubit întunericul mai mult decât lumina. Căci faptele lor erau rele. Că oricine face rele urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească”¹⁵¹.

!! Omul, așadar, care consimte la păcătoșenia lui, simte în același timp și nevoia să fie luminat de Hristos. Fără aceasta, cu toată cunoașterea și cultura din lume pe care poate s-o dobândească omul, rămâne în întuneric, nu știe de unde a venit, unde se afla, unde merge, care este destinația lui, unde va merge sufletul lui după moarte.

Înainte să citim Sfânta Evanghelie în cadrul Sfintei Liturghii, noi preoții cerem de la Domnul nostru, Soarele Dreptății, Lumina cunoașterii dumnezeiești, pentru sufletele noastre. Aceasta ne este dată de Domnul prin pericopa evanghelică, oricât de simplă ar fi relatarea. De aceea, citirea zilnică și studiul Noului Testament sunt indispensabile, căci mintea se luminează, inima se împlânzește, voința se întărește iar omul se curățește de patimi. Cunoașterea dumnezeiască

¹⁵¹ Ioan. 3, 19-20

este sâmburele care naște mântuirea, viața dinlăuntrul omului. Prin urmare, cercetați Scripturile: "Și acelea sunt cele care mărturisesc despre Mine"¹⁵².

Această cunoaștere trebuie să coexiste cu împlinirea zilnică a poruncilor evanghelice. Dacă vrem Lumina lui Dumnezeu suntem datori să-i împlinim poruncile, să respingem cugetarea după trup și pofta vicleană, să ne împărtășim cu Preacuratele Taine. Pocăința, lacrimile, postul, abstenența, rugăciunea, privegherea, războiul împotriva patimilor, toate acestea au prioritate dacă dorim ca Lumina dumnezeiască să strălucească în sufletul nostru.

Numai pe aceste căi putem să urmăm "viețuirea duhovnicească" pe care o cerem în rugăciune. Prin acest mod de viață curată, cunoaștem pe Iubitorul de oameni, Dumnezeu, așa cum vrea El să ni se descopere.

Că Tu ești lumina sufletelor și a trupurilor noastre, se încheie rugăciunea. Felul de viață curat și neîntinat nu luminează doar sufletele și ci trupurile, de aceea fețele multora sunt luminoase, strălucitoare. Aceasta vine de la lumina interioară, curată, a sufletului. Ea-l luminează și-l înfrumusețează pe om.

67. Eu și preoteasa mea am cunoscut-o pe sora Magdalena, călugăriță la Mănăstirea Sfântul Nectarie. Fața bătrânei de 90 de ani era atât de luminoasă încât atunci când ne vorbea, strălucea în întuneric. Era o față de copil mic, strălucitoare precum chipul unui înger. Avea o frumusețe cerească, iradiantă, care stârnea admirație și toate femeile din lume ar fi invidiat-o! Frumusețea cerească, nu frumusețea acestei lumi¹⁵³!

Dacă te apropii de acest om pătruns de lumina dumnezeiască și-l atingi, el se arată învăluit de o afecțiune dulce și de o căldură plăcută, de căldura Sfântului Duh și de o mireasmă cerească. Acestea le oferă Sfânta Jertfă, Dumnezeiasca Liturghie, viața veghetoare, curăția trupului și a sufletului, împlinirea poruncilor, împărtășirea cu Preacuratele Taine.

¹⁵² Ioan 5, 39

¹⁵³ Din consemnările personale

68. *Îmi amintesc ce se povestea despre un preot din Vrontul de Sus, înainte de al II-lea război mondial. Odată era bolnav cu febră foarte mare, dar pentru că era zi de mare sărbătoare trebuia cu tot dinadinsul să slujească, pentru ca să nu rămână creștinii lui fără slujbă. A scos să citească pericopa evanghelică, ținând Cartea Sfântă în mâini. Evanghelia era grea, biserica nu avea tetrapod ca s-o așeze deasupra.... Și zicea în sinea lui:*

- Acum, Hristoase al meu, ce se va întâmpla? Tu care ai atâtea milioane și milioane de îngeri, nu trimiți măcar vreo doi să-mi țină puțin Evanghelia? Avea temperatură, 40 de grade! Și i-au ținut-o îngeri...!

Iată, așadar Taina lui Dumnezeu și a dumnezeieștii Liturghii, cea neînțeleasă pe care n-o cuprindem cu mintea! N-o vedem pentru că nu lucrează ochii sufletului nostru. N-o auzim pentru că suntem „surzi”. De aceea Domnul spune de fiecare dată: „Cel ce are urechi de auzit să audă”. Doar cu ochii sufletelor noastre vom vedea cele duhovnicești, cele cerești, care ne sunt de folos¹⁵⁴.

Toate câte se spun și câte se întâmplă în cadrul Sfintei Liturghii par poate ciudate, stranii, lucruri din altă lume, dar ele sunt pentru noi. Dumnezeu pe toate cele din cer le coboară și pe pământ, deci să ne curățim inima și să le vedem în fapt.

69. *Cândva au urcat pe înălțimile Athonului doi monahi, ca să slujească la Schitul Schimbării la Față: Părintele Averchie, grec de origine rusă și Prohor, ucenicul lui. În sfârșit, au ajuns pe culme și au tras la Schitul Maicii Domnului, acolo unde s-a arătat Prea Curata Născătoare de Dumnezeu Sfântului Maxim Kavsoalivitul. După o cină frugală, au făcut Pavcernița și acatistele și au mers să se odihnească în două chilii separate. Atunci bătrânul a zis ucenicului său:*

- Ia seama, înainte să te culci să citești toată Evanghelia Sfântului Matei.

- Blagosloviți, a zis ucenicul.

- A mers însă la chilia lui, a închis ușa și a dormit fără să facă ascultare. După la miezul nopții bătrânul a auzit strigăte puternice. Cineva cerea ajutor. S-a trezit înspăimântat și a priceput că strigătele veneau de la chilia ucenicului și a alergat într-acolo.

- Ce se întâmplă? De ce strigi fiule?

¹⁵⁴ Din consemnările personale

- *Mă lovesc dracii! a zis. Părinte, ajutați-mă!*

Bătrânul a luat Crucea și a închinat ușa zicând din memorie rugăciunile de exorcizare pe care le știa. Nimic! A închinat din nou ușa și s-a pus pe rugăciune, străduindu-se să deschidă ușa, dar nimic. Era închisă pe dinăuntru. Între timp ucenicul a tras zăvorul. Atunci părintele Averchie a mers la fereastra chiliei, care din fericire era deschisă, și a zis poruncitor demonilor:

- *Cu ce drept loviți pe ucenicul meu?*

Atunci demonii au dispărut imediat, pentru că este cunoscut călugărilor că doar Avva are drepturi asupra ucenicului. Părintele Prohor a plătit astfel neascultarea lui. Cu siguranță că dacă ar fi făcut ascultare și ar fi citit Evanghelia ar fi avut pace deplină și ar fi dormit liniștit¹⁵⁵.

- **Înțelepciune, drepti! Să ascultăm Sfânta Evanghelie. Pace tuturor!**

În timpurile primare, când se săvârșea Sfânta Liturghie, exista rânduiala și regula ca la citirile din Evanghelie creștinii să stea în picioare. Slujitorii și poporul cu multă liniște și evlavie ascultau pericopa din Sfânta Evanghelie. Îndemnul **Drepti** are însă o importanță adâncă și este a doua oară când se rostește (prima data la Vohodul Mic când preotul ridică Evanghelia cruciș și zice **Înțelepciune, Drepti!**

Slujitorul face semnul crucii și binecuvântează zicând **Pace tuturor**. Poporul: **Și Duhului Tău**. Suntem îndemnați să fim drepti trupește și sufletește atunci când ascultăm Sfânta Evanghelie dar și cu pace în suflet așa cum preotul și poporul își urează unii altora. Sfântul Isidor Elipsiotul ne spune că **Pace tuturor** este binecuvântarea autentică a lui Hristos. De ce? Pentru că este ultima arătare a lui Hristos în lume¹⁵⁶. Când S-a ridicat la ceruri, Domnul a binecuvântat pe Apostoli: „Și, pe când îi binecuvânta, S-a despărțit de dânșii și S-a înălțat la cer”¹⁵⁷. Adică, până în ziua celei de-a doua veniri, ca Judecător, Mântuitorul va binecuvânta lumea prin intermediul preotului. Binecuvântarea Înălțării va continua până atunci, ca și mijlocirea Fiului, Care stă de-a dreapta lui

¹⁵⁵ Arhimandritul Ioanichie, Patericul Athonit, op. cit., pag. 287

¹⁵⁶ Sfântul Isidor Pelusiotul, Epistola 822, P.G. 78, 265 C

¹⁵⁷ Luca 24, 51

Dumnezeu Tatăl, întru plinătatea slavei. Deci, când ne binecuvântează preotul, ne transmite Binecuvântarea lui Hristos, Dumnezeu-Omul.

70. În *Sinaxarul noilor martirilor, al Sfântului Nicodim Aghioritul*, ni se consemnează întâmplarea cu Ahmed care, intrând în biserică, la binecuvântarea preotului, a văzut ieșind din degetele acestuia raze de lumină, care se îndreptau către inimile credincioșilor. Aceasta este minunea binecuvântării¹⁵⁸.

Înainte să înceapă citirea cu atenție a pericopei evanghelice, se vestește Evanghelistul. Preotul zice: **din Sfânta Evanghelie de la Matei, Marcu, Luca, Ioan, citire.** Oricine ar fi Evanghelistul, un lucru este sigur: Evanghelia vestește toate câte a spus și a făcut Domnul nostru Iisus Hristos, adică: minuni, învățături, legi și porunci; de asemenea și toate câte a suferit: Patimi înspăimântătoare, Răstignire, Moarte, mormânt, Înviere, deci viața Lui pe pământ, de la Buna Vestire și Naștere în orașul Betleem, până la Înălțare. Dar Evanghelia nu este doar descrierea unor evenimente istorice despre Iisus Hristos, nu ne amintește doar de fapte trecute, ci ne orientează, în același timp, către Împărăția Cerurilor! Sfântul Evanghelist Ioan ne spune că: „acestea s-au scris ca să credeți că Hristos este Fiul lui Dumnezeu și, crezând, să aveți viață întru numele Lui”¹⁵⁹. Nu este vorba de istorie, ci de meta-istorie, de descoperirea Dumnezeului Celui viu. Cartea Sfântă ne mai dezvăluie sfârșitul lumii sensibile, că acesta va veni, vine, și că odată cu moartea noastră, deja a venit, urmat de judecata particulară. Ea nu ne învață doar ce s-a întâmplat în „timpul acela”, ci ne vestește și ne propovăduiește sfârșitul lumii și a doua venire a lui Hristos. Vestea cea bună a mântuirii ni se face cunoscută, dar prin pocăință: „Pocăiți-vă, că s-a apropiat Împărăția Cerurilor”¹⁶⁰, așa începe Domnul propovăduirea Lui.

¹⁵⁸ Sfântul Nicodim Aghioritul, „Sinaxarul neo-martirilor”, Tesalonic, 1984, pag. 509

¹⁵⁹ Ioan 20, 31

¹⁶⁰ Matei 4, 17

„Deveniți cetățeni ai cerului încă de acum, înainte să vă apuce moartea”, acesta este mesajul citirii pericopei evanghelice la Sfânta Jertfă, acest lucru ne spune preotul. Cuvântul lui Dumnezeu din Evanghelie și Sfântul Potir constituie Sfânta Euharistie. Atât noi preoții cât și voi credincioșii, putem vedea Sfânta Evanghelie și Sfântul Potir pe Sfânta Masă.

În prima parte, introductivă, a Sfintei Liturghii, până la rugăciunea catehumenilor, Sfânta Evanghelie ocupă un loc central, după citirea pericopei evanghelice însă, aceasta se așează într-o parte și se desface Sfântul Antimis pe care se așează Cinstitele Daruri la Vohodul Mare. Sfânta Evanghelie este și Carte Sfântă de slujbă a Bisericii, de aceea se pecețuiește cu semnul Sfintei Cruci, se strânge la piept și se sărută de preot, cu ochii, cu buzele și cu toată inima. Când încheie de citit pericopa, acesta închide Sfânta Evanghelie și în timp ce se cântă pe larg: **Slavă Ție, Doamne, Slavă Ție!** – conform vechiului tipic – trece el însuși pe la toți credincioșii din Biserică și, fiecare, făcându-și semnul Sfintei Cruci, o sărută. Acest obicei, astăzi, s-a transferat, în timpul Utreniei, și numai în duminici, când se citesc cele 11 Evanghelii ale Învierii. După citirea Evangheliei de la Utrenie, în timp ce se rostește pe larg Psalmul 50, preotul cu Evanghelia la înălțimea feței și mâinile acoperite cu mâneculele, stă în mijlocul bisericii, iar credincioșii, unul câte unul, trec și o sărută.

După închinare, Sfânta Evanghelie se așează în pronaos sau în alt loc pentru închinare, în partea din spate a naosului, pentru ca s-o sărute după aceea și creștinii întârziați. Există însă alte două obiceiuri foarte bune care țin de evlavia și respectul față de textul și de Evanghelia însăși.

Primul este ca aceia care intră în biserică, în timp ce se citește Evanghelia, să se oprească în pronaos. Este un moment deosebit al slujbei ortodoxe și toți rămân nemișcați.

De asemenea, rămânem nemișcați și nu forfotim în Biserică, atunci când se citesc cei șase Psalmi la Utrenie, dimineață. Timpul acesta reprezintă vremea cât va dura a doua venire: „o clipeală de ochi”. (Când vine Parusia se desființează timpul și începe judecata lui Dumnezeu..., Hristoase mântuiește-ne!).

Al doilea obicei: când se citește Sfânta Evanghelie dintre Sfintele Uși, multe mame cu copii lor – în special la sate – se apropie și îngenunchează (sub analog), așteaptă cuvântul lui Dumnezeu care cade peste ei, îi acoperă și îi spală cu puterea cea vie, care iese din el „și-i vindecă pe toți”¹⁶¹. Însă, din cauza dezordinii și a zgomotului, obiceiurile acestea s-au desființat. În primele veacuri, creștinii ascultau citirea din Evanghelie cu mâinile ridicate, dar și obiceiul acesta a slăbit și, cu trecerea vremii, a dispărut cu desăvârșire. Trebuie păstrată o ordine, un respect și o rânduială în Sfânta Liturghie.

Evanghelia de dimineață se citește din Sfântul Altar, din partea dreapta a Sfintei Mese pentru că textul de la Utrechie, se referă la evenimentul Învierii. Preotul închipuie acum pe îngerul de la mormânt (în cazul de față Sfânta Masă) care a vestit femeilor purtătoare de mir Învierea. Veșmintele lui sunt albe precum ale îngerului: „și era înfățișarea lui ca fulgerul și îmbrăcămintea albă ca zăpada”¹⁶². (Obligația îmbrăcării veșmintelor albe este poruncă în codicii vechi ai primelor veacuri. Dealtfel, are fundament scripturistic).

Slujitorul stă în partea dreaptă a Sfintei Mese pentru că Evanghelia sfântului Marcu ne spune că atunci când mironosițele au intrat în mormântul gol „au văzut un tânăr așezat în partea dreaptă, înfășurat în veșmânt alb și s-au înspăimântat” (iarăși apare veșmântul luminat!)¹⁶³.

La fel și preotul, ca un alt înger, trebuie să stea în dreapta Sfintei Mese.

El merge în mijlocul bisericii cu Evanghelia pentru a fi sărutată credincioșii.

Și să se închine Domnului care după Înviere a intrat prin ușile încuiate¹⁶⁴ și a venit în mijlocul ucenicilor, în Sionul Sfânt, și a primit închinăciunea lor.

71. Odată, un monah era arhondar la o mănăstire din Sfântul Munte (arhondarul este cel care se îngrijește de străini, pregătește paturile, oferă gustare și băutură. Slujirea este

¹⁶¹ Luca 6, 19

¹⁶² Matei 28, 3

¹⁶³ Marcu 16, 5

¹⁶⁴ Ioan 20, 19

obositoare, în special la Sfântul Munte, unde în fiecare zi sunt foarte mulți închinători).

Acesta obosise tare în ascultarea pe care o făcea continuu de cinci ani și a cerut egumenului să-l înlocuiască.

- Fă ascultare, i-a zis starețul, și vei ospăta și îngerii.

- Blagosloviți! I-a răspuns monahul.

După puțin timp, într-o seară, după ce închisese porțile mănăstirii, ostenit cum era, s-a așezat puțin, a deschis Noul Testament și a început să citească. Deodată, a văzut intrând pe ușa arhondaricului un tânăr frumos, îmbrăcat în alb.

- Binecuvântați, părinte! i-a zis. Citiți Evanghelia Împărăției? Fericit sunteți!

Și, înainte să apuce să răspundă arhondarul, care se pierduse, a continuat:

- Mă iertați că vă întrerup, dar sunt tare înfometat. Arhondarul, uimit dar politicoș, i-a zis:

- Poftiți, vă rog, așezați-vă să vă pregătesc ceva. Cum vă numiți?

- Mihail, a răspuns tânărul.

La repezeală, voios, a început cu sârguință să pregătească masa pentru tânărul îmbrăcat în alb. În acel ceas nu și-a dat bine seama, după aceea și-a amintit că-l impresionase îmbrăcămintea lui.

- Cât timp mâncați, i-a zis, o să vă pregătesc și chilioara și o să vă aduc și puțină salată.

Mergând să ia farfuria cu salată, din instinct a întors capul, să-l privească pe tânăr, acesta însă dispăruse! În tot cazul, fusese Arhanghelul Mihail.

De atunci zelul ospitalității i-a crescut și-și amintea de întâmplare cu emoție. Este vorba de părintele Filaret, egumenul de mai târziu al sfintei Mănăstiri Costamonitou¹⁶⁵.

Dacă Arhanghelul a fericit Scriptura lui Dumnezeu și învățătura ei cea Sfântă, diavolul se străduiește prin gânduri să destrame mintea noastră, să semene zăzania, să distrugă bogăția duhovnicească a Evangheliei ce ține viu cuvântul lui Dumnezeu în noi.

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că auzirea cuvântului lui Dumnezeu ne poartă spre Împărăția Cerurilor. Evanghe-

¹⁶⁵ Kotsoni Ioanichie Ieromonahul „Buchete din grădina Maicii Domnului” op. cit., pag. 164-165

listul pe care-l ascultăm este îndrumătorul nostru în cetatea Ierusalimului de Sus și, intrând pe poarta deschisă de acesta, avem nevoie de efort susținut, pentru că cetatea este de rang împărătesc și strălucită. Să deschidem, așadar, larg, porțile cugetului, să ne ascuțim auzul și cu evlavie să ne închinăm Împăratului Hristos.

Citirea din Evanghelie este Paradisul de unde izvorăște Sfântul Duh cu zeci de mii de râuri ale căror valuri nu sunt valuri de apă ci harismele Duhului Însuși. Acest izvor se împarte fiecărui suflet, fără să se împuțineze și să dispară, se oferă desăvârșit tuturor și fiecăruia în parte¹⁶⁶.

Hristos, în mod deplin, intră în fiecare suflet. Cuvintele Lui din Evanghelie și, prin extensie, din Sfânta Scriptură, dobândesc „substanță” în anumite suflete deosebite, și devin uneori hrana care satură, altele se schimbă în lumina care limpezește mintea și o deschide pentru primirea sensurilor dumnezeiești. Atunci înțelesurile dobândesc alte dimensiuni, care conduc la veșnicie. Harismele treimice ale Duhului Sfânt sunt atât de numeroase, încât insistăm nu numai pe valoarea și necesitatea ascultării pericopei evanghelice cu evlavie sporită dar și pe studierea acasă a Noului Testament, a Psaltirii, a Profetilor și a Sfintei Scripturi, în general. Mesajul minunat din Sfânta Evanghelie este Hristos, Vestea cea Bună a mântuirii.

Sfântul Ioan Gură de Aur se întreba: „Ce lucru poate fi comparat cu Evanghelia? Dumnezeu este pe pământ, omul în cer, toate s-au unit, îngerii dănuiesc cu oamenii, oamenii participă la viața îngerilor și a celorlalte puteri cerești. Și este posibil să vezi încheiat războiul îndelungat (adică împăcarea lui Dumnezeu cu omul), pe diavol rușinat, duhurile rele puse pe fugă, moartea biruită, paradisul deschis, blestemul dispărut, păcatul izgonit dintre oameni, înșelăciunea alungată, adevărul revenit, puterea evlaviei răspândindu-se peste tot și rodind din plin viața cerească”¹⁶⁷.

¹⁶⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur „Comentariu la Evanghelia Sfântului Matei”, Omilia I, EPE 9, 47-49

¹⁶⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur „Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan”, Omilia I, EPE 12, 429

Textul evanghelic este izvorul de viață care ni s-a dat cu ușurință, căci nici n-am ostenit, nici n-am asudat și ni se va cere răspuns dacă L-am iubit pe Dumnezeu până la moarte, „moarte pe cruce”¹⁶⁸.

Creștinii nu trebuie să vină la Sfânta Liturghie după citirea Evangheliei, conform îndreptarului vechi al Bisericii. Desigur, există pricini binecuvântate precum: distanța mare, pruncii, vremea friguroasă în multe rânduri, dar să ne silim în efortul nostru și Dumnezeu ne va ajuta. Sunt câțiva, din fericire puțini, care pleacă din timpul Sfintei Liturghii și conform Canoanelor Bisericii care sunt foarte dure, ei trebuie afurisiți: „Ca cei care provoacă dezordine și disprețuiesc Preacuratele Taine”¹⁶⁹.

Să nu ne mâhnim când nu înțelegem nimic, căci cum vom pricepe având în noi atâta neorânduială și confuzie? Cum vom vedea când inima noastră este stăpânită de atâta întuneric? Patimile noastre, egoismul, mândria, cugetarea după trup, mintea neluminată și credința puțină, acedia, lenea, mânia, împietrirea, iubirea de averi, nemilostivirea, răutatea și atâtea altele, întunecă mintea și inima noastră.

Creștinii primelor veacuri iubeau mult cercetarea Sfințelor Scripturi, pe când noi, preoții duhovnici de astăzi, suntem foarte mulțumiți dacă reușim să smulgem chiar și o promisiune comodă de la cei care se spovedesc, că vor cugeta la patru-cinci versete pe zi. Este o rușine pentru noi creștinii ortodocși să nu cercetăm Sfânta Scriptură, în timp ce ereticii o știu pe dinafară. Așa vom câștiga mântuirea și vom birui pe diavol? Astfel ne vom război cu patimile, noi cei adormiți?

72. *În 1960 eram diacon la Mitropolia din Tesalonic și am mers la o librărie religioasă ca să iau o carte. Înăuntru l-am întâlnit pe părintele Leonida, predicatorul de atunci al Sfintei Mitropolii. N-au trecut nici două minute și a intrat o bătrânică, în jur de 75 de ani. A dat bună ziua, a luat binecuvântare de la părintele Leonida și a cerut o Biblie. Părintele Leonida a întrebat-o:*

- Știi să citești, măicuță?

- Nu, a răspuns bătrâna.

¹⁶⁸ Filipeni 2, 8

¹⁶⁹ Alivizatu Amilka, „Sfintele Canoane”, Canonul V, Atena 1923, pag. 11

- *O cumperi ca s-o faci cadou copiilor sau vreunui nepot?*
- *Nu, nu! a răspuns bătrâna.*
- *Atunci ce faci cu ea dacă nu știi să citești? O pui la icoană?*
- *Nu, nu.*
- *Atunci?*

- *Părinte, o iau ca dimineața și seara să stau înaintea icoanei lui Hristos cu candela aprinsă, s-o deschid la început și să-i zic Domnului: „Hristoase al meu, eu nu știu carte, însă toate câte sunt scrise pe pagina aceasta să mi le pui întâi în inima (și a arătat locul inimii), apoi în minte (și a arătat fruntea) și să mă luminezi să spun cele scrise, întâi copiilor și nepoților mei, iar după aceea tuturor celor care însetează după cuvântul Tău”.*

Puțin timp am rămas fără glas, de uimire. Apoi, părintele Leonida a binecuvântat acel suflet fericit și i-a dăruit un Nou Testament¹⁷⁰.

Personal, am primit o lecție și cred că acest suflet sfințit va judeca pe mulți dintre noi, clerici și laici, pentru nepăsarea și indiferența pe care o arătam față de studiul Sfintei Scripturi, ignorând porunca lui Dumnezeu care ne spune: „La legea Lui va cugeta ziua și noaptea”¹⁷¹, „...Cercetați Scripturile, căci acelea mărturisesc despre Mine”¹⁷².

Evanghelia ne îndrumă la buna înțelegere a lucrării poruncilor, la vederea duhovnicească curată a Sfintei Treimi, a teandriei (divino-umanitatea) lui Iisus Hristos și, în general, la lucrarea Iconomieii Întrupării.

Sfântul Ioan Damaschin aseamănă Sfânta Scriptură cu Raiul, adică grădina ce are poartă, și zice: „Să batem la ușa Raiului minunat al Sfintelor Scripturi, cel cu bună mireasmă, cel mai dulce și mai fericit, care atinge inima noastră când este întristată, o mângâie când este tulburată, o îmblânzește și o înalță”.

„Sfânta Scriptură, prin cercetarea ei, ne ridică gândul la înălțimea Porumbelului dumnezeiesc și ne duce pe aripi de argint la Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, care domnește peste Împărăția Cerurilor, la moștenitorul Stăpânului viei celei

¹⁷⁰ Din consemnările personale

¹⁷¹ Psalmul 1, 2

¹⁷² Ioan 5, 39

înțelegătoare”. Sfântul continuă: „Să nu batem însă la poarta Sfintei Scripturi cu indiferență, săvârșind ceva forțat sau împovăraător, ci cu multă stăruință și răbdare, să nu deznădăjduim, pentru că numai așa ni se va deschide ușa Împărăției lui Dumnezeu”.

Când citim Evanghelia și nu înțelegem textul să nu ne prindă deznădejdea, ci să continuăm cercetarea ei și, la un moment dat, Dumnezeu poate ne va da lumina și răspunsul. Să întrebăm deci pe părinți prin scrierile lor, care explică Sfânta Scriptură, apoi Biserica și pe duhovnici, cuvântul lui Dumnezeu ne îndeamnă: „Cere să înveți de la părintele tău și acesta îți va vesti adevărul”¹⁷³

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune următoarele: „Hristos a numit în mod fericit Sfânta Scriptură ușă, pentru că aceasta ne îndrumă și ne apropie de Dumnezeu, ne modelează firea și ne îmblânzește, ne face oițe și ne păzește de vrăjmași. Poarta este sigură; închide intrarea ereticilor și a înșelătorilor, ne oferă certitudine și ne dă învățătura adevărată, nu ne lasă să trăim în minciună și în amăgire.

Exemplele Dreptilor care au suferit atâtea încercări și au reușit să le depășească nu sunt puține în Sfânta Scriptură. Povestirile sfinților cu feluritele lor pătimiri ne dăruiesc putere și ne întăresc credința. Sfinții martiri au fost primii următori ai patimilor lui Hristos și apoi ai Dreptilor și ai sfinților credinței noastre. De aceea și sfântul Pavel a folosit mijlocul acesta ca să mângâie pe anumiți creștini. Când a scris Epistola către Evrei a dat ca exemple de răbdare, tărie și credință pe profetul Daniil și cei trei tineri, pe profetul Ilie, Elisei și atâția alții. Și Sfântul Ioan Gură de Aur încheie: „Făcându-se cineva părtaș patimilor martirilor, la cele pe care le-au suferit alții, chiar și numai cu amintirea și cu pomenirea, aduce mângâiere, cere, se îndurerează și suferă”. Ca să nu deznădăjduim, așadar și să ne aplecăm în fața încercărilor care vin și ne necăjesc, să alergăm toți la exemplele Sfintelor Scripturi, ale sfinților și ale lui Iov care la un moment dat a auzit: „Au murit cei zece copii ai tăi” și el a răspuns: „Fie numele Domnului Binecuvântat

¹⁷³ Sfântul Ioan Damaschin „Expunere exactă”, op. cit., pag. 397

de acum și până în veac”¹⁷⁴, răspuns pe care Biserica îl cântă în fiecare Sfântă Liturghie. Mentea noastră se luminează din izvoarele cuvântului dumnezeiesc, voința se învârtoșează, credința se întărește iar hotărârile se reînsuflețesc¹⁷⁵.

Toate câte ne-au spus Sfântul Ioan Gură de Aur și Sfântul Ioan Damaschin, confirmă faptul că Sfânta Scriptură trebuie cercetată sistematic, ordonat și stăruitor, nu este suficientă o lectură improvizată și superficială, o răsfoire grăbită. Nu ne putem juca cu Scriptura lui Dumnezeu, s-o banalizăm sau s-o desconsiderăm pentru că nu este ziar sau revistă, televizor sau radio. Ea necesită ardoare și dăruire sufletească, schimbare și înfăptuire.

Influența binefăcătoare și atotputernicia cuvântului dumnezeiesc le vedem în întâmplarea de mai jos:

73. Când eram diacon la biserica Arătării Sfintei Mihaiona cea Nouă din Tesalonic, părintele Vasile, parohul de atunci când i-am cerut să citească rugăciuni de exorcizare unei femei care avea duh necurat, legată cu frânghii, și ținută de patru bărbați care nu puteau s-o stăpânească, acesta a răspuns: Are nevoie de patru Evanghelii, de aceea veți rămâne patru zile. Voi citi în fiecare zi, asupra ei, o Evanghelie întreagă. La citirea Evangheliei, demonul spumega iar rudele de-abia puteau s-o țină cu forța sub epitrahil. După terminarea celei de-a patra Evanghelii, preotul a făcut Apolisul: „Pentru rugăciunile sfinților Părinților noștri...”, a atins-o ușor cu mâna pe cap, a dat la o parte epitrahilul și demonul a fugit. Femeia era „înveșmântată și întreagă la minte”. Este o minune asemănătoare cu cele pe care ni le relatează *Evangheliștii*¹⁷⁶.

În rânduiala obișnuită a Sfintei Liturghii după citirea din cărțile sfinte: Apostol și Evanghelie, urmează predica și se rostește Ectenia cererilor. Așa se obișnuia din vremurile vechi până acum câțiva ani, și ici-colo se mai ține și astăzi. Acesta este locul rânduit al predicii, iar nu la Chinonic. S-a mutat din motive practice, deoarece, din nefericire, creștinii întârzie la

¹⁷⁴ Iov 1, 21

¹⁷⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Evangelia Sfântului Matei”. Omilia II, EPE 9, pag. 75-77

¹⁷⁶ Din consemnările personale

biserică. Predicarea cuvântului dumnezeiesc a fost întotdeauna legat de rugăciune și de slujire în Biserica noastră. Domnul Însuși a învățat în sinagogi „sâmbetele”¹⁷⁷ și acolo săvârșea minuni. Sfântul Pavel, marele Apostol al neamurilor simte povara responsabilității de a propovădui: „Vai mie dacă nu voi vesti”¹⁷⁸. Scriind ucenicului și Apostolului Timotei, el îi poruncește: „Predică cuvântul”¹⁷⁹!

Sfântul Iustin Martirul și filozoful Bisericii noastre, în jurul anului 100 d.Hr., ne dă prima mărturie că după citirea Sfintei Scripturi începea rostirea cuvântului¹⁸⁰.

Din puținul și neînsemnatul meu studiu pe care l-am făcut pe textele Părinților am descoperit că predica trebuie să fie de pocăință. Când Domnul Iisus Hristos după Învierea Sa, i-a trimis pe Apostoli în lume, nu le-a spus doar să vestească, ci: „să se propovăduiască în Numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile”¹⁸¹.

Și Apostolul Pavel a propovăduit „pocăința și întoarcerea la Dumnezeu”¹⁸². De pocăință este legat marele privilegiu și dar, vestit de Evanghelie și oferit de Biserică: iertarea păcatelor.

Oricare ar fi timpurile și contextul în care trăiesc popoarele și neamurile, creștinii în special, cred și mărturisesc personal că predica Bisericii trebuie să fie pocăință și întoarcere a tuturor oamenilor la voia lui Dumnezeu. Cu siguranță, noi preoții vom înfiera răul, vom muștra cu asprime pe cei care greșesc, dar vom și mângâia, vom catehiza, vom sfătui părintește, vom ruga și chema continuu poporul la pocăință.

„Mângâiați pe poporul meu, zice Domnul. Preoți, grăiți în inima Ierusalimului, mângâiați-l pe el”¹⁸³.

Precum scrie Apostolul Pavel, Biserica n-a primit poruncă să propovăduiască teorii filozofice și ideologii sociale, ci „har și apostolie întru ascultarea credinței”¹⁸⁴.

¹⁷⁷ Marcu 3, 2

¹⁷⁸ I Corinteni 9, 16

¹⁷⁹ II Timotei 4, 2

¹⁸⁰ Sfântul Iustin, Filozoful și Martirul, „Prima apologie a creștinilor către Antonin cel Evlavios”, P.G. 6, 429 B

¹⁸¹ Luca 24, 47

¹⁸² Fapte 26, 20

¹⁸³ Isaia 40, 1-2

Ea a apărut ca să propovăduiască în lume pocăința și întoarcerea, ascultarea de voia lui Dumnezeu și nu ca oamenii să teoretizeze, să se certe, să se lupte, să se ucidă, să se dezbine cum fac de 2000 de ani, prin ereziile și vicleniile lor. Îi îndeamnă să asculte de Sfintele Canoane și de hotărârile celor șapte Sinoade Ecumenice, să se pocăiască și să creadă toți.

În rugăciunea pe care o citim înainte de pericopa Evangheliei, cerem de la Dumnezeu luminare pentru predică: **spre înțelegerea evanghelicelor Tale propovăduiri**. Această expresie se mai referă și la cuvântul dumnezeiesc, deoarece aceasta, ca tâlcuire, este continuarea și prelungirea Sfintei Scripturi.

Înseamnă că atunci când cugetăm la cuvântul Evangheliei, fie acasă, fie în biserică, Dumnezeu ne luminează.

74. Sfântul Ioan cel Milostiv (555-619 d.Hr.) a fost numit Arhiepiscopul Alexandriei în ultimul deceniu al vieții lui. Atunci anumiți creștini fără evlavie aveau următorul obicei: după citirea din Evanghelie la Sfânta Liturghie ieșeau din biserică și începeau să discute (era timpul când se ținea predica). Intrau după aceea la Imnul Heruvimic. Văzând această situație care rămânea neîndreptată, sfântul Ioan a ieșit și el odată, îmbrăcat cu veșminte arhieresti și a stat împreună cu ei. Când l-au văzut au înmărmurit! Atunci sfântul le-a zis: „Nu vă mirați, unde este turma, acolo trebuie să fie și păstorul. Sau mergem toți înăuntru sau stau și eu aici cu voi ca să vă învăț cuvântul lui Dumnezeu”!

Astfel, a reușit să îndrepte acel obicei rău¹⁸⁵.

Prin toate câte am spus despre Sfânta Jertfă și despre Predică, tragem concluzia că Biserica înseamnă două lucruri: slujirea cuvântului dumnezeiesc și a Tainelor dumnezeiești, adică Amvonul și Sfânta Masă.

Toate câte le propovăduim de la amvon și le glăsuim în Biserica Dumnezeului Celui Viu, „Stâlp și Temelie a Adevărului”¹⁸⁶, felul în care se spun și de către cine, în sinaxele (adunările) creștinilor din Biserica, din nefericire, nu înseamnă

¹⁸⁴ Romani 1, 5

¹⁸⁵ Langhis Matei, „Marele Sinaxar”, Vol. 11, Atena 1984⁵, pag. 381

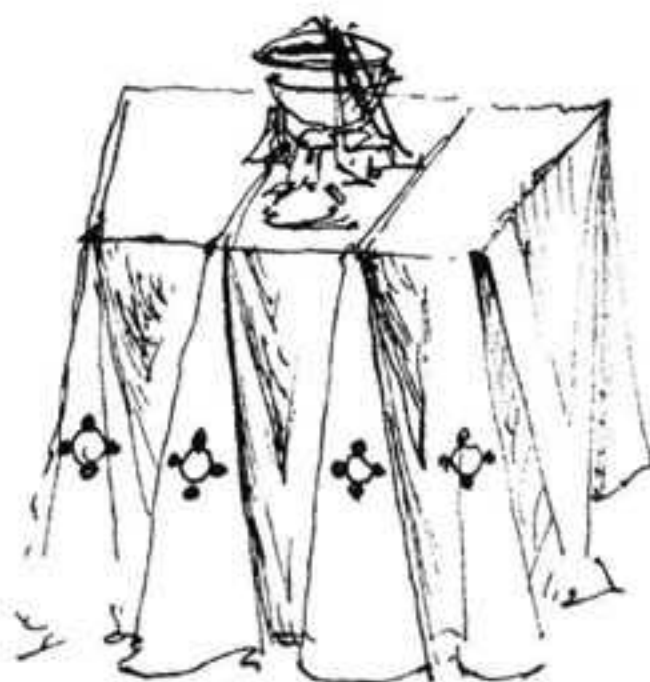
¹⁸⁶ II Timotei 3, 15

întotdeauna explicarea Scripturilor dumnezeiești, adică învățătura de pocăință și de întoarcere a păcătoșilor.

Predica în timpul sfintei Liturghii, trebuie să fie ca exprimare și conținut în concordanță cu slujirea, credința și rugăciunea Bisericii¹⁸⁷.

75. Într-o duminică, Sfântul Spiridon slujea singur și toți credincioșii cântau. După citirea din Evanghelie, glasuri îngerești nenumărate au început să psalmodieze. Toți au amuțit de uimire, admirație și frică. Când Sfântul Spiridon a zis către popor: „Pace tuturor”, Îngerii, Arhanghelii, Heruvimii și Serafimii, Tronurile, Domniile, Stăpâniile, Puterile, toate cetele cerești, cu un glas au răspuns: „Și Duhului Tău”. Astfel, creștinii din biserică, în acea duminică de neuitat, au experiat slujirea Bisericii Triumfătoare unită cu cea a Bisericii Luptătoare de pe pământ, cu un singur Păstor, Hristos¹⁸⁸.

¹⁸⁷ Sfânta Mitropolie a Kozanei, „Cuvânt ziditor” op. cit., pag. 224

¹⁸⁸ Sfântul Nicodim Aghioritul, „Sinaxarul”, vol. I, Editura Spanos, Atena, pag. 294

8. ECTENIA ÎNTREITĂ

După pericopa evanghelică și predică urmează imediat Ectenia cererilor (în românește s-a încetățenit denumirea de Ectenie întreită pentru că la cererile preotului se răspunde cu Doamne miluiește, de trei ori – n.tr.) care este o rugăciune fierbinte și insistentă către Dumnezeu, pentru toți credincioșii, vii și morți, și are în total șase cereri.

Începe cu îndemnul:

- **Să zicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru, să zicem!**

Precum Hristos seara în, grădina Ghetsimani, înainte să-L prindă: „fiind în chin de moarte, mai stăruitor se ruga”¹⁸⁹, și sudoarea cădea pe pământ, și la rădăcinile copacilor ca niște picături de sânge... , așa trebuie să ne rugăm și noi: cu căldură și credință **din tot sufletul și din tot cugetul**. Aflându-ne la Sfânta Liturghie să cugetăm numai la Hristos și la nimic altceva, în afară de ceea ce El ne vestește. Astfel, împlinim ceea ce preotul ne îndeamnă cu stăruință la începutul ecteniei: **Sa zicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru, să zicem.**

Dar câți dintre noi, cei care ne aflăm în biserică, împlinim acest îndemn? Din păcate, suntem prezenți cu trupul dar absenți cu duhul, și cu puterile sufletești amorțite.

76. Cândva, Sfântul Nicolae Planas tămâia la ceasul al IX-lea, când strana cânta: „Ceea ce ești mai cinstită...”. A trecut prin fața unei doamne care stătea în strană, dar n-a tămâiat-o. După aceea s-a oprit și a tămâiat de 5-6 ori, o strană care era liberă. Când s-a încheiat Sfânta Liturghie, doamna a mers la el și i-a zis:

- Părinte Nicolae, la ceasul al IX-lea pe mine nu m-ai tămâiat, dar ai tămâiat o strană goală!

¹⁸⁹ Luca 22, 44

*Eh, doamna Gheorghia, dar nu erai acolo! Strana aceea este a doamnei Maria care este bolnavă. Aceea era acasă dar cu inima și cu mintea era aici. Dumneata ai fost cu trupul, dar cu mintea în altă parte*¹⁹⁰.

Să zicem toți din tot sufletul și din tot cugetul nostru, să zicem.... Aceste cuvinte îndeamnă pe credincioșii din biserică, dar și pe clericii din orice treaptă a preoției.

Sfântul Nicolae Cabasila, referitor la aceasta spune: „Ectenia cererilor este rugăciunea pentru credincioșii care țin poruncile Evangheliei și sunt următori iubirii de oameni a lui Hristos. Ei sunt păstorii Bisericii, dacă își împlinesc îndatoririle lor, dacă țin și învață cele scrise în Evanghelie, dacă conduc bine turma lui Hristos și atunci merită să fie în centrul rugăciunilor obștești”¹⁹¹

Ectenia continuă cu cererile pe care le-am analizat:

Pentru creștinii ortodocși...

Pentru episcopul nostru...

Pentru mila, viața, pacea, sănătatea, mântuirea...

Poporul și strana răspund **Doamne miluiește**, întreit.

Sfântul Nicolae Cabasila sesizează că „atunci când cineva cere milă de la Dumnezeu înseamnă că cere și Împărăția Lui pe care a promis-o celor care o caută și apoi se vor adăuga toate celelalte de care are nevoie. De aceea credincioșii se regăsesc în cererea aceasta, care-i include pe toți”¹⁹².

Următoarea cerere este:

- **Pentru frații noștri preoți, ieromonahi, ierodiaconi, monahi și monahii, și pentru toți cei întru Hristos frați ai noștri**

Cine sunt frații noștri întru Hristos pentru care ne rugăm? Există două răspunsuri:

- Primul cuprinde toată ceata păstorilor (patriarhi, mitropoliți, arhiepiscopi, episcopi, preoți, diaconi și toți monahii).

¹⁹⁰ Marta Monahia, „Sfântul Părinte Nicolae Planas”, op. Cit., pag. 61-62

¹⁹¹ Sfântul Nicolae Cabasila, „Explicarea Sfintei Liturghii”, Tesalonic 1991², pag. 82

¹⁹² Idem „Explicarea Sfintei Liturghii” cap. 22 P. G. 150, 396

- Al doilea, are un spectru mai larg. Când Domnul Iisus Hristos a venit în lume și S-a aplecat către omul smerit și disprețuit, l-a numit pe acesta fratele Lui. Deci, cel care ascultă de voia lui Dumnezeu este rudenia lui Iisus Hristos, precum El Însuși ne spune: „Cel care face voia Tatălui Meu din ceruri este fratele Meu și sora Mea...”¹⁹³.

În limba greacă, „frate” este cel născut din aceeași mamă cu altul. După Evanghelie, în sens duhovnicesc, frați sunt cei născuți de Biserică, Mama spirituală a credincioșilor.

Pântecele mamei este înlocuit de cristelniță și, precum copiii care se nasc din același pântec se numesc frați, tot așa și cei care se botează și ies din colimvitra ortodoxă, aceeași pentru toți, sunt creștini.

De aceea, în fiecare biserică ortodoxă nu trebuie să existe străini, ci doar frați în Iisus Hristos.

Trebuie să ne cunoaștem, să ne înfrățim, să strângem și să înrudim relațiile noastre, să fim mai aproape unul de altul, să ne dăm sărutarea iubirii, surâsul și îmbrățișarea lui Hristos. Să nu o facem ipocrit, mincinos, ci cu căldură și ardoare **din tot sufletul și din toată inima**.

Suntem „mădulare în parte”¹⁹⁴ ale lui Hristos, deci frați. Deosebiri în Biserică sunt distrugătoare: bogat, sărac, militar, conducător, deputat, profesor universitar, elev, student, agricultor, învățat, neînvățat, inginer, muncitor. Toți suntem egali în fața lui Dumnezeu, copiii Lui și frați între noi. Distincțiile lumești sunt în afară Bisericii, ele nu trebuie să existe aici. Creștinii sunt frați între ei și precum frații stau la masă și mănâncă împreună după ce-și fac rugăciunea, în același fel, în Biserică, toți creștinii, așezați și adunați în jurul aceleiași Mese, împreună cu Îngerii și Arhanghelii, Heruvimii, Serafimii, Profeții, Dreptii, Apostolii și Sfinții, mănâncă același Trup și beau același Sânge.

După Sfinții Părinți, suntem „consângeni cu Hristos”, purtăm în vinele noastre același Sânge.

¹⁹³Matei 12, 50

¹⁹⁴ I Corinteni 12, 27

Frățietatea nu trebuie, însă, să se limiteze doar la Biserică, ci să se prelungească și în societate, spre cele din afară, dezinteresat.

Cartea „Faptele Apostolilor” mărturisește că acestea se întâmplau în Biserica Primară unde toate erau în comun: „Iar inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut era una și nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obște”¹⁹⁵.

Cuvântul „fraternitate” l-au folosit și l-au exploatat mulți, grupări sociale, națiuni, chiar și revoluții, precum cea franceză care avea drept lozincă: „Fraternitate, egalitate, libertate”. Formula este frumoasă, dar irealizabilă fără Hristos, pentru că cine nu aparținea acestei „frățietăți”, era pândit de ghilotină, adică decapitat.

Francezii au eșuat în această cauză nu pentru că n-au voit Dumnezeu, ci pentru că n-au voit oamenii, și la fel se întâmplă și acum.

Învățătura lui Hristos și Biserica Lui propovăduiesc coexistența pașnică a oamenilor, buna înțelegere și iubirea între ei, în fiecare zi, de fiecare dată când se săvârșește Sfânta Liturghie. Acestea însă nu se împlinesc, nu pentru că Dumnezeu nu vrea, căci El le propovăduiește, ci pentru că omul nu le dorește, nici eu, nici tu, nici altul, și ne numim creștini!

Frățietatea este indispensabilă, dar în Hristos, pentru că nici un sistem social n-a reușit până astăzi s-o realizeze. Și dovadă este prăbușirea socialismului utopic.

Viața creștină, însă, se sprijină pe faptul că unde trei sau patru cred și au ca regulă de viață Evanghelia și Sfânta Jertfă, această mică adunare, constituie imaginea fraternității în Hristos.

Dacă aceasta pot s-o realizeze cei puțini, o pot împlini și cei mulți, dar numai în Iisus Hristos.

Noi toți care suntem în Biserică ne mărturisim și ne împărtășim cu Preacuratele Taine, avem o credință, un Botez, o Euharistie, o dogmă, o slujire în comun și o luptă, de aceea suntem datori, până nu este prea târziu, să înflăcăram credința noastră, să umplem bisericile dar și inimile cu Hristos, să-L

¹⁹⁵ Fapte 4, 32

mărturisim în tot locul și pretutindeni, strigând: „Cred în Hristos”. Domnul Însuși a zis: „Dar vă spun vouă, prietenii Mei: nu vă temeți de cei careucid trupul și după aceasta nu au ce să mai facă”¹⁹⁶. Adică, nu vă temeți de cei care vă vor ucide trupurile, vă vor tăia mâinile sau vă vor scoate dinții și ochii, ci temeți-vă de cei care vor avea puterea să scoată credința din inimile voastre.

Vin timpuri grele și puterile răului se vor strădui „ca să înșele, dacă este posibil, și pe cei aleși”¹⁹⁷.

Dumnezeu să ne păzească și să ne lumineze!

Când însă nu avem bună înțelegere, iubire, pace în casele și familiile noastre, când lipsesc din relațiile noastre îndelunga răbdare, dragostea, ascultarea, cum vom realiza o viață frățească în Hristos Iisus? Cum? Rugându-ne din tot sufletul și din toată inima **Pentru cei întru Hristos frații noștri.**

Următoarea cerere se face pentru cei adormiți:

- **Încă ne rugăm pentru fericiții și pururea pomeniții, ctitori ai sfântului locașului acestuia și pentru cei mai dinainte adormiți în Domnul, părinți și frați ai noștri, dreptmăritori creștini, care odihnesc aici și pretutindenea!**

Preotul îndeamnă prin cererea aceasta ca toți împreună, cler și popor, să ne rugăm mai întâi pentru ctitorii sfintei biserici, și după aceea pentru toți cei adormiți în credință. Este cererea pentru cei morți care se repetă la sfârșitul Sfintei Liturghii, când deasupra Sfintei Mese se află Sfântul Trup și Sânge al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. În principal pe morți îi pomenim la Sfânta Proskomidie, căci acolo zicem: **Pomenește Doamne pe adormiții robii Tăi**, și citim pomelnicele morților, pe care ni le aduc creștinii.

Două istorisiri autentice mărturisesc despre marele folos pe care-l primesc sufletele celor morți din pomenirile de la Sfânta Liturghie:

¹⁹⁶ Luca 12, 4

¹⁹⁷ Matei 24, 24

77. Un scriitor în vizită la Sfântul Mormânt a cunoscut un călugăr de acolo. Acesta, referindu-se la părinții săi, i-a spus următoarele: „Tatăl meu era sărac dar foarte evlavios și când se săvârșea Liturghia îl aștepta pe preot la poarta bisericii. În schimb mama nu era credincioasă și rar dădea pe la biserică. Duminica prefera să stea acasă, să gătească pentru familie și să facă treburile casei. Când au murit părinții mei, i-am văzut pe amândoi în vis. Tatăl meu se găsea într-o grădină frumoasă, minunată și acolo se bucura de fericirea Raiului, mama însă îmi zicea cu mare durere: dă-mi copilul meu și mie să mănânc puțin din farfuria ta. Mi-e foame!

A doua zi când m-am trezit, mă gândeam că dacă mama este moartă, ce fel de mâncare mai poate să poftască? Cu siguranță avea nevoie de hrană duhovnicească!

Fără ezitare am mers la Mănăstirea sfântul Sava și am dat cele necesare, cu rugămintea să facă 40 de Liturghii pentru mama, ca Dumnezeu s-o înalțe puțin și să fie împreună cu tata, să se bucure și să aibă parte de fericirea Raiului.

Înainte, însă, să se încheie cele 40 de Liturghii l-am văzut în somn pe tata zicându-mi cu o figură posomorâtă:

- De ce m-ai lipsit de partea mea?

Vă asigur, a zis călugărul, că am roșit, de jenă. N-am știut ce să răspund!

A doua zi am anunțat să adauge imediat și numele tatălui meu la sărindar și când s-a terminat am mai dat încă unul pentru amândoi. După aceea am văzut că sunt liniștiți și mulțumiți, fără să mă mai tulbure. De atunci au trecut mai mult de 20 de ani și continuu fac parastase pentru ei și dau sărindare, ca să aibă mai multă odihna în Domnul”.¹⁹⁸

78. Cu ani înainte, un preot tânăr mi-a povestit următoarele lucruri cutremurătoare: „Mama mea care n-a vrut ca fiul ei să devină preot, în al treilea an de la hirotonia mea a decedat. La moartea ei, eu, fiul, ca preot n-am dat mare importanță, am făcut cele trebuincioase și nimic mai mult. Într-o după-amiază spre înserare treceam prin fața cimitirului. M-am gândit să merg și să-i aprind candela. Am aprins-o și m-am așezat pe o piatră, căci nu aveam cu mine epitrahilul ca să-i fac o ectenie. La puțin timp m-am zăpăcit și, brusc, am crezut că au început să se deschidă

¹⁹⁸ Sotirhos P. M., „Calea Odihnei”, Atena 1991 2, pag. 41-42

mormintele, trupurile oamenilor morți să se ridice și să strige: Ajutor! Ajutor!... preoți ai Celui Prea Înalt!..., creștini ortodocși, ajutooor!.... Liturghii, rugăciuni, parastase... creștini, ajutor!

Înspăimântat la puțin timp o văd și pe mama care-mi striga: Fiule, ajutor, acum că ești preot, ajută-i pe toți!

Și a căzut asupra mea sfâșiată de strigăte de deznădejde, cerând ajutor pentru sufletul ei.

Înspăimântat, mi-am revenit. Se întunecase de-a binelea. Am plecat fugind, mi s-a rupt și rasa și de groază n-am dormit toată noaptea. A doua zi dimineață i-am zis preotesei. De trei ani fac Liturghie, chiar și în posturi pentru mama, pentru toți cei morți din cimitir și pentru pomelnicele tuturor celor adormiți pe care le primesc. Am făcut continuu, mii și sute de Liturghii fără întrerupere, parastase cu colivă, cu rugăciuni de dezlegare și cu tot ce trebuia, în fiecare zi. De multe ori nopțile, vedeam sufletele spunându-mi mulțumesc, pe unele că s-au adăpat, pe altele că s-au răcorit, că s-au săturat și că s-au încălzit. Altele îmi erau recunoscătoare pentru că au văzut puțină lumină, iar altele țineau prescuri în mâini”¹⁹⁹.

Gândiți-vă! Sufletele strigau ajutor, adică mama, tatăl tău, fratele, bunica, bunicul tău! Ce facem noi pentru aceștia? Mersul la biserică ne amintește de multe ori de morții noștri dragi.

Pentru cei mai dinainte adormiți părinți și frați ai noștri....

Există suflet și trup, viață și moarte duhovnicească și trupească. Trupul pe care-l purtăm acum ascunde un microb înspăimântător, acela al distrugerii și al morții. Aceasta este urmarea căderii primilor oameni, Adam și Eva. Trupul după moarte și, după despărțirea de suflet se strică, nu se distruge – „pământ ești și în pământ te vei întoarce” – ci elementele materiale se întorc la cele din care au fost alcătuite.

Întoarse în natură, va veni ziua când la porunca atotputernicului Dumnezeu se vor reuni toate aceste elemente și se vor constitui trupuri noi, nestricăcioase, duhovnicești, nesupuse morții. Ele vor fi diferite mult față de cele ale noastre, vor fi

¹⁹⁹ Din consemnările personale

angelice. Planul lui Dumnezeu pentru învierea trupurilor moarte este mareș. Fericitul Augustin istorisea odată următoarele:

79. Trăia în vremea lui un medic care se numea Ghenadie și acesta era materialist, nu credea în suflet, nemurire, iad, rai, îngeri și nici în diavoli. Mai mult, se lăuda cu aceasta, cum fac mulți și astăzi. Într-o noapte pe când Ghenadie dormea a avut un vis: a apărut lângă patul lui un tânăr care parcă l-a trezit și i-a zis:

- Urmează-mă!

Acesta s-a ridicat voios și l-a urmat. Au mers mult timp prin ținuturi frumoase și au ajuns într-o cetate minunată unde se auzea o muzică deosebită, cu melodii cerești cântate de zeci de mii de îngeri. La puțin timp s-a trezit tihnit. Călătoria din vis îi plăcuse foarte mult, dar fiind materialist, nu i-a dat importanță, ci a zis în sine: „Ce păcat că a fost doar vis fugar”, și l-a uitat. A trecut destul timp până când, în vis îl revede pe același tânăr care s-a așezat lângă el și l-a întrebat:

- Mă cunoști, Ghenadie?

- Desigur, îmi amintesc foarte bine de tine.

- Ce-ți amintești?

- Îmi aduc aminte că ai venit și am mers împreună într-o cetate de o frumusețe negrăită și am ascultat acolo muzici cerești. A fost nemaipomenit!

- Dar cum ai văzut cetatea și ai auzit glasurile minunate? Erai treaz sau în vis?

- Visam!

- Și trupul tău unde era?

- În pat!

- Ochii tăi erau închiși sau deschiși?

- Închiși!

- M-ai văzut și m-ai auzit?

- Desigur!

- Dar cu ce ochi și cu ce urechi m-ai văzut pe mine și ai ascultat muzica aceea?

Medicul nu știa ce să răspundă. Atunci tânărul cu chip luminos i-a zis:

- Vezi! cu toate că ochii tăi erau închiși, simțurile tale amorțite și trupul tău nemișcat, tu trăiești, petreci și ai experiențe minunate. Există o viață independentă de trup. La fel se întâmplă și când mori: vei vedea cu alți ochi, vei auzi cu alte urechi fără să

trăiești în trup: încetează să te mai îndoiești cum că nu mai există o altă Viață!

Ghenadie s-a trezit brusc și a vrut să zică: „vis a fost”, dar s-a oprit și s-a întrebat: „oare a fost vis sau realitate? A fost lecția cuiva? A lui Dumnezeu”? Nu a putut să-și dea un răspuns exact, căci era materialist, dar de atunci puțin câte puțin a început să creadă. Ghenadie însuși, devenit creștin a povestit întâmplarea Fericitului Augustin și acesta a consemnat-o într-una din cărțile sale²⁰⁰.

Viața se pricepe și se simte prin experiență, deci când trăim avem viață. Nemurirea poate fi și ea simțită, percepută, atinsă, încă din viața aceasta care este o pregustare a veșniciei, în special prin Sfânta Jertfă: „cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică”²⁰¹. Viața veșnică n-o trăim însă de unul singur, ci împreună cu toți creștinii, vii și morți, ca mădulare ale Trupului Bisericii lui Hristos.

Sfântul Grigorie Dialogul scrie despre un creștin, pe nume Servulos, care a trăit între anii 550-600 d.Hr.

79. *Servulos era foarte sărac, trăia în multe lipsuri și greutăți împovărătoare într-o peșteră. O boală de mulți ani îl paralizase în întregime încât nu-și putea mișca nici mâinile nici picioarele. Starea lui trupească, după cum vă dați seama era jalnică, însă dragostea creștinilor vremii prisosea: nu încetau să-l spele, să-i curețe rănile și bubele, să-l hrănească, să-l schimbe, să-l îngrijească și să-l susțină în toate felurile. Cu toată situația lui tragică era bogat în virtuți: răbda fără plânsete, marea pe Dumnezeu, adresa cuvinte de mulțumire pentru ceea ce-i ofereau creștinii (și pentru cel mai mic serviciu avea un „mulțumesc”), avea îndelungă răbdare, dragoste, bunătate și bărbăție sufletească. Ruga întotdeauna pe frați să-i citească din manuscrisele de atunci ale Sfintei Scripturi și să-i povestească despre martiriul primilor creștini. La rândul lui, și el adresa vizitatorilor săi sau celor care-l îngrijeau cuvinte de mângâiere, de întărire și mântuitoare de suflet. Și astfel cei veniți să-i ușureze suferința plecau câștigați. Servulos se ruga mult și se împărtășea regulat cu Prea Curatele Taine. La un moment dat a venit vremea să fie răsplătit*

²⁰⁰ Arhimandritul Vasile Bacoiani, „După moarte”, Editura Tinos 3, pag. 12-13

²⁰¹ Ioan 6, 54

pentru răbdarea lui de Iov, în boala cea grea, pentru durerile și duhoarea trupului și a rănilor, pentru mâhnirea și pentru sărăcia lui. Întâi i-au încetat toate durerile iar trupul i s-a ușurat, și atunci a priceput că i-a venit ceasul. I-a rugat pe toți care se aflau lângă el să îngenuncheze și să cânte laude lui Dumnezeu în așteptarea ieșirii sufletului lui din trupul chinuit. Deodată, coliba lui săracă s-a umplut de glasuri cerești. Toți au amuțit iar el și-a ridicat mâinile paralizate, a făcut semnul Sfintei Cruci și le-a așezat pe piept. Și sufletul lui a fost eliberat de trup, iar locul s-a umplut de o mireasmă străină. Fața lui strălucea ca lumina. Un călugăr, martor al celor întâmplare, a povestit după aceea Sfântului Grigorie cu lacrimi în ochi și plin de emoție, că până la înmormântare, trupul binecuvântat al aceluia creștin, a răspândit mirosul acela ceresc și neștiut²⁰².

Iată o mărturie scrisă dintre cele ale sfinților noștri, referitoare la timpul ieșirii sufletului celui care moare pregătit și în pocăință, care este luat de puterile îngeresci și are ca semn distinct prezența miresmei Duhului Sfânt.

• Starea intermediară și judecata parțială a sufletelor

Oare ce se întâmplă cu sufletul din momentul morții până la Înviere, unde se găsește, ce simte în timpul ieșirii, poate fi ajutat?

Sufletul la moarte trece într-o altă stare, într-o altă realitate complet duhovnicească. El se află, sau se transferă în așa numita stare intermediară. Pentru sufletele celor adormiți, aflate în această situație, Biserica face cereri concrete în Ectenia de care ne ocupăm. Moartea este un fenomen universal, valabil pentru toți oamenii: „odată este dat omului a muri, după aceea vine judecata”²⁰³.

Sfânta Scriptură ne spune că după viața aceasta urmează prima judecată, judecata parțială sau particulară a omului și răsplătirea faptelor într-un anumit mod, sub forma pregustării. Mai explicit, sufletele care au cunoscut adevărul și au viețuit în pocăință și credință în Sfânta Treime, în Iisus Hristos Dumnezeu, în învățătura evanghelică a credinței

²⁰² Langhis Matei, „Binefacatorul”, vol. 1, Atena 1990 6, pag. 102

²⁰³ Evrei 9, 27

ortodoxe, în cele șapte Taine și în Tradiția ortodoxă, pregustă bunurile cele veșnice și fericirea Raiului. Experiază în parte desfătarea împărăției cerurilor pe care a avut-o și Servulos, amintit mai sus.

Sufletele care n-au trăit, însă, după voia lui Dumnezeu, au respins pe Iisus Hristos și lucrarea Bisericii și au rămas împietrite până la sfârșitul vieții, nepocăite și necredincioase, acestea simt o mâhnire și o suferință insuportabilă, o durere și o greutate sufletească, un chin veșnic. Prin urmare, și aceștia pregustă dar într-un mod chinuitor pedeapsa dreaptă a lui Dumnezeu, adică iadul veșnic. Precum un inculpat, acuzat de siluiri și crime înspăimântătoare se neliniștește zi și noapte până la aflarea hotărârii tribunalului, la fel și sufletele împietrite și păcătoase, după moartea trupului, - în această stare intermediară, se tem, tremură, agonizează, suferă cu adevărat și nu iluzoriu, desigur într-un mod spiritual. Ele suferă pentru că știu că se apropie ziua Judecării universale a sufletelor, la a doua venire a lui Hristos. Această stare de așteptare care durează de la moartea trupului până la Parusie, se numește *starea intermediară a sufletelor* și este dogmă a Bisericii noastre. Catolicii au căzut în greșeli mari. Ei vorbesc despre purgatoriu, despre „foc curățitor”, despre indulgențe și merite prisositoare, despre învățături pe care Biserica noastră le-a respins prin Sinoade.

!! [Din Parabola bogatului și a săracului Lazăr, consemnată de Sfântul Luca, din celelalte relatări ale Sfintei Scripturi și din învățăturile Părinților Bisericii, aflăm că această dogmă este formulată pe baza următoarelor considerații:

- nu este posibil niciodată ca sufletele care pregustă Raiul să comunice cu cele din iad.
- sufletele în această stare au sentimentul și conștiința că există, adică au personalitatea lor (Și eu, părintele Ștefan, voi ști că mă aflu acolo).
- sufletele păstrează amintirea vieții anterioare, de aceea suferă sau se bucură. Cei nepocăiți se întorc cu ură împotriva lui Dumnezeu, deoarece Îl consideră responsabil pentru starea lor și dușmănia lor se identifică cu cea a diavolului. Pentru ei iubirea lui Dumnezeu acționează ca un iad. Sufletele pocăite,

drepte și sfinte, laudă și mulțumesc lui Dumnezeu, nutresc o recunoștință nemărginită că se află acolo.

- sufletele își amintesc de oamenii de pe pământ, părinți, frați, fii, rudeni....
- în starea aceasta nu este posibilă pocăința. Sufletele suferă, se chinuiesc, cer să fie ușurate puțin, dar nu pot să se pocăiască. Poporul zice: „În iad nu este pocăință“, parafrazând Psalmul 6: „În iad cine Te va mărturisi pe Tine”?

Cu toate că între ele sufletele nu se pot ajuta și comunica, mila nemărginită a lui Dumnezeu le mângâie în două moduri, până la a doua venire a lui Hristos.

- În primul rând, Biserica cerească a îngerilor și a sfinților primește rugăciunile noastre pentru cei adormiți și le poartă, mijlocind la Dumnezeu. Îl rugăm pe Sfântul Nectarie, acesta „ține la piept rugămintea noastră, cererea noastră și o duce, intervenind la Dumnezeu”.
- În al doilea rând, noi care suntem Biserica Luptătoare, fiind uniți cu cei mai înainte adormiți frați ai noștri într-un singur Trup al lui Hristos, Îl rugăm și săvârșim pentru aceștia în mod special Sfânta Liturghie, parastasele, rugăciuni de iertare, metanii, milostenii, căci „mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului”²⁰⁴.

Biserica noastră, precum vedem, ca o mamă iubitoare s-a îngrijit de moduri de comunicare, de odihnă și de ușurare pentru sufletele care se află în această stare intermediară.

Astfel, la Sfânta Liturghie, părțile scoase pentru cei adormiți, la sfârșit se amestecă în Sfântul Potir cu Sfântul Trup și Sânge al Domnului, iar preotul rostește: **Spală, Doamne, păcatele robilor Tăi care s-au pomenit aici, vii și adormiți, cu Scump Sângele Tău, prin mijlocirile Prea Curatei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin.** Deci Sfântul Trup și Sânge al Domnului urmează să Se ofere celor adormiți, dar pentru care dintre aceștia?

În primul rând pentru toți aceia care au murit în credința ortodoxă, dar în pocăință și sfințenie.

²⁰⁴ Iacov 5, 16

În al doilea rând pentru cei care, probabil, s-au pocăit în ultimul moment. Înainte de ultima răsufare, pocăiți, printre suspinuri, poate au strigat în sinea lor: „Dumnezeule, am greșit, iartă-mă! Doamne miluiește-mă! Maica Domnului, ajută-mă! Pomenește-mă, Doamne”!

Cine știe câte alte strigăte au spus? Și eu am văzut cu ochii mei, când am împărtășit muribunzi cum, pe tăcute, vărsau lacrimi fierbinți de pocăință.

În al treilea rând toți cei săvârșiți întru credința ortodoxă și cei pe care-i pomenim la fiecare Sfânta Liturghie.

Sfântul Nicolae Planas pomenea ore întregi pomelnicele primite ale celor vii și ale celor morți, ale patriarhilor, mitropoliților, preoților, diaconilor și mirenilor. Apoi le împacheta în două batiste mari, ca un fel de boccea, și le punea la piept, acoperindu-și cu ele inima. Când îl întrebau ce sunt acelea, răspundea: „scrierile și actele mele”²⁰⁵.

81. *Sfântul Grigorie cel Mare ne spune că odată o corabie s-a zdrobit de stânci din cauza mării involburate. Oamenii din cetate priveau de departe întâmplarea și credeau că din sălbăticia acelor valuri n-a scăpat nimeni. Desigur că s-au întristat și au plâns, pentru că cei mai mulți dintre marinari erau din orașul lor. Un preot însă, în acele momente s-a grăbit să săvârșească Sfânta Liturghie pentru fratele său care era membru al echipajului. A doua zi l-a văzut pe fratele său viu, mergând spre casă. Toți s-au crucit și l-au întrebat cum a scăpat, când toți ceilalți se înecaseră. Și el le-a răspuns:*

- *Când corabia s-a izbit de stâncă și s-a rupt, și toți au căzut în mare, eu am smuls o scândură și, pe cât am putut, am luptat cu valurile. După mai multe ore am obosit și eram aproape să leșin și să mă înec. Deja se înnoptase.... Atunci am văzut un tânăr frumos venind lângă scândura mea pe valuri, care mi-a dat o pâine frumoasă la vedere și mi-a zis s-o mănânc, ceea ce am și făcut. După aceea, am prins atâta putere încât n-am mai simțit nici un fel de oboseală. Cu ajutor dumnezeiesc m-am luptat cu valurile și m-am trezit pe uscat*²⁰⁶.

²⁰⁵ Marta Monahia „Sfântul Părinte Nicolae Planas”, op. cit., pag. 28

²⁰⁶ Langhis Matei „Binefăcătorul”, 30, vol. 4, Atena 1996 ⁶, pag. 500

Iată, aşadar, cum Sfânta Liturghie a săvârşit o minune şi a salvat un condamnat de la moarte sigură.

„Mărturisirea” lui Petru Movilă este dătătoare de nădejdi şi mângâietoare pentru fraţii noştri adormiţi: „Mulţi vor fi sloboziţi din legăturile iadului, nu prin pocăinţă şi mărturisirea lor, pentru că Sfânta Scriptură spune: „În iad cine Te va mărturisi pe Tine²⁰⁷? Ci prin milosteniile şi rugăciunile celor vii care se fac pentru cei dragi ai lor, în special, prin Jertfa cea fără de sânge, pe care Biserica o aduce în fiecare zi pentru cei vii şi pentru cei adormiţi, deoarece Hristos a murit pe Cruce şi pentru aceia şi pentru noi”²⁰⁸.

Simeon al Tesalonicului, referindu-se la acestea, ne oferă o mângâiere şi mai mare. Sfântul insistă pe pomenirea celor adormiţi la Sfânta Liturghie: „Fiecare dintre aceştia are partica lui pe Sfântul Disc (fiecare nume este reprezentat de o miridă) şi în mod nevăzut participă la dumnezeire. Toţi sunt spălaţi prin Sângele Cel Sfânt, se împărtăşesc, se roagă şi se bucură în Hristos”²⁰⁹. Cuvintele Sfântului sunt mântuitoare şi pline de mângâiere.

Îndatoririle rânduite de Biserică pe care le avem pentru fiecare rudenie adormită sunt următoarele:

- Parastasele la trei zile, nouă zile, patruzeci de zile, la un an, la trei ani şi la şapte ani.
- Parastasul de trei zile se săvârşeşte în cinstea Sfintei Treimi sau în amintirea coborârii şi rămânerii Domnului în iad timp de trei zile.
- Parastasul de nouă zile se face în cinstea celor nouă cete îngereşti, cu nădejdea că sufletul să fie numărat printre îngeri.
- Parastasul la şase săptămâni se face în amintirea doliului poporului Israel pentru moartea lui Moise sau pentru cele patruzeci de zile dintre Înviere şi Înălţare, când Domnul a rămas pe pământ.

²⁰⁷ Psalm 6, 6

²⁰⁸ Trembelas P., „Dogmatica”, vol. 3, Atena 1961, pag. 415

²⁰⁹ Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, „Despre Sfânta Liturghie”, P. G. 155, 284, D

- Pentru parastasul de un an de la moarte nu exista simbolism, ci doar obligația de a se săvârși.

De asemenea, în decursul primului an s-au stabilit pomenirile la trei, șase și nouă luni, apoi la doi ani. Acestea sunt oricum folositoare, dar nu obligatorii. Despre marele folos al pomenirilor la Sfânta Liturghie și al rugăciunilor de dezlegare ne amintește Sfânta Scriptură: este cunoscut exemplul lui Iuda Macabeul care a adus jertfă pentru ostașii uciși cu credința în învierea morților, și a existenței personale a sufletelor după moarte. Acest gest a lui Iuda este considerat drept o „socotință sfântă și evlavioasă”. Iată și traducerea textului: „Foarte bun și cuvios lucru a săvârșit gândindu-se la învierea morților. Că de n-ar fi avut nădejde că vor învia cei care mai înainte au căzut, deșert și de răs lucru ar fi fost a se ruga pentru cei morți”²¹⁰.

Numele celor adormiți se pomenesc în timpul Sfintei Liturghii la Proscomidie (preotul rostește: **Pentru veșnică pomenire și fericită odihnă a adormiților robilor Tăi...**) la Ectenia cererilor de care ne ocupăm, după sfințirea Cinstitelor Daruri (la diptice) și când se amestecă părțilelele cu Sângele Domnului.

82. *Părintele duhovnic Sava Aghioritul irosea ceasuri întregi ca să pomenească sufletele celor vii și ale celor morți și păstra în suflet o taină.*

Este vorba despre o vedenie pe care o avusese când era încă preot tânăr la Schitul Sfântului Iacob, cu un înger care sub înfățișarea preotului spăla și curăța păcatele „în Sângele Mielului”.

Spre sfârșitul vieții, înainte de moarte, s-a gândit că n-ar trebui să tănuiască descoperirea, de aceea a consemnat-o și a lăsat-o printre manuscrisele lui.

În 1925, părintele Ioachim Spetzieris, căutând printre hârtiile părintelui a aflat-o și a copiat-o. O redăm și noi integral:

Către cei care se întreabă de ce pomenesc emoționat fiecare nume și scot părțilele la Liturghiile pe care le săvârșesc.

În anul 1843, am plecat de la mănăstirea Ivir, la mănăstirea Sfântul Dionisie, așezându-ne la schitul de sus al acesteia, cu hramul Sfântul Iacob, fratele Domnului, care era vechi și pe care egumenul meu a hotărât să-l înnoiască din temelii. Și a venit

²¹⁰ II Macabei 12, 43-45

arhiereul la târnosire. În ajun, seara, un ieromonah al mănăstirii a făcut picioarele Sfintei Mese și Proscomidiarul și a pus la fiert amestecurile necesare pentru târnosire. Dimineață, după târnosire și Sfânta Liturghie, episcopul a zis bătrânului meu:

- Te rog, dă-i câteva pomelnice părintelui Sava, care face Sfânta Liturghie în fiecare zi, să le pomenească 40 de zile la Proscomidie.

Egumenul i-a zis:

- Dați-i câte doriți. Și a scris arhiereul pe un pomelnic 62 de nume iar primul l-a trecut pe părintele Ștefan cel adormit. La sfârșit a trecut și suma.

Și după ce am pomenit 39 de zile, în ziua în care se împlinneau 40, sprijinit pe analog (suportul de pe care se citește Sfânta Evanghelie) și așteptând să vină egumenul ca să iau binecuvântare pentru Sfânta Liturghie, am adormit și am văzut în vis că mă aflăm în fața Sfintei Mese, îmbrăcat în toate veșmintele. Pe ea se aflau Sfântul Disc și Potirul plin cu Sângele lui Hristos. Văd că vine părintele Ștefan (nu eu desigur), ia pomelnicul de la Proscomidie și lingurița, așează cele 62 de nume pe Sfântul Disc, cufundă lingurița în Sfântul Sânge și șterge un nume. Apoi iar cufundă și șterge până s-au terminat toate și hârtia s-a făcut curată. M-am trezit când a venit bătrânul, i-am povestit cele întâmplate și mi-a zis:

- Nu ți-am spus să nu crezi în vise? După Sfânta Liturghie m-a lămurit:

- Tu nu ești vrednic ca să fie iertate păcatele acelora. Prin credință au primit iertarea, de aceea li se șterg numele lor.

Acesta este motivul pentru care pomenesc numele tuturor²¹¹.

Să facem, așadar, milostenii pentru cei morți care au fost rudeniile noastre, persoane dragi nouă și dacă au avut căderi, acestea vor fi șterse, iar dacă au fost dreپți, dreptatea și lumina vor crește în sufletele lor. Cei care se îndoiesc de puterea rugăciunii pentru cei morți din cadrul Sfintei Liturghii, de folosul parastaselor, al milosteniilor și metaniilor, ar face bine să citească Sfintele Sinaxare, slujba înmormântării, rugăciunile și cererile Bisericii noastre pentru ei. Atitudinea aceasta negativă, miroase a protestantism de departe.

²¹¹ Heruvim Arhimandritul, „Chipuri aghiorite contemporane”, 6, Sava Duhovnicul, Oropos Atica, 1975², pag. 98-99

Dogmatica ortodoxă menționează că pomenirea celor adormiți în cadrul Sfintei Liturghii și la parastase este o taină care descrie și închipuie legătura dintre mădularele Trupului Bisericii lui Hristos²¹².

Sfântul Dionisie Areopagitul vorbește despre Taina „celor adormiți întru sfințenie” și subliniază că la săvârșirea ei, catehumenii nu puteau lua parte. Aceasta demonstrează caracterul tainic al rânduielii dumnezeiești, gustat și înțeles doar de mădularele vii ale Bisericii. Pomenirea continuă a Numelui Domnului înseamnă în același timp și pomenirea fraților vii dar și a celor adormiți întru nădejdea Învierii²¹³.

83. Odată un pastor protestant s-a întâlnit cu un preot rus, credincios și evlavios și i-a zis:

- Noi facem fapte filantropice, aziluri, cămine, săli, spitale, organizăm spectacole cu muzică pop și rock și stadioanele sunt pline de tineri. Facem drumeții, alpinism, turism, ne implicăm chiar în viața politică a locului și a națiunilor noastre, suntem plini de viață și activitate! Voi ce faceți?

Preotul rus ar fi putut să-i răspundă că și Biserica are activități filantropice și sociale, începând cu Vasiliada până la înfăptuirile fiecărei mitropolii în parte, dar n-a făcut-o ci i-a răspuns așa:

- Ce facem noi? Noi săvârșim Sfânta Liturghie cu Sfânta Jertfă care umple Raiul și golește iadul²¹⁴.

Deci Sfânta Liturghie este: pregustarea Împărăției lui Dumnezeu, cunoașterea fericirii dumnezeiești, buna mireasmă a Duhului Sfânt, vederea celor negrăite ale lui Dumnezeu, experierea veșniciei, nădejdea mântuirii.

La parastasele și pomenirile de șapte ani coliva care se face preînchipuie mormântul și învierea, căci trupurile morților vor învia într-o zi din morminte. „Precum bobul de grâu care se seamănă în pământ, se acoperă și putrezește și după aceea răsare încărcat de rod, așa vor învia și trupurile”.

²¹² Andrutsos Hristou, „Dogmatica Bisericii Ortodoxe de Răsărit”, Editura Aster², pag. 429

²¹³ Sfântul Dionisie Areopagitul „Despre ierarhia bisericească”, cap. 7, P.G. 3, 556 C

²¹⁴ Din consemnările personale

Parastasele și toate celelalte folosesc celor adormiți în credință, creștinilor ortodocși. Minunat ar fi să pomenim în sinea noastră, atât cât putem, numele morților, imediat după sfințirea Cinstitelor Daruri, când preotul rostește: **Mai ales pe Prea Sfânta, Prea Curată...**, iar strana cântă: **Cuvine-se cu adevărat...** În acel moment, preoții pomenesc în Sfântul Altar numele morților, iar credincioșii ar putea să zică și ei în gând: „Doamne Iisuse Hristoase, pomenește pe robii Tăi...”, și astfel cererile preoților și ale credincioșilor devin o singură rugă.

Sfântul Ioan Gură de Aur îndeamnă: „Să nu te îndoiești deloc că cei morți se vor folosi duhovnicește, căci preotul nu se roagă zadarnic fie la Proskomidie fie la Sfânta Masă pentru cei adormiți în Hristos, cu credința în Dumnezeu Omul”²¹⁵.

Sfântul Grigorie Palama susține că: „rugăciunile și metaniile sunt de mare folos pentru cei adormiți”. mulți creștini cunoscând acest lucru fac în același timp și metanii multe, foarte folositoare celui aflat în chinul morții. În acel ceas să facem multe metanii și rugăciuni, iar când mergem la priveghi să nu ne dăm la cafele, băutură și bârfa, ci să citim Psaltirea și Sfânta Scriptură. Mortul are nevoie de ajutor și atât cât dăm acum, atât vom primi când ne vine rândul. Toate aduc ușurare și câștig sufletelor care așteaptă judecata Universală a lui Dumnezeu.

Sfântul Nectarie spune că „până la Parusie, Biserica doarește și poate să înalțe rugăciuni către Iubitorul de oameni, spre câștigul, odihna și ușurarea sufletească a sufletelor fiilor ei”²¹⁶.

În mărturisirea Patriarhului Dositei al Ierusalimului, pe aceeași temă, se spun următoarele: „Unii dintre creștini au căzut chiar și în păcate de moarte, dar n-au murit în neștiință, s-au pocăit, dar n-au apucat să se mărturisească și să dea rodul cuvenit al pocăinței. Sufletele lor au mers în iad și suferă pedeapsa pentru păcatele pe care le-au săvârșit, în sensul de pregustare, dar și cu nădejde. Ele presimt desigur că vor fi izbăvite de acolo, vor fi eliberate prin bunătatea desăvârșită a lui Dumnezeu, prin Sfânta Liturghie și prin milosteniile rude-

²¹⁵ Andrutsos Hristou, „Dogmatica”, op. cit., pag. 428

²¹⁶ Sfântul Nectarie, „Studiu despre nemurirea sufletului și despre sfintele parastase”, Tesalonic 1983, pag. 152

niilor. Trebuie însă să ne dăm seama că noi nu știm timpul izbăvirii, ci doar că se va întâmpla cu siguranță o eliberare din cele chinuitoare, o ușurare înainte de Învierea și judecata Universală. Acestea le știm și le credem dar timpul nu ne este dat să-l cunoaștem²¹⁷.

Cuvintele Sfântului Dositei sunt mângâietoare pentru sufletele care au dorit dar n-au apucat să pună în practică pocăința și sunt un răspuns pentru cei mulți care întreabă ce va fi cu acestea. Urmează să ne ocupăm în continuare de vama Sufletelor.

Mulți Sfinți Părinți s-au preocupat de ceea ce se întâmplă sufletelor după despărțirea de trup.

Fiecare creștin, după cum știm, are un înger păzitor care-l ocrotește, îl poartă spre bine, îi trezește conștiința când se luptă cu diavolul și cu duhurile necurate care vor să-i piardă sufletul. Prin urmare, este normal ca îngerul să aibă și dreptul de a lua inițiative, pentru a-l ocroti în ceasul morții. Așa îl rugăm, în fiecare seară, în rugăciunea noastră către îngerul păzitor: „Sfinte îngere, cel ce stai înaintea pățimașului meu suflet și a vieții mele celei ticăloase, nu mă lăsa pe mine păcătosul... Nu da loc diavolului celui viclean, ca să-mi stăpânească cu silnicie acest trup muritor...”.

Demonii urăsc de moarte sufletul creștinului ortodox credincios și se străduiesc cu milioanele de viclenii de care dispun, să-l îndepărteze de voia lui Dumnezeu și de cuvântul Evangheliei. Așadar, în momentul morții pândesc precum corbii să se repeadă asupra sufletelor, în special a acelor pe care le consideră ale lor, care în această viața au fost de acord cu îndemnurile lor, fie spre plăcere și destrăbălare, fie spre răutate și viclenie, mândrie, slavă deșartă, lăcomie și iubire de argint, împietrire și nemulțumire, îndepărtarea de Sfintele Taine și amânarea spovedaniei, necredință, ateism, slăbiciune și luptă împotriva lui Dumnezeu.

Sfinții Părinți spun că intervenția îngerilor și a demonilor este firească. Fiecare suflet, după starea duhovnicească, întunecată sau luminoasă, poartă o pecete specială. Conform

²¹⁷ Sfântul Dositei al Ierusalimului, „Mărturisirea credinței ortodoxe”, Tesalonic, 1983, pag. 95

acelorași Sfinți Părinți, sufletele virtuozose și iubitoare de Dumnezeu, care au dat până la sfârșitul vieții lor roade de pocăință, au ungere luminată de la Dumnezeu și semnul Sfântului Duh. Cele nepocăite, împietrite, mizerabile și lipsite de evlavie poartă pecetea întunecată a diavolului și semnul lui Antihrist. Deci, după pecetea pe care o poartă sufletele în ceasul morții sunt revendicate, fie de îngeri, fie de demoni.

Tradiția ortodoxă fundamentată pe opiniile Părinților, pe experiențele sfinților și îndeosebi pe ale monahilor, susține că, în momentul morții, are loc o vămuire a sufletului, adică un control amănunțit din partea duhurilor necurate care caută să găsească pricini, adică păcate și greșeli morale, ca să-l pună sub stăpânirea lor.

În jurul năsăliei se desfășoară una dintre luptele cele mai înverșunate între duhurile bune și cele rele pentru revendicarea sufletului plecat. Cel păcătos și nepocăit trece în stăpânirea duhurilor necurăției care cu o furie turbată care le caracterizează, au pretenție chiar și asupra sufletelor virtuozose. N-au ezitat să se apropie chiar de Domnul, fără să găsească nimic care să le justifice pretențiile întunecate de pe muntele Carantaniei. L-au luat pe Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu și Om adevărat și L-au urcat pe aripa Templului și de acolo, de la înălțimea unui munte, I-au arătat frumusețile lumii acesteia: „Iată Îți dăruim toate acestea dacă Tu cazi și Te închini nouă”! Dar nu și-au împlinit scopul, „căci vine stăpânitorul acestei lumi și el nu are nimic în Mine”²¹⁸, ne asigură Însuși Domnul.

Sfântul Ioan Gură de Aur definește duhurile rele ca „îngeri amenințatori” și „puteri nestăpânite”²¹⁹, iar Sfântul Chiril al Alexandriei ne descrie foarte expresiv vămuirea sufletelor: „Sufletul, în momentul în care se desparte de trup vede pe demonii înspăimântători și sălbatici, nesupuși și cruzi, înfățișați ca etiopienii cei negri la față”. Și dacă sufletul este drept îl preiau sfinții îngeri.

Pe când se ridică prin văzduh către cele de sus, urcușul lui este împiedicat de vămi (duhuri necurate) și fiecare „așează înainte păcatele obișnuite” ale sufletului, adică patimile care

²¹⁸ Ioan 14, 30

²¹⁹ Vasiliade N., „Taina morții”, Atena 1983, pag. 371

provin din simțurile naturale, din privire, auz, miros, gust și pipăit, precum și orice alt păcat de care acesta se face vinovat. Scopul este să împiedice urcarea lor la Tronul lui Dumnezeu și să fie reținut de puterile întunericului. În paralel, îngerii buni pun înainte și dovedesc faptele bune ale sufletelor. În situația când sufletul se dovedește a fi virtuos, este dus de îngeri întru bucuria negrăită a cerului, în starea intermediară, adică la pregustarea Împărăției Cerurilor. Dacă însă se constată că a fost nepocăit și păcătos, că a trăit în „nepăsare și desfrânare”, atunci va auzi porunca aceea înspăimântătoare: „aruncați-l pe necredincios, ca să nu vadă fața Domnului”²²⁰, și vai de el, va fi luat de demoni....! „Îndepărtați-l pe necredincios”²²¹.

84. *Bunica părintelui Dimitrie Kakastatis, însă, n-a trebuit să treacă prin vămi, așa cum relatează el însuși, pentru că o viață întreagă a fost femeie a bisericii, slujind nevoilor ei din toată inima. Și-a prevăzut moartea înainte cu trei zile. În ultima zi s-a pregătit și ne-a zis: „Nu vedeți scara care mi se pregătește spre cer”? Și-a pregătit puțin hainele, și-a făcut semnul Sfintei Cruci și după aceea, purtându-se ca și cum ar urca pe o scară, a murit*²²².

Cred că a auzit glasul sfinților Arhangheli chemând-o în Rai și aș dori ca toți să-l auzim pe acesta iar nu pe cel care ne condamnă la iadul veșnic. Am o experiență personală amară dar și instructivă la Spitalul de diagnosticare *Metaxa* din Pireu, între anii 1970-1980, cu mulți muribunzi. Am găsit câteva notițe cu întâmplări pe care le-am păstrat să vi le pun înainte.

85. *Într-o dimineață, la insistențele rudelor unui om cu renume, foarte bogat și cu o poziție socială înaltă, m-am dus să-l împărtășesc. Se afla la ultimul etaj al spitalului, într-un salon de lux, cu un singur pat. I-am rugat pe cei din jur să ne lase singuri, cu gândul că poate smulge o mărturisire chiar în ultimul moment, o mică părere de rău, atât cât putea vorbi atunci. De-abia am început să-i pun prima întrebare: „Nu cumva ați săvârșit acest*

²²⁰ Isaia 26, 10

²²¹ Idem, pag. 375, ș.u.

²²² Editura *Stupul ortodox*, „Părintele Dimitrie Gkagkastatis, viața, minunile”, op. cit., pag. 185

păcat...”? Nu mi-a răspuns, în schimb a urlat înspăimântat să alung diavolii cei negri din salon. A început să tremure, s-a roșit, s-a înnegrit și cu ochii bulbucați de groază m-a prins de rasă și a început să tragă (din fericire cutiuța cu Sfânta Împărtășanie era închisă).

- Nu vreau ce mi-ai adus, ia-le de aici! Salvați-mă, ajutor! A început să se răsucească în pat de teamă și cutremur. Într-o panică nestăpânită. și-a ascuns fața ca și cum ar fi văzut ceva înspăimântător. M-am rugat continuu pentru el și am încercat să-l liniștesc, dar în zadar. Și pe când trăgea de rasa mea, a început să mai ceară timp de trăit. Asta era cel mai tragic.

- Lăsați-mă să mai trăiesc o zi, un ceas, doar un ceas...! Am vrut să-l spovedesc și să-l împărtășesc, dar el cerea cu înverșunare un ceas de viață.

- Vreau să mă satur de viață. Ajută-mă, părinte, vreau doar o oră, un ceas, ca să mă satur de viață... Îmi strângea mâinile și urla:

- Un ceas, o oră...!

A fost groaznic.

La strigătele lui au alergat rudele împreună cu medicii. M-am dat la o parte și m-am rugat tot timpul pentru el. Puțin câte puțin, vocea lui se stingea.

- „Ajutor! Doar un ceas, departe de acești demoni negri”

Din nefericire n-am putut să-l împărtășesc în starea în care se afla, pentru că-și mișca mereu capul în ambele părți, își încorda mâinile și picioarele, tremurând tot. Peste puțin a început să horcăie și a murit disprețuind Sfânta Împărtășanie, fără să i se mai dea timp²²³.

Dacă ar fi cerut timp de pocăință, iar nu să se sature de viață, cu siguranță că Iubitorul de oameni Dumnezeu i-ar fi dat timp, ca să rostească cinci cuvinte: „Dumnezeule, iartă-mă, sunt păcătos”, suficient pentru a se împărtăși cu Prea Curatele Taine și ar fi plecat la ceruri. Cred însă și acum că toate cele întâmplate au fost pentru mine, în special, dar și pentru noi toți, un îndemn puternic spre pocăință, mai ales că fiind creștini trebuie să învățăm, să pricepem, să ne temem și să ne îndreptăm înainte de a fi prea târziu. Acum să înțelegem iar nu după ce murim, pentru că iată acum este timpul

²²³ Din consemnările personale

binevenit, acum este „ziua mântuirii”²²⁴. Pocăința se cultivă din acest moment în fiecare zi și-n fiecare clipă, ea trebuie să devină una cu răsufierea noastră. Dacă ne arătăm păsuitori și căldicei, s-ar putea să nu mai primim timp de pocăință pentru că există și o moarte fulgerătoare, care ne lipsește de voința și dispoziția pentru aceasta. O altă ispită este să credem despre noi că suntem îndreptățiți și sfinți!

86. Cândva, o femeie trăia în posturi și rugăciuni. Părea evlavioasă, dar era stăpânită de multă mândrie și se considera pe sine sfânta. De asemenea, ținea minte răul, iar dacă se certa cu cineva nu mai putea să-l privească în ochi. La un moment dat s-a îmbolnăvit și a chemat preotul să se spovedească, dar nu sincer. Aceasta fac de obicei unii creștini superficiali care ascund păcatele mari și le vădesc pe cele mici. În sfârșit, când preotul a adus Sfintele Taine ca s-o împărtășească, femeia s-a întors cu fața la perete, căci nu putea să le privească. În aceeași clipă, din îngăduință dumnezeiască, a mărturisit cu voce tare: “Precum eu din mândrie nu iert pe cei care mi-au greșit, ci mi-e scârbă de ei, așa și Domnul acum își întoarce fața de la mine și nu vrea să intre în sufletul meu ticălos. N-o să văd Împărăția Cerurilor, ci o să ard în iadul cel veșnic. Și rostind aceste cuvinte a murit”²²⁵.

Despre existența vânilor ne amintește și rugăciunea către Maica Domnului de la Pavcerniță: „Și în vremea ieșirii mele, ticălosul meu suflet păzindu-l și întunecatele fețe ale viclenilor diavoli departe de dânsul alungându-le...”.

Din exemplele pe care le-am dat este clar că sufletul când vede demonii, se teme, se cutremură și cere ocrotirea sfinților îngeri și a Maicii Domnului.

De asemenea, rugăciunea de la Miezonoaptea de sâmbătă ne pomenește despre prezența diavolilor vămuitoari: „...ca nu cumva vicleanul sfat al celui potrivnic să mă întâmpine și să mă împiedice, pentru păcatele pe care le-am făcut cu știință și cu neștiință, în viața aceasta. Milostiv fii mie, Stăpâne și să nu vadă sufletul meu nestrălucitul și întunecatul chip al demonilor celor vicleni, ci să-l ia pe dânsul îngerii Tăi cei străluciți și

²²⁴ II Corinteni 6, 2

²²⁵ Revista “Schimbarea la față”, nr. 10, iul-dec. 1998 (Asociația Agriniu, filantropică și de cultură)

luminați. Dau slavă Numelui Tău Celui Sfânt și cu puterea Ta mă ridică la Scaunul Tău cel dumnezeiesc. Când mă vei judeca, să nu mă apuce mâna stăpânitorului lumii acesteia, ca să mă arunce pe mine păcătosul, întru adâncul iadului...”

Aceste rugăciuni grăiesc totul.

De multe ori, chipul mortului exprimă liniște și seninătate, alteori bunătate, frumusețe sau strălucire. Uneori devine copilăros și voios, parcă doarme liniștit, alteori chinuit de groază și împietrit, înmărmurindu-i pe cei de lângă el. Desigur, aceste observații nu sunt convingătoare și hotărâtoare pentru starea sufletului, pe care de obicei le răspândesc monahii. Doar Domnul Iisus Hristos, știutorul inimilor, cunoaște adâncul și judecățile lui Dumnezeu.

Toate subiectele abordate despre judecata parțială, starea intermediară și vămuirea sufletelor duc la concluzia că cererile Bisericii, alături de celelalte amintite și mai ales de Sfânta Liturghie, sunt de mare folos sufletelor fraților noștri adormiți. Toate relatările și pozițiile Părinților Bisericii despre vămi nu au dobândit statutul de dogmă, ci aparțin Tradiției evlavioase. Starea intermediară a sufletelor este însă dogmă și caracterizează un mod și un gen de viață. Ea nu ne dezvăluie „unde” căci aceasta știe doar Dumnezeu, ci „cum” trăiesc sufletele în această stare, precizând pregustarea, sau a fericirii dumnezeiești sau a chinului veșnic. „Prima judecată” sau judecata parțială a omului este de asemenea, dogmă a Bisericii noastre.

Încheiem cu o întâmplare mărturisită la spovedanie de nepotul unui preot, cu mulți ani înainte.

87. Când era de 5-6 anișori, bunicul lui care era preot a murit. L-au înmormântat în ziua următoare, iar a treia zi trebuia să-i citească coliva la mormânt. Au plecat cu toții de-acasă la cimitir, într-o după amiază însorită. Acasă rămăseseră două mătuși, ca să pregătească pomana pentru cei care urmau să vină de la cimitir, și micuțul. Deodată, cineva a bătut la ușă. O mătușă îi spune micuțului:

- Fugi, copile, să deschizi ușa, că bate cineva!

Micuțul coboară și deschizând ușa îl vede pe bunicul, viu!

- *Bunicule, cum de te afli aici? N-ai murit? îl întrebă copilul cu naivitate copilărească. Și cum de ești așa de plouat?*

De la camilafcă și până jos preotul arăta ca scos din apă, parcă se strânseseră norii și-l udaseră learcă.

- *Afară nu plouă, bunicule, tu de ce ești așa de ud?*

- *Ascultă ceea ce-ți spun, copilul meu. Aceasta nu este apă din ploaie, ci sudoarea chinurilor. Acum s-au împlinit trei zile de când am trecut prin vămi... . Să spui asta bunicii, unchilor și mătușilor, tatălui, mamei tale și celorlalți că timp de trei zile vămile m-au cercetat. Acum sunt izbăvit, am scăpat, m-am mântuit, scumpul meu! Când se întorc să le spui să se aplece și să guste din această apă de pe jos căci este sudoarea chinurilor mele. Așa vor crede toți că ai vorbit cu mine... Și a dispărut.*

Micuțul a deschis din nou poarta ca să privească afară, să vadă unde a plecat bunicul, dar nu a mai văzut nimic!

Au venit părinții și au văzut locul plin de apa scursă din barba, epitrahilul și rasa bunicului. Copilul le-a spus dar n-au crezut, însă, când s-au aplecat și au gustat apa s-au convins. Era sărată ca și sudoarea.²²⁶

Deci să facem pomenile și tot ceea ce ține de ele cât suntem sănătoși și avem timp, căci mâine va fi prea târziu. Astăzi este „ziua mântuirii”, ocazia să ne rugăm pentru noi, pentru alții și pentru cei morți și poate puțin și pentru duhovnicul nostru.

După cererea aceasta, urmează altele două:

- **Încă ne rugăm pentru mila, viața, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea și iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu enoriași, ctitori și binefăcători ai sfântului locașului acestuia!**
- **Încă ne rugăm pentru cei ce aduc daruri și fac bine în sfânta și întru tot cinstita biserică aceasta, pentru cei care se ostenesc, pentru cei care cântă și pentru poporul care stă înaintea, așteptând de la Tine mare și multă milă!**

În acest timp preotul citește rugăciunea scurtă a Ecteniei cererilor:

²²⁶ Din consemnările personale

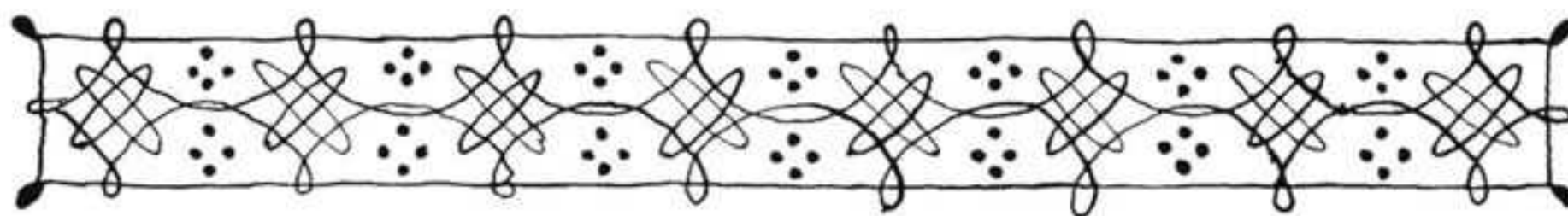

Doamne, Dumnezeul nostru, primește această rugăciune stăruitoare de la noi, robii Tăi, și ne miluiește pe noi, după mulțimea milei Tale, și trimite îndurările Tale peste noi și peste tot poporul Tău, care așteaptă de la Tine mare și multă milă.

Ecfonisul cu care se încheie Rugăciunea este o doxologie a Sfintei Treimi: **Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.**

9. CATEHUMENII

După lecturile biblice, predica și Ectenia cererilor, preotul liturghisitor continuă cu Liturghia catehumenilor. Desigur, ne întrebăm cine erau catehumenii, cum arătau și dacă mai există astăzi. Răspundem că, începând cu vremurile primare ale creștinismului, dacă un păgân își arăta dorința să devină creștin, credincioșii îl îndrumau la episcopul locului ca să-l înscrie în rândul catehumenilor. El nu era botezat imediat. Sfântul Grigorie Palama ne spune următoarele:

„Când episcopul află că a venit cineva care cere să fie botezat, el însuși, în primul rând ca urmaș al Stăpânului iubitor de bine, înalță mulțumire duhovnicească lui Dumnezeu, voitoul și pricinuitorul oricărui fel de bine. După aceea, cheamă pe credincioșii Bisericii pe care o păstorește să sărbătorească împreună mântuirea celui care a venit și să lucreze împreună catehizarea lui. Îl întreabă pe acela din ce motiv vine la Biserica lui Hristos. Când îi răspunde că dorește, cu mijlocirea și lucrarea sfinției sale și a celorlalți creștini să devină fiu al lui Dumnezeu și să se bucure de darurile dumnezeiești și cerești. Episcopul îi spune că, deoarece vine la Dumnezeul cel adevărat, desăvârșit și fără de păcat, trebuie să se schimbe din momentul venirii, dar pentru tot restul vieții. Și când acela consimte că dorește o viață ca aceasta, episcopul îl pecetluiește și poruncește preoților să-i înscrie numele în ceata celor mântuiți, ca un îndrăgostit de viața cea veșnică.”²²⁷ Catehumenilor li se îngăduia să intre în Biserică, să stea într-un anumit loc, de obicei, în pronaos, să asculte Sfânta Liturghie, dar nu în întregime. Se rugau împreună cu ceilalți creștini și după ce auzeau citirile, predica, ectenia și cererile speciale pentru catehumeni, diaconul îi chema și ieșeau afară, la cuvintele „ca

²²⁷ Protopresbiter Calinic C., „Biserica Creștină”, op. cit., pag. 415

nimeni din cei chemați să nu rămână”. În mod obișnuit, cateheza ținea în jur de trei ani, iar în ultimul an, catehumenii se pregăteau pentru Botez, în special de Paște. De aceea, în Postul Mare, toți cei propuși pentru Botez intrau în ceata celor luminați sau a celor care se îndreptau către „Sfânta Luminare”. Pentru aceștia se făcea o ectenie a cererilor la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite și apoi plecau împreună cu catehumenii, înainte să înceapă Liturghia credincioșilor, la cuvintele: „Câți sunteți pentru luminare, apropiați-vă”. În Biserica veche, în afară de catehumeni care erau obligați să iasă din Biserică, mai erau și alții care chiar dacă se botezaseră și erau înscriși în cataloagele Bisericii ca și credincioși, nu luaseră seama la viața lor și căzuseră în păcate de moarte. Acestea erau cunoscute lumii, scandalizau comunitatea credincioșilor și dădeau prilej păgânilor idolatri să-i judece pe creștini. Regula pentru toți aceștia era să rămână în afară bisericii. Aceia dintre ei care se pocăiau sincer, mai târziu, primeau îngăduință să rămână, ca și catehumeni, în biserică, să asculte Sfânta Liturghie, până la predică, doar atât”.

88. *În anul 1979, în săptămâna a cincia a Postului Mare am ținut predică la biserica Sfântul Vasile din Pireu, despre Sfânta Maria Egipteanca și despre pocăință. M-am referit la câteva categorii de păcătoși și la spovedania care se făcea public în anii de început ai Bisericii noastre, în catacombe și în bisericile de atunci. Un creștin practicant, în jur de 60 de ani, avea o patimă mare de care nici la vârsta aceasta nu reușise să scape și de aceea era lipsit de Sfintele Taine. În Duminica următoare, a Floriilor, am avut Sfânta Liturghie cu arhieru. Când, cu ajutorul lui Dumnezeu, am ajuns la sfârșit, iar preoții stăteau în fața Ușilor Împărătești pentru Apolis (Otpust) (adică diaconul rostește: „Domnului să ne rugăm”, iar episcopul: „Binecuvântarea Domnului să vină peste voi toți, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni”) de lângă scaunul arhieresc am auzit strigătul creștinului despre care am vorbit:*

- Eu sunt acela care am făcut..., eu sunt acela care am făcut..., și a mărturisit patima sa în biserică plină de credincioși. Noi toți am rămas încremeniți și fără glas. Episcopul însă nu s-a pierdut și a continuat Apolisul.

Care a fost urmarea acestei mărturisiri? Precum ne-a mărturisit el însuși după aceea, i s-a luat o piatră de pe inimă, a scăpat de păcat pentru totdeauna, iar la prima Sfântă Liturghie s-a împărtășit²²⁸.

Sfatul meu este acesta: când ne spovedim, s-o facem cu sinceritate și exactitate. Revenind la gruparea celor căzuți în păcate de moarte pe care i-am amintit în trecere, aceștia erau mustrași aspru de Biserică, și primeau canoane. Ei erau împărțiți în mai multe categorii precum:

- Excomunicații sau blestemații

Biserica i-a rupt pe aceștia cu desăvârșire de trupul ei, considerându-i ca morți. Erau acceptați în sânul ei doar în urma unei căințe îndelungi și reale, prin mărturisire și semnarea libelei. Aici se încadrau și ateii. Conform Sfintelor Canoane, cei care lipseau de la Sfânta Liturghie trei duminici la rând fără motiv întemeiat, boală sau altceva, erau afurisiți. Astăzi, măsura aceasta s-a desființat, dar atunci se aplica și avea rezultate tămăduitoare. Biserica hotăra, iar creștinii făceau ascultare absolută.

- Plângătorii și truditorii

Este vorba despre creștinii cu păcate de moarte care rămâneau în afara bisericii, sub cerul liber, iarna și vara (în zăpadă, ploaie, frig, grindină sau caniculă) și cereau de la creștinii dinăuntru, cu multe lacrimi, în genunchi, să se roage lui Dumnezeu pentru iertarea lor. Nu primeau nici anafură.

- Cei căzuți

Erau cei care rămâneau în biserică, stând continuu în genunchi, chiar și în Duminici. Din cauza mulțimii păcatelor primeau doar binecuvântarea episcopului sau a preotului care slujea și plecau împreună cu catehumenii din biserică.

- Cei opriți

Există și astăzi în număr mare, acei creștini opriți de la Împărtășanie. Ei urmăresc Sfânta Liturghie până la sfârșit și

---

²²⁸ Din consemnările personale

iau anafură. Dintre aceștia era o altă categorie specială care rămâneau la Sfânta Slujbă, se împărtășeau cu Sfintele Taine dar erau opriți să plămădească ofrande, să aducă Cinstitele Daruri spre a fi sfințite (prescură, vin, lumânare, untdelemn) la sfânta biserică.

- Cei stăpâniți de duhuri necurate

Aceștia constituiau o categorie specială, ieșeau împreună cu catehumenii și rămâneau în pronaos. Fuseseră botezați, dar deveniseră îndrăciți.

Constituțiile Apostolice referitor la aceștia ne spun următoarele: când diaconul rostea: **Câți sunteți chemați, ieșiți..., cei chemați, ieșiți...**, adresându-se și către cei stăpâniți de duhurile necurate, adaugă: „Rugați-vă cei stăpâniți de duhuri necurate... Pentru aceștia, toți să ne rugăm cu sârguință, ca Iubitorul de oameni, Dumnezeu nostru, prin Iisus Hristos, să certe duhurile necurate și viclene și să-i izbăvească cu rugăciunile Lui de stăpânirea celui străin..., câți sunteți stăpâniți ieșiți...”²²⁹

Și această rânduială liturgică veche s-a diminuat, ca și atâtea altele, și a dispărut. Vrednicul de pomenire, părintele Ghervasie Paraschevopoulos spune despre cei stăpâniți de duhuri necurate următoarele: “Nu este îngăduit ca la începutul Liturghiei credincioșilor, diavolii gâlcevitori, ascunși și încuibați în frații voștri suferinzi, să cânte, să urle, să blesteme și să facă nerânduială, mai ales la ceasul când credincioșii sunt chemați „să închipuie în taină pe Heruvimi și să primească pe Împăratul Slavei”²³⁰. În zilele noastre există foarte multă știință, toleranță, dar și dezordine.

- Ascultătorii

Aceștia puteau să fie iudei sau păgâni care intrau în pronaos, ascultau și urmăreau prima parte a slujbei, în special predica, și după aceea ieșeau împreună cu catehumenii din biserică și din sinaxă. Deci, pe când chinuiții și plângătorii rămâneau afară, ascultătorii, iudei sau păgâni, intrau în pronaos.

²²⁹ Constituțiile Apostolice, cartea a VIII-a, VEPES, Vol. 2, pag. 5

²³⁰ Arhimandritul Ghervasie Paraschevopoulos, „Tâlcuire călăuzitoare”, op. cit., pag. 148

Diaconul se adresa și ascultătorilor: „Ca nimeni dintre ascultători și dintre cei necredincioși să nu rămână...”. Și pentru ca să nu-i întristeze, în momentul plecării lor, slujitorul se ruga fierbinte pentru aceștia: „Ca Domnul Dumnezeu, atotmilostivul, să deschidă urechile inimii lor... să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului..., să le dea lor petrecere fără prihană...”.

Interesul Bisericii pentru ascultători era real, deoarece cei mai mulți ieșeau cu lacrimi în ochi, iar ceilalți în acest timp cântau cu evlavie și de multe ori: „Doamne miluiește”! Mulți dintre Părinții îmbunătățiți și dintre reprezentanții Bisericii noastre sunt de părere că în condițiile de astăzi se impune crearea unei noi tagme de catehumeni care au nevoie imediată de cateheză și evanghelizare. Printre aceștia se numără: indiferenții, căldiceii, nestatornicii, ignoranții, împietriții, îndoielnicii, puțin credincioșii și rău credincioșii, cei care nu se pocăiesc și ceilalți, adică noi toți. Faptele noastre mărunte fac cunoscută credința noastră puțină, iar Dumnezeu Cel în Treime nu ne descoperă tainele acesteia, deoarece patimile stăpânesc sufletul nostru iar mintea noastră întunecată distruge viața duhovnicească. Păstorii sunt indiferenți, stâna nepăzită și neîngrădită, ogorul nelucrat și nedestelenit. Iar lupii cei răpitori sfășie nestingheriți sufletele nepângărite, ca și cum Hristos ar fi murit.

Toate acestea vădesc neglijența și lipsa de grijă în păstoria cuvenită a turmei cuvântătoare a lui Hristos, o realitate dură, de care toți păstorii vor da seama în Ziua Judecării. Nu este ușor astăzi să fie cineva preot. Deși lumea îi sărută mâna și-i face plecaciuni, epitrahilul de pe grumazul lui atârână foarte greu. Dumnezeu să ne miluiască pe toți, iar noi să ne rugăm pentru toți păstorii noștri. Exemplul patri-arhului de Constantinopol, Nichifor, ne arată care trebuie să fie poziția Bisericii și în special, a episcopilor ei, față de desfrâul moral:

89. Episcopul Nichifor (829 d. H.) când a văzut intrând în biserica Prea Curatei din Vlaherne pe Marchezina, aristocrată renumită și amanta Împăratului, a alungat-o imediat din biserică. I-a cerut să lepede păcatul desfrânării prin pocăință adevărată și să ia canon. Până la încheierea canonului urma să rămână în pronaos, ca toți penitenții, împreună cu catehumenii. Toate aceste

porunci au fost rostite în auzul credincioșilor din Biserică. Incidentul a fost consemnat de către istoricul Eusebiu în „Istoria în date”²³¹.

Din cele spuse până acum, am aflat că pronaosul era, pe de o parte, penitenciarul pedagogic atât pentru cei simpli, cât și pentru conducători și împărați, iar pe de altă parte matricea duhovnicească a bisericii unde se nașteau catehumenii. Îmbrăcați apoi cu haina luminoasă a înțelepciunii dumnezeiești, la Sfântul Botez aceștia deschideau ochii la lumina vieții în Hristos.

- **Cei credincioși pentru cei chemați să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe dânșii, să-i învețe cuvântul adevărului, să le descopere evanghelia dreptății, să-i unească pe dânșii cu sfânta Sa sobornicească și apostolească Biserică.**

Aceste patru cereri sunt de o importanță deosebită pentru că arată interesul viu al Bisericii pentru catehumeni. În prima cerere ne rugăm ca Domnul să aibă milă de ei, iar în a doua să le dăruiască credință în Domnul nostru Iisus Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu și Mântuitorul tuturor, în Sfânta Treime, în Maica Domnului, Fecioara Maria, în pronie, minuni, nemurirea sufletului, în minunile sfinților, sfintele moaște și icoane, apoi în credință, în Tradiție, în a doua venire și judecata lui Dumnezeu, în veșnicia raiului și a iadului.

Credința este darul lui Dumnezeu oferit doar acelor care au o disponibilitate bună spre a crede și spre a trăi după voia Lui. Să nu dorim, așadar, vreun bun material, ci credința cu care nimic nu se poate compara și pe care ne-o va cere Domnul când va veni întru slavă la înfricoșătoarea Judecată.

„Când va veni Fiul Omului, va mai afla credință pe pământ”²³²? Va fi oare aceasta adevărată, vie și jertfelnică, în inimile voastre?

Să ne amintim de chinătorii sfinților mucenici, care constituiau o categorie de catehumeni specială și neobișnuită. În urma chinurilor înspăimântătoare la care-i supuneau, aceștia descopereau în martiri credința nezdruncinată, moralul

²³¹ Protopresbiter Calinic C, „Biserica Creștină”, op. cit., pag. 145

²³² Luca 18, 8

ridicat, marea pace interioară, bucuria acceptării martiriului, și rezistența în suferințe. După aceea, vedeau iubirea, lipsa de răutate, îndelunga răbdare, iertarea chiar față de călăi, și acestea îi mișcau adânc, provocând în sufletele lor o renaștere duhovnicească și pe loc mărturiseau credința în Mântuitorul Hristos, ca să primească imediat botezul, cel al martiriului.

Această stare și comportare a martirilor în fața chinurilor înspăimântătoare era de cele mai multe ori o cateheză vie, învățătura cea mai solidă, atât pentru călăi, cât și pentru păgânii idolatri, precum și întărire și putere de a mărturisi pentru creștini. Biserica primară schimba numele catehumenilor și le prefera pe acelea care aveau în conținutul lor numele lui Dumnezeu și al lui Hristos (de exemplu: Teofil, Teofilia, Filotheiu, Filotheia, Teodor, Teodora, Hristodul, Hristodula, Teoctist, Teoctista, Dorothei, Dorothea s. a). Acestea ar trebui să le știe cei dintre noi care insistă să pună copiilor nume care n-au nici o legătură cu istoria Bisericii noastre, cu numele pline de slavă ale Martirilor și Sfinților, ce ne amintesc de credința și virtutea lor.

Catehumenii din al treilea an de cateheză se numeau „luminați”, și în timpul Postului Mare veneau în fiecare zi la biserică, când se săvârșea ceasul întâi. Acolo li se citeau exorcizările, ca sufletul lor să fie eliberat de puterea diavolului și urma cateheza zilnică. Se vindeca sufletul, punându-se și bazele credinței. Cu șapte zile înainte de Săptămâna Mare, cateheza avea ca temă Simbolul de credință. În Duminica Floriilor, episcopul cerceta dacă cei luminați cunosc Crezul nu numai cu mintea, dar și ca modalitate de viață.

În afară de cateheză și exorcizări care se desfășurau în biserică, cei luminați purtau o luptă duhovnicească în toată perioada Postului Mare, încurajată de Sfântul Grigore Teologul: „Ajutor bun spre a reuși în ceea ce râvnești îți sunt postul, privegherile, rugăciunile, lacrimile, omorârea trupului și mulțimea altor lupte duhovnicești, împreună cu milosteniile”²³³. Acestea ne sunt necesare și nouă tuturor celor care suntem catehumeni în căință. În timpul slujbei din Sâmbăta Mare și

²³³ Sfântul Grigorie Teologul, „Cuvântare la Sfântul Botez”, Omilia 40, EPE, vol. 4, pag. 299

ajunul Duminicii Paștelui se făceau lepădarea de satana și unirea cu Hristos. Urma, în seara Învierii, rânduiala Botezului. Obișnuința, păstrată în Biserica Ortodoxă, ca cei botezați să primească Taina la puțin timp după naștere, așa numitul „botez al pruncilor” a dus la dispariția cu desăvârșire a catehezei înainte de Botez. Aceasta revine acum ca o datorie a nașului și a părinților. A fi „naș” înseamnă a prelua responsabilitatea de a învăța pe finul prunc dogmele credinței, cel puțin pe cele elementare: rugăciunea, cercetarea Sfintei Scripturi, postul, înfrânarea, spovedania, mersul la biserică, împărtășirea, paza simțurilor, ascultarea față de duhovnic și de Biserică, respectul față de Tradiție și învățătura Bisericii despre natura divino-umană a lui Hristos, despre Maica Domnului și sfinți ș.a. Nașul are, prin urmare, o mulțime de îndatoriri duhovnicești pe care, astăzi nu le cunoaște sau le tratează cu indiferență și uneori chiar cu o atitudine potrivnică.

90. În mănăstirea Sfântul Dionisie din Sfântul Munte trăia un călugăr care se numea Agapie. Pe când era în Franța, înainte de călugărie, ducea o viață depravată, plină de necurăție. Avea meseria de constructor și se numea Antonie. Într-o noapte în somn, i-a apărut un tânăr cioban care i-a zis:

-Sunt Dimitrie din satul tău. Îți amintești de mine? Ia seama să nu te lepezi de mine și te voi apăra!

Când s-a trezit, se întreba: cine să fie oare? cine este acest cioban Dimitrie? N-a reușit să-și răspundă la întrebare.

În altă zi, în timp ce lucra, a căzut de pe o schelă de la etajul al șaptelea și a scăpat fără nici o zgârietură. Toți francezii și grecii i-au zis: ai avut un sfânt dacă ai scăpat de la o asemenea înălțime. Amintindu-și de visul cu Dimitrie, a înțeles că l-a salvat Sfântul Dimitrie, care a devenit ocrotitorul lui. (Biserica din satul lui avea acest hram). De atunci a dus o viață cumpătată, fără păcate și mergea în fiecare duminică la biserică. De la un prieten grec de-al lui a învățat câteva rugăciuni pe care le zicea. Într-o dimineață când se ruga, i-a apărut același tânăr, sfântul Dimitrie, și l-a întrebat: - Ce rugăciune faci?

- Sfinte Dumnezeule..., Prea Sfântă Treime..., Tatăl nostru...,

- Foarte bine, dar vreau să înveți și „Cruce însemnând Moise cu toiagul...”, i-a zis sfântul.

- Dar n-o știu, cum s-o zic?

-*Ascult-o și învață. Și sfântul a început s-o cânte melodios. Antonie a rămas fără glas, plin de admirație. Ezita însă pentru că era neînvățat și ignorant.*

- *Cum să învăț eu asta? Nu pot!*

- *Ți-l voi spune din nou! Antonie iarăși șovăia.*

- *Atunci, mergi la prietenul tău, croitorul Gheorghe, care cântă și la biserică, să te învețe. Și s-a făcut nevăzut!*

Rămas pe gânduri, Antonie a mers și l-a aflat pe prietenul său, căruia i-a povestit despre vedenia și porunca sfântului. Când a auzit cele întâmplare, acela a înmărmurit. Pentru că în acel ceas avea de lucru i-a zis să treacă după-amiază. Antonie a venit și prietenul lui i-a cântat de mai multe ori, i-a scris și pe hârtie. La un moment dat, croitorul fiind inspirat de sus i-a zis:

- *Antonie, prietene, lasă toate, căci Dumnezeu te-a hotărât pentru altă viață. Adună-ți câte ai și fugi acum la Ierusalim sau la Sfântul Munte. (Acestea toate le-a spus părintelui Lazăr de la Dionisiu în 1954 când era bolnav și-l îngrijea în boala lui).*

- *De atunci și eu, părinte Lazăr, am început să mă gândesc să părăsesc lumea și viața păcătoasă pe care am dus-o cu femei și în beții, precum știi, și ca să nu mai lungesc vorba, am vândut tot ce am avut și am venit aici la Sfântul Munte.*

- *A, bine, i-a zis părintele Lazăr, ești de toată lauda. L-ai rănit pe diavol la vârsta asta, fugind din mrejele lui. Când a părăsit lumea pentru Sfântul Munte, călugărul Agapie avea 50 de ani²³⁴.*

Dumnezeu nu ține de vremuri și timpuri, și-l cheamă pe om pe drumul mântuirii în momentul cel mai potrivit, iar mijloacele folosite sunt multe. Chemarea și cateheza făcută părintelui Agapie, fostul Antonie, de către Dumnezeu Însuși prin Sfântul Dimitrie, le reia astăzi Biserica prin predica, activitatea apostolică diversă, învățătura, mulțimea cărților Sfinților Părinți publicate și posturile religioase de radio. Noi toți cei de acum suntem catehumeni și reevanghelizați prin cuvântul mântuirii. Deci să nu întoarcem spatele chemării lui Dumnezeu, ci să ne folosim de ea cât mai bine, cu harul și ajutorul Sfântului Duh primit prin Sfintele Taine.

²³⁴ Lazăr Monahul Dionisiatul, „Povestiri dionisiate” op. cit., pag. 65-66

PARTEA A DOUA
LITURGHIA
CREDINCIOȘILOR

10. RUGĂCIUNILE PENTRU CEI CREDINCIOȘI

La 15 octombrie se face pomenirea unui monah martir. Povestirea vieții sale este foarte folositoare. Ea a fost scrisă în secolul al XII-lea de către Mauriciu, diacon al Bisericii lui Hristos. Iată-o:

91. *Un călugăr trăia într-o mănăstire din Egipt și era de mulți ani ucenicul unui bătrân. Din invidia diavolului și cedând ispitelor demonice, a lepădat ascultarea și părăsindu-l pe bătrân a coborât în Alexandria, ca să devină misionar. Bătrânul, desigur, l-a înștiințat că fugind de ascultare va avea mustrare și canon greu, el însă n-a luat seama ci și-a făcut voia coborând în oraș. Erau atunci ultimii ani ai prigoanelor împotriva creștinilor. În Alexandria a fost prins de conducătorul idolatru, (mai ales că avea rasă de monah care-l deosebea de ceilalți) și constrâns să lepede schima și pe Hristos. El însă, a stăruit cu curaj în credință și atunci i-au scos veșmintele și l-au biciuit cumplit. A rămas nezdruincinat în credință și după multe chinuri călăii, i-au tăiat capul, iar trupul i l-au aruncat în afara cetății ca să-l mănânce fiarele sălbatice. Creștinii evlavioși, însă, care se aflau la locul martiriului, au mers noaptea pe ascuns și i-au luat moaștele. Le-au uns cu mir, le-au înfășurat în giulgiu curat și le-au așezat într-o raclă, așa cum se cuvine martirilor. După aceea, au așezat racla în Sfântul Altar al unei biserici din Alexandria. De fiecare dată însă când se săvârșea Sfânta Liturghie, iar diaconul rostea: „Câți sunteți chemați ieșiți, ca nimeni din cei chemați să nu rămână...”, racla cu moaștele sfântului martir se ridica în aer, din Sfântul Altar și trecea pe deasupra capetelor credincioșilor până în pronaos, unde rămânea până la Apolis. Când preotul rostea: „Pentru rugăciunile...”, racla se întorcea la locul ei, în Sfântul Altar. Toți se mirau și se minunau de acest lucru, dar nu puteau să-l explice. Faptul a provocat creștinilor teamă și spaimă, de aceea au alergat la un ascet recunoscut și renumit, ca să le explice această ciudățenie. Acela s-a așezat la post și rugăciune și*

a primit răspuns. După câteva zile i s-a arătat îngerul Domnului și i-a spus:

- Nu te minuna și nu te mira! Pe acest frate, care s-a învrednicit să-și verse sângele pentru Hristos, și căruia nu i se îngăduie să rămână în Sfântul Altar când se săvârșește Jertfa cea fără de sânge, află că îngerul Domnului îl scoate și-l duce în pronaos, pentru că în vremea uceniciei la bătrânul lui, a lepădat ascultarea. Iar când acesta i-a dat mustrare și canon, după dreptate, acela l-a lăsat și a plecat „legat” în Alexandria. Ca martir a primit cunună, dar, legat fiind de epitimia bătrânului său, nu poate să rămână în Sfântul Altar în timpul Liturghiei credincioșilor pentru că aparține cetei celor care se căiesc, care nu și-au împlinit canonul. Deci la Liturghia credincioșilor trebuie să fie în pronaos, împreună cu catehumenii și cu cei care se pocăiesc. Starea lui poate fi îndreptată dacă bătrânul îl dezleagă de canon, căci nu știe că ucenicul său a murit mărturisind credința sfântă a lui Hristos, nevoind să jertfească idolilor.

Toate le-a descoperit îngerul Domnului acestui mare părinte. Știind acestea, acel sfânt nevoitor și-a luat toiagul și a mers la bătrânul martirului și i-a spus toate. După aceea, au coborât împreună în Alexandria, au mers la biserică unde se aflau moaștele, au deschis racla și i-au citit rugăciunea de dezlegare de canon. La sfârșit, după ce l-au sărutat, au închis racla și cu multă rugăciune, preamărindu-L pe Dumnezeu, au plecat. De atunci, când se săvârșea Sfânta Liturghie moaștele rămâneau nemișcate la locul lor în Sfântul Altar, răspândind mireasmă în toată biserică, tuturor credincioșilor care se aflau acolo²⁶⁴.

LITURGHIA CREDINCIOȘILOR

Câți sunteți chemați ieșiți, cei chemați ieșiți, ca nimeni din cei chemați să nu rămână...

La acest îndemn al diaconului, grupul catehumenilor și al celor pocăiți pleca din biserică și rămâneau doar cei consacrați și credincioșii. către aceștia se adresa și se adresează și acum

²⁶⁴ Langhis Matei, *Marele Sinaxarist*, op. cit., vol. 10, Atena, 1964², pag. 333

diaconul prin cuvintele: „Câți sunteți credincioși..., iară și iară, cu pace Domnului să ne rugăm. Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi Dumnezeu cu harul Tău”. În Biserica primară, cei care rămâneau se împărtășeau toți cu Prea Curatele Taine. Astăzi lucrurile s-au schimbat, cei mai mulți dintre creștini sunt căldicei și indiferenți. Ei vin la Biserică fără conștiință religioasă și participă din obișnuință doar la nunți, botezuri, parastase și înmormântări sau la diverse momente oficiale. Nu vin, însă, la Spovedanie și Împărtășanie, două Sfinte Taine fundamentale și mântuitoare ale credinței noastre. Cu toate acestea, cred despre ei înșiși că sunt oameni buni, și iubesc pe toată lumea. Toți acești „buni” și nebisericoși ignoră însă, cu desăvârșire, adevărurile credinței noastre, disprețuiesc poruncile evanghelice și-și satisfac în fiecare zi și în orice chip patimile. Sunt omenoși, altruști și buni dar, din nefericire, iadul este plin de astfel de oameni, pentru ca nu este suficient să fii bun, ci și credincios în fapte și lucrare, cu credința lucrătoare²⁶⁵. „Arată-mi credința din faptele tale”²⁶⁶. Prima lucrare a credinței este crezul în Treimea cea Sfântă, în Persoana divino-umana a lui Iisus Hristos și în învățătura Lui dumnezeiască, în Răstignire, Înviere, Parusie și Judecată, în viața viitoare, în veșnicia sufletului, în rai sau iad: „Credința fără fapte este moartă”²⁶⁷. Și trebuie să fie expresia lucrării voii lui Dumnezeu și a osteneții duhovnicești de fiecare zi. Virtutea aceasta dobândită de Apostoli, de Părinții ortodocși ține lumea. Prin urmare, pentru mântuire nu este suficient să fii om bun, căci să nu uităm, fiecare om are răul în el și nimeni nu se poate lăuda cu inima neprihănită. Cuvântul lui Dumnezeu ne spune că, „tot omul este mincinos...”²⁶⁸, „Face rele din tinerețile lui...”²⁶⁹, „...Cine ar putea să scoată ceva curat din ceea ce este necurat? Nimeni, chiar dacă viața lui ar fi doar o zi pe pământ”²⁷⁰, „...căci toți greșim în multe”²⁷¹.

²⁶⁵ Galateni 5, 6

²⁶⁶ Iacov 2, 18

²⁶⁷ Iacov 2, 26

²⁶⁸ Romani 3, 4

²⁶⁹ Facere 8, 21

²⁷⁰ Iov 14, 4-5

²⁷¹ Iacov 3, 2

Deci, unul este omul bun și altul cinstitorul de Dumnezeu și sfântul. Nimic nu ne folosește dacă mergem la biserică doar din obișnuință, fără să credem adevărurile divine. De aceea, înainte de săvârșirea Tainei Sfintei Euharistii, diaconul zice: „Câți sunteți credincioși...”.

Nu putem să intrăm în viața veșnică, nu ne putem apropia de Taina Împărtășirii cu Duhul Sfânt dacă mai înainte n-am realizat unitatea credinței. Potirul vieții comun implică și credința obștească. Sfântul Irineu ne asigură că: „credința noastră este aceeași în Sfânta Euharistie, iar Sfânta Jertfă se sprijină pe credință”²⁷², de aceea trebuie să participăm în fiecare Duminică la Sfânta Liturghie.

Iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm... . După ce rostește „**Cei credincioși...**”, diaconul continuă cu o scurtă rugăciune care se încheie cu **Înțelepciune**. Importanța acestui cuvânt constă în faptul că ceea ce se va săvârși peste puțin timp este dovada înțelepciunii lui Dumnezeu pentru mântuirea oamenilor.

Preotul stă în fața Sfintei Mese, desface Sfântul Antimis, ca să săvârșească Taina Sfintei Euharistii, în timp ce zice prima rugăciune pentru credincioși:

Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeul Puterilor, care ne-ai învrednicit pe noi a sta și acum înaintea Sfântului Tău Jertfelnic și a cădea la îndurările Tale, pentru păcatele noastre și pentru păcatele cele din neștiință ale poporului. Primește Dumnezeule rugăciunea noastră, fă-ne să fim vrednici a-Ți aduce rugăciuni, cereri și jertfe fără de sânge, pentru tot poporul Tău; și ne învrednicește pe noi, pe care ne-ai pus întru această slujbă a Ta, cu puterea Duhului celui Sfânt, ca fără de osândă și fără de smintea-lă, întru mărturia curată a cugetului, să Te chemăm pe Tine în toată vremea și în tot locul și auzindu-ne pe noi milostiv să ne fii nouă, întru mulțimea bunătății Tale.

Prin rugăciunea aceasta preotul își exprimă mulțumirea lui și a credincioșilor pentru cinstea mare pe care ne-o face Dumnezeu să stăm toți în această vreme, în fața Sfântului

²⁷² Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie”, op. cit., pag. 210

Altar, în Biserica cea Sfântă, ce se deosebește de celelalte altare lumești, în special de cele satanice.

Liturghisitorul mai mulțumește pentru că Dumnezeu l-a învrednicit să ceară îndurările milostivirii Lui pentru păcatele sale și cele din neștiință ale poporului. După aceea mai cere ca Domnul să-l facă vrednic de Jertfa Euharistică și îndrăzneț ca să cheme numele Lui cel Sfânt. Curățenia preotului este condiția slujirii fără de osândă a înfricoșătoarelor Taine.

Sfântul Ioan Hrisostom arată că sufletul preotului trebuie să fie mai curat decât razele soarelui²⁷³, iar Sfântul Teognost spune că: „Preotul trebuie să fie asemenea cetelor îngerești neprihănite”, altfel, amestecând întunericul cu lumina, putoarea cu mirul, va auzi cu siguranță acel „vai”, adică tânguirea veșnică și pierderea sufletului său, pângăritor de cele sfinte. Gândiți-vă cum trebuie să fie mâinile care slujesc aceste Sfinte Taine, și limba din care izvorăsc cuvintele dumnezeiești; apoi cât de sfânt și de curat sufletul care prin harul preoției, a primit pe Duhul Sfânt! Vrednicia preotului care slujește constă în primul rând din „adâncul smereniei”. El se smerește pe sine ca o oaie pregătită spre junghiere, considerându-i pe toți mai presus decât el. Este praf și țărână, necurăție și câine.

Sfântul Teognost încheie; „Totdeauna să plângi că te-ai învrednicit de chemarea la prietenie și rudenie cu Dumnezeu prin atingerea de Sfintele Daruri ale Prefacerii înfricoșătoare, datorată smeritei Sale iubiri de oameni și nespusei Lui bună-tăți”²⁷⁴. Preotul, prin smerenie își dă seama că în fața Altarului stă în locul lui Hristos.

Preoții toți și în special candidații la preoție, trebuie să cerceteze frecvent *Capetele Sfântului Teognost* 13-23; 37-38; 50-60, din Filocalie capitolul II și se vor folosi mult.

Cuvântul „Amin” cântat de credincioși la sfârșitul primei rugăciuni a credincioșilor arată că și aceștia, asemenea preotului simt înălțimea și dificultățile slujirii preoțești. De aceea, întreg poporul care se află în afara Sfântului Altar pătimește și se roagă împreună cu preotul care săvârșește

²⁷³ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Scrieri pastorale și ascetice”, I, Omilia 6, EPE 28, pag. 260.

²⁷⁴ Grigorie Ieromonahul, Dumnezeiasca Liturghie, op. cit., pag. 212

Sfânta Taină. Acest „Amin”! nu este ca un tunet din cer, cum se întâmplă la: „Binecuvântată este Împărăția...”, de la începutul Sfintei Liturghii, ci o participare frățească a credincioșilor la lupta și agonia preotului liturghisitor. (Astăzi mai este oare așa?)

Descoperim în această primă rugăciune pentru credincioși ceva foarte important: încălcările de poruncă dumnezeiască făcute de popor se numesc „fără de știință”, pe când cele ale preoților se numesc „păcate”. Oare de ce există această deosebire? Ignoranța ce caracterizează de regulă poporul, este considerată răul cel mai mare, pentru că reprezintă una dintre cele trei ispite care îl aruncă pe om în păcat. Uitarea, ignoranța și lenea nasc răul în sufletul omului. Sunt născătoarele fertile ale odraslelor vicleniei, răutății și, în general, ale păcatului. Și noi preoții greșim când poporul rămâne neluminat și nelucrat, dar și poporul greșește când refuză cu îndărătnicie să fie semănat și cultivat cu sămânța cuvântului dumnezeiesc. Iar când se seamănă credința, ea nu găsește terenul corespunzător, de aceea se vântură și se pierde...”, una lângă drum, alta pe piatră..., alta între spini”²⁷⁵. Nu este suficient să funcționeze foarte bine doar „emițătorul”- semănătorul, adică preotul vrednic, ci trebuie să fie într-o stare bună și primitorul - credinciosul. Dacă pământul este bun va primi cuvântul, dacă nu, îl va respinge. Noi preoții care îndrăznim să ne asumăm păstoria poporului și să ne ocupăm zi și noapte de Tainele Bisericii noastre nu avem dreptul să fim neștiutori. Cunoaștem legea și voia lui Dumnezeu din Sfintele Scripturi, de aceea și încălcările noastre nu le putem numi „din neștiință”, ci păcate, pentru că n-am dus lupta cea bună pentru mântuirea oilor cuvântătoare pe care le păstorum. Nu suntem oamenii postului, ai privegherii, ai rugăciunii și ai abstenenței. Din nefericire, nu viețuim la înălțimea atinsă de Apostolul Pavel: „Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard”²⁷⁶? Oare cine dintre noi a vegheat la mântuirea măcar a unui suflet? Poporul păcătuiește neștiind cuvântul evanghelic de aceea va fi bătut puțin, dar preoții greșesc cunoscându-l și de

---

²⁷⁵ Luca 8, 5

²⁷⁶ I Corinteni 11, 29

aceea, nevrednici fiind, „vor fi bătuți mult”²⁷⁷. Și turma va da răspuns pentru neascultarea față de voia lui Dumnezeu și față de îndemnurile Păstorului bun și sfânt.

92. *După cucerirea Constantinopolului, un ascet pășind printre ruinele cetății, a ajuns în fața unei biserici dărâmate și părăginite și a văzut o priveliște cutremurătoare: o scroafă cu purceii ei se afla pe Proscomidiar. A început să plângă și să se tânguiască pentru pângărirea locului sfânt. Atunci a apărut înaintea lui îngerul Domnului care i-a zis: Ava, de ce plânga? Știi că ceea ce ai văzut este mai plăcut lui Dumnezeu decât nevrednicia preoților care au slujit aici? Și îngerul a dispărut*²⁷⁸.

Deci, preotul înaintea Sfintei Mese, are sentimentul păcătoșeniei lui, al slăbiciunii și al nevredniciei și-L roagă pe Dumnezeu să-i ierte păcatele lui și pe cele din neștiință ale poporului, Îl roagă să-l facă vrednic a aduce Jertfa cea fără de sânge, „...fără de osândă și fără de sminteală, între mărturia curată a cugetului...”, și-L cheamă „...în toată vremea și-n tot locul...”.

Slujitorul care săvârșește Taina Sfintei Euharistii trebuie să aibă conștiința neosândită, curată și fără prihană căci, indiferent de treapta slujirii pe care se află, vai de el dacă săvârșind cele sfinte poartă în suflet vinovăția. Căderea într-un păcat este grea, dar aceasta înseamnă o nenorocire, un iad și o povară înzecită. Conștiința protestează, strigă, neliniștește și biciuiește nemilos mintea și sufletul preotului păcătos.

Vocea ei acuzatoare este glasul osânditor al lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Gură de Aur confirmă sentențios: „Mai bine să te muște vipera decât să te împungă conștiința zi și noapte. Judecata ei te biciuiește de nesfârșite ori și fără milă. Și dacă nu te căiești cu adevărat, ea te va chinui toată viața, pe lângă iadul ce te așteaptă pentru veșnicie.... Înțelege, o, slujitorule al Tainelor Bisericii, cât de înspăimântător lucru este să te judece conștiința! Și pe acest judecător înfricoșător o să-l ai continuu ca pe o amenințare în sufletul tău, căci acesta nu suportă biciuirea lui de zi cu zi”²⁷⁹.

²⁷⁷ Luca 12, 47

²⁷⁸ Teoclit Dionisiatul, Monahul, jurnalul “Presa ortodoxă”, nov. 2001, pag. 3

²⁷⁹ Haroni B. “Sfântul Ioan Gură de Aur, Antropologie pedagogică”, vol. 4, Atena, 1994, pag. 390-407

93. *Înainte cu mulți ani, m-a vizitat un preot din eparhie, cu o vechime de 30 de ani în preoție, care legându-mă prin Taina Spovedaniei să nu-i descopăr numele, doar după moarte, mi-a zis următoarele: în toți acești ani de preoție ai vieții mele n-am simțit nimic din ceea ce am citit în Pateric, în Viețile Sfinților și în scrierile Sfinților Părinți, adică schimbări duhovnicești, vederea luminii necreate, mângâiere și desfătare duhovnicească, revelații personale și altele. Astfel m-a cuprins îndoiala și necredința chiar cu privire la Trupul și Sângele lui Hristos. Nu cumva este vorba doar de tip și simbol și nu de o realitate vie? Se pare că lenea sufletului și a trupului meu m-a lovit de moarte. De ce mi-au apărut îndoiala și necredința?*

Răspunsul meu a fost că Dumnezeu nu ni se descoperă, din motive doar de El știute. Suntem nevrednici de daruri de acest fel, sau din cauza mândriei și a altor patimi, de care nu ne dăm seama, sau pentru că puterile noastre n-ar fi putut primi o asemenea descoperire mai presus de fire! Poate și din alte rațiuni neștiute de noi. După trei luni m-a vizitat iar, foarte palid și slab. Părea distrus. Mi-a descoperit că la prima Liturghie după întâlnirea noastră, pe 8 mai, când se face pomenirea Sfântului Evanghelist Ioan, a trăit un fapt înspăimântător. Așezând Sfântul Potir pe Sfânta Masă, după împărtășirea credincioșilor, a luat mecanic și plictisit cădelnița ca să tămâieze Sfintele Daruri și să rostească: „Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta”. Deodată, a deschis ochii mari și s-a înspăimântat. A văzut Sfântul Potir umplându-se cu bucăți de Trup și Sângele scurgându-se afară pe Sfântul Antimis. În fața acestei priveliști, a căzut în nesimțire. Și-a revenit în brațele paraclisierului, care anunțase salvarea, crezând că preotul a făcut infarct. Teama și spaima lui erau legate de Sfântul Potir, de aceea l-a întrebat stăruitor pe paraclisier și după ce acesta i-a confirmat că toate sunt în regulă, s-a ridicat chinuit zicând în șoaptă: „Cred, Doamne, cred...”, și tremurând tot, a continuat Sfânta Liturghie. Spaima continua să-l stăpânească și se întreba cum va face Apolisul. Transpira, asuda din nou, până când a încheiat, fără să se schimbe natura Sfintelor Daruri. Multe zile după aceea n-a putut să se liniștească. Și-a pierdut somnul, pofta de mâncare și de viață. Conștiința îl măcina pentru necredința și îndoiala lui. Cum săvârșise atâția ani această uriașă Taină? Cum îndrăznise fără teamă să frângă Trupul lui Hristos? Cum se

împărtășise fără să simtă și de fiecare dată nepregătit sufletește și trupește? Pentru aceasta era atât de nervos, egoist, plin de răutăți, de patimi, cu mintea întunecată și inima învârtoșată, cu simțurile duhovnicești paralizate! Și-a amintit de câte ori i-a căzut Sfânta Împărtășanie, fie din neatenție, fie din nervozitate, și plin de remușcare m-a întrebat: „Oare mai este milă și pentru mine”!?

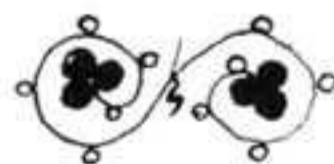
La o lună după această revelație cutremurătoare, preotul s-a prezentat la Mitropolie și și-a depus demisia. A declarat că nu va mai liturghisi, ci doar se va împărtăși cu Sfintele Taine, mai rar și cu multă grijă și pregătire sufletească²⁸⁰.

Urmează a doua rugăciune pentru credincioși:

Iarăși și de multe ori cădem la Tine și ne rugăm Ție, Bunule și Iubitorule de oameni, ca privind spre rugăciunea noastră, să curățești sufletele și trupurile noastre de toată necurăția sufletului și a duhului și să ne dai nouă să stăm nevinovați și fără de osândă înaintea Sfântului Tău Jertfelnic. Și dăruiește Dumnezeu, și celor ce se roagă împreună cu noi spor în viață, în credință și în înțelegerea cea duhovnicească. Dă lor să-Ți slujească totdeauna cu frică și cu dragoste și întru nevinovăție și fără de osândă să se împărtășească cu Sfintele Tale Taine și să se învrednicească de cereasca Ta Împărăție.

Această rugăciune pentru credincioși se încheie cu ecfonisul rostit o singură dată la Sfânta Liturghie: **Ca sub Stăpânirea Ta, totdeauna fiind păziți, Ție slavă să înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.**

Toate ecfonisele rugăciunilor constituie o doxologie închinată Sfintei Treimi, împlinindu-se astfel cuvântul Sfântului Pavel: „Toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu”. Aceste două rugăciuni sunt poarta deschisă prin care intrăm să săvârșim Jertfa nesângeroasă, în cadrul Liturghiei credincioșilor.

²⁸⁰ Din consemnările personale

11. IMNUL HERUVIMIC

Într-una din vizitele noastre la mănăstirea Sfântul David din Eubeea, părintele Iacov ne-a povestit, fiind de fața și soția sa, următoarea întâmplare:

94. Cândva, o creștină s-a mărturisit la sfinția sa, în parclisul Sfântului Haralambie. După Spovedanie, în timp ce rudele ei stăteau la rând, ea a coborât în biserica mare ca să se închine. Locașul fiind gol, a aprins o lumânare și a început să se roage la icoane. La un moment dat, a văzut Sfintele Uși deschise iar pe Sfânta Masă un tânăr frumos, blond. Când L-a văzut, I-a strigat:

- Nu-ți este rușine să stai pe Sfânta Masă? coboară repede și ieși, așa sunteți voi, tinerii de astăzi, prost crescuți, fără teamă de Dumnezeu, trântori, leneși și fără căpătâi.... Tânărul a întrerupt-o și cu un glas dulce și ceresc i-a zis:

- Dar tu de ce nu te-ai mărturisit cu puțin înainte de păcatul pe care l-ai făcut? Și i-a spus cu exactitate păcatul.

Femeia s-a pierdut, a amuțit la descoperirea tânărului.

- Dar cine ești Tu? L-a întrebat, bâlbâindu-se și tremurând.

- Eu sunt Cel cu Care te vei împărtăși mâine! I-a zis și a dispărut.

Când și-a revenit, a fugit la părintele Iacov speriată, ca să-i spunea ce a văzut și ce i s-a întâmplat²⁸¹.

Noi toți cei ce ne aflăm în biserică, Îl primim pe Hristos la Vohodul Mare ca pe Împăratul tuturor, înconjurat de cetele îngerești, și mult mai important, Îl primim spre mâncare și băutură „spre iertarea păcatelor și spre viața veșnică”. Sfânta Liturghie este dramă dumnezeiască, este reconstituirea întregii taine a Iconomiei divine, Jertfa de pe Golgota continuată în chip nesângeros.

²⁸¹Din consemnările personale

Când urmărim Sfânta Liturghie cu evlavie, cu atenție și cu rugăciune neîntreruptă, auzim și vedem cu simțurile sufletului și, uneori în extazul minții, minuni peste minuni pe care mintea omului nu poate să le cuprindă și să le priceapă. Întâmplările și experiențele de viață pe care le-am pomenit stau mărturie că tainele lui Dumnezeu, peste logica noastră și mai presus de fire nu încap în măsura noastră omenească. Iar dacă cineva dintre noi cade în întunericul păcatului, al răutății și al înșelăciunii, dar și al ispitelor și al necazurilor vieții, să nu dispere: Domnul Dumnezeu este viu. „...Am nădăjduit în Dumnezeu cel viu, Mântuitorul tuturor oamenilor, mai ales al celor credincioși”²⁸².

În prima parte a Sfintei Liturghii până la Evanghelie am spus că Hristos este Învățătorul și Profetul. La Vohodul Mic, prin Evanghelie El se arată lumii propovăduind pocăința, mântuirea și izbăvirea neamului omenesc. În același timp, această primă parte a Liturghiei este și împreună purcederea și intrarea noastră în viața lui Hristos, Care ne primește să-I ascultăm învățătura. Este, de asemenea, și un prilej pentru noi toți ca să ne arătăm în mod real iubirea față de frații noștri, după ce ascultăm cuvântului Lui din pericopa evanghelică. **Sfânta Liturghie este pământul care rodește de la sine iubire și unitate, de aceea în timpul săvârșirii ei, creștinilor nu li se permite să se arate în biserică străini unii față de alții. Formăm o familie, suntem frați și avem același Părinte. Credinciosul aflat departe de Sfântul Altar este bobul de grâu care se autocondamnă la singurătate: „acesta rămâne singur”²⁸³. Dacă omul nu vine la Altar, la Sfânta Liturghie în biserică, nu mănâncă și nu bea Trupul și Sângele lui Hristos, se lipsește de viață și se osândește la moarte prin însetare sufletească.**

Pe Dumnezeu Îl căutăm și-L aflăm în Sfânta Jertfă și unindu-ne cu El, Îl vom transmite în continuare, în mediul social în care trăim și mai ales în familie. „Dacă nu iubești pe fratele tău pe care îl vezi, cum Îl vei iubi pe Dumnezeu pe care nu-L vezi”²⁸⁴? se întreabă Sfântul Evanghelist Ioan.

²⁸² I Timotei 4, 10

²⁸³ Ioan 12, 24

²⁸⁴ I Ioan 4, 20

A doua parte a Sfintei Liturghii începe cu două rugăciuni mișcătoare pentru credincioși, care preced Vohodul Mare.

După ecfonisul preotului: **Ca sub stăpânirea Ta, totdeauna fiind păziți, Ție să slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh...**, strana începe **Imnul heruvimic**.

Acesta se cântă la toate Liturghiile (cu câteva excepții: Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, Joia și Sâmbăta Mare) și este următorul:

Noi care pe Heruvimi cu taină închipuim și făcătoarei de viața Treimi cântare aducem, toată grija lumescă acum să o lepădăm. Ca pe Împăratul tuturor primim, pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești. Aliluia, Aliluia, Aliluia.

Prin Imnul heruvimic, Biserica ne cheamă să-L însoțim pe Hristos pe drumul Martiriului care duce la Golgota și la Jertfa de pe Cruce, alungând din sufletul nostru orice grijă lumescă. În timp ce picioarele preoților rămân țintuite înaintea Sfintelor Mese și ochii lor pământești se desfată cu cele împlinite, văzute și nevăzute, atât cât este posibil și cât îngăduie Dumnezeu după vrednicia lor, urechile lor ascultă cântările duhovnicești ale Imnurilor Heruvimice. Mâinile lor se înalță ca ale lui Moise, unite cu rugăciunea fierbinte, iar mintea se împreunează cu lumea Heruvimilor. Ea intră împreună cu aceștia în Jertfelnicul cel mai presus de ceruri, în Biserica Triumfătoare a Ierusalimului celui de sus și devine pe deplin lumină și foc dumnezeiesc, scăldată de razele Duhului Sfânt. Și mintea uită de ea, se prinde în strălucirea luminii Treimice necreate și inaccesibile. Cum se întâmplă acestea doar Dumnezeu singur știe!

Sufletul creștinului care n-a învățat să se înstrăineze la Sfânta Liturghie de grijile lumești, nu va putea să se desfete cu cele mai presus de ceruri. Mintea și inima lui nu vor descoperi măreția Jertfelnicului ceresc necuprins și Imnurile Heruvimice.²⁸⁵

Părintele Gheorghe Karsalidis, un om desăvârșit al veacului nostru, care a adormit întru sfințenie în 1959 la Sipsa, Drama, spunea următoarele credincioșilor săi simpli: „Nimeni

²⁸⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur „Către Stelele, despre pioșenie”, Omilia 2, P.G. 47, 414

să nu intre în biserică cu grijile vieții, cu teamă și cu conștiința răvășită! Să nu vină mai ales cu grijile lui!... Lăsați-le afară din biserică și așa intrați și vă vor întâmpina Sfântul Ioan Înaintemergătorul și îngerii păzitori în palatele cerurilor cele împărătești și în locul luminat de prezența Soarelui Hristos și a Prea Curatei Maicii Sale. Căutați cele cerești împreună cu Profeții, Dreptii, Martirii, Sfinții cei fără de arginți, Îngeri și Heruvimii. Cum mai puteți să aveți mii de preocupări și de griji? Dacă mintea și inima voastră sunt pline de nimicuri, acestea vă înstrăinează de locașul lui Dumnezeu”²⁸⁶. Așa spunea părintele Gheorghe și dispărea în timpul Imnului Heruvimic, în strălucirea nețărmurită a Jertfelnicului ceresc și a Bisericii Triumfătoare. Ceva asemănător trăise și un părinte aghiorit rus, pe nume Tihon. Îngerul lui păzitor îl purta în aceleași locuri ale strălucirii cerești ale Ierusalimului de sus în timpul Heruvicului.

95. În vremea Sfintei Liturghii îi spunea fratelui care-l ajuta și cânta la strană să rămână în pridvor, în afara bisericii, și să zică „Doamne miluiește”, ca el să simtă bucuria în mod desăvârșit și să se miște liber în rugăciunea lui. Cu puținele cuvinte grecești pe care le știa, el spunea:

- La momentul Heruvicului, îngerul păzitor se înalță, o jumătate de ora sau o oră, nu știu..., iar după aceea coboară. Pricepea atunci, când revenea acest slujitor sfințit, că se afla în mijlocul Sfintei Liturghii și că trebuia să continue.

- Vai, eu slujesc acum...!

De multe ori îl întrebau:

- Părinte, ce vezi și ce auzi în ceasul acesta?

Iar acela răspundea smerit:

- Mulți Heruvimi, mulți Serafimi care-L preamăresc pe Dumnezeu în Treime.... Și cobora capul umil, plângând.

Odată l-a vizitat părintele Teoclit Dionisiatul. Pentru că ușa părintelui era încuiată, iar din biserică se auzeau cântări melodioase, n-a vrut să-l deranjeze cu ciocănitul în ușa ci a așteptat să încheie, crezând că se află la Chinonic. La puțin timp, a ieșit părintele Tihon și a deschis poarta. Părintele Teoclit, n-a

²⁸⁶ Monahul Moise Aghioritul, “Fericitul Părinte Gheorghe Karsalidis”, Drama 1996, pag. 86

*găsit pe nimeni înăuntru în afară de el. Atunci a priceput că melodiile acelea erau îngerești*²⁸⁷.

Așadar, să fim cu mare luare aminte la Imnul Heruvimic și pe parcursul întregii Sfinte Liturghii și toate gândurile noastre să fie la Hristos. să nu lăsăm nimic să ne tulbure cugetul, toate să tacă și să auzim și să vedem doar pe Hristos Mântuitorul nostru. Din nefericire, însă, ne apar în minte diferite gânduri lumești despre familia și slujba noastră, de multe ori întâmplări din viață, mâhniri, necazuri și dureri. Unii sunt stăpâniți de gânduri urâte, de răutate, viclene sau chiar blasfemii. Pe toate trebuie să le îndepărtăm din mintea noastră cu focul iubirii față de Hristos și cu rugăciune stăruitoare: “Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”!

Când mintea omului este învăluită de iubirea față de Dumnezeu nici un gând și nici un cuget păcătos nu poate să-și facă loc.

Deci: „Toată grija cea lumească să o lepădăm, ca pe Împăratul tuturor să-L primim”.

În timp ce cântăreții și poporul cântă Imnul Heruvimic, împreună cu ei psalmodiază lumea îngerilor și aceasta este o realitate vie. Prin Domnul nostru Iisus Hristos, Biserica îngerilor și a oamenilor a devenit una, căci El a unit cerul și pământul sub un singur Păstor: Hristos Domnul.

Dacă cineva arde de iubire pentru Dumnezeu, nu mai simte cele trupești, ci dobândind vederea credinței, zărește și se desfată doar cu cele cerești, spre care sunt îndreptate privirile lui.

Mergând pe pământ, pășește ca în cer, și pentru că dorește să se înalțe acolo, nu se oprește înainte de vreme, nici se amăgește cu lucrurile văzute care-l înconjoară și, astfel, atinge culmea cea Sfântă a Jertfelnicului ceresc²⁸⁸.

La această înălțime a sfințeniei ne ridică Sfântul Isihast Anonim, prin descrierea extazului dumnezeiesc din timpul Imnului Heruvimic:

²⁸⁷ Părintele Paisie Aghioritul “Părinți Aghioriți și povestiri aghiorite”, Tesalonic 1993¹, pag. 26

²⁸⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Geneză”, Omilia 27, P. G. 53, 259

„Adevărat vă spun vouă că păstorul binecuvântat al turmei lui Hristos, prin harul preoției mult ajutor oferă întregului neam omenesc. Atunci când preotul vrednic, liturghisitorul cu viața curată al Celui Prea Înalt, cu multe lacrimi, în fața Sfintei Mese și, în special, în timpul Imnului Heruvimic își pleacă genunchii trupului și pe cei duhovnicești ai sufletului înaintea Atotmilostivului și Iubitorului de oameni Dumnezeu, și se roagă pentru sufletele pentru care Acesta Și-a vărsat Cinstitul și Sfântul Sânge pe Cruce, este cu neputință ca rugăciunea lui să nu fie ascultată. Prin urmare, Domnul fiind rugat fierbinte de slujitorul Lui neprihănit și vrednic care-și varsă în fața Sfintei Mese lacrimile ca untdelemnul cel mai curat, cum poate să nu-i împlinească cererile lui mântuitoare și folositoare de suflet? „Voia celor ce se tem de El o va face și rugăciunea lor o va auzi și-i va mântui pe dânșii”²⁸⁹.

Această rugăciune din timpul Imnului Heruvimic: „Nimeni din cei legați cu dorințele și plăcerile trupești...”, izbește porțile Ierusalimului de sus și îndată o mulțime necuprinsă de Heruvimi le deschide și lasă să intre preoții vrednici împreună cu sufletele prinse de epitrahilul lor și, într-o străfulgerare, chiar dacă pentru puțin, toți se închină în cuget Tronului ceresc al Mielului Înjunghiat. Preotul se roagă jos în biserică, dar sufletul lui este în extaz, iar mintea se închină în ceruri dumnezeieștii Judecăți”.

Prezența aceasta înaintea Tronului harului, chiar și pentru puține clipe, face ca înfățișarea și cugetele lor înduhovnicite să strălucească precum lumina soarelui. Și dacă îngerii, Arhanghelii și Heruvimii sunt flăcări arzătoare, la fel și preoții care slujesc simt în sufletul lor flacăra focului ceresc, precum este scris: „Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri și pe slugile Tale pară de foc...”²⁹⁰. În această răpire a celor vrednici, după experiența duhovnicească a Isihastului Anonim, sunt luați și acei creștini trăitori care „în taină închipuie pe Heruvimi”. Unde vor fi duși? În Jertfelnicul mai presus de ceruri al Ierusalimului de sus. Biserica de pe pământ, chiar cea mai săracă și mai neînsemnată, când se săvârșește în ea Sfânta Liturghie, cu Imnul

²⁸⁹ Psalmul 144, 19

²⁹⁰ Psalmul 103, 4

Heruvimic și celelalte, se transformă în acest foc jertfelnic al Bisericii Triumfătoare.

Iată descrise extazul și vedenia dumnezeiască a Isihastului Anonim:

„Și în timp ce Liturghisitorul cu îndrăzneală Îl roagă pe Acela, pe Mântuitorul Hristos răstignit, observă cu uimire strălucirea negrăită a Serafimilor, care neîndrăznind să privească Chipul dumnezeiesc al Domnului, cu două aripi își acoperă fețele, cu alte două, picioarele, ca să nu-i ardă focul dumnezeirii și cu celelalte două îmbrățișează cu evlavie Tronul dumnezeieștii măririi și în același timp psalmodiază cu melodii cerești Aliluia, Aliluia, Aliluia, și Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu. Când s-a apropiat ceasul înfricoșător al aducerii de la Procomidiar a Cinstitelor Daruri, la Vohodul Mare, m-am văzut pe mine însumi ca o flacără de foc. Nu doar ca un cărbune aprins cu Cinstitele Daruri, ci foc curat, un cărbune înroșit de flacără arzătoare... . În întregime foc și flacără! Privind acestea m-am minunat! Era un fapt real care mă umplea de uimire și admirație²⁹¹.

Un pustnic, înainte cu mulți ani, mi-a descoperit următoarele.

96. Începând Imnul Heruvimic, părintele meu împreună cu mine, plecându-ne trupul și spunând rugăciunea cu evlavie și frică multă, o cunoaștere dumnezeiască, adâncă, curată și mai presus de simțuri mi-a luminat sufletul, încât să pricep în chip negrăit Tainele lui Dumnezeu neatinse.

Sfânta Masă devenise locul lui Dumnezeu, Altarul ceresc, unde inima curată și înflăcărată a preotului este învăluită în lumina dumnezeiască fără de început. În același timp, sunetul dulce al cântărilor Puterilor cerești preamărea neîncetat înfățișarea strălucitoare a Mielului Înjunghiat. O, tu preotule, slujitor al Liturghiei dumnezeiești de pe pământ, te numeri, prin putere dumnezeiască, împreună cu slujitorii desăvârșiți ai cerului, la această Sfântă Taină și în acest moment. Vei simți că trăiești extazul și lumina și strălucire pură împreună cu aceia, umplută din veșnicie de lumina iubirii treimice a Jertfelnicului ceresc²⁹².

²⁹¹ Isihast Anonim, "Vedere duhovnicească", Omilia 18, op. cit., pag. 219

²⁹² Din consemnările personale

Această lumină a slavei întreite împreună cu limbile de foc necreate au trăit-o și o experiază în timp diaconi, preoți și arhieriei ai Jertfelnicului ceresc, precum părintele Gheorghe Karsalidis.

97. Martori oculari povestesc că în timpul Vohodului Mare acesta era susținut de îngeri, pentru că în câteva rânduri din cauza slăbiciunii stătea să se prăbușească....

Altă dată, tot din cauza istovirii și a slăbiciunii trupești, a fost ajutat de creștinii care l-au susținut, tremurând, de subțioară, unul de-a dreapta și altul de-a stânga, ca să poată încheia Vohodul. Creștinii care l-au sprijinit au simțit, fără să vadă, flăcări....

Și ca o confirmare certă a trăirilor lui, după săvârșirea Sfintei Liturghii, bătrânul preot își scotea veșmintele: felonul, epitrahilul, brâul, mânecuțele și le pune pe creștini, iar acelea, o minune a minunilor, scoteau flăcări și luminau, fără să ardă pe cineva. Ieșea din ele o căldură dulce, fără sfârșit, și o revărsare de lumină arzătoare. Creștinii le sărutau și le îmbrățișau, le atingeau de părțile trupului care sufereau. Nu le trebuia nici un medic, căci aveau veșmintele pe care le înfășurau în jurul gâtului, își acopereau sau își atingeau fețele cu ele și se umpleau de bucurie, preamărind pe Dumnezeu pentru preotul și părintele pe care-l aveau²⁹³.

Aceste relatări poate ni se par neadevărate, unii se îndoiesc iar alții le trec cu vederea. Probabil unii vor spune că a fost o amăgire, o iluzie exagerată sau o obsesie de grup. Atitudinea aceasta este însă specifică necredincioșilor, iar nu creștinilor practicanți. Cei evlavioși și vrednici, sufletele dăruite și despătimate, trăiesc tainele nesfârșite ale jertfei dumnezeiești și se desfătează cu ele în liniște adâncă și în tăcere. Bătrânii îmbunătățiți și fără de răutate ne pot spune unde se află adevărul, înșelăciunea sau pseudo-lucrarea duhurilor necurate, iar noi ne însușim pur și simplu aceste experiențe ale altora, ale slujitorilor vrednici ai Celui Prea Înalt.

Cum să cuprindem noi toate aceste taine înfricoșătoare și cum să le trăim când sufletul și trupul nostru sunt întinate de păcat? De aceea ne și îndoim și le considerăm exagerări.

²⁹³ Moise Monahul Aghioritul "Fericitul Părinte Gheorghe Karsalidis" op. cit., pag. 86

Sufletul este atins de aroganță, egoism, slavă deșartă, mândrie, dorință de stăpânire, lăcomie a pântecelui, acedie (lene), ținerea de minte a răului, invidie și mânie. Și această atingere a păcatului, mai ales a mândriei, cel mai mare dintre ele, de care suferim toți fără excepție cuprinde și trupul. Acesta, ca unealtă a sufletului face ascultare de poruncile lui. Astfel: limba minte, vorbește de rău, osândește, calomniază, înjură, depune mărturie mincinoasă, hulește cele sfinte, afurisește, blestemă. Creștinul mergând Duminica la biserică cu aceeași limbă, cum va pricepe sensul duhovnicesc al Jertfei? Ochii, și ei organe ale sufletului, dacă privesc la priveliști înșelătoare și rușinoase și sunt pătrunși de dorința păcătoasă, cum vor vedea puritatea celor săvârșite la Sfânta Jertfă?

La fel și urechile care ascultă încântate cuvinte de necredință, de desfrâu, cântări rușinoase, muzică satanică, glume necuviincioase ș.a. Este oare posibil ca acestea să perceapă duhovnicește glasurile îngerești ale cerului și cântările Heruvimilor? Iar dacă mâinile lovesc, fură, înșeală,ucid, mângâie pătimaș, joacă zaruri și cărți iar picioarele aleargă la case de desfrâu și de pierzanie, și toate mădularele trupului săvârșesc păcatul, cum este cu putință să dobândim experiențele slujitorilor vrednici și ale credincioșilor creștini?

Deci, nu păcătuiește doar trupul ci și sufletul cu poftele rele, cu gândurile viclene, rușinoase și hulitoare. Apoi și mintea și inima. Iar dacă ochiul omenesc nu ia seama, Dumnezeu însă pe toate le urmărește, și „cearcă inimile și rărunchii”²⁹⁴. El vede cele ascunse ale omului, că este înfricoșător de pervertit și întinat. Prin urmare, „fără trup neîntinat, gură înfrânată și minte luminată”²⁹⁵, îi este imposibil cuiva să simtă cu sufletul cele întâmplare la Sfânta Liturghie. Apostolul Pavel ne îndeamnă „Să ne curățim pe noi înșine de toată întinăciunea trupului și a duhului, împlinind sfințenia întru frica lui Dumnezeu”²⁹⁶. În biserică, la Sfânta Liturghie ne ostenim să viețuim cu Dumnezeu Cel în Treime, cei izbăviți cu Izbăvitorul,

²⁹⁴ Psalmul 7, 10

²⁹⁵ Sfântul Ioan Sinaitul, Scararul, “Cuvântarea întâi despre neascultare”, Oropos, Atica 1986³, pag. 39

²⁹⁶ II Corinteni 7, 1

cei mântuiți cu Mântuitorul, iar cei luminați împreună cu Părintele Luminilor.

98. *De multe ori la Sfânta Liturghie, părintele duhovnic Sava Aghioritul, fie în timpul Imnului heruvimic, fie la...Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot..., se lovea în piept și vărsa râuri de lacrimi. Ochii lui larg deschiși vedeau îngerii stând cu frică în fața Mielului însângerat și Înjunghiat. Când slujea, se spune că fixa cu privirea Heruvimii și auzea Sfinte Dumnezeule și Aliluia. Călugării de la strană așteptau cu teamă sfântă destul timp ca slujitorul să-și revină din dumnezeiasca „răpire”. Erau ceasuri de viață liturgică îngerească și paradisiacă și fericite de cei ce se aflau la acea Liturghie dumnezeiască!*

În aceste limite se mișca trăirea liturgică a părintelui Sava: viață plină de cutremure, lacrimi, trăiri angelice, extaz și „răpiri” dumnezeiești.

De fiecare dată când săvârșea Sfintele Taine vorbea tare: „Înfricoșător este locul acesta, înfricoșător este locul acesta...”. Întreagă Sfânta Masă era un „rug aprins care nu ardea...”²⁹⁷.

Aceasta este trăirea liturgică a părintelui Sava duhovnicul, și cred că la fel este și cea a părintelui Gheorghe Karsalidis, a părintelui Filothei Zervakos, a părintelui Tihon Aghioritul, a părintelui Porfirie Bairaktari, a părintelui Amfilohie Macri, a părintelui Iacov Tsalikis, a părintelui Dimitrie Kakastatis și a multora „cărora nu este număr”. Nu-i exclud desigur pe aceia care de curând au fost proclamați sfinți, precum Sfântul Antim din Itios, Sfântul Nicolae Planas, Sfântul Savva din Kalimno, Sfântul părinte Panghis Basias și mulți alții. Exemplele tuturor acestora să se întipărească în sufletul nostru, al preoților de astăzi, căci ei sunt întruchipări ale adevărului, neglijați de noi, și în strânsă legătură cu viața liturgică, precum și cu darurile bogate care izvorăsc din Jertfa de pe Golgota. Din câte am relatat până acum, cu smerenie, am arătat că în timpul Imnului Heruvimic din cadrul Sfintei Liturghii, biserica de pe pământ se preschimbă în cer, devine o prezență vie a Bisericii Triumfătoare.

²⁹⁷ Arhimandritul Heruvim, “Chipuri aghiorite contemporane, 6. Sava Duhovnicul”, Oropos, Atica 1975², pag. 94-95

Toți creștinii practicanți împreună cu preoții lor, cu puțină îndrăzneală, sunt datori să se schimbe în supra-îngeri, pentru că nu devin doar simpli însoțitori ai Împăratului, ci-L primesc pe Acesta prin Sfânta Împărtășanie în inimile lor, și-l pun Stăpân peste ele.

Prin urmare, se obligă să se asemene Heruvimilor pe care-i închipuiesc la Sfânta Liturghie.

99. Un părinte călugăr de la muntele Athos, așa cum mi s-a relatat cu mulți ani înainte, cercetase și-și însușise aproape toate relatările despre nevoințele Părinților aghioriți. A început să liturghisească în fiecare zi în paraclisul modest din chilia lui, iar în timpul Imnului heruvimic și după aceea uda podeaua Sfântului Altar cu râuri de lacrimi. O baltă de lacrimi rămânea pe jos, iar de multe ori, din prea multă priveghere, îi era imposibil să ridice Cinstitele Daruri ca să facă Vohodul Mare. Veșmintele lui, felonul, epitrahilul și stiharul lui erau umede, în partea din față, de mulțimea lacrimilor. De atunci a dobândit zdrobirea inimii și a cugetului smerit. Și astfel, smerite i-au devenit mersul, cuvântul, felul de a fi și purtarea care se transmitea la toți cei din jur. Călugării din jurul schitului chiar și mirenii, aveau în fața lor un părinte cu inima frântă. Priveliștea aceasta a chipului său era foarte folositoare tuturor, căci învățau împreună cu el smerenia în tăcere. Era sau nu acesta mai mult decât un înger²⁹⁸?

***

Noi care pe Heruvimi cu taină închipuim...

Noi, credincioșii, ne învrednicim de cinste mai mare decât a Heruvimilor când participăm cu vrednicie la Prea Curatele Taine, pentru că dacă Heruvimii slujesc drept tronuri, noi înscăunăm pe Hristos în inimile noastre și în timp ce aceia Îl susțin, noi purtăm în noi înșine pe Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos.... O, dumnezeiesc pogorământ, noi să ne înălțăm de pe pământ la cer...! Amin!

Imnul heruvimic nu este doar măreț ci și mistagocic (tainic). Se numește heruvimic de la primele cuvinte cu care

²⁹⁸ Din consemnările personale

începe: **Noi care pe Heruvimi...**, cum de obicei se întâmplă cu multe alte imne ale Bisericii noastre.

Ca să avem atenția sporită și să lepădăm toate grijile lumești, trebuie ca în timpul Heruvicului să ne stăpânească zdrobirea de inimă și cugetarea: „Cine sunt eu, viermele, înaintea Stăpânirii lui Dumnezeu, Cel întreit în Persoane, Care S-a făcut om pentru mântuirea mea? Ce pot să ofer eu, săracul și nenorocitul, Stăpânului întrupat de la Care sunt toate darurile treimice nescuate, izvorâte din Jertfa de pe Cruce și comorile cerești nesfârșite, cu care mă îmbogățește pe mine și pe noi pe toți”?

Oare ne facem noi părtași Patimilor lui Hristos prin jertfa personală? Ne împărtășim cu vrednicie cu Prea Curatele Taine? Dacă da, atunci suntem mai mult decât bogați, puternici, frumoși, luminoși, purtători ai cerului, plini de daruri, fericiți! Iată darurile treimice ale Sfintei Jertfe. Trebuie însă, ca în lăuntrul nostru să domnească cugetul smerit și inima zdrobită. Le dobândim pe acestea cu amintirea morții. Să ne gândim că până deseară putem muri, iar mâine nu mai suntem. Atunci egoismul din noi va fi strivit, nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și în fața celorlalți creștini care ne înconjoară în biserică. Și împreună cu aceia, smeriți și noi și ei, și cu preoții slujitori, să oferim, ca niște robi netrebniți, adorare umilă Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Domnul Care S-a jertfit, ne cere să-i slujim toți cu o gură și o inimă și, puțini sau mulți, noi cei din Biserică suntem dator să-o facem și să-L preamărim într-un glas, precum Îngerii și Heruvimii. Aceasta nu se mai întâmplă în zilele noastre la Sfânta Liturghie, nu mai suntem una, o inimă și un suflet. Din nefericire suntem împărțiți.

Ca mădulare ale Trupului lui Hristos să avem deci cugetele, mintea, limba, gura și inimile unite. Această minune o săvârșește harul dumnezeiesc dar numai cu aceia care-și strivesc egoismul și dobândesc o singură voință - cea a lui Dumnezeu. Că nu le avem pe acestea unite se vede foarte clar, în primul rând din neorânduiala de la Sfânta Împărtășanie, iar în al doilea rând din îmbulzeala pentru a lua anafură. „Freamătul” după încheierea Sfintei Liturghii trebuie să fie îngeresc, latreutic, însoțit de îmbrățișarea iubirii, de iertare și

îndelungă răbdare. Salutarea de despărțire pentru cel de lângă noi trebuie să fie ca aceea a Maicii Domnului pentru Fiul ei. Nu suntem străini și turmă necuvântătoare, ci frați și mădulare ale lui Hristos. Toate acestea le spun cu speranța că într-o zi vom fi ca primii creștini ai catacombelor și ai prigoanelor: un suflet, o inimă și o gură.

În Postul Mare, la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, în loc de Heruvicul cunoscut cântăm următorul imn: „Acum Puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc, că iată intră Împăratul Slavei. Iată, Jertfa tainică săvârșită, de dânsule este înconjurată. Cu credință și cu dragoste să ne apropiem, ca părtași ai vieții veșnice să ne facem. Aliluia, Aliluia, Aliluia”.

Ceea ce cântăm la acest imn este o realitate sfântă. Pe Sfântul Disc se află deja Trupul și Sângele Domnului, cu adevărat „Împăratul Slavei”. De aceea și primim Darurile mai înainte sfințite îngenuncheați.

100. Îmi povestea odată un preot că la o Sfântă Liturghie a Darurilor mai înainte sfințite, în timp ce făcea Vohodul în tăcere, cu Sfintele în mâini, a simțit că Acestea se îngreunează tare, doborât de greutate, aproape că a îngenuncheat în mijlocul bisericii. L-a apucat tremuratul, de teamă să nu-i scape din mâini Cinstitele Daruri. Și plângând împreună cu oamenii, a început să-L roage în șoaptă pe Domnul, să-L implore să-i dea puterea să se ridice și să continue....

- Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului, a strigat..., că nu sunt vrednic să mă numesc slujitorul Tău, dar fă-mă ca pe Simon Cirineul, ca să-Ți ridic Crucea Cinstitului Trup și Sânge. Și pentru că repeta cuvintele cu voce tare, zicea și lumea împreună cu el. Primind putere ușor, ușor, cu mare sforțare, emoție și multe lacrimi a adus Darurile pe Sfânta Masă. Locul strălucea și zeci de mii de îngeri psalmodiau doxologii de biruință pentru intrarea Împăratului Celui Mare. Și preotul a rămas mut, răpit și de nerecunoscut în urma acestor prefaceri dumnezeiești²⁹⁹.

Cât de minunat este slujitorul neprihănit al Celui Prea Înalt și intrarea Domnului ca „Împărat al Slavei” și cât de zadarnice primirile pe care le facem conducătorilor lumești!

²⁹⁹ Din consemnările personale

Precum Îl primesc și-L înconjoară Puterile îngerești, la fel s-o facă și inimile noastre, să devină adică tron împărătesc pe care să stea Împăratul tuturor. Pentru a se întâmpla aceasta însă, trebuie ca noi să fim următori îngerilor, martirilor, sfinților și lui Hristos. El a venit pe pământ fără însemnele deșarte ale conducătorilor pământului: oaste, prigoană, forțare și oprimare. S-a arătat umil, încât oamenii nu L-au recunoscut și L-au răstignit. Noi cei de astăzi, continuăm să cinstim idoli de hârtie ai conducătorilor și ai stăpânilor și puternicilor zilei, ai celor bogați, ai starurilor, ai politicienilor și ai atâtor care dețin diferite funcții în stat, în lumea aceasta, înșelătoare și deșartă. De două mii de ani ni s-a demonstrat în fapt că nici un sistem social sau ideologie filozofică lumească nu pot să dezlege problemele mari ale omenirii și să ne aducă pacea, bucuria și fericirea. Sistemele sociale și politice nu vor putea niciodată să salveze lumea. Hristos, Împăratul tuturor, este singurul care poate s-o facă prin Jertfa și învățătura Evangheliei Lui neegalate.

De fiecare dată când se săvârșește Sfânta Liturghie și se cântă Imnul Hruvimic, Hristos vine cu Cinstitele Daruri de pâine și vin la Vohodul Mare, ca să Se ofere Jertfă pentru mântuirea lumii, iar noi creștinii din biserică suntem chemați să-L primim și să facem împreună cu El o îndoită călătorie.

- Prima călătorie va fi intrarea triumfală în Sfânta cetate Ierusalim și acolo ținând în chip duhovnicesc frunzele de finic vom striga din adâncul sufletului și al inimii: **Osana! Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel**³⁰⁰, Israelul cel nou, duhovnicesc.
- A doua va fi o peregrinare martirică și sângeroasă, de la Pretoriu la Golgota, de la poarta de miazănoapte a Sfântului Altar până la Ușile Împărătești și deasupra Sfintei Mese. Și cât de neprihănite trebuie să fie inimile noastre pentru această călătorie martirică și înălțătoare împreună cu Hristos! Nici nu ne putem închipui cu câtă evlavie se săvârșea în timpurile primare Vohodul cel Mare! În mod special, la biserica Sfânta Sofia, priveliștea era mișcătoare. Împăratul și înalții demnitari

³⁰⁰ Ioan 12, 13

în timpul imnului heruvimic mergeau la ușa de miazănoapte a Sfântului Altar, fiind precedați de ripidele pe care le țineau copiii ce însoțeau pe slujitorii Celui Preaînalt la Vohodul Mare. Așa cinsteau pe Împăratul tuturor. Descoperiți și desculți mergeau până în centrul Bisericii unde procesiunea se încheia, ca să se rostească cererile speciale.

Exista tradiția ca orice rege într-un asemenea moment de extaz, simțind cutremurul parusiei lui Hristos și al îngerilor să se prăvălească la pământ cu coroana și veșmintele împărătești. Astăzi, dacă privim în jur și în inimile noastre vedem sărăcia duhovnicească ce ne lovește, iar întreaga noastră purtare mărturisește în ce măsură Dumnezeu este în noi și noi în El.

101. Un părinte bătrân, pe nume Evloghie, mort în 1948, i-a descoperit unui ucenic că în timpul unei sărbători închinată Maicii Domnului, la Vohod a văzut o mulțime de îngeri adunându-se în bisericuța unde slujea, ca să tămâieze pe preot. Deodată, i s-a părut că ochii îl înșeală, deși inima îi era fericită și bătea de emoția sfântă pe care o trăia.... Maica Domnului era de față și ținea un minunat vâl ceresc, acoperindu-l pe preotul slujitor și Cinstitele Daruri, pe Împăratul tuturor. Îngerii au început să tămâieze pe Maica Domnului, maiestuoasă și plină de frumusețe. Toată bisericuța strălucea de lumină, de mireasmă, blândețe și frumusețe mai presus de fire. După aceea, Vohodul s-a încheiat și toate au redevenit liniștite și pașnice, ca mai înainte. O liniște și o pace nemaiîntâlnite stăpâneau sufletul preotului, bisericuța, și întreaga fire³⁰¹.

Există și un Imn Heruvimic care se cântă o dată pe an, la Liturghia din Joia Mare și este cunoscut de toți:

Cinei Tale celei de Taină, astăzi Fiul lui Dumnezeu părtaș mă primește. Că nu voi spune taina Ta vrăjmașilor Tăi și nici sărutare Îți voi da ca Iuda, ci ca tâlharul mărturisindu-mă strig Ție: Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta.

Cântarea se referă la Cina cea de Taină a Domnului împreună cu Apostolii, la trădarea lui Iuda și mărturisirea

³⁰¹ Arhimandritul Ioanichie, "Patericul Atonit" op. cit., pag. 100

tâlharului. Este imnul reprezentativ al Jorii celei Mari, când Iisus Hristos a instituit Taina Sfintei Euharistii.

Un al patrulea imn, cel mai poetic, se cântă la Liturghia din Sâmbăta Mare. El exprimă taina adâncă a tăcerii și a așteptării Învierii: **Să tacă tot trupul omenesc și să stea cu frică și cu cutremur și nimic pământesc întru sine să dobândească, fiindcă Împăratul Împăraților și Domnul Domnilor vine să Se junghie și să Se dea mâncare credincioșilor; și merg înaintea Acestuia cetele îngeresci cu toată Începătoria și Stăpânia, Heruvimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu câte șase aripi, fețele acope-rindu-și și cântând cântarea: Aliluia, Aliluia, Aliluia.** Este redat într-un limbaj cu adevărat sfânt, poetic, îngeresc. Aici, inspiratul melod al Bisericii noastre este cuprins de o teamă înfricoșătoare înaintea jertfei de pe Golgota, unde vede Preacuratul Trup al Domnului țintuit pe lemnul Crucii și Preacuratul Lui Sânge, improșcând, udând și înroșind pământul, picătură cu picătură. El are foarte vii în minte, cuvintele pe care Domnul le-a zis ucenicilor Săi, că le va da hrană dumnezeiască, neprețuită și cerească: Trupul și Sângele Său.

Imnul poruncește să tacă orice vorbire și cuvânt al oamenilor, iar liniștea și tăcerea să se întindă peste toată creația, toți să stea cu frică și cu cutremur. Nici un gând și nici o grijă pământească să nu tulbure mintea oamenilor ci, cu răsufierea tăiată, aceștia să urmărească evenimentul uimitor care s-a întâmplat acum în lume. Urmează „Înjunghierea”, care oferă hrană Sfântă credincioșilor și toate puterile cerești merg înainte și Îl înconjoară pe Hristos cu respect și slujire nemărginită și-L preamăresc cântând continuu Aliluia. La primele trei imne heruvimice observăm ceva comun: toate Îl numesc pe Domnul Împărat accentuând slujirea împărătească a Domnului Iisus Hristos.

Melodul heruvicului Sâmbetei celei Mari Îl numește pe Domnul „Împăratul Împăraților”, nu din inspirația lui, ci din a Sfântului Apostol Pavel, care zice că „Domnul este fericitul și singurul Stăpânitor, Împăratul Împăraților și Domnul Domnilor”³⁰².

³⁰² I Timotei 6, 15

„Împăratul Împăraților”³⁰³ Îl numește și Sfântul Ioan Evanghelistul în Apocalipsă. Se menține părerea că expresia aceasta era cuprinsă în imnul liturgic al Bisericii primare, pe care credincioșii îl cântau în timpul Tainei Sfintei Euharistii. Aceasta înseamnă că Biserica Îl mărturisea și-L preamărea pe Hristos din primele veacuri ca pe Împăratul și Domnul, Împăratul Împăraților, Stăpânul Stăpânilor. Ca Stăpân absolut, Hristos dă sau ia demnitățile după voința Lui atotînțeleaptă și atotputernică. De la El vin toate stăpânirile pământului, de aceea i-a și zis lui Pilat: „N-ai avea nici o stăpânire asupra Mea, dacă nu ți s-ar fi dat ție de sus”³⁰⁴.

Biserica Îl numește pe Hristos Împărat și cu alt înțeles special, El este Dumnezeu desăvârșit și necuprins dar și om desăvârșit, Mesia și Mântuitorul oamenilor. Sfânta Scriptură atribuie vrednicia împărătească Cuvântului Întrupat, nu numai ca Dumnezeu ci și ca om. Textele scripturistice de mai jos mărturisesc acest lucru: Arhanghelul Gavriil a zis Fecioarei Maria: „Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și Împărăția Lui nu va avea sfârșit...! Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema și Domnul Dumnezeu îi va da Lui tronul lui David, părintele Său”³⁰⁵.

- Magii care au venit din Persia, călăuziți prin descoperirea dumnezeiască au cerut să se închine Împăratului: „Unde este Împăratul care S-a născut”³⁰⁶?
- Hristos Însuși a început să propovăduiască și să zică: „Pocăiți-vă că s-a apropiat Împărăția Cerurilor”³⁰⁷.
- Hristos le-a promis de multe ori ucenicilor că, drept răsplată pentru atașamentul lor, le va dărui Împărăția: „Și Eu vă rânduiesc vouă Împărăție, precum Mi-a rânduit Mie Tatăl Meu”³⁰⁸.

---

³⁰³ Apocalipsa 17, 14

³⁰⁴ Ioan 19, 11

³⁰⁵ Luca 1, 33

³⁰⁶ Matei 2, 2

³⁰⁷ Matei 4, 17

³⁰⁸ Luca 22, 29

- În Ierusalim de sărbătoarea Floriilor, Hristos a fost primit în cetatea Sfântă ca un împărat.
- Apostolul Pavel a propovăduit că Hristos este Împăratul pe care Dumnezeu Tatăl L-a preainălțat, așezându-L de-a dreapta Sa în Ceruri, „mai presus decât toată începătoria și stăpânirea și puterea și domnia, pentru că pe toate le-a pus sub picioarele Lui”³⁰⁹. Și I-a dat Dumnezeu Tatăl „nume care este mai presus de orice nume de pe pământ și în cer și L-a numit pe Domnul Împărat, ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt”³¹⁰.

Prin urmare, Iisus Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu, egal cu Tatăl și cu Duhul Sfânt era de sus Împărat și Stăpânitor a întregii făpturii văzute și nevăzute, veșnic și neschimbat. Când, însă, S-a făcut Om și a adus jertfa cea mare, a întemeiat prin Sângele Lui, pe Cruce, o altă Împărăție care n-a fost mai înainte și care a avut început și fundament pe pământ. Ea se înalță spre cerurile cerurilor, în vecii vecilor.

Împărăția lui Dumnezeu și a Bisericii este și Împărăția libertății, pentru că ea nu constrânge pe nimeni să devină cetățean al ei și nu ține pe nimeni cu forța. Acceptă, însă, pe aceia care vor să-L recunoască pe Hristos ca Împărat și Mântuitor al lor și să-L urmeze: „Cine vrea să vină după Mine, să-Mi urmeze Mie”³¹¹. Dacă, după aceea, cineva își schimbă părerea și vrea să plece, este liber. Când Domnul i-a văzut odată șovăitori pe cei 12 ucenici i-a întrebat „Nu cumva vreți să plecați și voi”³¹²?

Împărăția lui Hristos n-are granițe, garduri din sârmă sau santinele înarmate, ci fiecare este liber să devină cetățean al ei sau să plece, să-și declare liber și responsabil poziția. În numele libertății și al iubirii ne aflăm în Biserică și participăm la Sfânta Jertfă, primind pe Domnul ca pe Împăratul tuturor, pe drumul martiriului, al Vohodului Mare. Un alt aspect important de consemnat este că apolisul înmormântării și al parastasului are următoarea formulă: **Cel ce are Stăpânire**

³⁰⁹ Efeseni 1, 20 și 22

³¹⁰ Filipeni 2, 10

³¹¹ Matei 16, 24

³¹² Ioan 6, 67

peste cei vii și peste cei morți, ca un Împărat nemuritor, înviat din morți, Hristos adevăratul nostru Dumnezeu... .

Această împărăție și asupra morților îmi aduce aminte de următoarea întâmplare:

102. *Cu mulți ani înainte, o călugăriță m-a rugat să-i dau un canon ca să-l poată ajuta pe tatăl ei, care murise nespovedit și neîmpărtășit. Desigur îl pomenea la fiecare Sfântă Liturghie, făcea parastase și rugăciuni, voia însă, ceva mai mult. I-am recomandat următoarele: să citească în fiecare seară, afară de Duminică, canonul din prima sâmbătă a Triodului și la fiecare cântare să pomenească numele tatălui ei ca acesta să se bucure de milele lui Dumnezeu. De asemenea, să facă metanii mari și mici, cu închinăciuni. După ce au trecut aproximativ șase luni, la sfârșitul slujbei de dimineață, a mers la chilie să se odihnească. Spunându-și rugăciunea deodată, pe neașteptate s-a trezit în casa părintească. Acolo, în bucătărie, l-a văzut pe tatăl ei trist și mâhnit. Chipul lui trăda o suferință nesfârșită. Să consemnăm că și monahia atunci când își făcea canonul și când pomenea la Sfânta Liturghie numele lui simțea în sufletul ei neliniște și multă mâhnire, ca și cum ar fi fost zbuciumul sufletului tatălui ei.*

Când l-a văzut așa supărat, s-a apropiat de el și l-a întrebat:

- Tată, ce faci? Cum te simți? Ești bine aici unde te afli?

Tatăl i-a răspuns cu o voce stinsă că se află într-un loc întunecos, sumbru, fără ușurare, mângâiere și speranță.

- Dar de ce tată? Acolo nu este lumină? Nu-L vedeți și voi pe Dumnezeu ca să vă bucurați și să vă ușurați? Acela i-a răspuns mâhnit:

- Alții sunt cei care-L văd pe Dumnezeu și se bucură de lumină, dar se află în altă parte; noi aici, n-avem nici o mângâiere și nici o speranță, și a început să plângă. Niciodată nu-l văzuse plângând atât de tare și atât de nenorocit. I se sfâșia inima privindu-l și l-a întrebat:

- Tată, spune-mi, cum pot să te ajut? Ce să fac pentru tine? Atunci acela i-a făcut o metanie adâncă, i-a sărutat mâna înainte să apuce s-o tragă și cu ochii plini de lacrimi i-a zis:

- Îți mulțumesc copila mea pentru canonul pe care îl citești și pentru toate câte faci pentru mine căci mult mă ușurez. Brusc a dispărut și călugărița s-a trezit în chilia ei, simțind pe mâna

dreaptă sărutarea tatălui. Și atunci, aceea a strigat: O, Doamne, Împăratul tuturor, Domnul și Părintele celor vii și al celor morți, mântuiește-l pe tatăl meu³¹³.

Noi, aici, pe pământ, primim la Vohod pe Împăratul tuturor și închipuim pe Heruvimi, ca să fim primiți de-a dreapta Sa. Ziua aceea pentru cei mântuiți va fi nesperată, neapusă, veșnică și însorită. De aceea să cercetăm Sfânta Scriptură, să luăm aminte în toată vremea la gândurile, simțirile, privirile și mintea noastră și să purtăm duhovnicește lupta cea bună. Apoi, să fim îndelung răbdători, să fim îngăduitori față de slăbiciunile aproapelui, să credem în Persoana divină a lui Iisus Hristos și în mila Lui, să nădăjduim, să miluim, să postim, să ne înfrânăm și să ne rugăm neîncetat cu rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”.

103. Într-o Duminică, marele Eftimie a slujit Sfânta Liturghie împreună cu ucenicul său, părintele Dometian. Au citit Apostolul și Evanghelia, Ectenia cererilor și au ajuns la Imnul Heruvimic. Atunci s-a întâmplat o minune înspăimântătoare și înfricoșătoare. Toți călugării prezenți, fără excepție, au văzut brusc coborând din înălțime, din turla bisericii, o flacără uriașă, ca un val întins sau ca un nor aprins, înconjurându-i pe marele Eftimie și pe preotul Dometian în mijlocul Sfântului Altar. Mai mult, s-au înspăimântat când i-au văzut făcând Vohodul Mare înconjurați de flăcări și mișcându-se în mijlocul lor. Au căzut toți cu fața la pământ, pentru că nu puteau suporta lumina și strălucirea flăcărilor care-i învăluiau pe cei doi vrednici slujitori. Această imagine ne amintește de Schimbarea la față a Domnului pe Tabor. Cei doi slujitori purtători de lumină și învăluiți de flăcări, au rămas în această stare până la sfârșitul Sfintei Liturghii. Mai înfricoșător, însă, a fost momentul împărtășirii. Cum să se apropie frații în fața acelei prveliști. Picioarele le tremurau, ochii se minunau, mintea se afla în extaz iar inima era plină de bucurie și pace. Cerul, Raiul, Biserica Triumfătoare, Ierusalimul de sus, slava de sus, toate erau prezente înlăuntrul lor. N-au putut descrie frumusețea și fericirea pe care le-au trăit în timpul acelei Liturghii! Cine ar putea să descrie cele pe care „ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit”? Deci au văzut și

³¹³ Din consemnările personale

au trăit atât cât Dumnezeu a îngăduit acelor frânturi de vase însuflețite și alese³¹⁴.

Preotul înalță Cinstitele Daruri bucurându-se de această cinste dar și împovărându-se cu atâta responsabilitate! Dacă ochii sufletului nostru ar fi asemenea privirii sfinților, am vedea la Sfânta Liturghie focul necreat al dumnezeirii, norii aprinși ai Duhului Sfânt, dar și mulțimea nemărginită a Îngerilor și Arhanghelilor umplând biserica, aflându-se lângă fiecare dintre noi, îndemnându-ne, ca să se bucure și ei de cele săvârșite la Jertfa dumnezeiască de pe pământ.

Nimeni din cei legați cu poftă și cu desfătări trupești nu este vrednic să vină, să se apropie, sau să slujească Ție, Împărate al slavei; căci a sluji Ție este lucru mare și înfricoșător chiar pentru puterile cele cerești. Dar totuși pentru iubirea Ta de oameni cea negrăită și nemăsurată, fără mutare și fără schimbare Te-ai făcut Om și Arhiereu al nostru Te-ai făcut, și, ca un Stăpân a toate, ne-ai dat slujba Sfântă a acestei jertfe liturgice și fără de sânge; că singur Tu, Doamne Dumnezeul nostru, Stăpânești cele cerești și cele pământești, Care Te porți pe scaunul Heruvimilor, Domnul Serafimilor și Împăratul lui Israel, Cel ce singur ești Sfânt și întru sfinți Te odihnești. Deci pe Tine Te rog, Cel ce ești bun și binevoitor, caută spre mine păcătosul și netrebnicul robul Tău, și-mi curățește sufletul și inima de cugete viclene; învrednicește-mă, cu puterea Sfântului Tău Duh, pe mine, cel ce sunt îmbrăcat cu harul preoției, să stau înaintea Sfintei Tale Mese și să jertfesc Sfântul și preacuratul Tău Trup și scumpul Tău Sânge. Căci la Tine vin, plecându-mi grumajii mei și mă rog Ție: să nu întorci fața Ta de la mine, nici să mă lepezi dintre slujitorii Tăi, ci binevoiește să-Ți fie aduse darurile acestea de mine păcătosul și nevrednicul robul Tău. Căci Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți, Hristoase, Dumnezeul nostru, și Ție slavă înălțăm, împreună și Celui fără de început al Tău

³¹⁴ Langhis Matei, „Marele sinaxarist”, op. cit., vol. I, Atena, 1992⁶, pag. 495

Părinte și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Când începe să se cânte Imnul Heruvimic preotul slujitor citește rugăciunea heruvimică înaintea Sfintei Mese „pentru fiecare și pentru sine însuși”. Este o rugăciune personală și mărturisitoare a preotului, una dintre cele mai puternice și mai inspirate ale Sfintei Liturghii. Se adresează lui Hristos în taină. Mulți preoți evlavioși în timp ce o citesc, sunt cuprinși de o asemenea emoție, încât varsă multe lacrimi și suspine care nu-i lasă să sfârșească această minunată rugăciune. Este lucru înfricoșător al slujirii lui Dumnezeu...! Cine sunt eu, mizerabilul și ticălosul, nevrednicul și netrebnicul, viermele pământului, o făptură respingătoare, ce stau nesimțit și indiferent în fața Celui care stăpânește cele pământești și cele cerești, care șade pe scaunul Heruvimilor? Ce sunt eu în fața dumnezeirii lui Iisus Hristos, a Atotputerniciei și Atotstăpânirii Lui? Un nimic! Vrednicia fiecărui preot este oferită de Duhul Sfânt, care prin intermediul mâinilor episcopului îmbracă sufletul lui cu veșmântul divin al Harului Arhieriei Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Când preotul este pedepsit (să nu fie, căci „nimeni din cei legați cu poftă și plăceri trupești nu este vrednic...”), Dumnezeu ia înapoi harul preoției, haina dumnezeiască pe care preotul a purtat-o. Și vai de preotul acela, pentru că îl „va tăia din dregătorie și partea lui o va pune cu fățarnicii”! „Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților”³¹⁵. Nici un preot vreodată să nu slujească Sfânta Liturghie crezând în sfințenia lui. Dacă diavolul râde de el și preotul crede că este sfânt, trebuie oprit de la slujire, ca unul care este înșelat și căzut în erezie. Nu trebuie să insistăm asupra acestei teme, cu cât o facem, cu atât este mai rău pentru noi. Bine ar fi să tăcem, să ne facem semnul Sfintei Cruci și să cerem mila lui Dumnezeu. Pentru a cântări valoarea omului pentru care iubirea lui Dumnezeu face totul, să ne gândim la cinstea și demnitatea slujirii preoțești. Preotul, ca om nu este necesar să fie bogat, puternic, înțelept și studios, ci smerit și netrufaș. Din momentul în care a primit harisma preoției și s-

³¹⁵ Matei 24, 51

a îmbrăcat cu harul sfințeniei, a dobândit și stăpânirea duhovnicească, superioară stăpânirii lumești.

Sfântul Cosma Etolianul spunea: „Dacă pe drum întâlnesc pe Împăratul Bizanțului sau pe rege și pe un preot sărac, întâi voi alerga să sărut mâna părintelui și apoi voi saluta pe împărat. Și dacă voi întâlni pe același drum un înger, un Arhanghel sau un Heruvim împreună cu un preot, mai întâi voi alerga să sărut mâna preotului și apoi mâna îngerului”³¹⁶.

Rugăciunea, binecuvântarea și harul preotului sunt toate ale lui Hristos. Chiar dacă preotul este tânăr sau foarte bătrân, vrednic sau nevrednic, poartă preoția lui Hristos, are harul Lui și împarte binecuvântarea divină a Acestuia³¹⁷.

³¹⁶ Menounos Ioan, „Părintele Cosma, povestire biografică”, Atena, 1969, pag. 85

³¹⁷ Părintele meu, cei mai mulți dintre creștini cred din adâncul inimii lor că tu comunici mai ușor cu Dumnezeu, datorită harului preoției și rugăciunea ta este ascultată. Cu această credință se apropie de tine, îți sărută mâna, se închină, își pleacă capetele, depun metanie, îți sărută mâna sau veșmintele. Prin aceste gesturi ei cred că primesc ceva de la tine, ca și femeia cu curgere de sânge care s-a apropiat și s-a atins de veșmintele Domnului. Această binecuvântare pe care o iau de la tine este pentru credincioși putere, har și sfințire, ușurare interioară, liniștire sufletească. De aceea au nevoie de această binecuvântare a ta și să le-o dai cu toată inima și cu toată buna dispoziție, pentru că pe ea se sprijină. Ia aminte să fii prezent cu rugăciunea întotdeauna la nevoile fiului tău duhovnicesc. Să-l susții cu ruga, cu metaniile, cu epitrahilul, chiar și de departe, spiritual. Dumnezeu este prezent pretutindeni și îngerii duc rugăciunile tale la El. În nici o situație nu trebuie să refuzi binecuvântarea, pe care o poți da telefonic sau doar cu gândul, ca să sprijini și să întărești pe creștinii tăi. Ești părintele duhovnicesc care va alerga lângă fiii săi spirituali. Ești medicul care se va grăbi să ajungă la bolnav ca să-l ajute. În cererea rugăciunii se ascunde puterea credinței creștinului! Această evlavie și credință a creștinilor față de persoana ta, când te percep curat, neprihănit, dezinteresat, gata de jertfă, îi îndrumă spre Biserică, spre pocaință, spre Împărtășanie și viață curată. Credința și evlavia aduc pe om lângă tine. El se apropie și nu se îndepărtează de purtătorul binecuvântării, care ești tu, prin Iisus Hristos. Cei reci, indiferenți, necredincioși, nu se vor apropia de tine și te vor ignora. Fiind îndepărtați de harul lui Dumnezeu, se războiesc cu tine și cu Biserica. Dar și față de acești oameni prin puterea credinței, trebuie să ne purtăm bine și să ni-i apropiem. Poate că drumurile vieții, cândva, îi vor aduce lângă noi. Să nu-i facem să cadă în deznădejde, nici să-i scandalizăm cu indiferența noastră. Trebuie să le cultivăm și să creștem în ei sămburele de credință care, probabil, se ascunde în adâncul lor. Iar

De aceea responsabilitatea preoților, ca păstori duhovnicești ai turmei, și slujitori ai Celui Preaînalt este foarte mare.

Îmi amintesc de când eram copil, cum adulți, copii, femei, bătrâni, sărutau cu atâta respect mâna oricărui preot. Când acesta trecea pe drum toți se ridicau și ziceau :

- Sărut mâna, părinte!

- Să vă ajute Domnul și Maica Domnului, răspundea părintele.

La vreme de necaz, boală și suferință în familie, creștinii alergau întâi la Biserică, îl căutau pe preot ca să le citească o rugăciune, să-i închine cu Sfânta Copie, să le dea binecuvântare.

Chiar și astăzi unii creștini îl caută pe preot, rugându-l: „Părinte, roagă-te să-și revină copilul meu, să învețe, să treacă cu bine examenul, să-i meargă bine la serviciu, să se întoarcă cu bine soțul meu”, și altele.

Aici voi face o paranteză: din cauza slăbiciunii mele n-am putut, probabil, să mulțumesc pe toți creștinii, pe toți fiii

când se apropie de noi, să ne rugăm pentru ei, să vorbim cu Dumnezeu despre problema lor, să-L implorăm căci „Rugăciunea credinței mântuiește pe cel care se nevoiește”. Și credința aceea, cu rugăciunea ta va aduce rod, va mulțumi pe cel indiferent și va face minunea. O închinăciune pe frunte, o rugăciune, o binecuvântare mică și minunea se întâmplă, cerul se deschide. Mulți mărturisesc cu emoție despre minuni pe care le-au văzut în urma unei rugăciuni, a unei pomeniri la Proskomidie și la Sfânta Liturghie, când au făcut Paraclisul Maicii Domnului. Era răspunsul din cer. Să nu uite toți, clerici și mireni „că mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului”.

Frăte slujitor,

Creștinii noștri cred în rugăciunea personală a preotului. Apostolul Pavel adresa întotdeauna asemenea rugăciuni către creștinii Bisericilor. Nu uita să le amintească să-L roage pe Dumnezeu în încercările și nevoile lor. „Mulțumesc lui Dumnezeu pentru amintirea voastră, făcând totdeauna rugăciune pentru voi toți cu bucurie”.

Fratele meu, ești slujitor între Dumnezeu și oameni. Să nu dai înapoi niciodată când ți se cere mijlocirea și rugăciunea ta s-o faci cu „bucurie”, așa cum propovăduiește Apostolul lui Hristos. Așa îți poruncește datoria ta. Rugăciunea ta are puterea să stingă cuptorul care arde în străfundurile fiecărui suflet, să-l odihnească, să-l răcorească și de multe ori, să-l îndemne la pocăință și mântuire. Acestea au fost sfaturile folositoare și prețioase despre valoarea rugăciunii preotului și, în general, a slujirii preoțești, date de un episcop.

mei duhovnicești la taina Sfintei Spovedanii. Boala a fost cauzată de surmenaj, inima nu a mai rezistat și a cedat. Un profesor universitar, credincios și evlavios, Gheorghe Papazahos, cu renume în Grecia și în străinătate, când i-am spus despre câteva necazuri ale creștinilor mei, mi-a zis: „Dacă cei care se spovedesc la tine, acum când ești bolnav, nu se mulțumesc și nu se odihnesc în rugăciunea și în binecuvântarea ta, atunci, din nefericire, nimic duhovnicesc și cu temei nu s-a sădit în ei”.

Mulți, când locuiesc într-o casă nouă sau cumpără o mașină, deschid un magazin sau un birou, cheamă imediat preotul pentru aghiazmă. Prin preot se va scurge harul care va binecuvânta noua casă sau noua lucrare. Loviți de necazurile neașteptate ale vieții, răniți de încercări și suferințe, creștinii aleargă degrabă la preotul înțeleghător ca să-i ceară ajutorul: Citiți-mi părinte, o rugăciune cu Sfânta Copie pentru ochiul meu bolnav, un paraclis, o dezlegare, un pomelnic pentru Sfânta Proskomidie. Suntem încercați, suferim, ne chinuim, trecem prin momente și ispite la casele noastre, spun aceștia. Uneori vine femeia să se roage pentru soțul ei care este bețiv, joacă cărți, lipsește nopțile, este chinuitor, tiran, egoist, bătăuș, hulește cele sfinte și atâtea altele. Alteori, vine bărbatul, să se roage pentru soția lui care este geloasă, cârtitoare, bârfitoare, blestemă copiii, se ocupă doar de câinele sau pisica ei, joacă toată ziua cărți și își neglijează casa. Pentru toate acestea și pentru altele, creștinii aleargă la preot, la părintele duhovnicesc, tulburați foarte și-și pun nădejdea în rugăciunile lui. El se află lângă ei încă de la nașterea copiilor, cărora le citește rugăciunile, îi botează, îi sfințește, îi învață, îi împărtășește, iar mai târziu îi logodește și îi cunună. Este prezent la bucurie și la tristețe, la boală și durere și însoțește pe fiecare creștin la casa de veci. Creștinii să meargă deci la duhovnicul lor care are harul preoției, pe care nu-l găsesc nici la împărați, nici la conducătorii popoarelor și al neamurilor, nici la magnații și bogații pământului.

Harul divin este de la Duhul Sfânt împreună cu puterea de a lega și dezlega păcatele oamenilor. Prin har se săvârșesc Sfintele Taine și minunile, se iartă dar se și leagă, se dăruiește

dar se și pune în rânduială. Preotul, prin har, este mijlocitor între Dumnezeu și oameni, cu puțin mai sus decât aceștia, dar și cu o sarcină mai grea atârnată de grumajii lui.

Părintele Ioachim Spetsieris povestește următoarele despre Sfântul Arsenie Capadocianul:

104. În jurul anilor 1890, la Ierusalim, de Duminica Ortodoxiei s-a săvârșit cu mare fast Sfânta Liturghie arhierescă. Protos era patriarhul Nicodim de atunci, iar slujitori șase arhieriei, 12 ierodiaconi și mai mult de 40 de preoți căsătoriți și călugări. Mulți dintre preoți erau din părțile Rusiei, Greciei și din răsărit. Printre slujitori mă aflam și eu. După Vohodul Mare, când patriarhul citea rugăciunea și binecuvânta Cinstitele Daruri, unul dintre preoții slujitori avea fața strălucitoare ca soarele. Era de față un sfânt și faptul acesta a produs uimire și admirație. Nu l-a văzut doar părintele Ioachim ci și alți preoți. După încheierea Sfintei Liturghii mulți au început să întrebe cine era, din ce loc, și unde slujește ca preot. Părintele Ioachim a aflat de la farasioți următoarele: „Este un preot sfânt, face minuni, iar când citește rugăciunile unui bolnav se face îndată sănătos. Acolo nu avem nevoie de doctori, căci doctor este părintele Arsenie Hagiefendi (Sfântul Arsenie Capadocianul din calendarul nostru), și nu numai noi, farasioții, îl ținem drept sfânt ci chiar și turcii, pentru că și cu aceștia face minuni și le vindecă bolnavii.

Există mărturii nenumărate că atunci când Sfântul aruncă afară praful care rămăsese de la tămâiat, turcoaițele sterpe alergau și îl adunau, îl puneau în apă și îl amestecau, apoi îl beau și la câteva zile zămisleau copii. Sfântul era străveziu, purtător de duh și pătruns de razele dumnezeirii, pentru că de multe ori la Sfânta Liturghie strălucea ca soarele. Odată cu el se lumina și biserica, care prin sfințenia lui se umplea de mireasmă, împreună cu numărul mic de păstoriți”³¹⁸.

Cinstea preoției este pe măsura responsabilității față de sufletele încredințate preotului de Domnul. La hirotonie se spune: **Ține această comoară pe care o voi cere de la tine în ziua Judecății**³¹⁹.

³¹⁸ Schitul Sfântului Ioan Teologul, “Părintele Arsenie Capadocianul”, Souroti, Tesalonic, 1975, pag. 43-44 și 51

³¹⁹ “Primește odorul acesta și păstrează-l până la a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos, Care-L va cere de la tine.”

Creștinii văd doar privilegiul harului și al binecuvântării și aleargă la părintele lor ca să ceară binecuvântarea Bisericii lui Hristos. Mâna lui are har, putere și sfințenie și o sărută, căci ea Îl poartă pe „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii”. Preotul prin puterea lui duhovnicească se găsește mai sus decât împărații lumii, decât Îngerii și Arhanghelii, pentru că Dumnezeu n-a dat nici unui înger puterea să ierte păcatele, să săvârșească Sfânta Liturghie și Sfintele Taine. Îngerii nu știu ce înseamnă păcatul și ispita, nu înțeleg tragedia umană, greutățile oamenilor ispitiți, și aceștia s-ar fi apropiat foarte greu de ei și ar fi ezitat să se mărturisească lor.

Slujitorul, fiind și el om cu păcate și ispitit în toată vremea, se luptă cu răul întreit, venit de la trup, de la lume și de la diavol și vede dincolo de lucruri slăbiciunea oamenilor. Datorită acestui lucru, el și ascultă păcatele oamenilor cu multă compătimire și înțelegere, aflându-se în aceeași suferință ca și fiii lui duhovnicești încredințați de Dumnezeu. El este pregătit să dea iertare din toată inima celor care cred și se pocăiesc sincer.

Descrierea aceasta a preotului este greu de acceptat pentru mulți, dar cine crede cu adevărat în Dumnezeu și Hristos înțelege, simte și cinstește după cuviință preoția și stăpânirea duhovnicească dăruită acesteia de Dumnezeu. Prin persoana preotului, credinciosul se închină preoției lui Hristos și lui Dumnezeu Însuși. Din nefericire, astăzi trăim într-o lume a anarhiei, a materialismului, a necredinței și a distrugerii morale, unde preoții nu sunt cinstiți ca reprezentanți ai lui Dumnezeu pe pământ.

- **Cel ce singur ești bun și binevoitor...**

Cuvintele acestea sunt doar pentru preotul care le trăiește și le experimentează, care dăruit cu harul lui Dumnezeu stă înaintea Sfintei Mese, își pleacă capul, tremură de teamă și varsă lacrimi multe când zice: **Căci la Tine vin, plecându-mi genunchii...**, și încheie cu ecfonisul: **Căci Tu ești Cel ce dai și ești dat, Cel ce primești și Cel ce Te împarți, Hristoase Dumnezeul nostru...**

În acest ecfonis se cuprinde o întreagă teologie a preoției lui Iisus Hristos, care este și preoția Bisericii. În Sfânta Liturghie, El este preotul care slujește și Mielul care se jertfește,

Cel care primește daruri și se împarte poporului. Hristos este templu, jertfă, preot, altar, Dumnezeu, om, împărat, arhiereu, oaie, miel și „S-a făcut toate pentru noi, ca în tot chipul să ne dea viața”³²⁰.

După rugăciunea Imnului Heruvimic, preotul tămâiază, în timp ce rostește în taină Psalmul 50. Căderea joacă un rol special la Sfânta Jertfă mai ales în timpul cântării Heruvimice și Sfinții Părinți i-au dat diferite interpretări. Căderea ne amintește de mirurile prețioase, bine mirositoare ale femeilor mironosițe care L-au uns pe Domnul la înmormântare, smirna celor trei magi, și de asemenea cuvintele Sfântului Apostol Pavel care-i numește pe cei care cred în Iisus Hristos „mireasma lui Hristos”³²¹. Metaforic, ea este înălțarea minții și a inimii către Tronul cel ceresc al Domnului, în timpul rugăciunii particulare sau comune în biserică: „Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămâia înaintea Ta”³²².

Apocalipsa Sfântului Ioan, ne spune că îngerul Domnului a venit și a stat deasupra Altarului, ținând o cădelniță de aur. Și s-au dat lui miresme multe în ea, care erau rugăciunile și cererile sfinților Bisericii Triumfătoare, ca să întărească doririle credincioșilor Bisericii Luptătoare și să le ofere înaintea Tronului lui Dumnezeu.

Deci, tămâia este simbolul rugăciunilor creștinilor, iar arhiereul sau preotul care tămâiază, adună într-un oarecare mod rugăciunile din inimile tuturor creștinilor aflați în biserică. Ea înseamnă un îndemn puternic de a cere mila divină la Tronul Tatălui. Este ca și cum le-ar spune: creștinilor, rugați-vă și trimiteți rugăciunile voastre tainice la Tatăl vostru ceresc. Toate rugăciunile adunate vor săvârși o minune: pogorârea milei marelui Dumnezeu. Și pentru că tămâia are o asemenea importanță, trebuie ca atunci când slujitorul cădește, creștinii să se ridice, să coboare din străni și să-și încline capetele (pot face și semnul crucii) ca un gest de răspuns la chemarea preotului pentru rugăciune. De aceea, ochii noștri, ai preotului și

³²⁰ Sfântul Epifanie al Constanței Ciprului, “Împotriva melchisediților” 36 și 56, P.G. 41, 980 C

³²¹ II Corinteni 2, 15

³²² Psalmul 140, 2

ai credincioșilor din biserică trebuie să verse lacrimi de pocăință, inimile lor să se smerească, să se plece, să se roage și să strige: Milă, Doamne! Milă!

Deoarece ne-am învrednicit de cinstea să închipuim pe Heruvimi la Sfânta Jertfa, cu atât mai mult ne vom bucura de prețuirea îngerilor și a Arhanghelilor când vor vedea, gravat metaforic, pe masa duhovnicească a inimii noastre, numele Domnului nostru Iisus Hristos.

105. Înainte de 1940, la Schitul sfinților Trei Ierarhi, aflat sub oblăduirea spirituală a Sfintei Mănăstiri Stavronichita, din Sfântul Munte, trăia un bătrân evlavios, părintele Ioachim Românul. Acesta, înainte să moară, a căzut în extaz și a avut o vedenie ciudată. S-a întâmplat într-o dimineață, după ce a săvârșit Sfânta Liturghie, a consumat Sfintele și a șters Sfântul Potir. Deodată a văzut de-a dreapta și de-a stânga lui îngeri mulți. Toți străluceau de o frumusețe negrăită și divină. Tot Sfântul Altar și bisericuța erau luminate puternic de o lumină dulce și blândă. Atunci, îngerii într-un glas i-au spus:

- Am venit să te luăm, spune-ne dar, ce fapte ai făcut? Dacă ai făcut fapte bune și bineplăcute lui Dumnezeu, vei merge la El, întru fericirea și bucuria Lui veșnică; dacă nu, te vom duce în iadul nemângâiat.

Părintele acela Sfânt s-a pierdut și bâlbâindu-se, a zis cu smerenie adâncă:

- N-am făcut nimic, nu-mi amintesc să fi făcut ceva bun!

- A, atunci ce să-ți facem? Unde să te ducem? Ai stat cincizeci de ani în Sfântul Munte și n-ai făcut nimic?

Atunci el le-a răspuns:

- Uite, în fiecare zi de când sunt preot, am slujit, am pomenit câți călugări și părinți am putut. Am mai pomenit mulți ani pomelnicele celor din lume pe care mi le-au adus, m-am rugat pentru toți creștinii ortodocși și pentru toată lumea. Am chemat milostivirea lui Dumnezeu pentru toți aceștia și am nădăjduit în mila Lui pentru mine și pentru alții. Am vărsat în fiecare zi multe lacrimi cerând să aibă grijă de ei Domnul Iisus Hristos și Preacurata Sa Maică. Am nădăjduit și încă nădăjduiesc în îndelunga răbdare și milă a lui Dumnezeu. Vreo altă faptă nu-mi amintesc să fi făcut.

Atunci au răspuns:

- Nu pentru faptele pe care le-ai făcut, ci pentru că ai nădăjduit mult în mila Domnului, vino împreună cu noi..!

- Dar n-ar fi mai bine să veniți mâine? Să spun și eu duhovnicului și părinților, apoi să mă pregătesc puțin!

Îngerii i-au răspuns:

- Bine faci! Facem ascultare și venim mâine.

Și-a revenit din starea aceea de extaz cu Sfântul Potir în mână, pe care-l ștergea cu buretele, cu mișcări obișnuite, atente. I-a înștiințat pe duhovnic și pe cei doi-trei părinți ai schitului și a început pregătirea cu rugăciune și lacrimi. În noaptea aceea, a săvârșit ultima Sfântă Liturghie pe care și-o amintesc cu evlavie și respect părinții și duhovnicul care se găseau acolo. Unul dintre ei, era român și mi-a povestit toate acestea. Au săvârșit Sfânta Liturghie pe larg, iar după aceea au mers la masă unde bătrânul de-abia s-a atins de mâncare. Peste puțin timp, s-a simțit rău și a mers și s-a întins. Spunea cu cutremur: „Pomenește-mă Doamne întru Împărăția Ta..., Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Maica Domnului miluiește-mă!” Spre după-amiază s-a îngreunat, iar la un moment dat, chipul lui a strălucit, iar chilia s-a umplut de o mireasmă nemaiîntâlnită.

- Părinților, iertați-mă..., Doamne, sufletul meu este în mâinile Tale!

Și acestea zicând, a adormit. O liniște negrăită s-a așternut peste tot și bucuria Învierii a încălzit inimile celor ce se aflau acolo³²³.

Aceste clipe sfinte umplu inima preotului slujitor și a credincioșilor. Toți se desfată și nu știu de ce, ard de bucurie cerească, vor să-i îmbrățișeze pe toți, să sărute picioarele tuturor, să le ceară iertare. Bucuria, desfătarea și fericirea aceasta vor s-o împartă și creștinilor pe care-i iubesc. Astfel, mintea și simțurile preotului și ale credincioșilor se păzesc și se mențin curate și după sfârșitul Sfintei Liturghii și pe tot parcursul luptelor duhovnicești.

106. Preotul Isihast, fără nume, ne povestește că a căzut în extaz și a văzut o Biserică cerească strălucitoare. În mijlocul ei era un arhieru impunător, înconjurat de slavă și îmbrăcat cu

³²³ Monahul Moise Aghioritul, "Povestiri aghioritice...", op cit, pag. 111-112

toate veșmintele arhieresti pe care le cunoaștem. Erau atât de strălucitoare încât isihastului i s-a legat limba. Nici o gură omenească nu putea să descrie frumusețea și trăsăturile acestora. În jurul acestui arhieru cereșc stăteau o mulțime de slujitori sfinți, cu veșminte albe și strălucitoare. Mulți dintre aceștia erau diaconi care aveau în mâini cădelnițe nemaiîntâlnite cu care cădeau pe Arhierul dumnezeiesc, iar ceilalți preoți, cu chipuri luminoase, evlavioase, deschise și fericite. Veșmintele lor preoțești erau albe ca zăpada, curate ca lumina și ca strălucirea cerului însorit. Unii îi depășeau în strălucire, lumină și curăție pe alții. Aveau o înfățișare deosebită, pe care limba omenească nu o poate descrie, nici mintea nu o poate cuprinde. Cum ar putea cele pământești să priceapă cele cerești? Mai erau unii ale căror veșminte sclipeau precum fulgerul. Și erau așezați unii în dreapta, iar alții în stânga Arhierului, plini de smerenie și evlavie. Arhierul acela fericit avea atâta slavă încât îi depășea pe toți cu lumina și cu harul, iar strălucirea soarelui și a stelelor era umbrită. El stătea drept, privea către răsărituri și cânta cu voce puternică și curată, o melodie dulce și negrăită. Isihastul, se uimea văzând acele lucruri neînțelese și se minuna la auzul acelei armonii, îmbătându-se de desfătare dumnezeiască. De prea multă fericire, a uitat cuvintele pe care le cânta acel Arhieru cereșc și cu toate că și-a încordat atenția, n-a ținut minte nici o silabă, nici un cuvânt, din ceea ce a auzit. Știa foarte bine că se va despărți de acea priveliște fericită și că se va folosi în această viață de acele cuvinte cerești.

Ceea ce totuși a reținut la final din cântarea Arhierului a fost: „...în toate câte faci amintește-ți și iubește-L pe Dumnezeu, așa cum și El își amintește și te iubește pe tine”. După aceea, isihastul și-a revenit și a observat că inima lui ardea din pricina focului dumnezeirii. Și-a simțit inima ca pe o torță, ca pe un rug aprins și atunci și-a amintit de cuvintele celor doi ucenici de pe drumul care ducea la Emaus: „Nu ardea în noi inima noastră când ne vorbea pe cale și ne tâlcuia Scripturile”³²⁴?

Psalmul 50 rostit de preot este un psalm de pocăință, care cuprinde și multe adevăruri teologice:

³²⁴ Isihast Anonim, “Vedere duhovnicească”, Omilia 12, op. cit., pag. 137

- Învățătura despre păcatul strămoșesc: „Căci iată întru fărădelegi m-am zămislit și întru păcate m-a născut maica mea...”.
- Păcatul întinează omul iar sufletul apare în fața lui Dumnezeu hidos și urât mirositor.
- Păcatul înseamnă revolta împotriva lui Dumnezeu dar și jignire și neascultare față de voia divină.
- Dumnezeu poate prin harul și mila Lui să șteargă orice păcat.
- Iertarea păcatului și a fărădelegilor se face numai prin zdrobirea inimii, prin lacrimi și pocăință.
- Jertfa bine plăcută lui Dumnezeu este inima zdrobită și plină de umilință.

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că „Psalmul 50 este folositor și pentru cel drept și pentru cel păcătos. Pentru cel drept, ca să nu cadă în trândăveală și în lene, să nu se mândrească cu evlavia lui. Pentru păcătos, ca să nu deznădăjduiască de mântuirea lui, căci „mare este mila lui Dumnezeu și nemărginită milostivirea Lui”³²⁵.

Iată că mila lui Dumnezeu este mare și neistovită, bunătatea Lui n-are limite, iar îndelungă răbdarea este nemăsurată. Iubirea Lui de oameni este necuprinsă, iar milostivirea divină fără granițe. Prin urmare, Psalmul 50 ajută și întregește rugăciunea tainică rostită de preot mai înainte și aduce în sufletul acestuia atât de vulnerabil la păcat, mila și iubirea lui Dumnezeu. Psalmul, poate fi rostit în orice timp, dar mai ales în timpul cădirii Sfintei Mese, a Proskomidiarului, a icoanelor catapetesmei și a poporului din biserică. Preotul cădește icoanele, dar la fel pe fiecare credincios care este chipul lui Dumnezeu. Ochiul lui se abate asupra tuturor celor aflați în biserică și asupra fiecăruia separat, oferindu-i tămâie precum îngerul Apocalipsei „împreună cu rugăciunile tuturor sfinților”³²⁶.

Imediat după cădere, preotul face trei închinăciuni până la pământ, spunând cuvinte de rugă, de implorare și de pocăință,

³²⁵ Trembelas P., „Psaltirea”, Atena, 1970², pag. 165

³²⁶ Apocalipsa 8, 3

precum: **Izbăvește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă pe mine păcătosul.....Doamne, am păcătuit ca fiul cel rătăcitor..., Din volbura faptelor mele, izbăvește-mă...! Doamne, Doamne, nu mă lepăda!**, care variază de la preot la preot.

După aceea se întoarce către popor, se înclină smerit și rostește: **Binecuvântați și iertați, și Pe cei ce ne urăsc și ne iubesc pe noi, iartă-i, Doamne!**

Tâlcul acestor cuvinte este plin de mister și greu de explicat. Prima formulă se adresează fraților slujitori, dar și poporului pe care-l păstorește. Chiar dacă este părinte, preotul este în același timp și frate cu ceilalți.

A doua formulă se adresează lui Dumnezeu în numele poporului: Mântuitorul să dăruiască iertarea, mila și milostivirea Sa divină, așa cum a făcut și pe Cruce, pentru că peste câteva momente începe urcușul spre Golgota, de la ușa de miazănoapte a Sfântului Altar, prin mijlocul bisericii, până la Sfânta Masă.

Aceste două formule liturgice constituie o binecuvântare specială care cuprinde pe toți credincioșii, fiecare înclinându-și capul și primind cu recunoștință cuvintele rostite de preot. Gestul acesta liturgic nu este un gest teatral, ci un fapt real cu conținut real, un răspuns absolut la ceea ce se spune și se săvârșește. Nici un cuvânt din Sfânta Liturghie nu este gol de conținut și nici un gest al preotului nu este gratuit. După aceea, preotul merge la Proscomidiar unde toate sunt pregătite și încheiate încă din timpul Utreniei. Darurile care sunt acolo, pâinea și vinul, constituie prima hrană cu care se întreține viața în trup. Motivul pentru care au fost aduse ele este că Dumnezeu înlocuiește viața prin aceste daruri. Noi îi dăruim pâine și vin, iar el ne dă viață veșnică. Darurile sunt fructul lucrării și al osteneții noastre, rodul pământului (grâul) și al viței-de-vie (vinul)³²⁷. (De aceea, trebuie să plămădim noi artosele și nu să le cumpărăm gata pregătite de la brutărie.)

Însuși Domnul Iisus Hristos, conform vechilor ritualuri din Vechiul Testament a săvârșit prima Liturghie la Cina cea de Taină cu pâine și vin. Sfintele Evanghelii mărturisesc că în

³²⁷ Matei 26, 29

acea seară în foișor, El a binecuvântat pâinea și vinul și a zis: **Luați, mâncați..., Beți dintru acesta toți**³²⁸. Credincioșii aduc daruri de pâine, vin, ulei, lumânări, tămâie, iar preotul păstrează la Proscomidie doar pâinea și vinul pentru Sfânta Liturghie. Pentru slujbă este suficientă o prescură mare, sau cinci prescuri mici. Toate artosele aduse în Biserică devin o jertfă unică, ca și credincioșii care devin un singur om, căci, „o pâine, un trup suntem cei mulți”³²⁹. Prin urmare, nu trebuie să zicem: De ce părinte nu faci Proscomidia din prescura mea? Și să ne supărăm, din moment ce toate prescurile devin una, o pâine, o binecuvântare, o jertfă, ca la început. Iisus Hristos S-a adus pe Sine jertfă, iar credincioșii trebuie să știe că darurile și jertfele lor se cuprind în jertfa Lui, toate devin una, o slujire și o jertfă comună adusă lui Dumnezeu.

Pe Sfântul Disc și în Sfântul Potir aflate la Proscomidiar, se află Biserica întreagă: Iisus Hristos, Care a ieșit din pântecul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, în dreapta, Preacurata Maică, în stânga, cetele îngerilor și ale sfinților, iar în față vii și morții. De față este, așadar, și lumea văzută prin pâinea și vinul care sunt hrana noastră „prin care viața în trup a devenit a tuturor”³³⁰.

Oricine își dă seama că darurile de pâine și vin trebuie pregătite cu toată grija și evlavie, de aceea este foarte important **cine** aduce daruri la Sfânta Liturghie.

Biserica, în vechime, interzicea penitențelor din gruparea a patra „a celor pocăiți” să aducă prinoase la Altar pentru că erau sub mustrare. Și astăzi, conform sfintelor canoane, preoții sunt obligați să nu primească darurile „păcătoșilor vădiți”, adică ale acelor care păcătuiesc pe față și smintesc, care fac fără rușine păcatul și trăiesc liberi și după pornirile lor, cum nu se cade creștinilor. Din nefericire, viața noastră, este plină de asemenea exemple și credem că este aproape imposibil să oprim aceste neorânduiri care păgubesc Biserica și o expun înaintea ochilor vrăjmașilor ei. Parohiile de astăzi sunt uriașe și de aceea nu pot fi cercetate, problemă care din nou ni se

³²⁸ Matei 26, 26-27

³²⁹ I Corinteni 10, 17

³³⁰ Sfânta Mitropolie a Kozanei, “Cuvânt ziditor”, op. cit., pag. 272

pare fără rezolvare. Biserica mai hotărăște că cel care este oprit de duhovnic de la Sfânta Împărtășanie, nu poate să aducă daruri de pâine și vin la Sfânta Liturghie.

După cererea făcută lui Dumnezeu și poporului pentru iertare, rânduiala veche stabilea ca arhierul să-și spele mâinile înaintea Ușilor Împărătești. Gestul acesta voia să arate că slujitorul este neprihănit și curățit de păcat, fără întinăciune, atât cât îi este dat omului. Doar atunci, el se poate apropia de Dumnezeu și sluji Sfintele Taine. Rânduiala acesta a dispărut total de la liturghiile săvârșite de preoți și se mai ține rar la slujba arhierescă. Spălarea mâinilor pentru preoți a fost transferată în timpul Utreniei, însoțită de o rugăciune specială:

Spăla-voi între cei nevinovați mâinile mele și voi înconjura altarul Tău, Doamne, ca să aud glasul laudei Tale și să spun toate minunile Tale. Doamne, iubit-am buna-cuviință a casei Tale și locul sălășluirii slavei Tale. Să nu pierzi cu cei necredincioși sufletul meu și cu vărsătorii de sânge viața mea, în mâinile cărora sunt fărădelegile; dreapta lor s-a umplut de daruri, iar eu întru nerăutatea mea am umblat. Izbăvește-mă, Doamne, și mă miluiește! Piciorul meu a stătut întru dreptate: în Biserici te voi binecuvânta Doamne!

După ce preotul se închină de trei ori înaintea Sfintei Mese, se înclină cu smerenie și dă binecuvântarea iubirii, urmează ceilalți slujitori, după care merge la Proskomidiar, ridică Sfântul Aer, îl așează pe umeri zicând: **În pace ridicați mâinile voastre la cele sfinte și binecuvântați pe Domnul!** (Dacă slujește și diacon, preotul așează Sfântul Aer pe umerii acestuia). Apucă Sfântul Disc cu mâna stângă, îl sărută, îl ridică la înălțimea frunții și zice: **Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiță;** ia Sfântul Potir cu mâna dreaptă, îl sărută și zice: **Potirul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema.** La strană se cântă Imnul Heruvimic... . Și începe Vohodul Mare.

12. VOHODUL MARE

Vohodul Mare este alcătuit din patru etape:

- Aducerea Cinstitelor Daruri de la Proskomidiar, prin mijlocul bisericii, la Sfântul Altar.
- Strigătul tâlharului pe cruce, redat prin „Pe voi, pe toți, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor”.
- Primirea Cinstitelor daruri de către credincioși.
- Așezarea Cinstitelor Daruri deasupra Sfintei Mese.

Pâinea și vinul de la Proskomidie, care vor fi aduse pe Sfânta Masă, sunt numite Cinstite Daruri, pentru că, deși destinate Tainei, ele nu sunt sfințite, nu s-au preschimbat, ci așa cum ne spune Sfântul Vasile, se arată a fi „prefigurarea Trupului și Sângelui lui Hristos”.

Doar la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, Cinstitele Daruri nu sunt pâine și vin, ci Trupul și Sângele Domnului, pentru că au fost sfințite la Liturghia din sâmbăta sau duminica anterioară. De aceea, la Vohodul acestei Sfinte Liturghii, credincioșii îngenunchează și-și pleacă capetele la pământ, căci se închina lui Hristos.

107. La începutul anului trecut, un creștin a venit să se mărturisească. Avea un bunic preot, părintele Gheorghe, într-un sat din jurul Dramei. Când era mic, acesta îl ajuta pe bunicul său în Sfântul Altar. Părintele Gheorghe, era refugiat din Asia Mică, după măcelurile făcute de turci în orașul Smirna, încheiat cu incendierea cetății. Era evlavios, deși nu știa multă carte. Biserica satului era săracă, cu pardoseala stricată din cauza plăcilor improvizate, și părintele Gheorghe se împiedica de ele la tot pasul. Într-o sâmbătă, când slujea Sfânta Liturghie, împreună cu 5-6 credincioși, la Vohodul Mare s-a împiedicat și puțin a lipsit

să răstoarne Sfintele Daruri. Nepotul lui a văzut în acel moment apărând o împărăteasă scaldată în lumină, ținându-l să nu cadă și spunându-i: „Nu te teme, părinte, mergi că te țin bine.

Părintele Gheorghe, tremurând de emoție sfântă, a intrat împreună cu ea în Sfântul Altar. Aceea a închis Ușile Împărătești și i-a dat cădelnița să tămâieze, după ce a așezat Cinstitele Daruri pe Sfânta Masă. Micuțul, se uita uimit, mut și orbit de strălucirea slavei împărătesei. Suflețelul lui se umpluse de teamă și admirație sfântă, pe care nu le va uita niciodată. N-a priceput însă, de ce cădelnița pe care o ținea în mână se afla în mâna Născătoarei de Dumnezeu, împărăteasa cerurilor. Micuțul și-a revenit și l-a văzut pe bunicul lui plângând. La fiecare cerere, ecfonis sau rugăciune, la sfințirea Darurilor, de la Axion și până la Sfârșitul slujbei, acesta repeta într-una: „Maica mea..., Maica mea”! După ce a consumat Sfintele din Potir, i-a zis nepoțelului său:

- Să nu spui nimănui ce ai văzut și ce ai auzit, pentru că Maica Domnului o să-ți taie limba”!

În anii ocupației germane (1941-1944), Maica Domnului i-a apărut iar, ajutându-l și sprijinindu-l pe părintele Gheorghe ca să poată termina Liturghia de Crăciun, chiar înainte cu doi ani de moartea lui. De atunci părintele Gheorghe murmura continuu, zi și noapte: „Maica mea...”! Așa îl numeau și-l ironizau fără răutate sătenii, fiii lui duhovnicești. A adormit ca un sfânt. Într-o dimineață, când nu se simțea bine, fiul său a deschis ușa dormitorului și l-a văzut ingenunchat cu mâinile sale bătrâne înălțate, învăluit într-o lumină cerească și murmurând: „Măicuța mea, Măicuța mea, vin...”! Și aceea, al cărei nume nu lipsise niciodată de pe buzele și din inima lui, i-a luat sufletul³³¹.

***

Și Isihastul anonim ne relatează despre Vohodul cel Mare:

108. Cândva, la o Sfântă Liturghie, când am ridicat la frunte Sfântul Disc și am rostit: „În pace ridicați mâinile voastre cele sfinte”, pe loc inima mi s-a umplut de o fericire dumnezeiască, negrăită. Și luând Sfântul Potir am zis: „Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiță”, și am continuat cu „Puternic”!, „Sfinte Dumnezeule...”. Bucuria aceea mi-a cuprins tot trupul, iar inima plină de smerenie și fericire a început să

³³¹ Din consemnările personale

zburde cerește, inexplicabil. Făcând doi pași pentru Vohodul Mare..., o, minunea nemărginitei Tale îndurări, Doamne..., eram cuprins de flăcări din cap până-n picioare, veșmintele și Cinstitele Daruri, toate ardeau ca și cărbunii aprinși. Flăcările mă înconjurau în întregime și urcau ca limbile de foc înroșit pe deasupra capului, fără să mă ardă..., flăcări neobișnuite dar adevărate, pure și vii, ca și cărbunii înroșiți. Întotdeauna, însă, aceste flăcări care m-au umplut de bucurie și fericire, mi-au produs răcoare (atunci am aflat că erau trei tineri într-un cuptor cu foc adevărat, pe care flăcările nu i-au atins. N-au ars în mijlocul focului..., nici un fir de păr din capul lor nu s-a pârlit!). La fel s-a întâmplat și cu Isihastul fără nume. Era în mijlocul focului, dar acesta nu-l ardea, pe cărbuni aprinși, dar n-a suferit nici el, nici veșmintele lui. În această stare, acest preot fără nume, dar și fără prihană, a fost nevoit să săvârșească Vohodul Mare cu multă osteneală. În persoana lui s-a împlinit în fapt cuvântul nemincinos al psalmistului: „Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri și pe slugile Tale pară de foc”. Atunci am priceput că preoții vrednici ai Celui Preaînalt sunt în timpul Sfintei Jertfe flăcări vii, duhovnicești de lumină dumnezeiască³³².

Când ochii sufletului se deschid chiar pentru o clipită în timpul Vohodului Mare și văd prin harul lui Hristos slava divină și toate câte se întâmplă la Sfânta Liturghie, atunci și ochii trupești vor slobozi mulțime mare de lacrimi care vor curge cu evlavie pe fața noastră. Din piepturile noastre rănite vor ieși glasuri care vor grăi aproape tot ceea ce descrie Isihastul fără nume:

„Primește, Doamne, smeritele mele lacrimi, acum când treci prin fața mea, împovărat de cruce, ca mirul femeilor mironosițe cu care au uns, plângând, Preacurat Trupul Tău”.

„Să audă ticălosul meu suflet, glasul Tău zicând: Iertate sunt păcatele tale că mult ai iubit! Fă, Doamne, să fie primite suspinurile îndurerate ale inimii mele, împreună cu lacrimile, cum ai primit cei doi bani ai văduvei pe care ai fericit-o că a câștigat cu doi bani Împărăția Cerurilor.”

---

³³² Isihast Anonim, “Vedere duhovnicească”, Omilia 18, op. cit., pag. 222

„Primește, Doamne, lacrimile mele de pocăință, ca pe glasul tâlharului de pe cruce și fă-mă cetățean și moștenitor al Împărăției Tale”.

„Fie Doamne și Mântuitorul meu ca aceste sărmane lacrimi care ies din adâncurile inimii mele zdrobite să fie o arvună duhovnicească a Împărăției Tale³³³.”

Lacrimile păcătoșilor și ale celor nevrednici nu sunt asemenea cu lacrimile preoților vrednici și sfinți și cu ale creștinilor evlavioși care participă în deplină cunoștință la Preacuratele Taine. Acestea sunt la fel cu lacrimile Maicii Domnului și ale Sfântului Ioan, ucenicul cel iubit.

Purtarea Cinstitelor Daruri are ca prim simbolism Intrarea triumfală a Domnului în cetatea Sfântă, Ierusalim, unde urma să Se răstignească pentru păcatele lumii.

La Vohodul Mic, preotul își acoperă fața cu Sfânta Evanghelie, ca semn că Hristos vine să propovăduiască învățătura Lui precedat de făclie, care este Sfântul Ioan Înaintemergătorul.

La Vohodul Mare, preotul își acoperă chipul cu Darurile aduse, ca să arate că Hristos vine să fie jertfit. „După ce a luat de la Proscomidiar Darurile, le înalță la frunte cu smerenie și iese având ca țintă Sfântul Altar, după ce ocolește prin mijlocul bisericii pe creștini, ușor, pas cu pas, cu multă evlavie. Credincioșii cântă și cad la picioarele preotului cu frică și credință, iar acesta înaintează înconjurat de făclii și cădelnițe și așa intră în Sfântul Altar”³³⁴.

Sfântul Gherman al Constantinopolului scrie că „aduce-rea Cinstitelor Daruri de la Proscomidiar arată că Împăratul Împăraților intră din Betania în Sfânta cetate, Ierusalim”³³⁵.

Preotul devine asinul care n-a suferit pătimire, de aceea s-a învrednicit să stea pe spatele lui Împăratul Hristos. Credincioșii primesc pe Domnul cu cântări și ramuri, care în sens duhovnicesc reprezintă sufletele curățite, cu ramuri duhovnicești,

³³³ Anonimul Isihast, „Vedere duhovnicească”, Omilia 18, op. cit., pag. 214-215

³³⁴ Sfântul Nicolae Cabasila, „Explicarea Sfintei Liturghii”, P.G. 150, 420 B

³³⁵ Sfântul Gherman, „Istoria Bisericească și contemplația mistică”, P.G. 98, 420 D

adică cu sufletele neîntinate ca și copiii ce-L primesc pe Hristos cu credință, strigând cu glas mare Stăpânului: „Bine-cuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului”.

Symbolismul al doilea ne vorbește despre drumul Calvarului de la Pretoriu la Golgota, reconstituirea înmormântării Domnului, de la urcarea pe Cruce, până la punerea în mormânt. În paranteză amintim că în bolta Proscomidiarului se pictează deseori peștera din Betleem, iar Sfintele Acoperăminte cu care acoperim Cinstitele Daruri simbolizează scutecele în care a fost înfășurat și acoperit Pruncul dumnezeiesc. Alteori, aici se pictează scena smereniei desăvârșite: Domnul în picioare, se află în mormânt până la brâu, cu mâinile legate și între ele trestia, și cu coroana de spini pe cap. În spate are Sfânta Cruce, simbolul Jertfei Lui. Când săvârșim Sfânta Proscomidie, luăm prescura din care scoatem Sfântul Agneț și zicem de trei ori: **Întru pomenirea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos**, așa cum El ne-a poruncit: “Aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea”³³⁶. În același timp, facem semnul Sfintei Cruci deasupra prescurii cu Sfânta Copie. Când preotul scoate Agnețul din prescura care închipuie pe Maica Domnului, avem reprezentarea simbolică a Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos din pântecul Preacuratei. Înjunghiind prescura ca să scoatem Sfântul Agneț, avem, însă, reprezentarea simbolică a Jertfei de pe Cruce a Domnului, în timp ce preotul rostește cuvintele profetice ale lui Isaia: **Ca un miel nevinovat spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas împotriva celui ce o tunde, așa nu și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine-L va spune**³³⁷?

Faptul acesta constituie, însă, și simbolul plecării Domnului din lumea aceasta la Dumnezeu Tatăl, prin Înălțarea Sa. Sfânta Copie împarte pâinea, ca să separe Mielul de restul prescurii și separându-L să-L afierosească lui Dumnezeu, ca să fie slujit și să devină Trupul lui Hristos. Domnul, la fel, se desparte de firea oamenilor: **Că S-a luat de pe pământ viața Lui și se aduce ca o oaie spre junghiere** pe Cruce

³³⁶ Luca 22, 19

³³⁷ Isaia 53, 7

(acum, la aceste cuvinte se așează Agnețul pe Sfântul Disc). În acel moment, peștera din Betleem se transformă în Golgota.

În continuare, preotul junghie cruciș, începând din partea de jos a Sfântului Agneț, zicând: **Se junghie Mielul Lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii, pentru viața și mântuirea lumii.**

După aceea, împunge cu Sfânta Copie în partea dreapta a Sfântului Agneț, zicând: **Și unul dintre ostași, cu sulița coasta Lui a împuns și îndată a ieșit sânge și apă³³⁸.**

Toate acestea amintesc de Patimile, Răstignirea și Moartea Domnului, de aceea, când, în continuare, acoperim Cinstitele Daruri, Sfintele Acoperăminte se preschimbă în hainele de îngropăciune și-n giulgiul curat cu care a fost înmormântat Domnul. Deci, Proscomidiarul devine simbolul Jertfei de pe Cruce și al Golgotei, până la moarte. La cuvintele Cântării heruvimice **Ca pe Împăratul tuturor primim...**, preoții devin Nicodim și Iosif din Arimateea, care au dat jos de pe Cruce și au înmormântat Preacuratul Trup al lui Iisus. Poporul reprezintă acum pe femeile mironosițe și pe Sfântul Ioan. Conform vechilor rânduieli liturgice, Sfântul Aer nu se așează pe umerii diaconului sau ai preotului, ci doi diaconi, unul de-a dreapta și unul de-a stânga îl țineau deasupra preotului care purta Cinstitele Daruri, întins precum Sfântul Epitaf. De aceea, Sfântul Simeon al Tesalonicului mai numește Sfântul Aer și Epitaf. Deasupra lui, în acele vremuri primare erau brodate în aur imagini reprezentând Patimile, Răstignirea și îngroparea Domului³³⁹.

O altă dovadă a acestor evenimente este troparul rostit de preot când așează Cinstitele Daruri, deasupra Sfântului Antimis: Iosif cel cu bun chip, de pe lemn luând Preacuratul Tău Trup, cu giulgiu curat înfășurându-L și cu miresme, în mormânt nou, îngropându-L, L-a pus.

Imediat, se închid Ușile Împărătești, în semn că piatra s-a prăvălit, a astupat și a pecetluit mormântul Domnului.

Sfântul Simeon al Tesalonicului, arată că Vohodul Mare preînchipuie venirea a doua a Domnului:

³³⁸ Ioan 19, 34

³³⁹ Sfântul Simeon al Tesalonicului, „Apanta”, op cit, pag. 328

„Dreptul Judecător va veni la Parusie cu slavă multă, în mijlocul zecilor de mii și mii de îngeri, Arhangheli și a altor cerești și netrupești Puteri. Scaunul de judecată va fi înspăimântător, căci vor fi deschise cărțile pentru fiecare dintre noi. Toate acestea le vedem preînchipuite în măreția Vohodului Mare, când se săvârșește Sfânta Liturghie de către arhiereu și de către mulțimea preoților și a diaconilor. Atunci, omoforul arhiereului care precede alaiul Vohodului Mare, nu mai închi- puie oaia cea pierdută, ci semnul Crucii, care după Sfânta Scriptură va premerge apariția Domnului la a doua Venire și atunci va apărea pe cer, Semnul Fiului Omului”³⁴⁰.

Urmează făcliile, praporele și cădelnițele diaconilor, care simbolizează cetele îngerești care însoțesc venirea Domnului ca Judecător.

Domnul Iisus Hristos, ca pâine cerească așezată pe Sfântul Disc ce reprezintă cerul, împreună cu Sfântul Potir al fericirii neîntrerupte se află în fața noastră! Mielul Înjunghiat, bucuria vie și necheltuită, va apărea înaintea lumii întregi „ca să judece vii și morții”³⁴¹. Atunci, ucigașii de Dumnezeu, ne- credincioșii, hulitorii, trufașii și nepocăiții, vor întâlni cu frică și cu cutremur pe Acela pe care L-au împuns și cu care s-au războit, L-au negat și L-au răstignit cu păcatele inimii lor. Cei care cred, mărturisitorii, martirii, dreptii și toți cei care cu pocăință au nădăjduit în mila lui Dumnezeu, vor vedea rănilor Lui preasfinte, se vor bucura și vor tresări de gustul fericirii divine, pentru că prin rănilor Lui de pe Cruce, toți se vor vindeca și se vor mântui: „căci prin rănilor Lui, toți ne-am vindecat”³⁴².

Deci, atunci când Cinstitele Daruri trec prin fața noastră, suntem datori să-L rugăm fierbinte pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos spunând: „Doamne, Doamne, nu mă lepăda la a doua Ta venire, ci fă-mă ca pe unul din argații Tăi”³⁴³! Strigătul tâlharului: „Pomenește-mă Doamne, când vei veni în Împărăția Ta”³⁴⁴ se regăsește în cuvintele rostite cu cuviință

³⁴⁰ Matei 24, 30

³⁴¹ II Timotei 4, 1

³⁴² Isaia 53, 5

³⁴³ Luca 15, 19

³⁴⁴ Luca 23, 42

de preot la Vohod: **Pe voi, pe toți, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna acum și pururea și-n vecii vecilor.** Tâlharul recunoscător este amintit împreună cu strigătul lui în acest moment al Sfintei Liturghii de către diacon sau preot în rugăciunea Vohodului și rămâne în veci un exemplu de credință și pocăință adevărată. Conform Tradiției, numele tâlharului era Dismas și a dus o viața de răufăcător și ucigaș. Acesta, împreună cu un altul, a fost răstignit alături de Domnul slavei, pe Golgota. În josul crucii, cărturarii și fariseii, conducătorii, mulțimea nefericită și un tâlhar îl batjocoreau pe Domnul, când acest Dismas L-a recunoscut drept Dumnezeu, auzind de minunile și învățătura Lui. La un moment dat, după strigătul Domnului: „Părinte, iartă-le lor”!, inima tâlharului s-a aprins, voința i s-a luminat, și a început să se elibereze de omul cel vechi. A descoperit dumnezeirea în persoana Lui Hristos și a cerut mila Lui prin acel strigăt înspăimântător, care de atunci zguduie sufletele păcătoșilor din toate veacurile: „Pomenește-mă Doamne, când vei veni în Împărăția Ta”!

Sfântul Gherman ne spune că: „Imnul Heruvimic și celelalte ne ajută să trăim evenimentul viețuirii lui Hristos împreună cu sfinții și dreptii (aceștia se află pe Sfântul Disc împreună cu cetele îngerești). Toți Îl însoțesc pe Cel Care, de la început a fost Sfântul sfinților, adică al puterilor Heruvimilor, al oștilor îngerești și al corurilor netrupești și nematerialnicelor Puteri. Acești înaintemergători Îl laudă și-L însoțesc pe Împăratul Hristos, Care vine pentru Jertfa cea tainică”³⁴⁵.

Vohodul Mare este unul dintre momentele cele mai oficiale ale Sfintei Liturghii. Credincioșii se închină, mamele întind hainele bolnavilor sau chiar copiii neputincioși la trecerea preotului, ca acesta să pășească pe deasupra lor. De multe ori, se întind la Vohod și demonizați sau bolnavi de boli incurabile.

Sfântul Nicolae Cabasila ne spune următoarele: „La trecerea preotului cu Sfintele în mâini, în timpul Vohodului Mare, trebuie să cădem și să îngenunchem, să ne închinăm și să cerem să ne pomenească la rugăciunile care vor urma,

³⁴⁵ Sfântul Gherman I al Constantinopolului, “Istoria bisericească...”, op cit. P. G. 98, 420 D

pentru că nu există un mod mai puternic de rugăciune, cu speranțe mai sigure decât Jertfa cea înfricoșătoare, care a curățit fără plată necurățiile și fărădelegile lumii”³⁴⁶.

Aceste cuvinte confirmă faptul că creștinii trebuie să îngenuncheze la Vohodul Mare, fără să specifice dacă este vorba de duminică, sărbătoare sau zi de rând. Desigur, darurile nu sunt sfințite, dar materia lor trebuie să primească cinstea cuvenită. Prin toate câte am afirmat, nu vrem să respingem, nici să desființăm canonul XX al Sinodului I Ecumenic. Din cercetarea cărții Faptele Apostolilor, capitolul XX, aflăm că Apostolul Pavel, împreună cu preoții din Efes îngenuncheau și se rugau în perioada de dinaintea Rusaliilor: „Și după ce a spus acestea, plecându-și genunchii, s-a rugat împreună cu toți aceștia”³⁴⁷.

Credem că îngenuncherile la anumite momente sfinte din Liturghie nu trebuie să însemne o evlavie goală de conținut și un mod de a fi văzut de oameni, ci urmare a zdrobirii inimii și a cucernicieii. Sunt preoți care la momentul Prefacerii Cinstitelor Daruri se trezesc cuprinși de o teamă și o frică sfântă, încât cad în genunchi cu inima zdrobită, și cer cu lacrimi mila lui Dumnezeu. Am văzut personal (în afară de Săptămâna Luminată) episcopi și preoți, la Sfântul Munte și la alte mănăstiri îngenunchind în zi de duminică, în momentul Prefacerii Darurilor. Credem că îngenuncherea este un semn al sufletului smerit, îndurerat și iubitor, al preotului sau creștinului credincios. Îngenuncherea în zi de duminică am spus că nu desființează nici împieteață canonul XX al Sinodului I Ecumenic care oprește aceasta. O altă mărturie cunoscută de toți slujitorii Sfântului Altar este că în zi de duminică, la hirotonia preotului, toți cei aflați acolo îngenunchează. Așadar, cu trecerea timpului dobândim un alt mod de trăire al Sfintei Jertfe, care, repet, trebuie să depindă absolut de starea sufletească a credinciosului. Dacă îngenunchem cu durere, zdrobire de inimă, teamă și evlavie la Sfânta Liturghie, atunci nu încălcăm Sfintele Canoane.

³⁴⁶ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, Tesalonic, 1991², pag. 85

³⁴⁷ Fapte 20, 36

Într-un manuscris al Marii Lavre din Sfântul Munte citim următoarele: „Hristos însoțit de oștile îngerești intră în Sfânta cetate ca să săvârșească Taina Jertfei Lui. Intră în Sfânta Sfintelor, ținând în Preacuratele Lui mâini viața noastră, viața lumii întregi. Cinstitele Daruri pe care preotul le ține înălțate sunt omul și lumea întreagă care se întorc prin Hristos la Dumnezeu.

Sfântul Nicodim Aghioritul, în cuvântarea sa la sărbătoarea Intrării Maicii Domnului în Biserică, spunea că: „Intrarea Născătoarei de Dumnezeu în Sfânta Sfintelor este o întoarcere a lumii către Dumnezeu”³⁴⁸.

Preotul slujitor așează Sfântul Potir și Sfântul Disc pe Sfânta Masă și rostește troparul: **Iosif cel cu bun chip...**, apoi tămâiază Sfintele, zicând de trei ori ultimul verset al Psalmului 50: **Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta Sionului și să se zidească zidurile Ierusalimului. Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot, atunci vor pune pe Altarul Tău viței.**

Sfântul Teodor al Andidelor ne arată că „așezarea Cinstitelor Daruri pe Sfânta Masă reconstituie momentul ridicării aceluși foișor în seara Cinei celei de Taina și puțin după aceea Înălțarea Domnului pe Cruce, înmormântarea, Învierea și Înălțarea de-a dreapta Tatălui”³⁴⁹.

Și Sfântul Gherman I al Constantinopolului ne tâlcuiește că „Sfântul Disc închipuiește mâinile lui Iosif și Nicodim care L-au înmormântat pe Hristos. Sfântul Aer, acoperământul cel mare, cu care preotul acoperă Cinstitele Daruri este, simbolic, giulgiul cu care Iosif a înfășurat Trupul lui Hristos, iar tămâia ne amintește de aromate. La sfârșit, Ușile Împărătești se închid, lucru care preînchipuie pecetluirea mormântului de către soldați”³⁵⁰. Cu acestea am încheiat Vohodul Mare din care trebuie să reținem următoarele aspecte:

³⁴⁸ Grigorie Ieromonahul, „Dumnezeiasca Liturghie, Explicații”, pag. 227

³⁴⁹ Sfântul Teodor al Andidelor, „Despre Dumnezeiasca Liturghie și despre simbolurile și tainele săvârșite în ea”, P.G. 140, 421 C

³⁵⁰ Sfântul Gherman I al Constantinopolului, „Istoria bisericească...”, op. cit., P. G. 98, 421 D

- Aducerea Cinstitelor Daruri de la Proscomidiar la Sfânta Masă prin mijlocul bisericii.
- Strigătul tâlharului pe cruce „Pomenește-mă Doamne, când vei veni în Împărăția Ta”, regăsit în formula: **Pe voi, pe toți să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa**”
- Primirea Cinstitelor Daruri de către creștini.
- Așezarea acestora pe Sfânta Masă.

Cât privește purtarea Darurilor prin biserică, spre Sfântul Altar, Sfinții Părinți disting patru simbolisme:

- Intrarea triumfală a Domnului în Ierusalim, unde urmează să se răstignească „pentru mântuirea lumii”.
- Drumul calvarului de la Pretoriu până la Golgota.
- Evenimentele de la suirea pe Cruce până la punerea în mormântul gol.
- A doua venire a lui Hristos.

109. *Există o întâmplare minunată în viața Sfântului Onufrie, pe care Biserica îl prăznuiește la 12 iunie: mic de vârstă fiind, a intrat într-o mănăstire, unde a rămas necunoscut. Când s-a mărit, a plecat în pustie, unde a rămas șaiszeci de ani, fără să vadă chip de om. Era gol, dar întreg trupul său era acoperit de barba lui lungă care ajungea până la pământ și de părul care-i crescuse pe tot corpul. El a fost descoperit de Sfântul Pafnutie căruia i-a povestit viața lui sfântă din pustie. Când era de 5-6 ani și trăia la mănăstire, i s-au întâmplat următoarele: Mic cum era, mânca mai des decât alți părinți. Când îi era foame, fugea la părintele bucătar și-i cerea pâine, măslina, fructe.... Odată, însă, acesta a observat că Onufrie cerea mai des pâine și dispărea.*

- Hrănește, poate, vreun pui de animal, se gândea bucătarul. Aceasta a ținut timp de o săptămână.

- Mă duc să văd unde duce ceea ce-i dau eu, și-a zis, călugărul.

Într-adevăr, l-a urmărit și l-a văzut intrând în biserică mănăstirii și închizând ușa în urma lui. A fugit repede la fereastră și când s-a uitat, mai să-i sară ochii din cap: copilul

vorbea cu Pruncul Iisus Care se găsea în îmbrățișarea Maicii Sale, în icoana de la catapeteasmă.

- Ți-am adus și astăzi pâinică, îi zicea lui Hristos, pentru că nu Te hrănește nimeni, nici mama Ta chiar! A întins mânuța și i-a dat o felie de pâine. Pruncul Iisus a luat-o și a dispărut în icoană. Bucătarul, uluit și înspăimântat, a fugit imediat la egumen și i-a povestit ce s-a întâmplat. Acela i-a poruncit să nu mai dea deloc pâine copilului, oricât de mult ar cere, ci să-i spună:

- Mergi și cere pâine de la Pruncul pe care L-ai hrănit până ieri!

În ziua următoare, micuțul Onufrie, văzând că nu mai primește pâine și este trimis la Pruncul divin, a alergat imediat la biserică înaintea icoanei lui Hristos și a zis:

- Hristosule, nu-mi mai dau pâinică să-Ți aduc și mi-au zis ca să-mi dai Tu mie. Dar de unde să ai Tu pâine, nu știu! Și, o minune...! Pruncul Iisus din brațele mamei Sale a întins mâna și i-a dat o pâine atât de mare încât nu putea s-o ridice. Mirosea așa de tare încât aroma ei cerească s-a răspândit în toată biserică, în mănăstire și în locurile din jur.

Uimiți și minunați, călugării l-au văzut pe Onufrie cel de cinci ani ieșind afară cu o pâine uriașă, ostenindu-se tare ca s-o ducă. Doi călugări au alergat să-l ajute, dar era, într-adevăr, neobișnuit de grea. Au mâncat și s-au săturat din ea multe zile, dar pâinea cerească rămânea întreagă. Era într-adevăr ceea ce Biserica ne vestește la Sfânta Liturghie: „Cel ce Se mănâncă pururea și niciodată nu Se sfârșește”.

De atunci, frații aveau mare evlavie la micuțul Onufrie, pentru că știau că odată cu înaintarea în vârstă va crește și sfințenia lui, lucru care s-a și întâmplat. Din această pâine cerească, Sfântul Onufrie s-a hrănit cei șaiszeci de ani impliniți cât a stat în pustie³⁵¹

Noi aici, însă, nu vorbim despre hrana pe care Dumnezeu a trimis-o din cer ca să-i hrănească pe iudei în pustie, nici despre pâinile cerești cu care i-a hrănit pe Drepti în pustie, în peșteri și în crăpăturile pământului, ci de Pâinea Sfântă Hristos, de Trupul și Sângele Lui.

³⁵¹ Pashos P. B., “Pustiul interior”, Atena, 1995, pag, 89

Când slujește cu diacon, preotul zice către acesta, imediat după căderea Cinstitelor Daruri: **Pomenește-mă, frate slujitorule.**

Diaconul răspunde: **Preoția ta să o pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa.**

Diaconul își sprijină capul pe Sfânta Masă și zice: **Roagă-te pentru mine, Stăpâne.**

Preotul: **Duhul Sfânt să vină peste tine și puterea Celui Preaînalt să te umbrească** (sunt aceleași cuvinte pe care arhanghelul Gavriil i le-a adresat Fecioarei Maria)

Diaconul: **Același Duh să lucreze împreună cu noi în toate zilele vieții noastre. Pomenește-mă, părinte!**

Preotul: **Să te pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna acum și pururea și-n vecii vecilor.**

Diaconul: **Amin!** și sărută mâna preotului, Sfânta Masă și iese printre Ușile Împărătești pe solee, căci urmează Ectenia cererilor.

Preotul și diaconul sunt oameni, cu aceleași slăbiciuni ale firii, de aceea, cel din urmă primește binecuvântare și se roagă împreună cu celălalt. Duhul Sfânt vine în ajutorul lor, căci „se roagă pentru noi cu suspine negrăite”³⁵².

Rugăciunile noastre sunt și acestea Darul Lui, pentru că nu le putem face fără ajutorul și lucrarea Sfântului Duh: „...nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus, decât în Duhul Sfânt”³⁵³. Așadar, ce te lauzi cu metaniile tale? Cu puterea lui Dumnezeu și cu luminarea Sfântului Duh faci metanii, te închini, te rogi, citești fericirile, faci Pavcernița, Paraclisul sau Miezonoptica. Și faptul că venim la biserică este tot darul Sfântului Duh, iar la Sfânta Jertfă, Mângâietorul slujește împreună cu preotul și descoperă credincioșilor pe Hristos.

Sfântul Vasile cel Mare spune că: „Sfântul Duh îndrumă și conduce pe toți cu înțelepciune, putere, luminare și frică dumnezeiască la cunoașterea desăvârșită, față către față, a Marelui Dumnezeu și a Mântuitorului tuturor, Iisus Hristos. Prin Sfântul Duh se împlinește întoarcerea noastră în Rai,

³⁵² Romani 8, 26

³⁵³ I Corinteni 12, 3

urcarea și intrarea în Împărăția cerurilor, redobândirea Înfierii, îndrăzneala de a-L numi pe Dumnezeu Tatăl nostru. Să ne rugăm așadar, să-L implorăm, să-I mulțumim, să-L preamărim. Mai mult, Prefacerea Cinstitelor Daruri în Trupul și Sângele lui Hristos, se face tot prin Duhul Sfânt”³⁵⁴.

³⁵⁴ Sfântul Vasile cel Mare, “Despre Sfântul Duh”, Omilia a 5-a, VEPES, 52, 260

13. ECTENIA CERERILOR

Dacă nu exista diacon, după căderea Cinstitelor Daruri, preotul rostește Ectenia plinirilor care începe cu **Să plinim rugăciunea noastră Domnului**. Urmează alte șapte cereri ce completează rânduiala Sfintei Liturghii:

Pentru Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte, Domnului să ne rugăm

Pentru Sfântă Biserica aceasta și pentru cei ce cu credință, evlavie și frică de Dumnezeu intră într-însa, Domnului să ne rugăm!

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm!

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule cu harul Tău!

Ziua toată, desăvârșită, sfântă în pace și fără de păcat, la Domnul să cerem!

Înger de pace, credincios, îndreptător, păzitor sufletelor și trupurilor noastre, la Domnul să cerem!

Milă și iertare de păcatele și de greșelile noastre, la Domnul să cerem!

Cele bune și de folos sufletelor noastre, și pace lumii la Domnul să cerem!

Cealaltă vreme a vieții noastre, în pace și în pocăință a o săvârși, la Domnul să cerem!

Sfârșit creștinesc vieții noastre, fără durere, neînfruntat, în pace și răspuns bun la înfricoșătoarea Judecată a lui Hristos să cerem!

La fiecare cerere poporul răspunde: **Dă, Doamne!**

Pentru Cinstitele Daruri...

În timp ce se așează Cinstitele Daruri pe Sfânta Masă, inimile noastre trebuie să fie curățite de orice urmă de răutate, de răzbunare sau indiferență, conform cuvintelor Domnului: „Dacă vei aduce darul tău la Altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta...”³⁵⁵. Adică, fără iertare și iubire lucrătoare nu trebuie să aducem ofrandă de daruri. Nerăutatea, iertarea față de toți, rugăciunea, zdrobirea inimii, bunătatea, sunt condiții fundamentale pentru Sfintele Daruri. Următoarele cereri au fost analizate mai înainte.

Ziua toată desăvârșită...

Prin această cerere, dorim de la Dumnezeu patru lucruri: viața noastră de fiecare zi să se bucure de desăvârșire, sfințenie, pace și lipsa păcatului. În Sfânta Scriptură, noțiunea de „ziua”, are mai multe sensuri: ziua obișnuită, ziua răzbunării, ziua ispitei, ziua durerii, ziua amăgitoare, ziua celei de-a doua veniri a Domnului. Toate zilele sunt de la Dumnezeu și binecuvântate, devin, însă, zile rele, înșelătoare, și zile de doliu prin mulțimea păcatelor noastre, prin răutatea și invidia diavolului, dar și din pedagogia lui Dumnezeu, „Cel care voiește ca tot omul să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”³⁵⁶. În fiecare zi ne înconjoară ispite multe, din interior și din exterior, și „trecem prin mijlocul a multe curse”, așa cum a văzut într-o vedenie marele Antonie. Acesta a văzut pământul plin de curse și s-a înfricoșat și s-a înspăimântat. Curse în orașe, la sate, pe drumuri, pe bulevarde, în case și la televizor, venite prin amiciții și prietenii, în pustie și în tot locul. De aceea, să strigăm către Dumnezeu și să chemăm mila Lui zicând: **Și nu ne duce pe noi în ispită, și ne izbăvește de cel viclean**³⁵⁷. Ultima ispită a zilei se va consuma la judecata viitoare. Expresia **zi desăvârșită** înseamnă pentru noi împlinirea poruncii „fiți desăvârșiți”, adică să ne purtăm ca niște creștini deosebiți, mici și mari, bărbați și femei, căsătoriți și necăsătoriți, monahi, clerici din toate treptele, și să ducem la

³⁵⁵ Matei 5, 23

³⁵⁶ I Timotei 2, 4

³⁵⁷ Matei 6, 13

bun sfârșit lucrarea și menirea noastră. **Ziua Sfântă** este sinonimul zilei desăvârșite, pentru că sfințirea și desăvârșirea sunt bunuri înalte, spre care trebuie să tindă orice creștin truditor. O zi sfântă înseamnă un timp lipsit de păcat, fără prihană, curat și neîntinat. Domnul Iisus Hristos i-a îndemnat pe ucenici: „Fiți sfinți că și Eu sunt Sfânt³⁵⁸! Viața curată și fără prihană înseamnă că fiecare zi în parte este fără de păcat. Gândurile, dorințele, ca și simțurile noastre, trebuie să devină sfinte, la fel limba, vorbirea și sfaturile noastre. Când cugetele și faptele noastre se arată pline de înțelepciune, cumințenie și sfințenie, atunci viața noastră și fiecare zi în parte sunt „sfinte și desăvârșite”. **Ziua pașnică** o are creștinul care se împăciuiește pe sine și pe ceilalți, și astfel devine făcător de pace și fiu al lui Dumnezeu: ...**fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema**³⁵⁹. Domnul în Sfânta Scriptură se numește „Domnul păcii”, iar sufletul stăpânit de pace și inima care însetează de „pacea lui Dumnezeu care covârșește toată mintea”³⁶⁰, se vor bucura de prezența Lui.

Ziua fără de păcat...

Sufletul desăvârșit, sfințit și pașnic alungă de la el păcatul, precum lumina alungă întunericul. Lipsa păcatului, însă, este o virtute pe care o deține doar Dumnezeu „Că Tu singur ești fără de păcat”. Cererea Bisericii făcută prin slujitorii ei ca ziua creștinului să fie fără de păcat, arată că Dumnezeu urăște păcatul care aduce pedeapsa „plata păcatului este moartea”³⁶¹. Izbăvirea de atacul păcatului necesită cercetarea gândurilor, a cugetului și a minții. Toate păcatele și patimile pleacă din minte, de aceea, să luăm seama să alungăm primul gând, primul cuget rău și nu vom păcătui niciodată. De aceea, sfatul meu este: **nu vorbi niciodată cu mintea ta despre păcat!** Deoarece suntem neputincioși duhovnicește iar ispita vine cu avânt, avem nevoie de ajutorul lui Dumnezeu și vai de cel care se crede pe sine puternic și cu fire vârtoasă, căci este

³⁵⁸ I Petru 1, 16

³⁵⁹ Matei 5, 9

³⁶⁰ Filipeni 4, 7

³⁶¹ Romani 6, 23

în pericol să cadă repede! De aceea, „cel căruia i se pare că stă neclintit, să ia seama să nu cadă”³⁶².

Să luăm aminte, deci, toți suntem neputincioși și mergem în această viață ca pe o coardă întinsă, suspendată în aer. Și doar ajutorul lui Dumnezeu ne ține și ne sprijină. Viața omului are momente de cumpănă care îl distrug sufletește și doar chemarea Numelui divin îl mântuiește pe acesta, copleșit de smerenie adâncă. Se cuvine, deci, să-L rugăm mereu pe Dumnezeu ca ziua noastră să fie **desăvârșită, pașnică, și fără de păcat.**

110. *Odinioară, într-un sătuc din Creta, lângă Țărmuri Bune, trăia un țaran deștept și învățat, dar născut și educat în învățătura ereziilor din acel timp. Sufletul lui era o mare neliniștită și mereu se întreba: sunt pe drumul cel bun? Mă rătăcesc și mă duc în haos, eu, nevasta și copiii mei? Ah, Dumnezeule! Trimite-mi Tu pe îngerul Tău, dacă ești și dacă existi, ca să mă îndrume pe calea cea dreaptă. Și s-a rugat așa ani mulți.*

La un moment dat, a trecut un diacon ortodox prin fața casei lui. S-a apropiat și a legat cu el o discuție captivantă, cu multe întrebări și răspunsuri. Trecând timpul, omul l-a invitat pe diacon acasă. Când au ajuns, diaconul a început să vorbească despre credința ortodoxă și familia întreagă era ochi și urechi la cuvintele lui. Toată noaptea le-a vorbit despre Domnul, Întruparea și Jertfa Lui, despre Taine, moarte, Împărăția Cerurilor, judecata viitoare și despre alte adevăruri ale credinței. Nici unul nu era obosit, ci toți erau răpiți de cuvintele lui, dulci ca mierea. Inima li s-a încălzit, iar dorul pentru credința cea adevărată s-a aprins și ochii lor s-au deschis și s-au luminat de strălucirea credinței ortodoxe. Dimineață au cerut într-un glas, dacă era posibil, să se boteze. Diaconul n-a pierdut timpul, ci l-a luat cu el pe stăpânul acelei casei și au mers împreună la episcopul locului. Acesta i-a primit și l-a întrebat pe diacon cine este, de unde vine și încotro se îndreaptă. Slujitorul s-a ridicat în picioare și a răspuns: sunt arhidiaconul Marelui Arhiepiscop, vin de la Ierusalim și merg spre Atena pentru anumite treburi bisericesti. Pentru că am întâlnit, însă, vânturi mari și furtună puternică, am acostat aici la Țărmuri Bune. Am venit astăzi aici să vă rog să-l botezați pe

acest om împreună cu toată familia lui, pe care i-am catehizat în credința ortodoxă o noapte întreagă. Episcopul, auzind ca este arhidiaconul Bisericii Patriarhiei din Ierusalim, nu l-a mai întrebat nimic altceva, doar l-a rugat să fie oaspetele lui până se schimba timpul și l-a invitat ca în ziua următoare, care era vineri să slujească împreună Liturghia Darurilor mai înainte sfințite, pentru că era Postul Mare. L-a asigurat în același timp că va continua cateheza pentru mai multe zile, iar la Paște îl va boteza pe țaran și familia lui. A doua zi, au săvârșit Liturghia, iar la Vohodul Mare i s-a dat arhidiaconului să țină și să poarte în tăcere pe Sfântul Disc Trupul Domnului. Acesta le-a purtat, dar o frică și o teamă sfânta îl stăpânea și a reușit anevoios să intre cu ele în Sfântul Altar. Cei din jur au luat seama și au rămas foarte impresionați. Episcopul, preotul și mulțimea credincioșilor și-au dat seama că teama arhidiaconului și comportamentul lui erau neobișnuite și misterioase. La fel s-a întâmplat și în momentul împărtășirii. După încheierea Sfintei Liturghii, episcopul l-a întrebat pe diacon dacă nu cumva este bolnav sau are vreo stare de slăbiciune neobișnuită. Acesta i-a răspuns:

- Stăpâne, am o boală pe care nimeni nu poate s-o vindece. De câte ori slujesc Sfânta Liturghie și țin în mâini Cinstitul și Preacuratul Trup al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos simt că nu mă țin puterile să port această greutate, de aceea, pășesc înclinat și tremur din toate încheieturile. Și a adăugat:

- Și cine poate, stăpâne, dintre cei care au cunoștință despre ceea ce se întâmplă la Sfânta Jertfă, să țină în mâinile lui pe Cel neîmpărțit? Din pogorământ, Domnul Iisus Hristos, întărind slăbiciunea noastră, le-a făcut ușoare pe cele grele și posibile pe cele cu neputință. Fericit este acela, stăpâne, care s-a învrednicit să slujească această mare Taină, la care îngerii din ceruri și toate puterile slavei stau cu frică și cu cutremur. Când a spus acestea, diaconul s-a tulburat, iar Sfântul Altar a strălucit de o lumină cerească. Și chipul acestuia s-a umplut de lumină și cu o voce schimbată, neobișnuită, angelică, a zis: "Eu sunt îngerul trimis la sutașul Corneliu, cel cu evlavie și teamă de Dumnezeu, care se ruga făcând multe milostenii. Fac parte din tagma îngerilor care duc rugăciunile celor ce vor să se mântuiască la Tronul ceresc al Mântuitorului. În timp ce țaranul pe care ți l-am adus să fie botezat împreună cu familia lui se ruga continuu să i se arate credința cea adevărată, ca să se închine cu știință lui Dumnezeu,

eu am fost cel care am dus rugăciunea lui înaintea Tronului. Am fost trimis la el să-l îndrum pe calea cea dreaptă, iar acum când mi-am împlinit misiunea, plec întru ale mele”. Arhiereul și cei din jurul lui, când au auzit acestea, s-au tulburat atât de mult, încât au căzut cu fața la pământ. Îngerul, însă, le-a zis:

- Nu vă înfricoșați, ci binecuvântați-L pe Dumnezeu și închinați-vă Lui întru toți vecii. M-am arătat vouă, dar nici n-am mâncat, nici n-am băut, ci în vedenie m-ați văzut astfel. Nimic din acestea nu s-a întâmplat. Și acum mărturisiți-vă Domnului, căci mă urc la Cel ce m-a trimis.

S-au ridicat, dar n-au văzut pe nimeni! Și au slăvit pe Dumnezeu pentru lucrurile Lui minunate și că s-a arătat lor, nevrednicilor, îngerul Domnului.

Țăranul, care urmărise slujba Liturghiei Darurilor din afara bisericii, printr-o fereastră deschisă, a auzit și a văzut într-un mod neobișnuit și inexplicabil, toate câte s-au întâmplat și câte a spus îngerul Domnului și a strigat cu glas mare și a zis:

- Acum am văzut cu adevărat că Dumnezeu a trimis pe îngerul Său și m-a scos din întunericul neștiinței.

Slavă Ție, Împărate, Dumnezeule Atotțiitorule și Iubitorule de oameni, că prin trimiterea îngerului m-ai învrednicit pe mine, păcătosul și ereticul, să mă ridic din moartea păcatului, eu și familia mea! Și acum, Doamne, luminează-mi mintea și inima ca să Te slăvesc în toată vremea vieții mele și să strig împreună cu îngerii din ceruri: „Sfânt, Sfânt, Sfânt ești Dumnezeule, plin este cerul și pământul de mărirea Ta”. La Botez, țăranul a primit numele de Sergiu³⁶³.

Înger de pace, credincios, îndreptător...

Prin această cerere Îi cerem Domnului să ne trimită un înger păzitor neadormit sufletelor și trupurilor noastre. Acesta este în același timp și înger de pace, credincios și îndreptător al vieții noastre. El ne îndrumă către luminare și către cunoașterea dumnezeiască venită prin credință. Primește de asemenea rugăciunile noastre și le duce la Tronul lui Dumnezeu. Ne apară de săgețile aprinse ale celui rău, îndreptate cu viclenie asupra noastră și de ispitele vieții. De aceea, în fiecare seară, la slujba Pavcerniței pomenim pe acest înger. El se luptă cu

³⁶³ Din consemnările personale

Satana în războiul duhovnicesc purtat de noi pentru păstrarea credinței și integritatea sufletului nostru: **Nu lăsa loc demonului viclean să stăpânească cu robia lui acest trup muritor. Ține-mă de brațul meu ticălos și fii lângă mine și du-mă la lăcașul mântuirii.** Îngerul ne aduce pacea interioară care este o condiție indispensabilă a mântuirii și ne ajută astfel să împlinim datoriile noastre către Dumnezeu și aproapele. Ne păzește de răutatea oamenilor, trimite vestiri și îndemnuri sufletului nostru și înalță cererile noastre din minte și din inimă. În vremea înfierii, a Botezului în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Dumnezeu îl trimite pe înger precum împăratul ce numește un străjer pentru paza odraslei sale. Păzitorul sufletului se îngrijește de mântuirea noastră până în ultimul moment al vieții. Faptele păcătoase, împietrirea inimii noastre și nepocăința au ca urmare îndepărtarea harului lui Dumnezeu dar și alungarea îngerului păzitor.

Toți îngerii sunt „duhuri slujitoare, trimise ca să slujească pentru cei ce vor fi moștenitorii mântuirii”³⁶⁴. Ei sunt „foc care arde”, duhuri netrupești care dețin daruri desăvârșite, cu puterea de a-L cunoaște pe Dumnezeu într-un mod care depășește mintea noastră, după cum ne asigură Însuși Domnul: „Îngerii, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu Care este în ceruri”³⁶⁵.

Asemenea îngerului păzitor trebuie să fie orice creștin nevoitor³⁶⁶, curat și neprihănit, căci, „...cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu”³⁶⁷.

111. Odată, un preot, privea cerul cu multă admirație.

- De ce ești așa concentrat? l-au întrebat ai lui.

- Văd multe cete de îngeri care duc continuu cererile creștinilor la tronul Mântuitorului. Cele mai multe dintre cereri sunt ca să se risipească necazurile cele multe și mari ale oamenilor precum bolile, infirmitățile, nemulțumirea, foametea etc. Altele, ca să se oprească războaiele, vărsările de sânge, uciderea și tot răul moral care domnește în lume. Alte cereri sunt pline de

³⁶⁴ Evrei 1, 14

³⁶⁵ Matei 18, 10

³⁶⁶ Alexandra Monahia, „Îngerii”, Elafos, Atena, 1994, pag. 217.

³⁶⁷ Matei 5, 8

mulțumiri către Dumnezeu iubirii și de doxologii cerești pentru binefacerile duhovnicești dăruite sufletelor. Cea mai strălucită și slăvită ceată a îngerilor este cea care poartă împreună cu cererile și lacrimile fierbinți ale pocăinței. Acestea urcă și împodobesc precum mărgăritarele prețioase, Tronul ceresc. Sunt acele suflete binecuvântate care cer mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și curățirea de patimi, inima zdrobită, unirea cu Dumnezeu prin Sfânta Euharistie și iertarea păcatelor³⁶⁸.

Multe dintre cererile noastre către Dumnezeu prin intermediul îngerilor se referă la bunurile materiale și nu la cele duhovnicești. Este bine să cerem cele necesare vieții noastre în trup, locuință și lucrul mâinilor, dar mult mai înălțător ar fi să cerem Domnului să nu ne lipsească de Sfânta Jertfă, Sfânta Împărtășanie, Spovedanie, Evanghelie, duhovnic și Împărăția Cerurilor. Un lucru este sigur: îngerul duce înaintea Tronului cererile și mulțumirile, tânguiri și laudele noastre.

Milă și iertare...

Mila și iertarea sunt două realități diferite. Prima se dăruiește prin rugăciuni și rugăminți și înseamnă îngăduința lui Dumnezeu pentru micile noastre greșeli, până ajungem la Spovedanie. Cea de-a doua se dăruiește prin pocăință la Taina Spovedaniei și înseamnă curățirea de păcate și redobândirea „înfierii”. Diferite sunt și alte două realități: greșeala și păcatul.

Greșeala înseamnă o cădere ușoară, săvârșită, în principal, din neglijență sau neluare aminte. Ea ofensează pe Dumnezeu, dar nu cu intenție rea.

Păcatul este fapta rea, cuvântul blasfemiator, gândirea desfrânată și dorința vicleană. Înseamnă încălcarea poruncilor evanghelice și dumnezeiești, fie prin intenție rea și premeditată, fie prin indiferență și nesimțire morală. El necesită pedeapsă: „plata păcatului este moartea”.

Sfântul Ioan, evanghelistul iubirii, în prima Epistolă sobornicească ne spune la rândul lui că „păcatul este moarte”³⁶⁹, „fărădelege”³⁷⁰ și „toată nedreptatea”³⁷¹.

³⁶⁸ Din consemnările personale

³⁶⁹ Romani 6, 23

³⁷⁰ I Ioan 3, 4

Păcatul mai înseamnă contrazicerea glasului lui Dumnezeu din noi, vocea conștiinței care protestează la apariția răului; înseamnă revolta și voința omului ridicate împotriva voci Sfântului Duh urmate de sălășluirea răutății și întărirea acesteia în noi.

Fiecare om care păcătuiește repetă fapta primilor oameni, concretizată în neascultarea conștiință și liberă care i-a înstrăinat de Dumnezeu. Am primit odată o scrisoare în care mi se relatau următoarele:

112. La începutul secolului nostru, un preot cu credință îndoielnică, la o Sfântă Liturghie a adunat Sfintele Daruri și le-a pus împreună cu miridele de pe Sfântul Disc în Sfântul Potir. Se pare, însă, că degetele lui se atinseseră în acel moment de Sângele Domnului. Absent și indiferent, acesta și-a șters mâinile de felon și n-a respectat regula care cere preotului să se șteargă foarte bine cu buretele, apoi să meargă la spălător și după aceea să-i împărtășească pe credincioși. Când a luat în mâini Sfântul Potir și s-a întors către popor, ca să rostească „Cu frică de Dumnezeu...” toți înmărmuriți, au văzut pe felon urme de sânge, lăsate de mâinile lui pe veșmânt. Oamenii au strigat, iar acela s-a întors și a așezat tulburat Sfântul Potir pe Sfânta Masă, pierdut, fără să știe ce să facă. Și-a scos felonul și l-a agățat undeva în Sfântul Altar. Și pentru multe zile, Sângele a rămas pe felon, ca mărturie nemincinoasă a Tainei înfricoșătoare și a Jertfei de pe Golgota..., sânge aprins, adevărat, viu, închegat..., Sângele lui Hristos.

Indiferența preoților în timpul săvârșirii Sfintei Liturghii este o dovadă de necredință și de lipsă de evlavie. Doamne miluiește-ne³⁷²!

Atenție sporită se cere și când se împărtășesc creștinii, pentru că este mare păcat să cadă un Mărgăritar al Domnului sau o picătură din Preacuratul Său Sânge. Doamne Iisuse Hristoase, iartă-ne pe noi păcătoșii, insensibilia și nevrednicia preoții Tăi!

Expresia cea mai adâncă a păcatului și a îndepărtării de Dumnezeu este mândria și aroganța vieții.

---

³⁷¹ I Ioan 5, 17

³⁷² Din consemnările personale

Între păcat și vină este o legătură directă. Oamenii sunt atât de pătimași, încât nu-și amintesc când au început să gândească și să săvârșească păcatul. Și nu numai atât, există ceva mai rău: când iau seama la ei înșiși cu atenție și umilință, descoperă nu numai că sunt slabi și neputincioși în a săvârși binele, dar și că trăiesc și respiră în umbra unei puteri înfricoșătoare, care-i silește la rău și-i robește egoismului și mândriei. Revelația divină, istoria religiilor și a popoarelor vorbesc despre vinovății pe care oamenii le experiază ca pe realitatea cea mai dură. Păcătoșenia creează continuu muștrări de conștiință, iar sentimentul vinovăției ocupă deseori un loc permanent în interiorul nostru, când păcătuim cu voie. Iar dacă se întâmplă ca preotul slujitor să cadă în păcate de moarte, din cauza cărora este caterisit, cu atât mai mare trebuie să fie sentimentul vinovăției care-l împovărează pe viață!

Greutatea din suflet este de neclintit, iar suspinele și strigătele agoniei de fiecare zi rănesc conștiința fără vindecare. Vina devine un musafir permanent, un stăpân tiran, nemilos și inuman.

Atunci apare întrebarea: „Cum se va mântui omul”? Cercetarea conștiinței ne mânănește, ne doare, ne obsedează, de aceea întrebăm prin gura Apostolului Pavel: „Om nenorocit ce sunt! Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia”³⁷³?

Foarte mulți oameni, în special din America și Europa, aleargă pentru a-și rezolva problemele la neuropsihiatri, la psihologi, dar și la astrologi, magi, medium-uri, sau la cunoscuți, prieteni, rude, chiar și la icoane. Aceștia, oriunde ar merge vor găsi ușurare provizorie, dar izbăvire de vinovăție, nu. Nici un om nu poate pătrunde în adâncurile celuilalt. Medicii îi pot da sedative celui stăpânit de angoase și obsesii, dar când se va trezi, acesta va avea vina în sufletul lui. Nimeni nu are puterea, nici stăpânirea să pătrundă în altarul sfânt al conștiinței celuilalt, atât cât să-l izbăvească de muștrări. Odată cu trecerea timpului, durerea trupului se stinge, rana se vindecă, ispita și răul trec, însă, muștrările sufletului nu pot fi nici vindecate, nici alungate. Singurul care reușește aceasta este

---

³⁷³ Romani 7, 24

Dumnezeu, care oferă izbăvire prin Taina Sfintei Spovedanii, sub epitrahilul duhovnicului.

Puterea iertării și lăsării păcatelor există și constituie lucrarea Iconomiei divine pentru mântuirea noastră. Dumnezeu, prin Sângele Său a întemeiat Biserica și Sfintele Taine, prin care omul se mântuiește.

113. Sfântul Pavel cel Simplu, a mers ca închinător într-o mânăstire. Era duminică și monahii se adunau în biserică să slujească. El a stat într-un colț și de acolo, fără să se arate, observa pe frații care veneau în biserică pe rând. Avea harisma de la Dumnezeu să vadă ceea ce se întâmplă în sufletele oamenilor. Cei mai mulți frați aveau fața veselă, ceea ce dezvăluia imediat și starea lor interioară. Fiecare era însoțit de îngerul păzitor, care strălucea și acela de bucurie. Toți arătau pe chipul lor sfințenie și lucrarea virtuților. Avva Pavel, îi mulțumea lui Dumnezeu din inimă, pentru toate acestea.

Un monah întârziat, a ajuns și el la un moment dat. Chipul lui era însă, întunecat și sălbatic. Tulburat, călugărul era urmat de mai mulți demoni care se osteneau să-l tragă fiecare de partea lui. Toți îi înșepau urechile, mintea, inima. Acela, nefericitul, se purta ca un om pierdut, iar îngerul lui păzitor îl urma întristat și cu capul plecat. Ceva îl împiedica să se apropie.

Sfântul Pavel a oftat adânc și a început să plângă cu amar și să facă metanii pentru sufletul chinuit al fratelui. Sfânta Liturghie s-a încheiat, iar monahii au început să se retragă unul câte unul. Sfântul i-a petrecut cu privirea și se bucura să-i vadă mai luminoși decât la venire, și pe ei și pe îngerii lor. Nu s-a mișcat din locul lui și a așteptat să-l vadă pe acela pentru care se rugase atât la Sfânta Liturghie. N-a întârziat să apară și acela, dar chipul lui se schimbă, iradia de lumina, iar duhurile viclene pieriseră și îngerul păzitor îl acoperea cu aripile, mulțumit și strălucitor acum!

- Slavă Ție, Doamne, i-a scăpat de pe buze Sfântului fără să vrea. Frații s-au întors și l-au privit cu mirare. Atunci Sfântul Pavel le-a descoperit ce văzuse în acea dimineață la biserică. Toți l-au înconjurat pe acel călugăr, ca să le spună în ce stare sufletească venise la Liturghie și cum plecase. Acela, desigur, n-a ezitat să mărturisească public, și să spună următoarele:

- *Până astăzi, mi-am petrecut zilele în trândăvie. Patimile mă asaltau, gândurile clocoteau în inima mea, iar mintea se întunecase. Însă, Dumnezeu m-a miluit. Am auzit un îndemn lăuntric să citesc din cartea profetului: „Nu mai faceți rău înaintea ochilor mei. Încetați odată! Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă... De vor fi păcatele voastre precum smoala, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna le voi face”³⁷⁴.*

Și inima mea a fost zdrobită și ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am căzut în genunchi și am cerut ca fiul cel pierdut, mila lui Dumnezeu: „Tată, am greșit la cer și înaintea Ta....! Precum tâlharul „Pomenește-mă, Doamne, când voi veni în Împărăția Ta”, ca și vameșul: „Dumnezeule, milostiv fi mie păcătosul”, ca leprosul și ca orbul „Iisuse, Învățătorule, miluiește-mă”.

M-am ridicat ușurat de povara vinovăției mele și am luat hotărârea să nu mai păcătuiesc din nou și să mă spovedesc imediat. Avva Pavel și frații mănăstirii, s-au minunat de această mărturisire și i-au zis:

- Într-adevăr, neprețuită este virtutea pocăinței, a hotărârii omului de a nu mai păcătui³⁷⁵.

Cele bune și de folos sufletelor noastre...

Cererea aceasta are două părți. Cei mai mulți dintre creștinii tineri nu știu ce trebuie să ceară. În epoca noastră, materialistă și atee, ne gândim doar la plăcerile materiale și trupești, la slava și puterea de stăpânire, la demnități, la odihna trupului, la petrecerea cât mai bine a vieții și la câștigul ușor. Astfel, ne aflăm cu inima împietrită, nemilostivi, indiferenți, nesocotitori ai valorilor morale, uitând esențialul: „Ce va folosi omului de câștigă lumea întreagă dar își pierde sufletul său”³⁷⁶.

Istoria ne arată că această fugă după bunurile materiale a provocat distrugerea ireparabilă a omului și pedeapsa veșnică.

Un lucru folosește: grija față de suflet și încrederea absolută în Dumnezeu.

³⁷⁴ Isaia 1, 16-18

³⁷⁵ Habachi Teodor Egumenul, „Patericul”, Tesalonic, 1993, pag. 140

³⁷⁶ Marcu 8, 36

Partea a doua a cererii ne asigură că vom avea pace interioară când vom alunga păcatul. Dobândirea păcii este modul cel mai bun de a atinge scopul nostru înalt, care este viața duhovnicească în Hristos, singura folositoare sufletului nostru.

114. Înainte cu câțiva ani, de sărbătoarea Sfintei Varvara, a venit la biserică o doamnă tânără, care a aprins lumânări, cât ea de mari, înaintea icoanei sfintei. După un timp, a venit la mine și mi-a zis:

- Vă rog, părinte, să-mi faceți paraclisul Sfintei Varvara pe care o ador, ca să-mi ajute să mă despart de soțul meu și să fiu împreună cu prietenul meu!

Răspunsul pe care i l-am dat, cu siguranță vi-l închipuiți! Gândiți-vă, cerea ca Cel ce a poruncit: „Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă”³⁷⁷, să fie părtaș la desfrâul și la divorțul ei! L-a înșelat pe soț și voia ajutorul Sfintei Varvara și al lui Dumnezeu ca să-și împlinească poftete. Și, pe deasupra, avea și doi copii!

Un al doilea exemplu:

115. O doamnă, acum câțiva ani, a vrut să-mi ofere o groază de bani, zicându-mi: „Îți dau câte milioane vrei! Știu că te ai bine cu Dumnezeu, de aceea vreau să dezlegi farmecele iubitului meu, să se întoarcă iar în brațele mele”! Nenorocitul care o părăsise era căsătorit și avea trei copii.

Gândiți-vă, ce obrăznicie și tupeu, de speța cea mai joasă! să implice preoții în fărădelegile lor și mai ales pe bani.

Și al treilea caz, din multele care există:

116. Acum câțiva ani, a venit cineva și mi-a cerut să mă rog lui Dumnezeu să fie pedepsit cu închisoarea vecinul lui, pentru că îl nedreptățise, concediindu-l pe fiul lui, căsătorit și cu copii. Ieșindu-și din fire, mi-a zis: „Decât să-l omor eu și să intru la închisoare, mai bine fă rugăciune tu, părinte, ca Dumnezeu să-l trimită la carceră.

Asemenea exemple năroade, vrednice de plâns, vă vor aduce toți duhovnicii. Mai există și o altă mentalitate greșită, a celor care obișnuiesc să zică: „Nu-i vreau răul, dar să tragă

și copiii lui numai atât cât am tras eu”, sau „răul pe care mi l-a făcut mie, să i-l dea Dumnezeu lui.

Din nefericire, drama cea mai mare este că spun aceste lucruri în scaunul spovedaniei. Sufletul omului săvârșește un rău înspăimântător, atunci când vorbește lui Dumnezeu despre acest „blestem nobil”. Toți acești oameni uită că Hristos pe Cruce n-a cerut pedeapsă și răzbunare pentru cei care L-au răstignit, ci s-a rugat Tatălui ceresc să-i ierte.

117. Odată, Sfântul Andrei cel Nebun pentru Hristos, cu mult înainte să-și înceapă propovăduirea ciudată prin lume, într-o seară, pe când se ruga a căzut în extaz și s-a trezit în palatele împărătești ale cerului.

Împăratul ceresc l-a chemat și a zis:

- Vrei să mă slujești din tot sufletul și să te fac unul dintre locatarii palatului meu?

- Este cineva, Stăpâne, care să nu dorească bunătățile Tale? i-a răspuns. Eu le doresc cu deosebire.

- Dacă dorești atât de mult, încearcă gustul Împărăției Mele, și i-a întins ceva să bea. Băutura semăna la culoare cu zăpada și era atât de dulce și gustoasă, încât omul nu-și poate închipui. De-abia a băut-o și I-a zis:

- Mai dă-mi alta, te rog, pentru că abia am băut-o și am simțit că are mireasma mirului dumnezeiesc.

Acela i-a dat încă o băutură care avea culoarea gutuii. Această băutură era foarte acră și mai amară decât pelinul. Când Sfântul Andrei a băut-o, i s-a amărât gura, a deznădăjduit și a uitat gustul minunat al primei băuturi. Văzându-l trist, Împăratul i-a zis:

- Vezi că nu poți să suporti amărăciunea băuturii și a mâncării? Ți-am dat ca să înțelegi modul în care poate cineva să-Mi slujească. Aceasta este calea strâmtă și spinoasă pe care am iubit-o în viață.

- Mi se pare un lucru greu, Stăpâne. Cine poate să slujească, bând și mâncând otravă?

- Îți amintești doar amărăciunea? l-a întrebat Împăratul. Ai uitat dulceața? Înainte de amar, ți-am dat dulce!

- Da, Stăpâne, dar mi-ai spus că drumul cel strâmt seamănă cu băutura cea amară.

- *Nu, deloc! Calea aceasta se află între amar și dulce. Amarul înseamnă ostenele, nevoițele, truda pentru dobândirea virtuților, pe când dulcele și gustosul sunt răcoarea, odihna și mângâierea pe care le ofer din bunătate celor care suferă și pătimesc de dragul Meu. Nu dau, așadar, doar amarul, nici doar dulcele, ci când pe unul, când pe celălalt. Unul urmează celuilalt.*

Dacă dorești să-Mi slujești, spune-Mi ca să știu!

- *Dă-mi iarăși să gust și-Ți voi spune, a răspuns fericitul Andrei.*

- *Acela i-a dat mai întâi să bea amar, iar Sfântul, plin de amărăciune I-a zis:*

- *Nu pot să Te slujesc și să beau din băutura aceasta. Este amară și nesuferită.*

Împăratul a zâmbit și scoțând de la piept ceva frumos mirositor, i-a zis:

- *Ia și mănâncă, pentru ca să uiți toate!*

A luat într-adevăr și a mâncat și pentru mult timp a simțit atâta plăcere, dulceață și bucurie, atâta desfătare și fericire, încât mai să-și iasă din fire. Credea că viețuiește într-o mireasmă prisositoare, în slavă, strălucire și desfătare divină. Când și-a revenit, a căzut la picioarele Acelui mare Împărat și L-a rugat:

- *Miluieste-mă, Bunule Stăpâne, și primește-mă ca să-ți slujesc, pentru că am înțeles cu adevărat că slujba Ta este foarte mulțumitoare.*

- *Crede-mă, i-a zis Acela, că dintre bogățiile Mele, aceasta este cea mai neînsemnată. Acum te vei întoarce la timpul rămas al vieții tale și dacă mă vei sluji cu dreptate și dăruire, atunci toate câte am, vor fi ale tale. Vei fi moștenitorul Împărăției Mele.*

Așa i-a vorbit Împăratul și l-a lăsat să plece.

Sfântul Andrei și-a revenit din extaz, și cu trecerea timpului a înțeles din ce în ce mai bine semnificația chemării și descoperirii divine, despre cum trebuie să-l slujească pe Dumnezeu în celălalt timp al vieții sale³⁷⁸.

Cealaltă vreme a vieții noastre...

Sufocați de griji și de fugă după plăcerile lumești, păcătoase, nu ne dăm seama când trece viața. Ne pierdem timpul,

³⁷⁸ Sfânta Mănăstire a Paracletului, "Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos", Oropos, Atica, 2000 ¹⁵, pag. 31

viețuind în indiferență și nesimțire și nu vrem să credem că vom muri. Mulți oameni, deși sesizează că viața lor trece, se neliniștesc, însă, de o manieră lumească. Din nefericire, dorințele noastre se limitează doar la lucrurile pământești.

De exemplu: vrem să trăim ca să ne vedem copiii căsătoriți și nepoții școliți la facultăți înalte, să ne terminăm casa sau vila de la țară, să ne mărim magazinul, să schimbăm mașina sau să cumpărăm o casă la malul mării. Nu avem neliniști duhovnicești și metafizice. Căutările noastre sunt sărace, sunt lumești. Dumnezeu, însă, ne îndeamnă să alergăm după un singur lucru: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă”³⁷⁹!

El are grijă de toate cele necesare și indispensabile nouă și se obligă să le rânduiască așa cum trebuie. Dacă noi căutăm Împărăția și dreptatea Lui, implicit vom primi cele necesare vieții, inclusiv pacea, seninătatea și liniștirea conștiinței care sunt rodul lucrării Sfântului Duh. De aceea, fericirea omului constă, îndeosebi, din mărturia conștiinței liniștite și senine. Pacea, împreună cu celelalte roade ale Duhului, aduc Raiul și Împărăția lui Dumnezeu în inima creștinului, iar omul care păcătuiește, cade și o pierde. Ea poate fi redobândită, în ciuda căderilor mici și mari, prin pocăință. De aceea, să nu deznădăjduim când suntem în păcat, ci să alergăm la duhovnic și, prin el, să cerem iertarea și mila lui Dumnezeu.

Pocăința nu este necesară doar în timpul Spovedaniei, ci trebuie să-l însoțească pe om în fiecare ceas și moment al vieții lui, pentru că păcătuiește în toată vremea, cu gândul, cu mintea și cu simțurile.

Sfânta Scriptură, prin gura dreptului Iov, ne arată că nimeni nu scapă de păcat și de întinarea lui, oricât de scurtă i-ar fi viața: „Cine poate fi neîntinat? Nimeni absolut, chiar dacă viața lui ar fi de numai o zi pe pământ”³⁸⁰.

Sfârșit creștinesc vieții noastre...

Creștinul care își petrece viața în comuniunea liturgică a Bisericii, privește cu încredere în viitor și nu se teme de

³⁷⁹ Matei 6, 33

³⁸⁰ Iov 14, 4-5

ultimele clipe ale vieții pământești. El a fost curățit prin pocăință, iar prin Sfânta Împărtășanie, a pregustat Împărăția cerurilor. Nu vrea să piardă această desfătare și se roagă neîncetat lui Dumnezeu, căci „știe că timpul care urmează pocăinței este plin de bucurie, de veselia inimii, de pacea conștiinței și atunci moartea și iadul nu-l mai tulbură, iar bucuria care-l stăpânește nu se sfârșește niciodată”³⁸¹.

Moartea este pentru cel care s-a pocăit cu adevărat, începutul unei vieți veșnice, câștigul, coroana și slava Împărăției lui Dumnezeu.

Sfântul Ignatie, mergând spre martiriu, spunea credincioșilor din Roma: „Este aproape ceasul nașterii mele, de aceea fraților, iertați-mă! Nu mă împiedicați să trăiesc, nu doriți să mor (se referă la suflet). Lăsați-mă să iau lumină curată! Deabia când voi ajunge în cer, lângă Dumnezeu, voi deveni om adevărat. Vreau să fiu strivit de dinții fiarelor, precum pietrele morii sfarmă grâul”³⁸².

Sfântul vrea să ne spună prin aceste cuvinte că ceea ce noi numim viață, este de fapt moarte, pe când așa numita moarte ne duce la viața veșnică, așa cum reiese și din relatarea adevărată care urmează”.

118. Într-un sat din Drama, exista un obicei evlavios: în noaptea Învierii, după Sfânta Liturghie, creștinii merg la cimitirul satului și aprind candelile la mormintele persoanelor iubite. Prin acest gest, ei arată că morții lor vor învia și vor fi judecați la a doua venire a lui Hristos. Candelele aprinse semnifică acest timp al Învierii.

Înainte cu mulți ani, o fată a mers împreună cu alte femei din sat în noaptea de Înviere să aprindă candela bunicii ei, care murise doar cu câteva zile înainte. În timp ce aprindea candela a cântat „Hristos a înviat”.

Deodată, copleșită de uimire și admirație a văzut toți morții înviind, îmbrăcați în alb și însoțiți de mii de îngeri. Întreaga făptură se scâldea într-o lumină orbitoare, la fel ca strălucirea soarelui.... În același timp, se auzeau zeci de mii de

³⁸¹ Sfântul Simeon Noul Teolog, “Filocalia pustnicilor și asceților”, Rugăciune mistică, vol. 19 E, Tesalonic, 1990, pag. 39

³⁸² Sfântul Ignatie Teoforul, “Epistola către Romani”, VEPES, 2, 275

cântări îngerești, care te amețeau cu dulceața cântului lor. Această vedenie a ținut până în momentul când a simțit că cineva o trage de umăr și și-a venit în fire. Erau părinții ei care o căutaseră neliniștiți din cauza absenței ei îndelungate.

Acestea au fost relatate de ea însăși, în timpul călugăriei ei, cu puține zile înainte de moarte³⁸³.

Când aud cuvintele **Sfârșit creștinesc...**, mulți creștini din biserică își fac semnul crucii arătând cât de important este sfârșitul pentru mântuirea lor. Amintirea morții este folosită omului iar Sfânta Scriptură, ne îndeamnă: „Amintește-ți de cele din urmă ale tale și în veci nu vei greși”³⁸⁴! Cuvintele acestea le învăța cu sfințenie și Sfântul Antonie cel Mare.

Amintirea morții este medicamentul mântuirii. Dacă creștinul se gândește de dimineață până seara că poate muri astăzi sau la noapte, în somn, cu siguranță nu va mai păcătui, cel puțin cu voie. Ziua va trece pentru el cu bunătate, răbdare, fapte bune, post și rugăciune, trudă cinstită și continuă, de orice fel.

Sfântul Ioan Scărarul ne spune: „Precum pâinea este mai necesară decât oricare alt aliment, la fel și amintirea morții mai utilă decât orice altă lucrare duhovnicească”³⁸⁵.

Împăratul Filip al Macedoniei își amintea și el de moarte; poruncise unui soldat ca dimineață, la prânz și seara, înainte de masă să vină înaintea lui și să-i spună: „Filipe, nu uita că vei muri”! Oare noi creștinii de astăzi, de ce nu ne aducem aminte de moarte, când știm atât de sigur că într-o zi vom muri?

119. Părintele Arsenie, după ce a adormit ucenicul lui, părintele Nicolae, n-a rămas singur. Mulți monahi au alergat la el și au încercat să-i urmeze în nevoie. Acesta, când vedea că frații nu pot rezista în fața asprimii nevoițelor ascetice, le spunea următoarele:

- Copiii mei iubiți, de ce vă tulburați? Dacă sunteți mândriți că vă nevoiți mult, atunci să stea fiecare în chilia lui, cu rugăciune multă și liniște. Numai să nu lăsați canonul și slujba de la biserică. Privegheați și căutați întotdeauna învățăturile

³⁸³ Din consemnările personale

³⁸⁴ Înțelepciunea lui Isus Sirah, 7, 36

³⁸⁵ Sfântul Ioan Sinaitul, Scărarul, “Cuvântarea a șasea, despre amintirea morții”, Oropos, Atica, 1986³, pag. 134

despre Dumnezeu, moarte și judecată, rai și iad, și rugăciunea neîncetată a minții. Luptați-vă cu toate puterile voastre să vă curățiți și să nu primiți în nici un moment îndemnurile diavolului. mărturisiți-vă curat toate gândurile, nu le ascundeți, ca să nu vă prindă diavolul. Cuvintele, gândurile, amintirile și faptele voastre toate trebuie să însemne ascultare sfântă față de voia lui Dumnezeu. Să păstrați permanent amintirea morții, pentru că mergem prin mijlocul a multe curse. Și acela care va muri în fiecare zi din voia lui, va avea sfârșit creștinesc și va trăi în veci. Acestea și multe alte învățături folositoare le-a spus celor care stăteau lângă el.

La 4 iulie 1845 Avva Arsenie s-a hotărât să meargă în Marea Lavră, de sărbătoarea Sfântului Antonie cel Mare. După ce a terminat Liturghia de dimineață, a ținut drumul din jurul Athonului și a ajuns la Lavră, cu puțin înainte de priveghere. Cât a ținut slujba, 16 ore, a stat în picioare, cu luare aminte. La încheiere, n-a mers la trapeză, ci a lut doar puțină pâine și a apucat drumul de întoarcere, iar la vremea Pavcerniței era din nou în chilia lui. Toți s-au mirat de aceasta, căci unui tânăr îi trebuiau pentru acest drum trei zile, iar acest bătrân, în vârstă de optzeci de ani, cu picioarele bolnave, după 16 ore de priveghere, a făcut drumul într-o jumătate de zi. Mai târziu, l-au întrebat:

- Avva, cum ai putut să te întorci așa de repede, după o noapte de priveghere și pe un drum atât de greu, cu poteci stâncoase și abrupte?

„Înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale”, le-a răspuns acela, n-am făcut-o cu puterea mea, ci cu ajutorul lui Dumnezeu.

La începutul anului 1846, se părea că părintelui Arsenie i se apropie sfârșitul. Starea picioarelor lui, s-a înrăutățit așa de mult, încât nu mai putea nici să lucreze, nici să meargă. Slujea, însă, în Postul Mare, de patru ori pe săptămână, duminica, miercurea, vinerea și sâmbăta, dar cu mare osteneală. În sâmbăta a cincia din Post, s-a răspândit vestea în tot Sfântul Munte ca Avva Arsenie este pe moarte. Duminică dimineață, pe 24 martie, s-au adunat toți fiii duhovnicești ca să primească binecuvântarea lui. L-au întrebat:

- Este adevărat, părinte, că nu te temi de paharul morții? Nu te înfricoșezi și nu tremuri pentru răspunsul pe care trebuie să-l dai la dreapta Judecată? Ești de treizeci de ani duhovnic! Nu te temi?

Bătrânul, i-a privit cu chipul vesel și le-a zis:

- Frică și cutremur nu simt, ci o bucurie fără margini care a umplut inima mea și nădăjduiesc că Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, după milele Sale, nu mă va lăsa, chiar dacă n-am fapte bune. Cu ce aș putea să mă laud, decât cu slăbiciunile mele? Din voința mea, n-am făcut nici un lucru bun. Și ceea ce am făcut a fost doar cu ajutorul și din voia Lui. Merg, deci, spre răsăritul zilei celei veșnice și bucuria mea este mare. Port în mine pacea, iar odihna și desfătarea divină domnesc peste toate mădularele mele. Aștept să vină, peste puțin timp îngerii mei....

Oare câți dintre preoții duhovnici de astăzi ar putea să spună cu îndrăzneală aceste cuvinte?

După aceea i-a rugat pe toți, unul câte unul, să vină la el, să primească iertare și i-a binecuvântat, dând fiecăruia în parte sfaturi despre cum să viețuiască. Apoi le-a cerut să plece. El, a ridicat de trei ori mâinile către cer, rugându-se fără să se înțeleagă cuvintele. Locul a strălucit, iar părinții au îngenuncheat și s-au închinat, privindu-l cu teamă... O mireasmă dulce s-a răspândit peste tot. Bătrânul și-a coborât mâinile și-a făcut cruce și apoi le-a pus pe piept. În jur, se așternuse o liniște neobișnuită, o pace inexplicabilă. Monahii s-au apropiat și au văzut că fața bătrânului Arsenie strălucea. Sufletul lui sfânt se dăruise Domnului pe care-L iubise de mic copil și de dragul Căruia își uscaseră trupul.

Acesta a fost „sfârșitul creștinesc” al vieții unui atlet al credinței „fără durere, neînfruntat, în pace”. La fel să fie și al nostru³⁸⁶.

Aceasta este moartea oamenilor sfinți. În contrast cu moartea sfinților, sfârșitul lui Iuda n-a fost fără durere, neînfruntat, în pace. Și cu toate că s-a învrednicit să fie ucenic al lui Hristos, să asculte învățătura Lui înaltă, să vadă minunile Lui, să aibă dovezi despre dumnezeirea Lui, l-a învins patima iubirii de arginți, L-a trădat pe Domnul și Învățătorul Său, și, „ducându-se, s-a spânzurat”³⁸⁷, și „căzând cu capul înainte, a crăpat pe la mijloc și i s-au vărsat toate măruntaiele”³⁸⁸.

³⁸⁶ Sfânta Mănăstire Xiropotam, Revista “Mărturii aghiorite”, nr. 16-17, 1992, pag. 111

³⁸⁷ Matei 27, 5

³⁸⁸ Fapte 1, 18

Nici pământul nu l-a ținut, de aceea, noi să luăm seama la viața noastră pentru că nu aduce anul ce aduce ceasul. Și acest ceas înfricoșător este ultimul din viața noastră.

120. *Un părinte evlavios mi-a povestit despre un frate slujitor care, nefericitul, era foarte neatent când slujea. Neglijența lui era atât de mare încât mărgăritarele sfântului Trup și picăturile Sfântului Sânge le risipea peste tot, fie când se împărtășea el, fie când îi împărtășea pe credincioși. În nepăsarea lui, obișnuia să zică: „Lasă, frate, că n-a pierit lumea. E doar pâine și vin”! Dumnezeu, însă, „Care vrea ca tot omul să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”, când acesta s-a îmbolnăvit grav iar confratele său a venit să-l împărtășească a făcut ca acesta să primească în gură și să mestece bucăți de carne sângerândă. Le-a scuipat îngrozit și a strigat ca un sălbatic:*

- Îți bați joc de mine? Mi-ai dat carne ca să râzi de mine? Preotul acela s-a aplecat și a adunat cu gura părticica de împărtășanie de pe jos. După ce a înghițit-o, s-a ridicat, și cu multă durere i-a zis:

- Îți doresc să-ți revii, înainte să fie prea târziu pentru mântuirea ta. Ți-am dat Împărtășanie din Joia Mare, Trupul și Sângele adevărat al lui Iisus Hristos.

Și a încheiat întrebându-l:

- Vrei să mai vin?

- Nu, a răspuns acela, inciudat și mânios.

Din nefericire, în noaptea aceea a murit nepocăit³⁸⁹! Este o lecție amară dată fraților preoți despre Cel pe Care-L frâng și cu Care se împărtășesc când slujesc Preacuratele Taine.

121. Cândva, duhovnicul meu, mi-a relatat următoarea întâmplare care a avut loc la un schit: Un preot de la Sfântul Munte, care era și duhovnic, s-a îmbolnăvit grav. Ucenicul lui, văzând că se simte în fiecare zi mai rău, l-a întrebat într-o după-amiază:

- Nu vrei să-ți aduc duhovnicul să te spovedești și să te împărtășești?

Acesta, după ce l-a privit puțin pe ucenicul lui, s-a ridicat și a scuipat jos. Văzând aceasta, și descoperind că mai are încă viață a zis:

³⁸⁹ Din consemnările personale

- Nu!

Ucenicul luând binecuvântare, a plecat, lăsând ușa deschisă. N-a apucat însă să coboare în curte și a auzit strigătele bătrânului. Alergând înăuntru, ucenicul l-a auzit, într-o agonie înfricoșătoare, spunând:

- N-am fost vrednic de preot...! Și și-a dat duhul³⁹⁰.

Aceste întâmplări adevărate sunt un semnal de alarmă pentru toți creștinii, dar în mod special pentru slujitorii lui Dumnezeu din toate treptele ierarhice. Ca să nu ne pierdem îndrăzneala înaintea Sfintei Mese, iar Sfârșitul vieții noastre să fie „creștinesc, fără durere, neînfruntat, în pace”, și ca să avem „răspuns bun”, este obligatoriu să ne căim zilnic și să ne mărturisim des. Demonul profită și de ultimele momente ale vieții creștinului. Prietenii și rudele care înconjoară patul muribundului, de multe ori, în loc să-l pregătească pentru călătoria veșniciei și pentru Judecata lui Dumnezeu, devin instrumente ale diavolului, nelăsând preotul să se apropie pentru spovedanie și pentru Împărtășanie. Creștinul adevărat nu așteaptă, însă, Împărtășania în ultimele clipe dinaintea morții, ci este pregătit mereu prin post, priveghere, rugăciune, împlinirea poruncilor, participarea la slujbele Bisericii, răbdare și împăcare cu toți. Cel ce își aduce aminte de moarte face milostenie și îi iubește în mod real pe toți dușmanii săi. Împlinește, astfel, cele poruncite de Domnul în Evanghelie și ascultă de Biserică. Unul ca acesta este pregătit și are speranța că mila lui Dumnezeu îl va apăra și el va închide ochii în pace. Fie ca și noi să avem parte de mila și ajutorul lui Dumnezeu, cu un „sfârșit creștinesc, neînfruntat, în pace și fără dureri”.

³⁹⁰ Din consemnările personale

14. RUGĂCIUNEA PROSCOMIDIEI

După ce rostește aceste ectenii, preotul citește cu voce joasă rugăciunea Proskomidiei:

Doamne Dumnezeule, Atotțiitorule, Cel ce ești singurul Sfânt, Care primești jertfa de laudă de la cei ce Te cheamă pe Tine, primește și rugăciunea noastră, a păcătoșilor, și o du la Sfântul Tău Jertfelnic; fă-ne vrednici a-Ți aduce Ție daruri și jertfe duhovnicești și pentru cele din neștiință ale poporului. Și ne învrednicește să aflăm har înaintea Ta ca să fie bine primită jertfa noastră și să se sălășluiască Duhul Tău cel bun al harului Tău peste noi, peste aceste daruri puse înainte și peste tot poporul Tău. Cu îndurările Unuia născut Fiului Tău, cu care ești Binecuvântat, împreună cu Preasfântul și Bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

Această rugăciune surprinde patru aspecte:

- Preotul slujitor mărturisește atotputernicia și sfințenia lui Dumnezeu. El este Părintele, Creatorul, Făcătorul.
- Preotul roagă pe Dumnezeu să asculte cererile celor din biserică.
- Se roagă ca toți preoții să fie devotați slujirii poporului
- Jertfa Bisericii să fie primită cu mulțumire și Duhul Sfânt să umbrească preoții, poporul și Cinstitele Daruri³⁹¹.

Prin rugăciunea Proskomidiei, noi slujitorii, cerem Domnului să ne învrednicească să aducem Cinstitele Daruri, întâi pentru păcatele noastre și apoi pentru cele din neștiință ale poporului.

³⁹¹ Sfânta Mitropolie a Kozanei, "Cuvânt ziditor", op. cit., pag. 295

Greșelile preoților amintite mai înainte se numesc păcate, iar greșelile poporului sunt considerate a fi făcute din neștiință, pentru că primii le săvârșesc în cunoștință de cauză, iar ceilalți fără să cunoască. Preotului nu-i este îngăduită ignoranța, iar păcatele lui, chiar mici și neînsemnate, sunt socotite mari, nu prin firea lor, ci din cauza demnității slujirii cu care le săvârșește.

Vechiul Testament poruncea ca în cazul în care păcătuiește unul dintre israeliți, din neștiință sau neglijență, să aducă o jertfă mică. Dacă însă păcătuia arhiereul, era ca și cum ar fi păcătuit întreg poporul³⁹².

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că această dispoziție subliniază că rănilor preotului, adică păcatele, căderile, greșelile lui, necesită un ajutor mai mare decât toate rănilor poporului laolaltă, pentru că sunt amplificate de slujirea preoției lui³⁹³.

Astfel, mitropolitul, își asumă toate păcatele poporului din mitropolia lui, episcopul, pe ale celor din eparhie, iar duhovnicul, toate rănilor fiilor săi duhovnicești, pentru că n-a lucrat potrivit vindecarea lor. Toți păcătuim și singurul fără de păcat este doar Domnul Iisus Hristos, Cuvântul întrupat. Cu toate că păcatele poporului sunt numite neștiință, din momentul în care acesta află și cunoaște voia lui Dumnezeu, de aici încolo, începe responsabilitatea lui. Pentru aceasta, va și da răspuns în ziua Judecării („cel care știe... și nu face... va fi bătut mult”³⁹⁴). Trebuie să ne oprim la cuvintele: „din toată inima”, cuvinte importante care ne îndeamnă să-l iubim pe Dumnezeu așa cum au făcut-o Sfinții, Martirii, Mărturisitorii, Sfinții Părinți ai Bisericii și toți Pustnicii. S-o facem și noi cu atâta forță și credință fierbinte încât să putem mărturisi împreună cu Apostolul Pavel: „Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos”? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia sau sabia? Nici moartea, nici viața, nici Îngerii, nici Stăpâniile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici Puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici o altă faptură nu va putea să ne

³⁹² Levitic 4, 1-3

³⁹³ Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie”, op. cit., pag. 245

³⁹⁴ Luca 12, 47

despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru”³⁹⁵. De asemenea, important de studiat sunt cuvintele: „să aflu har înaintea Ta”, din aceeași rugăciune. Cerem de la Domnul harul pe care l-a aflat profetul David, după cuvântul Faptelor³⁹⁶ și Apostolii în ziua Cincizecimii, care s-au umplut de Duhul Sfânt³⁹⁷.

Harul Sfântului Duh se pogoară și asupra preoților și asupra credincioșilor când cer aceasta și îi umbrește cu puterea Lui, așa cum a făcut și cu Născătoarea de Dumnezeu: „Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri³⁹⁸,...pentru că ai aflat har de la Dumnezeu”³⁹⁹.

Apostolul Pavel ne îndeamnă să ne rugăm la Tronul harului cu îndrăzneală „ca să luăm milă și să aflăm har spre ajutor la timpul potrivit”⁴⁰⁰.

După rugăciunea Proskomidiei preotul zice ecfonisul **Cu îndurările Unuia născut...**. Prin aceste cuvinte Îl rugăm pe Dumnezeu, Părintele Atotțiitorul, să primească rugăciunile noastre prin îndurările Fiului Său. Rugăciunea noastră fierbinte este ca harul să umbrească pe nevrednicii săi slujitori, credincioșii și Sfânta Jertfă.

Spunem „îndurări” și nu „milă”, pentru că „mila” este darul inimii generoase, pe când „îndurare” este dorința dăruirii și a binefacerii, o dorință după Jertfa de pe Cruce, datorată iubirii care arde „măruntaiele îndurărilor”.

122. Odată, Sfântul Siluan, un sfânt nou al Bisericii noastre, a întâlnit un pustnic de la Sfântul Munte care avea darul evlaviei adânci și al lacrimilor neîntrerupte. Mereu înlăcrimat, acestea curgeau în tăcere pe obrajii lui uscați. Acești stropi ai harului divin curgeau pe tot parcursul Sfintei Jertfe, dar și când se ruga și-și amintea de Patimile Domnului, de Răstignirea Lui, de Maica Domnului, de sfinții îngeri, de Împărăția Cerurilor și de bucuria sfinților.

³⁹⁵ Romani 8, 35-39

³⁹⁶ Fapte 7, 46

³⁹⁷ Fapte 2, 4

³⁹⁸ Luca 1, 35

³⁹⁹ Luca 1, 30

⁴⁰⁰ Evrei 4, 16

Sfântul Siluan i-a devenit apropiat și l-a întrebat într-adins „ca să-l cumpere” cum se zice:

- Părinte, este bine să mă rog pentru morți?

Acela a oftat și i-a răspuns printre lacrimi:

- Dacă mi-ar sta în putință, aș scoate toate sufletele din iad, care se chinuiesc acolo, în suferințe nemângâiate și orbecăie în întuneric.... Da, le-aș scoate și doar atunci s-ar odihni și s-ar bucura sufletul meu. Și a făcut o mică mișcare cu mâinile, ca și cum ar aduna spicele de grâu și a început din nou să plângă⁴⁰¹.

Luând seama la „cealaltă vreme a vieții noastre”, ca să aflăm har și milă de la Domnul, trebuie să răbdăm ispitele, suferințele și bolile, care de multe ori pot fi rușinoase și nemângâiate (nici un medicament nu le poate ușura). Dacă în aceste stări avem însă răbdare și preamărim pe Dumnezeu, vom afla harul Lui bogat și mila Lui. Altfel, cârtind, ne punem în primejdie mântuirea sufletului.

123. De multe ori, părintele Hagi Gheorghe Athonitul, amintea de un străbunic care suferea de o boală necunoscută și nevindecabilă în epocă, cu dureri înfricoșătoare. Bolnavul, pierzându-și uneori răbdarea, îl ruga pe Dumnezeu să-i ia viața, pentru că nu mai putea răbda. Cu toate că era evlavios, ceda.... Atunci a apărut un înger care i-a zis:

- Ești încercat cu chinuri pe pământ, ca să te curățești precum se curăță aurul în foc și să strălucești ca soarele. Trebuie, deci, să mai fii încercat încă un an. Acum te întreb, ce preferi: Un an de chinuri și dureri sau trei ceasuri în iad, ca să vezi unde merg păcătoșii nepocăiți și cum se chinuiesc veșnic?

Bătrânul bolnav s-a gândit: încă un an în chinuri și dureri înspăimântătoare, aici, în pat, este foarte mult! Mai bine rabd trei ceasuri, chiar și în iad...!

A răspuns deci îngerului, că primește să sufere trei ceasuri în iad. Acesta l-a luat direct și l-a dus în iad și îndepărtându-se i-a zis:

- După trei ceasuri mă întorc!

Peste tot domnea un întuneric de nesuferit și o suferință imensă, insuportabilă, un loc nemângâiat. Nici pic de lumină, nici un cuvânt de mângâiere. Întunericul continuu care era acolo, înghesuiala, glasurile îndurerate ale chinuișilor care ajungeau la

⁴⁰¹ Ioanichie Arhimandritul, „Patericul Athonit”, op. cit., pag. 242-243

urechile lui și vederea lor sălbatică, nefericirea, toate acestea provocau bătrânului o tristețe și un tremur înspăimântătoare. Peste tot vedea și auzea chinuri, oriunde își întorcea privirea întâlnea deznădejdea, teama și groaza. Nici un glas de bucurie în adâncul nesfârșit al iadului. Numai ochii arzători ai demonilor apăreau în întuneric, gata să-l sfâșie. Nefericitul a început să tremure și să strige, dar la strigătele lui răspundea doar abisul. I se părea că au trecut veacuri întregi de chinuri și dureri și, din clipă în clipă, aștepta să vină îngerul, dar în zadar. La sfârșit, deznădăjduit că nu va vedea niciodată Raiul, a început să se tânguie și să plângă, dar nimănui nu-i păsa de el. Păcătoșii din iad se gândeau la ei înșiși, la chinul lor insuportabil. Cei care se bucurau erau demonii. Dar iată că strălucirea dulce a îngerului a apărut și cu un zâmbet ceresc, acesta a stat în fața celui chinuit și a zis:

- Cum te simți, omule?

- N-am crezut că și îngerii mint, i-a reproșat cu o voce stinsă, suferindul.

- Ce înseamnă asta? l-a întrebat îngerul.

- Cum ce înseamnă? Mi-ai promis că mă iei de aici peste trei ore și de atunci au trecut mii de ani, veacuri întregi...! N-ai avut deloc milă de mine, mi-ai spus minciuni!

- Omule, ce ani, ce veacuri? i-a răspuns uimit îngerul. A trecut doar o oră de când am plecat și mai ai încă două. Tu ai ales!

- Cum? Încă două ore? Nu mai rămân deloc, te rog, te implor, ia-mă de aici. Prefer chinuri pe pământ, oricâte ar fi și nu un an, ci tot restul zilelor mele. Numai, ia-mă de aici, scoate-mă din acest chin groaznic, fie-ți milă de mine...!

- Bine, a răspuns îngerul. Dumnezeu este milostiv și iubitor de oameni și te va milui. Dă slavă iubirii Lui și nu mai cârți de acum înainte.

Cu aceste cuvinte l-a răpit și s-a aflat îndată în patul lui, preamărind și mulțumind lui Dumnezeu pentru bolile și durerile lui, până în ziua când a murit⁴⁰².

Pace tuturor!

În timpul Sfintei Jertfe, de multe ori, preotul cheamă pacea lui Dumnezeu pe care o și dăruiește:

⁴⁰² Paisie Aghioritul, "Avva Hagi Gheorghe Athonitul", 1986, pag. 29-32

- Înainte de citirea Evangheliei
- Când rostește **Pace tuturor!**
- Când binecuvântează
- La chemarea pentru sărutarea păcii
- La încheierea Jertfei
- La Binecuvântarea treimică

Dacă pacea trebuie să domnească în inimile credincioșilor, cu atât mai mult în inima preotului care la Sfânta Jertfă ține locul lui Hristos. Poporul răspunde: „Și Duhului Tău”, adică pacea să fie nu doar la noi, ci și la tine. Vai de preotul acela care slujește purtând în suflet ură și invidie. Preotul trebuie să experimenteze pacea, indiferent de starea credincioșilor săi. Un lucru este cert: facem rugăciuni și cereri la Liturghie cu credința și speranța că este lucrarea lui Hristos, Unicul mijlocitor între Dumnezeu și oameni⁴⁰³.

Astfel, prin Sfânta Jertfă și Sfânta Împărtășanie, Hristos ne garantează că toate câte trăim, cerem și petrecem, sunt certe și reale.

---

⁴⁰³ I Timotei 2, 5

15. SĂRUTAREA IUBIRII

Creștinul credincios este caracterizat de două virtuți principale: iubirea și credința, „hainele de nuntă” pentru a intra în Împărăția cerurilor. Credința, rădăcina tuturor virtuților, merge înaintea urmată de iubire, încoronarea virtuților, conform imnului iubirii al Sfântului Apostol Pavel⁴⁰⁴.

Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim!

Același îndemn al preotului, în forma primară a Sfintei Liturghii era redat prin cuvintele: **Îmbrățișați-vă unii pe alții cu sărutare sfântă**⁴⁰⁵.

Rostind aceste cuvinte, preoții se îmbrățișează, spunând unul altuia: „Hristos în mijlocul nostru...”, „Este și va fi”, răspunde celălalt.

În epoca primară, în același mod, își dădeau sărutarea iubirii și credincioșii, separat bărbați și separat femeile. Această sărutare nevinovată, sfântă și curată, era expresia iubirii din inimi, o atingere binecuvântată, cerească și angelică, în special în vremurile martirilor, pe stadioanele unde erau mâncați de fiare, în închisori și catacombe.

Când iubirea creștinilor a început să se stingă și să se răcească, obiceiul sărutării sfinte s-a pierdut ușor și s-a limitat doar la preoți în Sfântul Altar.

Sărutul iubirii nu este doar un simplu simbol liturgic, ci un gest sacramental, o experiență liturgică. Nu este numai imaginea iubirii care unește pe credincioși, ci chiar experiența comuniunii reale dintre ei. Este experiența buneînțelegeri și a legăturii dintre credincioși precum și a unirii lor cu Hristos.

⁴⁰⁴ I Corinteni 13, 1-8

⁴⁰⁵ I Corinteni 16, 20

Sfântul Ioan Gură de Aur spune: „Să ne amintim iubiților de sărutările sfinte și de îmbrățișarea tremurândă pe care ne-o dăm între noi în timpul Sfintei Liturghii, care ne unește sufletele, făcând din noi un singur trup”⁴⁰⁶.

Sfântul Chiril al Ierusalimului învăța că: „Sărutarea la Sfânta Liturghie este semnul că sufletele noastre au devenit o frământătură, o putere care îndepărtează, alungă și scoate odată pentru totdeauna din inimile noastre orice ținere de minte a răului, pizmă și dezbinare”⁴⁰⁷.

Nerăutatea și iubirea sunt condiții pentru a ne apropia de Sfântul Altar, de Masa lui Hristos, adică de Sfânta Împărtășanie.

Sărutarea liturgică, acest gest sacramental, este expresia iubirii și a credinței, dar și dovada că patimile au fost izgonite din sufletul nostru. Prin acest gest credincioșii se împărtășesc unul de iubirea celuilalt. Noi pătrundem în sufletul celui de lângă noi și acela în sufletul nostru. Fiecare dintre noi devine celălalt, aparține celuilalt și tuturor. Aceasta este întrepătrunderea iubirii faptelor și nu a cuvintelor.

Orice cuvânt, lucru, mișcare, întâmplare din Sfânta Liturghie sunt asemănătoare cu faptele vieții noastre zilnice dar preschimbate, înduhovnicite, sfințite. La Sfânta Jertfă materia se sfințește și trupul devine duhovnicesc. Deci, și sărutarea aceasta dintre preoți și credincioși, ia dimensiuni noi, cerești.

124. În iulie 1933, un grup de oameni de știință s-au oprit pentru puține zile lângă o tabără de concentrare, în orașul Irkutk, din Siberia. În oraș nu erau locuitori, ci doar deținuți care lucrau la muncă forțată în construcții. Cei mai mulți erau preoți, diaconi, călugări și câțiva episcopi. În cantonamente domnea o barbarie nemaiîntâlnită. Fără nici un motiv erau biciuiți, snopiți în bătaie, li se striveau oasele, sau puteau fi împușcați. Condițiile de trai erau înspăimântătoare și cei mai mulți mureau din cauza frigului groaznic și de foame.

Vremea aceea de iulie era însorită. După cină, ne spune cel care descrie evenimentul, am stat până seara târziu la foc,

⁴⁰⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Cuvântare la trădarea lui Iuda”, Omilia 1, P. G. 49, 382

⁴⁰⁷ Sfântul Chiril al Ierusalimului, “Cateheze Mistagogice”, 5, P.G. 33, 1112 A

discutând între noi. Deodată am auzit strigăte și bubuituri puternice din tabăra vecină. Era o noapte înstelată și liniștită. Cât timp voi trăi nu voi uita acea vale din Siberia! Dulcele nostru somn de dimineață a fost întrerupt brusc de un geamăt omenesc. Ne-am trezit repede și conducătorul grupei noastre, localnic din Irkutk, a luat repede un binoclu, ceilalți am aranjat două instrumente topografice, și ne ocupam chipurile cu treaba noastră, când am observat o mulțime venind spre noi. Din cauza trupelor era greu să înțelegem ce se întâmpla. Erau șaizeci de deținuți și cu cât se apropiau puteam să vedem că toți erau scheletici, epuizați de foame, extenuați de muncă, de tratamentul nemilos și inuman. Ce ne-au văzut însă ochii? Toți purtau o funie peste umăr și cu ea trăgeau o sanie în care era un butoi plin cu fecale umane.

Paznicii care-i însoțeau, evident că nu știau că era o misiune științifică în zona taberei de concentrare. Am auzit exact cuvintele somației gardienilor: „Întindeți-vă la pământ și nu vă mișcați”. Un gardian a alergat înapoi în tabără. Era clar că ne considerau suspecti. Cineva din grup a realizat destul de repede situația deținuților și a zis: „Le-am prelungit viața cu încă câteva minute”. La început n-am înțeles aceste cuvinte. După 15-20 de minute am fost înconjurați de un pluton de gardieni care s-au apropiat ținând armele pregătite de luptă, de parcă voiau să atace la baie-netă. Comandantul plutonului și comisarul politic ne-au cerut documentele. După ce le-au cercetat, ne-au explicat că acești șaizeci de bărbați au fost condamnați la moarte fiindcă au avut o atitudine dușmănoasă față de conducerea sovietică, socialistă a lui Stalin. O groapă uriașă fusese deja pregătită pentru cei șaizeci de deținuți. Comisarul politic ne-a cerut să intrăm în corturile noastre, lucru pe care l-am și făcut. Cei șaizeci erau toți preoți și în dimineața aceea liniștită de iulie se auzeau clar, vocile lor slabe. Privind printre crăpăturile corturilor am văzut, am auzit și am experiat pe viu prezența bisericii Sfinților Martiri. Preoții se sărutau unul pe altul cu sărutare sfântă. Unul dintre ei, și-a înălțat mâinile și a strigat cu putere: „Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac”! Urmarea a fost o lovitură care l-a trântit la pământ. După aceea i-au împins pe toți pe marginea gropii. Un călău l-a întrebat pe unul dintre preoți, care stătea lângă groapă:

- Este ultima ta suflare. Spune, există Dumnezeu sau nu?

Răspunsul sfinților preoți Martiri a fost neșovăielnic și categoric:

- Da, există Dumnezeu!

S-a auzit prima împușcătură.

Stăteam și priveam din corturile noastre și inima ne bătea să ne spargă pieptul. Eram înspăimântați. A urmat a doua, a treia și după aceea mai multe împușcături. Preoții erau duși unul câte unul înaintea gropii. Călăii întrebau de pe marginea șanțului pe fiecare preot: „Există Dumnezeu”? Răspunsul era invariabil:

- Da, există Dumnezeu. Sau spuneau: Există și Maica Domnului și Fiul Lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii. Și sfinții lui există.

Alții ziceau: „Da, există și vă iartă și pe voi și pe noi”

Și înainte să apuce să încheie fraza, se auzea împușcătura.

Am fost martori oculari, am văzut cu ochii noștri și am auzit cu urechile noastre pe cei șaiszeci de slujitori ai Domnului nostru Iisus Hristos în fața morții, dându-și sărutarea sfântă și îmbrățișarea iubirii, îndelung răbdând și iertând, rugându-se pentru călăii lor și pentru întregul popor rus, mărturisind cu atâta curaj credința lor în Dumnezeu. Au trecut anii, au trecut câteva decenii chiar. Acest mormânt de pe ruta Ktung-Nisnie-Untinsk trebuie căutat. Nici un creștin ortodox, niciodată, nu trebuie să-i uite pe acești sfinți martiri care și-au dat viața pentru credința lor ortodoxă, în iulie 1933 în apropierea orașului nelocuit, Irkutk⁴⁰⁸.l

În această relatare, adevărată, găsim în fapt cele două elemente ale Sfintei Jertfe, credința și iubirea îngemănate cu iertarea și lipsa de răutate. Am văzut îmbrățișarea iubirii, îndelunga răbdare a sufletului și minunea credinței, mai ales în fața morții. Ce răspuns am putea da noi, puțin credincioșii și căldiceii creștini ai veacului acestuia?

Îndemnul „Să ne iubim unii pe alții”, se leagă de Persoana istorică a lui Hristos, de Jertfa pe care a adus-o El Însuși pe înfricoșătoarea Golgotă. Iubirea aceasta au experiat-o preoții martiri ai Rusiei, ca și milioanele de martiri și neomartiri ai credinței noastre. Fără credință, iubirea nu are fundament. Fără Hristos, iubirea, chiar și cea fizică degenerază,

⁴⁰⁸ Sfânta Mănăstire Xiropotamul, Revista “Mărturii aghiorite”, nr. 1, 1988, pag. 44

se pervertește, se distruge și devine o mască înșelătoare a egoismului uman. Credința este darul lui Dumnezeu: „...sporește-ne credința”⁴⁰⁹! Când Domnul va veni la Parusie, nu va căuta să afle dacă am făcut multe fapte filantropice „ca să fim văzuți de oameni”, metanii, paraclise, predici, ci va lua seama la credința noastră, dacă este adevărată și dacă are forța să-L mărturisească „pe Hristos, Cel răstignit”, fără concesi și fără ipocrizie. Este vorba despre credința al cărei cuvânt face minuni, care acceptă dogma treimică și hristologică și se manifestă prin iubire lucrătoare, față de Dumnezeu și față de aproapele. Deci, expresia „Iubiți-vă unii pe alții”, este prelungirea fraternă a celeilalte expresii: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”⁴¹⁰! Apogeul acestei iubiri este: „Iubiți pe vrășmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc, și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc”⁴¹¹.

Starea noastră este dezastruoasă. În inimile noastre, stăpânește ura, dușmănia, răutatea, necredința, gelozia, invidia și peste toate egoismul. Sufletește suntem departe unul de celălalt, în relațiile dintre noi se interpun răceala, ținerea de minte a răului precum și gândurile ascunse. Chiar și în biserică, demonii nu ne lasă neispitiți. Am pierdut pacea și iubirea dintre noi și în locul lor am așezat patimile. A venit însă momentul să înălțăm ochii credinței noastre către cer, ca să vedem marele mister al Sfintei Treimi, a cărei caracteristică principală este Unitatea Persoanelor și comuniunea de iubire. Și precum Domnul nostru Iisus Hristos este unit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, așa și noi, aici pe pământ, suntem datori și trebuie să ne iubim și să fim uniți, într-o unitate a păcii, a înțelegerii, a iubirii, a bunătății și a dreptății. Să devenim, așadar, toți împreună și fiecare în parte icoană unică a Sfintei Treimi. Și în cadrul Sfintei Jertfe, există o icoană a unității treimice și anume: Domnul Jertfei pe Sfânta Masă, preotul slujitor și credincioșii din biserică. Dacă nu suntem uniți, în numele iubirii lui Dumnezeu, nu vom putea nici să participăm la împărtășirea cu Preacuratele Taine, nici să urmărim Sfânta

---

⁴⁰⁹ Luca 17, 5

⁴¹⁰ Matei 22, 39

⁴¹¹ Matei 5, 44

Liturghie. Insistând pe această temă a unității în iubire să ne amintim de Sfântul Ioan, Evanghelistul iubirii, despre care Tradiția spune în biografia lui că atunci când a îmbătrânit și nu mai putea să-i învețe pe creștini, cum o făcuse odinioară, venea la sfânta adunare susținut și în loc de predică spunea creștinilor aceste puține cuvinte: „Copiii mei..., iubiți-vă unii pe alții”. Această formulă continua să o spună și să o repete până la ultima răsufare a vieții, pentru că cel care iubește împlinește toate poruncile Domnului. Dar și Domnul Însuși a spus că trăsătura caracteristică a celor care cred în El trebuie să fie iubirea dintre ei: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă aveți dragoste unul față de celălalt”⁴¹². Hristos a spus ucenicilor Săi: oamenii, care trăiesc în întunericul păcatului și în înșelăciune, vor înțelege că sunteți ucenicii Mei, dacă aveți iubire între voi. Iubirea vă va deosebi de ceilalți oameni. Apostolii și creștinii primelor veacuri Îl ascultau pe Hristos și-I urmau exemplul, îl imitau. Batjocoriți binecuvântau, alungați și chinuiți, îndelung răbdau cu dragoste, afurisiți și vorbiți de rău suportau cu dragoste toate. Necredincioșii îi chinuiau, îi ucideau cu pietre, îi răstigneau și îi aruncau la fiare, îi ardeau, iar aceia cu îndelungă răbdare îi iubeau. Lumea amuțită și încremenită de uimire se minuna și învăța din iubirea lor martirică. Fiecare mărturie era o dovadă reală a credinței și iubirii primilor creștini.

La îndemnul: Să ne iubim unii pe alții ca într-un gând să mărturisim, poporul răspunde: Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită.

Este cea mai scurtă și mai expresivă mărturisire a credinței creștine. Uneori, când slujesc mai mulți preoți sau este slujbă arhierescă se cântă: Iubite-voi Doamne, virtutea mea, Domnul este întărirea mea și scăparea mea, și izbăvitorul meu. Aceste cuvinte sunt o mărturisire a iubirii, pe când celelalte o mărturisire a credinței. Acest îndemn de iubire nu se referă la un sentiment omenesc, la o relație fizică între oameni, ci la iubirea care este putere divină și roadă a Duhului Sfânt.

---

⁴¹² Ioan 13, 35

Ea se varsă și umple inimile noastre: „Iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile voastre”⁴¹³.

Iubirea aceasta, ca realitate divină este puternică doar în Iisus Hristos, prin credința și harul Lui pe care-L descoperim și-L vedem în chipul fiecărui frate. O vedem în mărturiile înfricoșătoare și în mărturisirile sfinților martiri.

În timpul sărutării slujitorilor, la strană se cântă: „Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh...”. După aceea trebuie să se păstreze o tăcere totală până la încheierea ritualului sărutării (așa se făcea după rânduiala veche). În acest moment din Sfânta Jertfă, pământul se unește cu cerul. Îngerii și Arhanghelii înconjoară și se desfată împreună cu credincioșii și preoții care slujesc. Biserica Luptătoare și cea Triumfătoare devin o singură turmă cu un Păstor, Domnul nostru Iisus Hristos. Din nefericire, cu trecerea timpului și mai ales în zilele noastre, se observă o înrăutățire înfricoșătoare. Sărutul iubirii între slujitori a ajuns un simplu gest, sec, un îndemn liturgic, lipsit de fond. Este foarte trist că în biserică nu uităm deosebirile dintre noi, nu ne deschidem inima străinului, celui de departe, necunoscutului, și mai mult decât atât, nu-l acceptăm pe cel care ne-a vătămat, ne-a nedreptățit și urât, care poate se află în Biserică lângă noi sau slujește alături de noi. Îndemnul Bisericii lui Hristos este: „Iubiți-vă unii pe alții...” Și nu putem să mărturisim că noi credem în Hristos, și Acela răstignit, având în suflet sabia muștrării aproapelui.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune: „Domnul nu socotește cinstea pe care I-o datorăm Lui Însuși, dacă între credincioși nu există iubire. Pentru că acceptarea fratelui nostru înseamnă jertfă”⁴¹⁴.

Într-adevăr, neputința noastră este mare, ne este foarte greu ca să spunem celui de lângă noi, omului din casă, uneori chiar tovarășului nostru de viață: „iartă-mă..., îți cer iertare”. Sau să-l iertăm pe cel care ne înjură, ne fură, ne mănâncă ani din viață, sau ne înșeală. Inima noastră devine un cuptor încins în care ne perpelim, încoace și încolo, zi și noapte până ajungem să iertăm, să cerem noi primii iertare aproapelui

⁴¹³ Romani 5, 5

⁴¹⁴ Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie”, op. cit., pag. 248

nostru, pe care l-am întristat. Pentru aceea, Domnul prețuiește iubirea răstignită și o consideră în fapt jertfa cea mai mare. Dacă nu există iubire, nu este acceptată nici o jertfă și mai ales Jertfa cea Mare.

Mărturisirea credinței trebuie să se facă în același cuget cu gândul și inima aproapelui. Dacă sufletul este rece, de piatră, tulburat, cum putem atinge Taina Iubirii?

125. *Un suflet rugător, la Sfânta Liturghie făcea metanii discrete și simțea că se află în același timp într-o biserică cerească și pământească, cu toate că auzea și privea cu ochii cele săvârșite. La puțin timp a auzit preotul rostind: „Să ne iubim unii pe alții”!, și cu ochii sufletului a văzut Îngeri și Arhangheli strălucitori îmbrățișându-se spiritual și o mulțime de preoți îmbrăcați în veșminte albe, înăuntrul Altarului imitându-i, deși preot slujitor era unul singur. Cum rânduiala Sfintei Liturghii continua, a văzut, cu teamă dar și cu seninătate, pe Sfânta Masă, în locul Sfintelor Daruri, o inimă mare străpunsă cu o suliță, din care a curgea sânge mult..., sânge sfânt și roșu.... Și într-un mod minunat, acel Sânge a hrănit toate sufletele pregătite din biserică. S-a întins peste toate mădularele sufletului și ale trupului, în inimă, în suflet, peste simțurile trupesti și duhovnicești. Toate s-au adăpat din El într-un chip neștiut. Inima s-a încălzit și s-a aprins de iubire divină, mintea s-a umplut de lumină, gândurile s-au oprit și s-au bucurat de ea, simțurile s-au delectat ca și mădularele trupului, cu o desfătare duhovnicească.*

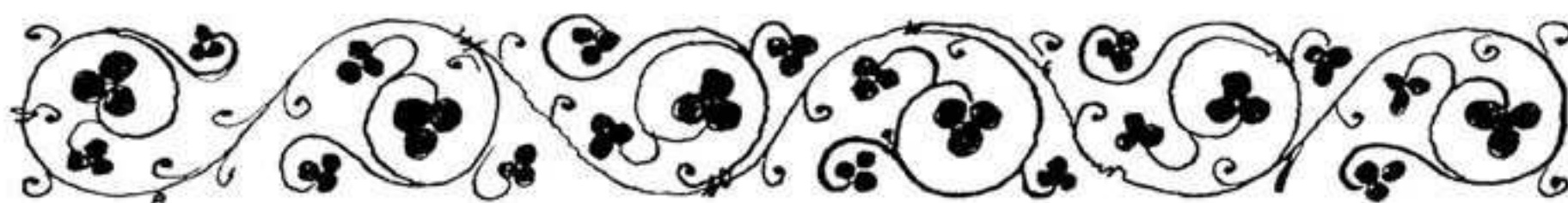
*Peste tot, și sus și jos, domnea pacea, și iată că peste câteva momente, preotul i-a chemat pe toți să se împărtășească cu Preacuratele Taine: **Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, apropiați-vă!** Și preacuratul Sânge din Potir S-a unit cu Cel pe care-L primise mai înainte duhovnicește... și au devenit unul și același... Sau poate era același... Nimeni nu știe! Desfătarea divină, simțită în suflet și trup, a continuat pentru mai multe zile, cu multe lacrimi.*

O, Dumnezeule, slavă Numelui Tău⁴¹⁵!

⁴¹⁵ Din consemnările personale

16. SIMBOLUL CREDINȚEI

După sărutarea iubirii și mărturisirea credinței, diaconul sau preotul rostește: *Ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte!* și îndată se rostește Simbolul credinței. Domnul Iisus Hristos a dat ucenicilor Săi, și prin ei și nouă următoarea poruncă: „Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor ca nu cumva să le calce în picioare și întorcându-se, să vă sfâșie pe voi”⁴¹⁶.

Hristos vrea să ne spună să nu aruncăm pietrele prețioase porcilor pentru că nu le apreciază valoarea, nu le doresc, ci le place să trăiască în noroi, de aceea se vor arunca asupra voastră. Nici câinilor nu li se aruncă lucruri de valoare. Cuvintele lui Hristos sunt simbolice, câinii și porcii sunt acei oameni care nu cred în Dumnezeu și trăiesc precum necuvântătoarele. Duc o viață în necurăție și păcat, în desfrânare și noroi, hrănindu-se, la nesfârșit cu patimile lor. Desfrânații, ereticii, necredincioșii, nu sunt în stare să prețuiască cuvintele Evangheliei, dogmele sfinte și Tainele Bisericii. Oricum le vor disprețui, de aceea nici nu li se îngăduie să intre în biserică.

După citirea din Apostol și Sfânta Evanghelie și încheierea Ecteniei catehumenilor, porțile bisericii se închideau. În continuare, diaconii și ipodiaconii păzeau intrarea, încât la momentul Sfintei Anaforale nu aveau voie, nici să iasă credincioșii, nici să intre necredincioșii sau ereticii.

Constituțiile Apostolilor recomandă: „Să se păzească ușile bisericii ca nu cumva să intre un necredincios sau neinițiat. Și dacă vine vreun frate sau vreo soră din altă parte, având scrisoare de recomandare, diaconul să cerceteze starea lor, ca nu cumva să fie întinați în vreo erezie”⁴¹⁷.

⁴¹⁶ Matei 7, 6

⁴¹⁷ “Constituțiile Apostolilor”, cartea a 8-a, VEPES 2, 150

Să ne gândim ce măsuri se luau în perioada primară când nimeni nu putea să intre sau să iasă din biserică după bunul plac. În zilele noastre se observă o slăbire în păstrarea rânduielilor la Sfânta Liturghie, lucru care denotă că suntem „fii ai neascultării”. Din nefericire, astăzi nu mai avem diaconi străjeri la ușile Sfintei Biserici și pentru că acestea rămân deschise până la Sfârșitul slujbei, pot să intre nederanjați și cei de altă credință, ereticii, ateii și necredincioșii, blasfemiatorii și cei cu vestimentație indecentă.

126. Un credincios simplu și evlavios, în timpul Liturghiei a văzut cu ochii sufletului, în extaz, o vedenie înspăimântătoare. După rostirea cuvintelor „Ușile, ușile, cu înțelepciune...!”, după rostirea Simbolului de credință, preotul a luat Sfântul Aer, l-a ridicat și îl mișca ritmic deasupra Cinstitelor Daruri. Atunci a văzut că Sfântul Aer era ținut, concomitent, de zeci de mâini îngerești care la un moment dat, au început să-l împătorească cu teamă sfântă și evlavie multă. În acest timp, o piatră nevăzută s-a rostogolit „la ușa mormântului”, pe când buzele îngerilor psalmodiau dulce: „Doamne miluiește..., Doamne miluiește..., Doamne miluiește”. Sfântul Altar și turla bisericii erau pline de mii de Heruvimi și Serafimi care cântau cântarea de biruință: „Sfânt, Sfânt, Sfânt...”, pe când mulțimea altor cete îngerești asculta fericită și încântată: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...!” și alte cântări neștiute⁴¹⁸.

Locașul sfânt îl vedem în fiecare zi. El este o copie unică a locașului ceresc al lui Dumnezeu. Cerul este reprezentat prin turlă, în centrul căreia se pictează Domnul cerului și al pământului, Pantocratorul, făcătorul și creatorul. De acolo de sus, din turlă, El coboară și observă oamenii de pe pământ. Dacă sunt cu judecată, îl caută cu dor, zel și teama sfântă, țin poruncile evanghelice și cultivă virtuțile. Observă dacă credinciosul este smerit la înfățișare, la port și mișcări în biserică sau este pierdut...! El „cercetează inimile și rărunchii”⁴¹⁹. Toate le vede, toate le cunoaște și este iubitor de oameni, blând și smerit, dar Mare și Puternic. „Cel ce este, Cel ce era

⁴¹⁸ Din consemnările personale

⁴¹⁹ Psalmul 7, 10

și Cel ce vine, Atotțiitorul”⁴²⁰. Se arată, însă, și ca drept Judecător pentru cei vicleni, nepocăiți, care rămân în necredința și erezia lor. Pentru aceia, tine într-o mână Evanghelia căci prin ea „va judeca viii și morții”. Cu mâna cealaltă binecuvântează întreaga creație, lumea și pe noi păcătoșii care ne aflăm în biserică.

În jurul Pantocratorului se pictează Serafimii cei cu șase aripi și Heruvimii cei cu ochi mulți, împreună cu lumea îngerească ce împlinește voile lui Dumnezeu pentru mântuirea oamenilor. Imediat sub ei sunt reprezentați Profeții care, cu „privirea lor profetică” au văzut și profetit cele cerești, tainele nepătrunse ale lui Dumnezeu, tronul și judecata Lui. Mai jos, la cele patru colțuri sferice ale turlei, sunt cei patru evangheliști care au vestit lumii voia lui Dumnezeu, au descoperit prin Evangheliile lor carele alegorice și ascunse prezise de profeți, ce s-au vădit „la plinirea vremii”⁴²¹, prin venirea Domnului Iisus Hristos pe pământ.

Fiecare dintre ei este reprezentat având lângă el un animal. Doar Sfântul Matei are un om. Acestea simbolizează următoarele: Omul de lângă Sfântul Matei reprezintă Nașterea din om a Mântuitorului Hristos. Leul Sfântului Marcu arată Majestatea Domnului. Vițelul din dreptul Sfântului Luca simbolizează Jertfa Izbăvitorului. Vulturul atribuit Sfântului Ioan îl arată pe acesta drept înălțimea teologiei.

Cele patru animale descrise de profeții Miheia, Isaia, Daniel, Iezechiel și de Apocalipsa Sfântului Ioan sunt cu ochi mulți și șase aripi (ochii mulți dezvăluie atotcunoașterea lui Dumnezeu, iar aripile mișcarea ușoară și graba pe care o au ca să împlinească fulgerător, cu grijă și cu atenție, voia lui Dumnezeu). Cele patru animale nu sunt necuvântătoare, ci creaturi duhovnicești. Primul animal seamănă cu leul ca semn al demnității împărătești, al doilea cu vițelul ca semn al puterii, al treilea are chip de om și simbolizează înțelegerea și înțelepciunea, iar al patrulea seamănă cu vulturul care închipuie iuțimea și înălțarea spirituală.

---

⁴²⁰ Apocalipsa 1, 8

⁴²¹ Galateni 4, 4

Preotul rostind **Ușile, ușile, cu înțelepciune...!**, „ne îndeamnă alegoric să luăm seama la simțurile, mintea și gândurile noastre pentru că prin acestea vine moartea. Și Sfânta Scriptură ne confirmă că moartea vine „prin ușile încuiate”⁴²². Ușile sunt simțurile omului și gândurile lui și este o crimă să fim în biserică iar mintea noastră să călătorească spre închipuiri viclene. Deci să închidem și să pecetluim toate simțurile prin luarea aminte și rugăciunea “Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”! Dacă omul credincios reușește să se înstrăineze de lumea materială care-l înconjoară, atunci poate, cu harul Sfântului Duh să ajungă (în extazul sufletului) la vederea Bisericii Triumfătoare și a Tainelor necuprinse ale lui Dumnezeu. Cuvintele „Ușile, ușile...”, ne descoperă în scurt vremelnicia vieții și a lumii actuale, dar și întoarcerea noastră în camerele nuptiale ale Mântuitorului care se va concretiza definitiv, irevocabil și complet la venirea a doua a Domnului, după despărțirea cutremurătoare a credincioșilor de păcătoși și hotărârea definitivă a Dreptului Judecător⁴²³.

Cu înțelepciune, să luăm aminte!

Acum suntem îndemnați să luăm aminte la înțelepciunea Simbolului de credință sau a Crezului. El este ofranda înțelepciunii omenești făcută înțelepciunii divine, răspunsul Bisericii Luptătoare a credincioșilor la evenimentul întrupării Fiului și Logosului divin. Mai este o mărturisire de mulțumire a omului pentru darul mântuirii prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara, prin învățătura dumnezeiască, prin Jertfa de pe Cruce, prin Moarte, înviere, Înălțare și a doua Sa Venire întru slavă.

Mărturisirea Simbolului de credință făcută de toți credincioșii, vădește mulțumirea tainică pe care o vom aduce în cealaltă viață pentru cuvintele și modul minunat în care Pronia divină atotînțeleaptă S-a îngrijit de mântuirea noastră.

⁴²² Ieremia 9, 21

⁴²³ Sfântul Maxim Mărturisitorul, “Mistagogia”, cap. 15, P.G. 91, 693, C și 696 B

Prin această mulțumire, cei vrednici se arată recunoscători față de binefacerile divine⁴²⁴.

Mărturisirea înseamnă un act personal și responsabil în viața creștinilor. Ea este cauza martiriului și a prigoanelor în existența Bisericii, pentru că toți cei care vor să trăiască în Hristos Iisus vor fi prizonieri⁴²⁵ de dușmanii din interior și din exterior ai credinței, de idolatri, eretici, atei și necredincioși. Urmează Crezul: Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, văzutelor și nevăzutelor...

Apoi, Cinstitele Daruri sunt descoperite iar Sfântul Aer se mișcă în timp ce se rostește mărturisirea, arătând pe de o parte triumful credinței, al Învierii din morți a Domnului Iisus Hristos cu semnele: cutremurul, prăvălirea pietrei și mormântul gol, iar pe de altă parte arătarea după dumnezeire a Domnului Hristos, Cel necuprins și negrăit în Biserica Luptătoare. Prin intermediul Sfintelor Daruri, adică prin Întruparea și Jertfa Lui, El Se face cunoscut după cât voiește inimilor noastre la Sfânta Împărtășanie. Învierea Domnului devine pentru noi un cutremur vizibil conform mărturiei sfântului Evanghelist Matei: „Și iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborând din cer și venind a prăvălit piatra și ședea deasupra ei”⁴²⁶.

Aceste mișcări simple ale preoților slujitori când descoperă Sfintele Daruri și mișcă Sfântul Aer deasupra lor, fac cunoscute taine înfricoșătoare. Rostit tunător în Biserica Primară, Crezul arăta că nu este mincinos ca al neamurilor și necredincioșilor, ci adevărat, viu și veșnic.

127. Odată, într-un sat, slujea un preot evlavios la o biserică veche, foarte joasă. A rostit: "Ușile, ușile, cu înțelepciune..", a luat în mâini Sfântul Aer și a început să-l miște deasupra Sfintelor Daruri. În timp ce preotul rostea Crezul, deodată din tavanul Sfântului Altar a căzut o șopârlă chiar în Sfântul Potir și s-a înecat. Preotul, netulburat, a continuat Sfânta Liturghie ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic! S-a împărtășit el,

⁴²⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, "Mistagogia", cap. 15, P.G. 91, 693, C și 696 B

⁴²⁵ II Timotei 3, 12

⁴²⁶ Matei 28, 2

a împărtășit și doi-trei creștini care erau în biserică, și la sfârșit a potrivit Sfânta Împărtășanie mâncând și șopârta. A mâncat-o, căci era udată în Sângele Domnului nostru Iisus Hristos. Cum să nu te minunezi în fața credinței acestui preot, cum să nu te înclini în fața lui! O minune vie...! Cum să nu îngenunchezi și să nu săruți picioarele acestui preot fără nume care a mărturisit fără teamă și în fapt credința lui, în timpul acelei Sfinte Liturghii de neuitat pentru el⁴²⁷.

Adăugăm și un al doilea eveniment asemănător, mai tragic însă:

128. Înainte cu mulți ani, discutând cu un credincios, acesta m-a întrebat:

- Dacă va cădea o muscă în Sfântul Potir o mâncați?

Iar eu i-am răspuns:

- Da (pentru că mi se întâmplase).

Apoi mi-a zis:

- Știți ce s-a întâmplat în locul meu de naștere, la Psara? (După cum ni s-a păstrat din Tradiție). Într-o zonă a insulei care se numește Fidolakos (groapa șerpilor) este o mănăstire a Sfintei Matroana. În vremurile de altă dată, locul avea mulți șerpi. O dată, la Liturghie, din turla Sfântului Altar a căzut un șarpe mic, chiar în Sfântul Potir, imediat după Prefacere. Preotul s-a cutremurat și s-a înspăimântat. Ce să facă? Nu putea să-l arunce pentru că se îmbibase de Sfântă Împărtășanie. A împărtășit pe puținii credincioși care veniseră la Sfânta Liturghie și la sfârșit a fost nevoit să-l mănânce. Harul lui Dumnezeu l-a scăpat, ca pe atâția alții și n-a pățit nimic. Sufletește, însă, a fost afectat mult. Indignat, așa cum era îmbrăcat, a ieșit din biserică și cu strigăte de durere i-a cerut lui Hristos ca șerpilor să piară din insula aceea. Cu adevărat în această insulă nu mai există șerpi⁴²⁸!

129. Relatez aceasta în comparație cu un alt preot care, bolnav de diabet (vinul era foarte dulce), așa cum mi-a povestit conslujitorul lui, a refuzat să consume și a aruncat Sfânta Împărtășanie la chiuvetă. ⁴²⁹

⁴²⁷ Arhimandritul Paraschevopoulos Ghervasie, "Interpretare științifică", op. cit., pag. 199

⁴²⁸ Din consemnările personale

⁴²⁹ Din consemnările personale

Frații mei, părinți și slujitori și voi creștini credincioși judecați singuri toate acestea.

130. În jurul anului 1950 am mers cu școala catehetică din Drama la Pravi Kavalas, Elefteropolisul de astăzi. După-amiază, avusese loc o reprezentare cu cântece, dansuri populare grecești și scenete creștine. Eu m-am așezat lângă alți preoți. Tot satul urmărea manifestarea. La un moment dat, preotul de lângă mine, întorcându-se, mi-a zis:

- N-ar fi bine să adunăm acești tineri, care sunt în număr așa de mare și să le spunem ceva despre Sfânta Liturghie? Se întâmplă aici atâtea lucruri înfricoșătoare pe care credincioșii noștri nu le cunosc!

- Aveți dreptate părinte, i-am zis. Asemenea îndemnuri ne-a dat și bătrânul de la Sipsa (este vorba de părintele Gheorghe Karsalidis).

- Ah, îl cunoști?

- Îl cunosc, spuneți-mi însă, părinte, vă rog, ceva înfricoșător din Sfânta Liturghie. Slujiți aici la Pravi, sau în vreun sat din preajmă?

- Nu aici, ci la Nikisani, mi-a răspuns.

Părintele Ioan (așa se numea) mi-a spus următoarele:

„Știu din rugăciunile Sfintei Împărtășanii precum și de la alte rugăciuni ale Sfintei Liturghii și de la alte slujbe, că Dumnezeu este „foc mistuitor”, și vai de cei care se împărtășesc cu nevrednicie, îi arde pe toți. Celui vrednic îi arde, însă, păcatul și pe diavolul. Și n-am putut să înțeleg cum Dumnezeu este foc. Pe de o parte luminează și mângâie pe cel vrednic, pe de altă parte îl arde pe cel nevrednic. N-am putut să pricep și am această nedumerire de mult timp. La o Sfântă Liturghie, după Prefacerea Sfintelor Daruri, când mi-am ridicat ochii, văd deodată ieșind din Sfântul Potir, lumini, flăcări albe. M-am înspăimântat, am făcut ochii mari și am zis: Dumnezeule, Te rog să iei aceste flăcări de aici, pentru că nu mă pot împărtăși! Am întrerupt Sfânta Liturghie și nu am mai zis nimic până când nu aveau să dispară acestea. L-am rugat pe bunul Dumnezeu să le ridice. De atunci, ce să spun...! N-ar fi oare, mai de folos această povestire decât cele care se întâmplă aici? A încheiat părintele Ioan din Nikisiani.

*N-am răspuns nimic, îl priveam cu teamă.*⁴³⁰

Starețul Samson descrie foarte simplu ceva asemănător cu ceea ce mi-a spus părintele Ioan:

131. Mitropolitul martir Veniamin Kazanțef, care s-a săvârșit prin împușcare în timp ce slujea Sfânta Liturghie, a văzut coborând în Sfântul Potir o flacără de foc. Era ceva palpabil și Dumnezeu a vădit-o ca să înțelegem că nu era un mitropolit oarecare. Flacără uriașă de foc era deasupra și în interiorul Sfântului Potir, adică harul divin, pe care însă, nu l-au văzut toți căci S-a arătat doar unora. Fiecare s-a învrednicit, după măsura credinței lui, să vadă asemenea lucruri, în special aceia ai căror ochi sufletești erau deschiși și nevinovați. Nici arhimandriții și egumenii slujitori n-au văzut toți. Aceștia doar au auzit zgomotul și au înțeles că se întâmplă ceva neobișnuit pe Sfânta Masă, dar în realitate pentru ei nu s-a întâmplat nimic ieșit din comun”⁴³¹.

Crezul are istoria lui. S-a alcătuit la primele două Sinoade Ecumenice.

Primul Sinod Ecumenic s-a ținut în 325, în timpul împăratului Constantin cel Mare la Niceea Bitiniei. Au fost prezenți 318 părinți și învățători ai Bisericii, martiri și mărturisitori, dintre care cei mai mulți au suferit în timpul prigoanelor, și aceștia au condamnat erezia înspăimântătoare a lui Arie care susținea că a fost un timp în care Hristos, Fiul lui Dumnezeu n-a existat. Versetul: „La început a fost cuvântul”⁴³², îl explică drept începutul timpului. Acesta nega, adică, dumnezeirea lui Hristos, Îl considera creatură, așa cum cred hiliaștii de astăzi, nepoții duhovnicești ai lui Arie. Protagonistul Sinodului I Ecumenic a fost Marele Atanasie, în acel timp, diaconul patriarhului Alexandriei.

Sinodul al II-lea ecumenic, s-a ținut în anul 381 în timpul împăratului Teodosie, la Constantinopol, unde au participat 150 de Sfinți Părinți, purtători de Dumnezeu și învățători, sub conducerea sfântului Grigorie Teologul. Sinodul a condamnat

⁴³⁰ Din consemnările personale

⁴³¹ Meletie, Mitropolitul Nicopolei, “Starețul Samson”, Preveza 1991, pag. 84

⁴³² Ioan 1, 1

și a afurisit un alt eretic, Macedonie, care nu accepta că Duhul Sfânt este Dumnezeu. Simbolul de credință începe cu cuvântul „cred”. Noi cei de astăzi credem în toți și în toate, numai în Dumnezeu cel adevărat nu.

Credința noastră nu are în obiectiv Treimea, întruparea, dumnezeirea lui Iisus Hristos, pe Maica Domnului ca Născătoare de Dumnezeu, pe sfinți, sfintele moaște, minunile, Sfintele Taine, Evanghelia, închinarea la sfintele icoane. Credem în toate, cele care au sfârșit afară de Dumnezeu și de revelația Lui.

Dogmele cuprinse în Simbolul de credință sunt foarte sigure, adevărate, vii, reale și ne oferă viața veșnică. De aceea, toate câte se spun și se învață fie scris, fie oral și nu sunt conforme cu Simbolul de credință, sunt erezii și înșelăciuni. Fericiți și mulțumiți sunt cei care cred și trăiesc conform adevărilor fundamentale și reale cuprinse în Crez! Iar când ajung la sfârșitul vieții lor o încheie și o pecetluiesc cu acest Crez.

132. Înainte cu mulți ani, duhovnicul meu mi-a povestit despre cazul unui călugăr care, într-un an, în seara Învierii pe când se afla lângă egumenul mănăstirii și cânta pentru a zecea oară „Hristos a înviat”! a primit ascultarea să meargă la osuarul fraților adormiți să le spună și acestora „Hristos a înviat”!

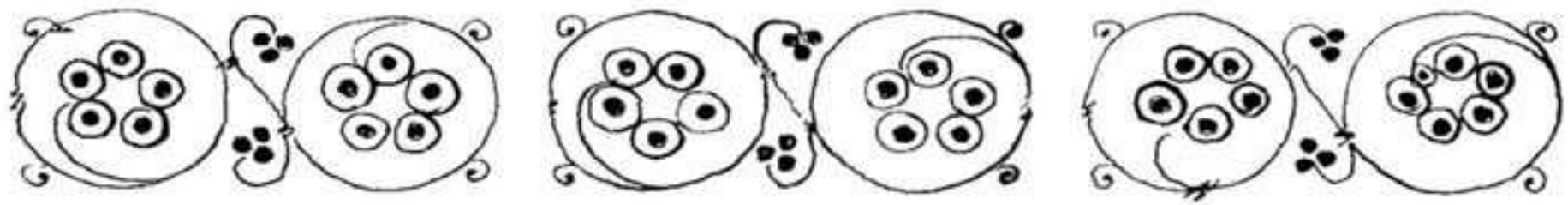
A plecat imediat la osuar, a intrat cu lumânarea aprinsă și le-a spus morților:

- Părinți și frați, starețul m-a trimis să vă vestesc cu glas din cer că Hristos a înviat! Și minune! Toate oasele și tigvele cuvioase ale fraților s-au ridicat la un metru înălțime! Au rămas pentru câteva minute nemișcate și au revenit după aceea la locul lor. Iată minunea credinței și prevestirea învierii morților (episodul s-a întâmplat la mănăstirea Sfântul Pavel din Sfântul Munte și este cunoscut tuturor)⁴³³.

În anumite părți există obiceiul ca în ceasul când omul trage să moară, cineva să îngenuncheze lângă patul muribundului, și cu evlavie să rostească „Crezul”, „Tatăl nostru”, „Cuvine-se cu adevărat”, să citească Psaltirea, Noul Testament și să-l îndemne pe muribund să spună în gând „Doamne miluiește-mă..., Maica Domnului ajută-mă”!

⁴³³ Din consemnările personale

17. SFÂNTA ANAFORĂ

După „Amin”, care trebuie rostit atât de strană cât și de toți credincioșii, diaconul sau preotul adresează următorul îndemn:

Sa stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte. Sfânta Jertfă cu pace să o aducem.

Îngerii, sunt foarte numeroși, împărțiți în nouă cete și începătorii, care după părerea Sfinților Părinți sunt conduse de Arhangheli. Sfânta Scriptură pomenește dintre acești conducători trei nume: Mihail, Gavriil și Rafail. Arhanghelii se mai numesc și arhistrategi. În afară de aceștia pe care i-am amintit, mai există un altul, care pentru strălucirea lui a primit numele de Lucifer. Arhanghelul acesta, însă, așa cum ne spune profetul Isaia⁴³⁴, n-a rămas credincios și devotat lui Dumnezeu, ci a căzut din înălțime din cauza păcatului mândriei. El s-a trufit și a zis: „Ridica-mă-voi în ceruri și mai presus de stelele Dumnezeului Celui puternic voi așeza jilțul meu”⁴³⁵. Și când a început să cugete cu mândrie, a căzut din înălțimea slavei și s-a prăvălit în haos, transformându-se din îngerul luminii în îngerul întunericului, Satana.

Căzând din cer, a tras după sine o mulțime de îngeri din ceata lui. Această relatare nu este o minciună, o povestire fantastică, ci un eveniment cutremurător, care s-a întâmplat în lumea cerească și este confirmat de Însuși Hristos care spune: „Am văzut pe Satana ca un fulger căzând din cer”⁴³⁶.

În momentul căderii Luceafărului și a mulțimii lui de îngeri, arhanghelul Mihail a trâmbițat celorlalți îngeri, strigându-le: **Să stăm bine...**, așa cum se adresează și preotul la

⁴³⁴ Isaia 14, 12

⁴³⁵ Isaia 14, 13-14

⁴³⁶ Luca 10, 18

rândul său credincioșilor. Este glasul îngeresc dar și îndemnul Apostolului Pavel, care inspirat de Dumnezeu zice: „...cu frică și cu cutremur lucrați mântuirea voastră”⁴³⁷. Însuși glasul lui Hristos spune: „Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită”⁴³⁸.

Dacă există un moment special în care ar trebui să se spună aceste cuvinte: **Să stăm bine...**, atunci cel mai potrivit ar fi atunci când preotul se pregătește să săvârșească Taina cutremurătoare a Sfintei Liturghii.

Această Taină a Sfintei Euharistii se numește și Anaforă (cuvântul în grecește înseamnă „urcare”), pentru că acum urcăm de la cele de jos la cele de sus. Ceea ce urmează după cuvintele **Să stăm bine...**, se numește Sfânta Anafora sau Anafora liturgică.

Preotul slujitor ne avertizează că trebuie să ne concentrăm, cu evlavie adâncă a inimii și cu teamă dumnezeiască la cele care se vor săvârși peste puțin timp. Să nu uităm că Îngerii, Arhanghelii, Heruvimii și Serafimii, stau cu frică și cu cutremur în jurul Sfintei Mese și în biserică. Cu aceste puteri trebuie să ne unim și noi, ca să aducem împreună jertfă duhovnicească Domnului Iisus Hristos, care șade pe Tronul slavei, în ceruri.

Locașul sfânt unde săvârșim Sfânta Liturghie se află pe pământ, dar Jertfa cea nesângeroasă va fi ridicată și înălțată în Biserica cerească a Împărăției lui Dumnezeu, de aceea se și cheamă Sfânta Anafora.

Jertfa noastră spirituală va fi înălțată și depusă înaintea Jertfelnicului celui mai presus de ceruri, iar cele două altare, de pe pământ și din cer, vor deveni o singură realitate.

Domnul Dumnezeu, slujit fiind de noi, nevrednicii slujitorii Săi, cu trup păcătos și stricăcios, se arată nevăzut și neperceptibil ca „Cel care aduce și Cel care este adus”, Marele Arhiereu, pe care toate puterile îngerești Îl înconjoară Îl închină Îl slujesc. Toți suntem chemați să cinstim Sfânta Anafora, și să fim cu luare aminte, căci va fi ridicată la ceruri, însoțită de mulțime de oștiri îngerești. „Cel ce aduce și Cel ce

⁴³⁷ Filipeni 2, 12

⁴³⁸ Matei 26, 41

este adus” jertfă, Marele Arhiereu, ca mijlocitor și reprezentant al nostru, va înălța jertfa noastră la ceruri și o va oferi Părintelui Luminilor, „Celui vechi de zile”, ca pe o tămâie bine primită, într-un miros de bună mireasmă duhovnicească.

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că „Biserica este locul Îngerilor și al Arhanghelilor și împărăția lui Dumnezeu, este însuși cerul. Dacă cineva ți-ar deschide acest cer și te-ar îndruma acolo, chiar dacă i-ai vedea pe tatăl sau pe fratele tău, n-ai îndrăzni să le vorbești. Așa și aici, pe pământ, nu trebuie să spui nimic, afară de rugăciunile și citirile duhovnicești, pentru că biserica este cerul”⁴³⁹. În cer, domnește liniștea netulburată, pacea lui Dumnezeu „care covârșește toată mintea”, ce însoțește toate în cetatea de sus a Ierusalimului ceresc.

Tulburările, zgomotele, neorânduiri, nu-și au locul acolo. Iar dacă noi avem inima tulburată, mintea întunecată și cugetele neîmpăcate la vremea Sfintei Liturghii, a Sfintei Anaforale și a Prefacerii Darurilor, înseamnă că, conștiința noastră ne mustră și ne osândește și suntem vinovați de ceva. Dacă lucrurile stau așa, harul pleacă de la noi, ne părăsește și ne scoate chiar și din Biserică. Acesta ne respinge pentru că suntem lipsiți de iubire față de Dumnezeu și aproapele. La îndemnul preotului, poporul răspunde:

Mila păcii, Jertfa laudei...

Ca Jertfa să devină **a laudei**, bine plăcută lui Dumnezeu, trebuie ca inima să fie plină de **mila păcii**, adică de dragostea lucrătoare, de milostivirile îndurărilor, de iertare, de pace, de îngăduință și înțelegere.

Dumnezeu, prin profetul Isaia, iar mai târziu, Însuși Domnul Iisus Hristos, au cerut evreilor: „Milă voiesc, iar nu jertfă”⁴⁴⁰. Deci, Jertfa Laudei, înseamnă jertfa înțelegătoare pe care trebuie să o oferim cu recunoștință și mulțumire lui Dumnezeu, după ce mai înainte ne-am împăcat cu aproapele.

Domnul Hristos a oferit pe cruce Jertfa cea unică Tatălui și pe aceasta o oferim și noi acum în Sfânta Liturghie, într-un mod nesângeros și duhovnicesc.

⁴³⁹ Grigorie Ieromoahul, „Sfânta Liturghie”, op. cit., pag. 253

⁴⁴⁰ Osie 6, 6 și Matei 9, 13

Pășind pragul Bisericii, al Cămării împărătești, în timpul Anaforalei liturgice, preotul ne strigă și ne atenționează **Să stăm bine**, și noi răspundem că am venit să fim prezenți la Jertfa neîncetată, împăcați cu Dumnezeu, cu slujitorul și cu toți ceilalți. Milă cerem de la Dumnezeu încă de la începutul Liturghiei, iar acum a venit momentul să constatăm că nu avem nimic altceva de oferit lui Dumnezeu decât mila și pacea din inimi, compătimire și iubire față de ceilalți. Aceasta dorește Dumnezeu în locul oricărei alte jertfe, pentru că, într-adevăr, este o jertfă să-l iubești pe aproapele, și cei care o fac cu adevărat știu aceasta.

Cinstitele Daruri nu sunt doar purtate la Jertfelnicul pământesc, ci sunt și înălțate la Jertfelnicul cel mai presus de ceruri. Biserica luptătoare de pe pământ slujește, venerează și săvârșește aceeași lucrare ca și Biserica triumfătoare care oferă slujirea, slava și Sfânta Euharistie în vecii vecilor.

Rânduiala înaintează, urcă spre Golgota, apropiindu-se de Jertfa cea nesângeroasă.

133. Pe când eram tânăr absolvent al Seminarului și slujeam cu nevrednicie la biserica cu hramul „Intrarea Maicii Domnului” din Drama, parohul de atunci, părintele Teodor, mi-a povestit că înainte de 1920, a cunoscut în Asia Mică un preot evlavios care nu făcea niciodată sfințirea Darurilor până ce nu vedea un porumbel alb, strălucitor, scaldat într-o lumină pură, venind și stând nemișcat deasupra Darurilor. După Prefacere, aștepta câteva momente, în timp ce Sfântul Altar se lumina, iar porumbelul se făcea nevăzut. Odată, porumbelul n-a venit, iar preotul acela aștepta și împreună cu el tot satul, căci era în ziua de Crăciun. Timpul trecea iar preotul acela evlavios, se temea să săvârșească Prefacerea, pentru că numai astfel săvârșise până atunci. Așa știa, și așa o săvârșea de fiecare dată, numai la venirea aceluia porumbel alb. A început să plângă și ieșind prin Ușile Împărătești s-a adresat poporului:

- Sfântul Duh nu mai coboară.... Iertați-mă, este din cauza păcatelor mele.... Eu voi aștepta!

Poporul însă, a așteptat împreună cu el. Peste puțin timp, preotul a văzut porumbelul coborând ca fulgerul din turla bisericii și așezându-se, ca întotdeauna, deasupra Cinstitelor Daruri.... Era tot o lumină și o slavă!

Și preotul acela sfânt a zis poporului: A venit! Și s-a întors cu simplitate, a făcut Prefacerea și a continuat Liturghia de Crăciun⁴⁴¹.

La Sfânta Jertfă, n-au voie să participe nici cei nebotezați sau de altă credință, apoi necredincioșii, ereticii, antihriștii, ateii, masonii, sataniștii, și nici cei cu inima împietrită.

Imediat după **Mila păcii, Jertfa laudei**, preotul iese prin Ușile Împărătești și binecuvântează poporul în semnul Sfintei Cruci (în vechime binecuvântarea se făcea cu Sfântul Aer) și rostește: **Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toți.**

Această binecuvântare specială se numește treimică și este preluată de la Sfântul Apostol Pavel⁴⁴².

Un scriitor bisericesc din vechime ne spune că formula Sfântului Pavel deschide în toate bisericile rânduiala tainică a Liturghiei (se referă la Anaforaua liturgică). Acest scriitor vrea să ne spună despre această binecuvântare două lucruri:

- Deschide partea tainică a Liturghiei, la care n-au acces catehumenii, neinițiații, nebotezații, ereticii, și alții.
- Continuă săvârșirea propriu-zisă a Sfintei Taine⁴⁴³.

Într-un cuvânt, vrea să ne spună că Anaforaua liturgică este momentul cel mai Sfânt al Liturghiei.

Taina săvârșită nu este un lucru simplu, nu sunt o mulțime de gesturi teatrale (un episcop, săvârșind Sfânta Liturghie mi-a zis: toți care suntem aici jucăm teatru, pentru că din nefericire, nu ne identificăm cu Tainele înfricoșătoare care se săvârșesc aici), ci o continuare a Jertfei poruncite de Domnul: „Aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea”⁴⁴⁴. De aceea, spunem că Sfânta Jertfă, are caracter anamnetic, de aducere aminte.

Preotul, în aceste clipe este o persoană deosebită înaintea credincioșilor, pentru că este investită cu harul special și cu

⁴⁴¹ Din consemnările personale

⁴⁴² II Corinteni 13, 13

⁴⁴³ Sfânta Mitropolie a Kozanei, “Cuvânt ziditor”, op. cit., pag. 313-314

⁴⁴⁴ Luca 22, 19

porunca de a transmite oamenilor darurile lui Dumnezeu: harul, iubirea și împărtășirea Sfântului Duh.

Sfântul Nicolae Cabasila atribuie fiecărei Persoane divine, câte unul dintre aceste daruri, într-un mod special: Tatălui iubirea, Fiului harul, iar Sfântului Duh împărtășirea.

Fiul S-a dat pe Sine, S-a făcut Mântuitorul nostru, fără ca noi să contribuim cu ceva, ba mai mult, eram vrăjmașii Lui. A murit pentru fericirea noastră, în timp ce eram necredincioși, iar grija Lui față de noi este harul. Tatăl s-a împrietenit cu neamul omenesc prin Patimile Fiului, și a iubit pe vrăjmașii Acestuia, de aceea, toate câte le-a făcut pentru noi înseamnă iubire. Trebuia ca „Cel bogat în mile” să dea bunurile Sale vrăjmașilor cu care se împrietenise și a făcut-o prin Duhul Sfânt, care a suflat asupra Apostolilor. Pentru aceea, bunătatea Sfântului Duh față de oameni se numește Împărtășire⁴⁴⁵.

Sfântul Duh cunoaște pe omul credincios și îi spune că este fiul lui Dumnezeu, creat după „chipul și asemănarea lui”, iar omul cu inima luminată aude o voce tainică: „Avva, părinte”⁴⁴⁶!

Astfel, la Sfânta Liturghie, ne facem părtași Darurilor Sfintei Treimi: Iubirea Tatălui, care este izvorul, Harul Fiului, care este ușa și împărtășirea Sfântului Duh. Deci:

- Pronia lui Dumnezeu pentru mântuirea omului înseamnă har.
- Jertfa lui pe Cruce se numește și este iubire.
- Împărțirea darurilor lui Dumnezeu prin Sfântul Duh înseamnă împărtășire.

Sfântul Nicolae Cabasila se întreabă: „Dacă Darurile și harismele treimice s-au dat oamenilor o dată cu întruparea lui Dumnezeu în persoana lui Iisus Hristos (desigur aceleora care L-au primit și au crezut în El), de ce este nevoie în acest moment al Sfintei Liturghii de rugăciunea și binecuvântarea apostolică? Cu siguranță, ca să nu le pierdem după ce le-am primit și ca să le păstrăm până la Sfârșitul vieții noastre.

---

⁴⁴⁵ Sfântul Nicolae Cabasila, „Explicarea Sfintei Liturghii” op. cit., pag 89-90

⁴⁴⁶ Galateni 4, 6

Pentru aceea preotul nu zice: să fie date vouă tuturor, pentru că ele au fost dăruite, ci se roagă: să fie cu voi cu toți, adică să rămână cu voi”⁴⁴⁷.

Sfântul Vasile cel Mare ne asigură că viața noastră este dăruită de către Tatăl, prin Hristos Iisus, în Duhul Sfânt. Adică, Cel prin care viază creștinul este darul Sfintei Treimi⁴⁴⁸. Și Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele Sfântului Vasile, ne spune la rândul lui că: „Fiecare binecuvântare și har și putere și lumină, bucurie, pace și slavă, pleacă de la Dumnezeu Tatăl, coboară prin Fiul și Cuvântul și se sfârșește în Duhul Sfânt”⁴⁴⁹. Interpretarea binecuvântării apostolice propovăduiește dogma Sfintei Treimi, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Care lucrează pentru mântuirea omului.

134. Părintele Daniel, pustnicul de la Sfântul Munte, primea la fiecare Sfântă Liturghie multe daruri, binecuvântări și harisme. Timp de șaiszeci de ani săvârșise zilnic Sfânta Liturghie, chiar și în Postul Mare. Se auziseră multe despre acest slujitor și nevoitor, care devenise un înger pe pământ și slujea împreună cu îngerii. Avva Iosif, pustnicul din peșteră, împreună cu Avva Arsenie, fratele lui, călătoreau ore întregi ca să-l vadă și să se desfăteze privindu-l cum slujea. Nu voiau nimic altceva. Bătrânul, se nevoia și slujea în peștera sfântului Petru Athonitul. Părinții aghioriți îl pomenesc ca pe „un duh liturgic” și „o pară de foc”, conform cuvintelor psalmistului: „Cel ce faci pe îngerii Tăi duhuri, și pe slugile Tale pară de foc” (Psalmul 103, 4).

Toți cei care au participat, chiar și la o singură Liturghie slujită de el, au mărturisit că s-au bucurat de o inițiere reală și au văzut coborârea Jertfei cerești pe pământ, acolo, în peștera unde slujea. În același timp, Liturghia lui era și o înălțare adevărată la Jertfa Altarului mai presus de ceruri, a Ierusalimului celui de sus. Pentru ca Liturghia să dureze cât mai mult, slujea în fiecare zi Liturghia Sfântului Vasile, care, după cum se știe, se săvârșește doar de zece ori pe an. Citea rugăciunile rar, cu

⁴⁴⁷ Sfântul Nicolae Cabasila “Explicarea Sfintei Liturghii” op. cit., pag. 90

⁴⁴⁸ Sfântul Vasile cel Mare “Impotriva lui Eunomiu, despre Sfântul Duh”, Omilia 3, P. G. 29, 664 C

⁴⁴⁹ Sfântul Grigorie de Nyssa “Către Avlavie, că nu sunt trei Dumnezei”, Marele Cuvânt catehetic P. G. 45, 125 C.

intonație și multă evlavie și nu se grăbea deloc, pentru că ale lui erau ziua și noaptea.

Evlavia era însoțită de lacrimi bogate și dulci. Desfătarea credinței și lacrimile multe îi opreau cântatul și rostirea rugăciunilor. Dacă podeaua peșterii nu se umplea de lacrimi, nu încheia Liturghia. Timp de șaiszeci de ani, fără nici o pauză a slujit neîncetat și a adormit ca un sfânt după încheierea Sfintei Liturghii. Dobândise obiceiul ca după terminarea slujbelor să se retragă pentru câteva ore și să se bucure de măreția darurilor dumnezeiești pe care le primea la Sfânta Jertfă. Slujba dura multe ore, cu momente de bucurie, când mintea părintelui era răpită. Prin cererile și rugămințile lui, pline de suspine și de lacrimi, umplea zidirea lui Dumnezeu cu frumusețile raiului, îi întărea și-i sprijinea pe creștinii șovăielnici din lume, îi lumina pe cei întunecați, îi mângâia pe cei mâhniți și îndurerați, iar râul lacrimilor și al suspinelor lui deschidea păcătoșilor calea mântuirii. Era unul dintre pușinii născuți într-un neam, care schimba lumea⁴⁵⁰.

Binecuvântarea treimică este și apostolică, pentru că primul care a formulat-o în scris a fost sfântul Pavel, apostolul neamurilor. Biserica noastră a preluat formula ca o introducere la Anaforaua liturgică și de atunci, mulțimi nenumărate de preoți și episcopi au rostit-o și de multe ori au săvârșit minuni prin ea, așa cum consemnează sinaxariile și patericele. Harul binecuvântării treimice nu este doar al Domnului Hristos, ci și al Tatălui și al Sfântului Duh. La fel, iubirea și împărtășirea sunt lucrarea celor trei Persoane.

Introducerea Anaforalei liturgice cuprinde un dialog dramatic între preot și popor care răspunde: **Și duhului Tău**, adică ceea ce ne-ai urat nouă, să ai și tu. Dacă noi, preoții, suntem nevrednici de misiunea noastră, totuși harul sfânt nu încetează niciodată să vină, să adape și să înprospăteze sufletele creștinilor. Preotul este un instrument în mâinile lui Dumnezeu, care împrumută gura, ochii și mâinile Acestuia pentru a săvârși Sfintele Taine. Oricine ar fi slujitorul și oricât de nevrednic, Sfintele Taine se săvârșesc și sunt valabile, însă, nici unul dintre preoți nu este îndreptățit să separe viața

⁴⁵⁰ Arhimandritul Ioanichie, "Patericul atonit" op. cit., pag 194, 208, 240

morală personală de slujirea lui. Oriunde ar merge, oricum ar fi îmbrăcat și oricum ar vorbi, el este înainte de toate și rămâne preot, slujitorul Celui Preaînalt. Dumnezeu dăruiește harul Său preotului, poporului și întregii Biserici, ca și celelalte daruri comune: iubirea și împărtășirea.

Răspunsul **Și duhului Tău**, este singurul care suplinește orice nevoie reală, iar înțelesul lui este următorul: harul, iubirea și împărtășirea Sfântului Duh să se întoarcă în sufletul tău care a devenit duh deplin și s-a înălțat la Tronul măririi lui Dumnezeu. Sunt momente cutremurătoare, înfricoșătoare, dar și purtătoare de lumină!

Cu toate acestea, noi suntem săraci, goi și împietriți, iar locul Sfântului Duh este luat, din nefericire, de patimi, minciuni, egoism, viclenie, invidie și răutate.

Când, însă, sufletele noastre sunt pline de har, iubire și împărtășire, se înduhovnesc, se înalță și trăiesc în ceruri ca și îngerii, se desfată cu tainele necuprinse ale lui Dumnezeu. „În Biserica slavei Tale stând, în cer mi se pare că sunt”.

Binecuvântarea ne oferă darurile cerului cele bogate, dar ne și obligă să devenim lumină și duh.

135. Părintele Paisie, vestitul monah, povestea că în timpul foametei groaznice din 1917, călugării iviriți au redus drastic milostenia, de teamă ca magaziile mănăstirii se golesc. Pe deasupra, starețul, un om tare zgârcit, a interzis cu desăvârșire milostenia. Urmarea era ca și Hristos să-Și retragă binecuvântarea Sa. Călugării, au început atunci să sufere de foame și să cârtească împotriva lui Hristos și a Maicii Domnului, pentru că nu le păsa de mănăstire. Din nefericire, însă, n-au înțeles unde era greșeala. Într-o zi, Hristos S-a arătat portarului mănăstirii cu chip de cerșetor zdrențăros, care i-a cerut puțină pâine. Călugărul portar i-a zis cu tristețe:

- Nu avem, frate, de aceea am și întrerupt filoxenia (găzduirea străinilor). Așteaptă, însă, puțin, ca să-ți aduc porți-oara mea din chilie. A alergat la chilie, a luat pâinea și i-a dat-o. Între timp, însă, a văzut că fața străinului începea să strălucească. După ce a luat bucata aceea de pâine, săracul a zis portarului:

- Știți de ce a venit nenorocirea aceasta asupra mănăstirii voastre? Pentru că ați lepădat două lucruri.

- *Ce spui? l-a întrebat portarul.*

- *Dați și vi se va da, a repetat Acela.*

După aceste cuvinte săracul S-a făcut nevăzut, răspândind o lumină, care l-a uimit pe călugăr. El s-a pierdut cu totul și, înfricoșat, a alergat la mai marii mănăstirii (care era de sine) și a povestit întâmplarea.

Părinții, la început și-au stors mintea ca să-și amintească toți oamenii pe care i-au alungat, apoi au înțeles cuvintele acelea evanghelice, și că Acel sărac era Hristos în persoană.

Aceleași lucruri, cu aproximație, le-am auzit și eu în 1959, la Kareia, de la un pustnic, părintele Ioachim. Acesta mi-a vorbit despre valoarea milosteniei, practice și duhovnicești, legată de Sfânta Împărtășanie: cu cât cineva miluiește și dă din ale sale, cu atât va primi mai multe daruri materiale și spirituale, în special, când se împărtășește cu Preacuratele Taine. Portarul mănăstirii Ivir, pe care l-am amintit mai sus, a experiat acestea; când s-a împărtășit a doua zi, a devenit lumină strălucitoare. A simțit Sfânta Împărtășanie răspândindu-se, întinzându-se în toată ființa lui și o desfătare divină. Când a înțeles ce i s-a întâmplat, s-a smerit adânc și-a zdrobit inima, și plângea fără să știe de ce! Se rușina de Mântuitorul, care l-a umplut de daruri negrăite. Și părintele Ioachim a încheiat: „Încearcă și tu diacone și te vei convinge în fapt”. Continuarea întâmplării este cunoscută: Părinții s-au căit de păcatul lor și au împărțit proviziile lor săracilor, călugărilor și mirenilor și au primit în schimb binecuvântările Domnului cele bogate⁴⁵¹.

Am relatat această întâmplare, nu numai pentru a arăta necesitatea milosteniei și a ospitalității față de toți, dar și pentru învățătura acelui monah despre îmbinarea milosteniei materiale cu cea spirituală, în relație cu Sfânta Împărtășanie.

Preotul zice: **Sus să avem inimile**, iar poporul răspunde: **Avem către Domnul**. Exact în acest dialog dramatic trăim duhovnicește evenimentul Prefacerii. Mintea, inima, omul întreg, este răpit și transformat. Sufletul se schimbă și se înalță pe un munte înalt⁴⁵², doar prin Duhul Sfânt chemat prin binecuvântarea apostolică. De acolo va privi și se va

⁴⁵¹ Paisie Părintele Aghioritul, "Părinți aghioriți..." op. cit., pag. 135

⁴⁵² Marcu 9, 2

desfăta de Masa împărătească și nesticăcioasă a vieții veșnice. Mai simplu: prin minunea preschimbării liturgice, datorată cuvintelor: **Sus să avem inimile**, harul lui Hristos atotputernic ne răpește din Biserică și ne urcă pe muntele iubirii Tatălui, unde este Tronul „dreptății divine”.

Acest sentiment deplin al împărtășirii harului și iubirii, este experiat de anumiți preoți și creștini temători de Dumnezeu, doar pentru câteva momente. Sufletul trebuie să dorească această înălțare cu toată puterea, și cu cât dorința va fi mai smerită și mai curată, cu atât darurile duhovnicești ale Prefacerii interioare vor fi mai mari.

Preotul ridică mâinile spre turla înaltă a bisericii, unde este Pantocratorul, Taborul cel de sus, cămara cea tainică înăuntrul căreia se va săvârși unirea și preschimbarea sufletului, asemenea Schimbării la față a lui Hristos. Este un loc ceresc, o înălțime a dumnezeirii, cu baza în jertfelnicul bisericii de pe pământ și cu vârful nevăzut, inaccesibil ochilor noștri pământești.

Trăsătura preoților sfinți este mișcarea continuă de la un jertfelnic la celălalt, de la Sfânta Masă a bisericii de pe pământ, la cea a Bisericii Triumfătoare din ceruri. Minte schimbată și inima își înalță privirea de la vederea frumuseții din biserică lumească, la cea a altarului sfânt și plin de lumină cerească.

Sfântul Grigorie Palama ne spune: „Deasupra Sfintei Mese este Hristos Însuși, lumina lumii, care aduce și oferă Trupul Lui iluminat, ca să-i atragă pe creștini și să mântuiască lumea. Ca să ne atragă și pe noi”⁴⁵³!

Și sfântul Simeon Noul Teolog, susține că preotul trebuie să trăiască continuu în contemplarea frumuseții dumnezeiești a Jertfelnicului ceresc. Prin textele scrierilor sale acesta ni se confesează: „Uneori îmi este foarte greu să înțeleg care dintre cele două lucruri mă desfată mai mult: bucuria razelor strălucirii divine din contemplarea dumnezeirii, sau hrana Sfintei Împărtășanii pe care o am în gură? Gustul dumnezeiesc al gurii sau contemplarea minții? Inima mea dorește fierbinte

⁴⁵³ Sfântul Grigorie Palama, “Pentru cei care se liniștesc în sfințenie”, Omilia 3, EPE 2, 202

contemplația frumuseții dumnezeiești, dar în același timp este atrasă și se îmbată duhovnicește de dulceața inefabilă a Sfintei Împărtășanii, care începe din gură. Care dintre acestea două? Cu cât privesc la lumina necreată a harului dumnezeiesc, cu atât mai mult mă topesc și mă desfăt de fericirea nedescrisă a gustului Sfintei Împărtășanii. Astfel, nu mă satur niciodată de contemplarea razelor necreate ale dumnezeirii, nici de mâncarea și băutura Trupului și a Sângelui lui Iisus Hristos. Pentru că atunci când mi se pare că m-am săturat de una, încep să însetez nesătul, după cealaltă. Așa că, întotdeauna, sunt și înfometat și însetat”⁴⁵⁴.

Cu siguranță, nu pricepem prea mult din aceste cuvinte, pentru că nu avem același gust și aceeași simțire duhovnicească, și astfel rămânem goi, surzi, reci și nesimțitori. Dar ce înseamnă să ne înălțăm inimile? Ce înseamnă „inima” în limbajul bisericii? Ea este centrul fizic al vieții organice al omului, dar în același timp este și centrul existenței în care se realizează comuniunea și unirea noastră cu Dumnezeu. Adică, acel spațiu duhovnicesc unde se dezvoltă întreaga viață spirituală și în care lucrează energiile necreate ale dumnezeirii. Existența acestei inimi, din punct de vedere duhovnicesc al Bisericii noastre este cu desăvârșire necunoscută chiar creștinilor și aceasta se datorează mai multor cauze: în primul rând vinovate sunt patimile noastre care întunecă mintea. Apoi, necunoașterea Sfintei Scripturi, a dogmelor credinței noastre și a întregii vieți duhovnicești, îndepărtarea totală de Sfintele Taine, lipsa de experiență și de rugăciune neîncetată a minții coborâte în inimă, așa cum ne învață Părinții pustiei. Mulți se întreabă și vor să știe cât mai multe despre punerea în practică a rugăciunii inimii. O fac însă „în principal” dintr-o pornire egoistă și dorință de performanță, urmărind exclusiv doar roadele ei, fără să înțeleagă nevoința grea care se cere pentru curățirea de patimi.

Rugăciunea inimii necesită multă luptă, care nu constă în strădania de a coborî mintea în inimă. Cu patimile pe care le avem vom întâlni doar întuneric, înșelăciune și pervertire

⁴⁵⁴ Sfântul Simeon Noul Teolog, “Filocalia pustnicilor”, Cuvânt moral 4 Tesalonic, 1988, vol. 19 B, pag. 387

drăcească. În loc de har și de lumină divină vom întâlni lumini demonice. Așa cum ne învață Sfinții Părinți, prima condiție pentru a dobândi rugăciunea minții este experiența durerii aproapelui ca pe durerea noastră, și nu numai pe a aproapelui ci și pe a dușmanului nostru de orice fel, a celui care ne înjură, ne nedreptățește și ne necinstește.

Durerea și ispita acestuia trebuie să devină agonia noastră. După aceea urmează izbăvirea de patimi, dobândirea unei conștiințe liturgice curate, participarea la Sfintele Taine, respectarea poruncilor, cultivarea virtuților și altele. La sfârșitul acestora vom simți harul dumnezeiesc care lucrează mântuirea omului cu voia acestuia, tainic și discret. Inima omului nevoitor se străduiește să lupte, are acest imbold dar se și forțează, atunci când plânge și se pocăiește cu adevărat.

Fericitul părinte Sofronie de la Essex ne spune că spațiul luptelor duhovnicești ale creștinului este inima, iar cel ce dorește să ducă rugăciunea minții în inimă, adică să coboare mintea în inimă, înțelege ușor cuvântul Psalmistului David: „Ca să pătrundă înlăuntrul omului și în adâncimea inimii lui”⁴⁵⁵.

Inima devine un ocean imens și dacă ai vrea să-i găsești centrul te pierzi. Același lucru se întâmplă și când intri în inimă prin rugăciunea minții.

Sfânta Scriptură prin glasul sfântului Petru numește inima omul ascuns: „omul cel tainic al inimii”⁴⁵⁶, iar mai jos ne spune că este locul în care se preamărește și se sfințește Dumnezeu: „...pe Domnul, pe Hristos să-L sfințiți în inimile voastre”⁴⁵⁷.

Din acest ultim verset reiese clar că inima smerită și curată este biserica lui Dumnezeu, Jertfelnicul este Sfânta Masă, iar mintea este preotul.

Inima se aseamănă cu camera în care mintea primește pe Domnul și aici are loc și arvuna Duhului Sfânt, căci tot sfântul Pavel ne spune că „Dumnezeu a dat arvuna Duhului în inimile noastre”⁴⁵⁸.

---

⁴⁵⁵ Psalmul 63, 7

⁴⁵⁶ I Petru 3, 4

⁴⁵⁷ I Petru 3, 15

⁴⁵⁸ II Corinteni 1, 22

Textele Sfintei Scripturi care se referă la inimă, în diferitele ei ipostaze și cu caracteristici specifice, sunt numeroase. Multe dintre ele sunt întunecoase și tendențioase, pentru că se referă la inima din afara Bisericii, a Sfintei Mese și a Sfântului Altar care devine din nefericire, centrul păcatului și lucrează împotriva firii: „din inimă ies: gândurile rele, adulterul, desfrânarea, furtișagul, mărturia mincinoasă, hula”⁴⁵⁹.

Inima este dominată cu ușurință de trei patimi înfricoșătoare: ignoranța, uitarea și împietrirea: „Voi cei tari în cerbice și netăiați împrejur la inimă...”⁴⁶⁰, spunea evreilor primul martir și arhidiacon Ștefan.

În inimă localizăm încă două necurății: necurăția trufiei, care l-a aruncat pe lucifer și l-a făcut diavol și trufia destrăbălării și pervertirea minții. Deci, inima noastră trebuie să se curețe de slăbiciunile patimilor și așa, curată și neîntinată, să se poată înălța la Jertfelnicul cel mai presus de ceruri. Noțiunea aceasta în cadrul Sfintei Liturghii se referă la lumea interioară a omului, necuprinsă și nevăzută. „Inima este gândul, sentimentul, voința omului, acel „chip al lui Dumnezeu.”

Prin răspunsul: **Avem către Domnul!**, creștinii îl asigură pe preot că s-au ridicat la înălțimea cerească, la Tronul lui Dumnezeu. Inimile noastre, spun ei, se află acolo unde este Hristos, de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl. Și preotul, înlăuntrul lui, aude glasul care-l îndeamnă să continue săvârșirea tainei dumnezeiești a Sfintei Liturghii.

136. Fericitul părinte Iacov, acest preot sfânt, în timp ce mă aflam în vizită la mănăstirea Sfântul David din Eubeea, mi-a povestit în mod special, următoarele: „Părinte, din nefericire, creștinii noștri sunt orbi duhovnicește și nu văd cele ce se întâmplă în timpul Sfintei Liturghii! Odată am slujit, iar când am ajuns la Vohodul Mare, în timpul Heruvicului, am înlemnit în fața Sfintei Mese, uimit de ceea ce am văzut... O vedenie era urmată de alta.

- Ce-ai văzut, părinte? l-am întrebat nerăbdător.

---

⁴⁵⁹ Matei 15, 19

⁴⁶⁰ Fapte 7, 51

El însă nu mi-a răspuns și a continuat. Cântărețul repeta „Ca pe Împăratul tuturor primind...”, când deodată, am simțit că cineva mă împinge de umăr și mă duce la Proscomidiar. Am crezut că este dascălul și am zis în sinea mea: „Binecuvântatul...! Câtă necredință...! A intrat printre Ușile Împărătești și mă împinge”!

Când m-am întors, am văzut aripa uriașă a unui Arhanghel, petrecută peste umărul meu, care mă îndemna să fac Vohodul Mare. Ce s-a întâmplat în timpul acelei Liturghii nu pot grăi...!

Lucrurile pe care mi le-a spus cu aproximație, m-au impresionat! Părintele Iacov, în cartea editată de părinții mănăstirii, descrie aceeași vedenie din timpul Sfintei Liturghii și adaugă: „De multe ori nu mai pot să rezist la ceea ce văd și mă așez pe scaun, încât unii frați slujitori cred că nu mă simt bine și se neliniștesc, dar ei nu știu ce văd și ce aud eu. Ce aripi au îngerii, copile...! Ce aripi! De-abia când preotul zice „Pentru rugăciunile...” puterile cerești pleacă, iar în Sfântul Altar domnește o pace absolută”⁴⁶¹.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne întreabă: „Ce faci, omule? Când preotul a zis: **Sus să avem mintea și inimile**, n-ai promis și n-ai zis: **Avem către Domnul**? Nu te temi, nu roșești că te arăți mincinos în acest moment înfricoșător? Nu vezi minunea minunilor?

Masa tainică este pregătită, Mielul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Se jertfește pentru tine, preotul se luptă pentru tine, Heruvimii stau aproape și Serafimii cei cu șase aripi zboară în jurul Sfintei Mese și-și acoperă fețele. Și toate Puterile netrupești împreună cu preotul mijlocesc pentru tine. Focul spiritual coboară și Sfântul Sânge al lui Hristos se varsă în Sfântul Potir, din preacurata Lui coastă pentru curățirea ta! Nu te temi, deci, nu roșești că te arăți mincinos în acest ceas înfricoșător? Cu ce îndrăzneală te apropii de Sfintele Taine, cu ce conștiință întinată...”⁴⁶²?

⁴⁶¹ Mănăstirea Sfântului David, “Un Părinte sfânt, Fericitul Iacov”, Editura Sfintei Mănăstiri David, Efvoia 1993, pag. 81

⁴⁶² Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Epistola I Corinteni”, Omilia 36, EPE 18 a, 516-517

În biserică se cade, se cuvine să domnească teama, respectul, evlavia și atenția neadormită. De aceea să avem ochii îndreptați spre Sfânta Masă și spre sufletul nostru, să suspinăm fără vorbe înlăuntrul nostru, ca să putem în vremea Sfintei Anaforale să ne înălțăm inimile la cer, pregătite pentru Sfânta Liturghie.

Pregătirea aceasta nu constă doar în citirea rânduiei pentru Sfânta Împărtășanie, ci în grija permanentă pentru întreaga viață, adică curăția sufletului, a trupului, baia pocăinței și a lacrimilor, veșmântul nerăutății, al îndelungii răbdări, al compătimirii și al iertării. Astfel, înainte de clipele înfricoșătoare ale Jertfei de pe Golgota, când așteptăm cu toții coborârea Sfântului Duh, trebuie să-l liniștim duhovnicește pe preotul slujitor și să-i arătăm că inima noastră s-a înălțat și se află înaintea tronului lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan Gură de Aur, continuând cuvântul de mai înainte ne spune: „Înainte să vezi catapeteasma Sfântului Altar, adică Sfintele Uși deschizându-se, și corul îngerilor înaintând, îngrijește-te să urci și tu cu el la cer”⁴⁶³.

Prin cuvintele **Avem către Domnul**, se încheie introducerea Anaforalei liturgice și începe partea propriu-zisă.

Întreaga Anafora este o rugăciune unitară, care începe cu: **Să mulțumim Domnului** și se încheie cu: **Și să fie milele marelui Dumnezeu...** . Rugăciunea aceasta este întreruptă de rostiri, de cădare și de Axion, de aceea o putem împărți în patru părți:

- **Prima parte** - cuprinde rugăciunea Euharistică și imnul de biruință.
- **A doua parte**- amintește despre Cina cea de Taina.
- **A treia parte** - cuprinde invocarea Sfântului Duh pentru prefacerea Cinstitelor Daruri.
- **A patra parte** - pomenirea celor vii și a celor morți.

Anaforaua liturgică constituie un urcuș al cărui apogeu este Prefacerea Darurilor.

---

⁴⁶³ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Epistola I Corinteni”, Omilia 36, EPE 18 a, 516-517

Preotul rostește: **Să mulțumim Domnului.**

Poporul răspunde: **Cu vrednicie și cu dreptate.** Ar fi tare nimerit ca în acest moment, strana să tacă, să-și tragă răsuflarea, pentru că tăcerea în aceste clipe înseamnă o mai mare luare aminte. După ce credincioșii confirmă preotului că inimile lor s-au înălțat, acesta îi cheamă să înainteze în săvârșirea Tainei Sfintei Euharistii, după ce mai înainte vor mulțumi lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan Gură de Aur scrie că: „Se numește Euharistie (mulțumire), pentru că ea constituie amintirea multor binefaceri ale lui Dumnezeu și a proniciei divine. De aceea preotul ne îndeamnă să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru lumea întreagă și pentru toate câte am primit, pentru cele trecute și prezente, pentru cele întâmplate și care se vor întâmpla”.

Mulțumirea aceasta ne eliberează de cele pământești, ne urcă la cer și ne preschimbă în îngeri⁴⁶⁴. Deci, mulțumiți lui Dumnezeu pentru binefacerile Lui nesfârșite dar, în principal, pentru cel mai mare dintre darurile dumnezeiești, Sfânta Euharistie. Prin aceasta, Aceluia nu I se adaugă nimic, dar noi devenim casnicii lui Dumnezeu.

Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că răspunsul: Cu vrednicie și cu dreptate, înseamnă că toți sunt de acord să se săvârșească Sfânta Euharistie: „După ce toți credincioșii au consimțit și au cântat Cu vrednicie și cu dreptate, preotul oferă lui Dumnezeu Sfânta Euharistie”⁴⁶⁵. Cu alte cuvinte, preotul realizează o simfonie cu poporul, apoi se întoarce în Sfântul Altar și continuă.

După Sfântul Ioan Gură de Aur, aceste cuvinte arată unitatea Trupului lui Hristos și egalitatea dintre slujitor și credincioși înaintea Darurilor dumnezeiești. „Înaintea Darurilor toți suntem egali. Mulțumirea către Dumnezeu este comună, pentru că nu mulțumește doar preotul ci întregul popor. După ce începe preotul, toți sunt de acord că mulțumirea este vred-

⁴⁶⁴ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Evanghelia Sfântului Matei” Omilia 25, EPE, 10, 158

⁴⁶⁵ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, op. cit., pag. 91

nică și îndreptățită. Și atunci preotul începe Sfânta Euharistie și întreg poporul participă și merge împreună cu slujitorul”⁴⁶⁶.

În timpul acesta și înainte de: **Cântare de biruință, cântând, strigând, glas înălțând și grăind...**, preotul citește rugăciunea Euharistiei:

Cu vrednicie și cu dreptate este a-Ți cânta Ție, pe Tine a Te binecuvânta; pe Tine a Te lăuda, Ție a-Ți mulțumi, Ție a ne închina, în tot locul Stăpânirii Tale; căci tu ești Dumnezeu nevăzut și negrăit și necuprins cu gândul, nevăzut, neajuns, pururea fiind și Același fiind: Tu și unul născut Fiul Tău și Duhul Tău Cel Sfânt. Tu din neființă la ființă ne-ai adus pe noi, și căzând noi, iarăși ne-ai ridicat și nu Te-ai depărtat toate făcându-le, până ce n-ai suit la cer și ne-ai dăruit Împărăția Ta ce va să fie. Pentru toate acestea mulțumim Ție și unuia născut Fiului Tău și Duhului Tău celui Sfânt, pentru toate pe care le știm și pe care nu le știm; pentru binefacerile Tale cele arătate și cele nearătate ce ni s-au făcut nouă. Mulțumim Ție și pentru Liturghia aceasta pe care ai binevoit a o primi din mâinile noastre, deși stau înaintea Ta, mii de Arhangheli și zeci de mii de îngeri, Heruvimii cei cu ochi mulți și serafimii cei cu câte șase aripi care se înalță zburând.

Preotul citind rugăciunea începe urcușul pe Golgota, către „Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine”⁴⁶⁷. Deci, prin această rugăciune mulțumim lui Dumnezeu pentru toate.

Sfântul Irineu ne spune că: „Omul recunoscător față de Dumnezeu este vasul bunătații și instrumentul măririi Lui”⁴⁶⁸.

Toate binefacerile lui Dumnezeu văzute și tainice, au în vedere mântuirea omului, de aceea Lui îi datorăm zilnic recunoștință, mulțumire și doxologie. Și cu cât Îi mulțumim mai mult, cu atât Dumnezeu înmulțește darurile. Sfântul Isaac

⁴⁶⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Epistola II Corinteni”, Omilia 18, P.G. 61, 527

⁴⁶⁷ Apocalipsa 1, 4

⁴⁶⁸ Sfântul Irineu de Lugdunum, Cartea a doua, P.G. 7, 829 B

Sirul ne spune că: „Mulțumirea celui care primește îl obligă pe cel care dă, să ofere daruri mai mari decât cele de dinainte”⁴⁶⁹.

Omului mulțumitor, Dumnezeu îi înmulțește binecuvântarea și cercul se lărgeste. Iată cum prezintă Sfinții Părinți înlănțuirea aceasta:

- Binecuvântarea lui Dumnezeu - Mulțumirea noastră - Harul lui Dumnezeu
- Harul lui Dumnezeu - Mulțumirea noastră - Binefacerea lui Dumnezeu
- Binefacerea lui Dumnezeu - Mulțumirea noastră - Pronia lui Dumnezeu
- Pronia lui Dumnezeu - Mulțumirea noastră - Raiul
- Raiul - Mulțumirea noastră - Slava lui Dumnezeu

Această înlănțuire se va încheia la sfârșitul veacurilor. Sfinții evangheliști Matei, Marcu și Luca, precum și Apostolul Pavel ne spun că Domnul, la Cina cea de Taină, înainte de a împărți ucenicilor Săi pâinea și vinul, adică Trupul și Sângele Său, și-a ridicat ochii în sus și a mulțumit părintelui ceresc: „Și luând paharul și mulțumind...”⁴⁷⁰.

Sfinții evangheliști nu ne spun ce înțelegea exact Domnul prin această mulțumire. Părerile Sfinților Părinți sunt cu aproximație următoarele: la Cina cea de Taină care a vrut loc în foisorul din Ierusalim, Domnul a mulțumit Tatălui pentru că L-a recunoscut Mare Arhiereu, după rânduiala lui Melchisedec, și în același timp drept Jertfă fără prihană, Mielul junghiat, răstignit, care se aduce pentru mântuirea tuturor oamenilor în vecii vecilor. Această jertfă și dăruire avea valoarea unei mulțumiri depline, căci mântuia neamul căzut al oamenilor. În același timp, însă, în acele momente, Domnul a făcut cunoscută și Taina cea mare a Sfintei Împărtășanii, ca pâine cerească și ca „mană ascunsă”, celor ce cred cu cuvântul, cu fapta, primind sfântul botez. Această înfățișare a Tainei

---

⁴⁶⁹ Ava Isaac Sirul, “Asceticile păstrate”, Omilia 24 , Editura Sfântul Nicodim, pag. 126

⁴⁷⁰ Matei 26, 26-27

celeii mari ca un mod de viețuire veșnică avea și ea valoarea unei mulțumiri totale.

„Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea”⁴⁷¹. Biserica continuă lucrarea Cinei de Taină prin Sfânta Liturghie, iar noi credincioșii, Îi mulțumim lui Dumnezeu că primește Jertfa din mâinile noastre pământești. Deși stau înaintea mii de Arhangheli și zeci de mii de Îngeri, Heruvimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu câte șase aripi care se înalță zburând.

Dumnezeu ar putea să hotărască, în mod special, ca Liturghia să fie săvârșită cu vrednicie de puterile îngerești neprihănite. Ce-ar fi fost mai firesc?! El ne-a învrednicit pe noi oamenii s-o săvârșim și o primește din mâinile noastre stricăcioase. Înaintând și mai mult în taina Sfintei Euharistii, ajungem înaintea Tronului lui Dumnezeu dar ne aflăm în același timp și pe pământ și în cer, care acum s-au unit și au devenit o singură realitate.

Lumea materială și cea spirituală au găsit un punct comun: Tronul lui Dumnezeu, reprezentat pentru noi oamenii, de Sfânta Masă. La Sfânta Liturghie urmăm un itinerariu sfânt: intrăm în biserică, Îl primim pe Hristos care iese cu Sfânta Evanghelie, ascultăm cuvântul Lui și vedem minunile Lui, Îl însoțim pe Golgota unde suferă și se jertfește iar noi ne mântuim. Ușor, ajungem în centrul universului, unde Biserica Luptătoare și Biserica Triumfătoare mulțumesc lui Dumnezeu. Timpul a pierit, poporul și preoții s-au schimbat și împreună trăiesc o transformare liturgică.

137. Părintele Arsenie duhovnicul și părintele Nicolae, ucenicul și psaltul său, erau doi călugări ruși de la schitul sfântul Ioan Boteztorul. Aceștia slujeau Sfânta Liturghie, în ploaie de lacrimi, dar și cu măreție dumnezeiască, așa cum povestea monahul Partenie. Pustnicii se nevoiau, posteau, privegheau și se rugau neîntrerupt. Cu o jumătate de an înainte de adormire, părintele Nicolae a orbit, dar în același timp îl chinuiau și alte boli. Nu mai putea deci să meargă la biserică și se tânguia, stând sau întinzându-se în chilia lui, chinuit de dureri cumplite. Din cauza aceasta, Liturghiile s-au redus la una pe săptămână. Cântărețul era orb și bolnav, deci nu era vorba de bănuiala

---

⁴⁷¹ Luca 22, 19

trândăvelii. În sâmbăta lăsatului de sec, au slujit amândoi, iar după Sfânta Liturghie, părintele Nicolae a venit la chilia duhovnicului său și printre multe lacrimi i-a spus:

- Părinte duhovnic, după Sfânta Liturghie, am mers la chilie, am stat pe pat și, deodată, ochii mei orbi s-au deschis și am văzut totul clar în jurul meu. După aceea ușa chiliei mele s-a deschis și locul s-a umplut de lumină. Au intrat trei oameni: doi cu făclii, iar la mijloc unul cu îmbrăcăminte strălucitoare, care răspândea o lumină pe care nu pot s-o descriu. S-au apropiat, iar omul acela care era în mijloc, m-a întrebat:

- Mă cunoști?

- Sigur că te cunosc. ești prietenul și duhovnicul meu de la Ierusalim, care doreai să te faci pustnic la Sinai. Am aflat despre tine că ai murit cu trei ani înainte.

Atunci, acela mi-a zis:

- Așa este, părinte Nicolae! Sunt eu, Anichit! Ai văzut cu ce slavă și strălucire m-a răsplătit Împăratul Cerurilor, Domnul nostru Iisus Hristos și Mântuitorul nostru pentru puțina pocăință și pentru puțina nevoie pe care le-am făcut? Așa te va răsplăti și pe tine! Dar și mai mari decât acestea vei vedea! Peste patru zile vei fi eliberat de toate durerile, necazurile și bolile. Domnul m-a trimis ca să te mângâi. Și, imediat, au dispărut din chilie iar eu am rămas singur. Ochii mei s-au închis, dar inima mi s-a umplut de o bucurie nespusă.

După ce a ascultat toate acestea duhovnicul i-a zis:

- Ia seama, părinte Nicolae, să nu te înșeli și să nu crezi toate acestea, ci mai degrabă adună-ți gândurile către Dumnezeu, cere mila și harul Lui, iertarea păcatelor dar și răspuns bun la judecata cea dreaptă a Iubitorului de oameni. Acestea i le-a spus spre smerenia și paza sufletului, pentru că săgețile înveninate ale vicleanului, nu încetează să atace, chiar și în pragul morții.

În ziua de joi din săptămâna brânzei, părintele Nicolae, a slujit ultima Liturghie, s-a împărtășit și luând anafura, a zis duhovnicului său:

- Părinte, te rog, vino în chilia mea. Bătrânul a mers împreună cu el în chilie iar părintele Nicolae s-a așezat pe pat, iar fața lui a început să se schimbe și să strălucească. Ridicându-și ochii către cer, el a căzut în extaz și locul s-a umplut de mireasmă dumnezeiască. După aceea, și-a revenit și a început să vorbească:

- *Îți mulțumesc, părinte, că ai avut răbdare cu slăbiciunile mele până în sfârșit și cu sfaturile tale, m-ai călăuzit spre Împărăția Cerurilor. Duhovnicul l-a întrebat:*

- *Vezi ceva, părinte Nicolae?*

- *Văd părinte că au venit după mine și au rupt zapisul păcatelor mele. Și acum, binecuvântează-mă! Și și-a plecat capul. Duhovnicul a binecuvântat cu mâna iar acela i-a apucat-o și i-a sărutat-o fierbinte și înainte s-o lase, și-a ridicat ochii la cer și a șoptit:*

- *Doamne, primește duhul meu.... Și în același moment și-a dat sufletul Domnului, pe Care-l slujise din tinerețe cu credință, dăruire de sine, ascultare și iubire. A mers pe cărarea nevoițelor duhovnicești împreună cu Hristos, pe drumul descoperirilor dumnezeiești și a unirii divine, al rugăciunii tainice și al lacrimilor și a trăit în nesfârșitele Liturghii dumnezeiești ale vieții lui ascetice, prefacerea liturgică.* ⁴⁷²

Creștinii nevoitori, care biruiesc trupul, lumea și diavolul, își înving și firea lor (omul cel vechi al păcatului), și trăind „deasupra firii” se unesc cu Creatorul lor.

Cântarea de biruință, pe care o cântăm în timpul Anaforei liturgice, laudă biruința lui Iisus Hristos, asupra morții și diavolului: **Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin e cerul și pământul de mărirea Ta. Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus.**

Cântarea este o sinteză a cântării treimice îngerești, auzită de profetul Isaia, când Domnul l-a chemat la slujirea profetică: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin e cerul și pământul de mărirea Ta”, cu cântarea „Osana întru cei de sus; bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus”! (cântare preluată din Psalmul 117, care prevestește intrarea triumfală a Domnului în Ierusalim: „Aceasta este ziua, pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru ea. O, Doamne, mântuiește! O, Doamne, sporește! Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului...”)⁴⁷³,

⁴⁷² Sfânta mănăstire Xiropotamu, Revista “Marturii aghiorite” nr. 16-17, 1992, pag. 108-109

⁴⁷³ Psalmul 117, 24-26

cu care evreii L-au primit pe Domnul în sfânta cetate, venit să pătimească de bunăvoie.

Sfântul Ioan Gură de Aur face o comparație între cântarea de biruință de la Sfânta Liturghie și cea pe care o cântau evreii în momentul eliberării din robia egipteană: „Să-i cântăm Domnului, căci cu slavă S-a preamărit”⁴⁷⁴. „Atunci nu s-au înecat egiptenii ci demonii. N-au biruit armele văzute ci a fost nimicită răutatea. N-am purces spre pământul făgăduinței, ci ne-am mutat la ceruri. N-am mâncat mâna, ci Trupul Stăpânului. N-am băut apă din piatră, ci sânge din Coasta Stăpânului”⁴⁷⁵.

În altă parte, sfântul părinte continuă: „În cer, oștile îngeresti dau slavă, creștinii pe pământ slujesc și aduc împreună cu ei aceeași doxologie. Deasupra, Serafimii cântă imnul întreit Sfânt, aici pe pământ, mulțimea credincioșilor, psalmodiază aceeași cântare. Cele cerești și cele pământești au aceeași sărbătoare”⁴⁷⁶.

Sfântul Maxim Mărturisitorul explică despre această oficiere comună: „Cântarea liturgică a bisericii nu doar se armonizează cu doxologia cerească a îngerilor, ci prevestește și părtășia și conviețuirea îngerilor împreună cu oamenii mântuiți în veacul viitor, în Biserica triumfătoare”⁴⁷⁷. Toate aceste descrieri și imagini nu sunt doar reflecții filozofice ci o realitate vie pe care au trăit-o și o trăiesc sfinții lui Dumnezeu, chiar dacă descrierile lor în legătură cu ceea ce au experiat sunt foarte sărace.

Cântarea de biruință ne aduce împreună cu puterile îngeresti înaintea Tronului lui Dumnezeu și acesta este motivul pentru care preotul stând, în fața Sfintei Mese nu ne cheamă simplu, ci mai întâi pomenește pe Heruvimi și pe Serafimi. După aceea, îndeamnă pe toți creștinii să-și înalțe vocea, să alunge gândurile de la cele pământești, amintindu-și de preamărirea și preaslăvirea lui Dumnezeu, împreună cu îngerii.

⁴⁷⁴ Ieșire 15, 1

⁴⁷⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilie la Psalmul 46, EPE 6, 110

⁴⁷⁶ Sfânta Mitropolie a Kozanei “Cuvânt ziditor” op. cit., pag 326

⁴⁷⁷ Sfântul Maxim Marturisitorul, “Mistagogia”, cap. 13, P.G. 91,

138. În *Limonariu*, se relatează următoarea întâmplare: de sărbătoarea Cincizecimii, călugării obișnuiau să săvârșească Sfânta Liturghie, de mulți ani, pe culmea sfântă a Muntelui Sinai. Se îmbulzea acolo mulțime mare de monahi din schiturile din jur, dar și din pustie. O dată, în timpul Sfintei Euharistii s-a întâmplat un lucru înfricoșător, înainte ca locul acesta să fie întinat de hoardele barbarilor și ale necredincioșilor. Când preotul a rostit prima formulă a Sfintei Anaforale: „Cântare de biruință...”, de prin munții din jur s-a auzit un vuiet înfricoșător, care semăna cu ecoul unei voci, care a răspuns la ecfonisul preotului cu frică și cu teamă: “Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de mărirea Ta. Osana întru cei de sus, binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului. Osana întru cei de sus”.

Acest vuiet vorbitor a repetat cântarea până la încheierea Sfintei Liturghii. Dintre călugării și pustnicii care se găseau acolo, mulți au auzit acest vuiet neobișnuit și mai presus de lume, dar nu toți, ci doar aceia care aveau urechile pregătite ca să asculte cântările cerești ale îngerilor⁴⁷⁸.

Același eveniment se repetă în nenumărate variante, de câte ori se săvârșește Sfânta Liturghie. Cei care au auzit și au văzut erau fie preoți sfințiți, monahi sau credincioși îmbunătățiți, curățiți de tumultul păcatului din lume și de răutatea lumii. Noi, din cauza mulțimii patimilor care ne stăpânesc, nu putem cânta împreună cu puterile îngerești, deși ne aflăm în biserică. Însă, cu toate slăbiciunile noastre, suntem datori să fim treji pentru a putea auzi cele ce se săvârșesc. Pentru profetul Isaia, cântarea de biruință a puterilor îngerești din jurul tronului avea o importanță îndoită, de doxologie și profeție.

Această dublă semnificație o întâlnim și în Sfânta Liturghie, care înseamnă doxologie pentru biruința morții, a diavolului și a păcatului, și profeție, prin vestirea celei de-a doua veniri a lui Iisus Hristos Biruitorul.

Cântarea este vestea cea bună despre apariția întru slavă a Fiului lui Dumnezeu, precedată de semnul biruinței,

⁴⁷⁸ Moshos Ioan “Limonariu”, Volos 1959, pag. 60

Sfânta Cruce. „Împărăția lui Dumnezeu a venit, vine și este înlăuntrul vostru”⁴⁷⁹. Cântarea îngerilor este și cântarea noastră.

139. Părintele Ioachim Spetsieris a consemnat multe întâmplări din viața trăitorilor de la Sfântul Munte. Printre acestea, relatează și despre experiențele părintelui Ilarion, pe care l-a văzut de multe ori slujind Sfânta Liturghie și nu știa să descrie stările neobișnuite și cerești pe care acesta le trăia în timpul Sfintei Jertfe. Și cum să nu aibă vizite îngerești, când era ucenicul vestitului părinte Sava Duhovnicul, o personalitate duhovnicească care atingea cerurile?! Când părintele Ilarion slujea singur sau împreună cu duhovnicul lui, în timpul Cântării de biruință se bătea în piept și plângea cu suspine. Cine știe ce vedeau în acel moment ochii sufletului lui... !

Părinții de la Sfântul Munte ne spun că cel care slujește trebuie să vadă puterile Arhanghelilor slujind cu frică înaintea Mielului înjunghiat... . Se pare că, imaginile cerești ale Jertfei de sus erau atât de greu de descris încât, înaintea groazei sfinte pe care o trăia, nu-i rămânea altceva de făcut decât să se bată în piept și să plângă cu suspine. Părintele Ilarion se cutremura împreună cu puterile îngerești de Liturghia cerească și de transfigurarea lui. ⁴⁸⁰

În aceste limite se mișcă viața liturgică nu doar a părintelui Ilarion ci și a părintelui Sava Duhovnicul și al altor slujitori aghioriți. Aceștia petrec o viață plină de lacrimi, de cutremure sufletești, de apariții îngerești, de extaz și de răpiri dumnezeiești. Domnul a hrănit și hrănește în fiecare zi pe slujitorii vrednici, cu Cinstul Său Sânge, făcându-i pe fiecare dintre aceștia și pe noi care ne împărtășim cu nevrednicie, „zidire și ogor, rai și pom al vieții, mărgăritar și coroană de aur, vin și apă vie, turmă și mireasă, atlet al lui Hristos și armă împotriva diabolilor...”⁴⁸¹.

În timpul cântării, preotul ridică steluța de pe Sfântul Disc (lovind ușor la fiecare cuvânt în chipul Crucii, o dată

⁴⁷⁹ Luca 17, 21

⁴⁸⁰ Arhimandritul Ioachim Spetsieris, “Memorii”, Schitul Nou, Sfântul Munte 1998, pag. 46

⁴⁸¹ Arhimandritul Heruvim, “Chipuri aghiorite contemporane, 6. Sava Duhovnicul” op. cit., pag. 96

pentru unitatea dumnezeirii și de două ori pentru cele două firi ale lui Iisus Hristos), din motive practice și va urma Prefacerea Cinstitelor Daruri. Poporul cântă triumful cerului, iar slujitorul începe drumul abrupt spre Sfânta Sfintelor.

Fiecare pas, fiecare mișcare, aplecare a capului și a genunchilor, mâinilor, genelor, pleoapelor, limbii și inimii preotului este urmărită de zeci de mii de îngeri care înconjoară Sfânta Masă. Privirea slujitorului smerit se întoarce către Domnul și imploră mila Lui. Plin de cutremur, preotul își amintește de poruncile dumnezeiești „preoții care se apropie de Domnul Dumnezeu să se sfințească, ca nu cumva să-i lovească Domnul”⁴⁸².

Dacă preotul nu este curat și fără prihană, riscă să-l piardă Dumnezeu cu desăvârșire.

„Când privim pâinea Euharistiei dumnezeiești, trebuie să-L vedem pe Mântuitorul Hristos pe tronul slavei Sale, de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl. Când nu-L vedem așa, înseamnă că nu privim pâinea cea preacurată cu credință profundă, ci cu nerușinare. Vederea Mielului lui Dumnezeu „Cel ce ridică păcatele lumii”, este cea mai mare răsplată și desfătare pentru preoții evlavioși. În rugăciunea Sfântului Maslu, preotul slăvind pe Dumnezeu zice: „... care pe mine smeritul și păcătosul și nevrednicul robul tău, cel încurcat în multe păcate și tăvălit în patimile dezmiardărilor, m-ai chemat la sfânta și preaînalta treaptă a preoției, ca să intru în ceea ce este dincolo de catapeteasmă, în Sfânta Sfintelor unde sfinții îngeri doresc să privească și să audă glasul Evangheliei Domnului Dumnezeu și să vadă cu ochii lor chipul Sfintei Jertfe... o, Doamne, fă-ne să înțelegem”⁴⁸³!

Norul sfânt, strălucitor, care acoperă pe slujitorii vrednici se întinde ușor peste toți creștinii din biserică. Marele moment se apropie iar puterile îngerești, cu multă smerenie și evlavie psalmodiază și cântă: **Sfânt, Sfânt, Sfânt...**, cu fețele acoperite de aripile lor îngerești, cu zdrobire de inimă cu buze curate și limba neîntinată, cu mintea arzătoare în care nu

⁴⁸² Ieșire 19, 22

⁴⁸³ Meletie, Mitropolitul Nicopolei, “Starețul Samson, viața și învățătura”, Preveza 1995³, pag. 83-84

încap cugetele noastre pământești. Din păcate, în aceste momente sfinte, noi ne mișcăm, devenim nerăbdători și, din neștiința care ne caracterizează, rămânem indiferenți la cele ce se întâmplă, iar mintea noastră lipită de lucrurile lumii. Nu ne dăm seama că lăcașul sfânt este vizitat acum de nenumărate oști îngerești iar Biserica Triumfătoare a tuturor sfinților este de față. În timpul cântării, preotul citește și rugăciunea Anaforalei:

Cu aceste fericite puteri și noi, Iubitorule de oameni Stăpâne, strigăm și grăim: Sfânt ești și Preasfânt, Tu și Unul născut Fiul Tău și Duhul Tău cel Sfânt; Sfânt ești și Preasfânt și slava Ta este plină de măreție. Căci Tu ai iubit lumea atât de mult, încât pe Unul născut Fiul Tău l-ai dat ca tot cel ce crede întrn-Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Și Acesta venind și toată rânduiala cea pentru noi plinind, în noaptea întru care a fost vândut, și mai vârtos Însuși pe Sine S-a dat pentru viața lumii, luând pâinea cu sfintele și preacuratele și fără prihană mâinile Sale, mulțumind și binecuvântând, sfințind și frângând, a dat sfinților Săi ucenici și apostoli zicând...

Punctul central al iconomiei dumnezeiești pentru mântuirea omului este iubirea lui Dumnezeu. El a dat pe Unul născut Fiul Său la moarte, pentru mântuirea lumii, ca aceasta să revină la viață. A făcut-o din iubirea Lui, care nu poate fi comparată cu nimic, deși putea găsi multe alte modalități. Ne-a atras lângă El, prin moartea pe Cruce a „Fiului Omului”⁴⁸⁴, care era în același timp și Fiul lui Dumnezeu. Iar dacă Tatăl ar fi avut ceva mai de cinste decât pe Fiul Său ne-ar fi dat, ca să salveze neamul omenesc.⁴⁸⁵

Deci, Jertfa lui Hristos înseamnă arătarea și descoperirea iubirii dumnezeiești față de om. La Sfânta Euharistie trăim în fapt jertfa lui Hristos, dar în mod nesângeros. Pe Sfânta Masă se așează Mielul înjunghiat, „Cel ce ridică păcatele lumii”⁴⁸⁶. Sfântul Ioan Gură de Aur ne întărește

⁴⁸⁴ Matei 8, 20

⁴⁸⁵ Sfântul Isaac Sirul, „Asceticele păstrate” Omilia 30 op. cit., pag 153-154

⁴⁸⁶ Ioan 1, 29

acestea: „Temeți-vă de Sfânta Masă, pentru că deasupra ei se află Jertfa - Hristos, Mielul înjunghiat”⁴⁸⁷. La Cina cea de Taină, Hristos oferă Trupul Său împărțit și Sângele Său scurs din coasta Sa. Deci, jertfa care se săvârșește nu este doar o simplă reconstituire și reprezentare, ci o jertfă adevărată, înfricoșătoare, vie și sfântă. Stăpânul se jertfește și se oferă tuturor credincioșilor, căci este „Cel ce se dăruiește și Cel dăruit”:

Anaforaua liturgică, înaintează ușor și se pregătește cădelnița, care trimite mireasma tămâii peste Trupul împărătesc așezat pe Sfânta Masă și în toată biserica, făcând vestită prezența Sfântului Duh. Dacă atunci când auzim de la un preot despre un martiriu sau despre o minune plângem, cum ar trebui să reacționeze inima noastră înaintea Patimilor Domnului de pe Golgota? Ce schimbări ar trebui să suferim înaintea acestora? Și cum vor rezista sufletele preotului și ale credincioșilor în fața smereniei, a durerii și al chinurilor suferite de Fiul Omului?

Toată taina ortodoxiei se regăsește în drama Sfintei Liturghii, iar dacă preotul trăiește aceste stări în timpul anaforalei liturgice, el este sensibilizat în întregime de prezența Sfântului Duh.

140. Înainte cu aproape 80 de ani, părintele Ignatie Duhovnicul, de la schitul Sfânta Ana, din Sfântul Munte slujea protos între ceilalți preoți slujitori, la o Sfântă Liturghie praznică. Ceilalți preoți au observat chipul părintelui Ignatie schimbat, strălucitor și scaldat de harul dumnezeiesc, ca fața unui înger. S-a apropiat momentul înfricoșător al Anaforalei liturgice și toți slujitorii și călugării din acea bisericuță a pustiului, au trăit lângă luminatul părinte Ignatie, prefacerea lor liturgică. În fața lor aveau o biserică întrupată a luminii treimice⁴⁸⁸.

Altă dată, iată ce s-a întâmplat:

141. Un călugăr începător, sfârșind Fericirile, după paveceniță, s-a întors să ia binecuvântare de la părintele Ignatie.

⁴⁸⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Evanghelia Sfântului Matei” Omilia 62, P.G. 58, 737

⁴⁸⁸ Heruvim Arhimandritul, “Chipuri aghiorite contemporane, 7 Ignatie Duhovnicul”, Oropos, Atica 1973, pag. 94-96

Ceea ce a văzut însă, l-a mișcat profund și a început să tremure înaintea strălucirii chipului părintelui. Fața bătrânului era scaldată de o lumină taborică și strălucea ca chipul unui înger. Cine știe de câte ori fața lui s-a bucurat de această slavă în timpul Sfintei Liturghii? Într-adevăr, cine poate să vadă și să descrie cu exactitate faptele sfinte și înfricoșătoare ale Sfintei Jertfe? „Ce ochi poate să scruteze norul tăcerii ascunse a Sfintelor Daruri și să pătrundă tainele negrăite și scaldate de lumină”?, se întreabă Sfântul Dionisie⁴⁸⁹.

Fiecare mișcare a preotului trimite la drama lui Hristos prin care moartea se omoară, diavolul se nimicește, păcatul se ridică, învierea este dăruită, Raiul se deschide, frumusețea începuturilor revine și înfierea se concretizează.

Ne împărtășim cu Preacuratele Taine și imediat ne bucurăm de moștenirea Împărăției lui Dumnezeu, de fericirea și veselia îngerilor. Adică, gustăm roadele Jertfei în care, abia cu puțin înainte, am intrat. „Câteva picături de sânge, recrează și transformă întreaga lume, iar pentru noi, cei care ne împărtășim, ele devin pârga laptelui veșnic care ne unește, ne adună laolaltă... . Suntem frații și fiii aceluiași Părinte...!, mădulare unii altora...”⁴⁹⁰!

Fie ca această unitate a iubirii să devină realitate și să ne apropie de cel de lângă noi și de casnicii noștri. Pentru aceea, să preamărim totdeauna pe Dumnezeu, să ne rugăm neîncetat, să fim îndelung răbdători față de toți, ca să ne bucurăm în Hristos Iisus.

În Sfântul Altar, privim rădăcina care a rodit lemnul crucii, adică iubirea treimică față de om, pe care trebuie să ne-o însușim:

Acesta, venind, și toată rânduiala cea pentru noi plinind, în noaptea întru care a fost vândut și mai vârtos Însuși pe Sine S-a dat pentru viața lumii; luând pâinea cu Sfintele și Preacuratele și fără prihană mâinile Sale, mulțumind și binecuvântând, sfințind și frângând, a dat

⁴⁸⁹ Heruvim Arhimandritul “Chipuri aghiorite contemporane, 7 Ignatie Duhovnicul”, Oropos, Atica 1973, pag. 94-96

⁴⁹⁰ Sfântul Grigorie Teologul, “Cuvântare la Paști”, Omilia 45, EPE 5, 178

sfinților Săi ucenici și Apostoli zicând: Luați mâncați, Acesta este Trupul Meu care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor.

Poporul zice: **Amin.**

Pericopa aceasta a Sfintei Anaforale se referă la instituirea Sfintei Euharistii în seara Cinei celei de Taină. Vom începe analiza de la cele mai simple spre cele mai complexe și mai duhovnicești, pentru că există tot atâtea trăiri, câți oameni se împărtășesc.

Domnul nostru în activitatea Sa mântuitoare, de trei ani pe pământ, a săvârșit multe minuni: a preschimbat apa în vin, a mers pe mare ca pe uscat, a liniștit valurile învolburate, a săturat mii de flămânzi cu doi pești și cinci pâini, a deschis ochii orbilor. Prin El mușii au vorbit, surzii au auzit, slăbănogii au umblat, gârbovii s-au îndreptat, demonizații s-au slobozit, leproșii s-au curățit iar morții au înviat, în frunte cu Lazăr, cel mort de patru zile. S-a schimbat la față înaintea ucenicilor Săi și a luminat ca soarele. Hristos a făcut minuni și a învățat poporul multe „care dacă s-ar fi scris cu deamănuntul, cred că lumea aceasta, n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris. Amin”!⁴⁹¹

Însă, punctul culminant al întrupării, activității și învățaturii Domnului pe pământ pentru mântuirea noastră a fost jertfa de pe Golgota. Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că: „Preasfintele Patimi ale Domnului au fost născătoare ale mântuirii noastre, iar minunile sunt simple dovezi ale mântuirii”⁴⁹². Mai simplu, oricâte lucruri ar fi făcut pentru noi Hristos, dacă nu Se jertfea pe cruce și nu-Și vărsa preacuratul Sânge, nici un om n-ar fi putut să se mântuiască. Pentru aceea, Sfânta Liturghie, simbolizează și amintirea jertfei lui Hristos: „Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea”⁴⁹³.

Această parte a rugăciunii Sfintei Anaforale se referă la noaptea Jorii celei Mari, care a început cu Cina cea de Taină și ne amintește în continuare de agonia din Grădina Ghetsimani și de rugăciunea Domnului, cu picături de sânge, către Tatăl

⁴⁹¹ Ioan 21, 25

⁴⁹² Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie”, op. cit., pag 277

⁴⁹³ Luca 22, 19

ceresc. Ne mai amintește de somnul celor trei ucenici, de mulțimea care a venit cu săbii și cu bețe ca să-L prindă, de sărutarea și trădarea lui Iuda, de prinderea lui Hristos, de fuga ucenicilor, precum și de toate cele întâmplate în curțile Anei și Caiafei, în Pretoriul lui Pilat (scuipările, pălmuirile, umilirile, înjurăturile, batjocura, hlamida de porfiră, trestia). Pe toate acestea le trăim în Sfânta Liturghie și toate urmează să se întâmple⁴⁹⁴.

Despre Cina cea de Taină scriu toți sfinții Evangheliști și sfântul apostol Pavel. Domnul Iisus Hristos, în ultimele zile ale vieții, și-a manifestat dorința să mănânce ultimul Paște împreună cu ucenicii Săi, după Tradiție, în casa sfântului evanghelist Marcu. Expresia „Cina cea de Taină”, în limba greacă Μυστικός Δείπνος, conține verbul μω̄ care înseamnă „a iniția”. Deci, Cina nu s-a întâmplat în ascuns și izolat, ci la lumină, ca Hristos să descopere, să le arate și să-i învețe pe cei doisprezece ucenici că Taina Jertfei de pe Cruce a fost împlinită. Cina este de Taină, adică inițiativă, pentru că Domnul a descoperit ucenicilor că El Însuși va sluji Jertfa. Prin Cină, Hristos într-un mod de neînțeles pentru mintea omenească și pentru logica comună, vestește evenimentele trădării, judecății, Patimilor, Golgotei și Jertfei de pe Cruce. Le anunță pentru că sunt parte din hrana Sfântului Trup și a Sfântului Sânge: „Mâncați din Trupul Meu și beți din Sângele Meu, pentru că Eu sunt Mielul înjunghiat”. Era cu o zi înainte de Paștele evreiesc, care în anul acela cădea vineri, 13 Nisan, și evreii l-au mutat în ziua de sâmbătă 14 Nisan. Așa au făcut atunci și așa fac dintotdeauna. Deci, Domnul n-a folosit azimă ci pâine dospită, așa cum reiese din următoarele versete:

- Și era dimineață și aceștia n-au intrat în Pretoriu ca să nu se întineze, ci ca să mănânce Paștele⁴⁹⁵. N-aveau voie să se atingă de casă păgână, pentru ca seara să mănânce Paștele.
- Despre Sâmbăta Paștelui care începea, Sfântul Ioan ne spune: „Căci era mare ziua sâmbetei aceleia”⁴⁹⁶. Adică, nu era

⁴⁹⁴ Sfântul Grigorie de Nyssa, “Cuvânt la Învierea de a treia zi a Domnului” VEPES 69, 231

⁴⁹⁵ Ioan 18, 2

o sâmbătă obișnuită ci sâmbăta Paștelui ebraic, din ajunul căreia evreii începeau să mănânce azimele.

Deci, la Cina cea de Taină s-a folosit pâine dospită, cu drojdie și sare, iar romano-catolicii vorbesc din răutate de ajunul Paștelui, când de fapt a fost preajunul. În timpul Cinei a fost demascat și Iuda Trădătorul: „Amin vă zic vouă, că unul dintre voi Mă va vinde”⁴⁹⁷. „Cine”? L-au întrebat ceilalți. Iar Domnul a răspuns: „Acela este, căruia Eu, întingând bucățica de pâine, i-o voi da. Și atingând bucățica de pâine, a luat-o și a dat-o lui Iuda, fiul lui Simon Iscarioteanul”⁴⁹⁸.

Conform Sfântului Evanghelist Luca, ucenicii au început să se certe între ei, care este cel mai mare. Atunci Domnul i-a învățat smerenia: „Cel mai mare dintre voi să fie ca cel mai tânăr și căpetenia, ca acela care slujește”⁴⁹⁹.

Hristos profetește chiar și întreita lepădare a lui Petru: „Nu va cânta cocoșul de trei ori, până ce te vei lepăda de Mine”⁵⁰⁰.

În continuare, conform aceluiași evanghelist, Hristos prezice ucenicilor prigoanele viitoare, pe care le vor suferi din cauza Lui. Sfântul evanghelist Ioan ne-a păstrat ceea ce se numește „Evanghelia Testamentului”, care începe cu Cina cea de Taină, continuă cu Grădina Ghetsimani și se încheie cu rugăciunea Arhierescă a lui Iisus către Dumnezeu Tatăl.

Sfânta Euharistie nu este o repetare șablon a toate câte a zis și a făcut Domnul, ci o prelungire tainică, revelată a evenimentului, este Hristos prelungit în veci „Cel adus și Cel ce se aduce”. Acesta ne va spune că ceea ce face Biserica, viața ei, este continuare a Tradiției, a cuvintelor dumnezeiești însoțite de evenimente. Un lucru este cert: Cina din Joia Mare și Cina de pe Sfânta Masă sunt una și aceeași realitate.

---

⁴⁹⁶ Ioan 19, 31

⁴⁹⁷ Ioan 13, 21

⁴⁹⁸ Ioan 13, 26

⁴⁹⁹ Luca 22, 26

⁵⁰⁰ Luca 22, 34

Cina cea de Taină și instituirea Sfintei Euharistii

142. *Înainte cu mulți ani, am auzit vorbindu-se de cuviosul Averchie de la Schitul Nou, din Sfântul Munte. Era mare nevoitor, milostiv, vrednic, simplu și blând. La privegheri și la slujbele din duminici obișnuia să stea în pronaos, cu multă evlavie. Odată, la privegherea unei sărbători mari, se încheiase Doxologia Mare și se citea Ceasul întâi. Atunci, Părinții ceilalți l-au văzut pe bătrânul Averchie, lăsând strana, străbătând repede toată biserica, și ajungând la Sfântul Altar, a trecut printre Ușile deschise drept înaintea Sfintei Mese.*

După aceea, l-au văzut făcând metanie Cuiva nevăzut și-i răspunzând bucuros:

- Da, Stăpâne, văd! Averchie monahul..., mulțumesc, mulțumesc!

Apoi a făcut iar o metanie adâncă, împreună cu mișcarea pe care o facem când sărutăm mâna cuiva, și trecând printre Sfintele Uși, s-a întors la locul lui. Cei care au luat seama la comportarea părintelui Averchie au crezut că avea ceva de spus preotului. Preotul, însă, care în acel moment era la Proscomidiar, l-a considerat puțin țicnit. A doua zi a mers la el și l-a găsit în coliba lui săracă și l-a întrebat:

- Ce s-a întâmplat ieri, cum ai îndrăznit să intri în Sfântul Altar printre Sfintele Uși, și cu cine ai vorbit?

Uimit, părintele Averchie a răspuns cu simplitate:

- Bine, părinte... dar tu nu L-ai văzut pe Stăpânul Care stătea în acel moment între Sfintele Uși și m-a chemat să merg la El? M-a întrebat numele meu, l-am spus, iar după aceea l-a scris pe o placă care este în Sfântul Altar, în partea dreaptă... Mi-a arătat-o și eu am citit: Averchie monahul.

Această întâmplare a fost repede cunoscută și toți Părinții îl întrebau cum s-a întâmplat și ce i-a zis Stăpânul. Bătrânul Averchie le povestea cu amănunte, dar se mira, acest nevoitor simplu și fără răutate, de ce frații se interesează de această vedenie, când ea s-a întâmplat înaintea tuturor. Credea, în sfârșit, că a fost o lucrare dumnezeiască, pentru că placa de marmură nu s-a găsit în Sfântul Altar, nici în acel timp, nici altă dată. Ce să fi fost oare? A fost Cartea cerească a vieții celei veșnice, unde Stăpânul și Iubitorul de oameni, Dumnezeu, a trecut pe cei cu

*inima curată, pe cei mântuiți, pe creștinii nevoitori care mor în pocăință, pe martiri, mărturisitori, drepti, sfinți, bărbați și femei*⁵⁰¹.

Ce taină minunată! Ce cinste...! Stăpânul iese printre Sfintele Uși, ne strigă, ne apropie, nu ca să ne scrie numele pe o placă de marmură, ci să ne cuprindă în îmbrățișarea Lui dumnezeiască și să ne sălășluiască în corturile Bisericii Triumfătoare. Și acestea se întâmplă de fiecare dată când se săvârșește Sfânta Euharistie: Hristos ni se oferă în Sfântul Potir, strigându-ne pe numele mic: **Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N.), cu Trupul și Sângele lui Hristos spre iertarea păcatelor și spre viața de veci.**

Preotul rostește: Luați, mâncați, Acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi, spre iertarea păcatelor.

Poporul răspunde: **Amin!**

În acest moment al Sfintei Anaforale, se instituie Taina Sfintei Euharistii și se întâmplă următorul paradox: Hristos săvârșește Sfânta Jertfă, deși slujesc preoții. El Se dăruiește, este prezent acum și întotdeauna.

Sfântul Nicolae Cabasila ne spune: „Pâinea a încetat să mai fie pâine, este Trupul împărătesc, real, al lui Hristos, Care a primit chinurile, înjurăturile, batjocura, vânătăile, palmuirile și scuipările. Este Cel Care S-a răstignit și S-a înjunghiat, Care a depus mărturie bună în fața lui Ponțiu Pilat; Cel biciuit și scuipat, Care a gustat oțet și fiere. Dar și vinul a încetat să mai fie vin, el este acum Sângele adevărat al Stăpânului Hristos, care a țâșnit și a curs din coasta împunsă. Acest Trup și Sânge este cel zămislit în Duhul Sfânt, care S-a născut din Sfânta Fecioară. A fost înmormântat, a înviat a treia zi după Scripturi, S-a înălțat la ceruri, și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu”⁵⁰².

Hristos, Cel căruia bătrânul Averchie I s-a închinat înaintea Sfintei Mese este Același și în Sfântul Potir și pe Sfânta Masă. Dacă am putea deschide ușile cerești ale Bisericii Triumfătoare, ale Împărăției lui Dumnezeu, am vedea pe Hristos

⁵⁰¹ Iosif Monahul, “Chipuri preoțești de la Noul Schit”, Tesalonic 1988, pag. 30-31

⁵⁰² Sfântul Nicolae Cabasila “Explicarea Sfintei Liturghii” op. cit., pag. 92

Pantocrator, luminând toate cu slava Lui dumnezeiască. Pe El Îl vedem și-L atingem noi, nevrednicii.

143. Un preot, mi-a povestit următorul eveniment înfricoșător: Un frate de-al lui, preot, după cuvintele: „Să luăm aminte, Sfintele sfinților”, a început să frângă Sfântul Agneț, dar în grabă și cu neatenție. În timp ce-l tăia cu mișcări nervoase, un Mărgăritar, o fărâmitură din Sfântul Trup i-a căzut pe podea. S-a aplecat și a început să-L caute. În sfârșit, L-a văzut și a întins mâna ca să-L ia, dar înfricoșat a văzut în El chipul lui Hristos, care i-a grăit cu un glas pe care nu-l va uita niciodată: „Mai bine aici jos, decât în mâinile tale...”! În acel moment, l-a judecat și l-a osândit Însuși Domnul. A înlemnit de teamă și i-au trebuit luni de zile să-și revină⁵⁰³.

După împărtășirea de la Cina cea de Taină, Domnul a zis: „Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea”⁵⁰⁴. Porunca aceasta există în Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, împreună cu celelalte, așa cum le-a transmis sfântul Pavel: „Căci de câte ori veți mânca această Pâine și veți bea acest Pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni”⁵⁰⁵.

...A dat sfinților Săi ucenici și apostoli zicând: Luați, mâncați..., Beți dintru Acesta toți... . Cuvintele acestea constituie formula de instituire, pentru că prin ele s-a fundamentat, s-a predat și s-a statornicit Euharistia dumnezeiască.

Când Domnul s-a referit la Trupul Lui, a zis: **Se frânge...**, iar când s-a referit la Sângele Lui a zis: **Se varsă...** . Aceste două acțiuni sunt la timpul prezent, arată o acțiune în desfășurare, adică acum Se frânge Trupul Meu și acum Se varsă Sângele Meu. Dar nu o singură dată, ci pentru totdeauna. Ori de câte ori se săvârșește Sfânta Liturghie este acel „acum”, de două mii de ani.

Iisus Hristos numește Sângele Lui, „al Legii celei Noi”, adică al noii înțelegeri dintre Dumnezeu și om. Vechea alianță s-a încheiat prin jertfele și sângele animalelor, cea nouă, însă, prin Jertfa Lui Hristos „Ca Miel nevinovat și fără de prihană”.

⁵⁰³ Din consemnările personale

⁵⁰⁴ Luca 22, 19

⁵⁰⁵ I Corinteni 11, 26

Mielul de Paște, în Vechiul Testament, este preînchipuirea lui Iisus Hristos jertfit pe Cruce. El este „Mielul Lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii”⁵⁰⁶. Nu Crucea L-a înălțat pe Hristos, ci Hristos S-a înălțat pe Cruce pentru păcatele lumii.

Răspunsul **Amin** rostit de popor la cuvintele: **Luați, mâncați...**, trebuie rostit cu voce sobră și smerită, pentru că are o importanță deosebită. Este o mărturisire de credință statornică, nezdruncinată. Minunea minunilor se întâmplă în acest moment când preotul înaintea Sfintei Mese repetă cuvintele de instituire și invocă Sfântul Duh. Romano-catolicii susțin că pentru a se realiza minunea sunt suficiente doar cuvintele preotului: **Luați, mâncați..., Beți dintru Acesta...**

Biserica noastră ortodoxă, conform învățaturii Sfinților Părinți consideră cuvintele acestea prioritare, dar pentru împlinirea minunii este nevoie și de invocarea Sfântului Duh, așa cum se întâmplă și la săvârșirea altor Taine.

Invocarea pogorârii Sfântului Duh este consemnată din primele veacuri creștine. Preotul se roagă să vină nu focul acela care a venit la jertfelnicul profetului Ilie, ci Duhul Sfânt, Care să plinească Jertfa de pe Sfânta Masă, dar și din inimile credincioșilor, să ardă patimile, gândurile păcătoase și să lumineze mintea cu harul divin.

144. O persoană virtuoasă, îndemnată de duhovnicul ei, obișnuia să se împărtășească regulat. Într-o Duminică, preotul de la biserica unde mergea, a refuzat să-i dea Preacuratele Taine pe motiv că, „nu se cade femeilor să vină la împărtășanie atât de des”.

- Să vii să te împărtășești în Duminica a patra din post, i-azis. Copila a fost mâhnită de atitudinea părintelui și de purtarea lui.

După încheierea Sfintei Liturghii, ea a rămas în biserică și a început să se roage cu multă evlavie și din toată inima. În același timp vărsa lacrimi în tăcere, din cauza lipirii de darul și harul dumnezeiesc. Deodată a văzut în fața ei un Arhiereu impunător și mai strălucitor decât soarele, înconjurat de mulțime de preoți și diaconi în veșminte strălucitoare, în timp ce Îngerii și Arhanghelii cântau cu o voce negrăit de dulce. Atunci Hristos Arhiereul, cu un glas blând a întrebat-o pe fată de ce plânge. Aceea, cu multă reținere i-a relatat întâmplarea cu oprirea de la

⁵⁰⁶ Ioan 1, 29

Împărtășanie. Marele Arhiereu a intrat în Sfântul Altar, și a luat din Artofor o părticică, a chemat-o și a cuminecat-o El Însuși, cu mâna Sa dumnezeiască, zicându-i: „Primește Trupul și Sângele Meu, ca arvună a vieții celei veșnice”. Apoi, S-a înălțat la ceruri, cu toată ceata puterilor îngerești. Iar acea fată, fericită, a rămas în biserică, copleșită de o bucurie negrăită. Puțin mai târziu, la întoarcerea preotului, i-a descoperit acestuia întâmplarea neobișnuită cu împărtășania din Chivot. Și pentru că părticelele de Sfântă Împărtășanie erau numărate, preotul a crezut și el⁵⁰⁷.

În continuare vom explica din Pildele înțeleptului Solomon (9, 1-6). Versetul 1: „Înțelepciunea și-a zidit casă, rezemată pe șapte stâlpi.” Părinții Bisericii explică cuvântul „casă” care se referă la Biserica lui Hristos, iar cei șapte stâlpi sunt cele șapte Taine, precum și cele șapte harisme ale Sfântului Duh, pe care le enumeră proorocul Isaia: duhul înțelepciunii și al înțelegerii, duhul sfatului și al tăriei, duhul cunoștinței și al buneii credințe, duhul temerii de Dumnezeu (11, 2-3).

Versetul 2: „A înjunghiat viței pentru ospăț, a pregătit vinul cu mirodenii și a întins masa”. Adică: a pregătit carnea, a pus vinul în butii, s-a ocupat de toate.

Versetul 3: „Le-a trimis pe slujnicele sale să strige pe vârfurile dealurilor cetății. Apoi i-a trimis pe slujitorii ei (adică pe vestitorii adevărului) să invite cu glas mare pe cei care vor bea vin, zicându-le:

Versetul 4: „Cine este neînțelept să intre la mine”; iar celorlalți, lipsiți de bună chibzuială, le-a zis: „neînțelept, nu înseamnă nebun, ci lipsit de strălucirea înțelepciunii divine”. Astfel, versetul se interpretează în felul următor: înțelepciunea încoronată să vină lângă mine; iar celor lipsiți de înțelepciunea divină, le-a adăugat:

Versetul 5: „Veniți să mâncați din pâinea mea și să beți din vinul pe care eu l-am amestecat cu mirodenii.”

Acest verset ne impresionează prin asemănarea cu textul de la Cina cea de Taină, fiind prezente și cele două verbe, „mâncați” și „beți”.

⁵⁰⁷ Agapie Monahul, „Mântuirea păcătoșilor”, Atena 1950, pag. 272

Versetul 6: „Părăsiți neînțelepciunea, ca să rămâneți cu viață și umblați pe calea cea dreaptă a priceperii”. Adică: „luați seama la neînțelepciunea voastră, ca să domniți în veci. Căutați înțelepciunea și străduiți-vă să întregiți priceperea voastră, dobândind cunoașterea dumnezeiască”.

Sfântul Chiril al Alexandriei, explicând pildele observă că toate cele pomenite de Solomon sunt simboluri și prototipuri ale Sfintei Liturghii: Ospățul Sfintei Jertfe, desfătarea, care ne sunt pregătite de Dumnezeu, Dătătorul de viață. Darurile dumnezeiești negrăite se află înaintea noastră, Masa tainică s-a pregătit iar Potirul este plin. Împăratul slavei ne cheamă la Cină, iar Fiul lui Dumnezeu îi primește pe cei invitați.

Înțelepciunea enipostatică a lui Dumnezeu Tatăl, care și-a făcut ea însăși locaș nefăcut de mână omenească, împarte Trupul ei sub forma pâinii și oferă Sângele ei dătător de viață, sub chipul vinului. Ce taină și iconomie înfricoșătoare! Creatorul se adaugă pe Sine făpturii însăși, ca s-o desfete. Viața însăși („Eu sunt Învierea și Viața”)⁵⁰⁸. Se dăruiește pământenilor ca mâncare și ca băutură: „Veniți să mâncați pâinea Mea și să beți vinul Meu, pe care L-am pregătit pentru voi la această Sfântă Masă. Gustați și vedeți că bun este Domnul”⁵⁰⁹.

La Cina de Taină din Joia Mare, Hristos împarte două lucruri: Trupul și Sângele Lui ca hrană a nemuririi și a vieții veșnice, și noua poruncă a iubirii: „Poruncă nouă dau vouă; să vă iubiți unii pe alții așa cum v-am iubit Eu”⁵¹⁰.

Înainte să rostească: Ale Tale dintru ale Tale... , preotul după Amin, își pleacă capul înaintea Sfintei Mese și zice cu voce joasă: **Aducându-ne aminte așadar de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta și de cea de-a doua și slăvită iarăși venire.** Prin porunca: „Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea”, Domnul ne învață că adevărata pomenire nu este o cugetare simplă ci un fapt: săvârșirea Cinei

⁵⁰⁸ Ioan 11, 25

⁵⁰⁹ Sfântul Chiril al Alexandriei, „Comentariu la Cina cea de Taină și la Spălarea picioarelor în Joia cea Mare”, Omilia 1, P.G. 77, 1017 CD

⁵¹⁰ Ioan 13, 34

celeii de Taină. Singurul mod ca să-și amintească cineva de taina iconomiei divine, inaccesibilă minții lui, este să re trăiască Jertfa lui Hristos în Sfânta Liturghie”⁵¹¹.

O celebrare simplă, simbolică, s-ar potrivi amintirii unui om, însă „Amintirea lui Hristos poate fi reînviată doar prin jertfa Sa vie”.

Ereticii ne spun și repetă neîncetat, că este vorba de o simplă aducere aminte, falsificând cuvintele Domnului. Aceste cuvinte: **Luați, mâncați... Beți dintru Acesta toți...**, instituie Taina dumnezeiască, adică mai întâi ni se dă poruncă și după aceea Domnul ne spune: „Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea”. Deci în mod necesar, apostolii la început, apoi urmașii lor au aplicat porunca: **Luați mâncați..., Beți dintru Acesta toți...**, odată cu săvârșirea Tainei amintirii Lui liturgice. Aceasta înseamnă că la anamneza liturgică El este prezent, viu, real, adevărat, și prin Jertfa nesângeroasă mâncăm Trupul Stăpânului și bem sfânt Sângele Lui. Deci, putem să mărturisim împreună cu sfântul Vasile cel Mare cele rostite în rugăciunea Liturghiei lui: „Se împlinește taina iconomiei Sale”.

Domnul ne-a poruncit: **Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea**. El este Cel despre care Sfânta Scriptură ne spune: „Toate prin El s-au făcut și nimic din câte s-au făcut, fără El nu s-au făcut”⁵¹². Acesta, Care „a zis și s-a făcut”⁵¹³, și prin puterea cuvântului Lui a creat toate, dă iar poruncă unei noi creații, până la plinirea veacurilor: pâinea și vinul să devină Trupul și Sângele Lui. „Aceasta s-o faceți”, adică ceea ce am făcut Eu cu puțin mai înainte, să faceți și voi, nu numai o dată, ci continuu, pentru că „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, rămâne în Mine și Eu în el”⁵¹⁴.

Cuvintele acestea sunt îndemnul lui Hristos să ne adunăm permanent în jurul Lui. Este ca și cum ne-ar zice: „Cu toate că nu Mă puteți vedea cu ochii voștri trupești, Eu sunt prezent. Voi veți vedea pâine și vin, pe preotul slujitor, dar acesta este doar instrumentul Meu, căruia îi împrumut mâinile

⁵¹¹ Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie” op. cit., pag. 281

⁵¹² Ioan 1, 3

⁵¹³ Psalmul 32, 9

⁵¹⁴ Ioan 6, 56

și glasul. Preotul este prezent ca să devină mai vie prezența Mea nevăzută și lucrarea mea neînțeleasă. Și Duhul Sfânt Mângâietorul „pe care Eu îl voi trimite vouă de la Tatăl⁵¹⁵, va săvârși prefacerea dumnezeiască”.

145. Această mare minune a Sfintei Anaforale, a văzut-o într-un mod neobișnuit părintele Averchie de la Schitul Nou, pe care l-am amintit mai înainte. Noaptea, părintele priveghea, rugându-se cu metaniile. De multe ori, în zori, vedea coborând din cer un nor care împrăștia raze de lumină, și care se întindea până la altarele unde se slujea Sfânta Liturghie. Se prelungea, fără deosebire, peste bisericile mici și mari, și rămânea deasupra acestora. Atunci părintele Averchie se cufunda și mai mult în rugăciune fierbinte⁵¹⁶.

O importanță deosebită trebuie să dăm celor două momente ale Sfintei Anaforale:

- Prefacerea și înmânarea Potirului s-a făcut după masa de seară. Evangheliștii și Sfântul Pavel ne spun: „După cină”, lucru pe care îl spunem și noi înainte de **Beți dintru Acesta toți...**
- Preotul sfințește separat pâinea care se află pe Sfântul Disc și vinul din Sfântul Potir. Lucrul acesta reiese și din cuvintele Domnului: „Care pentru voi se dă și care pentru voi se varsă”⁵¹⁷. (Sfântul evanghelist Matei redă „Care pentru voi și pentru mulți se varsă”)⁵¹⁸.

Încredințând ucenicilor Săi sfânta pâine, Domnul subliniază **caracterul tainic** al Sfintei Euharistii; Trupul Său frânt este împărțit celor care se împărtășesc. Oferindu-le Sfântul Potir, Domnul întărește **caracterul de jertfă**. Sângele Lui nu S-a vărsat doar pentru sfinții Apostoli, ci și pentru lumea întreagă, de aceea și întărește: „Care pentru voi și pentru mulți se varsă..., beți dintru Acesta toți”⁵¹⁹. Dacă bem toți, ține de libertatea personală și de voința noastră. Nu toți oamenii cred

⁵¹⁵ Ioan 15, 26

⁵¹⁶ Iosif Monahul, „Chipuri de preoți”, op. cit., pag. 31

⁵¹⁷ Luca 22, 19

⁵¹⁸ Matei 26, 28

⁵¹⁹ Matei 26, 27

în Jertfa mântuitoare a lui Iisus Hristos prin care primesc izbăvirea și nici Domnul nu spune „care pentru toți se varsă”, ci „care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor”⁵²⁰, adică doar pentru cei puțini sau mulți care vor crede de-a lungul veacurilor.

Romano-catolicii nu împărtășesc pe credincioși cu Sângele lui Hristos, și astfel, fac inovații și erezie. Biserica Ortodoxă oferă Trupul lui Hristos, ce simbolizează unitatea trupului Bisericii, în pofida câtorva mici diferențe locale ale membrilor ei. Pâinea dospită, prescura, este materia din care se săvârșește Sfânta Împărtășanie pentru tot poporul: clerici și mireni. Catolicii, însă, prin ostiile nedospite desființează această unitate, punând în pericol însuși fundamentul Tainei dumnezeiești, pentru că Ostia nu „se împarte”, deci mădularele ei laice nu participă la acest Trup dumnezeiesc.

Ale Tale dintru ale Tale.

146. Așa cum ne relatează Limonariul, odată, doi copii de 10 și 12 ani, din dorința de a deveni preoți, învățaseră pe de rost toate formulele și mișcările de la Sfânta Liturghie. Într-o zi s-au hotărât să se joace de-a preoții și să săvârșească Sfânta Liturghie, pe care o știau pe dinafară. Au luat o pâine rotundă și vin și au ieșit din sat. Au găsit două pietre mari și netede pe care le-au folosit drept Proscomidiar și Sfântă Masă. Au făcut din hârtie epitrahile și în loc de feloane și-au pus pânză de sac. Și au început rânduiala Sfintei Liturghii. Au ajuns și la momentul rostirii cuvintelor de instituire: „Luați, mâncați..., beți dintru Acesta toți...”, pronunțând cuvintele: „Care pentru voi și pentru mulți se varsă...”. Cu toate că cerul era senin, un trăsnet înspăimântător a căzut cu un bubuit groaznic, a ars toate, făcând cenușă cele două pietre mari și toate obiectele din jur. Copiii, însă, au rămas neatinși! Epitrahilele de hârtie și cele două feloane de sac s-au aprins și au ars doar în partea de sus, ca să se adeverească realitatea minunii. Copiii, de groază au rămas nemișcați și au amuțit. A trecut toată ziua și ei nu s-au întors acasă. Părinții neliniștiți, au început să-i caute, găsindu-i, în cele din urmă în starea pe care am descris-o. Încetul cu încetul, ei și-au revenit și au povestit cu de-amănuntul toate cele întâmplate.

---

⁵²⁰ Matei 26, 28

Părinții, după aceea, au făcut cunoscut preotului din sat iar acesta episcopului eparhiei. Au mers împreună cu copiii, părinții și mulți săteni la locul unde s-a întâmplat minunea. Episcopul a văzut, s-a minunat și și-a dat seama că într-adevăr a fost minunea lui Dumnezeu. Acolo, a început să se construiască o biserică impresionantă iar în locul celor două pietre s-a așezat Sfânta Masă. Mai târziu s-a construit o mănăstire mare unde cei doi copii au devenit monahi și s-au învrednicit de darul preoției⁵²¹.

Dumnezeiasca Liturghie este o Taină înfricoșătoare și nimic nu este pe pământ mai scump, mai dătător de viață și mai înspăimântător decât Sfânta Euharistie. Sfânta Liturghie este slujbă cerească adevărată săvârșită pe pământ, în timpul căreia Dumnezeu Însuși, în chip negrăit, necuprins cu mintea este prezent și ca un Slujitor nevăzut, oferă și Se oferă „pentru viața și mântuirea lumii”. Cu toate că în Sfânta Liturghie se întâmplă atâtea lucruri neobișnuite, preoții și mireni sunt neatenți și nepregătiți. Se știe că Moise, înainte să urce pe culmea muntelui Sinai, a primit de la Dumnezeu poruncă să se pregătească potrivit, să se curețe, să postească și să se roage. În timpul Sfintei Jertfe ne găsim în fața unui eveniment, incomparabil mai cutremurător decât ceea ce i s-a întâmplat lui Moise. Acela și-a scos încălțăminte, ca să-L primească pe Dumnezeu pe munte, noi însă ne aflăm înaintea Logosului întrupat, mâncăm și bem Trupul și Sângele Lui, dar nu ne lepădăm de patimi, nu aruncăm sandalele și zdrențele păcatelor noastre. Din nefericire, noi ne lipim de cele pământești și nu vrem să dăruim măcar o oră lui Dumnezeu. Iar în timpul acestei Sfinte Jertfe, la această Liturghie cerească, ne permitem să ne gândim și să visăm la lucruri pământești și, câteodată, chiar la imagini și închipuiri păcătoase. Ar trebui să ne rugăm cu căldură, cu inima fierbinte, să cugetăm la această mare Taină, să ne căim de păcatele noastre, să însetăm și să ne rugăm pentru curățirea noastră, pentru sfințirea, luminarea, înnoirea, întărirea în viața creștinească și împlinirea poruncilor lui Hristos! Ar trebui să ne rugăm pentru cei vii și pentru cei morți, pentru că Liturghia este Jertfă de iertare, de mulțumire,

---

⁵²¹ Moshos Ioan, "Limonariul" Sfântul Munte, 1983, pag. 226

de laudă și de rugăciune⁵²². Fiind și iubire, cel care o primește se topește, nu mai suportă, spune „ajunge” (o, dar cine dintre noi se satură de iubire!). Ea nu este amintirea vreunei personalități, ci a lui Dumnezeu Întrupat, Care a suferit, a murit, a înviat și S-a înălțat la ceruri și iarăși va să vină să judece viii și morții și toate acestea, pentru bucuria noastră. Când Hristos și-a oferit Trupul și Sângele, a dat și porunca aducerii aminte⁵²³, însă nu o simplă pomenire, ci săvârșirea Tainei de la Cina cea mare.

Prin urmare, unicul mod de pomenire pentru un creștin este preamărirea Jertfei de pe cruce, la Sfânta Liturghie. Evenimentele de Joi și de Vineri din săptămâna Patimilor, sunt în cugetul nostru și le trăim ca prezente în Sfânta Liturghie. Trebuie să-L urmăm pe Domnul, să urcăm pe Golgota, lângă Preacurata lui Maică, lângă Sfântul Ioan, ucenicul cel iubit și lângă femeile mironosițe. Pe drumul Sfintei Jertfe care începe în timpul Vohodului Mare să fim și noi cu El, să suferim alături de El, căci numai așa vom putea să trăim pe viu Sfânta Jertfă. Doar atunci ne vom bucura de roadele ei, ale iubirii răstignite și anume: iertarea păcatelor, izbăvirea, mântuirea, viața de veci. Să trăim, deci, toate în prezent și cele trecute și cele viitoare, nu este suficient să mergem la biserică, ci să și simțim taina prezenței dumnezeiești. Tot la Cina de Taină a Sfintei Jertfe așteptăm învierea morților, experiem bucuria cerului, adică așteptarea fericită a celei de-a doua veniri întru slavă. Așteptarea venirii lui Hristos „să judece viii și morții”, este o bucurie pentru noi, cei ce ne împărtășim, iar mâine ne vom desfăta veșnic, întru slava negrăită.

Cuvintele: „Și toate câte s-au făcut pentru noi...”, se referă și la venirea întru slavă a lui Hristos și la fericirea dumnezeiască a Împărăției Cerurilor pe care creștinul o pregustă prin Sfânta Împărtășanie. Prin harul Sfintei Liturghii, cele viitoare (adică a doua venire și bucuria raiului) sunt și se numesc „cele întâmplare pentru că Hristos este în afara

---

⁵²² Sfântul Ioan de Kronstadt, “Viața mea în Hristos”, Atena 1996⁶, pag. 165

⁵²³ Luca 22, 19

timpului și a spațiului”. Toate cele trecute și viitoare le experimentăm ca prezente.

Cuvântul rugăciunii în acest moment pare că a rămas fără răspuns și de aceea preotul rostește: **Ale Tale dintru ale Tale Ție Îți aducem de toate și pentru toate.**

Poporul răspunde lin și dulce: **Pe Tine Te laudăm, Te binecuvântăm, Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru.**

În fiecare timp și loc, pentru toate binefacerile Lui, Îi aducem daruri din darurile pe care El Însuși ni le oferă. Îi dăruim din cele cu care ne-a înzestrat la creație, pecetluindu-le cu pecetea recunoștinței. Darurile de pâine și vin aduse la Sfânta Liturghie, nu reprezintă doar ofranda de recunoștință a omului, ci a întregii creații. Și astfel, zidirea, creația lui Dumnezeu, reprezentată de Cinstitele Daruri, se întoarce și se oferă din nou prin noi, lui Dumnezeu. Acesta le întoarce, nu doar ca Sfântă Împărtășanie, ci și ca dar și har dumnezeiesc pentru viața noastră duhovnicească, adică hrana nemuririi, „spre iertarea păcatelor și viața de veci”. Preotul luând în mâini darurile creștinilor le binecuvântează deși, o dată atinse, ele încetează să fie bunuri de uz comun și devin simboluri consacrate ale Jertfei dumnezeiești.

Așadar, Sfânta Liturghie suplinește omul și creația, căzută și ea împreună cu omul, din cauza lui. (De aceea spunem că prin căderea protopărinților s-a răzvrătit întreaga fire: animalele s-au sălbăticit iar pământul s-a umplut de spini și pălămidă). Înainte de căderea protopărinților, viața lumii create și a omului, încoronarea zidirii, era o liturghie neîntreruptă și autentică. Toate se îndreptau către Dumnezeu și se ofereau Lui ca liturghie, jertfă și comuniune sfântă, ca să fie înapoiate și dăruite de Dumnezeu omului, ca har divin, pentru viața cea adevărată și nemuritoare a omului”⁵²⁴.

Până acum, pâinea și vinul erau Cinstitele Daruri, dăruite și afierosite pentru Sfânta Jertfă, simboluri ale Crucii, morții și înmormântării Domnului. Prin cuvintele ...**Ale Tale dintru ale Tale...**, darurile se oferă pentru Jertfa Golgotei și, în câteva momente, vor deveni Trupul și Sângele lui Hristos.

⁵²⁴ Sfânta Mitropolie a Kozanei, “Cuvânt ziditor” op. cit., pag. 339

Această prefacere tainică (nu transubstanțiere), necuprinsă și mai presus de fire, se va realiza prin chemarea Sfântului Duh.

Romano-catolicii vorbesc despre transubstanțiere și nu au rugăciunea de invocare a Sfântului Duh. Noi ortodocșii, însă, repetăm în cadrul Sfintei Jertfe, cu credință și fidelitate ceea ce Domnul a săvârșit și a spus în seara Joii celei Mari. Această lucrare a anamnezei, „Aceasta s-o faceți întru pomenirea Mea”, este vie și reală. Deci, chemăm pe Sfântul Duh să pece-tuiască lucrarea, prin harul și energiile Lui, ca minunea să devină realitate. Sfântul Duh este Cel ce săvârșește Jertfa de pe Cruce a Bisericii: **Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt!** Iar când preotul îi împărtășește pe creștini, trebuie să-i spună fiecăruia în parte: „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N) cu Trupul și Sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin”. Aceste formule sunt rezumatul cuvintelor de instituire: „Luați, mâncați..., Beți dintru Acesta toți...”. Domnul le rostește la Cina cea de Taină, iar noi preoții, la fel, când îi împărtășim pe credincioși cu Preacuratele Taine.

147. În jurul anilor 1990 a murit la Sfântul Munte un călugăr care, așa cum își amintesc părinții aghioriți, era bâlbâit tare. Nu putea să vorbească bine, iar când trebuia să se apropie de Sfânta Împărtășanie, chipul lui arăta înfricoșător. Aceasta pentru că, atunci când era mic, la 12 ani, iubea atât de mult biserica și Sfânta Liturghie încât a hotărât să o săvârșească singur. Avea un unchi preot și a luat pe ascuns din biserica satului unde slujea acesta, cele necesare pentru Sfânta Liturghie: Sfântul Potir, Sfântul Disc, Evanghelia, prescură, vin și celelalte. A luat chiar și niște veșminte mai vechi. Și, într-o zi, pe când era singur acasă, s-a pregătit, s-a îmbrăcat, a făcut Proskomidia și apoi „Sfânta Liturghie”. După tipic, a ajuns și la momentul „Împărtășirii”. Când a pus în gură pâinea, a simțit că este carne crudă..., și l-a cuprins groaza și a înghețat. Când în Sfântul Potir a văzut sânge, a leșinat! Când s-au întors părinții acasă, l-au găsit pe fiul lor fără cunoștință, iar pe o măsuță Sfintele Vase cu care „slujise” Sfânta Liturghie. Au chemat preotul și au încercat să afle cum s-a întâmplat. Copilul, bâlbâindu-se, cu multă greutate a reușit să le povestească cele întâmplate. L-au chemat și pe episcopul locului care împreună cu preoții au adus „cele slujite” pe Sfânta Masă a bisericii din sat. A doua zi au slujit și

au sfințit pâinea și vinul, aproximativ ca cele pregătite pentru Liturghia Darurilor mai înainte sfințite. Copilul n-a putut să-și revină niciodată și la 20 de ani a devenit călugăr la Sfântul Munte. Se împărtășea totdeauna cu multă frică și ținut de alți călugări. Era chinuit de gândul că ar putea să se trezească în gură cu carne crudă...”⁵²⁵.

De ce Dumnezeu a îngăduit acest lucru nu știm, deci „Să stăm bine, să stăm cu frică”. Cuvintele acestea nu se spun în zadar la Sfânta Liturghie.

Ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate.

Preotul apucă Sfintele Daruri cruciș (cu mâna dreaptă deasupra celei stângi), le ridică ușor și face în aer semnul Sfintei Cruci. Un ermineut din vechime, explicând formula și cuvintele rugăciunii Anaforalei, rostite cu puțin mai înainte cu voce joasă spune următoarele:

Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de învierea cea de a treia zi, de suirea la ceruri, de șederea de-a dreapta, și de cea de-a doua și slăvită iarăși venire, Ție îți aducem de toate (conform poruncii Tale și hotărârii Apostolilor) și pentru toate (adică pentru câte le-ai făcut pentru noi)⁵²⁶

Această explicație este cea mai simplă și mai cuprinzătoare (ea a fost introdusă ca rugăciune înainte de rostirea cuvintelor „Ale Tale dintru ale Tale...”).

Mulți părinți însă, o pun în legătură cu o profeție mesianică a lui Maleahi care s-ar referi la jertfa curată și neprihănită de pe Sfânta Masă săvârșită, validată și pecetluită de Sfântul Duh⁵²⁷. Exact în acel moment când preotul cheamă Sfântul Duh să prefacă Darurile, Jertfelnicul pământesc se unește cu Jertfelnicul din ceruri, la fel Biserica Luptătoare cu cea Triumfătoare. Astfel, altarele nenumărate ale bisericilor

⁵²⁵ Din consemnările personale

⁵²⁶ Arhimandritul Ghervasie Paraschevopoulos, “Tâlcuire călăuzitoare”, op. cit., pag. 211

⁵²⁷ Maleahi 1, 11

ortodoxe din lumea întreagă se întâlnesc în Altarul de sus, jertfele devin Jertfa Una, curată și neîntinată și pentru aceasta Îl mărim, Îl binecuvântăm și-I mulțumim lui Dumnezeu Tatăl, așa cum cântă poporul. Această sărbătoare dumnezeiască a cerului devine și izbânda noastră iar hrana, pregustare a vieții viitoare. Prin preot și împreună cu el, toți creștinii ostentori ajung la Jertfelnicul ceresc. Prin Sfânta Împărtășanie toți primim harul și devenim hristofori (purtători de Hristos), teofori (purtători de Dumnezeu) și pnevmatofori (purtător de Duh Sfânt). Cei ce sunt la Sfânta Jertfă dar nu se împărtășesc primesc și ei harul. Aceste taine necuprinse, înfricoșătoare și neobișnuite se reflectă în aceste evenimente. Pentru cei ce nu s-au bucurat de astfel de trăiri relatăm câteva istorisiri din care reiese cât de reale sunt cele ce se întâmplă la Sfânta Jertfă.

148. În vizitele mele dese la Sfântul Munte din decursul anului 1960, am auzit de la un călugăr necunoscut, dar foarte evlavios următoarele. La o priveghere cu metanii, înaintea chiliei, când urmărind mărimea cerului înstelat, când cufundat în adâncimea cerului inimii, a văzut la un moment dat biserica cea mare a schitului luminată.

- Ia uite, și-a zis în gând, părinții fac priveghere, dar pentru care sfânt? Mă duc să văd...!

S-a ridicat și s-a dus spre biserica luminată care răsuna de cântări dumnezeiești. Locașul era plin de călugări, toți aplecați, cu fețele acoperite și foarte cucernici. Atmosfera era dulce, înmiresmată, evlavioasă și în același timp plină de lumină. Această stare de fapt, pe care o vedea și o auzea se datora Aceluia care slujea. L-a privit bine; era un Arhiereu impunător, înconjurat de doisprezece preoți și toți străluceau. Arhiereul lumina ca soarele și în toată biserica și afară. Plin de teamă și uluit de măreția atotstrălucitoare a Stăpânului, n-a priceput că a ajuns la sfârșit:

- „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, apropiați-vă”! Arhiereul după aceea i-a zis:

- Vino, fiul meu!

- Și s-a dus și s-a împărtășit. Dar ce mireasmă negrăită era aceasta! Ce desfătare dumnezeiască! Ce simțiri dumnezeiești i-au umplut sufletul! Se afla în cer sau pe pământ, în sine sau în afară de trup, era treaz sau visa? Și deodată s-a auzit o voce îngrozită și atunci și-a revenit în sine.

- *Cum ai intrat înăuntru, părinte? Ce faci aici la ora asta? Era paraclisierul care avea și ascultarea să deschidă biserica.*

- *Iartă-mă, părinte, a răspuns călugărul. Se pare că după Sfânta Liturghie m-a luat somnul..., iartă-mă!*

- *Dar despre ce Liturghie vorbești, fericitule?*

- *Iată, despre cea care s-a încheiat cu puțin înainte, împreună cu privegherea.*

Acela n-a mai zis nimic. A spus, însă, cele întâmplătoare duhovnicilor schitului, că poarta bisericii era închisă și a deschis-o învârtind de două ori cheia cea mare...Aceștia l-au obligat pe monah, a cărui față era strălucitoare, să mărturisească, iar acela le-a povestit toate cele petrecute. Și-a dat seama că această întâmplare n-a trăit-o pe pământ, ci în cer, mai presus de fire. Atunci a dispărut, și-a făcut pierdută urma, ca să nu mai fie lăudat de oameni⁵²⁸.

Cu siguranță, ați înțeles că acest călugăr anonim și cinstitor de Dumnezeu se află în Biserica Triumfătoare, în Jertfelnicul cel mai presus de ceruri, la Sfânta Jertfă a Împărăției lui Dumnezeu. Liturghia dumnezeiască de sus se slujea pe pământ, într-un mod pe care mintea noastră săracă și lumească nu-l poate pricepe. Și era săvârșită de Stăpânul Hristos, Domnul cerului și al pământului, Pantocratorul. Iar ceea ce este foarte important, este cu ce s-a împărtășit acest monah neînsemnt? Nu vom ști niciodată...!

Toată întâmplarea aceasta suprafirească, vie și reală, se aseamănă cu ceea ce ne spune sfântul Grigorie Palama: „Preotul slujitor, folosindu-se de Cinstitele Daruri, ca de Lumina necreată, urcă duhovnicește drumul care-l duce la Părintele Luminilor. Se urcă într-adevăr și aude cuvinte negrăite și vede lucruri nevăzute. Îl vede și pe Stăpânul Hristos..., și se umple de admirație, de extaz dumnezeiesc și concurează cu înălțătorii de imne neobosiți – Îngerii și Arhanghelii – devenind el însuși îngerul lui Dumnezeu pe pământ și înaintea Sfintei Mese. Astfel, slujitorul împreună cu întreaga zidire, la cuvintele: „Ale Tale dintru ale Tale...”, se aduce pe sine lui Dumnezeu⁵²⁹

⁵²⁸ Din consemnările personale

⁵²⁹ Sfântul Grigorie Palama “Pentru cei adormiți în sfințenie”, Omilia 3 EPE, vol. 2, pag 643

și, desigur, pe toți creștinii din biserică. La acest moment preotul îngenunchează înaintea Sfintei Mese, dar și poporul, și se roagă în taină, în timp ce la strană se cântă: „Pe Tine Te laudăm, Te binecuvântăm, Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru”.

Înainte de 1917, în Biserica rusă exista obiceiul, în anumite eparhii, ca la acest moment sfânt să se tragă clopotele de bucurie, și să se vestească lumii întregi că se săvârșește cea mai mare minune. În timpul acestei rugăciuni trebuie să îngenuncheze mai întâi sufletul și apoi trupul (la Sfântul Munte nu se îngenunchează cu genunchii, ci capul se apleacă până la podea). Fără pocăință și evlavie, pozițiile trupului sunt seci și goale de conținut. Uneori inimile noastre sunt asaltate de tresăriri tainice, gândurile încetează, iar simțurile se umplu de mireasmă cerească. Trăim aceste momente sfinte așteptând venirea Sfântului Duh, începătorul vieții. În timp ce preotul înalță Sfintele Daruri, se transmite o veste importantă: Domnul este aproape..., este înaintea noastră! Cuvintele preotului sunt o fereastră, o poartă care se deschide poporului ca să vadă, să intre și să ia parte la desfășurarea Tainei. Cântarea „Pe Tine Te laudăm...” este adresată Sfintei Treimi: „Te laudăm, Părinte, Te binecuvântăm Fiule și Cuvântule, Îți mulțumim Duhule Sfinte, căci în toate și în Sfânta Liturghie lucrează Tatăl prin Fiul în Duhul Sfânt”⁵³⁰.

⁵³⁰ Sfânta Mitropolie a Kozanei, “Cuvânt ziditor” op. cit., pag. 340

18. SFINȚIREA CINSTITELOR DARURI

149. Odată hagi Gheorghe Athonitul, un mare ascet al veacului trecut, spunea că un eremit oarecare l-a întrebat pe un diavol:

- Care sunt lucrurile cele mai înfricoșătoare din viața voastră necurată și întunecoasă?

Iar diavolul i-a răspuns:

- Întâi de toate Botezul prin care pierdem cu desăvârșire stăpânirea și dreptul asupra voastră. Apoi acel lemn cu semnul lui (se înțelege Sfânta Cruce și semnul Sfintei Cruci) care ne chinuiește, ne alungă și ne distruge. Și cel mai înfricoșător este Împărtășania, mai cumplit decât gheena focului, decât iadul în care trăim. De cel care este curat și se împărtășește cu vrednicie, nu numai că nu putem să ne apropiem, dar ne temem și să-l întâlnim! Și imediat a adăugat: chiar dacă acestea sunt pentru noi moarte și cutremur, suntem recunoscători oamenilor, în special creștinilor dezinteresați care prin patimile lor, prin voință proprie îndepărtează de la ei lucrarea și harul dumnezeiesc al Tainelor. Astfel, creștinii înșiși ne dau dreptul să stăpânim peste inimile lor, atunci când nu fac niciodată pocăință⁵³¹.

Din această relatare, creștinii înțeleg pe viu cât de prețioasă este Taina Sfintei Împărtășanii, mai ales când participăm cu inima curată și neîntinată.

Sfinții Părinți purtători de Dumnezeu „aceste flori mult mirositoare ale raiului”, ne spun că prefacerea Darurilor se săvârșește și se concretizează în lumina dumnezeiască, deosebită de lumina zilei sau a soarelui, în buchetul de raze cerești care acoperă Darurile, Sfânta Masa și pe preotul slujitor. Lumina dumnezeiască este necreată, fără formă, strălucitoare și dătătoare de pace.

---

⁵³¹ Părintele Paisie Aghioritul, “Părintele Hagi Gheorghe” op. cit., pag. 28

150. *Există mărturii personale ale unor suflete curate, preoți și credincioși, precum mărturia vrednicei de pomenire Magdalena din Hrisoleantisa Eghinei, ucenica sfântului Nectarie. Aceasta mi-a povestit într-o vizită, că în timpul unei prefaceri a Darurilor a văzut cu ochii ei trupești că totul în Sfântul Altar s-au umplut de o lumină supranaturală. Sfântul Nectarie, Sfintele Daruri și Sfânta Masă, toți erau scâlțați și se pierdeau în acea lumină neobișnuită, uimitoare, caldă, extatică și orbitoare. Era necreată, din altă lume, iar fața bătrânei, așa cum vorbea în noapte, a început să se lumineze, să strălucească⁵³².*

Dumnezeu este veșnic, atemporal, imaterial, duh, și la fel și această Lumină imaterială. Spre deosebire de lumina creată a soarelui, aceasta este necreată pentru că este din Dumnezeu.

Mulți în decursul veacurilor și până astăzi, slujitori vrednici și curați ai Celui Preaînalt, în clipele înfricoșătoare ale Prefacerii s-au umplut de aceasta, în trup sau în afara lui. Ei intră într-un mod de nedescris și suprafiresc în abundența strălucirii, sau aceasta pătrunde în înlăuntrul lor. Și întreaga lor existență este cuprinsă de o dulceață fără margini și inexplicabilă, de pace, teamă și admirație. Focul mistuitor al fericirii divine devine o prelungire a sufletului lor, preoțesc și rugător în veșnicie, în Altarul cel mai presus de ceruri, în corturile sfinților, în bucuria treimică necreată a raiului. Aceasta o confirmă și mărturia trăită a Sfântului Macarie Egipteanul: „Această taină este lumină doar pentru cei despătimiți”⁵³³. Noi suntem lipsiți de aceste experiențe mai presus de cuget și ne este destul că pășim pe pământ. Dar ele există și o confirmă istorisirile consemnate.

După „Pe Tine Te laudăm”, preotul își apleacă adânc capul și rostește șoptit partea culminantă a Sfintei Anaforale:

Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească și fără de sânge, și Te chemăm, Te rugăm și cu umilință la Tine cădem: Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri, ce sunt puse înainte. Și fă, adică, pâinea aceasta, cinstit Trupul Hristosului Tău, iar ceea ce

⁵³² Din consemnările personale

⁵³³ Sfântul Macarie Egipteanul, “Despre cum să ne rugăm neîncetat și cu luare aminte”, Omilia 32 P.G. 34, 742 D

este în Potirul acesta, cinstit Sângele Hristosului Tău. Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. Amin. Amin. Amin.

În acest moment, Sfânta Anaforă ne spune ceva mult mai important: slujitorul roagă pe Dumnezeu Tatăl ca Duhul Sfânt să vină întâi peste noi și apoi peste Darurile puse înaintea. Oare de ce acest lucru? Răspunsul îl aflăm din viața și Tradiția Bisericii. Dacă Sfântul Duh nu coboară, mai întâi peste noi, cum vom fi noi, preoții și poporul, vrednici să aducem această Jertfă lui Dumnezeu? Acesta, aducând harul și puterea curățitoare în sufletul nostru, va săvârși aici prima dată dumnezeiasca prefacere, ca după aceea s-o plinească și asupra Cinstitelor Daruri. În primul rând noi și apoi Darurile de pâine și de vin. Pâinea se face din grâu, iar acesta încolțește în pământ, este pământ! Vinul se face din strugurii viței de vie care crește din pământ. Este și acesta pământ! Din același pământ venim și noi, dar suntem mai răi decât el, îl depășim în întinare căci, de cele mai multe ori, lumea noastră interioară este plină de fapte rușinoase, de patimi și de fărădelegi. Este cunoscut, că păcatul ne lipsește de harul divin și ne aflăm morți duhovnicește. Ceea ce cerem noi este să ne curățim prin pogorârea Sfântului Duh, să ne transformăm, să suferim o prefacere dumnezeiască. Îl rugăm aceasta pentru că, din nefericire, în timp ce prefacerea sfântă are loc în noi, clerici și laici, rămânem străini față de această minune a Jertfei nesângeroase. Taina se săvârșește, indiferent de vrednicia preotului și de starea morală a creștinilor prezenți.

151. Înainte cu câțiva ani, câțiva călugări din Sfântul Munte au hotărât să-l judece pe starețul lor pentru lipsa de zel duhovnicesc, pentru neorânduie, pentru ecumenism, și pentru altele asemenea. Unul dintre acești zeloși a mers la privegherea obișnuită și, la sfârșit, avea de gând să-l acuze și să-l mustre cu asprime pe Avva în fața tuturor călugărilor, mai ales că era de rând la slujba din acea seară. A stat deci într-o strană și urmărirea cele săvârșite. Când s-a apropiat momentul Sfintei Împărtășanii, starețul a ieșit cu Sfântul Potir în mâini și a rostit: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, apropiați-vă”, iar călugării, unul câte unul, în ordine și cu frică de Dumnezeu, se apropiau de Sfântul Potir. Deodată, acest călugăr zelot și-a acoperit fața cu

mâinile și, tulburat, a dat buzna spre ieșirea din biserică. Această scenă ciudată a văzut-o un alt preot care nu slujea, și s-a dus repede după el. L-a ajuns în curte și l-a întrebat:

- Ce aveți, părinte? De ce plecați? Vă este cumva rău?

Acela, tulburat, i-a răspuns:

- Ce să spun! Avva este un sfânt...! L-am văzut când îi împărtășea pe părinți, scaldat în razele luminii dumnezeiești, care-i învăluia și pe monahi. Oare mă vor crede zeloții când le voi spune?

Am mers și eu la Sfântul Munte și la întâlnirea pe care am avut-o cu preotul ucenic al Avvei, (care deja a adormit), mi-a povestit cele întâmplare, exact cum vi le-am redat⁵³⁴.

Această întâmplare este confirmată în alt mod de Sfântul Nicolae Cabasila, care ne spune următoarele: „Hristos, Lumina unică, coboară cu Sfânta Împărtășanie din cer pe pământ și strălucește... . Toate se umplu de Lumina dumnezeiască, și, iată, este adevărat. Această pâine sfântă, adică Trupul Domnului, din care ne împărtășim aici, pe Sfânta Masă, și o purtăm în noi, îndreptați către Împărăția Cerească, va apărea atunci la a doua Lui slăvită venire. Toți ochii o vor vedea și Aceasta își va arăta frumusețea ei la răsărit și la apus ca fulgerul, într-o clipită de timp.

Cu această rază a Luminii dumnezeiești trăiesc credincioșii, fericiții care se împărtășesc cu vrednicie. Ei ajung la viața veșnică strălucind în această lumină neînserată, de care se bucură în tot timpul existenței lor pământești”⁵³⁵.

Sfântul Justin Martirul aseamănă prefacerea Cinstitelor Daruri cu Bunavestire, când Duhul Sfânt S-a coborât desupra Fecioarei Maria, și s-a realizat Întruparea Cuvântului. La fel, și în timpul Sfintei Jertfe, lucrarea și puterea Sfântului Duh, preschimbă pâinea și vinul în Trupul și Sângele Mântuitorului Hristos. Fiecare Sfântă Liturghie este o nouă Bunăvestire. În locul Preacuratei Născătoare de Dumnezeu este Biserica ortodoxă, cea una, sobornicească și apostolească. Și, precum Trupul Bisericii prin gura preotului, zice: „Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi...”, în același mod repetă și Pururea Fecioara :

⁵³⁴ Din consemnările personale

⁵³⁵ Sfântul Nicolae Cabasila, “Despre viața în Hristos” Omilia 4, P.G. 150, 624 B

„Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul Tău”⁵³⁶, și se împlinește Bunavestire a Născătoarei de Dumnezeu⁵³⁷.

Prin Taina Sfintei Euharistii, sfânta noastră Biserică devine mamă născătoare de Dumnezeu. Sfântul Duh, Mângâietorul, coboară asupra ei și a Cinstitelor Daruri, iar cuvântul lui Dumnezeu se plăsmuiește în acest mod tainic și se naște Cel fără de timp și Se oferă jertfit pe Sfânta Masă „pentru viața și mântuirea lumii”.

Sfântul Ioan Damaschinul pune prefacerea Cinstitelor Daruri în legătură cu creația lumii, pentru că și ea s-a săvârșit cu lucrarea și puterea Sfântului Duh⁵³⁸.

În continuare, Sfântul Nicolae Cabasila spune că după cuvintele sfinte ale prefacerii: „Toată lucrarea sfântă s-a dus la bun final și s-a săvârșit, Darurile s-au sfințit, jertfa s-a încheiat, iar Iisus Hristos, Minunea cea Mare, se vede așezat pe Sfânta Masă”⁵³⁹. Expresia „s-a încheiat și s-a săvârșit”, este din Liturghia Sfântului Vasile cel Mare și înseamnă că după invocare toate s-au întâmplat și s-au desăvârșit. În catehezele sale, sfântul Chiril al Ierusalimului zice: „Ceea ce atinge Sfântul Duh se sfințește și se preface”⁵⁴⁰.

Cei mai mulți dintre Sfinții Părinți identifică această coborâre a Sfântului Duh cu Rusaliile. Astfel, momentul coborârii și al venirii Sfântului Duh peste Cinstitele Daruri este Cincizecimea Sfintei Jertfe. „Timpul acesta al Sfintei Euharistii înseamnă timpul Cincizecimii”, după sfântul Ioan Gură de Aur⁵⁴¹.

Sfântul Simeon Noul Teolog ne vorbește chiar despre o coborâre văzută a Sfântului Duh.

152. Sfântul Simeon, purtătorul de Dumnezeu povestea, chipurile despre altcineva, voind să se ascundă pe sine. „Am ascultat pe un ieromonah care m-a încredințat că n-a slujit

⁵³⁶ Luca 1, 38

⁵³⁷ Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie” op. cit., pag. 88

⁵³⁸ Sfântul Ioan Damaschin, “Opere complete” op. cit., pag 367

⁵³⁹ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, cap. 32 P. G. 150, 440 D

⁵⁴⁰ Sfântul Chiril al Ierusalimului, Cateheza 17, P.G. 33, 948 D

⁵⁴¹ Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie” op. cit., pag. 289

niciodată până ce n-a văzut Duhul Sfânt coborându-se, așa cum L-a văzut și la hirotonia sa, în timp ce arhiereul rostea rugăciunea, din cartea așezată deasupra capului său nevrednic.

Și l-a întrebat, cum L-a văzut atunci la hirotonie și în ce chip? Și el a răspuns că L-a văzut simplu și fără formă, ca Lumina strălucitoare. Și cum se minuna, Duhul Sfânt i-a zis în taină:

- Eu vin în acest chip la toți profeții, și apostolii și sfinții, și la toți aleșii Lui Dumnezeu din zilele de astăzi, mai ales la Sfânta Jertfă, ca și la celelalte Taine ale Bisericii, pentru că Eu sunt Duhul cel Sfânt al Lui Dumnezeu, a Căruia este slava și puterea în veci, Amin⁵⁴².

Cuvintele : „Încă Îți aducem Ție...”, sunt sfințite de 2000 de ani și săvârșesc minunea tuturor timpurilor. Ele produc durere și bucurie, lacrimi de pocăință și desfătare divină călugărilor și episcopilor, asceților și patriarhilor, bogaților și săracilor, conducătorilor și robilor, tinerilor, bătrânilor și copiilor, bărbaților și femeilor, învățaților și neînvățaților.

Cuvintele acestea s-au auzit, se aud și se vor auzi în miile de biserici, de la biserica sfânta Sofia din Constantinopol, până la ultima bisericuță din insule sau din munți, de la bisericile metropolitane strălucitoare ale orașelor, până la cele cățarate pe stâncile Muntelui Athos, de la pustiurile și crăpăturile pământului până la catacombele martirilor.

153. Când eram paroh la Biserica Sfântul Atanasie Evsomon, din Tesalonic, mi s-a povestit vedenia înfricoșătoare a unui preot aflat în extaz, în timp ce citea cu multă evlavie rugăciunile Sfintei Împărtășanii, ca să meargă să slujească Sfânta Liturghie.

Deodată s-a văzut pe sine în sfânta Biserică, slujind în timpul Prefacerii Cinstitelor Daruri. Ochii sufletului lui erau orbiți de un stâlp de lumină strălucitor, ce acoperea Sfintele Daruri și, în același timp, un Prunc cam de un an, era culcat în fața acestora, cu o strălucire atât de neobișnuită care îmbrățișat strălucirea soarelui. Razele dumnezeiești ale Pruncului îl luminau și pe el și a venit momentul înfricoșător al Sfintei Împărtășanii. Atunci, - o minune! - preotul L-a îmbrățișat pe Prunc, iar Acela pe preot și, pe loc, i s-a părut că a înnebunit! Oare nu cumva i se părea? Nu, pentru că acum mânca din Prunc, dar și Acesta

⁵⁴² Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie” op. cit., pag. 290

mânca din el și se umplea de Hristos și devenea luminos, deși amândoi rămâneau cu desăvârșire întregi. Deodată, aude vocea dulce a Pruncului spunând: „Acesta este Trupul Meu..., Acesta este Sângele Meu..., spre iertarea păcatelor”. Și pe loc, Stăpânul Hristos, Dumnezeu și Mântuitorul lumii în mijlocul psalmodiilor cerești, ale zecilor de mii de glasuri îngerești îl cuprinde pe preot și îl duce la ceruri, „urmat de miile de suflete ale celor vii și ale celor morți”, care au fost pomeniți în timp la Sfânta Proskomidie de acest slujitor sfințit. După toate acestea, „venindu-și în fire”, și nerezistând desfătărilor divine a vedeniei negrăite, a căzut la pământ și, din cele ce i s-au spus, nu s-a simțit bine multe zile. Ce a fost după aceea nu știu, mă nefericesc pe mine, care nu m-am interesat să aflu mai multe despre acel preot binecuvântat, să-l caut, să-l aflu și să primesc binecuvântarea lui”⁵⁴³.

După ultima invocare: **Prefăcându-Le cu Duhul Tău Cel Sfânt**, urmează de trei ori **Amin. Amin. Amin**, care ține locul rugăciunii fierbinți „Așa să fie”. Cele pentru care preotul se roagă să devină realitate se întâmplă, minunea cea mare are loc.

În acest moment, preotul este stăpânul absolut al Bisericii. Doar pentru câteva clipe, însă, căci urmează **Prefăcându-Le cu Duhul Tău...**, și, imediat, Jertfa nesângeroasă devine moștenirea și prinosul întregii Biserici, a tuturor creștinilor ortodocși. După cântarea **Pe Tine Te laudăm...**, ar fi bine ca strana să tacă, tăcerea ne trezește sufletul, aduce darul lacrimilor, odată cu rugăciunea tainică, cerească, ce cheamă Numele divin: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”!

Dacă în Apocalipsă (capitolul VIII, 1) „s-a făcut tăcere în cer ca la o jumătate de ceas” - ca îngerul să deschidă cartea a șaptea cu toate descrierile înfricoșătoare - cu mult mai mult, în acest moment al Prefacerii se cere tăcere, când cele întâmplate prevestesc taine incomparabil mai mari decât ale celor ce vor fi în lume. Chiar și puterile Arhanghelilor „doresc să audă glasul Evangheliei Domnului Dumnezeu și să privească la chipul Jertfei Sfinte și să se bucure de dumnezeiasca și Sfânta Liturghie”⁵⁴⁴. Dar nu pot, și-și acoperă cu aripile fețele lor. În aceste momente, inimile preoților nu se luptă numai cu emoția

⁵⁴³ Din consemnările personale

⁵⁴⁴ Din rugăciunea a cincea a Sfântului Maslu

și teama, dar și cu o lipsă de curaj justificată. Ei pricep foarte bine că, în ciuda nevredniciei lor, se întâmplă ceva mareț, mai mare decât minunea acestei lumi întregi, și trebuie să îndrăznească s-o ceară,. Primul cuvânt care-i vine pe buze preotului este „încă“. Adică, încă nădăjduiesc să cer Doamne, eu nevrednicul..., „Și Te rugăm“, și „Ne rugăm“, „Și cerem“.

Expresia ochilor, a feței, contracția mușchilor și mișcarea, extazul inimii, înclinarea capului și a corpului, tremurul genunchilor, lumea întreagă a simțurilor și a duhului se află în stare de invocare, cerere și rugăciune. După prefacere, preotul spune în taină:

Pentru ca să fie celor ce se vor împărtăși spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor și spre împărtășirea cu Sfântul Tău Duh, spre plinirea Împărăției Cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă.

Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească pentru cei adormiți întru credință: strămoși, părinți, patriarhi, prooroci, apostoli, propovăduitori, mucenici, mărturisitori, pustnici și pentru tot sufletul cel drept, care s-a săvârșit întru credință.

Să analizăm pe rând de ce am săvârșit prefacerea și pentru ce ne împărtășim noi, clerul și poporul:

Spre trezirea sufletului...

Trezire înseamnă priveghere și atenție duhovnicească, interes continuu și neadormit pentru mântuirea sufletelor noastre. Mai înseamnă puterea creștinului de a redirecționa atracția sufletului, a trupului și a simțurilor spre plăceri. Este o luptă zilnică, pentru ca mintea să fie smulsă dorințelor josnice, iar sufletul și trupul să rămână curate. Chemarea numelui Sfânt al lui Iisus, concentrarea la rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă“! ajută într-un mod eficient la trezire.

La Sfânta Liturghie, în mod special, mintea este datoare să fie curată, neîntinată, neprihănită și desăvârșită pe cât este cu putință. Să fie golită de orice cuget și absolut singură, înaintea prezenței nevăzute a lui Dumnezeu. „Fericțiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu“⁵⁴⁵.

⁵⁴⁵ Matei 5, 8

Spre iertarea păcatelor...

Sfânta Împărtășanie ne oferă bunul cel mai mare: iertarea păcatelor. Precum știm, jertfa de pe Cruce a Domnului biruiește moartea, desființează stăpânirea diavolului și ne izbăvește de greutatea păcatului, oferindu-ne gratuit iertarea păcatelor noastre. „Sângele Mântuitorului Hristos, al Fiului lui Dumnezeu, ne curățește pe noi de tot păcatul”⁵⁴⁶.

Participarea noastră la Jertfa de pe Cruce se face prin Sfântul Botez. Încălcarea poruncilor după Sfântul Botez se iartă prin lacrimile pocăinței și Sfânta Spovedanie. Taina Sfintei Euharistii este cea care pecetluiește Spovedania. Mai întâi, fiul risipitor se căiește, se întoarce în brațele Tatălui, spunând: „am păcătuit”, iar pocăința lui este primită și pecetluită cu jertfa „vițelului celui gras”, adică cu Sfânta Împărtășanie. Astfel, după Botez ne rămân pocăința, iertarea păcatelor și Sfânta Împărtășanie.

Spre împărtășirea cu Duhul cel Sfânt...

Sfânta Împărtășanie curăță inima de patimi, o luminează și o face locuință strălucitoare a Sfântului Cel în Treime. Sfântul Serafim de Sarov ne spune că „scopul vieții creștine este dobândirea Sfântului Duh”⁵⁴⁷.

Spre plinirea Împărăției Cerurilor.

Când sufletul câștigă mântuirea și intră în corturile cerești ale raiului, continuă să primească hrana nemuririi, să se preschimbe, să se îndumnezeiască și să se înalțe continuu din slavă în slavă și din fericire în fericire. Aceasta înseamnă că deplinătatea lui este Împărăția Cerurilor. După aceea ne rugăm ca Împăratul să ne dăruiască îndrăzneală netemătoare în fața lui Dumnezeu: „Spre îndrăzneala cea către Tine” pentru că, dacă venim nepregătiți, El se transformă în foc arzător, în „judecată și osândă” în veci de veci, de aceea pocăința premerge Sfintei Împărtășanii.

⁵⁴⁶ I Ioan 1, 7

⁵⁴⁷ Sfânta Mănăstire a Paracletului, “Sfântul Serafim de Sarov”, Oropos, Atica 1996⁶ pag. 360

POMENIRILE ȘI CĂDIREA

154. În veacul trecut, în Asia Mica trăia un slujitor sfânt al Celui Preaînalt, dar necunoscut, preotul Ioan. Era căsătorit și avea familia din Gkelverul Capadociei. Lucra în fiecare zi pe ogorul lui, iar duminicile și-n sărbători slujea în biserica satului. Când liturghisea, lăcrima aproape întotdeauna, ofta și de multe ori nu putea să-și țină hohotele de plâns. Atâta credință avea și atât de puternic trăia Taina Sfintei Euharistii! Când ajungea însă, la momentul prefacerii Sfintelor Daruri, emoția atingea apogeul. Cântăreții cântau „Pe Tine Te lăudăm” cât mai pe larg și auzeau din Sfântul Altar rugăciunile și suspinele preotului. Începeau din nou „Pe Tine Te lăudăm”, și deseori repetau de 5-6 ori, până când părintele Ioan încheia și rostea: „Mai ales pe Preasfânta...”. Când, întârzierea aceasta se repeta câteva duminici la rând, cântăreții intrau în încurcătură și nu știau ce să facă. Nu puteau să cânte nimic altceva, nici polieleu, nici cântări obișnuite, pentru că sfințenia momentului nu le îngăduia. Nu îndrăzneau însă, nici să facă observație părintelui, pentru că-l respectau mult. Într-o zi, însă, au spus epitropilor problema lor:

- Părintele întârzie mult să încheie rugăciunea în momentul prefacerii Sfintelor Daruri, iar noi ne găsim în încurcătură. Cântăm și iar cântăm „Pe Tine Te lăudăm...”, și întârziem mult. Nu-i puteți spune, dacă se poate, să mai scurteze? Epitropii au transmis preotului rugămintea cântăreților. Acesta le-a răspuns:

- Cum aș putea să închei mai repede? Nu depinde de mine! Când încep să citesc rugăciunea, Sfânta Masă se înconjoară de foc dumnezeiesc care ajunge la 2-3 metri înălțime și nu pot să mă apropiu. Cad la pământ și mă rog ca Dumnezeu să îngăduie să se retragă focul, sau să se împartă în două ca să intru printre el și să continui rugăciunea: „Și fă adică pâinea aceasta...”. Dascălii, când au auzit acestea, s-au minunat de sfințenia preotului lor și n-au îndrăznit să-i mai spună nimic. Continuau să cânte cât de rar puteau și repetau de câte ori era nevoie, ca acela să poată să încheie rugăciunea prefacerii, cu inima zdrobită pentru cele săvârșite în Sfântul Altar. Părintele Ioan, chiar dacă era simplu, se impunea prin sfințenia vieții. În biserica lui începea să curgă mulțime de credincioși, de multe ori chiar din satele vecine ca să urmărească Liturghia. Erau situații când se adunau sute de

*creștini și toți privegheau mult și plâneau. Când se încheia slujba, nu în rare rânduri, pardoseala bisericii rămânea umedă de la lacrimile creștinilor*⁵⁴⁸.

Desigur, și în zilele noastre se întâmplă astfel de lucruri sau altele asemănătoare, rămase necunoscute, noi, însă, cu riscul de a fi considerați ciudați sau escroci, le amintim. Dumnezeu îngăduie să se întâmple, din motive doar de El știute, chiar dacă acest gen de extaz și de revelație este rar. O confirmă și următoarea istorisire:

155. Unul dintre sfinții cei mai iubiți ai poporului rus este Sfântul Serghei de Radonej. Acest sfânt se învrednicea să slujească întotdeauna cu îngerii. Fiilor săi duhovnicești care au văzut odată acest eveniment mai presus de fire, le-a zis:

- Copiii mei, dacă Domnul v-a descoperit, cum pot eu să vă ascund aceasta? Cel pe care l-ați văzut, era îngerul Domnului care slujește împreună cu mine la toate Liturghiile. Altă dată, când sfântul slujea Sfânta Liturghie în prezența unui singur monah, părintele Simon psaltul, acesta a văzut ceva înfricoșător și ieșit din comun. La binecuvântarea în chipul Crucii și la cuvintele „Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt...”, uluit și plin de teamă a văzut o flacără dumnezeiască cuprinzând Sfânta Masă, Sfintele Daruri și pe sfânt.

*Și ceva și mai uimitor: în momentul când Sfântul Serghei a ridicat Sfântul Potir să se împărtășească, acest foc dumnezeiesc împrăștiat s-a adunat și devenind stâlp de lumină necreată, a intrat în Sfântul Potir. În acest mod se împărtășea Sfântul Serghei*⁵⁴⁹.

Această Jertfă duhovnicească o aducem și pentru cei adormiți în credință, amintiți în rugăciune

- Protopărinții și părinții - Adam și Eva, Abel, fiul cel bun ucis pe nedrept, dreptii și cucernicii Vechiului Testament precum Noe, Lot, Iosif, Iov, Simeon purtătorul de Dumnezeu și mulți alții. De asemenea, părinții Sfintei Fecioare, Ioachim și Ana, și părinții sfântului Ioan Botezătorul, Zaharia și Elisabeta.
- Patriarhii - Avraam, Isaac și Iacov

⁵⁴⁸ Botsi Petru, "Părintele Ieronim, Isihastul din Eghina", Atena, 1993, pag. 28

⁵⁴⁹ Ninica Solon, "Sinaxarul rus", Atena 1997, pag. 78

- **Profeții** - erau oameni inspirați, aleși direct de Dumnezeu, care se luptau cu desfrâul și rugau poporul lui Dumnezeu să țină Legea și Vechiul Testament. De asemenea, prevedeau viitorul, adică profețeau despre venirea lui Mesia ca Izbăvitor al lumii. Harisma profetică o găsim și în Biserica primară, prin Agav⁵⁵⁰, precum și prin cei doi bărbați, Iuda și Sila⁵⁵¹. În veacurile care au urmat, profeția a apărut foarte rar, în principal, în sufletele sfințite. O asemenea harismă avea sfântul Cosma Etolul precum și alți sfinți, din vechime și contemporani. Profeții în Vechiul Testament au fost Moise și fratele lui Aron, Enoh, Ilie, Elisei, Samuel, David și fiul său Solomon. Enumerăm și pe profeții mici: Amos, Avdie, Iona, Maleahi, Ioil, Avacum, Sofonie, iar cei mari: Isaia, Ieremia, Iezechiel, Daniel.
- **Apostolii** - printre aceștia se numără cei 12 Apostoli cunoscuți, sfântul Pavel, apostolul neamurilor cel ridicat la ceruri, cei șaptezeci și ceilalți egali cu Apostolii, din toate veacurile.
- **Propovăduitorii** - sunt toți aceia care au propovăduit, propovăduiesc și interpretează cuvântul lui Dumnezeu sub inspirația și îndrumarea Sfântului Duh, Părinții sinoadelor ecumenice, cei trei mari ierarhi, Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Marcu Eugenicul și Sfântul Nicodim Aghioritul.
- **Evangheliștii** - sunt numiți așa autorii celor patru Evanghelii: Matei, Marcu, Luca și Ioan. Numele de evanghelist poartă și Filip diaconul ca și Timotei. Așa îl îndeamnă sfântul Pavel: „Fă lucrul evanghelistului”⁵⁵². Aceasta înseamnă că în perioada apostolică, prin evanghelist se înțelegea ajutorul apostolilor care vestea cuvântul lui Dumnezeu.
- **Mărturisitorii** - sunt cei care în vremea prigoanelor, cu toate că erau chinuiți, încarcerați, exilați, nu cedau, ci mărturiseau credința chiar cu prețul vieții. Cu toate că cei mai mulți nu erau clerici, aveau o mare trecere în Biserică. Erau martorii vii ai credinței. Noi cei de astăzi nu-L mai mărturisim pe Hristos, ne rușinăm să facem cruce când trecem prin fața unei biserici sau când ne așezăm la masă.

---

⁵⁵⁰ Fapte 11, 28

⁵⁵¹ Fapte 15, 32

⁵⁵² II Timotei 4, 5

- Martirii – avem mai mult de zece milioane de martiri și neo-martiri, începând cu sfântul Ștefan protomartirul și arhidiaconul, până în zilele noastre. Puțin sunt cunoscuți cei care se cinstesc în mod special și cu măreție în Biserică.
- Pustnicii – sunt cei care s-au retras din lume, asceți de tot felul, „sfînții și de Dumnezeu purtătorii părinții noștri care au strălucit prin nevoință”. Pustnici, sunt toți cei care au purtat cu vrednicie și au cinstit schima îngerească în viața monastică, adică monahii care au răbdat în sfințenie martiriul nesângeros al conștiinței.
- „Pentru tot sufletul cel drept care s-a săvârșit în credință” – se referă la sufletul fiecărui creștin evlavios, care a adormit în sfințenie, cu credința nezdruncinată în Dumnezeu cel adevărat și care acum se bucură de desfătarea raiului.

Numele acelor care au trăit în această lume cu credință și sfințenie sunt vrednice de pomenire pentru că, datorită lor se săvârșește Sfânta Liturghie. Toți protopărinții, patriarhii, apostolii, dreptii și ceilalți, sunt mădulare ale Trupului lui Hristos, dar în Biserica Triumfătoare.

Sunt frații noștri care au adormit și se află în cer bucurându-se de slava Împărăției lui Dumnezeu. Ei ne așteaptă și se roagă pentru noi cei care trăim pe pământ ca și creștini credincioși, ne luptăm cu răul și păcatul în Biserica Luptătoare. Nu există, însă, două Biserici, ci una singură și atunci vii și morți, laolaltă, suntem mădulare unii altora⁵⁵³. Este normal să existe comuniune și solidaritate între noi. Datorită iubirii, noi cei vii ne rugăm pentru cei adormiți „întru credință”, ca și aceștia, la rândul lor, să mijlocească și să se roage pentru noi toți, așa cum o și fac. Scopul nostru, al celor de pe pământ (clerici, monahi și laici) este să reușim să realizăm o unitate vie și adevărată cu toți cei care constituie în ceruri Biserica Triumfătoare. De aceea și aducem prin Sfânta Euharistie, Jertfă nesângeroasă pe Sfânta Masă.

Mai ales pe Preasfânta, curata, preabinecuvântată, mărita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria.

---

⁵⁵³ Romani 12, 5

Aducem jertfă duhovnicească și cădim Sfintele Daruri nu doar pentru acele categorii de sfinți pe care le-am pomenit ci mai ales pentru Maica Domnului, Născătoarea de Dumnezeu.

Tămâierea, după prefacerea Darurilor are o mare valoare și putere latreutică, este expresia unei recunoștințe adânci și a jertfei noastre înaintea lui Dumnezeu, Care a trimis pe Unul născut Fiul Său să Se jertfească pe Golgota, cu moarte pe cruce și, astfel, noi să fim salvați de păcat, diavol și moarte. Dar este și expresia stăpânirii și a puterii duhovnicești pe care o au preoții în mâinile lor. Slujitorii au îndatorirea s-o folosească pentru a atrage mila lui Dumnezeu asupra turmei cuvântătoare. Ei trebuie să sufere pentru poporul credincios al lui Dumnezeu, să facă totul pentru evanghelizarea și mântuirea sufletelor încredințate lor de Domnul.

Prin cuvintele: **Mai ales pe Preasfânta, Curata...**, și prin cădire, întărim faptul că Jertfa duhovnicească se aduce mai ales pentru Maica Domnului. Ne rugăm astfel, ca toți creștinii ortodocși să se unească într-un trup cu toți sfinții și dreptii, dar mai ales cu Maica Domnului, să devină corul întâilor născuți în Împărăția lui Dumnezeu. Așadar, aducem jertfă sfinților și Maicii Domnului pentru ca să-i cinstim. Ei sunt întâistători la nunta Mielului pe care o săvârșim și primesc primii cinstirile jertfei noastre, pentru că au suferit împreună cu Acesta și s-au răstignit pe ei și patimile lor. Apoi, ca să mulțumim lui Dumnezeu, care ni i-a dăruit mijlocitori și, în ultimul rând, pentru că și aceștia și noi suntem mădulare unii altora, ale aceluiași Trup al Bisericii lui Hristos⁵⁵⁴.

După Prefacerea Darurilor, rugăciunile care urmează seamănă cu o invitație a Bisericii la Cină, unde sunt prezenți toți sfinții Vechiului și Noului Testament; „Cei bineplăcuți lui Dumnezeu”, căci toți, cei vii și cei morți, „prin rana Lui ne-am vindecat”. În cercurile militare, când se face apelul celor căzuți, un soldat strigă la rând numele, iar altul răspunde: absent, a căzut pentru patrie. În Biserică nu se obișnuiește aceasta, pentru că nu există morți! Cei adormiți sunt prezenți în trupul Bisericii, pe Sfântul Disc, cu părticica și numele lor. Însuși

⁵⁵⁴ Grigorie Ieromonahul, „Sfânta Liturghie”, op. cit., pag. 291

Iisus Hristos spune despre Sine că: „Nu este Dumnezeuul morților, ci al celor vii”⁵⁵⁵.

Sfânta Liturghie, prin urmare, este invitația și adunarea tuturor sfinților la Cina și la masa lui Hristos, iar Maica Domnului este rădăcina acestei jertfe. La Sfânta Euharistie ne împărtășim cu Trupul și Sângele pe care Dumnezeu Cuvântul Le-a primit de la Maica Sa. Trupul Domnului este Sângele Născătoarei de Dumnezeu, pentru că din pântecul acesteia a împrumutat firea omenească. Fecioara Maria este Cea „plină de har, cea binecuvântată între femei”, precum a numit-o Arhanghelul Gavriil, iar denumirea de „Născătoare de Dumnezeu”, este fundamentul învățaturii ortodoxe.

După **Mai ales pe Preasfânta...**, poporul cântă:

Cuvine-se cu adevărat să te fericiim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și preanevinovată și Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii. Care fără stricăciune, pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim.

În acest moment trebuie să vorbim despre istoria lui „Cuvine-se cu adevărat”:

156. Părintele Gavriil, monahul de la schitul Bunavestire din Karia, prăznuit ca sfânt, într-o seară slujind Utrenia, a ajuns la cântarea a noua și cânta „Ceea ce ești mai cinstită...”, așa cum o scrisese sfântul Cosma Melodul. Cu puțin înainte, însă, intrase în bisericuță un călugăr străin care urmărea Utrenia în tăcere. Când părintele Gavriil a ajuns la cântarea a noua, călugărul străin a intervenit și cu voce dulce și melodioasă a început să cânte: „Cuvine-se cu adevărat să te fericiim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și prea nevinovată și Maica Dumnezeului nostru...”, și a continuat cu partea cunoscută a Sfântului Cosma Melodul: „Ceea ce ești mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe Tine cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu te mărim”.

---

⁵⁵⁵ Marcu 12, 27

- *Oh!.. ce frumoasă, ce minunată și ce slăvită cântare!, a zis părintele Gavriil. Arată-mi puțină dragoste, te rog, și scrie-mi-o și mie!*

- *Cu plăcere, a zis acela. Adu-mi hârtie și cerneală. (atunci se scria cu toc și cerneală). A căutat, dar n-a găsit.*

- *Ah, dar n-am!*

- *Atunci adu-mi placa de afară. A alergat, deci, afară, a cărat o placă mare și a adus-o înăuntru. Imediat călugărul străin a început să scrie pe placă: „Cuvine-se cu adevărat...”. Scria cu degetul și placa rămânea imprimată adânc, ca și cum ar fi fost de lut, iar literele apăreau foarte clar. Când a încheiat, monahul a dispărut, după ce mai înainte l-a vestit că dorința Maicii Domnului era ca de acum înainte așa să cânte imnul. Minunea s-a făcut cunoscută, iar imnul a început să se cânte în toată lumea. Și toți călugării din Sfântul Munte doreau să se roage și să se închine la placa scrijelită de Arhanghelul Gavriil, căci acesta era călugărul cel străin. Placa a fost trimisă la patriarhul de atunci al Constantinopolului, cu o suită de aghioriți și cu multe mărturii scrise. Odată cu jaful turcilor și căderea cetății sub turci, placa aceasta împreună cu alte odoare scumpe au fost pângărite și pierdute⁵⁵⁶.*

La Liturghia Sfântului Vasile, în loc de „Cuvine-se cu adevărat...”, se cântă:

De tine se bucură ceea ce ești plină de dar, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc, ceea ce ești Biserică sfințită și Rai cuvântător, lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat și prunc S-a făcut, Cel ce este mai înainte de veci, Dumnezeul nostru. Ca mitrasul tău scaun L-a făcut și pântecul tău mai desfătat decât cerurile L-a lucrat. De tine se bucură toată făptura ceea ce ești plină de dar.

Istorisirea pe care o vom relata s-a întâmplat în paraclisul Sfântului Mormânt, învecinat cu biserica Maicii Domnului a Vlahernelor din Constantinopol. În paraclisul Sfântului Mormânt se păstra sfânta mână, omoforul și o bucată din brâul Maicii Domnului.

157. *În paraclisul acesta se făcea cândva slujbă de toată noaptea. Acolo mergea să se roage și sfântul Andrei împreună cu*

---

⁵⁵⁶ Teofiopoulos Andrei Monahul, “Patericul Sfântului Munte”, vol. 1, Tesalonic, 1989⁴, pag. 238

sfântul Epifanie. Era momentul când preotul rostea: „Mai ales pe Preasfânta...”, iar sfântul a văzut-o pe Născătoarea de Dumnezeu înaintând printre Ușile Împărătești către Sfântul Altar, trecând chiar prin mijlocul bisericii. Locul strălucea, toată biserica era luminată, iar o mireasmă umplea întreg spațiul. Preacurata părea foarte înaltă și avea o suită de sfinți strălucitori, printre care se distingeau sfântul Ioan Botezătorul și sfântul Ioan Teologul, care mergeau în dreapta și în stânga ei. Dintre sfinții strălucitori care o înconjurau, unii mergeau înainte, alții o urmau cântând „Cuvine-se cu adevărat...”. Tot acest cortegiu special și plin de lumină era înconjurat de o mulțime de îngeri care o tămâiau pe Maica Domnului, pe creștini și apoi Sfântul Altar. Când s-au apropiat de Amvon, în centrul bisericii, sfântul Andrei a zis sfântului Epifanie:

- Vezi, fiule, pe Doamna și Stăpâna întregii lumi?

- Da, cinstite părinte, a răspuns tânărul.

Născătoarea de Dumnezeu a îngenunchat și s-a rugat mult timp. Ruga pe Fiul și Dumnezeu ei pentru mântuirea lumii și lacrimile se scurgeau pe fața ei. După aceea a intrat în Sfântul Altar și s-a rugat pentru credincioșii care privegheau în acea noapte și pentru toată lumea. Când și-a încheiat rugăciunea, cu o mișcare fericită și smerită, a desfăcut de pe preacuratul ei cap acoperământul strălucitor și l-a întins ca pe un văl, cu preacuratele sale mâini peste tot poporul. Vălul s-a făcut atât de mare, încât a acoperit toată biserica. Cei doi l-au văzut așa întins pentru mult timp, iradiind slavă dumnezeiască și strălucire multă. Atât cât a rămas acolo Născătoarea de Dumnezeu și acoperământul sfânt au răspândit har. Când Doamna a început să se urce la cer cu suita, a început și vălul să se strângă puțin câte puțin și să se piardă în văzduhul cerului... . Toate erau înconjugate de o frumusețe negrăită, dumnezeiască⁵⁵⁷.

În timp ce se cântă Cuvine-se cu adevărat..., preotul continuă cu voce joasă: **Pentru Sfântul Ioan Proorocul, Înaintemergătorul și Botezătorul, pentru sfinții măriții și întru tot lăudații Apostoli, pentru sfântul (N) a cărui pomenire o săvârșim, și pentru toți sfinții Tăi; cu ale căror rugăciuni, cercetează-ne pe noi Dumnezeule.**

⁵⁵⁷ Sfânta Mănăstire a Paracletului, “Sfântul Andrei, cel nebun pentru Hristos”, op. cit., pag. 195

Biserica ne dăruiește cinstea sfinților, și-i are pe aceștia mijlocitori către Dumnezeu și ocrotitori ai vieții credincioșilor. Dar pomenirea sfinților la Sfânta Liturghie este și expresia mulțumirii față de Dumnezeu, pentru că, așa cum explică sfântul Nicolae Cabasila: „Sfinții sunt pretextul Bisericii de a-i mulțumi lui Dumnezeu. Preotul mulțumește pentru aceștia acum la Sfânta Liturghie și nu se roagă pentru ei, ci se sprijină pe rugăciunile și mijlocirile lor”⁵⁵⁸.

Pomenim pe sfinți ca mijlocitori și casnici ai lui Dumnezeu, ca părtași și următori vrednici ai lui Hristos și ca biruitori ai răului, păcatului și diavolului. Îi mai pomenim ca mărturisitori și martori ai credinței celei adevărate, la care suntem chemați să-i urmăm.

158. Înainte de 1940 la Volos, într-o duminică din Postul Mare se săvârșea Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. În Sfântul Altar era paraclisier un băiat de 10-12 ani care se numea Ionel. Preotul care slujea Sfânta Liturghie era foarte evlavios. Când a ajuns la prefacerea Sfintelor Daruri, a îngenuncheat și s-a sprijinit cu mâinile pe Sfânta Masă. Avea privirea ațintită în sus. Cântărețul a cântat de două-trei ori „Pe Tine Te lăudăm...”, iar credincioșii începuseră să se miște, cu capetele aplecate la podea (atunci credincioșii nu îngenuncheau), se uitau unul la altul și oftau încet, pentru că timpul trecea și preotul nu mai spunea „Pe Preasfânta...”. Unul dintre dascăli l-a lăsat pe celălalt să continue „Pe Tine Te lăudăm...” și a intrat în Sfântul Altar. L-a văzut pe preot în extaz, iar pe Ionică leșinat pe jos. A ieșit afară și a intrat prin cealaltă ușă în Sfântul Altar, a aruncat apă pe fața băiatului, iar când acesta s-a trezit din leșin, și-a revenit și preotul. I-a dat cădelnița și a rostit „Pe Preasfânta...”. Totul a durat cam 20 de minute. L-au întrebat pe Ionică ce s-a întâmplat, dar n-a răspuns nimic. O fată pe nume Macrina, devenită mai târziu stareța mănăstirii „Portărița”, l-a constrâns cu întrebările. Acela i-a spus că în momentul prefacerii a apărut în Sfântul Altar, Marele Vasile, a cărui Sfântă Liturghie se săvârșea, în toată măreția, înconjurat de îngeri. Neputând să-l privească, micuțul a leșinat! Aceasta se întâmplase, dar dascălul nu văzuse nimic

---

⁵⁵⁸ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, cap. 33, P. G. 150, 441 D

altceva decât pe Ionică leșinat. Dacă vorbise cu sfântul, dacă acesta a spus ceva, sau se afla acolo, pur și simplu, ca arhiereu la Liturghia lui, nu știm nimic. Nu avem nici o altă informație, știm doar că aceasta se repeta la fiecare Sfântă Liturghie, doar că ochii noștri pământești, trupești, păcătoși și întinați, nu pot să vadă⁵⁵⁹.

În timpul Prefacerii Darurilor, câțiva sfinți ai Bisericii noastre, ca slujitori ai Celui Preaînalt, primeau prin îngăduință dumnezeiască descoperiri dumnezeiești în inimile lor.

Ce-au văzut? Mulțime multă în fața Jertfelnicului mai presus de ceruri, de protopărinți, patriarhi, profeți, drepti, ierarhi, sfinți, martiri, mărturisitori, apostoli, evangheliști și alte cete ale sfinților și ale celor mântuiți, „în fața Tronului și în fața Mielului”⁵⁶⁰. Mulțime multă din toate neamurile, semințiile, popoarele și limbile. Preoți, slujitori și popor, toți împreună în jurul Tronului lui Dumnezeu, al Sfintei Mese și înaintea Mielului lui Dumnezeu, „Cel ce ridică păcatul lumii”. Și acolo, în înălțime, înaintea Tronului au văzut zeci de mii de coruri ale sfinților stând cu evlavie și mult respect, înveșmântați în haine albe și ținând în mâini finicele lor și cu voce puternică spunând: „Mântuirea este de la Dumnezeuul nostru Care șade pe Tron și de la Mielul...”⁵⁶¹.

Explicația acestei stări de extaz minunate și a vedeniei este următoarea: Mielul înjunghiat a înălbit cu Sângele Său sfânt veșmintele sufletelor tuturor credincioșilor creștini luptători, dar și ale sfinților. De aceea le-a și dat în mâini ramuri de finic, simboluri ale mării biruințe împotriva diavolului, a păcatului și a stricăciunii lumii acesteia. Dar Mielul, Iisus Hristos, i-a luat într-adins și i-a așezat în jurul Tronului lui Dumnezeu și în fața Jertfelnicului. Și cu cât mai albă era îmbrăcămintea fiecăruia dintre ei, cu atât mai mare era îndrăzneala lor, care le îngăduia, pe de o parte să preamărească și să laude pe Cel așezat pe Tronul lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, să mijlocească pentru noi toți, aici pe pământ.

La fel se întâmplă și la Sfânta Jertfă: cu cât mai curat și mai neîntinat este preotul (sau creștinul credincios) cu atât

⁵⁵⁹Din consemnările personale

⁵⁶⁰ Apocalipsa 7, 9

⁵⁶¹ Apocalipsa 7, 9-10

mai mare este îndrăzneala lui către Dumnezeu, pentru cei vii și pentru cei adormiți. Cinstea, slava și închinarea în fața Mielului înjunghiat, acolo în Biserica Triumfătoare erau înfricoșător de mari. „Și mulțimea striga cu glas mare zicând: mântuirea este de la Dumnezeu nostru, care șade pe Tron și de la Mielul”⁵⁶².

Cu vrednicie și cu dreptate este să fie pomeniți sfinții la Jertfa cea fără de sânge a Sfintei Liturghii, după ce prin Jertfa de pe Cruce s-au mântuit și s-au sfințit toți. Acei luptători au biruit, iar noi le urmăm aici pe pământ, ducând „lupta cea bună a credinței”⁵⁶³.

După pomenirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, preotul pomenește întâi pe sfântul Ioan Înaintemergătorul care după mărturia lui Hristos Însuși, a fost cel mai sfânt dintre bărbații Noului Testament. Pomenește după aceea pe sfinții, preamăriții și mult lăudații Apostoli și pe sfinții zilei, cu ale căror rugăciuni, cercetează-ne pe noi Dumnezeule! Și preotul continuă rugăciunea: **Și pomenește pe toți cei adormiți întru nădejdea învierii și a vieții celei de veci și odihnește-i pe dânșii, Dumnezeu nostru, acolo unde strălucește lumina feței Tale.**

Sfântul Ioan Gură de Aur scrie referitor la aceasta: „N-a fost legiferată întâmplător de către Apostoli rânduiala să fie pomeniți la Sfânta Liturghie cei care au plecat, adică cei adormiți. Au știut că este pentru aceștia mare câștig și mare folos, pentru că, atunci când toți credincioșii stau și înalță mâinile împreună cu preoții, în același timp deasupra Sfintei Mese se săvârșește Jertfa înfricoșătoare..., cum deci, când ne rugăm pentru toți aceștia, să nu ne audă Dumnezeu”⁵⁶⁴?

159. Într-o biserică a eparhiei slujeau trei preoți. Era duminică și, după ce au făcut încheierea Sfintei Liturghii și au împărțit anafura, unul dintre ei „a potrivit Sfintele”, adică a consumat cele rămase în Potir, păticea Maicii Domnului și pe cele ale sfinților, precum și păticele pentru cei vii și pentru cei morți, toate amestecate cu Sângele lui Hristos. După ce a terminat, palid la față, a șters cu procovățul Sfântul Potir, și-a spălat

⁵⁶² Apocalipsa 7, 10

⁵⁶³ I Timotei 6, 12

⁵⁶⁴ Sfânta Mitropolie a Kozanei, “Cuvânt ziditor”, op. cit., pag. 351

mâinile tremurânde și, într-o stare de extaz, s-a întins înaintea Sfintei Mese. I se părea că nu mai poate suporta. Cei doi preoți, însă, îl necăjeau și-l ironizau. Unul dintre ei a chemat pe fiul celui întins pe jos și i-a spus:

- Privește cum a ajuns tatăl tău!

Când preotul și-a revenit fiul lui l-a întrebat:

- Ce-ai pățit tată? Ce ți s-a întâmplat?

Iar acela i-a răspuns:

- Copilul meu, după ce am șters Sfântul Potir, am simțit în pieptul meu, în adâncul inimii mele ca și cum aș fi fost în fața unui tribunal la judecată.

- Ce tribunal, tată? A mai întrebat fiul.

- Copile, sufletele celor morți pe care le-am pomenit la Sfânta Proskomidie și, mai ales la rugăciunea Anaforalei, după Prefacerea Sfintelor Daruri, cereau milă și mântuire. Sufletele celor vii cereau într-un oarecare mod împlinirea cererilor lor. Aceasta m-a înmuiat și n-am mai rezistat. De aceea m-am întins istovit, pe jos.

Acestea le-a spus copilului. Mie personal, însă, la întrebarea cum s-a simțit în fața acelui tribunal mi-a răspuns:

- Era cutremurător să simți și să vezi în Duhul Sfânt sufletele celor morți întinzând mâinile, implorând și strigând disperate: MILĂ! MILĂ! MILĂ! Dar și sufletele celor vii se rugau cu multă durere pentru diferitele lor cereri: unii pentru vindecarea și pentru însănătoșirea bolnavilor, alții pentru rezolvarea problemelor familiale, divorțuri amenințătoare și neînțelegeri în casă, luminarea minții copiilor și alte multe cereri (pentru, că precum știm, problemele și necazurile creștinilor sunt multe și variate, și numai Dumnezeu știe durerea ascunsă din fiecare pomelnic!). A mai sesizat încă și altceva: o mulțime de preoți cu haine strălucitoare coborâți din cer la altarele bisericilor după Prefacere, alergând încoace și-ncolo, luau diferite cereri și le duceau la Tronul harului, la Altarul ceresc al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

- Bine, l-am întrebat din nou, dar ce poți să spui despre tribunal, despre judecata lui Dumnezeu?

Și mi-a răspuns:

- Aceasta se face în prezența desăvârșită a lui Dumnezeu, Care uneori își arată iubirea de oameni, bunătatea, îndelunga răbdare, iar alteori un fel de tristețe – omenește vorbesc, pentru că nu pot să redau în cuvinte – pentru ereticii, răzvrătiții și păcătoșii

nepocăiți. Și atunci un strigăt a ieșit din măruntaiele mele: „Dumnezeule, mântuiește lumea ta și pe mine, păcătosul! Și era atât de vie simțirea și trăirea, încât m-am topit, m-am înmuiat ca lumânarea și am căzut...”. Ah, părinte Ștefane! Cum vom sta noi preoții, nenorociții, de orice treaptă, înaintea înfricoșătoarei Judecății?!⁵⁶⁵

Aici se încheie experiența duhovnicească și descoperirea acestui preot evlavios, din ochii cărui curgeau continuu lacrimi. Pentru mine personal, preotul acesta a fost sfânt și o mărturisește și moartea lui sfântă. A adormit îngenunchat și cu ambele mâini ridicate, privind la icoana lui Hristos din care ieșea o lumină mai presus de lume, care i-a luminat pentru câteva minute chipul, după mărturia nemincinoasă a celor prezenți.

După cei adormiți se pomenesc cei vii:

Încă Te rugăm: Pomeneste, Doamne pe toți episcopii ortodocși, care drept învață cuvântul adevărului Tău, toată preoțimea, cea întru Hristos diaconime și tot cinul preoțesc și monahicesc. Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească pentru toată lumea, pentru sfânta, sobornicească și apostolească Biserică; pentru cei ce în curăție și în viață cinstită viețuiesc, pentru cărmuitorii țării (aici se pomeneste cărmuirea țării după îndrumările Sfântului Sinod). Dă lor, Doamne, pașnică ocârmuire, ca și noi întru liniștea lor, viață pașnică și netulburată să trăim, în toată cucernicia și curăția.

Prin urmare, pomenirea sfinților, a celor vii și a celor adormiți înseamnă chemarea Bisericii pentru mântuire. În timp ce se cântă „Cuvine-se...”, fiecare creștin în parte este dator să pomenescă în gândul lui pe cei vii și pe cei morți, cât de mult poate.

Părintele meu duhovnicesc spunea într-o cuvântare, că pomenirile la Sfânta Liturghie înseamnă milostenie duhovnicească. Ortodoxia noastră are Sfânta Liturghie care este atotputernică și nici o milostenie, nici o faptă bună nu poate fi mai puternică decât Jertfa care se săvârșește pe Sfânta Masă. La fiecare Sfântă Liturghie, la Sfântul Munte și nu numai, sunt pomenite sute și mii de nume. Ajutorul oferit de aceste

---

⁵⁶⁵ Din consemnările personale

pomeniri sufletelor care se află în lumea cealaltă este neprețuit, este foarte mare. Mii de suflete se pot folosi și pot fi ușurate la o singură slujbă. Nimeni nu-i mai poate ajuta pe oameni dincolo de mormânt pentru că „După moarte nu mai există pocăință”, și nici lupta pentru mântuire (sufletele nu se mai pot ajuta singure, nici între ele), deoarece s-a terminat petrecerea acestei vieți și s-au încheiat socotelile.

Cum pot fi ajutate ele, chiar și pentru puțin, în fața chinurilor? Ajutorul vine prin noi, cei vii, prin pomelnicele de la Proskomidie și prin pomenirea pe care o facem în gând după Prefacerea Darurilor, în timpul Axionului. Aceste pomeniri sunt de mare ajutor, mult folositoare sufletelor care au nevoie de ușurare. De asemenea, se bucură și cei vii, pentru că „Mielul Lui Dumnezeu Cel fără de răutate se jertfește pentru aceștia, ca să-i curețe de păcatele lor și să-i dezlege de multele legături ale robiei patimilor”⁵⁶⁶.

Nevoința duhovnicească, postirea și rugăciunea, participarea la Sfintele Taine, lacrimile de pocăință și viața evanghelică, tânguirea după Dumnezeu, răbdarea necârtitoare, toate împreună ne ajută în unirea noastră cu Hristos, cu Preacurata Lui Maică și cu toți sfinții, pentru că în Sfântul Potir și cei vii și cei morți se unesc împreună cu aceștia.

În *Patericul sinaitic* citim următoarea întâmplare:

160. Era un călugăr eremit slab de înger, iar diavolul îl învâța bătându-și joc de el, că Sfintele Daruri sunt doar pâine și vin. Într-o duminică dimineață, când se pregătea, după rânduiala schitului, să meargă în biserică pentru Sfânta Liturghie, diavolul i-a zis:

- De ce vrei să te duci? Dacă este doar pâine simplă, mai bine stai și roagă-te în chilie! Fratele a dat ascultare gândurilor sale și nu s-a dus la biserică, deși ceilalți frați îl așteptau (era un obicei acolo ca să nu înceapă slujba până ce nu veneau toți). După ce l-au așteptat destul, fără ca acela să vină, câțiva dintre ei s-au dus la chilia lui, gândindu-se că era bolnav sau că murise. Când au ajuns l-au întrebat:

- De ce frate, n-ai venit la biserică? Acesta s-a rușinat să le răspundă. Când, însă, și-au dat seama că este vorba despre dibă-

⁵⁶⁶ Din Omilia părintelui Efrem

cia otrăvitoare a diavolului, frații l-au obligat să se mărturisească, descoperindu-și gândurile, le-a zis:

- Iertați-mă fraților, eu am dat să plec, ca întotdeauna, la biserică, dar ceva îmi spunea că acolo nu este Trupul și Sângele lui Hristos, Cel cu Care mă împărtășesc, ci pâine și vin. Dacă vreți să merg cu voi, izbăviți-mă de tirania acestor gânduri și îndreptați-mă.

Părinții i-au răspuns:

- Ridică-te, vino cu noi și vom ruga toți pe Dumnezeu să-ți arate pe viu puterea Lui dumnezeiască și adevărul Preacuratelor Taine. A mers cu ei, și acolo, după ce frații s-au rugat mult pentru el, să i se descopere puterea Tainei, au început imediat Sfânta Liturghie, așezându-l în mijlocul bisericii. Acesta până la Apolis n-a încetat să plângă cu lacrimi amare. După sfârșitul Sfintei Liturghii, frații l-au întrebat:

- Spune-ne dacă ți-a arătat ceva Dumnezeu, ca să ne folosim și noi!

Acela plângând a început să le spună:

- Când s-a încheiat citirea Apostolului, iar diaconul s-a pregătit să citească Evanghelia, am văzut acoperișul bisericii despiciându-se, a apărut cerul și fiecare cuvânt al Sfintei Evanghelii devenea foc până la ceruri. După Vohodul Mare și după așezarea Cinstitelor Daruri pe Sfânta Masă, am văzut iar cerurile deschise și foc coborând împreună cu o mulțime de Îngeri și Arhangheli, și deasupra lor două persoane sfinte, a căror frumusețe nu pot să o descriu, pentru că înfățișarea lor era ca fulgerul. Între acestea era un Prunc de o frumusețe și o strălucire extraordinară. Atunci Îngerii s-au rânduie în jurul Sfintei Mese, iar Pruncul se afla între ei. Când s-au încheiat rugăciunile dumnezeiești și a venit momentul frângerii Mielului în patru bucăți, cei doi tineri au început să împartă Pruncul divin, deși, neobișnuit, El rămânea la fel, întreg. L-au străpuns în coastă, din care a început să curgă sânge și s-a umplut Sfântul Potir. A venit după aceea momentul să merg împreună cu ceilalți frați să mă împărtășesc... . Atunci în palma dreaptă am primit Trupul adevărat...⁵⁶⁷. Cu zdrobire de inimă am zis și am mărturisit cu suspine: Cred Doamne! Cred...! Și pe loc S-a schimbat în Trupul

⁵⁶⁷ În epoca primară, monahii și laicii se împărtășeau cum o fac astăzi preoții: Trupul se primea în palmă, separat de Sfântul Sânge.

*pâinii văzute. Am mulțumit lui Dumnezeu și m-am împărtășit cu Sfintele Daruri. După aceea preoții au pus Mielul în Sfântul Potir și am văzut iar turla bisericii deschizându-se iar puterile cerești, cei doi tineri strălucitori și Pruncul dumnezeiesc înălțându-se și dispărând în ceruri*⁵⁶⁸.

La Sfânta Liturghie, prin urmare, Domnul Se naște tainic și Se dăruiește nouă. Jertfa Lui continuă până la a doua venire iar El va învia și va sta de-a dreapta Tatălui cu slavă multă și va veni să judece vii și morții.

CITIREA DIPTICELOR

Preotul, în timp ce se cântă Axionul, pomenește în Sfântul Altar viii și morții din pomelnicele existente. Sfintele Diptice erau cataloage bisericesti păstrate în fiecare biserică. În acestea erau înscriși toți membrii bisericii, vii sau morți. Această lucrare sfântă, specială, de pomenire a fraților adormiți s-a consacrat dintr-un duh de evlavie. Din nefericire, însă, în zilele noastre ele au fost desființate. Părintele Ghervasie Paraschevopoulos constată că: „timpul prețios al pomenirilor de care depinde ajutorul imediat al fraților noștri adormiți, se denaturează și se pierde prin împărțirea Anafurei în Sfântul Altar paraclisierilor și prin ascultarea cântărilor de la strană. Vom da seama, noi preoții, pentru neglijarea acestei datorii”⁵⁶⁹.

Și Sfinții Părinți ai Bisericii ne vorbesc despre folosul mare adus în acest moment sufletelor celor vii și morți de aceste pomeniri. Noi, cei care ne aflăm în biserică, putem să cerem pentru cei vii luminare, sănătate, credință vie, iubire lucrătoare, pocăință adevărată și răbdare. Pentru cei morți trebuie să cerem odihnă în sânurile lui Avraam și răspuns bun la Judecată. „...Odihnește-i Hristoase al meu, iartă-i, miluiește-i și dăruiește-le lor raiul...”. Din cele relatate despre pomeniri, descoperim ceva mișcător și în același timp pedagogic:

Sfânta Liturghie, împreună cu Sfânta Euharistie nu slujesc doar nevoile sufletești și trupești ale creștinilor care se

⁵⁶⁸ Tsami D. G. “Patericul sinaitic”, Tesalonic, 1988, pag. 45-49

⁵⁶⁹ Paraschevopoulos Ghervasie Arhimandritul, “Tâlcuire călăuzitoare”, op. cit., pag. 218

nevoiesc în sânul Bisericii Luptătoare, ci strălucește, preamărește și este de folos și tuturor sfinților: profeți, protopărinți, drepți, apostoli, patriarhi, evangheliști, martiri, mărturisitori, pustnici și sfinți dar mai ales Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Amintim pe toți sfinții pentru că în ei trăiește Hristos a Cărui Jertfă tainică o săvârșim.

Prin pomenirile pentru cei adormiți aducem mare mângâiere și folos sufletelor lor. Pomenirile celor adormiți se încheie cu: **Și odihnește-i pe ei Dumnezeu nostru, unde străjuiește lumina feței Tale...** . Pentru că cine știe ce trag și suferă sufletele până ajung la destinație, la locul lor, la modul lor de existență. Sufletul se luptă, se chinuiește, este îndurerat, suferă și așteaptă ajutorul pe care nu-l pot oferi banii, moștenirile, bogăția, slava, stăpânirea lumească, cunoașterea, părinții, copiii, tovarășul de viață, rudele și prietenii. Toți rămân neputincioși.

161. În ultima zi, înainte de plecarea din această lume, părintele Daniel, marele pustnic care s-a nevoit în peștera sfântul Petru Athonitul, a cerut să-l sprijine cineva, pentru că nu mai putea din cauza bătrâneților adânci și a nevoițelor aspre, ca să iasă puțin din chilia lui săracă. A ieșit cu greu, cu multă osteneală, s-a uitat în stânga, s-a uitat în dreapta, de jur împrejur, a oftat ușor și a zis:

- Deșartă lume! Toate sunt deșertăciuni! Cine ne va ajuta până în sfârșit? Lucrarea virtuții, postul, privegherea, rugăciunea, pocăința și, mai ales, Sfânta Împărtășanie, adică mila lui Dumnezeu...! Și încet s-a întors la rogojina lui. După puține ore a plecat pașnic către cerul pe care-l iubise atât de mult și pentru care se ostenise. Chipul bătrânului pustnic, al părintelui Daniel, era plin de lumină și strălucire. Și cum se putea altfel, când îl însoțeau puterile îngerești la Tronul lui Dumnezeu⁵⁷⁰?

Acesta a simțit bucurie în momentele de agonie ale morții. Creștinii de astăzi însă, marea majoritate, nu și-au pavat drumul vieții lor cu faptele credinței și ale pocăinței, nu s-au curățit în colimvitra (cazanul) Sfintei Spovedanii și a lacrimilor și n-au avut cârmă pe Dumnezeu. Astfel, în aceste momente ultime, tragice, sufletul își întoarce privirea în stânga și-l vede

---

⁵⁷⁰ Din consemnările personale

pe demon bucurându-se, amintindu-i păcatele și o mulțime de greșeli de moarte nemărturisite. Se întoarce în dreapta și vede îngerii, și doar sufletul cunoaște dacă sunt triști sau bucuroși. Cere ajutor dar nu primește, căci demonii, „potrivit Stăpânitorului puterii văzduhului”⁵⁷¹, scot vinovățiile din adâncul sufletului și-l înfricoșează. Acesta este începutul durerilor pentru omul nepocăit. Îngerii prezenți vin ca să ia sufletul creștinului și aceasta înseamnă că are loc o luptă între duhurile întunericii și îngerii luminii pentru revendicarea sufletului. Este prima judecată, „judecata îngerilor”. Dacă aducem jertfă nesângeroasă pentru toți sfinții și pentru Maica Domnului, cu atât mai mult s-o facem pentru sufletele creștinilor adormiți care au atâta nevoie, preoții înaintea Sfintei Mese și creștinii în timpul Axionului, atunci când preotul sau diaconul zice: **Și pe fiecare pe care-l purtăm în gândul nostru și pe toți și pe toate...**

Sufletele sunt ajutate în mod special, când particulele celor adormiți sunt unite și îmbibate în Sângele Mielului din Sfântul Potir, unde de asemenea, se amestecă și se unesc și cu Maica Domnului și cu ceata sfinților. De aceea la Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, preotul este chemat după Prefacerea Darurilor să spună următoarele: **Și pe cei pe care nu i-am pomenit din neștiință sau uitare, sau pentru mulțimea numelor, Tu Însuși îi pomenește Dumnezeu, Cel ce știi vârsta și numirea fiecăruia, Cel ce știi pe fiecare din pântecelul maicii lui.**

Noi îi uităm sau nu-i cunoaștem deloc, pentru că sunt mii și milioane, cei care au adormit și, omenește, este imposibil să ni-i amintim și să le spunem numele. Cum însă și pentru aceștia se face Sfânta Liturghie, Dumnezeu îi cunoaște pe toți cei născuți sau care se vor naște până la sfârșitul veacurilor. El îi primește, chiar dacă pentru noi sunt cu desăvârșire necunoscuți, de aceea la sfârșitul fiecărei pomeniri trebuie să adăugăm: „Și pe toți creștinii ortodocși, și toate sufletele de la Adam până astăzi”.

Astfel, avem o participare completă la Sfânta Liturghie și faptul acesta trebuie să ne umplă de teamă și iubire, pentru că facem cea mai mare milostenie. Cu siguranță, de-a lungul

---

⁵⁷¹ Efeseni 2, 2

veacurilor, au existat creștini care nu au avut pe nimeni, n-au lăsat nici o rudă în urmă care să-i pomenească și astfel sunt săraci și părăsiți de toți.

162. *Îmi amintesc că în anii 1968-1969, eram la cimitirul Învierii, și au adus un mort sărac, îmbrăcat cu un pantalon și o flanelă, nimic altceva. Nimeni nu-l însoțea. Se găsea acolo singur și lipsit, în ploaia care cădea cu putere. Atunci unul dintre preoți, părintele Ioan, a ținut să-i slujească slujba de înmormântare toți cei șapte slujitori ai bisericii. I-au cântat toți și l-au înmormântat cu solemnitate, însoțindu-l la groapă cu rugăciunile lor. Era cea mai mare milostenie pe care puteau s-o facă. Dumnezeu să-l primească și să-l ierte⁵⁷²!*

163. *Fericita Macrina de la schitul Maica Domnului Odighitria din Portaria, mi-a povestit că o doamnă din Volos a găsit pe drum un cerșetor oarecare, părăsit, l-a întrebat care îi este numele și l-a consemnat. Când unul dintre acești nenorociți murea, aceasta se îngrijea de înmormântare și de toate parastasele! Arăta aceeași grijă față de toți săracii și părăsiții⁵⁷³.*

Câți dintre cei care ne considerăm milostivi și credincioși facem acest lucru? Câți nenorociți n-au plecat de aici cu desăvârșire singuri, uitați de toți? Pentru toți aceștia, cunoscuți doar de Dumnezeu, se aduce Jertfă nesângeroasă. Iubitorul de oameni își amintește de ei, primește Jertfa de pe Sfânta Masă și pentru cei pe care noi îi ignorăm, de care nimeni nu-și aduce aminte.

La pomelnicele viilor, primul pomenit este episcopul, nu din curtoazie, ci pentru că aceasta este rânduiala canonică și tradiția bisericească. El este în locul lui Hristos. Această pomenire subliniază unitatea Bisericii și garanția că preotul este rânduit canonic, iar Liturghia săvârșită de el este o lucrare autentică a Duhului Sfânt. Fiecare preot săvârșește Sfânta Liturghie și celelalte ierurgii și Taine în „numele” episcopului său, de aceea adunarea credincioșilor îl pomenește de fiecare dată. Se certifică astfel credința Bisericii în slujirea episcopului și, prin acesta, în Dumnezeu.

---

⁵⁷² Din consemnările personale

⁵⁷³ Din consemnările personale

Deasupra Sfintei Mese este desfăcut Sfântul Antimis care poartă semnătura episcopului locului și confirmă prezența canonică a preotului înaintea episcopului, și a episcopului înaintea Bisericii, „Una sfântă, sobornicească și apostolească”, al cărei cap este Hristos⁵⁷⁴.

La pomenirile celor vii, preotul se roagă continuând rugăciunea Anaforalei:

Încă Te rugăm: pomenește Doamne, pe toți episcopii ortodocși, care drept învață cuvântul adevărului Tău, toată preoțimea, cea întru Hristos diaconime și tot cinul preoțesc și călugăresc. Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească pentru toată lumea, pentru sfânta, sobornicească și apostolească Biserică, pentru cei ce în curăție și în viață cinstită viețuiesc (aici se pomenește cărmuirea țării, după îndrumările Sfântului Sinod). Dă lor Doamne, pașnică cărmuire, ca și noi, întru liniștea lor, viață pașnică și netulburată să trăim, în toată cucernicia și curăția”.

Și cu voce tare preotul rostește:

Întâi pomenește, Doamne pe Preafericitul părintele nostru (N), Patriarhul Bisericii Ortodoxe, pe Preasfințitul Episcopul nostru (N), pe care-l dăruiește sfintelor Tale biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului Tău.

După pomenirea episcopului, a preoților, diaconilor și monahilor, rugăciunea se continuă cu:

Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească pentru toată lumea, pentru sfânta, sobornicească și apostolească Biserică....

Aceste cuvinte exprimă rugămintea și ofranda preotului pentru cei răspândiți în lume și care alcătuiesc Biserica Una.

Pentru cei ce în curăție și în viață cinstită viețuiesc...

Această pomenire specială nu constituie o excepție, căci se referă la creștinii ostenitori care prin martiriul nesângeros

⁵⁷⁴ Sfânta Mitropolie a Kozanei, “Cuvânt ziditor”, op. cit., pag. 357-

al conștiinței lor păstrează deplin curăția sufletului și a trupului în viața lor, astfel încât trupurile lor să fie „jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu...”⁵⁷⁵.

Continuând, preotul zice: **Pentru binecredincioșii și iubitorii de Hristos cărmuitori...**, și se roagă ca aceștia să primească luminarea Sfântului Duh, încât să-și exercite stăpânirea lumească pentru binele Bisericii, a poporului lui Dumnezeu. **Și pe fiecare pe care-l purtăm în gândul nostru..., și pe toți și pe toate...**

În vremurile vechi, ale Sfinților Părinți și ale epocii de aur bizantine, la acest moment se țineau două-trei minute de tăcere absolută, apoi suna un clopoțel, ca toți creștinii să încheie pomenirile în gând, dar și preoții în Sfântul Altar.

Rugăciunea Euharistică se continuă cu pomenirea celor vii în taină:

Adu-Ți aminte, Doamne, de orașul (satul sau mănăstirea) acesta în care viețuim și de toate orașele și satele și de cei ce cu credință viețuiesc într-însele. Adu-Ți aminte, Doamne, de cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer, de cei bolnavi, de cei ce pătimesc, de cei robiți și de mântuirea lor. Adu-Ți aminte, Doamne, de cei ce aduc daruri și fac bine în Sfintele Tale biserici și își aduc aminte de cei săraci; și trimite peste noi toți milele Tale.

Sunt pomenite mai multe categorii de creștini, ca toți să primească mila lui Dumnezeu.

164. Părintele Ghervasie Paraschevopoulos, povestea că, pe când era diacon și slujea în biserica unui sat, i s-au întâmplat următoarele. În timp ce se cânta Axionul iar preotul pomenea, deodată a văzut ieșind din Sfântul Altar doi tineri cu haine strălucitoare ținând în mâna dreaptă cădelnița, iar în stânga o făclie cu lumină divină. Mireasma tămâii era cerească și negrită. Stăteau înaintea sfintelor icoane ale Mântuitorului și Maicii Domnului, adică în dreapta și în stânga, cădind până la cuvin-

*tele diaconului: „...Și pe fiecare pe care-l purtați în gândul vos-
tru...”. Cei doi tineri erau îngerii Domnului⁵⁷⁶.*

Această descriere poate fi comparată cu scena înfricoșătoare a Apocalipsei, descrisă în capitolul 8, 3-4:

„Și a venit un alt înger și a stat în Altar, având cădelniță de aur și i s-a dat lui tămâie multă ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinților, pe Altarul de aur de dinaintea Tronului. Și fumul tămâii s-a suit, din mâna îngerului înaintea lui Dumnezeu, împreună cu rugăciunile sfinților.”

Deci, căderea îngerilor pe care a văzut-o părintele Ghervasie, oferită Domnului Iisus Hristos și Maicii Domnului sunt rugăciunile și pomenirile preoților și ale poporului care, ca o tămâie binemiroitoare urcă de la Jertfelnicul pământesc al Sfintei Mese, la Jertfelnicul lui Dumnezeu. Pomenind preoți și credincioși, facem milostenie și, oricât am dărui unui om, nu valorează cât milostenia liturgică. Urmează încheierea Sfintei Anaforale:

Și ne dă nouă cu o gură și o inimă, a slăvi și a cânta Preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui, și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul răspunde **Amin.**

Darurile lui Dumnezeu se găsesc în fiecare biserică ortodoxă în care se continuă Jertfa nesângeroasă a Fiului lui Dumnezeu, care a sărăcit pentru noi, S-a golit pe Sine⁵⁷⁷, adică cerurile, și a luat „chip de rob”. El S-a smerit, S-a umilit, S-a lăsat batjocorit, a fost prins ca un răufăcător, a fost biciuit, legat, a purtat coroană de spini și S-a răstignit. Și, în loc să-și întoarcă fața de la noi și să ne pedepsească pentru răutatea noastră fără margini, Tatăl cerească ne-a învrednicit să-I aducem în fiecare zi Jertfa nesângeroasă pe Sfânta Masă, ca să ne ofere hrana nemuririi, să ne ierte, să ne prefacă și să ne izbăvească de moartea veșnică! Pentru acestea toate și noi, clerici, mireni și monahi, milioane de creștini ortodocși „cu o gură și

⁵⁷⁶ Paraschevopoulos Ghervasie Arhimandritul, “Interpretare științifică”, op. cit., pag. 225

⁵⁷⁷ Filipeni 2, 7

cu o inimă” să-I mulțumim și să preamărim veșnic preacinstitul și de mare cuviință numele lui Dumnezeu. Din nefericire, n-avem toți o gură și o inimă, pentru că egoismul și patimile noastre ne despart și de aceea trebuie să ne eliberăm de ele.

Unitatea și simfonia inimă-gură, ne-o dăruiește Dumnezeu prin împărtășirea cu același Trup și Sânge al lui Iisus Hristos, de aceea recunoștința noastră trebuie să fie veșnică!

19. ECTENIA CERERILOR

Cândva un preot aghiorit vrednic, mi-a povestit câteva experiențe duhovnicești, liturgice foarte neobișnuite:

165. *De la Prefacerea Sfintelor Daruri până la ecfonisul: „Și ne dă nouă cu o gură și o inimă...”, și în continuare, în timpul frângerii Agnețului și Împărtășirii sufletul lui trecea prin diferite stări cerești, „inexplicabile”, pentru logica și mintea noastră, care semănau cu icoanele. Se succedau una după alta ca fulgerul, și erau de o frumusețe de nedescris. La un moment dat trăia ca unul fără de trup și fără glas, cu mintea plină de lumină, în timp ce era înștiințat dumnezeiește că sufletul preotului „trebuie să fie mai strălucitor decât razele de lumină”. Altădată dragostea dumnezeiască îmboldea sufletul lui la unirea veșnică cu Mirele Hristos, în Cămara dumnezeiască de nuntă. Starea duhovnicească următoare îl făcea să se simtă prunc în brațele Tatălui Ceresc, alintat la sânurile părintești. Urmau șiroaie de lacrimi iar sufletul în extaz, timid și smerit se ruga continuu iubirii de oameni a Mielului, ca să miluiască toată omenirea. Plânsul și ruga îi țâșneau singure și nu puteau fi oprite, ca să se vădească faptul că și acestea erau daruri curate ale Sfântului Duh. Și cum înainta spre finalul Sfintei Liturghii, inima lui se transforma într-o sfântă masă spirituală, deasupra căreia slujea mintea⁵⁷⁸.*

De multe ori m-am întrebat în ce constau aceste stări mistice în Duhul Sfânt ale slujitorului vrednic, ale luptătorului neprihănit, curat și smerit cu inima? Iisus Hristos ne spune: „Fericiți cei curați cu inima că aceștia fiii lui Dumnezeu se vor chema”⁵⁷⁹.

Preotul respectiv a avut vedenii de negrăit, succesive, în timpul Sfintei Liturghii, mai presus de simțuri. De ce aceasta, știe doar Dumnezeu!

⁵⁷⁸ Din consemnările personale

⁵⁷⁹ Matei 5, 8

Și cel mai mic dintre preoți, care are frică de Dumnezeu, este capabil să-și înveșmânteze sufletul cu astfel de trăiri duhovnicești, dacă are curățenie a sufletului și a trupului, smerenie adâncă, inimă arzătoare, minte luminată, pace a gândurilor și, mai ales, voia lui Dumnezeu. Poate că toate acestea nu mai țin de epoca noastră schimbătoare și mai ales nu mai sunt pentru noi păcătoșii, dintre care cel dintâi sunt eu. Dumnezeu le dă celor vrednici.

După formula doxologică treimică, **Și ne dă nouă...**, poporul răspunde: Amin! Aceasta înseamnă că El este de acord și pecetluiește cuvintele preotului. Imediat după aceea, preotul se întoarce către popor, și dintre Ușile Împărătești binecuvântează și zice:

Și să fie milele marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toți.

Luminat și scaldat de lumina divină, imaterială, nevăzută și neapusă a Prefacerii neînțelese, preotul ridică mâna dreaptă și binecuvântează cruciș. Este aceeași mână cu care puțin mai înainte a binecuvântat Sfintele Daruri pe Sfânta Masă.

Binecuvântarea **Și să fie milele...**, înseamnă că avem mereu nevoie de mila Mântuitorului, dar cu mult mai mult acum, când ne apropiem de Sfânta Împărtășanie. Rugăciunea Sfintei Anaforale îndreptată către Dumnezeu Tatăl, conține la sfârșit binecuvântarea dată de preot poporului în numele Fiului, Care prin jertfa Lui devine Mijlocitor, ca să dobândim înfierea⁵⁸⁰. Binecuvântarea primește răspunsul: **Și duhului Tău!** (în vechime cântau: Amin).

Răspunsul poporului către preot este acesta: „darurile bogate să vină și asupra ta, în sufletul și duhul tău”.

După sfârșitul Sfintei Anaforale, urmează cererile complementare:

Pe toți sfinții pomenindu-i, iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm.

Pentru Cinstitele Daruri care s-au adus și s-au sfințit, Domnului să ne rugăm.

---

⁵⁸⁰ Galateni 4, 5

Ca Iubitorul de oameni, Dumnezeu nostru, Cel ce le-a primit pe Dânsule în Sfântul, cel mai presus de ceruri și duhovnicescul Său Jertfelnic, întru miros de bună mireasmă duhovnicească, să ne trimită nouă dumnezeiescul dar și harul Sfântului Duh, să ne rugăm.

Ne rugăm iar și iar pentru că avem nevoie de mila dumnezeiască, de curățenie, ca să ne apropiem de Sfântul Potir, astfel încât Sfânta Împărtășanie să nu fie „spre judecată sau osândă, ci spre trezirea sufletului, iertarea păcatelor și împărtășirea cu Sfântul Duh. Îndemnul preotului:

Pe toți sfinții pomenindu-i Iară și iară cu pace Domnului să ne rugăm, adică după ce am pomenit pe sfinți, ne rugăm iar cu pace Domnului. Și continuă: **Pentru Cinstitele Daruri care s-au adus și s-au sfințit**, adică să ne rugăm pentru Cinstitele Daruri, nu ca să primească Acestea sfințenia, ci ca să poată fi împărțite nouă.

Sfântul Nicolae Cabasila ne îndeamnă: „Să ne rugăm pentru Cinstitele Daruri, ca să devină lucrătoare prin har și nu nelucrătoare, așa cum odinioară Trupul Domnului se arăta atotputernic printre oameni, dar în câteva cetăți n-a putut să facă nimic din cauza necredinței oamenilor⁵⁸¹.

Dumnezeu nu lucrează fără voința și colaborarea noastră. Harul nu este puterea sau toiagul magic care fac prestidigitații uimitoare. Întotdeauna atotputernicia și pronia dumnezeiască au nevoie de consimțământul nostru, nu ca să prefacă Darurile în Trupul și Sângele lui Hristos, ci ca noi să ne curățim și să ne împărtășim cu vrednicie. Harul ne sfințește doar când ne află curați și pregătiți pentru aceasta, altfel ne vatămă.

Iubitorul de oameni Dumnezeu primește Darurile „în Jertfelnicul cel mai presus de ceruri, întru miros de bună mireasmă duhovnicească, ca să ne trimită nouă dumnezeiescul har și darul Sfântului Duh”.

Iubirea de oameni a lui Dumnezeu s-a îngrijit să avem ca hrană zilnică Preacuratele Taine, spre iertarea păcatelor și viața de veci „întru miros de bună mireasmă duhovnicească”,

---

⁵⁸¹ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, op. cit., pag. 117

fără să fie nevoie să urcăm noi la ceruri. Toate rugăciunile noastre și mijlocirile sfinților sunt mireasma bine mirositoare ce coboară iar peste noi, ca dar divin și ca har al Sfântului Duh.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că: „Și doar o dată dacă zici numele lui Hristos din toată inima, adică Doamne Iisuse Hristoase miluiește-mă, îndată te umpli de mireasmă”⁵⁸². Cu atât mai mult când slujești cu vrednicie și te împărtășești cu Trupul și Sângele Lui! Adică prin participarea regulată la Sfânta Liturghie, urâtenia feței dispare, ca și putoarea patimilor, iar inima se umple de mireasma Sfântului Duh. Urmează cererile deja discutate:

Pentru ca să fim izbăviți noi...

Apără, mântuiește...

Ziua toată...

Înger de pace...

Milă și iertare...

Cele bune și de folos...

Cealaltă vreme...

Sfârșit creștinesc...

Preotul încheie cu **Unirea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră, lui Hristos, Dumnezeu să o dăm!**

Poporul răspunde: **Ție, Doamne!**

Credința noastră comună în Dumnezeu, Hristos și Biserică, ne unește în jurul Jertfei și a Potirului comun. Și precum nu poți să separi mâinile de trup, și să spui că nu sunt ale tale, la fel, nu poți separa pe cei ce se împărtășesc din același Potir, deși, se află pretutindeni. Dacă te lovești la deget, ochii iau aminte, mâinile apucă primele obiecte ca să-l îngrijească, vocea cere ajutor și omul întreg se agită pentru mădularul rănit. Când, însă, se rănește fratele nostru, din nefericire, nu facem nici un efort ca să-l ajutăm. Statutul de creștin ne cere

---

⁵⁸² Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Epistola către Efeseni”, Omilia 9, P.G. 366

s-o facem nu doar pentru fratele, prietenul, ruda sau cunoscutul, pe care-l iubim și care ne iubește, ci mai ales pentru cel care ne face răul. Cu acesta ni se cere să ne împărtășim și să ne unim credința, înainte să ne apropiem de Sfintele Uși.

Sfântul Ignatie Teoforul ne îndeamnă: „Să veniți frații mei la credința întru Hristos, cea una, mâncând Trupul lui Hristos, care este medicamentul nemuririi”⁵⁸³.

Sfântul Irineu, ne spune: „După ce Biserica a primit credința una, sfântă și comună, o păzește cu grijă și crede uniform în ea, deoarece are același suflet și aceeași inimă. Conform acestei credințe, Biserica propovăduiește, învață și predă, ca și cum ar avea o singură gură. Chiar dacă există dialecte și limbi diferite, puterea Tradiției este pretutindeni aceeași. Precum soarele, creatura lui Dumnezeu este unul în lume, așa și predica adevărului luminează pretutindeni și pe toți oamenii care vor și doresc să fie prinși în unitatea credinței. Biserica are un Trup, Trupul lui Hristos, un suflet, o inimă și o gură”⁵⁸⁴.

În Biserică, toate sunt comune: Jertfa, speranța, credința, iubirea, cele șapte Taine, Sfântul Potir, lupta duhovnicească și nevoințele. Datorită acestei credințe comune, Biserica refuză să primească la Sfânta Împărtășanie pe cei nebotezați și necredincioși, dar și pe heterodocși și eretici, așa cum susține și sfântul Chiril al Alexandriei: „Sfânta Euharistie nu se dă nici nebotezaților, nici celor de altă credință”⁵⁸⁵.

Să ne rugăm, deci, continuu **pentru pacea întregii lumi și pentru unirea tuturor Bisericilor**, cu nădejdea că va fi ținută credința părinților noștri și tradiția Bisericii noastre. Pentru mântuire, este neapărat necesară unitatea și iubirea primilor creștini care aveau o inimă, un suflet și un trup, o credință comună.

⁵⁸³ Sfântul Ignatie Teoforul, „Epistola către Efeseni”, VEPES 2, 267

⁵⁸⁴ Sfântul Irineu de Lugdunum, „Studiul pseudo-cunoașterii”, VEPES 5, 115

⁵⁸⁵ Grigorie Ieromonahul, „Sfânta Liturghie”, op. cit., pag. 306

20. DUMNEZELASCA ÎMPĂRTĂȘIRE

Monahia Salomeea, cu numele mirean de Nicoleta Kode-laina, a vizitat mănăstirea Tuturor Sfinților din Kalimno, și ne-a relatat următoarea povestire:

166. La această mănăstire slujea părintele Sava, care mai târziu a fost trecut în rândul sfinților, cu denumirea de Sfântul Sava din Kalimno. Doamna Nicoleta de atunci, a intrat în biserică în timpul Sfintei Liturghii. A mers în partea stângă, la ușa diaconească a Sfântului Altar, care era deschisă și l-a văzut pe părintele Sava, săvârșind Sfânta Proskomidie. A auzit și cuvintele lui: „Și unul dintre ostași, cu sulița coasta Lui a împuns, și îndată a ieșit sânge și apă...”, și în același timp a pus în Sfântul Potir conținutul a două sticlule, una cu vin și alta cu apă. Și, o, minune!, „a văzut” cu ochii sufletului ei, că Sfântul Potir s-a umplut cu sânge adevărat. Pe loc, Sfântul Altar, s-a umplut de cete nenumărate de îngeri, iar sfântul Sava a început să se înalțe de la podea, de parcă-l țineau îngerii. Peste puțin timp, vedenia dumnezeiască a pierit, dar doamna Nicoleta n-a spus nici un cuvânt.

După încheierea Sfintei Liturghii, a cerut să se mărturisească sfântului. Acela a primit-o și doamna a povestit ceea ce i-au văzut ochii. Sfântul Sava, smerit dar convingător i-a zis: „O, fiică, pentru Dumnezeu, să nu spui nimănui”! Și a tăcut.

După adormirea lui, a mărturisit tot și s-a consemnat în cartea „Despre viața Sfântului Sava”⁵⁸⁶.

Celelalte detalii le-am primit personal de la surorile viețuitoare, când am vizitat mănăstirea. Aceeași minune mi-a spus-o și stareța mănăstirii Sfânta Treime din Eghina, maica Hristodula. Și părintele Gheorghe Cassaras, care a slujit de multe ori la Eghina cu sfântul Sava, a văzut aceeași minune

---

⁵⁸⁶Sfânta Mănăstire a tuturor sfinților din Kalimno, “Sfântul Sava din Kalimno”, 1994, pag. 51

din timpul Sfintei Liturghii. Când i-a descoperit părintelui ceea ce văzuse, sfântul Sava i-a răspuns: „Fiule, pentru Dumnezeu, aceste lucruri nu se spun”!

Altă dată, tot după Sfânta Liturghie, pe când urcau să se odihnească, părintele Gheorghe a sesizat că sfântul Sava mesteca continuu. Atunci l-a întrebat: „Părinte Sava, ce mesteci”? Acela fără să spună nimic, a coborât și a mers și s-a spălat la chiuveta Proscomidiarului⁵⁸⁷.

La sfârșitul Ecteniei, preotul rostește cu voce joasă rugăciunea următoare, considerată pregătitoare pentru Sfânta Euharistie:

Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră și cerem și ne rugăm și cu umilință cădem înaintea Ta: învrednicește-ne să ne împărtășim cu cuget curat, cu cereștile și înfricoșătoarele Tale Taine ale acestei Sfinte și duhovnicești Mese..., spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea Sfântului Duh, spre moștenirea Împărăției Cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă.

Pentru ca Sfânta Euharistie să aibă roadele pentru care preotul se roagă în continuare, prima și unica condiție este să ne împărtășim cu conștiința curată, adică cu iubire față de Dumnezeu și aproapele. Credința și iubirea sunt caracteristicile conștiinței curate.

Ultimele cereri, împreună cu rugăciunea, pot fi considerate o recapitulare a Ecteniei, dar, totuși, oricâte am cere în rugăciunile noastre, nu le putem cuprinde pe toate.

Jertfa și Sfânta Masă sunt înfricoșătoare, de aceea cerem fără răgaz cele care ne fac vrednici de Sfânta Împărtășanie.

În Biserica veche a martirilor, toți cei care se aflau la Sfânta Liturghie, se împărtășeau cu Sfintele Taine, pentru că, de fapt, acesta este și scopul săvârșirii dumnezeieștii Liturghii. Lipsa credincioșilor de la împărtășirea din Sfântul Potir înseamnă dispreț față de Taină. Din nefericire, însă, astăzi mulți dintre cei care asistă dar nu se împărtășesc, au impedimente

⁵⁸⁷ Din consemnările personale

serioase. Sau pregătirea necesară li se pare prea obositoare, sau ignoră cu bună-știință problemele credinței.

La sfârșitul rugăciunii, preotul rostește Ecfonisul, care nu mai este doxologic ca la celelalte ectenii, ci constituie o ultimă cerere, ca Dumnezeu să ne învrednicească să-l numim Tată și Să-i adresăm Rugăciunea Domnească, pe care ne-a învățat-o chiar Domnul Iisus Hristos: **Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, să cutezăm a Te chema pe Tine, Dumnezeul Cel ceresc, Tată și a zice.**

Cuvintele: **cu îndrăznire și fără de osândă**, din context, arată că îndrăzneala și curajul față de Dumnezeu nu pot depăși granițele evlaviei și ale respectului filial.

Poporul rostește: **Tatăl nostru**, clar și puternic.

Rugăciunea Domnească, deși este scurtă, este superioară tuturor rugăciunilor pentru că a fost rostită și predată ca model de rugăciune de Însuși Domnul Iisus Hristos, pentru credincioșii tuturor veacurilor. Ea constituie introducerea Sfintei Euharistii și se împarte astfel:

Prolog:

Tatăl nostru Care ești în ceruri

Cereri:

Sfințească-se numele Tău

Vie Împărăția Ta

Facă-se voia Ta

Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi

Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri

Și nu ne duce pe noi în ispită

Și ne izbăvește de cel viclean

Epilog:

Că a Ta este Împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Prologul, ne descoperă că Dumnezeu este Tatăl tuturor oamenilor și locuiește în ceruri.

Sfânta Scriptură ne informează că prin Botez am primit harisma înfierii și am devenit fiii lui Dumnezeu. Noțiunea de Tată o presupune și pe cea de Fiu, pentru că nimeni nu poate fi numit așa dacă n-are roade. Dobândirea fiilor se realizează prin naștere sau înfiere.

Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu este Fiu prin naștere, după fire „născut mai înainte de toți vecii”.

Noi, creștinii, însă, suntem fiii lui Dumnezeu după har, prin înfiere, Tatăl ne-a înfiat prin Iisus în Sfântul Botez, re-născându-ne duhovnicește.

Rugăciunea Domnească ne descoperă Treimea Persoanelor divine, numirea lui Dumnezeu drept Tată, se realizează prin descoperirea Sfântului Duh, Care locuiește în noi de la Sfântul Botez. Aceasta ne spune sfântul Apostol Pavel: „Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului Său în inimile noastre care strigă: Avva, Părinte”⁵⁸⁸!

Și sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că „Atunci când Îl numești pe Dumnezeu Tată, amintește-ți că te-ai învrednicit să-L numești Tată, pentru că te-a îmboldit Sfântul Duh”⁵⁸⁹.

La fel se întâmplă și când chemăm numele lui Iisus Hristos: „Nimeni nu poate să-L numească pe Iisus Domn, decât în Duhul Sfânt”⁵⁹⁰.

În numele Sfântului Duh vei spune „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”, deoarece Acesta te-a luminat și te-a îndemnat să spui.

Prin cuvintele **Tatăl nostru**, creștinul crede că mai există și alți copii, frații lui și că împreună cu aceștia formează o familie, al cărei Părinte este Dumnezeu. Faptul că Acesta permite oamenilor să-L numească Tată, arată marea Lui iubire față de ei, cărora le-a iertat păcatele și i-a înfiat, dar și obligațiile și îndatoririle pe care și le asumă în această calitate.

Sfântul Grigorie de Nyssa spune: „Ce suflet trebuie să aibă acest creștin care va pronunța cuvintele Tatăl nostru?”

⁵⁸⁸ Galateni 4, 6

⁵⁸⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Omilie la Rusalii”, EPE 36, 311

⁵⁹⁰ I Corinteni 12, 3

Câtă îndrăzneală, iubire, conștiință trebuie să aibă ca să priceapă însușirile lui Dumnezeu? Pentru că Acesta este însăși iubirea și slava negrăită, însăși bunătatea și însăși puterea neasemuită! Este sfințenia și bucuria, iubirea de oameni, pacea veșnică și atâtea însușiri fără sfârșit⁵⁹¹. Și sfântul continuă cu îndatoririle care izvorăsc din rugăciunea „Tatăl nostru”: „Lumina trebuie să se afle lângă Lumină, dreptul lângă Dumnezeu Cel drept, binele lângă Dumnezeu Cel atotbun, veșnicia sufletului lângă Dumnezeu Cel veșnic, iar Fiul lângă Tatăl ceresc”. Dimpotrivă, fiii stăpâniți de patimi sunt numiți în Sfânta Scriptură, fiii mâniei, iar cei care se îndepărtează de viața Bisericii se numesc fiii pierzării. Cel care prin faptele lui se arată mincinos, nedrept și viclean are în suflet pe tatăl minciunii, pe diavolul viclean și rău. Prin urmare, rugăciunea omului viclean înseamnă chemarea diavolului, pe când strigătul celui care se rupe de păcat și trăiește în bunătate, devine chemarea Tatălui din ceruri. De aceea, când Domnul ne învață să-L numim pe Dumnezeu Tată, cred că nu face nimic altceva decât să legiuiască cea mai înaltă viață virtuoasă⁵⁹².

167. Un suflet curat rostea rugăciunea „Tatăl nostru” în toată vremea, în timp ce făcea o mie de lucruri, de multe ori, noaptea întreagă, vara pe terasă, iar iarna în dormitor.

Odată, a rămas cu mâinile înălțate toată noaptea, iar dimineață a descoperit cu uimire că acestea se aflau în aceeași poziție, fără să simtă trecerea timpului. Nu cunoștea altă rugăciune pentru că nu știa carte, dar nici nu putea să descrie prefacerile dumnezeiești pe care le primea de la Dumnezeu prin rugăciunea „Tatăl nostru”. Simțea desfătare și bucurie iar în inima ei încăpea lumea întreagă. Să dobândim rugăciunea ei⁵⁹³!

Expresia „în ceruri”, nu arată distanța dintre noi și Dumnezeu, ci subliniază transcendența Lui, care este deasupra tuturor lucrurilor materiale și a universului întreg. Aceste cuvinte vin în contradicție totală cu credința păgână antică,

⁵⁹¹ Sfântul Grigorie de Nyssa, „Comentariu la Tatăl nostru”, Omilia a 2-a P.G. 44, 1140 C și 1148 A

⁵⁹² Sfântul Grigorie de Nyssa, „Comentariu la Tatăl nostru”, Omilia a 2-a P.G. 44, 1140 C și 1148 A

⁵⁹³ Din consemnările personale

care învăța că zeii locuiesc pe vârfurile munților înalți, precum era Muntele Olimp. Învățătura creștină ne spune că Dumnezeu este peste tot, nu are limite în spațiu, iar expresia de mai sus, scoate în evidență nemărginirea și atotprezența Acestuia, pentru care nu există „gol”. Este pretutindeni „Și pe toate le plinește”.

Sfântul Ambrozie ne spune că „cerul este acolo unde au încetat păcatele, unde încălcările de poruncă se pedepsesc. Cerul este acolo unde nu există nici o rană a morții”⁵⁹⁴.

Sfințească-se numele Tău

Formula constituie prima cerere în mod cert duhovnicească, ca și următoarele două. Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că verbul „a se sfinți”, se traduce cu „a se slăvi”.

Domnul are slava Lui întreagă și neschimbată în veci, iar noi suntem datori să-L preamărim prin faptele noastre. De aceea ni se poruncește: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune, și să slăvescă pe Tatăl vostru Cel din ceruri”⁵⁹⁵.

Și Serafimii Îl slăvesc veșnic, cântându-I: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot”⁵⁹⁶!

Deci, „sfințească-se”, înseamnă „preamărească-se”, adică: învrednicește-ne, Doamne, să Te căutăm și să Te preamărim noi, oamenii. Așadar, numele lui Dumnezeu se sfințește când înlăturăm păcatul de tot felul prin faptele pocăinței.

Vie Împărăția Ta

Aceasta, este cererea unui fiu recunoscător. Prin ea, rugăm pe Dumnezeu ca inima noastră să nu se lipească de desfătările materiale și deșarte ale acestei vieți, și să se întoarcă total spre bunătățile viitoare ale Împărăției Lui. Verbul „a veni”, nu este la imperativ, ci la conjunctiv, deci înseamnă: „să vină Împărăția Ta, Doamne”, în sufletul nostru, și milele Tale, în inima, viața, familia și în lumea noastră. Fie să vină Împărăția păcii, a iubirii care iartă pe dușmani, îi binecuvân-

⁵⁹⁴ Sfântul Ambrozie al Mediolanului, Revista „Viața”, nr. 10 , 1969, pag. 259

⁵⁹⁵ Matei 5, 16

⁵⁹⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Evanghelia Sfântului Matei”, Omilia 19, EPE 9, pag. 671-673

tează pe cei ce prigonesc, le face bine celor ce urăsc și se roagă pentru dușmani. Împărăția Ta să vină ca să ne elibereze de frica morții, să ne izbăvească de legătura patimilor și a răutății, de tirania diavolului și a duhurilor viclene și de robia păcatului.

Sfântul Ioan Gură de Aur se întreabă: „Ce este dar? Nu este Dumnezeu Împărat și urmează să vină Împărăția Lui? Da, este Împăratul tuturor; dar la fel cum o cetate înconjurată de dușmani, cere să vină armata împăratului ca s-o elibereze, așa și noi, care suntem înconjurați de puterile vrăjmașului, de păcatele, de gândurile noastre viclene, de dușmăniile noastre și de atâtea altele, cerem să vină Împărăția lui Dumnezeu să ne elibereze”⁵⁹⁷.

Aceasta să vină la noi care suntem „turma cea mică”: „Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția”⁵⁹⁸.

Dumnezeu Se va apleca asupra inimii turmei mici, pentru că puțini sunt cei care-L iubesc, Îl doresc, Îl vor, și aleg cărarea anevoioasă a vieții adevărate. Cei mulți preferă calea cea largă, care coboară și-i duce pe toți la pieire.

Împărăția lui Dumnezeu, coborâtă în sufletele oamenilor, impune acestora o viețuire de cetățeni ai cerului, așa cum se mărturisește și în rânduiala Botezului. Sfinții Părinți mai au o altă versiune despre această cerere și ne spun că ea are în vedere a doua Venire a Domnului, însoțită de slavă multă. Adică, să vină Împărăția veșnică a lui Dumnezeu, viața viitoare fericită, care constituie marea dorință și rugămintă a credincioșilor care doresc să fie izbăviți de răutate, viclenie, păcat, de diavol și de frica morții. O altă existență, veșnică și cerească.

168. La zece mile depărtare de cetatea Egeelor, se afla o colonie alcătuită din posesiunile negustorilor vremii. Exista și o biserică închinată sfântului Ioan Botezătorul, unde slujea un ieromonah. Mulți dintre locuitorii coloniei, îl vizitau pe episcopul locului și îi cereau să îl îndepărteze pe preotul paroh, care în duminici începea slujba când la 7, când la 10, când la 12, fără nici o rânduială. Episcopul l-a chemat pe preot, și i-a cerut socoteală despre această neorânduială, iar bătrânul preot i-a răspuns:

⁵⁹⁷ Mavromati G. “Tatăl nostru”, op. cit., pag. 103

⁵⁹⁸ Luca 12, 32

- *Într-adevăr, așa se întâmplă Preasfințite, pentru că după ce se încheie slujba Utreniei de duminică nu rostesc „Binecuvântată este Împărăția...”, și nu încep Sfânta Liturghie, dacă nu văd pe Sfântul Duh umbrind Sfântul Altar.*

Episcopul s-a minunat de virtutea acestui preot bătrân și le-a adus la cunoștință locuitorilor că preotul lor era un suflet sfânt, un vas ales al Celui Preaînalt⁵⁹⁹.

Facă-se voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ

Voia lui Dumnezeu este mântuirea omului, căci El „vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”⁶⁰⁰. După Sfântul Grigorie al Nyssei, mai întâi trebuie să fie vindecată mintea bolnavă, care este întunecată de păcat, să se întărească voința și să se curățe „chipul”⁶⁰¹. Deci, voia lui Dumnezeu vizează sănătatea sufletului, care este mântuirea noastră.

Sfântul Nil Ascetul, ne spune că voia lui Dumnezeu, înseamnă folosul sufletului: „Nu te ruga să se facă voile tale, pentru că, oricum, ele nu coincid cu voia lui Dumnezeu. Deci, așa cum ai fost învățat, spune în rugăciune: „Facă-se voia Ta”. Eu personal, de multe ori, am cerut prin rugăciune lui Dumnezeu, să mi se întâmple ceva ce am crezut că este bine și am insistat fără minte să-i cer, forțând voia lui Dumnezeu. Nu L-am lăsat pe Acela să rânduiască cele ce credea că-mi sunt de folos. Iar când am primit ceea ce am cerut, m-am necăjit foarte tare, pentru că mi-au apărut mari ispite”⁶⁰².

Sfântul Ambrozie al Mediolanului ne spune și el că voia lui Dumnezeu este să stăpânească pacea pe pământ: „Prin Sângele lui Hristos, toate s-au împăcat în cer și pe pământ. Facă-se voia Ta, înseamnă să vină pacea pe pământ precum există în cer”⁶⁰³.

Și sfântul Macarie Egipteanul ne întărește: „Atunci se face voia lui Dumnezeu pe pământ ca și în cer, când nu ne trufim unul față de altul, nu avem invidie, ci arătăm simplitate,

⁵⁹⁹ Moshos Ioan „Limonariul”, Sfântul Munte, 1993, pag. 32-33

⁶⁰⁰ I Timotei 2, 4

⁶⁰¹ Sfântul Grigorie de Nyssa, „Comentariu la Tatal nostru”, Omilia 4, P.G. 44, 1161 D

⁶⁰² Sfântul Nil Ascetul, „Filocalia sfinților pustiei”, Cuvânt ascetic, vol.1, pag. 222 (traducere A. G. Galitis, Editura Grădina Maicii Domnului)

⁶⁰³ Mavromati G., „Tatal nostru” op. cit., pag. 115

suntem uniți între noi prin iubire, pace și bucurie, considerând propășirea aproapelui ca pe a noastră, lipsa lui ca pagubă a noastră și nevoia lui ca nevoie a noastră”⁶⁰⁴.

Și sfântul Ciprian confirmă că „deoarece suntem împiedicați de diavol să împlinim voia lui Dumnezeu, cerem să se facă voia Lui, „precum în cer, așa și pe pământ”; nu să facă Dumnezeu ceea ce voim, ci noi să facem ceea ce dorește El, pentru că ce om înțelept și priceput, se opune vreodată voii lui Dumnezeu? Noi oamenii suntem împiedicați de diavol să ne supunem lui Dumnezeu cu sufletul și faptele noastre, de aceea Îl rugăm și-I cerem să se facă voia Lui. Avem nevoie de voința, cooperarea și ocrotirea Lui. Nimeni cu propriile puteri nu poate să facă voia lui Dumnezeu, dar cu harul și milostivirea Lui, o îplinește cu siguranță”⁶⁰⁵.

Voia lui Dumnezeu, de asemenea, este aceea pe care Hristos a săvârșit-o și a propovăduit-o: statornicie în credință, smerenie în cuvinte, dreptate în fapte, exigență în împlinirea poruncilor Tatălui, milă față de nevoile aproapelui și nevoințe în deprinderi. Domnul a trăit și a activat „blând și smerit cu inima” și noi trebuie să-I urmăm. Ne-a învățat să nu judecăm pe nimeni, să nu facem strâmbătăte, iar când suntem nedreptățiți, să răbdăm și să nu zicem: „Să te bată Dumnezeu”. Să fim îngăduitori și să viețuim pașnic cu toți creștinii, ca mădulare ale aceluiasi Trup. Omul are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu ca să-și întărească voința și să îplinească voia lui Dumnezeu.

Sfântul Ioan Gură de Aur, referitor la aceasta spune: „Dă-ne Doamne ca să copiem viața cerească, să vrem și noi ceea ce vrei Tu. Deci, ajută firea noastră neputincioasă, care vrea să îplinească cele ale Tale, dar este împiedicată de slăbiciunea trupului. Întinde mâna Ta, celor care vor să alerge, dar se poticnesc. Sufletul are aripi, dar îl îngreunează trupul; dorește să se înalțe ușor către cer, dar este tras către patimile pământești ale trupului. Când, însă, există ajutorul Tău, Dumnezeule, cele foarte slabe vor deveni puternice. Să se facă, așadar, voia Ta, pe pământ, ca și în cer”⁶⁰⁶.

⁶⁰⁴ Sfântul Macarie Egipteanul, “Cuvinte la 150 de capitole despre rugăciune, în Filocalia”, vol. 3, pag. 258

⁶⁰⁵ Mavromati G. op. cit., pag. 117

⁶⁰⁶ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Despre petrecerea în Dumnezeu”, EPE 26, pag. 137

Sfatul părinților pustiului este: „Să ne abandonăm voii lui Dumnezeu, lepădând-o pe a noastră. Împlinirea voii lui Dumnezeu este identificată de sfântul Ioan Sinaitul cu ascultarea omului față de ea”⁶⁰⁷. Sfântul Ioan Gură de Aur, la sfârșit roagă pe Dumnezeu „Să nu facem obligați voia Lui, ci s-o împlinim liber, așa cum voiește El. Voia Lui, se va întinde peste toate părțile pământului, va nimici orice viclenie, va semăna adevărul, și va smulge toată răutatea, ca să reapară virtutea și să nu fie diferență între cer și pământ”⁶⁰⁸.

Aceasta se exprimă în primul rând prin legea morală naturală, care stăpânește conștiința omului. Dacă fiecare dintre noi ar auzi glasul ei, nu ar mai fi nevoie de legea scrisă. Ce s-a întâmplat însă? Neamul omenesc prin protopărinți a căzut și a păcătuit și astfel s-a întunecat mintea, chipul s-a alterat, iar voința a slăbit. În urma acestei pervertiri, glasul conștiinței a încetat să se audă clar în noi, căci îl sufocă patimile „care-l duc de nas”, și-l afundă în iad. Pentru aceasta Dumnezeu și-a arătat voia Lui cerească și sfântă în legea scrisă.

La început, legea a fost Decalogul, pe care Moise l-a primit pe înălțimile Muntelui Sinai, iar după aceasta a urmat legea superioară a Evangheliei. Deci, Decalogul și Evanghelia sunt mijloacele prin care se exprimă voința lui Dumnezeu. Așadar, să luăm seama la conștiință și să cercetăm Sfânta Scriptură, mai ales Sfânta Evanghelie din Noul Testament. Să nu fie creștin care să nu citească Sfânta Scriptură, cu știința pe care o are. Din nefericire, dorința noastră ascunsă este ca Dumnezeu să fie de acord cu noi și să consimtă voinței noastre, slăbiciunilor noastre personale.

169. Un preot simplu dintr-o eparhie, în anii trecuți, avea obiceiul să pomenească mii de nume. De fiecare dată când slujea, și o făcea regulat, pomenea toate pomelnicele pe care le primise în cei 25-35 de ani de preoție. Pentru că citise foarte multă istorie bisericească, pomenea nume de împărați, împărătese, conducători, patriarhi, arhieriei, pe toți care au fost ortodocși. Pomenirea

⁶⁰⁷ Sfântul Ioan Sinaitul, Scărarul, Cuvântarea a 4-a, “Despre ascultare”, Oropos, Atica, 1986³, pag. 5

⁶⁰⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Evanhelia Sfântului Matei, Omilia 19”, EPE 9, 675

atâtor nume ale celor adormiți, dura câte trei ore, de aceea a mers la biserică cu trei-patru ore înainte de Utrenie în duminici, sărbători sau zile obișnuite, timp de 25 de ani. Avea, însă, o patimă: bea cam mult. Într-o seară, la o petrecere, a băut până în zori, uitând că a doua zi avea slujbă. La 5 dimineața și-a amintit, și beat cum era, s-a dus să slujească. La Proskomidiar n-a mai zăbovit pentru că de amețală, nu mai vedea literele. S-a săvârșit Prefacerea Sfintelor Daruri, și a reușit, cum necum, să se împărtășească. Când, însă, a venit vremea să-i împărtășească pe credincioși, din cauza amețelii și a nesomnului, a căzut cu Sfântul Potir. Ce s-a întâmplat cu Sfânta Împărtășanie, împrăștiată pe jos, nu știm. Cu siguranță, a recuperat-o într-un fel, ca să o consume și au fost arse covoarele, veșmintele etc. Părintele, când și-a revenit, zdrobit, s-a ghemuit într-un colț și a plâns cu amar. A aflat episcopul și de virtutea lui cea mare, și de marea patimă a vinului. Acesta l-a chemat, i-a spus să-și pună epitrahilul în cui, și să aștepte trei zile hotărârea lui. După ce s-a gândit mult, episcopul a hotărât să-l caterisească, urmând ca a doua zi să-i aducă la cunoștință decizia lui. În timpul nopții, însă, episcopul a avut un vis: stătea pe scaunul arhieresc, în rasă, cu epitrahil și omofor (semnele arhieriei). Au început să vină la el patriarhi, episcopi, preoți, călugări, împărătese, principii, domnițe, conducători, demnitari, o mulțime de oameni de toată speța, bărbați, femei, tineri, bătrâni și copii care întindeau mâinile și îl trăgeau de epitrahil, implorându-l, plângând ca să nu-l caterisească pe preot...! „Lasă-l pe părintele nostru, cine ne va mai ajuta în afară de el”? Toți aveau mâinile ridicate și se rugau plângând pentru părintele lor. Episcopul s-a trezit înfricoșat și nădușit. Dar cum putea să-i ajute pe toți aceștia? L-a chemat și l-a cercetat pe preot și a aflat uimit de pomenirile lui de mai multe ore de la Proskomidiar. Atunci i-a spus: „Dacă făgăduiești că nu mai bei, nu semnez caterisirea, și te iert din toată inima. Să continui cât vei trăi să săvârșești astfel Sfânta Proskomidie. Voiam astăzi să te carterisesc, dar nu m-au lăsat sufletele pe care le pomeniești⁶⁰⁹.

Povestirea acesta ne arată că hotărârea episcopului a fost voia lui Dumnezeu, ca acest preot să rămână slujitor și

⁶⁰⁹ Sfânta Mitropolie de Mitilena, Revista "Păstorul", vol. 2, 1996, pag. 113

prin milostenia lui duhovnicească să ușureze și să mântuiască sufletele, să le îndrume spre gustarea Împărăției lui Dumnezeu.

Pâinea noastră cea de toate zilele, dă-ne-o nouă astăzi!

Pâinea aceasta se referă la cea pe care o mâncăm, la hrana variată pentru nevoile trupului, sau la pâinea duhovnicească, cea mai presus de fire?

La aceste întrebări ne răspund purtătorii de Dumnezeu, Părinții Bisericii noastre. Aceste cuvinte, înseamnă, încredințarea grijilor de mâncare, pâine și apă, doar pentru o zi, lui Dumnezeu Tatăl.

Sfântul Grigorie de Nyssa, explică: „Cerem în Rugăciunea Domnească pâinea pentru astăzi, nu pentru mai multe zile, ca să ne ferim de îmbuibare și să cultivăm cumpătarea”⁶¹⁰, și „având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați”⁶¹¹. „Pâinea pe care o cerem nu este pâinea mea, ci pâinea noastră, nu este doar pentru mine, ci pentru toți oamenii, frații mei. Astfel, cel care are, trebuie să devină slujitor și hrănitor al celor care nu au. Belșugul de pâine va fi binecuvântarea lui Dumnezeu și mijloc de milostenie, pe când lipsa, foarte probabil, poate să fie urmarea păcatului, a purtării noastre indifferente.

Deci, creștinul trebuie să ceară cu smerenie pâinea zilnică și să o aștepte cu încredere ținând poruncile, cultivând virtuțile credinței, nădejzii și iubirii, participând activ la Sfânta Jertfă și la Sfintele Taine.

Expresia „Pâinea noastră cea spre ființă”, a primit din partea Sfinților Părinți, mai multe explicații: Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că „pâinea pe care o cerem este Însuși Hristos, Care S-a coborât din cer”⁶¹². Când suntem următori Evangheliei, vom primi drept Pâine spre ființă și dătătoare de viață, spre hrănirea sufletelor noastre și spre păstrarea bunuri-

⁶¹⁰ Sfântul Grigorie de Nyssa, „Comentariu la Tatăl nostru”, Omilia 4, P.G. 44, 1167 D

⁶¹¹ I Timotei 6, 8

⁶¹² Ioan 6, 51

lor duhovnicești dăruite, pe Fiul și Cuvântul Care a propovăduit: „Eu sunt Pâinea care s-a coborât din cer și dă viață lumii”⁶¹³.

Pâinea Hristos devine totul pentru noi, prin intermediul înțelepciunii și virtuții, conform cu disponibilitatea fiecărui credincios și „se întrupează” în moduri diferite în noi, precum știe și voiește Dumnezeu”⁶¹⁴.

Sfântul Chiril al Ierusalimului definește „Pâinea spre ființă”, drept pâinea Sfintei Împărtășanii, Trupul lui Hristos superior oricărei materii, care nu merge în pânțece, nici nu „se aruncă afară”⁶¹⁵, ci se împarte existenței noastre, pentru folosul sufletului și al trupului⁶¹⁶.

Deci, Pâinea ne transformă firea, o preface și o creează din nou, iar noi devenim hristofori, teofori și pnevmatofori. Este cea care întreține și sfințește ființa sufletului, dar și pe omul întreg. Nu este vorba de pâinea materială care pătrunde în trup și-l întărește, ci de cea cerească, de Trupul lui Hristos. Deoarece Pâinea acesta este zilnică și indispensabilă pentru întreținerea ființei sufletului și întărirea trupului, de ce aștepți, se întreabă sfântul Ambrozie, să treacă săptămâni, luni și ani ca să o primești? Ai cumva piedici? Drumul Bisericii pentru pocăință și îndreptare este cunoscut și scurt, depinde doar de tine ca să trăiești o viață după Evanghelie și plăcută lui Dumnezeu, încât să fii vrednic să te împărtășești regulat, mai ales în Postul Mare, dar și în fiecare zi. Este suficient să fii pregătit. Când primești Pâinea cerească este pentru tine „o zi”. Dacă Hristos este astăzi în tine, ziua aceasta devine ziua Învierii Lui⁶¹⁷. Sfântul Didim al Alexandriei și alți Sfinți Părinți ne spun că pâinea pe care o cerem în rugăciunea „Tatăl nostru”, este cuvântul lui Dumnezeu care hrănește, întărește și întreține sufletele. „Să consideri pâine poruncile evanghelice, și

---

⁶¹³ Ioan 6, 33

⁶¹⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, “Scurtă explicație la rugăciunea Tatăl nostru”, Filocalia, op. cit., vol. 2, pag. 263

⁶¹⁵ Matei 15, 17

⁶¹⁶ Sfântul Chiril al Ierusalimului, Cateheza mistagogică 5, VEPES 39, 260

⁶¹⁷ Mavromati G. “Tatăl nostru”, op. cit., pag. 128

vin cunoașterea după har a lui Dumnezeu și a adevărului Lui, care vine din citirea și studiul Sfintei Scripturi”⁶¹⁸.

Profetul Amos prevestește că va veni cândva un timp când va fi o foamete duhovnicească după cuvântul lui Dumnezeu și vom dori, dar nu vom putea să-l ascultăm. Asemănă, adică, „Pâinea cu cuvântul Lui Dumnezeu”⁶¹⁹.

Același lucru pare să spună și sfântul evanghelist Marcu în minunea înmulțirii celor cinci pâini⁶²⁰.

Pâinile simbolizează cuvântul Domnului, deci cuvântul Lui hrănește și satură sufletele, dar și înmulțește bucuriile cerești din inimi. Pâinea cerută zilnic de la Tatăl înseamnă răspândirea credinței, a cuvântului evanghelic dumnezeiesc și înmulțirea darurilor divine. Ca și cuvânt al lui Dumnezeu, ea nu este altceva decât Persoana Însăși jertfită a Domnului „pentru mântuirea noastră”, darul mai presus de fire al vremurilor eshatologice, adică Pâinea dumnezeiască de la Cina celei de-a doua veniri a lui Hristos. Astfel, ne rugăm să primim prin rugăciune, astăzi și în fiecare zi, Pâinea Cinei eshatologice, ca pregustare și hrană a sufletului credincios.

„Un om a făcut cină mare și a chemat pe mulți...”⁶²¹, spune Domnul în parabolă. La aceasta, printre cei mulți suntem chemați și noi, toți creștinii ortodocși. Cel care va răspunde pozitiv la această invitație se va bucura, pentru că „Fericit este cel care va prânzi în Împărăția lui Dumnezeu”⁶²².

Minunate sunt aici și pâinea și praznicul eshatologic al Împărăției Cerurilor. Suntem chemați să participăm la petrecerea împărătească și eshatologică din ziua de azi, de acum. Cina este un dar făcut de Hristos, darul mântuirii și dorim să ne bucurăm de el astăzi. Nu este o speranță a veacului viitor, ci o rugămintă imediată pentru participarea noastră la ea în această zi: „Dă-ne-o nouă astăzi”. Astfel, trăim următorul fenomen duhovnicesc neobișnuit: pe de o parte imboldul puternic

---

⁶¹⁸ Sfântul Didim al Alexandriei, “Comentariu la pilde”, cap. 9, VEPES 47, 171

⁶¹⁹ Amos 8, 11

⁶²⁰ Marcu 6, 41

⁶²¹ Luca 14, 15-16

⁶²² Luca 14, 15

al sufletului de a participa la Cina eshatologică, iar pe de altă parte deschiderea inimii către Pâinea cerească, ca să se realizeze în noi Cina cea Mare.

O altă versiune propune formula „Pâinea noastră”, ca rugăciune a inimii. Aceasta înseamnă că mintea iluminată, curată, intră în inimă prin rugăciunea minții, gustă în afara simțurilor și se hrănește mai presus de fire din Pâinea spirituală, Iisus Hristos.

Mintea gustă, dar și privește fără amăgire, prin liniștea inimii înduhovnicite, la atributele necreate ale Cuvântului cu Care se unește și rămâne în Cămara Lui de nuntă. Acolo este bucuria raiului, frumusețea neînșelătoare, lumina neînserată și neapropiată, lumina Soarelui întreit, atotputernicia negrăită, bucuria Heruvimilor, ființa și Slava Lui Dumnezeu mai presus de fire, neschimbată, nedespartită, necompusă și începătoare de Viață.

Cuvântul evanghelistului ne îndeamnă: „Cereți și vi se va da”⁶²³ Pâinea cerească, „Apropiați-vă de Dumnezeu și se va apropia și El de voi”⁶²⁴. Pentru aceasta, însă, pocăiți-vă, postiți cu sufletul și cu trupul, ascultați de voia divină, plângeți pentru fiecare păcat, fiți cumpătați, răbdători în ispite și „Rugați-vă neîncetat”⁶²⁵ toți, „Siliți-vă să intrați pe poarta cea strâmtă”⁶²⁶, și în fiecare zi și în fiecare moment săturați-vă duhovnicește, până când auziți: „Bine, slugă bună și credincioasă, peste puțin ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului Tău”⁶²⁷, ca să deveniți „fiii luminii”⁶²⁸ și „fiii zilei”⁶²⁹. Astfel, „suferind” în fiecare zi cele dumnezeiești, nu încetați să strigați ca și orbii de pe drum: „Iisuse Fiul lui David, mântuiește-ne”⁶³⁰!

Gustând însă din Pâinea cerească, nu vă amăgiți pe voi înșivă, aiurind și crezând că sunteți ceva, în timp ce nu sunteți

---

⁶²³ Matei 7, 7

⁶²⁴ Iacov, 4, 8

⁶²⁵ I Tesaloniceni 5, 17

⁶²⁶ Luca 13, 24

⁶²⁷ Matei 25, 21

⁶²⁸ Ioan 12, 36

⁶²⁹ I Tesaloniceni 5, 5

⁶³⁰ Luca 18, 38

nimic, dintre care eu primul! Așadar, **Tatăl nostru** nu este o rugăciune simplă, ci cuprinde cereri înfricoșătoare și oferă daruri bogate, puteri duhovnicești nelimitate și sensuri adânci. Dumnezeu să ne ajute să trăim toate acestea în viața noastră!

170. *Un creștin din eparhie, cu puțină știință de carte, nu cunoștea alte rugăciuni și rostea continuu „Tatăl nostru”. Avea astfel multă bucurie, pace și liniște în suflet și găsea dezlegare la numeroasele probleme ale vieții. În timp ce mulți rosteau rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă”, acesta repeta continuu Rugăciunea Domnească. Trăind în atmosfera acestei rugăciuni, el răspândea iubire, bunătate, milostenie și iertare față de toți. Într-un an însă, de ziua sfinților Arhangheli, mânat de un imbold lăuntric, după ce a spus rugăciunea „Tatăl nostru”, s-a rugat în continuare așa: „Hristoase al meu, precum ne-ai iertat pe noi, nu-i ierți și pe diavoli, care săracii, cândva au fost îngeri buni și sărbătoreau și ei, astăzi, împreună cu ceilalți?*

Se pare însă, că rugăciunea aceasta i-a iritat pe diavoli și, pe când începea să spună din nou rugăciunea „Tatăl nostru”, toate pisicile din vecini s-au adunat și au început să miaune înfiorător, să se arunce sălbatic asupra ferestrei lui care era la parter și să sperie toată lumea. El s-a tulburat dar și-a revenit repede, a luat o găleată cu apă, a aruncat-o pe ele și au dispărut imediat. După aceea a venit la mine și m-a întrebat de ce i s-au întâmplat acestea. I-am răspuns că demonii s-au pornit asupra lui, întărâtând aceste animale. Era o dovadă în plus că demonii nu se căiesc, nu vor acest lucru, dar și un semn de la Dumnezeu pentru el, să nu se mai roage pentru demoni, ci să se mulțumească și să se limiteze doar la rugăciunile pe care le știa: „Tatăl nostru” și „Doamne miluiește”⁶³¹.

Sfătuindu-l pe el, mi-am amintit de o întâmplare asemănătoare cu părintele Paisie:

171. *Călugării se roagă mereu pentru cei vii și pentru cei morți, dar uneori și pentru demoni, care, din nefericire, deși au trecut mii de ani, merg din rău în mai rău.*

Cândva un călugăr, după o suferință mare, se ruga cu fața la pământ și spunea următoarele: „Tu ești Dumnezeu și când

⁶³¹ Din consemnările personale

voiești, poți găsi o modalitate să se mântuiască și nefericiții demoni, care la început aveau o slavă așa de mare, iar acum sunt capabili de toată răutatea și viclenia lumii, și dacă nu ne-ai păzi Tu, ne-ar pierde pe toți”. Pe când zicea aceste cuvinte, rugându-se cu durere, a văzut un cap de câine cu limba scoasă, care-l amenința. Se pare că Dumnezeu a îngăduit acest lucru, ca monahul să știe că El este gata să-i primească și pe diavoli, dacă aceștia se pocăiesc, însă ei nu vor să se mântuiască. Din această întâmplare se arată iubirea mare a monahilor (care dobândesc acest gen de iubire fără limite), dar și marea iubire a lui Dumnezeu, Care este pregătit să-i mântuiască și pe demoni, cu tot răul pe care le-au făcut, doar să se pocăiască. Pentru aceasta, nici un păcătos nu trebuie să deznădăjduiască vreodată, ci este suficient să-i pară rău, pentru că păcatele lui sunt mai mici decât ale diavolului. Apoi are și circumstanțe atenuante: fiind plăsmuit din pământ, a alunecat și s-a întinat din neluare aminte⁶³².

Și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri

Sfântul Nil ne spune că: „În rugăciune, trebuie să ceri mai întâi lui Dumnezeu să-ți dăruiască multe lacrimi de pocăință, ca să se înmoaie sălbăticia sufletului tău. Numai așa te vei curăți în fața lui Dumnezeu și vei fi iertat. Izbăvit prin duhul pocăinței, vei putea în continuare să fii supus și să fii îngăduitor față de păcatele, fărădelegile și ura aproapelui, care se întorc împotriva ta, când ai dobândit iertarea. Nu poți ierta fără să dobândești un suflet care simultan iartă și este iertat. Dacă ierți de fiecare dată când te rănesc, săvârșești un lucru indispensabil pentru iertarea ta. Dacă nu ierți, cum Îl îndatorezi pe Dumnezeu ca să te ierte și El pe tine”⁶³³?

La spovedanie, când credinciosul spune „mă căiesc”, înseamnă că deja trebuie să fie împăcat cu fratele său căruia i-a greșit. Greșelile înseamnă păcate, datorii neacoperite care ni se impută. Dumnezeu ia catastifele păcatelor noastre, le atârnă pe Cruce și cu Sângele Lui le șterge până la ultimul.

⁶³² Părintele Paisie Aghioritul, “Epistole”, Suroti, Tesalonic, 1994, pag. 84

⁶³³ Sfântul Nil Ascetul, “Despre rugăciune”, 153 de capitole, Filocalia op. cit., vol. 1 pag. 220

Ne cere în schimb „chitanțele de plată” rupte, cu care ceilalți, prin comportarea și ura lor, s-au îndatorat față de noi. Dacă nu o facem, în zadar rostim Rugăciunea Domnească.

Sfântul Maxim Mărturisitorul scrie: „Păcatul pe care diavolul îl așează înainte iar omul îl săvârșește, ne desparte de bunurile cerești pe care Dumnezeu le dă prin har și le păzește, dacă omul dorește în mod liber aceasta. Făptura umană cunoaște păcatul prin simțuri și, satisfăcându-și patimile, își lipsește sufletul de bunătățile divine, prețioase, de darurile cerești. Când, însă, creștinul își ține cu statornicie voia liberă departe de răutate, viclenie, nedreptate, ură, adică de păcat, și nu este amăgit de lucrurile trupești, plăcute sau neplăcute, atunci cu multă ușurință iartă pe toți, chiar și pe dușmani, pe care îi slujește în continuare, le face bine și îi binecuvântează”⁶³⁴.

Nu există om pe pământ care să nu păcătuiască, chiar dacă viața lui ar dura o singură zi. Poate vă întrebați cum este posibilă aceasta? Omul păcătuieste în principal prin gânduri, cugetul lui este înclinat continuu spre rău, spre păcat. Iar dacă cineva reușește să nu greșească cu faptele sau cu cuvintele lui, el nu poate evita ispita gândurilor. Cugetul și gândurile omului au atâta avânt și putere, încât ne întinează și fără voie. Și oricât război am face greșim în cuget, iar un gând viclean sau rușinos este suficient ca să ne arunce mintea în iad. Aceasta, pe cât de ușor se întinează, tot atât de ușor se și curăță. Este adevărat, însă, că o judecată făcută în minte, aduce imediat cu sine întunericul și sărăcia. Dacă omul judecă pe un altul, simte o mică greutate, înțelege că ceva nu este în regulă, de aceea sporște atenția la dorințele, pornirile și mai ales la simțurile lui.

Omul este viclean „din tinerețile lui”⁶³⁵, de la vârsta copilăriei și nu există păcat care să nu fie scris în cartea cerească a vieții, fie cu fapta, cu gândul și cu dorința, cu ochii, precum o datorie care trebuie achitată. Dumnezeu se face om, dar fără păcat, căci „nu săvârșise nici o nedreptate, și nici o înșelăciune nu fusese în gura Lui”⁶³⁶. El a luat datoriile

⁶³⁴ Sfântul Maxim Mărturisitorul, “Scurtă explicație la rugăciunea Tatăl nostru”, Filocalia, op. cit., vol. 2, pag. 256

⁶³⁵ Facere 8, 21

⁶³⁶ Isaia 53, 9

noastre și le-a plătit cu Sângele și Jertfa Lui pe Cruce. Dacă vrea să fie iertat, omul trebuie să-i urmeze lui Hristos, Care l-a învățat să ierte pe vrăjmașii lui, nu doar cu vorba, ci și cu faptele. Hristos pe Cruce a îmbrățișat toată omenirea, iar despre chinuitorii Săi a zis: „Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac”⁶³⁷.

La fel a zis și întâiul martir și Arhidiacon Ștefan: „Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta”⁶³⁸!

Toți sfinții, prin excelență, au fost îndelung răbdători, buni și iertători față de toți.

172. Odată, un pustnic tare bun la suflet se învecina cu un călugăr leneș, căruia nu-i plăcea să muncească și ca să-și ducă zilele, mergea pe ascuns la coliba vecinului și-i fura lucrurile. Pustnicul a înțeles cum stau lucrurile, dar nu i-a zis nimic și nu l-a învinovățit niciodată.

- Dacă face asemenea lucruri, înseamnă că are multă nevoie, își zicea deseori în cugetul său bătrânul milostiv.

Munca din greu ca să reușească să se întrețină și pe sine și pe leneș și nu se ajungea, pentru că hoțul, luând tăcerea lui drept prostie, se obrăznicise în ultimul hal și nu-i lăsa aproape nici pâine să mănânce.

Mergând diminețile să se împărtășească cu Preacuratele Taine, pustnicul, trecea pe la chilia fratelui care fura și-i zicea:

- Iartă-mă, frate, dacă ți-am greșit!

- Ah, fraierul! zicea în sinea lui acela.

Și bătrânul mergea la biserică să se unească cu Dumnezeuul iubirii, iar acela intra și lua tot ce găsea, pâine, legume, grăunțe și de multe ori chiar și apa pentru că-i venea greu s-o aducă de la izvorul schitului. Din când în când, îi lua și împletiturile lui de papură. Acela fura, iar pustnicul răbda fără să cârtească, îl lăsa flămând, dar suferea în tăcere, îl lipsea până și de apă, iar acela îl ierta. I-a furat hrana, puțina lui îmbrăcăminte, lucrul mâinilor lui, dar arăta iubire, îndelungă răbdare, lipsă de răutate, celui care-i lua tot.

A sosit, însă, vremea ca pustnicul să moară, iar frații s-au adunat în jurul lui ca să primească binecuvântare, căci știau cât de bun era. Printre ei, bătrânul, l-a văzut și pe vecinul lui care

⁶³⁷ Luca 23, 34

⁶³⁸ Fapte 7, 60

atâția ani îl făcuse să sufere prin hoțiile lui. I-a făcut semn să vină lângă el, iar când acela s-a apropiat, i-a luat mâinile întrale lui, a început să le sărute cu lacrimi și a zis:

- Mulțumesc acestor mâini care au fost pentru mine pricină ca să dobândesc astăzi raiul și să gust bucuria Împărăției Cerurilor. Îți mulțumesc, îți mulțumesc, îți mulțumesc!... Și zicând acestea, a adormit⁶³⁹.

Și nu ne duce pe noi în ispită

Sfântul Grigorie al Nyssei, definește ispita drept lucrarea diavolului: „Cred că Domnul atribuie răului multe și diferite denumiri. După felurile lui lucrări, îl numește cu multe nume precum Diavol, (în limba greacă înseamnă cel care de-faimă și desparte), Belzebul, Mamona (pentru că iubește prin iubirea de bani), Stăpânitorul lumii acesteia, ucigașul de oameni⁶⁴⁰, cel viclean, Tatăl minciunii și altele asemănătoare. Prin lucrarea lui de a ispiti, îl putem numi și „ispită” sau „Ispititorul”⁶⁴¹.

Ipoteza aceasta o confirmă și modul în care sunt așezate cuvintele în Rugăciunea Domnească. Spunând „Nu ne duce pe noi în ispită”, adaugă „Și ne izbăvește de cel rău”, deoarece satana însuși se prezintă cu aceste două nume „ispita” și „răul”. Înseamnă că aceste cuvinte au unul și același înțeles. Sfântul Grigore de Nyssa se întreabă: „Cine vestește această învățătură a rugăciunii? Să ne îndepărtăm de toate cele pe care le considerăm importante după criteriile lumesti, pentru că așa cum spune Domnul, în altă parte, ucenicilor Săi, lumea se află sub puterea celui rău”⁶⁴². Prin urmare, cine vrea să se îndepărteze de rău, va trebui să se îndepărteze pe sine de lucrurile lumii. Și încheie spunând: „Nu ne duce, Doamne, în ispită, adică în suferințele vieții, ci izbăvește-ne de răul care are putere mare în lumea de aici”⁶⁴³. Sfântul Varsanufie ne spune că există două feluri de ispiti: „Există ispiti provocate de noi și ispiti

⁶³⁹ Hampaki Teodor Egumenul, “Pateric”, Tesalonic, 1989 7 pag. 49

⁶⁴⁰ Ioan 8, 44

⁶⁴¹ Sfântul Grigorie de Nyssa, “Comentariu la Tatăl nostru”, Omilia 5, P.G. 44, 1192 B

⁶⁴² I Ioan 5, 19

⁶⁴³ Sfântul Grigorie de Nyssa op. cit., P.G. 44 1192 C

care se întâmplă din îngăduința lui Dumnezeu⁶⁴⁴. Ispita care vine de la noi aduce vătămarea sufletului, pentru aceea sfântul Apostol Iacov striga zicând: „Nimeni să nu zică atunci când este ispitit: De la Dumnezeu sunt ispitit, pentru că Dumnezeu nu este ispitit de rele și El Însuși nu ispitește pe nimeni”⁶⁴⁵. Ispita din bunăvoința lui Dumnezeu urmărește folosul sufletului, pentru că are ca scop încercarea omului, ce-l duce la nădejdea care nu rușinează conform Sfintei Scripturi: „Iar nădejdea nu rușinează pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă”⁶⁴⁶.

173. Părintele Isihie Aghiananitul, vestitul duhovnic, a mers pe când era flăcău la părintele Leontie de la mănăstirea Sfânta Ana să se călugărească. A ajuns cu barca la arsanaua mănăstirii și, urcând dealul, a întâlnit un călugăr cu părul alb și chip de ascet.

-Binecuvântează, părinte! i-a zis tânărul.

Călugărul n-a răspuns, și l-a întrebat imediat:

- Unde mergi, fiule?

- Merg să devin călugăr aici la sfânta Ana.

- La cine mergi?

- La chilia Sfântului Modest unde este părintele Leontie duhovnicul.

- A! La el mergi? Acesta nu este om bun, ci viclean și rău, îi bate pe ucenicii lui. Și nu știe nimic despre călugărie...! Vino la mine și te voi învăța multe lucruri duhovnicești, călugărești și cerești... !

Și tânărul i-a răspuns:

- Nu este nevoie să-mi spui tu cine este părintele Leontie, eu voi merge unde este voia lui Dumnezeu. Și făcându-și cruce a dat să plece, să-și continue drumul. Atunci sus-numitul călugăr a pierit într-o vale, lăsând în locul unde stătea nor negru de fum, cu miros puternic de necurăție strigând:

-Plec de aici, mi-a stricat treaba țapul bătrân de Leontie. Mi-a luat toți călugării”⁶⁴⁷.

---

⁶⁴⁴ Sfântul Nicodim Aghioritul, “Cartea lui Varsanufie și Ioan”, răspunsul lui Varsanufie, 391, editura B. Rigopoulos, Tesalonic, 1974, pag. 205

⁶⁴⁵ Iacov 1, 13

⁶⁴⁶ Romani 5, 5

⁶⁴⁷ Antim Aghiananitul, Ieromonah “Sfânta Ana, Altarul Athosului”, Sfântul Munte 1992, pag. 75

Din această povestire adevărată, vedem pe viu lucrarea diavolului, atât cât putea s-o poarte acel tânăr încercat. Nici o ispită nu vine dacă nu îngăduie Dumnezeu, și Acesta îngăduie ca să înțelegem și să ne smerim spre slava Numelui Său, însă niciodată ca să ne provoace cutremur, slăbiciune sau frică în suflet.

Și ne izbăvește de cel viclean

„Cel rău este diavolul”, ne spune sfântul Nicodim Aghioritul și continuă: „Răul, în principal, fraților, este însuși diavolul, cauza și tatăl oricărui păcat și plăsmuitorul fiecărei ispite, prin lucrările și meșteșugirile căruia învățăm să ne rugăm lui Dumnezeu să ne elibereze, crezând că nu ne va lăsa să fim ispitiți peste puterile noastre”, așa cum spune și Sfântul Pavel: „Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească”⁶⁴⁸. Adică, împreună cu ispita ne va da și puterea să o putem duce. Este necesar însă să nu neglijăm a striga mereu către El cu smerenie⁶⁴⁹, „Doamne Iisuse Hristoase miluiește-mă și mă izbăvește de cel rău”. Sfântul Ioan Gură de Aur ne descoperă că răutatea nu este o componentă a ființei noastre, din moment ce Îi cerem lui Dumnezeu să ne izbăvească de ea: „Stăpânul îl numește rău pe diavol, hotărând să ducem război neîmpăcat împotriva lui și arată, astfel, că răutatea nu este parte a firii noastre”. Răutatea nu aparține ființei noastre, ci iadului. Ea ține de noi atâta timp cât liberul nostru arbitru, voința noastră, îmbrățișează răul. Acela este numit exclusiv așa (diavol) din cauza răutății lui exagerate și pentru că, fără să-l fi nedreptățit cu ceva, acesta ne războiește continuu. Pentru aceea și Domnul a zis: „Și ne izbăvește de cel rău” nu „de cele rele”. Ne învață adică, să nu dușmănim pe confrăți pentru răul pe care ni-l fac, ci să mutăm dușmănia și răutatea noastră de la aceștia la acela, la diavolul, pentru că el este cauza tuturor relelor⁶⁵⁰. Nici să zicem omului „ispititorule”,

⁶⁴⁸ I Corinteni 10, 13

⁶⁴⁹ Sfântul Macarie Notaras, „Despre deasa împărtășanie”, prelucrată de Sfântul Nicodim Aghioritul, Volos 1961, pag. 43

⁶⁵⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Evanghelia Sfântului Matei”, Omilia 19, EPE 9, pag. 681s.a.

pentru că astfel îl numim diavol. Oamenii devin instrumentele diavolului, dar ei înșiși nu sunt niciodată ispită personalizată. Suntem robiți de către diavol, pur și simplu, din cauza patimilor și a slăbiciunilor pe care le avem și, astfel, îl slujim, iar el se hrănește din acestea. Pentru aceea și Dumnezeu a zis: „...țărână să mănânci în toate zilele vieții tale”⁶⁵¹. Sfinții Părinți spun că aceasta arată că se va hrăni, se va bucura din patimile și slăbiciunile noastre. Deci, să nu-i dăm această bucurie! Sfântul Theodor al Edessei spune că trebuie rugăciune și nevoință personală pentru a ne elibera de cel rău: Avem poruncă în rugăciunea noastră să-L rugăm pe Domnul să nu îngăduie să intrăm în ispită și să ne izbăvească de cel rău. Pentru că dacă nu scăpăm cu puterea și ajutorul lui Hristos de „săgețile cele arzătoare ale vicleanului”⁶⁵², și nu ne învrednicim să dobândim izbăvirea de patimi, zadarnic ne ostenim, crezând că reușim cu puterea și grija noastră să facem ceva. „Fără Mine nu puteți face nimic”⁶⁵³. Acela care vrea să se opună lucrărilor meșteșugite ale diavolului, să le înlăture și să devină părtaș slavei dumnezeiești, este dator cu lacrimi și suspine, cu dor neostoit și suflet înflăcărat, noaptea și ziua, să ceară ajutorul și apărarea lui Dumnezeu. Acela care vrea să fie ajutat să-și curețe sufletul de orice plăcere a lumii, de patimile potrivnice, de dorințele rușinoase⁶⁵⁴. Sfântul Simion al Tesalonicului scrie undeva: „Izbăvește-ne pe noi de cel rău, de diavol, care este neobosit, stăpânit de nebunie și dușmanul nostru de moarte iar noi, fără harul Tău suntem neputincioși înaintea lui deoarece ca duh, este unul dintre creaturile cele mai ingenioase și găsește mii de răutăți și urzește și complo-tează în fiecare zi împotriva noastră”⁶⁵⁵. Și pentru că noi nu avem puterea să stăm împotriva unui dușman atât de invidios, viclean și mârșav, pentru aceasta izbăvește-ne de el”.

---

⁶⁵¹ Facere 3, 14

⁶⁵² Efeseni 6, 16

⁶⁵³ Ioan 15, 5

⁶⁵⁴ Sfântul Teodor al Edesei, “O sută de capitole folositoare de suflet, Filocalia” op. cit., vol. 2, pag. 23

⁶⁵⁵ Sfântul Simeon al Tesalonicului, “Apantha” op. cit., pag. 258

Și nu ne duce pe noi în ispită și ne izbăvește de cel viclean!

Astăzi există în lume părerea că nu există diavol. Este și aceasta tot o viclenie a lui, să convingă lumea civilizată, pe tehnocrați, pe cei care se ocupă cu științele și progresul cunoașterii că nu există diavol! Cu toate că lumea ignoră existența acestuia, pentru noi creștinii, viclenia lui devine un prilej de nevoință binecuvântată și luptă duhovnicească față de cel potrivnic. Creștinul, luptând cu cel rău și cu meșteșugirile lui, poate propăși în virtute și sfințenie. Părinții Bisericii ne vorbesc despre necesitatea existenței ispitelor în viața noastră: „scoate ispita și nimeni nu se va mai mântui”. Aceasta înseamnă că ispita este indispensabilă ca mijloc de mântuire și cale spre desăvârșire și dumnezeire⁶⁵⁶. Vrei să te mântuiești? Suferă ispitele, necazurile, mâhnirile, nedreptățile, dușmănia și toate câte vin de la lume și de la trup. Diavolul, provocând ispitele ne trezește sufletele, ca să postim, să priveghem, să ne înfrânăm, să ne rugăm, să ne mărturisim și să ne împărtășim. Deci, ispitele pot aduce lumina în suflete când știm să le răbdăm fără să ne plângem, să alergăm la ajutorul lui Dumnezeu. Ele sunt îngăduite după puterea și rezistența fiecăruia, niciodată nu sunt peste puterile noastre. Problema nu constă în existența ispitelor, ci în biruința asupra ispititorului, adică a duhului necurat. Diavolul trebuie să fie biruit. Forma socială a ispitelor creează demonizarea socială care este mult mai rea decât cea personală, pentru că demonizatul, cel rău nu influențează doar persoanele însingurate ci grupuri de oameni ca, de exemplu, grupările sinucigașe. De asemenea, influențează și comunități întregi, sate, familii, în special când părinții și copiii blasfemiează continuu cele dumnezeiești. Influențează epoci istorice și culturi întregi.

De multe ori Domnul s-a aflat în fața demonizațiilor însingurați, și de fiecare dată imaginea era înspăimântătoare. Peste puțin timp, însă, demonizatul se vindeca și stătea „înțelept și îmbrăcat la picioarele lui Iisus”. Comunitatea din Gadara, din cetatea Decapole, însă, era demonizată, dar nu s-a vindecat

⁶⁵⁶ Sfântul Isaac Sirul, “Asceticele păstrate”, Omilia 44 op. cit., pag. 230

pentru că L-a alungat pe Hristos departe de granițele ei: „Și ei au început să-L roage să se ducă din hotarele lor”⁶⁵⁷.

Cel mai tragic pentru noi toți este că în epoca demonizată în care trăim și în societatea îndrăcită a culturii apusene în care ne aflăm, ispitele se înmulțesc iar noi rămânem indiferenți duhovnicește. Letargia morții și demonicul ne-au cuprins în așa măsură încât numai Dumnezeu mai poate să ne salveze de ispitele duhurilor necurate prin viață liturgică, pocăință și credință fierbinte. Întrebarea critică pe care trebuie să ne-o punem ar fi: „Ce este ispita și care este preferința noastră: *Dumnezeu sau eu? Dumnezeu sau lumea? Dumnezeu sau diavolul*”? Conform pornirii pe care o vom descoperi în sufletele noastre vom putea judeca cele pe care le spunem în rugăciunea Domnească și-L vom ruga pe Dumnezeu zicând: „Nu mă lăsa Doamne pradă egoismului meu care mă sufocă pe mine și pe ceilalți. Nu mă lăsa în cele ale lumii, nu mă lega și nu mă face rob diavolului care tiranizează întreaga omenire”. Rugându-mă și cerând „să ne izbăvească de cel viclean”, înseamnă că-L aleg pe Dumnezeu și Biserica lui, pe Dumnezeu și Evanghelia lui și nu pe mine, lumea sau pe cel viclean. S-o facem, indiferent de starea în care ne aflăm: ridicați sau căzuți în noroi, eliberați sau sclavi demonilor prin patimile noastre pe care noi înșine le-am slujit, le-am hrănit și le-am răsfățat.

După sfântul Ioan Postitorul, când ne rugăm către Domnul cu cuvintele: „Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean”, nu spunem să nu fim ispitiți, pentru că este imposibil, ci să nu ne înghită ispita săvârșind ceea ce nu-I place lui Dumnezeu. Sfinții Martiri au fost ispitiți cu chinurile, iar pentru că n-au fost înfrânți, n-au intrat în ispită, nici când se luptau cu fiarele, nici când erau mâncați de ele⁶⁵⁸. Și Iov a fost ispitit dar n-a căzut în ispită și aceasta s-a întâmplat pentru că n-a judecat pe Dumnezeu și iconomia Lui față de cei ispitiți și așa n-a căzut în necredință (acolo unde îl îndrumau cei trei prieteni) și în blasfemie (la care îl îndemna femeia lui), spre care vroia să-l atragă diavolul viclean și ispititorul prin intermediul lor (prieteni și femeie) și prin distrugerea bunurilor

⁶⁵⁷ Marcu 5, 17

⁶⁵⁸ Sfântul Ioan Postitorul, Cartea numită “Limon” P.G. 87, 3102 A

materiale, a morții violente a celor zece copii și a propriei boli. De fiecare dată, la Sfânta Liturghie propovăduim strigătul triumfător al lui Iov, care a biruit ispita și n-a cedat: **Fie Numele Domnului binecuvântat de acum și până-n veac.**

Și Avraam a fost ispitit cu jertfa fiului său Isaac, Iosif cu femeia lui Putifar. Nici unul însă n-a fost biruit pentru că n-au consimțit diavolului ispititor. Există și o interpretare eshatologică a celor două cereri pe care o redăm într-o singură propoziție: „Nu mă lăsa Dumnezeule ispitei celei din urmă a iadului, la a doua Ta venire înfricoșătoare, ci izbăvește-mă de vederea veșnică a duhurilor viclene și necurate”.

Sfârșitul Rugăciunii Domnești este: **Că a Ta este Împărăția și Puterea și Slava a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.**

Sfântul Simeon al Tesalonicului spune: „Și cine va putea să ne ispitească, să ne mângâiească atunci când suntem stăpâniți de Tine, Dumnezeul tuturor și Împăratul, dar și Stăpânitorul acestor îngeri? Sau cine va sta împotriva puterii Tale? Nimeni, pentru că Tu ne-ai creat și ne păzești pe toți. Sau cine va spune ceva împotriva slavei Tale sau va îndrăzni ceva împotriva Ta? Slava Ta ține marginile, iar cerul și pământul sunt pline de ea, pentru că este mai veche și decât cerurile și decât îngerii, pentru că Tu Singur ai fost dintotdeauna, din veșnicie⁶⁵⁹.

Și sfântul Nicodim Aghioritul scrie: „Cunoscând Domnul că firea noastră omenească are dintotdeauna credință puțină, ne-a și mângâiat spunând: Pentru că aveți un Părinte și Împărat de acest fel, puternic și preaslăvit, nu vă îndoiiți de câte veți cere de la El în timp, prin rugăciunea Tatăl nostru. Numai să nu uitați și să-L necăjiți în fiecare zi cum îl necăjea văduva aceea pe judecătorul cel nedrept, când zicea către El: „Doamne, izbăvește-mă de potrivnicul meu. Pentru că a Ta este Împărăția, puterea nebiruită și slava negrăită. Și ca un împărat puternic poruncești și pedepsești pe dușmanii noștri, adică pe demoni. Ca Dumnezeu preamărit slăvești și mărești pe cei ce-Ți aduc slavă și ca un Iubitor de oameni și Părinte iubești pe cei ce s-au învrednicit prin Sfântul Botez să devină fiii Tăi și să Te

⁶⁵⁹ Sfântul Simeon al Tesalonicului, Apantha, op. cit., pag. 258

iubească din toată inima⁶⁶⁰. Și nu sunt doar fiii Tăi ci vin aici în Biserica Ta și Te iubesc, Te adoră, Te laudă, Îți cântă și Îți mulțumesc, mănâncă Trupul Tău și beau Sângele Tău „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”.

174. În jurul anului 1520 trăia în Constantinopol un negustor pe nume Iacob. Era creștin dar nu știa de Biserică, o uitase repede. Și cum să-și amintească de ea când îi trecea pragul doar de două sau trei ori pe an? Cât despre duhovnic, ce să mai spunem? Era creștin doar cu numele, am zice astăzi. Într-o zi, s-a mirat când a auzit pe un prieten de-al lui, turc, minunându-se de credința creștinilor. Acela i-a zis: „Am avut pe femeia mea bolnavă și după ce am văzut că doctorii n-au făcut nimic, am mers să-i citească Nifon, Patriarhul vostru. Acela a încheiat slujba de dimineață și l-am strigat în ușa bisericii. A venit, așa cum era îmbrăcat, cu veșmintele acelea de slujbă și a început să-i citească femeii mele bolnave. Când Patriarhul a început rugăciunea, deodată turla bisericii s-a deschis, și s-a revărsat o lumină din cer. N-am văzut-o doar eu, ci și robii mei, și s-au înspăimântat. Aceasta a acoperit pe Patriarh și pe femeia mea, Fatme, luminând în același timp, neobișnuit, întreaga biserică. Iar femeia mea s-a făcut bine, s-a ridicat, și de aceea îți spun că voi, grecii creștini, aveți o credință minunată. Cuvintele acestea l-au cutremurat pe Iacov, care a simțit că se trezește dintr-un vis. Inima îi era străpunsă de săbii iar mintea lui s-a deschis, s-a luminat și a înțeles ce comoară prețioasă era credința lui ortodoxă. A lăcrimat și s-a rușinat pentru că un turc prețuise mai mult decât el credința lui. Treburile multe și grijile vieții îl adormiseră sau mai bine zis îl orbiseră, nelăsându-l să privească frumusețea, adevărul și puterea ei. Ziua următoare era duminică și s-a dus în zori la biserică. L-a urmărit plângând pe Patriarhul Nifon, devenit, mai târziu, sfânt al Bisericii noastre, săvârșind Jertfa nesângeroasă a Sfintei Liturghii. A ajuns și la momentul Sfintei Anaforale și după cuvintele: „Să stăm bine, să stăm cu frică...”, ale diaconului, urma binecuvântarea întreită a Patriarhului. Și din mâinile sfântului Nifon care binecuvântau poporul a văzut ieșind raze și fulgere ale luminii necreate ce loveau piepturile credincioșilor. O rază a acestei lumini negrăite a atins și pieptul lui Iacov și atunci s-a

⁶⁶⁰ Sfântul Macarie Notaras, “Despre deasa împărtășanie”, op. cit., pag. 43

umplut de bucurie, de o fericire și desfătare divină. S-a umplut de o pace negrăită și nici nu și-a dat seama când s-a încheiat Sfânta Liturghie. Toți plecaseră iar el a rămas singur în biserică. În aceeași după amiază l-a căutat pe Patriarh și s-a spovedit cu multă zdrobire de inimă și sinceritate. Atâția ani în Constantinopol și nu aflase că avea lângă el un preot sfânt, un păstrător credincios și înțelept al bogăției iubirii lui Dumnezeu, un iconom al harului divin. Până atunci se încredea doar în banii lui. A fost nevoie doar de o singură zi să se schimbe să-și împartă bogăția lui de trei sute de mii de monede de aur săracilor, și după aceea să se călugărească. Faptele și îndemnurile lui deveniseră trâmbițe înflăcărâte, ce trezeau neamul robit al ortodocșilor. Aceasta n-a plăcut cuceritorilor care l-au prins și, după chinuri înfricoșătoare, i-au tăiat capul. Astfel s-a săvârșit sfântul Iacob noul martirul pentru credința lui Hristos, în luna noiembrie 1520⁶⁶¹.

Plecarea capetelor și rugăciunea înainte de ridicarea darurilor

După Tatăl nostru urmează rugăciunea plecării capetelor.

Pace tuturor!, zice preotul

Și duhului Tău!, răspunde poporul

Pacea trebuie să stăpânească în inimile noastre ale tuturor (preot și credincioși) și nu conștiințele tulburate și gândurile răvășite, nu patima, răutatea, cearta, viclenia, necredința, îndoiala, indiferența și, în general, păcatul. Cuvintele preotului: **Pace tuturor!** se aseamănă cu „Pace vouă”⁶⁶² ale lui Hristos Cel înviat către Apostolii înfricoșați. În continuare preotul zice: „Capetele noastre Domnului să le plecăm”! Poporul răspunde: **Ție Doamne!** Preotul rostește acum în taină rugăciunea:

Mulțumim Ție, Împărate nevăzut, Cel ce toate Le-ai făcut cu puterea Ta cea nemăsurată, și cu mulțimea milei Tale din neființă la ființă toate Le-ai adus. Însuți, Stăpâne, caută din cer spre cei ce și-au plecat Ție capetele lor; că nu le-au plecat trupului și sângelui, ci Ție, Înfricoșătorului Dumnezeu. Tu deci, Stăpâne, cele puse înainte nouă tuturor, spre bine le tocmește, după trebuința deosebită a fiecăruia: cu cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer,

⁶⁶¹ Langhis Matei, “Marele sinaxar”, op. cit., vol. 11, 1984⁵, pag. 30

⁶⁶² Luca 24, 36 și Ioan 20, 19

împreună călătorește, pe cei bolnavi îi tămăduiește, Cel ce ești Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre. Cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

Sfântul Nicolae Cabasila, explicând Rugăciunea plecării capetelor spune că aceasta: „cheamă pe credincioși să-L recunoască pe Dumnezeu, ca pe Domnul lor și să arate față de El ascultare, precum robul față de stăpân”. Atunci credincioșii pleacă capul, nu doar pentru că este din fire Domn, Creator și Dumnezeu, dar și că fiind robi, au fost răscumpărați de El prin Sângele Unuia născut Fiului Său și au devenit fii, pentru că același Sânge al lui Hristos le-a desființat robia și le-a dat înfierea. Și în timp ce toți înclină capul, preotul în tăcere își exprimă recunoștința față de Dumnezeu pentru întreaga creație și se roagă pentru cele ce sunt de folos tuturor, pomenește pe Dumnezeu și numele Unuia născut Fiului Lui, harul și iubirea Lui de oameni, ca să dobândească împlinirea cererilor. După aceea adaugă doxologia, ca ea să fie ascultată de credincioși, și să-i facă astfel, părtași laudei Sfintei Treimi⁶⁶³. Deci, rugăm pe Domnul să ne izbăvească de greutăți și piedici, să ne dea ceea ce trebuie și ceea ce este necesar existenței noastre, trupesti și sufletești. Îl mai rugăm să călătorească cu toți aceia ce călătoresc pe mările involburate, prin aer și pe uscat, să-i mângâie pe cei îndurerați și să-i vindece pe cei bolnavi, El, Iubitorul de oameni și Doctorul sufletelor și al trupurilor noastre.

Capetele noastre Domnului să le plecăm

Cei mândri și egoiști care nu au credință, dezaproabă îndemnul acesta al plecării capetelor și cred că Biserica ortodoxă și credința îl constrâng pe om, în special, când îndeamnă la metanii și îngenuncheri. Din nefericire, omul în viață face alegeri rele și în loc să se supună poruncilor evanghelice, pentru a dobândi libertatea, se face robul celor trei tirani: trupul,

---

⁶⁶³ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, op. cit., pag. 119

lumea și diavolul. Fiecare patimă este un tiran, fiecare răutate robie și fiecare slăbiciune un iad. „Tot cel ce săvârșește păcatul, este rob al păcatului”⁶⁶⁴, ne mărturisește gura nemincinoasă a Domnului.

Îngenuncherea este consemnată și de Sfânta Scriptură ca gest de smerenie absolută înaintea atotputernicului Dumnezeu, pentru că și Mântuitorul Hristos „plecându-și genunchii, se ruga”⁶⁶⁵. Așadar, Hristos, Dumnezeu desăvârșit și Om desăvârșit, S-a rugat în genunchi. Și tu, omule, când îngenunchezi și faci metanie te smerești pe tine și mărturisești și moartea lui Hristos, omul vechi din tine moare ca să învieze altul nou. Plecarea capului dovedește o smerenie plină de evlavie, ce alungă cugetul trufiei. Omul deplin, în momentul înfricoșător al „înălțării”, trebuie să se plece înaintea minunii minunilor, a preschimbării pâinii și vinului în Trupul și Sângele lui Hristos. Plecarea capului, îngenuncherile și metaniile se cuvin exclusiv lui Dumnezeu. Imediat urmează ecfonisul: **Cu harul și îndurările și cu iubirea de oameni a Unuia născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.**

Poporul: **Amin!**

Acestea înseamnă că toate darurile și bunătățile pe care le cerem de la Dumnezeu, sunt date nouă, tuturor, cu harul și îndurările Mântuitorului nostru Hristos, căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea. Preotul, ca să împlinească acest salt dramatic, lasă toate, se îndreaptă către Jertfelnicul cel mai presus de ceruri, rugându-se cu capul plecat și cu vocea tremurând: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei Împărăției Tale și vino ca să ne sfințești pe noi, Cel ce sus împreună cu Tatăl șezi și aici, în chip nevăzut, împreună cu noi ești. Și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge și prin noi la tot poporul”. Cuvintele rugăciunii înseamnă următoarele: „Ia aminte Doamne, la noi, cu bunăvoință. Apleacă-Te din înălțimea

⁶⁶⁴ Ioan 8, 34

⁶⁶⁵ Luca 22, 41

tronului Tău și ia seama la noi păcătoșii cu dragoste, vino din locașul Tău cel sfânt și de pe tronul Împărăției Tale și să nu ne îndepărtezi de la corturile Tale cerești unde stai în toată slava, împreună cu Tatăl și ești lăudat și slujit de cete nenumărate de Îngeri, Arhangheli, Heruvimi și Serafimi. Tu ești Cel ce șezi pe scaun împreună cu Tatăl acum și întotdeauna dar ești prezent și între noi. Cum Te arăți însă? Ca Părinte milostiv și iubitor de oameni, sau ca Judecător înfricoșător pentru unii dintre noi? Te rugăm însă vino ca Arhiereu, mijlocitor și iubitor de oameni, ca să ne sfințești pe toți. Vino, Doamne Iisuse Hristoase, ca să ne dai în chip nevăzut, prin mâna Ta cea puternică, Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge, prin noi nevrednicii Tăi preoți, ca să Le dăm întregului popor.

Rugăciunea aceasta este a treia pe care preotul o adresează direct lui Iisus Hristos și nu lui Dumnezeu Tatăl. (Prima este rugăciunea Evangheliei, a doua, rugăciunea Imnului heruvimic și a treia acum, cu puțin înainte de Înălțare). Rugăciunea se adresează lui Hristos din trei motive:

Hristos este întemeietorul Tainei Sfintei Jertfe, Mielul neprihănit și jertfa prin care se aduc Trupul și Sângele.

Hristos Însuși S-a dat pe Sine ca mâncare și băutură, în primul rând apostolilor, al căror succesori, după Tradiție, este preotul slujitor.

Hristos Însuși a poruncit Apostolilor să împartă Trupul și Sângele Său prin Sfânta Jertfă celor care cred în numele Lui și țin poruncile evanghelice. De aceea rugăciunea ne amintește că cele Sfinte puse înainte sunt aceleași cu cele date de Domnul în seara Jorii celei Mari. Astfel rugăciunea ne întărește sentimentul interior și convingerea că Parusia Domnului este aproape. Dumnezeu este prezent în fața noastră și în noi, iar preotul privește spre El și-i adresează cuvintele rugăciunii. Iisus Hristos este aici, Pâinea și Vinul nu sunt simboluri ale Trupului și Sângelui divin, ci Însuși Trupul și Sângele Mielului, Care S-a junghiat și Se junghie continuu, în mod nesângeros, pentru mântuirea lumii întregi. Dincolo de Sfânta Masă și sub icoana Maicii Domnului, Platitera, se pictează totdeauna Sfânta Liturghie în momentul când Arhiereul veșnic Iisus Hristos, împarte ca la Cina cea de Taină, Trupul și Sângele

Său Apostolilor. Aceleași imagini ne descriu și cuvintele rugăciunii: „...Și ne învrednicește prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge”. Marele Arhiereu împărtășește pe preoți, și prin mâinile preoților, poporul. Vai de noi, preoții, care nu pricepem că ne împărtășește Hristos și la rândul nostru, vă împărtășim pe voi, credincioșii! Preotul este instrumentul lui Dumnezeu și slujitorul poporului. Preoții sunt „robii robilor”, și vor da răspuns greu înaintea lui Dumnezeu.

175. Un asemenea slujitor smerit era și părintele Grigorie duhovnicul. Odată, așa cum povestea el însuși, era Joia Mare. La sfârșitul Sfintei Liturghii, în mica lui bisericuță a venit un tânăr călugăr care ținea o candelă aprinsă. A intrat în Sfântul Altar și i-a zis părintelui Grigorie:

- Părinte duhovnic, să nu consumi, te rog, toată Sfânta Împărtășanie pentru că trei frați care stau mai sus au nevoie de Împărtășanie. De aceea am venit să te iau. A făcut ascultare imediat și, fără să întrebe nimic pe călugăr, l-a urmat. Tânărul mergea în față iar părintele Grigorie cu preacuratele Taine, în spatele lui. Cu tot urcușul abrupt, potecile strâmte de prin munți și vârsta lui înaintată, fără să simtă oboseală sau nemulțumire, a ajuns la o peșteră mai largă unde îl așteptau cei trei pustnici înaintați în vârstă. I-a împărtășit cu preacuratele Taine, iar aceia după ce i-au mulțumit, i-au zis rugător: „Să vii și la anul părinte în Joia Mare să ne împărtășești, însă fără să spui cuiva despre ce-ai văzut aici. Le-a promis, fără să-i întrebe absolut nimic și întovărășit de tânărul călugăr, s-a întors. La intrarea în bisericuță tânărul a depus metanie, a sărutat Sfântul Potir și i-a zis cu glas dulce, că va veni anul viitor. Plecând, părintele Grigorie s-a întors să-l vadă urcând cărarea, dar nu l-a văzut nicăieri. Toate acestea l-au înfricoșat, dar păzind porunca, n-a spus nimănui. Aceasta s-a repetat în același mod următorii doi ani. Se apropia al patrulea an de Paște. În sâmbăta lui Lazăr, toți părinții schitului făceau priveghere pentru Duminica Floriilor. După ce s-a încheiat privegherea s-au adunat să mănânce, și se întrebau dacă mai există vechii anahoreți sau ceata pușinilor Fericiți. Cei mai mulți spuneau cu convingere că au trecut acele vremuri bune, și că acum călugăria a decăzut (era în jurul anului 1890). Deodată,

părintele Grigorie, fie din neluare aminte, fie din voia lui Dumnezeu a zis:

- Există și astăzi, cu harul lui Dumnezeu.

- Unde? l-au întrebat.

- Uite aici, deasupra Emonului, care este înaintea de Athon, și a arătat cu mâna. Mărturisirea lui i-a mișcat pe toți, dar n-au zis nici un cuvânt. Părintele Grigorie s-a întors la coliba lui din pustiu, necăjit și amărât pentru această descoperire nesăbuită. După patru zile a apărut același călugăr și i-a făcut semn, iar el a luat Sfintele Daruri și l-a urmărit în peștera unde erau cei trei Fericiți pustnici. După ce i-a împărtășit cu preacuratele Taine cel mai bătrân dintre ei i-a zis:

- Pentru ce părinte duhovnic ai încălcat porunca și ne-ai descoperit fraților?

Părintele Grigorie n-a răspuns....

- Pentru această sporovăială, să nu mai vii la anul cu Sfintele Taine. Dacă însă vei veni, ne vei găsi așa cum va vrea Bunul Dumnezeu. Și iar te rugăm, să nu mai vorbești despre noi... A plecat zdrobit și umilit. A înțeles însă, că avea de-a face cu bărbați sfinți, cu anahoreți Fericiți și dumnezeiești, pe care îi găsești rar, chiar și printre călugări. În anul următor nu s-a mai dus să-i împărtășească, dar nici n-a mai venit tânărul călugăr. Luând însă, după un timp anafură și aghiasmă, s-a urcat cu foarte multă greutate până la peșteri, i-a căutat și i-a găsit pe cei trei anahoreți morți. Peștera avea o mireasmă nemaiîntâlnită. Erau întinși și cu mâinile încrucișate pe piept. A îngenunchat și a sărutat mâinile și frunțile lor și s-a îmbătat de mireasma dumnezeiască a sfințelor moaște. De la uscăciunea lor și-a dat seama că au adormit imediat după Sfânta Împărtășanie din Joia Mare a anului trecut. Tânărul călugăr care îl îndrumase cu candela era îngerul Domnului care-i slujise pe acești trei fericiți anahoreți”⁶⁶⁶.

Există sfinți chiar și în zilele noastre care se roagă pentru noi, ne ocrotesc și mijlocesc mântuirea noastră (lângă puțină verdeață se mântuiește și uscăciunea cu toate că de obicei, lângă cele uscate se ard și cele verzi. În viața duhovnicească însă se întâmplă exact invers. Verdeața mântuiește și

⁶⁶⁶ Gavriil Dionisiatul Arhimandrit, “Din grădina bunicului”, editura Grădina Maicii Domnului, 1994, pag. 71

uscăciunea). Pe noi cei păcătoși, care suntem foarte mulți, ne mântuiesc sfinții, prin sănătatea lor duhovnicească, viața sfințită, privirea fericită și mintea luminată. În mod special, această categorie a fericiților din Sfântul Munte, nădejdea veacului viitor, sunt aluatul „turmei mici”, pe care Dumnezeu nu o va părăsi. Dacă în fiecare zi cultivăm credința și răbdarea și-L rugăm: „Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru din Sfântul Tău Altar”, Acesta Își întoarce privirea, păstrându-i pe acești sfinți în viață, ca să ne mântuim și noi.

Sfântul Ioan Gură de Aur, explicând această rugăciune cerească de dinaintea înălțării, zice: „Când profetul Ilie s-a urcat la cer, a lăsat ucenicului său Elisei, cojocul; înălțându-Se, însă, la cer, Fiul lui Dumnezeu, ne-a lăsat Trupul Său îndumnezeit. Dar profetul Ilie și-a lăsat cojocul după ce l-a scos de pe el. Hristos însă ne-a lăsat Trupul dar S-a și înălțat cu El, ca să se sfințească prin El tot neamul omenesc. După Înălțarea Lui, Domnul șade împreună cu Tatăl în ceruri și, în același timp, Se află împreună cu credincioșii la Sfânta Liturghie. El este „Cel ce sus, împreună cu Tatăl, șade și aici, în chip nevăzut, împreună cu noi este”. Prezența Lui umple pământul și cerurile și astfel creștinul din Biserică, care se împărtășește cu Hristos, se găsește în același timp și pe pământ și-n cer. „Și sus Te am și jos mă unesc cu Tine”⁶⁶⁷.

„Sus”: în sânurile părintești

„Jos”: în sânul Bisericii

Prin cele de jos, creștinul trăiește cele de sus, în jertfelnicul ceresc și pământesc, într-o unitate, o credință, o Biserică, Un Hristos. El vede cele nevăzute, aude cele neauzite, simte nemurirea și gustă veșnicia. Pentru aceea și lumea încetează să existe în afara Liturghiei. Lumea este fără Hristos, doar Hristos este Viață, Lumină și Adevăr.

Lumea de astăzi este aliturgică. Necredința și împietrirea inimii noastre sunt atât de mari, încât ni se pare firesc să nu mergem la Liturghie. Spovedirea și împărtășirea regulată cu preacuratele Taine din această cauză par ridicele.

Cât timp suntem oameni trupești, vicleni, răi și păcătoși în general, Hristos rămâne pentru noi un străin, este Marele

⁶⁶⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Omilie la Statui”, 2, P.G. 49, 46

absent, cu toate că se află pretutindeni. Ne lipsește sentimentul sfânt al prezenței dumnezeiești a Domnului și avem sufletul gol și mintea întunecată. Deși ne găsim printre oameni, suntem singuri și străini, simțim un pustiu în noi, de care nu știm cum să scăpăm. Hristos este absent pentru cei nevrednici, chiar când aceștia se împărtășesc, El care este împreună cu Tatăl și cu noi la Sfânta Liturghie.

Un preot oarecare spunea că la Sfânta Liturghie, mai ales la prefacerea Sfintelor Daruri, se înfierbânta de o căldură neobișnuită, dumnezeiască și cât timp se săvârșea Sfânta Liturghie, aceasta se preschimba în răcoare negrăită, prin adierea Sfântului Duh. Când auzea sau spunea: „Să luăm aminte, Sfintele sfinților”!, era răpit de cântări din altă lume, cu neputință de descris⁶⁶⁸.

176. Când am mers în 1959 pentru prima dată la Sfântul Munte, una dintre vizite am făcut-o la mănăstirea Sfântul Dionisie. Acolo l-am întâlnit pe egumenul mănăstirii, părintele Gavriil (acum mort și considerat sfânt). Când a auzit că numele meu este Ștefan, mi-a povestit o întâmplare minunată, care avusesse loc cu un an înainte, în iulie 1958. La Kareia, capitala administrativă a Sfântului Munte, locuiesc cei douăzeci de reprezentanți ai sfintelor mănăstiri. Au metocuri (locuințe mici), cu una sau două chilii și o bisericuță. Patronul metocului mănăstirii Sfântul Dionisie este Sfântul Arhidiacon Ștefan. În acel timp, trimisul mănăstirii era părintele Dometie, care invitase un preot rus, părintele Nikostrat, să slujească Sfânta Liturghie la metoc. Conform mărturiei părintelui Dometie, dar și a altor frați, acesta a ajuns la sfârșitul Utreniei. A stat în ușa bisericii și n-a intrat din evlavie și respect. Parcă vedea ceva deosebit. Părintele l-a văzut, s-a apropiat de el și i-a zis:

- Vino, părinte, ca să ai timp să te îmbraci.

- Ce spui, părinte Dometian, văd că ai chemat un alt preot să slujească, eu ce să mai fac?

Uimit, reprezentantul metocului i-a zis;

- Care alt preot, părinte?

-Cum așa când, cu puțin înainte, un diacon strălucitor v-a tămâiat pe toți, sfintele icoane, și doar ce a intrat în Sfântul

⁶⁶⁸ Din consemnările personale

Altar? Ce zici de aceasta? Diaconul tău cu veșminte strălucitoare și cădelniță de aur slujește singur, fără preot?

Când a auzit toate acestea, părintele și ceilalți călugări au înțeles că părintele Nikostrat îl văzuse prin descoperire dumnezeiască, pe Sfântul Arhidiacon Ștefan. După aceea, toți l-au rugat să intre în biserică și să slujească cu acel diacon strălucitor pe care ei nu-l vedeau. După multe rugăminți a intrat în Sfântul Altar, dar nevăzând pe nimeni și-a revenit din extaz și, cu teamă mare și lacrimi multe, a săvârșit dumnezeiasca Liturghie. Pentru mulți acea slujbă a fost de neuitat. La sfârșit a mărturisit:

- Aveți mult har în această bisericuță, iar sfântul Ștefan vă iubește, pentru că vă tămâiază el însuși”⁶⁶⁹.

Într-adevăr, de câte ori Îngerii și Arhanghelii nu tămâiază pe credincioșii din biserici în timpul Sfintei Liturghii? Și incredibil, nu numai îngerii ci și diaconii și sfinții Bisericii triumfătoare! Preotul după rugăciunea: „Ia aminte Doamne...”, se ridică și, cu mâini tremurând, apucă Trupul lui Hristos, Îl înalță deasupra sfântului Disc și rostește puternic: **Să luăm aminte, Sfintele sfinților!** Aceste cuvinte ne îndeamnă să luăm seama, cele sfinte sunt pentru sfinți.

Sfântul Chiril ne confirmă că Sfintele Daruri au primit coborârea Sfântului Duh. Sfinți însă suntem și noi, cei ce ne-am învrednicit de lucrarea Lui. Darurile Sfinte sunt rânduite doar pentru sfinți⁶⁷⁰.

Și sfântul Ioan Gură de Aur spune că: „Preotul slujitor, drept, în Sfântul Altar și înaintea Sfintei Mese, cu voce tremurătoare, care naște teama, cu mâinile înălțate și ținând Sfântul Trup, într-o pace adâncă, rostește: **Sfintele sfinților.** Astfel pe unii îi chemă să se împărtășească (cei vrednici, curați, sfinți, pregătiți), altora le interzice (celor nevrednici, necurați, nepregătiți, nepocăiți), nu cu mâna, ci cu vocea pe care o are și care este mai puternică decât mâna. Și Sfântul continuă: „Dacă cineva nu este sfânt, să nu se apropie”. Și nu

⁶⁶⁹ Din consemnările personale (Întâmplarea a fost consemnată de monahul Lazăr în cartea “Povestiri dionisiene”, Sfântul Munte 2000, pag. 163)

⁶⁷⁰ Sfântul Chiril al Ierusalimului, “Cateheza mistagogică”, 5 VEPES 39, 262

spune doar să fie curat de păcate ci sfânt, pentru că sfânt nu este doar cel care nu săvârșește păcatul, ci acela care se umple de Duh Sfânt și de bogăția faptelor lui bune. Nu vreau să fiți izbăviți doar de noroiul păcatelor, ci să fiți și albi și frumoși și neprihăniți. Nu i se îngăduie oricui să se apropie de preacuratele Taine, să bea din Izvorul dătător de Viață. De aceea, preotul nu-l cheamă pe fiecare, ci ținând în mâini preacuratul Trup al Domnului, cheamă doar pe cei care merg pe calea sfințeniei: Cele Sfinte sunt ale sfinților. Este ca și cum ar zice: Iată pâinea vieții pe care o vedeți, deci alergați să o luați, dar nu toți, ci doar aceia care sunteți sfinți, pentru că doar sfinților le sunt îngăduite cele sfinte.

Prin sfinți nu se înțeleg doar aceia care au ajuns la desăvârșirea virtuții, ci și aceia care se silesc și stăruie să ajungă la aceasta, deși n-au atins-o încă. Și cei care se luptă sunt sfinți, pentru că nici pe aceștia nu-i împiedică nimic să se sfințească prin participarea la Sfintele Taine⁶⁷¹. Aceste cuvinte sunt o mângâiere pentru noi toți, faptul că sfântul Ioan numește sfinți pe creștinii care stăruie și se străduiesc să se pregătească cât mai bine posibil pentru Sfânta Împărtășanie. Înălțarea preacuratului Trup al Domnului, care se săvârșește cu două mâini (primele trei degete) are două simbolisme:

Dumnezeiasca Euharistie este reprezentarea Jertfei de pe Cruce, dar și continuarea acesteia până la a doua Venire a Domnului. Ce s-a întâmplat atunci pe Golgota? Pe Domnul L-au întins pe pământ, apoi L-au ridicat pe cruce și acolo L-au pironit. După aceea, au tras cu frânghii și au înălțat crucea cu preacuratul Lui Trup, fixându-o în pământ. Aceasta reprezintă înălțarea Mielului la Sfânta Liturghie, când preotul înalță ușor și cu evlavie deasupra Sfântului Disc, Sfântul Agneț. Dealtfel, despre înălțarea pe cruce, Domnul a vorbit ucenicilor Săi simbolic spunându-le: „Iar Eu, când Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine”⁶⁷².

Domnul se află cu Trupul și Sângele în fața noastră nu pe Cruce, ci în Mormânt. Simbolismul arată că prin înălțarea

---

⁶⁷¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Epistola către Evrei”, Omilia 17, P.G. 63, 133

⁶⁷² Ioan 12, 32

Agnețului de către preot la rostirea cuvintelor **Să luăm aminte. Sfintele Sfinților!**, sufletul lui Hristos se ridică din iad, trăgând cu Sine și eliberând mulțimea dreptilor, bărbați și femei, care se unesc cu Trupul Lui teandric, care nu a văzut stricăciune, și astfel, se realizează Învierea Domnului din morți. Deci, Înălțarea simbolizează ieșirea sufletului din iad, unirea cu Trupul din mormânt și Învierea din morți⁶⁷³.

La cuvintele cutremurătoare ale preotului „Sfintele sfinților”, strana răspunde: „Unul Sfânt, Unul Domn Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin”, pentru că nimeni nu este sfânt, drept și fără de păcat în afară de Dumnezeu.

Noi toți, preoții slujitori, care înconjurăm Sfântul Altar, voi toți care vă apropiați de Sfintele Uși ca să vă împărtășiți și ceilalți care stați rușinați pentru că nu vă puteți împărtăși, aparținem celor care am fost chemați de Domnul Răstignit. Ne-a tras lângă El ca să devenim una cu El. Și în acest fel, prin Sfânta Împărtășanie, nu numai că ne hrănește cu hrană nemuritoare, dar ne și unește și ne transformă. Adică, în timp ce ne apropiem de Sfântul Potir, trebuie să nădăjduim într-o înălțare spirituală care prin unire cu firea Lui, ne va atrage și ne va așeza pe Tronul ceresc al Împărăției Lui. Prin acest gest simbolic al preotului, Domnul înălțat pe cruce ne spune: „V-am tras spre firea Mea divino-umană, v-am iubit până la jertfă și moarte pe cruce⁶⁷⁴. Am dorit să Mă unesc cu voi și să mănânc Paștele mântuitor. V-am oferit Trupul și Sângele Meu spre mâncare și băutură și vă întreb: aveți oare și voi același dor față de Mine? Vă apropiați de Sfânta Taină, precum căprioarele însetate? Luați seama la îndemnul Meu: Sfintele sunt pentru sfinți”. După Sfânta Scriptură în timpurile vechi, sfinți se numeau toți creștinii. Ușor, noțiunea s-a limitat doar la cei aleși, adică la aceia care au fost chinuiți până la moarte, sau la cei care L-au mărturisit în prigoane, în închisori, în exiluri, care și-au dedicat întreaga viață slujirii lui Dumnezeu. Deci, cele trei tagme ale sfinților creștini erau: martirii, mărturisitorii și sfinții. În sens larg, sfânt este și fiecare credincios nevoitor

⁶⁷³ Arhimandritul Ghervasie Paraschevopoulos, “Tâlcuire călăuzitoare”, op. cit., pag. 238

⁶⁷⁴ Filipeni 2, 8

care se desparte de păcat, neavând în sufletul lui „pată sau zbârcitură, sau altceva de acest fel”⁶⁷⁵. Să nu uităm însă, că toți oamenii fără nici o excepție sunt păcătoși. Singurul fără de păcat S-a adus Jertfă pe Cruce. Jertfa aceasta bine primită, a iertat tot neamul omenesc, păcatele tuturor oamenilor, de la Adam până la ultimul om care se va naște înainte de a doua Venire a Domnului. Când însă acestea vor fi iertate și șterse? Atunci când oamenii Îl vor recunoaște pe Fiul lui Dumnezeu în persoana lui Iisus Hristos, Care S-a întrupat și a suferit în zilele lui Ponțiu Pilat și a înviat din morți. Și când în continuare, după ce vor primi și vor crede acestea, cu toată inima, se vor boteza și se vor împărtăși cu preacuratele Taine și, în același timp, vor accepta întreaga învățătură dogmatică a credinței noastre ortodoxe. Atunci, Sângele pe care Hristos L-a vărsat pe Cruce și Se oferă nouă, la fiecare Sfântă Euharistie, îi va curăța pe creștini de orice fel de păcat, pentru că se dă „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”.

Acest scump Mărgăritar, această picătură de Sânge pe care o luăm, ne curățește, ne luminează, ne face purtători de Hristos și de duh, ne face sfinți. O picătură de Sânge poate deveni un ocean necuprins în care se pot curăți și spăla milioane de oameni. Este suficient ca aceștia să o dorească!

177. Un bătrân isihast, părintele Augustin se nevoia singur, în pustiu, într-o chilie-bisericuță cu hramul „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”, din mănăstirea Sfântul Filotei din Sfântul Munte. Odată, așa cum povestea el însuși, pe când făcea metanii și închinăciuni, i s-a arătat diavolul în chilie sub chipul unui câine înfricoșător care arunca flăcări pe gură. A năvălit asupra lui, urlând și spunând-i că-l ardeau rugăciunile și metaniile lui. Bătrânul Augustin l-a apucat, l-a izbit de perete și i-a spus: „Diavole rău, de ce războiești cu atâta furie și răutate făpturile lui Dumnezeu”? Imediat, diavolul turbat, de rușine a dispărut lăsând în urma lui fum și putoare. Și părintele Augustin a continuat să povestească: „Diavolul era foarte puternic dar și eu ramolitul⁶⁷⁶, cu ajutorul lui Dumnezeu l-am aruncat și l-am lipit de perete”, după aceea însă, a început să-mi pară rău, să mă mustre conști-

⁶⁷⁵ Efeseni 5, 27

⁶⁷⁶ Se referă la omul foarte bătrân.

ința că l-am bătut pe diavol. Am așteptat cu înfrigurare să se lumineze, ca să alerg la duhovnic și să mă mărturisesc. Când s-a luminat, am mers la Provata (o oră și jumătate de drum), l-am găsit pe duhovnicul meu și m-am spovedit. I-am spus ce s-a întâmplat la rugăciune și cum l-am lovit pe diavol. Duhovnicul a fost foarte înțeleghător, nu mi-a dat nici un canon dar mi-a zis să mă împărtășesc a doua zi. Eu am sărit în sus de bucurie și toată ziua am făcut treabă, iar noaptea am privegheat cu metanii și închinăciuni. Dimineață la ora cinci, am mers la Sfânta Liturghie să mă împărtășesc. Când preotul a atins lingurița de buzele mele am văzut în ea o bucată de Carne și Sânge! Și am mestecat-o, ca s-o înghit. Oh! O fericire negrăită m-a cuprins, încât nu mai puteam să rezist! Din ochi îmi curgeau râuri de lacrimi, inima și trupul erau copleșite de fericirea negrăită! Am plecat repede să nu mă vadă părinții, să nu privească prefacerile dumnezeiești pe care le-am primit cu nevrednicie de la Dumnezeu. Toate acestea le-a descoperit el însuși părintelui Paisie, cunoscutul monah și ascet din Sfântul Munte”⁶⁷⁷.

Scopul pentru care Domnul a rânduit să se săvârșească Sfânta Liturghie este ca să ne împărtășim, să ne unim cu El.

Sfântul Ioan Hrisostom ne spune, în legătură cu aceasta: „Este necesar să cunoaștem ce este minunea Tainelor, adică Sfânta Euharistie, de ce Hristos ne-a dat-o și ce folos dobândim când participăm la ea. Pentru că, așa cum spune Apostolul Pavel, devenim un trup cu Hristos, și mădulare ale Trupului Lui, din carnea și din oasele Lui. Aceasta se întâmplă cu hrana pe care ne-a dat-o, adică cu Sfânta Împărtășanie. Pentru aceasta ne-a unit cu El, și a devenit un trup cu noi, ca să fim una cu El, Care este Capul...”. Scopul săvârșirii Tainei Euharistice este participarea noastră la ea, adică la Cina Domnului. Cu toate acestea, mulți credincioși participă rar, iar alții, se apropie fără pregătirea necesară. Sfântul Ioan Gură de Aur osândește cu cuvinte dure un obicei pe care-l au creștinii chiar și în zilele noastre, să se împărtășească doar la Sărbătorile Mari, indiferent dacă sunt sau nu pregătiți. „Văd pe mulți împărtășindu-se cu Trupul lui Hristos din obișnuință și datorie față de sărbătoare mai mult, decât din cunoaștere și simțire. Aceștia zic: ne

⁶⁷⁷ Părintele Paisie Aghioritul, “Părinți aghioriți”, op. cit., pag. 77-78

împărtășim când vine Postul Mare, Paștele și Crăciunul, și este suficient. Timp ca să te apropii de Taine, nu este Paștele sau Crăciunul, ci curățenia sufletească. Deci, când ești curat de poftele trupești și de căderi, de ținerea de minte a răului și de dușmănie, atunci să vii. Dacă nu ești curat, nu veni”⁶⁷⁸.

Pentru aceasta vă rog pe toți să nu vă apropiați de Tainele dumnezeiești nepregătiți pentru că așa cere sărbătoarea, ci când vă hotărâți să vă împărtășiți, să vă curățiți mai întâi bine sufletul la Spovedanie și cu multe zile înainte să postiți, să vă înfrânați, să iertați, să faceți milostenii și rugăciuni multe și să sporiți lupta voastră duhovnicească.

Sa luăm aminte! Sfintele sfinților

*178. Starețul Samson povestea cu simplitate ceva cutremurător, care s-a întâmplat unui preot în momentul rostirii acestor cuvinte. În timp ce ieromonahul slujea, la cuvintele „Sfintele sfinților”, a sărit din Sfântul Potir o flacără minunată. N-a coborât din cer, ci a sărit din Potir! Și aceasta s-a întâmplat în zilele noastre, în vremea apostaziei*⁶⁷⁹.

Sfântul Ioan Hrisostom ne spune răspicat că Sfânta Masă este plină de lumină duhovnicească și exact cum izvoarele varsă apă, așa și aceasta trimite raze necreate. „Nu te apropia deci de aceasta ținând trestii, frunze sau ierburi (adică păcate), ca să nu ațâți focul și mai mult și să ardă sufletul care se împărtășește cu nevrednicie cu Sfintele Taine. Deci, apropie-te ținând pietrele cucernice ale credinței, nădejdea și iubirea. Să ții aurul răbdării și al iertării și mărgăritarele postului, ale privegherii și ale rugăciunii și să faci astfel sufletul mai curat, ca să pleci din biserică, după ce ai luat cu tine, în suflet și în trup, bunurile cerești ale desfătării divine. Mulți se împărtășesc o dată pe an, alții de două sau de mai multe ori. Pe care-i vom primi? Nici pe cei care se împărtășesc o singură dată, nici pe cei care se împărtășesc de multe ori sau de puține ori, ci pe aceia care o fac cu inima și conștiința curată și cu viață neprihănită.

⁶⁷⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan”, Omilia 46, EPE 13, 578

⁶⁷⁹ Meletie Mitropolitul Nicopolei, „Starețul Samson, viața și învățăturile”, Preveza 1995³, pag. 79

Cei curați să se apropie totdeauna iar cei necurați să nu vină niciodată, pentru că primesc osândă pentru ei înșiși și pedeapsă și chin”. După aceea Sfântul se adresează celor care se împărtășesc o dată pe an, în seara de Paște. Mulți cred, când ascultă la sfârșitul slujbei cuvântul catehetic de la slujba învierii: „Cei care au postit și cei care n-au postit..., și nimeni să nu iasă însetat”, că pot să se împărtășească fără spovedanie și că nu fac nici un păcat. Mare greșală!

Despre „Sfintele sfinților”, sfântul Ioan Gură de Aur ne spune: „Trebuie ca toți, cler și popor să fim frumoși la suflet, cu inima curată, cu mintea luminată, iar pe chipul nostru să strălucească harul divin. Cine este astfel să se apropie și să atingă Potirul împărătesc pe care preotul îl ține în mâini! Deci, nici un păcătos să nu se apropie, dar să nu spun nici un păcătos, pentru că mă îndepărtez de la Sfânta Masă în primul rând pe mine, ci să zic: nici unul care rămâne păcătos, nepocăit, să nu se apropie”⁶⁸⁰.

179. În *Pateric* se vorbește despre un pustnic înduhovnicit, părintele Evloghie, care primise harul cunoașterii și al vederii duhovnicești, încât pricepea starea sufletească a fiecăruia după chipul lui. Odată, cineva necurat s-a apropiat de el. Atunci părintele l-a muștrătat cu duritate, acolo înaintea Sfintelor Uși și i-a zis:

- Cum îndrăznești să te apropii de Sfintele Taine cu inima atât de murdară, impietrită și nepocăită? Fugi repede și plânge-ți păcatele, pocăiește-te și iartă ca să fii iertat, apoi să vii să te împărtășești. Dacă nu te vei curăți prin Spovedanie, Împărtășania îți va fi foc și te va arde. Acestea le spunea părintele Evloghie, preotul Sfânt”⁶⁸¹.

Sfânta Împărtășanie este „Pâine” duhovnicească și fiecare este dator s-o mănânce pentru sine. Este „ușa vieții veșnice”, „apa cea vie” pe care fiecare o va bea personal. Este mireasma dumnezeiască pe care o vom mirosi fiecare în parte. Sfânta Euharistie poate să ne producă, atunci când suntem pregătiți, schimbarea dumnezeiască și aceasta va avea o influență bine-

⁶⁸⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, „Comentariu la Epistola II Corinteni”, Omilia 21, EPE 19, 486

⁶⁸¹ Grigorie Ieromonahul, „Mersul la biserică”, Atena 1991, pag. 83

făcătoare pentru membrii familiei și pentru aproapele nostru. Când într-o zi nu fac rugăciunea, o știu și o înțeleg doar eu, când nu o fac două zile o pricepe întreaga mea familie (pentru că vede și simte purtarea mea). Iar când nu fac trei zile rugăciunea, o știe întreaga lume! La fel se întâmplă și cu Sfânta Împărtășanie. Dacă o luăm cu vrednicie, noi înșine vom înțelege primii, o vom experia duhovnicește înlăuntrul nostru, vom simți prezența, lucrarea, puterea și harul Sfântului Duh. Darurile sunt bogate pentru toți și aceste prefaceri vor schimba și pe cel de lângă noi. Aceasta ne lipsește: schimbarea personală! De aceea, nu ne îndreptăm, nu ne merge bine, ca persoană, ca familie, ca societate și ca neam. Nu avem trăiri, nu urmăm sfinților care umpleau bisericile și îngerilor care ne păzesc și ne apără de orice rău.

Cuvintele acestea au fost primite mai întâi de cel care le-a scris, pentru că acesta le învăța de două ori. Vai de el dacă doar le spune și nu le împlinește. Omul se nevoiește, dar Dumnezeu înmulțește.

180. Monahul Ierotei de la mănăstirea Sfântul Dionisie din Sfântul Munte, a vrut să țină în săptămâna brânzei post negru și să-și îndoiască canonul. Noaptea și le petrecea în priveghere, rugăciune, metanii, închinăciuni, studiu, iar zilele cu treburi și ascultări grele. În seara a treia, la miezul nopții, pe când se ruga, a văzut deodată chilia lui umplându-se de o lumină pură. Am putea spune că era un soare uriaș, cu o lumină curată care-i umplea chilia și părea că iese din icoana Maicii Domnului la care avea multă evlavie. Nu lumini de la lumânări sau lămpi! Când părintele Ierotei povestea, l-au întrebat:

- Te-ai tulburat când ai văzut lumina, părinte Ierotei? Te-ai înfricoșat? Ți-a fost teamă?

- Nu, a răspuns, nu m-am temut deloc, dimpotrivă, eram foarte liniștit. Aveam o bucurie nedescrisă și o pace deplină a gândurilor. Am simțit atâta fericire și fără să știu am început să cânt ușor Fericirile Maicii Domnului, Paraclisul mare și mic și Măririle, pe care mi le aminteam, apoi Axionul, Născătoare de Dumnezeu, De frumusețea fecioriei tale și alte cântări închinare Maicii Domnului. Le-am cântat cu multă bucurie și mulțumire și de atâta fericire am crezut că zbor. Când au auzit prima dată frații s-au minunat și au dat slavă milostivirii și îndurării

Mântuitorului Hristos și Prea Curatei Maicii Sale care mângâie pe fiii credincioși și ascultători, oricât de modești și neînsemnați ar fi aceștia. Bunăvoința și mila divină aleg cu multă îngăduință „pe cei săraci cu duhul”, adică pe cei smeriți și „curați cu inima”, ca să se odihnească și să se preamărească prin ei.

De multe ori îl întrebau pe părintele Ierotei:

- Cât timp a durat această întâmplare minunată?

- Trei sau patru ore, a răspuns acela.

Oh, minunea minunilor! Un călugăr atât de smerit s-a scaldat în lumina Sfintei Treimi cea necreată. Și, cu siguranță, dacă ar fi fost ochi să privească, ar fi văzut fața călugărului strălucind în lumina care-l scâldea..., deplinătatea luminii negrăite”⁶⁸².

181. Îmi povestea cândva un preot, că în momentul în care la Liturghie slujitorul a rostit „Să luăm aminte! Sfintele sfinților”, în același timp, odată cu frângerea Agnețului, fața lui a început să se schimbe, să strălucească, să ia înfățișarea îngerului de lumină. Fratele slujitor, urmărindu-l, s-a pierdut și a rămas mult timp nemișcat și în stare de extaz. De ce să se minuneze mai întâi? De cele săvârșite și înfricoșătoare sau de vederea chipului preotului de lângă el care era când asemenea fulgerului, când asemenea norului luminos”⁶⁸³?

182. Același lucru am auzit de la martori oculari despre părintele Gheorghe Karsalidis, în timp ce liturghisea. La un Paște, după Prefacerea Darurilor și după: „Și să fie milele Marelui Dumnezeu...”, s-a întors către credincioși ca să-i binecuvânteze. Fața lui strălucea ca soarele iar mâna dreaptă răspândea raze de lumină dumnezeiască și binecuvântare. O femeie a îndrăznit și i-a zis:

- Părinte, nu știi ce strălucire ai pe față! Luminezi ca soarele!

Părintele i-a răspuns:

- Fiica mea, sunt eu vrednic să strălucesc? Lumina dumnezeiască a fost prezența lui Hristos și a sfinților la Liturghie. Strălucirea acestora s-a revărsat asupra mea ca într-o oglindă și din aceasta și asupra voastră. Eu sunt o oglindă tocită și spartă, asta sunt”⁶⁸⁴!

⁶⁸² Lazăr Monahul Dionisiatul, “Povestiri dionisiate”, Sfânta Mănăstire Dionisiu, Athos, 1989 ², pag. 47-48

⁶⁸³ Din consemnările personale

⁶⁸⁴ Din consemnările personale

După „Unul Sfânt, Unul Domn...”, cântăreții rostesc Chironicul zilei și citesc în continuare a treia parte a rânduielii Împărtășirii.

În Sfântul Altar după Ecfonisul „Să luăm aminte! Sfintele sfinților”, Agnețul se frânge și se împarte în patru: IS-HR-NI-KA. Fiecare parte are deasupra două litere și se așează cruciș deasupra Sfântului Disc:

	IS	
NI		KA
	HR	

În momentul frângerii și împărțirii, preotul spune cu luare aminte și teamă:

Se frânge și Se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce Se frânge și nu Se desparte, Cel ce Se mănâncă pururea și nici-odată nu Se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește.

Aceasta împărțire se face și din motive practice, se ușurează astfel, împărtășirea preoților și a credincioșilor. La fel a făcut și Iisus Hristos la Cina cea de Taina: „Luând pâinea a binecuvântat-o, a frânt-o și a dat ucenicilor”⁶⁸⁵. Dintr-un Agneț se împărtășesc toți credincioșii. De la Cina cea de Taină până la sfârșitul veacurilor, pâinea se împarte frântă ca hrană spre îndumnezeire și nemurire celor botezați, spre iertarea păcatelor și viața de veci. Este obligatoriu să se taie prima dată în patru părți și după aceea în părțile mai multe, ca să se împărtășească toți. Acesta este motivul pentru care, în timpurile apostolice, Sfânta Euharistie se numea „frângerea pâinii”. Sfânta Pâine, Mielul lui Dumnezeu deși se taie în bucățele, fiecare părticică, oricât de mică, îl conține pe Hristos întreg. Pentru aceea și spunem: „Se sfărâmă și se împarte”, adică se taie în multe părțile.

183. Un suflet a avut curiozitatea să afle dacă Mărgăritarul, mare sau mic este Hristos în întregime. Și într-o duminică, în timp ce se pregătea să se împărtășească, L-a văzut cu ochii duhovnicești ai sufletului în linguriță pe Hristos întreg. Acest Hristos se unește cu omul”⁶⁸⁶.

⁶⁸⁵ Marcu 14, 22

⁶⁸⁶ Din consemnările personale

Se frânge și Se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce Se frânge și nu Se desparte. Sfântul Agneț se taie dar nu se împarte. În părticica pe care o primește fiecare credincios, oricât de mică ar fi, se dă Sfânta Pâine întreagă, Trupul Domnului întreg, Mielul lui Dumnezeu, Unul și neîmpărțit, care S-a jertfit pe Cruce.

184. *Sfântul Varvar era pirat înainte să-l cunoască pe Hristos și după o incursiune pe care a făcut-o cu tovarășii săi împotriva locuitorilor Akarnei, s-a ascuns și a trăit ca un sălbatic în munți. Devenise spaima tuturor locuitorilor din împrejurimi. Într-o zi, l-a văzut de departe pe preotul satului Trifos, părintele Ioan Nikoplolitul, intrând în biserica Sfântul Gheorghe, să săvârșească Sfânta Liturghie. Fără să piardă timp, a urzit planul să-l tâlhărească și să-lucidă pe evlaviosul preot. A întârziat, însă, și a ajuns la biserică în momentul când preotul începuse Sfânta Liturghie. Intrând în biserică cu gânduri ucigașe, s-a aflat în fața unei mari minuni. L-a văzut pe preot scaldat în lumină dumnezeiască, aflându-se în fața Sfintei Mese, dar necălcând pământul. Doi bărbați tineri, care de asemenea, străluceau ca soarele, îl țineau pe preot de brațe și-l ridicau deasupra pământului, cam la un metru. Deodată, a simțit răspândindu-se o mireasmă din altă lume. Îngerii înconjuraseră Sfânta Masă și cântau doxologii Mielului lui Dumnezeu. Și iată că a apărut atunci un Prunc fericit. Îngerii îl țineau pe mâini și L-au adus și L-au așezat pe Sfântul Disc. Chipul Pruncului dumnezeiesc strălucea de lumină iar îngerii îi admirau cu teamă frumusețea mai presus de lume. Când a venit vremea Vohodului, preotul s-a apropiat de Proscomidiar și a luat în mâini Cinstitele Daruri. Când a ieșit cu ele, Varvar a văzut că pe părintele Ioan îl sprijineau îngerii să nu cadă și să verse Sfintele. Urmărea cutremurat de teamă toate cele pe care iubirea lui Dumnezeu îi îngăduia să le vadă. Sfânta Liturghie a continuat, s-a zis Crezul și s-a ajuns la Prefacerea Darurilor. Slujitorul le-a binecuvântat și a zis: „Și fă adică, pâinea aceasta, Cinstit Trupul Hristosului Tău..., iar ceea ce este în Potirul acesta Cinstit Sângele Hristosului Tău..., prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. Amin. Amin. Amin”. Atunci Varvar a văzut pe preot luând copia și înjunghiind Pruncul dumnezeiesc. Sângele Lui se scurgea în Sfântul Potir, pe când Trupul Lui era împărțit și așezat pe Sfântul Disc. După Sfânta Împărtășanie,*

când preotul a înălțat Sfintele către popor și a zis: „Totdeauna, acum și pururea...”, acoperișul bisericii parcă s-a rupt în două și pe acolo îngerii au ridicat Pruncul la ceruri cu imne și doxologii, precum Îl și coborâseră, în timp ce o mireasmă neobișnuită și o lumină s-a răspândit peste tot.

Varvar n-a rezistat acestei minuni dumnezeiești, inima i s-a înmuiat și i s-a aprins. Instinctele sălbaticе au pierit, mintea i s-a luminat de lumina cunoașterii dumnezeiești, harul Sfântului Duh l-a umbrit și l-a ridicat din nesimțirea duhovnicească. A devenit creștin datorită unei singure Sfinte Liturghii. Cu frică și cu cutremur, după încheierea slujbei, s-a apropiat și a îngenunchiat înaintea slujitorului lui Dumnezeu. A relatat, cu suspine, despre minunea pe care se învrednicise s-o vadă și s-a spovedit de păcatele trecute, încredințându-se deplin lui Hristos”⁶⁸⁷.

„Mare este taina credinței noastre”, ne spune Sfânta Scriptură, „Dumnezeu S-a arătat în trup, S-a îndreptat în Duhul, a fost văzut de îngeri, S-a propovăduit întru neamuri, a fost crezut în lume”⁶⁸⁸, „neîmpărțit și nedespărțit”. Să nu dorim cu mintea noastră săracă, limitată și păcătoasă, să cercetăm și să explicăm aceste realități cerești. Lumea celor de sus, adică, spațiul dumnezeirii necreate, cu toate că este nestricăcioasă, neschimbată, veșnică, atemporală și dumnezeiască, se oferă nouă prin harul, lucrarea și puterea Sfântului Duh sub chipul Tainei Sfintei Jertfe. Întreaga lucrare a iconomiei dumnezeiești, de la facerea lumii până la a doua Venire, este prezentă în chip negrăit, în Sfânta Liturghie. În ce mod, nu poate explica limba omenească!

Sfântul Evanghelist Ioan mărturisește următoarele: Era Vinerea Mare, după-amiaza, în jur de ora trei. Domnul sânge-rează pe Cruce, scoate un strigăt mare și zice; „Săvârșitu-s-a”. Și plecându-Și capul, Și-a dat duhul⁶⁸⁹. Și pentru că se lumina de sâmbătă și era mare ziua aceea, s-a permis pogorârea de pe Cruce și înmormântarea. Au venit soldații și au început să strivească fluierile picioarelor celor doi tâlhari răstigniți ca să

---

⁶⁸⁷ Arhimandritul Pavel Danas, „Barbarul devenit sfânt”, Vonitsa, 2000, pag. 20

⁶⁸⁸ I Timotei 3, 16

⁶⁸⁹ Ioan 19, 30

moară mai repede. După aceea au venit și în fața lui Hristos. Descoperind că deja murise nu I-au mai zdrobit fluierile picioarelor, ci unul din ostași „a străpuns coasta Lui cu sulița și îndată a ieșit sânge și apă ca să se împlinească Scriptura, care spune că nici un os din trupul Lui nu se va zdrobi”⁶⁹⁰ Apa și Sângele sunt simbolurile celor două mari Taine ale mântuirii: Botezul și Sfânta Euharistie. Faptul că nu I-au zdrobit fluierile picioarelor înseamnă că Trupul Domnului nu accepta împărțire, sfărâmare sau ciopârțire. Așa și acum, Sfânta Pâine, Trupul lui Hristos, nu se împarte, este: „Cel ce se sfărâmă și nu se desparte”. Trupul mort al Domnului în mormânt este unit cu dumnezeirea și nu cunoaște stricăciune și descompunere după moartea Lui ca om. Este nedespărțit și neîmpărțit, pe Cruce, în mormânt, și în Sfântul Potir. Deci, Înălțarea după Sfântii Părinți arată Jertfa dătătoare de viața a Domnului și frângerea pâinii înjunghiate. După cuvintele: „Cel ce se sfărâmă și nu se desparte”, urmează: „Cel ce se mănâncă pururea și niciodată nu se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește”. Câte miliarde de creștini s-au împărtășit cu Trupul și Sângele Domnului, de la Cina cea de Taină până astăzi, fiecare dintre aceștia primind, nu părțile, ci pâinea vieții întreagă, Mielul lui Dumnezeu „Care niciodată nu se sfârșește”. Și aceasta se întâmplă nu o dată în viața fiecăruia, ci de sute și de mii de ori, de la Botez până la moarte. Au fost și vremuri de prigoană când creștinii condamnați la martiriu se împărtășeau în fiecare zi sau de patru ori pe săptămână.

Cel ce Se mănâncă pururea și niciodată nu Se sfârșește.

Toate energiile necreate ale Sfântului Duh din Taine, din rugăciuni și din Sfânta Scriptură, dar în mod special din Sfânta Liturghie, sunt mai presus de mintea noastră. Și numai prin harul și lucrarea Sfântului Duh, slujitorii sfintelor altare, dreptii și cei fără prihană, au trăit la Sfânta Liturghie experiența luminii dumnezeiești necreate. Pentru aceasta, toate povestirile pe care le-am amintit în timp, nu sunt evenimente care apar în fiecare zi, ci se întâmplă destul de rar în

---

⁶⁹⁰ Ioan 19, 36

viața preotului și a credinciosului. Aceste daruri mari și minunate preced sau urmează multor ispite, dureri și necazuri.

Toți ne împărtășim cu Trupul și Sângele Domnului care au fost, sunt și vor fi în veci unite cu dumnezeirea nemărginită.

185. *Înainte cu mulți ani, un preot mi-a spus că într-o iarnă grea n-a vrut să săvârșească Sfânta Liturghie de sâmbăta. Temperatura era mult sub zero grade și ar fi fost în biserică el singur și dascălul. Nu știa nimic din învățătura Bisericii noastre despre prezenta Bisericii Triumfătoare, nici despre folosul pomenirii celor vii și al celor morți la Sfânta Liturghie. Cu greutate și cu multă efort a mers la biserică, rugându-se să nu vină dascălul ca să facă slujba. Acela însă a venit. A început în grabă Proskomidia și apoi Sfânta Liturghie. Peste puțin timp, a văzut că au ajuns în biserică episcopi, preoți, monahi, monahii și alți credincioși. Cei mai mulți și-au luat locurile la strănile din dreapta și din stânga și au început să cânte dumnezeiește, încât a uitat și de frig și de singurătate și a devenit tot o flacăra. A făcut Vohodul și a văzut biserica plină de lume. Cei mai mulți îi păreau cunoscuți dar nu le-a dat nici o atenție și a continuat Sfânta Liturghie. A ajuns la Prefacerea Sfintelor Daruri și atunci a văzut trei Arhierii cu veșminte strălucitoare intrând în Sfântul Altar, îngenunchind împreună cu el și rugându-se. Ușor și cu teamă s-a ridicat, a luat cădelnița și a rostit: „Mai ales pe Preasfânta, Preacurata, Preabinecuvântata, Mărita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și Pururea Fecioara Maria...”. Sufletul preotului s-a umplut de o dulceață dumnezeiască și o pace și o liniște cerească îl stăpâneau. A venit și momentul înălțării și sfărâmării Mielului lui Dumnezeu. Biserica întreagă răsuna de melodii dulci cântate de mulțimea credincioșilor, de monahi, preoți și episcopi. Au cântat de mai multe ori: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot...”, și în continuare, Chinonicul: „Gustați și vedeți că bun este Domnul. Aliluia”. Preotul se gândea în sine, ce să facă? Să se împărtășească primul cu cei trei Arhierii de față? Unul dintre aceștia i-a făcut semn să se împărtășească, să strângă și să pună Sfintele Daruri în Potir. În sfârșit, a deschis Sfintele Uși..., și n-a văzut pe nimeni. Și-a întors ochii în dreapta, în stânga, în Sfântul Altar dar Arhierii dispăruseră și, pentru câteva momente, a rămas nemișcat.*

„Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, apropiati-vă”, a zis și s-a apropiat dascălul. Ce minune! Toți frații lui cei adormiți, arhierii, preoți, călugări, bărbați, femei și copii pe care-i pomenise, și pe unii chiar îi cunoscuse, fuseseră acolo prezenți. Cei trei arhierii din Sfântul Altar erau Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Grigorie Teologul. Toate studiile din anii de facultate, mulțimea cărților buchisite până noaptea târziu, n-au putut să-i ofere nici măcar cât o picătură din dulceața și împărtășirea dumnezeiască a unei singure Sfinte Liturghii⁶⁹¹.

Judecățile lui Dumnezeu sunt adânci și necuprinse ca și taina Sfinte Liturghii la care participăm deseori. Creștinul credincios o trăiește și o înțelege cu mintea, inima și sufletul, înlăuntrul lui, mai presus de simțuri, în chip duhovnicesc și negrăit.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că: „Jertfa lui Hristos nu se sfârșește, Trupul Lui luat din Sfânta Fecioara este nestricăcios și nesfârșit. Agnețul pâinii se împarte și se mănâncă, dar Iisus rămâne întreg⁶⁹². Părinții Bisericii, ca să fie convingători, folosesc exemplul oglinzii și al ciobului: dacă o oglindă se sparge în mii de bucăți, în fiecare bucată apare chipul întreg, ca și ecoul auzit întreg de mii de urechi.

Unul Sfânt, unul Domn Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin.

Nimeni nu se sfințește de unul singur, nici prin ținerea poruncilor, nici prin cultivarea virtuților, ci primește sfințirea de la Dumnezeu, Care este singur Sfânt. Părinții Bisericii ne spun că: dacă punem în soare mii de oglinzi toate vor străluci și vor reflecta raze de lumină. Astfel vom crede că avem mii de sori. În realitate însă soarele este unul singur și Unul este și Domnul Iisus Hristos, un alt Soare ce se revarsă spre credincioși și face să pară multe suflete sfinte.

În momentul când preotul spune: **Sfintele sfinților**, face trei mișcări: înalță cruciș Sfântul Agneț, îl împarte în patru și-l așează pe Sfântul Disc sub chipul crucii. Apoi ia

⁶⁹¹ Din consemnările personale

⁶⁹² Sfânta Mitropolie a Kozanei, “Cuvânt ziditor”, op. cit., pag. 394-395

părticica IS și o pune în Sfântul Potir, realizând astfel unirea Sfântului Trup cu Sfântul Sânge.

186. Cândva, într-o mănăstire rusească de călugări, așa cum ne povestește starețul Samson, în timpul Sfintei Liturghii, un călugăr și-a amintit că a primit ascultare să facă curățenie la intrarea în mănăstire. „O să fac acum”, și-a zis în gândul lui, pentru că acest moment nu este cel mai important din Sfânta Liturghie. Deci, s-a dus și a început să măture dar în gând zicea rugăciuni și cu gândul urmărea cele săvârșite în biserică. N-au trecut însă cinci minute și când și-a întors privirea în zare, a văzut deodată turlele deschise (așa cum sunt la bisericile rusești) și s-a arătat Biserica Triumfătoare în toată măreția ei. Înfricoșătoare imagine! În centru se afla Sfânta Masă, cât cerul de mare. În fața ei erau trei Arhierei îngenuncheați, înconjurați de mulțime de preoți și diaconi. În dreapta și în stânga stăteau corurile îngerești, de o frumusețe de nedescris. Cântări cerești ale corurilor de Arhangheli umpleau locașul de fericire și desfătare. Se săvârșea Sfânta Jertfă într-o formă neobișnuită ce semăna însă, cu Liturghia de pe pământ. Slujeau Sfinții Trei Ierarhi: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, împreună cu alți sfinți. Dar și acolo, în Biserica Triumfătoare a Ierusalimului celui de sus se împărtășeau. A văzut că primeau neînterupt slava, lumina treimică, necreată, „ambrozia” fericirii dumnezeiești, din Potirul Tainelor neatinse. Călugărul a rămas nemișcat, ca o stană de piatră, până s-a încheiat Sfânta Liturghie. Călugării care ieșeau din biserică l-au văzut înmărmurit, stând și cu rasa udă de ploaia lacrimilor. L-au luat cu multă grijă și fără vorbă l-au dus ușor la chilia lui și acolo a rămas ore întregi, pierdut, în stare de extaz, uluit de descoperirea dumnezeiască. Când și-a revenit a venit și duhovnicul lui, căruia i-a spus printre lacrimi, cele întâmplare și după aceea au mers împreună la starețul mănăstirii căruia i-a povestit cu teamă și multă smerenie vedenia lui dumnezeiască⁶⁹³.

Plinirea potirului credinței Duhului Sfânt. Amin.

Înțelesul acestor cuvinte este legat de Duhul Sfânt. Dumnezeu S-a făcut om, ca să pătimească și S-a înălțat la ceruri ca să vină Duhul Sfânt pe pământ. Fără Jertfă, moarte,

⁶⁹³ Meletie, Mitropolitul Nicopolei, “Starețul Samson”, op. cit., pag. 76

Înviere și Înălțare, venirea Duhului n-ar fi fost posibilă, iar omul care crede cu adevărat în Hristos, simte și trăiește aceasta. Împărtășindu-se cu Sfintele Taine, Duhul Sfânt și lucrarea Lui, devin vii în el. Pentru cel ce nu crede, nu doar Sfânta Liturghie ci toate cele ale credinței sunt de neînțeles. Prin unirea Trupului și Sângelui în Sfântul Potir, se produce unirea firilor în Iisus Hristos: Dumnezeu desăvârșit și Om desăvârșit, într-o unitate nedespărțită în Persoana lui Iisus Hristos.

Sfântul Nicolae Cabasila se întreabă: „Care este rezultatul patimilor lui Hristos, al cuvintelor și al lucrărilor Lui? Nimic altceva decât trimiterea Sfântului Duh, care înseamnă mântuire, nemurire și Împărăția cerurilor”⁶⁹⁴.

Când preotul face unirea Trupului și Sângelui, se pune puțină apă fierbinte care se numește „căldură”. Diaconul (dacă există) spune: **Binecuvântează părinte, căldura**. Preotul binecuvântează apa și zice: **Binecuvântată este căldura sfinților Tăi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin**. După aceea toarnă sub formă de cruce apa în Sfântul Potir și rostește: **Plinirea Potirului credinței Sfântului Duh. Amin. Binecuvântată este căldura sfinților Tăi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor**. Se pune apa caldă pentru că așa cum ne spune Evanghelia, înainte de pogorârea de pe Cruce, un soldat a străpuns cu sulița coasta Domnului „Și îndată a ieșit sânge și apă”⁶⁹⁵.

Cu toate că Sfântul Trup al Domnului era mort, din coasta împunsă a curs sânge și apă. Aceasta înseamnă, conform Sfinților Părinți, că sângele și apa erau calde și nu reci, adică moarte (pentru că dacă erau înghețate n-ar fi curs). Aceasta se datorează faptului că firea omenească era unită cu dumnezeirea. Nu pricepem, dar este adevărat: Trupul Domnului, mort și întreg scoate din coasta dumnezeiască și făcătoare de viață „sânge și apă”. Pentru a ne aminti de minunea apei care a curs din coastă, punem apă caldă, aproape fierbinte, cât să încălzească și Sfântul Potir. Așa se oferă Sfintele Daruri la Sfânta Împărtășanie, pentru că este necesar ca preoții și credincioșii

⁶⁹⁴ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, P.G. 150, 428 B

⁶⁹⁵ Ioan 19, 34

să simtă că primesc Trupul viu și Sângele lui Hristos. Toate acestea subliniază pogorârea și împărtășirea Duhului Sfânt.

Sfântul Nicolae Cabasila scrie că această apă fierbinte conține și foc (datorită fierberii), simboluri ale Duhului Sfânt, care S-a coborât peste Apostolii lui Hristos la Rusalii sub chipul limbilor de foc (Faptele Apostolilor, II)⁶⁹⁶.

RÂNDUIALA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘANII

După toate acestea, începe Sfânta Împărtășanie, în timp ce mai înainte, am citit a treia parte a rânduiei. Această rânduială este alcătuită din trei părți:

- **PRIMA PARTE** - conține Canonul și acrostihurile, și se citește împreună cu Pavcernița mică.
- **A DOUA PARTE** - cuprinde trei psalmi, trei tropare și nouă rugăciuni. Se citește de dimineață. Creștinii de acum, însă, citesc prima și a doua parte, cu o seară înainte, și aceasta este suficient.
- **A TREIA PARTE** - se citește în Sfântul Altar de către preoți, în timpul Chinonicului, dar trebuie citită și la strană. Astfel și clericii și mirenii se pregătesc pentru Sfânta Împărtășanie.

Prima rugăciune a Sfintei Împărtășanii este următoarea:

Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu, care ai venit în lume să mântuiești pe cei păcătoși dintre care cel dintâi sunt eu. Încă cred că acesta este Însuși Preacurat Trupul Tău și acesta este Însuși Scump Sângele Tău. Deci, mă rog Ție: miluiește-mă și-mi iartă greșelile mele cele de voie și cele fără de voie, cele cu cuvântul sau cu lucrul, cele întru știință și întru neștiință. Și mă învrednicește fără de osândă să mă împărtășesc cu Preacuratele Tale Taine spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin.

Aceasta este o mărturisire a credinței și a speranței în iubirea lui Hristos. „Cred, Doamne, și mărturisesc...”, este o

---

⁶⁹⁶ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, P.G. , 150, 452A, B

formulă care se sprijină pe cuvintele Sfântului Apostol Pavel: „Vrednic de credință și de toată primirea e cuvântul că Iisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu. Și tocmai pentru aceea am fost miluit, ca Iisus Hristos să arate mai întâi în mine toată îndelunga Sa răbdare ca pildă celor ce vor crede în El, spre viața veșnică”⁶⁹⁷.

Apostolul Pavel ne spune că pentru aceasta a fost miluit, el, marele păcătos, ca să se arate Hristos în el, cu îndelunga Lui răbdare și iubire.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că nimeni nu trebuie să deznădăjduiască pentru mântuirea lui: „Să spunem că există o cetate cu mulți oameni, ai cărei locuitori sunt vicioși, răi, desfrânați, unii mai mult, alții mai puțin iar cineva dintre cei mulți a făcut toate păcatele. Dacă cineva anunță că Împăratul vrea să-i ierte pe toți, ceilalți nu cred în cuvântul lui, până când nu văd că a fost iertat cel mai necinstit dintre ei. Atunci nimeni nu se mai îndoiește. Este exact ceea ce vrea să ne spună Apostolul Pavel: Dumnezeu voind să-i convingă pe oamenii că le iartă toate păcatele, l-a iertat pe cel mai păcătos dintre ei. Să nu se îndoiască deci nimeni de mântuirea lui, pentru că m-am mântuit eu, primul dintre păcătoși”⁶⁹⁸

În viața starețului Samson citim următoarea întâmplare pe care ne-o povestește el însuși:

187. Părintele Ștefan săvârșea Sfânta Liturghie la biserica Sfintei Cruci, din Lavra Sfântul Alexandru Nevski. Eu eram ierodiacon și țineam Sfântul Potir. Episcopul a citit rugăciunea: „Cred Doamne și mărturisesc...”, și după aceea a ridicat procovățul Sfântului Potir, ca să-i împărtășească pe credincioși. A rămas paralizat! A văzut înăuntru carne și sânge de om! S-a întors spre mine și mi-a zis:

- Vezi, părinte?

- Ce să facem? Acela a luat-o spre stânga, eu spre dreapta și am intrat cu Sfântul Potir în Sfântul Altar. A așezat Sfântul Potir pe Sfânta Masă și a căzut în genunchi. Se ruga ca Domnul să se milostivească, căci cum puteam să împărtășim cu trup

⁶⁹⁷ I Timotei 1, 15-16

⁶⁹⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Epistola I Timotei” Omilia 4 P. G. 62, 522

omenesc? Cine l-ar fi primit? S-a rugat aproape un sfert de oră cu mâinile înălțate și după aceea a privit din nou în Sfântul Potir. Înăuntru era pâine și vin și astfel a ieșit și i-a împărtășit pe credincioși”⁶⁹⁹.

Fiecare dintre noi, când se apropie de Sfântul Potir este „cel dintâi dintre păcătoși” și este dator să recunoască aceasta despre sine.

Rugăciunea a doua spune:

**Iată, mă apropii de Sfânta Împărtășire.
Și-mpărtășindu-mă, Doamne, să nu mă arzi;
Că Tu ești foc, și arzi pe cei nevrednici,
Ci, curățește-mă de toată-ntinarea.**

Prin această rugăciune, Îl rugăm pe Domnul Creatorul să nu ne ardă cu cărbunele Sfintei Împărtășanii, așa cum se întâmpla cu cei nevrednici, ci să ne curățească de toată întinarea păcatului.

Rugăciunea a treia este:

Cinei Tale celei de Taină, Fiul lui Dumnezeu, astăzi, părtaș mă primește, că nu voi spune vrăjmașilor Tăi, Taina Ta, nici sărutare îți voi da ca Iuda; ci ca tâlharul mărturisindu-mă, strig Ție: Pomenește-mă, Doamne, întru Împărăția Ta.

Aici rugăm pe Fiul lui Dumnezeu, să ne primească la Cina cea de Taina, ca să ne împărtășim cu Cinstitul Trup și Sânge, promițând că nu vom trăda niciodată această taină vrăjmașilor Lui, nici nu-I vom da sărutare precum Iuda, ci vom mărturisi ca și tâlharul, crezându-ne păcătoși: „Pomenește-mă Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta”⁷⁰⁰.

Nu vom trăda niciodată Taina, pentru că este împărțită, dincolo de bucuria îngerilor, puțin mai mare și mai negrăită decât bucuria raiului.

Rugăciunea a patra:

Sângele cel îndumnezeitor, privind, te spăimân-tează, omule. Că foc este și arde pe cei nevrednici.

⁶⁹⁹ Meletie Mitropolitul Nicopolei, “Starețul Samson”, op. cit., pag. 91

⁷⁰⁰ Luca 23, 42

Dumnezeiescul Trup mă îndumnezeiește și mă hrănește. Îmi îndumnezeiește sufletul și-mi hrănește minunat mintea.

Rugăciunea aceasta ne spune: Înfricoșează-te, omule văzând înaintea ta Sângele dumnezeiesc, și nu uita că este cărbune aprins, care arde pe cei nevrednici! Iată și Trupul lui Dumnezeu care ne îndumnezeiește și ne hrănește. Duhul lui Dumnezeu luminează mintea noastră într-un mod neobișnuit și negrăit.

Rugăciunea a cincea:

Îndulcitu-m-ai cu dorul Tău, Hristoase, și m-ai schimbat cu dumnezeiasca Ta dragoste; ci arde cu focul cel fără de materie păcatele mele și mă învrednicește a mă sătura de desfătarea care este întru Tine, că de amândouă veselindu-mă, să slăvesc, Bunule, venirea Ta.

În această rugăciune spunem Domnului:

Mângâie-mă cu dorul Tău Hristoase, și schimbă-mi întreaga viață cu dumnezeiasca Ta iubire. Pentru aceasta arde cu focul Tău cel dumnezeiesc și fără de materie păcatele mele și învrednicește-mă să mă umplu de desfătarea Ta dumnezeiască, ca să măresc, Bunule, săltând de bucurie, cele două veniri ale Tale: cea de acum și cea viitoare.

Rugăciunea a șasea:

Întru strălucirile sfinților Tăi cum voi intra eu, nevrednicul? Că de voi îndrăzni să intru în cămară, haina mă vădește că nu este de nuntă, și voi fi legat și lepădat de îngeri. Ci curățește, Doamne, întinăciunea sufletului meu și mă mântuiește ca un iubitor de oameni.

Starețul Samson ne povestește următorul eveniment minunat despre un preot slujitor care voia să citească rugăciunile în timpul Sfintei Împărtășiri.

188. Am cunoscut un preot care voia să învețe să se roage cu adevărat și din inimă, în aceste momente sfinte. Odată, la vremea împărtășirii, având în mâna dreapta Trupul Domnului, a început ca de obicei rugăciunea: „Cred Doamne și mărturisesc..”. Când a încheiat, a început să se roage fierbinte și smerit, printre

lacrimile care-i curgeau șuvoi: „Învață-mă Doamne, să mă rog din adâncul sufletului meu. Citesc, pur și simplu rugăciunile, dar nu știu deloc să mă rog. Și, deodată, fața lui a strălucit de o lumină mai presus de lume, precum el însuși mărturisea, și înlăuntrul lui s-a deschis o altă minte. A început iar să spună: „Cred Doamne și mărturisesc...”, fără să-și ridice ochii de la Preacuratul Trup al Domnului. Diaconul a observat și văzând că întârzie mult, s-a apropiat de el și i-a șoptit: „Hai, părinte, ne așteaptă lumea...”. Chinonicul s-a sfârșit și s-a făcut un moment de tăcere. Preotul înțelegea că trebuie să se împărtășească, dar nu putea. Oricât s-ar fi străduit și ar fi vrut, stătea ca pierdut, ca un stâlp de piatră. Aceasta pentru că înțelesese nu numai ce este rugăciunea adevărată, ci mult mai important, că toate rugăciunile liturgice constituie o rugăciune prin excelență către Iubitorul de oameni Dumnezeu. Parcă s-ar fi înălțat, s-ar fi trezit dintr-un somn neobișnuit. De atunci a plâns neîncetat și niciodată n-a putut să mai privească Preacuratul Trup al Domnului”⁷⁰¹.

Ce-aș putea să spun despre mine, nenorocitul?

Se continuă cu rugăciunea a opta: „Stăpâne, Iubitorule de oameni, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu, să nu-mi fie mie spre osândă Sfintele acestea, pentru că sunt nevrednic, ci spre curățirea și sfințirea sufletului și a trupului și spre arvunirea vieții și a Împărăției ce va să fie. Iar mie bine-mi este a mă alipi de Dumnezeu și a pune în Domnul nădejdea mântuirii mele”. Și iarăși: **Cinei Tale celei de Taină...**

Prin toate aceste rugăciuni mărturisim credința nezdruncinată și iubirea fierbinte față de Domnul nostru Iisus Hristos, dar și slăbiciunea și păcătoșenia noastră, care ne face să tremurăm de spaimă înaintea Sfântului Potir. În aceste momente sfinte ne ispitește și diavolul, se străduiește să ne tulbure cu gânduri rușinoase și murdare, să ne alunge din suflet pacea ca să deznădăjduim și, în final, să ne îndepărteze de Sfânta Împărtășanie. Ca duhovnic, vă asigur că diavolul de multe ori creează probleme sufletelor cu astfel de gânduri, ca să se lipsească de Sfânta Împărtășanie. Le aduce adică, răscoliri interioare, cugete întinate și blasfemiatoare și, cu toate că sufletul este pregătit din toate punctele de vedere și are și

⁷⁰¹ Meletie Mitropolitul Nicopolei, “Starețul Samson”, op. cit., pag. 82

acordul duhovnicului, cu toate acestea, când se îndreaptă spre Sfântul Potir este năpădit de gânduri, se tulbură și renunță. Dacă cineva nu se mărturisește repede de aceste gânduri când vine la biserică, oricât de murdare, întinate și blasfemiatoare ar fi ele, acestea pot să-l înnebunească, să-l facă robul lor. Dacă ele durează în timp este foarte greu de crezut că sufletul are puterea să le îndepărteze, să le alunge și să vină fără teamă la Sfânta Împărtășanie. Să luăm seama la ispitele diavolului care ne atacă precum coarnele animalelor, vrea să ne sfâșie, fie prin îndoieli, fie prin gânduri de rușine și de hulă. Sunt simple atacuri, cărora nu trebuie să le dăm nici o importanță. Mai de folos ne este să le disprețuim și să ascultăm de Biserica lui Hristos, care ne spune prin duhovnic: „Mergi și împărtășește-te”.

Două femei din Evanghelie ne dau mult curaj, multă nădejde și îndrăzneală. Una, este femeia cu scurgere de sânge, care s-a atins de veșmintele lui Hristos și îndată s-a vindecat boala ei, care dura de mulți ani. Femeia aceea a devenit Sfânta Veronica. Cealaltă este femeia cea păcătoasă care a spălat cu lacrimi picioarele lui Hristos și le-a sărutat, le-a uns cu mir și le-a șters cu părul capului ei. Aceste femei nu numai că n-au fost osândite, dar au primit și bogăția harului dumnezeiesc, al iertării păcatelor și al vindecării. Iubirea și mila lui Dumnezeu, ca și îndurările Lui, sunt un ocean nemărginit. Dacă noi suntem slabi, Acela este atotputernic și poate să ne ierte și să ne iubească, pentru că El este Iubire.

Sentimentele noastre sunt în aceste momente controversate. Oricât ne-am pregăti ne simțim păcătoși, nenorociți și nevrednici. Cum am putea să ridicăm ochii și să privim slava Cămării dumnezeiești a lui Hristos (cămara este Sfântul Potir)?

Dacă nu ne împărtășim din voința noastră, încălcăm porunca lui Dumnezeu care zice: **Luați, mâncați..., Beți dintru acesta toți...**⁷⁰², „cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică și în Mine rămâne și Eu în el”⁷⁰³. Dacă, însă, vrem să ne împărtășim, ne prinde frica din cauza păcătoșeniei și necurăției noastre, deoarece: „Cămara

⁷⁰² Matei 26, 26-27

⁷⁰³ Ioan 6, 56 și 54

Ta, Mântuitorule, o văd împodobită și îmbrăcăminte nu am, ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de lumină, și mă mântuiește”.

Deci teama dumnezeiască, dorul și dorința dulce, trebuie să însoțească sufletele aceluia care voiesc să se împărtășească cu Preacuratele Taine. După ce episcopul, preoții și diaconii s-au împărtășit în Sfântul Altar, preotul slujitor sau diaconul pune părticelele rămase în Sfântul Potir, în timp ce rostește: **Învierea lui Hristos văzând...; Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime...; O, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase...; Spală, Doamne, păcatele celor ce s-au pomenit aici....** Aceasta înseamnă că fiecare Sfântă Liturghie este și o mărturisire a învierii. Prin Sfânta Împărtășanie simțim Învierea străbătând întreaga noastră ființă, pe Hristos luminat și strălucitor, scăldat în razele nestricăcioase ale dumnezeirii.

Sfânta Împărtășanie este „Paște”, adică trecerea de la moarte la Viață, de la robie la libertate către mântuire, către Învierea lui Hristos. Am mai spus că Liturghia este mărturisirea învierii, Învierea însăși a lui Hristos, iar Euharistia este învierea noastră personală. Participând la această Taină zburăm, dobândim aripi îngerești, devenim purtători de Hristos, purtători de Dumnezeu și purtători de Duh. Înainte ca preotul să iasă cu Sfântul Potir, deschide Sfintele Uși, iar cei care stau în străni se ridică în picioare. În acest moment, creștinul trebuie să vadă îngerii coborând din cer și prăvălind „piatra de la ușa mormântului”⁷⁰⁴. În continuare, prin apariția Sfântului Potir, ar trebui să vedem toți pe Domnul înviat din morți, Care se oferă, „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”. Astfel, să ne apropiem de Sfânta Împărtășanie, unul câte unul cu multă teamă, cu credință și cu dragoste. Urmează împărtășirea credincioșilor.

Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste, apropiați-vă!

Cuvintele acestea sunt rostite de preot la fiecare Liturghie și prin invitația aceasta, suntem atenționați despre pregătirea sufletească și trupească pe care trebuie să o facem, ca să stăm la Cina lui Hristos.

---

⁷⁰⁴ Marcu 16, 3

Sfinții Părinți ai Bisericii ne spun următoarele despre modul în care trebuie să ne împărtășim:

Sfântul Ioan Gură de Aur ne îndeamnă astfel:

Când este vorba să vii la această masă dumnezeiască și înfricoșătoare, să te apropii cu teamă și cu tremur, cu conștiința curată, cu postire (sufletească și trupească) și rugăciune, fără să faci zgomot, să dai din picioare și să împingi pe cei de lângă tine. Pentru că nerânduiala este dovada cea mai mare a nesăbuiinței tale și a disprețului față de Sfintele Taine care-ți aduc ție, celui care faci acestea, chinuri și pedeapsă. Sfânta Împărtășanie este medicamentul mântuitor al rănilor tale, este bogăția veșnică, care-ți aduce Împărăția cerurilor. Să simți deci frică, atunci când te apropii de Euharistie, să plângi și să te jelui pentru păcatele pe care le-ai făcut. Și după ce ți-ai curățit lăuntrul tău, să te apropii și să te împărtășești în liniște și rânduială cuvenită, pentru că ești în preajma Împărăției cerurilor. După ce ai primit Sfânta Jertfă cea neprihănită, adică Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos, s-o săruți și s-o îmbrățișezi cu ochii, să-ți umpli sufletul cu căldură duhovnicească, încât adunarea în biserică să nu-ți fie pricină de osândă și judecată, ci să te îndrume la înțelepciunea sufletului, la iubire și virtute, la înfrățirea cu Dumnezeu în statornică pace. Adunarea în biserică să fie temelie miilor de bunătăți, încât și pe tine însuși să te întărești în credință și pe aproapele tău⁷⁰⁵.

La Masa Domnului trebuie să venim îmbrăcați cu haine de nuntă iar podoaba principală a acestor veșminte duhovnicești este iubirea față de toți și mai ales față de dușmanii care ne-au făcut rău, ne-au nedreptățit, ne-au necinstit și ne-au rănit. Podoaba iubirii înseamnă iertarea tuturor.

Sfântul Isaac Sirul ne învață, la rândul lui: „Sfânta Liturghie este Împărăția lui Dumnezeu iar hrana de la Cina Împărăției este iubirea. Aceasta este rai, și când o aflăm, mâncăm pâine cerească: „cel ce găsește iubirea Îl mănâncă pe Hristos în fiecare zi și devine nemuritor. Fericit este cel ce mănâncă din pâinea iubirii, care este Iisus Hristos”. O primim, ca să ne trezească duhovnicește, să putem păstra și cultiva și

⁷⁰⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Cuvântare la Nașterea Domnului”, Omilia 1, EPE 35, 456

mai mult virtuțile care sunt fundamentul Sfintei Euharistii: „...pocăința este corabia, cârmaciul, frica de Dumnezeu iar iubirea este limanul dumnezeiesc. Când întregim iubirea prin fapta noastră ajungem la Dumnezeu iubirii. Atunci drumul vieții s-a încheiat și ne aflăm pe malul celălalt, unde este Tatăl, Fiul și Sfântul Duh”⁷⁰⁶.

Înainte de iubire merge teama, dar nu o teamă de rob, a omului înspăimântat, nici teama sufletească, atunci când ne-am pierdut banii, slujba, sănătatea sau celelalte. Această teamă este un sentiment nobil al evlaviei și al cucerniciei, sentimentul respectului și al înțelepciunii, căci: „Frica de Domnul este începutul înțelepciunii”⁷⁰⁷.

Cel ce se gândește că Dumnezeu S-a făcut om în Persoana lui Hristos, ca omul să devină Dumnezeu după har, se umple de frică, de înțelepciune și de admirație. Dacă Heruvimii și Serafimii stau cu teamă mare și uluiți înaintea Tronului lui Dumnezeu și își acoperă fețele cu aripile lor, cu cât mai mult noi, credincioșii nevoitori! Dar trebuie să ne apropiem nu numai cu frică (frică, respect, evlavie, reținere) dar și cu credință. Nu credință abstractă, într-o „putere de sus”, ci în Dumnezeu concret, slăvit în Treime, așa cum Îl mărturisim, cu acrivie în Simbolul credinței. Dumnezeu Însuși când S-a făcut om, ne-a descoperit această credință ortodoxă, care înseamnă:

- Credința în Sfânta Treime.
- Credința în Întruparea Fiului și Cuvântului în Persoana Mântuitorului Hristos.
- Credința în Maica Domnului.
- Credința în sfintele icoane, sfânta Cruce, sfinți și sfintele moaște.
- Credința în sfintele Canoane, în dogmele Bisericii, stabilite la cele șapte sinoade ecumenice, și în Sfânta Tradiție.
- Credința în cele șapte Taine și, în special, în cele patru Taine mântuitoare (Botezul, Mirungerea, Sfânta Împărtășanie

---

⁷⁰⁶ Grigorie Ieromonahul “Mersul la Biserică”, Sfântul Munte 1991, pag. 88

⁷⁰⁷ Psalmul 110, 10

și Sfânta Spovedanie). Nici o îndoială și nici o ezitare nu trebuie să existe în inima creștinului care se împărtășește cu Trupul și Sângele lui Hristos. Dacă nu crede, să nu se apropie!

189. Cândva, într-un sat trăia un om aspru, influențat de teoriile materialiste în așa măsură, încât ajunsese un ateu și un existențialist necredincios. Domnul Costas, așa se numea, în vârstă de 40 ani, se afla în preajma unui Craciun la Vrontul de Jos, unde avea niște rude. În Ajunul Crăciunului, s-a întâlnit în sat cu părintele Gheorghe Cazakidis, un preot evlavios.

- Bună ziua, domnule Costas, i-a zis preotul. Acela nu a răspuns. „Credința este opiu pentru popor, de ce să vorbesc cu un preot”?, se gândea în sinea lui.

- Dumneata nu crezi, dar dacă vii mâine la biserică, cu siguranță vei crede, i-a spus părintele, și a plecat.

Dimineață clopotele bisericii Sfânta Teodora au început să bată. Satul era în întregime alb, ninsese toată noaptea. Domnul Costas, ațâțat de curiozitate, a mers la biserică tocmai când începea Sfânta Liturghie. Locașul era plin de oameni și a stat într-un colț, indiferent, până în momentul Sfintei Împărtășiri.

- „Cu frică de Dumnezeu...”, a rostit părintele și a început să-i împărtășească pe credincioși. Domnul Costas deodată a sărit ca ars și nu-i venea să-și creadă ochilor...!

Părintele Gheorghe ținea în mâini un Prunc dezbrăcat până la brâu, învelit în partea de jos într-o haină roșie... . Din pieptul Pruncului țâșnea sânge... . Creștinii primeau picăturile de sânge și, în continuare, se ștergeau cu acea haină roșie! Peste puțin timp lucrurile au devenit ca mai înainte.

- Ah! a fost un vis, și-a zis în sine, se pare că am adormit în picioare. N-a apucat să-și termine gândul și, iată, înaintea lui a apărut aceeași vedenie. Părintele Gheorghe a înălțat Sfântul Potir și a rostit:

- „Mântuiește, Dumnezeule, poporul Tău...”!

Mult mai puternic decât părintele a strigat, în acel moment domnul Costas:

- „Cred Doamne..., cred”! Și a căzut în genunchi, plângând. Înălăuntrul lui s-a produs un cutremur mare, iar întunericul a fost alungat de lumina credinței. Necredinciosul devenise credincios, mortul înviase! Ateul l-a văzut pe Dumnezeu ca Prunc, oferindu-

Se pentru mântuirea lumii... . Domnul Costa a trăit un Crăciun adevărat⁷⁰⁸!

Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste...

Condițiile pentru apropierea noastră de Sfântul Potir nu sunt doar teama și credința ci și iubirea care trebuie să stăpânească inima noastră în momentul împărtășirii. Iubirea se sprijină pe iertare, căci iertarea și sărutarea iubirii înseamnă Jertfa cea mai mare pe care o cere Dumnezeu. Din nefericire, cei mai mulți nu se împărtășesc cu iubire, ci se aseamănă cu cineva care a postit și de Paște merge să se împărtășească. Când însă îl vede pe vrăjmașul lui în biserică, se tulbură atât de mult încât uită și de locul în care se află și de momentul sfânt și se năpustește asupra lui. Și l-ar ucide, dacă nu l-ar ține ceilalți. Acestea sunt inimi împietrite, care nu se înmoaie nici măcar în biserică, nici înaintea focului dumnezeirii, al iubirii nemărginite a lui Dumnezeu. Noi toți trebuie să fim următori lui Hristos, Care, pe cruce fiind, a strigat: „Părinte, iartă-le lor că nu știu ce fac”⁷⁰⁹.

Avem pe Martiri și pe Sfinții Părinți, care au arătat și ei lipsă de răutate și iubire asemenea Mântuitorului Iisus Hristos, începând cu primul martir Arhidiaconul Ștefan: „Doamne nu le socoti lor păcatul acesta”⁷¹⁰. Acestea sunt cuvintele pe care le-a spus când îl loveau cu pietre și-l ucideau.

Noi, ca fii ai lui Dumnezeu și creștini autentici, suntem datori să ținem poruncile Lui, mai ales iubirea, căci ne-a îndemnat: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc”⁷¹¹.

Creștinii care nu au teamă și respect față de Dumnezeu, nu au credință față de Taina Sfintei Jertfe și iubire față de aproapele lor, care se află în ispită, nu trebuie să participe la Sfânta Euharistie. De asemenea, nu au voie să se împărtășească cei cu impedimente și, mai ales, cei care nu se mărturisesc.

---

⁷⁰⁸ Din consemnările personale

⁷⁰⁹ Luca 23, 34

⁷¹⁰ Fapte 7, 60

⁷¹¹ Matei 5, 44

În primii ani ai creștinismului, credincioșii se împărtășeau așa cum o fac astăzi preoții, diaconii și episcopii, în Sfântul Altar. Adică primesc separat Trupul lui Hristos în mâna dreaptă, iar Sângele Lui, direct din Sfântul Potir. S-au întâmplat, însă, neorânduiele multe și atunci Biserica a hotărât să se dea Sfânta Împărtășanie cu lingurița, ca să nu se verse Sângele Domnului sau să cadă pe jos vreun Mărgăritar. Preoții se împărtășesc ca în timpurile primare, ei primesc păticea Hristos din Sfântul Agneț, rostind: „Cinstitul și Preasfântul Trup al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos se dă mie preotului (N), spre iertarea păcatelor mele și spre viața de veci”.

Când se împărtășesc din Sfântul Potir, spun:

Mă împărtășesc eu, robul lui Dumnezeu, preotul (N), cu Cinstitul și Sfântul Sânge al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor mele și spre viața de veci. În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Și înghite de trei ori. Această triplă împărtășire din Potir înseamnă că sufletul lui, împărtășindu-se, se unește în Taina Sfintei Jertfe cu dumnezeirea cea în trei Persoane.

Sfântul Chiril al Ierusalimului ne spune că în vremea lui „Preotul îngăduia creștinului împărtășit să pună trei degete pe buze și cu acestea să-și închine ochii, urechile, fruntea și mâinile”⁷¹². Acest obicei s-a desființat, pentru că de multe ori s-au întâmplat neorânduiele și, de aceea s-a folosit procovățul, șervețelul roșu, care-i ajută pe cei ce se împărtășesc să nu scape nimic jos. Este suficient să facem semnul Sfintei Cruci, pentru că prin Sfânta Împărtășanie se sfințește omul întreg, sufletul și trupul. În același timp, la strană se cântă: **Cinei Tale celei de Taină..., Întru strălucirea sfinților Tăi..., Trupul lui Hristos primiți și din izvorul cel fără de moarte gustați. Aliluia.**

190. Un monah pe nume Antim, viețuia într-o mănăstire de aproape 20 de ani. După aceea, cu binecuvântarea starețului și a duhovnicului, a plecat în pustiu și timp de 10 ani a trăit singur

⁷¹² Sfântul Chiril al Ierusalimului, “Cateheza mistagogică, 5” Vepes, pag. 262

cu desăvârșire, în nevoințe aspre. Mai târziu, s-a întovărășit cu alți doi frați. În anul al nouălea de viațuire singuratică, iarna, s-a îmbolnăvit tare. Febra era foarte ridicată și s-a chinuit fără foc, fără un ceai fierbinte, fără absolut nici un ajutor, timp de trei săptămâni. Într-o dimineață, cineva a bătut la poarta lui. A auzit „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri...”. Abia a reușit să rostească: „Amin”. A intrat un călugăr tânăr, cu chipul tras și cu fața luminată de curățenia sufletului.

- Părinte Antim, ți-am adus puțin pește, ca să facem o fiertură să-ți mai revii puțin! Vizitatorul s-a aplecat și i-a sărutat mâna, apoi a aprins focul, a încălzit puțin chilia, și a pus peștele la fiert. Cât timp a fiert mâncarea, l-a îngrijit pe bolnav și a dereticat puțin chilia părintelui Antim. Apoi i-a dat un ceai și fiertura caldă. L-a îngrijit timp de două săptămâni până când părintele Antim, ușor-ușor, și-a revenit. Îl chema Paisie și se nevoia mai în adâncul pustiului. Părintele Antim lua seama la tânărul monah, care era foarte ordonat la curățenie, la mâncare, la canoane, la privegheri, la posturi și la toate celelalte. Într-o dimineață, călugărul l-a întrebat pe părintele Antim dacă vrea să se împărtășească și acela a acceptat. A doua zi, înainte de ivirea zorilor, a venit părintele Grigorie duhovnicul, cunoscut tuturor și l-a împărtășit. Părintele Paisie îl însoțise cu felinarul. Bătrânul și-a amintit de această Sfântă Împărtășanie mulți ani. Desfătarea dumnezeiască l-a însoțit continuu pentru multe zile și nopți și avea sentimentul că l-a înveșmântat Însuși Domnul Hristos. La sfârșitul celei de-a treia săptămâni, părintele Antim și-a revenit complet iar călugărul Paisie și-a luat rămas bun cu o metanie până la pământ și a plecat. De atunci nu l-a mai văzut. La o sărbătoare a schitului, părintele Antim l-a întâlnit pe părintele Grigorie duhovnicul și i-a mulțumit pentru osteneala de a urca o potecă atât de abruptă ca să-l împărtășească pe el:

- Și când s-a întâmplat aceasta, l-a întrebat părintele Grigorie?

- Iarna trecută, când am fost bolnav, i-a răspuns părintele Antim!

- Ah! Dar n-am fost eu, l-a contrazis părintele.

- Dar cine a fost atunci? Și cine a fost acel călugăr, Paisie?

- Ia vino și spune-mi cum s-a întâmplat!

Și părintele Antim i-a spus toate, iar părintele Grigorie i-a răspuns:

- *Să știi că a fost îngerul Domnului pe care Ți l-a trimis Preacurata Născătoare de Dumnezeu...! Dă slavă Mântuitorului, așadar*⁷¹³.

Cine l-a împărtășit pe părintele Antim și cu ce, nu vom ști niciodată, pentru că judecățile lui Dumnezeu sunt adânci! Omul a fost creat să slujească, să se ofere și să ofere lui Dumnezeu euharistie, doxologie și jertfă dumnezeiască și prin aceasta să se unească cu El, să se sfințească, să trăiască mulțimea darurilor treimice care i-au fost date din acest motiv. Darurile arhetipale ale dreptății dumnezeiești i s-au dăruit pentru o relație liturgică, de jertfă cu Creatorul. Mentea protopărinților, cuvântul, voința, libertatea, dreptatea, neținerea de minte a răului, curățenia, neîntinarea, lipsa de patimi, fericirea se îndreptau prin dorința de slujire a lui Dumnezeu. Această comuniune pe care Adam și Eva o aveau cu îngerii și cu Dumnezeu era o relație liturgică, de jertfă, prin care „chipul” omului, sufletul lui, tindea și înainta cu multă ușurință către „asemănare”. Astfel, susținem cu certitudine că, strânsa comuniune și unirea pe care o aveau protopărinții cu Dumnezeu, era jertfa dumnezeiască. Deci, viața omului în Rai era o liturghie divină (nu cum o săvârșim noi pe pământ, ci o unire cu Dumnezeu). Omul, însă, prin căderea lui în iubire de sine și mândrie, a pierdut posibilitatea să ofere și să se ofere euharistic lui Dumnezeu și deci, nu a putut să participe ca și „conslujitor al Raiului”, împreună cu îngerii. Și îngerii, în timp, oferă slujire lui Dumnezeu, așa cum au făcut-o Adam și Eva care erau conslujitori, nu în sensul de astăzi ci cu sensul de a se dăruia lui Dumnezeu. Lipsindu-se de Liturghia Raiului, omul s-a aflat pe pământ ca făptură aliturgică. „Chipul s-a alterat, mintea s-a întunecat, voința a slăbit, simțurile s-au tocit, iar dorințele s-au pervertit și au stins amintirile relației dumnezeiești a vieții liturgice din Rai”. I-au rămas, totuși, amintiri care l-au îndemnat să înalțe altare pe care să aducă jertfă lui Dumnezeu. Jertfa, însă, care până atunci era duhovnicească, s-a limitat după aceea la jertfirea animalelor care erau, în cel mai bun caz, o

---

⁷¹³ Lazăr Monahul Dionisiatul, „Povestiri dionisiate”, op. cit., pag. 187-189

umbră și un simbol al primei jertfe paradisiace. Jertfa de animale, cu certitudine, nu i-a adus omului comuniune și unire autentică cu Dumnezeu ca odinioară, nu i-a dăruit Duhul cel Sfânt, nu l-a salvat de tristețe, de durere și de moarte. Modelul acesta de jertfelnic doar îi cultiva omului dorul și așteptarea Liturghiei Mesianice, a venirii lui Mesia în lume, care se va împlini prin Jertfa și Liturghia Lui, cum s-a și întâmplat.

Dumnezeu S-a făcut om în Persoana lui Mântuitorului Hristos „de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara”, este Marele Arhiereu după „rânduiala lui Melchisedec”⁷¹⁴, „fără tată și fără mamă”⁷¹⁵, Care a început vestirea Legii celei Noi prin viața Sa, neîntinată și fără de păcat, prin învățătura și Jertfa de pe Cruce. Această conslujire mai presus de minte, se concretizează în seara Jorii celei Mari, la Cina cea de Taină, se întregește pe Cruce și se pecetluiește prin Învierea Sa. Hristos a fost jertfă și jertfitor desăvârșit, preoție neprihănită, „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii”⁷¹⁶. Omul și lumea aliturgică, o dată cu căderea în păcat, au căzut sub stăpânirea diavolului și a morții. Hristos însă, prin Jertfa și Învierea Sa, l-a eliberat pe om de tirania diavolului, a păcatului și a morții, și i-a dăruit posibilitatea să participe la slujirea Legii celei Noi, adică să se ofere lui Dumnezeu, să-L slujească, să-I mulțumească și să-L preamărească. Doar în Liturghia ortodoxă omul este Om, pentru că slujește ca „chip al lui Dumnezeu”, care tinde spre „asemănarea” cu El. Așadar, făcându-ne părtași Preacuratelor Taine, ne împărtășim din dumnezeire, ne facem nestricăcioși, gustăm nemurirea și viața veșnică, devenim hristofori și pnevmatofori. Omul, astfel, nu mai este viețuitorul cu poftă animalice, nici supraomul lui Nietzsche, doar cu funcțiuni biologice, al societății de consum capitaliste sau socialiste, ci este „chipul” și „asemănarea” lui Dumnezeu. Liturghia Noului Testament este cu mult superioară Liturghiei protopărinților din Rai, pentru că acum Arhiereul este Însuși Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, întrupat în Persoana lui Iisus Hristos. Și, astfel, Născătoarea de Dumnezeu și toți

---

⁷¹⁴ Evrei 5, 10

⁷¹⁵ Evrei 7, 3

⁷¹⁶ Ioan 1, 29

sfinții Bisericii Triumfătoare, împreună cu îngerii și Arhanghelii sunt împreună slujitori și preamăresc, „cu glasuri neîncetate și doxologii fără număr”, Sfânta Treime, Tatăl, Fiul și Sfântul Duhul⁷¹⁷.

Sfânta Jertfă a început cu Întruparea lui Dumnezeu,

- s-a instituit la Cina cea de Taină,
- s-a desăvârșit pe Golgota prin răstignirea, moartea și înmormântarea Domnului și,
- s-a pecetluit prin Înviere

Sfântul Apostol Pavel propovăduiește că „dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința noastră”⁷¹⁸, toate sunt putrejune și lipsite de importanță. De aceea fiecare Liturghie înseamnă și mărturisirea Învierii, dar și experiența Înălțării Fiului lui Dumnezeu de-a dreapta Tatălui, a fericirii dumnezeiești și a slavei Împărăției Cerurilor. Pentru aceea și propovăduim: „Am văzut lumina cea adevărată...”. Cel mai mare păcat al zilelor noastre este că nu liturghisim cu adevărat, nu oferim și nu ne oferim lui Dumnezeu și fraților noștri. În anii de dinainte, se considera blasfemie ca un creștin să nu slujească, pe când astăzi, din cauza împietririi inimii, a răutății, a slăbiciunii, a patimilor și a păcatelor noastre se consideră absolut firesc ca cineva să nu meargă la biserică și neobișnuit să se mărturisească și să se împărtășească regulat. Dumnezeu cere de la noi pregătire și purtare potrivită, sufletească și trupească, ca să primim Sfintele Taine, și prin ele binefacerile, iubirea și înfierea divină. „Parabola semănătorului ne spune că agricultorul n-a ieșit să are pământul, ci să arunce sămânța. Astfel, Dumnezeu ne arată că aratul și pregătirea terenului ne revine nouă. Adică pregătirea sufletului o vom face noi înșine, pentru noi, iar binecuvântarea și rodul cad în seama lui Dumnezeu. Frica de Dumnezeu, conform Sfinților Părinți, este începutul oricărei virtuți dar, în același timp, se naște din credința vie,

---

⁷¹⁷ Gheorghe Kapsani, Mănăstirea Grigoriou, Revista “Cuviosul Grigoire”, vol 4, 1979, pag. 31 ș.a.

⁷¹⁸ I Corinteni 15, 17

se însămânțează în inimă, atunci când mintea se depărtează ușor de lume și de cele ale ei”⁷¹⁹

Sfântul Maxim Mărturisitorul ne spune că frica de Dumnezeu este de două feluri: începătoare și desăvârșitoare. Prima se naște în suflet, prin amenințările iadului. Din ea se nasc înfrânarea, nădejdea în Dumnezeu, lipsa de patimi și iubirea. Frica desăvârșitoare este legată de iubirea însăși. Ea naște în suflet evlavia, astfel încât, sufletul să nu-L disprețuiască pe Dumnezeu, din cauza îndrăznelii pe care o creează iubirea⁷²⁰.

Singura temere a omului este să nu cadă din înălțimea iubirii și din acest motiv, după ce ne-am împărtășit din hrana nemuritoare a Iubirii dumnezeiești, cerem Domnului să ne țină în frica lui dumnezeiască: „Întărește-ne pe noi întru frica Ta Doamne...”. „Orice creștin care are iubire desăvârșită și ade-vărată este îndrumat și spre frica desăvârșită, care nu este teama de iad sau de pedeapsă, ci teama să nu cadă din iubirea lui Dumnezeu”.⁷²¹

Prin frică înțelegem respectul și evlavia absolută față de Dumnezeu. Cuvântul acesta, înaintea Sfântului Potir descrie starea îngerilor înaintea Tronului slăvit al lui Dumnezeu. Frica acelora înaintea Tronului trebuie să fie asemănătoare cu frica omului înaintea Sfântului Potir, nu o frică de rob, ci una însoțită de multă evlavie. Preotul când se împărtășește el însuși, spune cuvintele următoare: „Iată s-a atins de buzele tale și toate fărădelegile tale va șterge”, și sărută Sfântul Potir. Aceste cuvinte le-a spus Profetul Isaia, când Dumnezeu l-a chemat în vedenie la vrednicia profetică: un Serafim s-a apropiat de Jertfelnicul cel mai presus de ceruri și a apucat cu cleștele un cărbune aprins, l-a atins de buzele profetului și i-a zis: „Iată s-a atins de buzele tale și toate fărădelegile și păcatele tale va șterge”⁷²². Cărbunele, care-L simbolizează pe

---

⁷¹⁹ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, P.G. 150, 369 A, B

⁷²⁰ Sfântul Maxim Marturisitorul, “O sută de capitole despre iubire”, Filocalia op. cit., vol 2, pag. 57

⁷²¹ Ava Dorotei, “Opere ascetice”, Careia, 1991, pag. 143

⁷²² Isaia 6, 7

Hristos, n-a fost atins de mâinile Serafimului, pe când noi preoții Îl atingem, Îl împărțim și Îl mâncăm. Gura noastră, mâinile și întreaga noastră lume sufletească și trupească devine în acel moment superioară tuturor puterilor îngerești. Sfântul Simeon Noul Teolog ne spune următoarele: Creștinilor cu ochi trupești și nu duhovnicești, pâinea dumnezeiască le apare drept pâine naturală, în timp ce ea este Lumina nedespărțită și neapropiată, Trupul și Sângele lui Hristos. Deci, când te împărtășești cu Pâinea dumnezeiască și bei Vinul desfătării divine, nu înțelegi că trăiești viață nemuritoare și că ai primit înlăuntrul tău Pâinea spirituală și Focul? Nu cărbunele aprins al profetului Isaia, ci viața veșnică! Și ceva și mai mult: sufletul tău s-a apropiat de focul dumnezeirii neapropiate! Dar cum vei simți toate acestea, când ești plin de viclenie, răutate, egoism, mândrie și slavă deșartă? Cum vei experia acestea când ești stăpânit de invidie, ciudă și osândire în toată vremea? Sfânta Împărtășanie este Lumină și te luminează, dar tu ești orb, nu o vezi și nu te luminezi! Este foc dumnezeiesc care te încălzește, tu însă, rămâi rece, împietrit și nevindecat. „Este Viață...! Viața a venit la tine, tu însă nu înviezi, ci rămâi mort”⁷²³.

Sfântul Ioan Damaschinul ne mai spune că: „Prin arderea Focului dumnezeiesc al Sfintei Împărtășanii, păcatele noastre trebuie să ardă iar patimile noastre să slăbească. În același timp, prin cărbunele dumnezeiesc trebuie să fim arși și să ne îndumnezeim, iar inima noastră să devină toată o flacără! Împărtășindu-ne, lăuntru nostru trebuie să devină praznic, sărbătoare strălucitoare, Paște...”⁷²⁴ „Ați luat seama poate, că atunci când ne împărtășim zilnic avem sentimentul că este mereu Duminică, că este sărbătoare și avem în noi o bucurie inexplicabilă? Aceasta este sărbătoarea strălucitoare a Sfintei Împărtășanii, gustarea Învierii.

Preacuratele Taine într-adevăr naște Paștele, praznic strălucitor, bucurie sufletească și trupească negrăită, mutare de la cele văzute la cele spirituale, de la cele pământești la cele cerești, de la cele stricăcioase la cele nestrucăcioase și veșnice, de la Jertfa de pe pământ la Jertfa din ceruri, unde sufletul în

⁷²³ Grigorie Ieromonahul, “Sfânta Liturghie” op. cit., pag. 336

⁷²⁴ Sfântul Ioan Damaschin, “Expunere exactă...”, op. cit., pag. 370

extaz primește pe Hristos împreună cu Tatăl și cu Duhul, fiecare privindu-L pe Hristos și bucurându-se de privirile Lui”.

191. Părintele Dimitrie Dutco mi-a povestit despre un preot rus, care în predica sa a amintit următoarea întâmplare. În războiul dintre anii 1940 - 1943, într-o luptă au fost răniți foarte mulți oameni. I-au adunat și i-au așezat într-un cort, ca să-i transporte la spital. La un moment dat unul dintre ei, fără speranțe de viață, a avut o vedenie. A văzut pe Sfânta Varvara venind cu Sfântul Potir la răniți și împărtășindu-i pe toți, numai pe el l-a trecut cu vederea. Atunci tânărul mâhnit i-a spus:

- Pe mine nu mă împărtășești?

Și aceea i-a răspuns:

- Tu nu ai nevoie, după un timp te vei împărtăși singur.

Și preotul a mărturisit credincioșilor care ascultau predica:

-Iată, n-am avut speranță de viață, dar am trăit și nu mi-a trecut niciodată prin minte că voi deveni preot. Sunt slujitor al lui Hristos, și mă împărtășesc singur, așa cum mi-a prezis Sfânta Varvara”⁷²⁵.

Când preotul o oferă credincioșilor Sfântul Potir spune: „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N) cu Trupul și Sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”. Credinciosul, ca și preotul, se împărtășește cu numele lui mic, care i s-a dat când a devenit fiu al lui Dumnezeu, când a fost botezat în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Momentul Sfintei Împărtășanii este o întâlnire personală și o unire cu Hristos. Eu și El, nimeni altul. Prin gura preotului, Hristos ne cheamă lângă El cu numele cel mic, căci este Păstorul cel Bun care „cheamă pe nume oile Sale”⁷²⁶, așa cum ne confirmă și Sfânta Scriptură. Iar oile cuvântătoare se apropie de Sfântul Potir și primesc hrana dumnezeiască, care le dăruiește nemurirea, nestrăciunea și viața veșnică. Sfântul Ioan Gură de Aur ne întărește: „Când vezi preotul că-ți dă Preacuratele Taine, să nu crezi că el face aceasta, ci mâna atotsfântă a lui Hristos, care se întinde către tine, prin mâna preotului. Păstorul Hristos este poarta oilor, ușa împărătească a vieții celei veșnice. Prin ea oile intră și ies „și pășune vor afla”. Cel

⁷²⁵ Din consemnările personale

⁷²⁶ Ioan 10, 3

mai neobișnuit este, însă, faptul că iarba oilor este Păstorul Însuși. Dacă Jertfa divină, în totalitatea ei, este un ocean necuprins de daruri ale Harului și Iubirii treimice, momentul Sfintei Împărtășanii înseamnă pătrunderea deplină a lui Hristos, Dătătorul de daruri, în noi”⁷²⁷.

Când ne împărtășim devenim pe loc, un trup cu Hristos, și simțim pe viu o putere, o întărire, o prefacere a sufletului și a trupului, un praznic, o sărbătoare a iubirii, ceva ce ne transformă și ne scaldă în lumină; o sclipire neobișnuită care ne îndrumă către frumusețea dumnezeiască nemărginită. Primul rod dumnezeiesc al Sfintei Împărtășanii este unirea cu Mântuitorul Hristos.

192. Într-o mănăstire din Macedonia, maicile se aflau la trapeză. După ce au prânzit, sora bucătăreasă și ajutorul ei au început să adune farfuriile și trecând printr-un hol, le cărau la bucătărie. La un moment dat, în cameră s-a auzit un zgomot mare, un platou a căzut și toate farfuriile s-au făcut țandări. Stareța a alergat să vadă ce s-a întâmplat și a văzut-o pe soră aplecată, adunând cioburile. Cu un ton dur i-a zis:

- Tu ai făcut asta?

- Binecuvântează! a răspuns sora.

Stareța a continuat pe același ton:

- Mâine nu te vei împărtăși și vei face 500 de metanii mari.

- Binecuvântați! a răspuns sora și a continuat să adune și să strângă cioburile. A doua zi, duminică, sora pedepsită, de la „Binecuvântată este Împărăția...”, până la sfârșitul Sfintei Liturghii a rămas ingenunchată și lacrimile îi șiroiau pe obraji. Când s-a ajuns la momentul Sfintei Împărtășanii, și-a lipit capul de pardoseală, udând-o cu lacrimile ei până la sfârșit. Stareța, plecând ultima din biserică, a văzut-o în această poziție, s-a apropiat de ea și a întrebat-o ce se întâmplă. Sora a rămas tăcută. La insistența stareței, cu reținere mare și cu sfială, i-a spus că în timp ce surorile se împărtășeau cu Trupul și Sângele lui Hristos, brusc, și-a ridicat capul și o părticică din lingurița preotului a ajuns în gura ei. Atunci stareța a întrebat-o:

⁷²⁷ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comenteriu la Evanghelia Sfântului Matei”, Omilia 50, P.G. 58, 507

- Care soră era la rând să se împărtășească, în momentul când s-a întâmplat ceea ce spui?

Ea și-a aplecat capul și cu multă reținere a rostit numele surorii.

- Acum, în fața acestei minuni care s-a întâmplat și în Numele lui Dumnezeu Celui Sfânt, îmi vei spune ce s-a întâmplat ieri. Vreau tot adevărul, a zis stareța.

- Când am plecat de la trapeză, cu talerul plin de farfurii, și treceam prin hol, a venit sora aceea, m-a împins cu amândouă mâinile am căzut și am spart toate farfuriile. Stareța a chemat-o pe cealaltă soră și a întrebat-o:

- Spune-mi, te rog, astăzi cu ce te-ai împărtășit?

Acea i-a răspuns:

- Cu nimic! Lingurița era goală...!⁷²⁸

Iubirea lui Hristos a fost așa de mare pentru omul căzut, păcătos, răzvrătit, încât S-a făcut Om „de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria” și a plătit, o dată pentru totdeauna datoriile noastre, pe Cruce. Dar nu erau suficiente doar Patimile, punerea în mormânt și Învierea, de aceea ne-a lăsat și jertfa Sfintei Împărtășanii. Într-o omilie, sfântul Ioan Gură de Aur, spune următoarele: „Pentru tine omule - striga Hristos - am fost scuipat, biciuit, M-am golit de slavă, L-am lăsat pe Părintele Meu și am venit la tine, dar tu îți întorci fața de la Mine. Am alergat la tine și te-am pescuit ca să te fac al Meu. Te-am unit cu Mine și te-am legat de Mine, și ți-am spus: „Mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu și jos, pe pământ și sus, în cer, vei fi unit cu Mine. Nu te leg forțat de Mine, ci tu Mă mănânci liber, Mă sorbi puțin câte puțin, ca să fie și mai mare comuniunea și unirea noastră. Cele care se unesc își păstrează granițele, Eu însă, Mă îngemănez cu tine. Adică nu vreau să fie nimic între noi, vreau să devenim Unul, Eu și tu”⁷²⁹.

În altă parte, același Sfânt Părinte, completează: „... Acest sânge face să vieze înfățișarea ta împărătească, adică „chipul”. Acest Sânge naște în inima ta frumusețe dumnezeiască negrăită. Acest Sânge nu lasă noblețea sufletului tău să

⁷²⁸ Din consemnările personale

⁷²⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur, “Comentariu la Epistola II Timotei”, Omilia 1, EPE 23, 404

se veștejească, îl adapă și-l hrănește continuu. Sfântul Sânge este mântuirea sufletelor noastre și în El se scaldă sufletul, se împodobește și devine strălucitor. Acest Sânge face mintea noastră strălucitoare, și mai luminoasă decât focul. Acest Sânge luminează chipul, liniștește simțurile și împăciuiește sufletul.”⁷³⁰.

Sfântul Nicolae Cabasila scrie: „Sfânta Împărtășanie sfințește și luminează omul întreg cu suflet și trup, pentru că unește sufletul cu Sufletul, trupul cu Trupul, sângele cu Sângele...! Adânci sunt Judecățile lui Dumnezeu și mărețe tainele lui... ! Minunea cea mai mare este când mintea noastră se unește cu mintea lui Hristos, voința Lui, se amestecă cu voința noastră...! Trupul Lui cu trupul nostru și Sângele Lui cu sângele nostru. Oare cum se simte mintea noastră când este locuită de rațiunea dumnezeiască? Sau cum reacționează voința noastră când este copleșită de voința divină? Ce vor face lutul și huma când vor fi biruite de Focul dumnezeiesc? Iată, Sfânta Împărtășanie ne descoperă că toți cei care se împărtășesc cu vrednicie devin asemenea și se unesc după har cu Acela Care este Unul sfânt, Unul drept și Unul adevărat”⁷³¹.

*193. Un creștin a mers la biserică de ziua sfântului Nicolae. Era lume multă, și a ajuns în față, pe solee. După predică a urmat Sfânta Împărtășanie. La cuvintele: „Cu frică de Dumnezeu...”, mulți au mers să primească Preacuratele Taine. A fost aglomerație mare, dezordine multă, și în îmbulzeală au vărsat Sfântul Potir. Preoții s-au oprit și au îndepărtat lumea. Creștinul nostru a văzut, de pe solee unde se afla, exact în momentul când a căzut Sfânta Împărtășanie, sărind o flacără albă, scânteietoare. Preotul și diaconul au intrat în Sfântul Altar și au lăsat Sfântul Potir pe Sfânta Masă. După aceea, preotul a ieșit, a îngenunchat, s-a aplecat și a înghițit flacăra. După ce a înghițit-o toată, aceasta a dispărut. În urmă a venit diaconul cu o sticlă de alcool și a ars locul. Omul s-a cutremurat și zi și noapte a fost chinuit de ceea ce i văzuseră ochii. A hotărât să se mărturisească, pentru că niciodată nu căzuse sub epitrahilul duhovnicului*⁷³².

⁷³⁰ Idem, “Comentariu la Evanghelia Sfântului Matei”, Omilia 18, P.G. 57, 261

⁷³¹ Sfântul Nicolae Cabasila, “Despre viața în Hristos”, Omilia 4, P. G. 150, 584 D-585 A

⁷³² Din consemnările personale

Există creștini care nu vor să creadă în taina Prefacerii dumnezeiești și ne vorbesc despre pericolul transmiterii bolilor prin lingurița cu care se împărtășesc toți. Se vădese astfel, pe ei înșiși, străini de credința în Hristos, care ne spune: „Cu adevărat Trupul Meu este mâncare și Sângele Meu băutură”⁷³³.

Trupul lui Hristos dă sănătate, vindecă cancerul, atunci când Dumnezeu voiește și, în nici un caz, nu răspândește bolile, așa cum blasfemiază unii. De multe ori blasfemia devine erezie, de aceea și Apostolul Pavel întreabă: „Paharul binecuvântării, pe care-l binecuvântăm, nu este, oare, împărtășirea cu Sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este, oare, împărtășirea cu Trupul lui Hristos”⁷³⁴?

Deci, străin și apostat nu este doar cel care refuză să se împărtășească din silă, nici doar cel care neagă minunea Sfintei Jertfe, ci și acela care vine să se împărtășească nepregătit și nevrednic: „Cel care mănâncă pâinea aceasta și bea din Potirul Domnului cu nevrednicie, vinovat va fi de Trupul și Sângele Domnului”⁷³⁵.

Creștinul credincios care se împărtășește „cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste”, cu evlavie multă, cu simțire și cu pregătire minuțioasă, se învrednicește de daruri nenumărate și de harisme duhovnicești:

- **Primul dar** este unirea după har cu Hristos, mărturisită de El Însuși: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, rămâne în Mine și Eu în el”⁷³⁶.
- **Al doilea dar** este acela prin care creștinul împărtășit, participă de aici la veșnicie, dobândește viața nemuritoare, gustă din aceasta, așa cum spune gura nemincinoasă a Domnului: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu are viață veșnică”⁷³⁷.
- **Al treilea dar** și rodul participării cu vrednicie la Sfânta Împărtășanie este Învierea la cea de-a doua venire și la

---

⁷³³ Ioan 6, 55

⁷³⁴ I Corinteni 10, 16

⁷³⁵ I Corinteni 11, 27

⁷³⁶ Ioan 6, 56

⁷³⁷ Ioan 6, 54

Judecata Domnului, înviere spre viața veșnică iar nu spre chinuri. „Și Eu îl voi învia pe el în ziua cea din urmă”⁷³⁸. Îl așteptăm pe Cel Care vine „Să judece viii și morții” și în același timp, ne împărtășim cu El, cu bucuria vieții viitoare. Astfel, moartea nu este nimic altceva decât trecerea de la cele vremelnice la cele veșnice, de la cele stricătioase la cele nestricătioase, de la viața provizorie la viața nesfârșită, de la Sfânta Masă a Euharistiei de pe pământ, la Masa Cinei Împărăției Cerurilor.

- **Al patrulea dar** este sălășluirea lui Dumnezeu în inimile noastre: „Hristos să Se sălășluiască, prin credință, în inimile voastre”⁷³⁹. Credința este suflarea dumnezeiască prin care Hristos poate să respire în noi, să intre în inimile noastre cu Trupul și Sângele Lui. Prin aceste puteri dumnezeiești se păstrează și se hrănesc neîntrerupt mintea, simțurile, inima, judecata și toate lucrările sufletești și trupești.

De asemenea, devenim puternici în fața patimilor a răutății, a puterii diavolului, a fricii de chinuri, a morții și a iadului. Fără viață inițiativă, dobândită prin Sfânta Împărtășanie, omul are mintea și inima pustii, devine rău, poftitor, nemernic și viclean, neputincios și ignorant. Și, în general, are înfățișarea unui paralic în viața duhovnicească, pentru că pe deasupra lui a trecut suflarea înghețată a morții spirituale. Și toate acestea i se întâmplă pentru că refuză cu îndărătnicie să fie curățit prin baia mărturisirii și a pocăinței și prin Potirul Vieții.

- **Al cincilea dar** este înaintarea și creșterea în fapte duhovnicești prin postire priveghere, rugăciune, iubire lucrătoare și răbdare multă. „Și ținând adevărul, în iubire, să creștem întru toate pentru El Care este capul - Hristos”.⁷⁴⁰
- **Al șaselea dar** este curățirea de păcatele săvârșite, de la spovedanie până la vremea împărtășirii. Când ne împărtășim, auzim cuvintele „Se împărtășește robul lui Dumnezeu (N), cu Trupul și Sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”. Cărbunele aprins ne arde păcatele, ne încăl-

⁷³⁸ Ioan 6, 54

⁷³⁹ Efeseni 3, 17

⁷⁴⁰ Efeseni 4, 15

zește inima, ne luminează mintea și ne dăruiește pregustarea Împărăției Cerurilor.

- **Al șaptelea dar** al Sfintei Euharistii este sfințirea sufletului și a trupului. Ea alungă închipuirile, gândurile viclene, liniștește simțurile și omoară patimile. Curățirea sufletului și a trupului celui ce vine, oferă luminarea dumnezeiască, dăruiește îndrăzneală către Dumnezeu, dezvoltă și întărește virtuțile care ne conduc spre desăvârșire.

Toate darurile cer căință, viață evanghelică și oferă smerenie, răbdare înmulțită, curățenie și înțelepciune. Apar astfel, faptele credinței, faptele iubirii lucrătoare, mai ales față de cei care ne nedreptățesc, ne urăsc, ne fac rău și sunt dușmanii noștri. Urmarea acestor daruri este gustarea Împărăției lui Dumnezeu, pentru că Hristos Se oferă „Ca tot cel ce crede în El să nu piară și să aibă viață veșnică”⁷⁴¹.

Există însă multe alte bunuri, printre care:

- **Libertatea** - Hristos nu ne eliberează doar de diavol și de moarte, ci omoară și patimile noastre, ceea ce înseamnă libertatea noastră. Împărtășirea deasă, cu pocăință și lacrimi, *ne izbăvește de tot ceea ce ne urățește.*
- **Frumusețea, cea după Hristos** - prin Sfânta Euharistie regăsim frumusețea Raiului pierdut, neînșelătoare, nestricăcioasă, frumusețea lui Hristos.
- **Iubirea desăvârșită** - cel care Îl are pe Hristos înlăuntrul său devine „dumnezeu după har” și se face părtaș iubirii Sfintei Treimi, care a rodit pe Golgota. Devine iubire deplină, iar sufletul lui este pregătit, are sentimentul că este rodul Sfintei Împărtășanii și îmbrățișează lumea întreagă. El împărtășește din bucuria lui interioară, nu o ține doar pentru sine, ci vrea s-o ofere tuturor. Nu știe în ce mod, știe doar că iubește. Această iubire este cea care ajunge până la Jertfă.
- **Pacea** - cel vrednic dobândește „pacea lui Dumnezeu care covârșește mintea”⁷⁴². De altfel „pacea o avem cu Dumnezeu

---

⁷⁴¹ Ioan 3, 16

⁷⁴² Filipeni 4, 7

prin Domnul nostru Iisus Hristos”⁷⁴³. Astfel, de fiecare dată când ne împărtășim curat, descoperim pacea în simțuri, în gânduri și în suflet și experiem odihna asceților, a sfinților și a martirilor.

Darurile și harismele Sfintei Jertfe sunt atât de multe încât mintea credincioșilor se tulbură, stă cu teamă și nu știe cum să mulțumească și să preamărească pe Dumnezeu, dătorul darurilor. Se teme însă, să nu piardă darurile și harismele dumnezeiești, precum și pe Hristos, Mântuitorul și Izbăvitorul.

Am văzut lumina cea adevărată!

Când am vizitat Sfântul Munte, mai precis Schitul Sfânta Ana, un călugăr mi-a povestit următoarea întâmplare minunată:

194. Ieromonahul Ghedeon care se nevoia la Kavsokalivia, în vârstă de aproape 90 de ani, era bolnav grav, la pat și pe deasupra și orb. În ciuda bătrâneților, cuvintele lui erau pline de miere și de har. Răbdarea lui era exemplară, rugăciunea neîntreruptă, inima înfierbântată și postirile lui, în ciuda vârstei, erau uimitoare.

Părintele Isaia, ucenicul lui, l-a înștiințat pe un preot să vină de Buna Vestire să-l împărtășească. Părintele Ghedeon era renumit pentru simplitatea lui și pentru lipsa de preocupare față de sine. Însă cine se apropia de el, rămânea uimit de mireasma minunată pe care o răspândea trupul lui ascetic. La fel era și chilioara lui. Nu avea în ea nimic de prisos. Intrând însă înăuntru, vizitatorul era pe loc „izbit” de o aură minunată, de un miros ușor și neobișnuit. Cu deosebită bucurie, părintele Elpidie a primit să-l împărtășească. Și-a luat epitrahilul, Sfântul Potir și a mers împreună cu părintele Isaia care pășea înaintea cu felinarul, spunând amândoi în șoaptă rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul”. Pe drum i-a prins furtuna. Ploua fără încetare și amândoi erau uzi până la piele. Ploaia puternică, Preacuratele Taine purtate în mâini, rugăciunea de pe buze, urcușul anevoios, precum și toate câte s-au întâmplat au fost de neuitat pentru părintele Elpidie. În sfârșit, au ajuns și preotul a intrat direct în paraclisul sărac. La Sfântul Munte fiecare colibă și peșteră are biserița ei. Și acolo, în fața

⁷⁴³ Romani 5, 1

Sfintelor Uși , îl aștepta părintele Ghedeon cel orb. Avea părul despletit, rasa peticită în multe locuri și era desculț. Înainta încet, sprijinit de ucenicul său. În mireasma tămâii care ardea și în lumina palidă a candelor și a lumânării, bătrânul s-a împărtășit cu Preacuratele Taine: „Se împărtășește robul lui Dumnezeu Ghedeon monahul, cu Trupul și Sângele lui Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”.

Și... o, minune, ochii lui orbi, plini de lacrimile evlaviei sale deschis și bătrânul Ghedeon a strigat uimit de minunea care i se întâmpla și de emoție sfântă:

- Am văzut lumina cea adevărată..., am văzut lumina cea adevărată..., o, o, Hristoase al meu, am văzut lumina Ta necreată...!

Și ușor s-a întors în patul lui sărăcăcios din scânduri, spunând fără încetare: „Am văzut lumina cea adevărată..., am văzut lumina cea adevărată”! S-a întins pe pat, și-a încrucișat mâinile după ce mai înainte făcuse semnul sfintei Cruci și spunând continuu: „Am văzut lumina cea adevărată”, și-a dat sufletul sfânt, Luminii celei adevărate, Domnului Iisus Hristos „Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”⁷⁴⁴.

Iisus Hristos, jertfindu-Se tainic pe Sfânta Masă se unește pe Sine cu noi, cu condiția să fim vrednici. Iar pe cei pe care-i naște prin botez îi hrănește după aceea cu Trupul și Sângele Lui. Astfel, se creează o legătură duhovnicească înfricoșătoare, o legătură a aceluiași sânge dar și o legătură a iubirii adevărate. Încetăm astfel să fim străini, suntem frați prin Potirul comun, de aceea să și insistăm, cei care venim la aceeași biserică, să nu fim departe unul de celălalt.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că: „Hristos, prin întruparea Sa a purtat fire omenească, trup, și a venit în casa Sa, pe care El Însuși ca Dumnezeu a construit-o. A găsit însă firea omenească murdară, întinată, goală, însetată și însângerată. Deci, a luat-o, și a spălat-o prin Sfântul Botez, după aceea a uns-o cu aromele Tainei Mirungerii și în continuare a hrănit-o cu Sfânta Euharistie. Dincolo însă de toate acestea, a îmbrăcat-o cu o haină care nu se afla pe pământ: Însuși Hristos a devenit îmbrăcămintea ei și a luat-o și a înălțat-o în Împărăția Cerurilor și a așezat-o de-a dreapta lui Dumnezeu

⁷⁴⁴ Din consemnările personale

Tatăl. Astfel, și pe noi pe toți, după ce ne-a spălat prin Sfântul Botez și ne-a dat ungere sfântă, acum ne hrănește cu Sfânta Împărtășanie”⁷⁴⁵. Și pe loc ne îmbracă cu El Însuși, și văzând „Lumina cea adevărată” ne răpește, ne înalță la ceruri și ne face moștenitori ai Împărăției lui Dumnezeu. Și precum acolo, în desfătarea Cerului, nu există străini, pentru ca Îngerii, Arhanghelii, Heruvimii, Serafimii, Apostolii, Martirii, Profeții, Sfinții cei fără de arginți și creștinii mântuiți alcătuiesc un trup, trupul Bisericii Triumfătoare, așa și aici jos, creștinii care se împărtășesc constituie Trupul Bisericii Luptătoare. Ei sunt frați și mădulare ale aceleiași Biserici.

După ce toți creștinii s-au împărtășit, preotul înalță Sfântul Potir și rostește: **Mântuiește Dumnezeule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta.** Noi înțelegem că Dumnezeu mântuiește poporul cel păcătos dar foarte greu pricepem cum suntem noi „moștenirea Lui”. Cum este posibil ca noi întinații să fim numiți așa? Întrebarea are un singur răspuns: Hristos devenit Om, a îndumnezeit firea omenească și a izbăvit-o pe Cruce. Dacă această faptă a Mântuitorului devine credință, Viață, Botez, Ungere și Euharistie pentru fiecare creștin, atunci toți suntem „moștenirea lui Dumnezeu”. La cuvintele preotului strana răspunde cu măreție: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi, închinându-ne, căci Aceasta ne-a mântuit pe noi”. Sufletul nostru se preface și strălucește, pentru că s-a unit cu Hristos, Soarele dreptății, iar „mintea noastră devenită una cu Lumina dumnezeiască, strălucește și primește descoperirea tainelor negrăite”⁷⁴⁶.

Sfântul Simeon, Noul Teolog, ne asigură că atunci când creștinul se împărtășește și aude **Am văzut lumina cea adevărată...**, pe loc Sfânta Euharistie devine pentru el: „lumină, pace, bucurie, viață, hrană, băutură, veșmânt strălucitor, cort și locuință, soare neapus, stea veșnică și făclie strălucitoare a lăcașului sufletului.”⁷⁴⁷

⁷⁴⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, "Omilia înainte de Exil" EPE 33, 388

⁷⁴⁶ Ava Filimon "Cuvânt despre Ava Filimon" Filocalia op. cit., vol 2, pag. 321

⁷⁴⁷ Sfântul Simeon Noul Teolog, "Filocalia pustnicilor și asceților", iubiri dumnezeiești, 18, vol. 19 E, pag. 222

Deoarece trăim în ignoranță, în întunericul păcatului și în sălbăticia patimilor, cu grijile acestei vieți tulburi, toate adevărurile, darurile, lumina și fericirea care vin din Sfânta Împărtășanie, ni se par de multe ori ieșite din comun. Acestea însă sunt realități vii, nu sunt năluciri. Dumnezeu Însuși a spus despre Sine că este Lumină: „Eu sunt lumina lumii, cel ce-Mi urmează Mie nu va umbla întru întuneric, ci va avea lumina vieții”.⁷⁴⁸ Și noi am văzut-o și ne-am desfătat la Schimbarea la Față, pe Muntele Taborului.

Cândva, creștinii care se împărtășeau erau fiii luminii, astăzi însă, din nefericire, sunt lumânări stinse și candelă care nu mai au lumină, pentru că urăsc lumina. „Oricine face rele urăște Lumina și nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să ni se vădească”⁷⁴⁹. Chiar dacă cei mai mulți dintre oameni refuză lumina, ca șobolanii care trăiesc pe sub pământ, Lumina veșnică a lui Hristos luminează și va lumina în vecii vecilor, chiar dacă nu dorim acest lucru.

195. Un preot, în urma insistențelor mele, mi-a povestit următorul eveniment, care i s-a întâmplat în timpul Sfintei Liturghii. Era într-o sâmbătă de toamnă, dimineața, și slujea într-o parohie de la marginea Atenei. A venit momentul să-i împărtășească pe cei cinci-șase copii care erau în biserică și, după ce le-a dat Sfintele Taine, a intrat în Sfântul Altar, a așezat Sfântul Potir pe Sfânta Masă, a luat cădelnița și tămâind, a rostit de trei ori: „Înalță-te peste ceruri Dumnezeule...”, iar dascălul, care se afla în Sfântul Altar, a început să cânte: „Am văzut lumina cea adevărată...”. În acel moment, din Sfântul Potir, a ieșit o lumină înfricoșătoare, dumnezeiască care a acoperit întreaga Sfântă Masă, Sfântul Altar, și toată biserica. Minunea aceasta a fost văzută doar de el, care a rămas pentru mult timp în extaz, blocat, cu cădelnița în mână. Era o stare minunată, înfricoșătoare, era o bucurie pe care o trăia pentru prima și ultima oară în viața lui. Stările duhovnicești se succedau în sufletul lui și mirajul slavei lui Dumnezeu acoperea totul.

-Hai părinte, spune „Totdeauna acum și pururea...”, l-a auzit pe cântăreț, în timp ce acea Lumină mai presus de lume

---

⁷⁴⁸ Ioan 8, 12

⁷⁴⁹ Ioan 3, 20

continua să dăinuie. Când a ajuns la Apolis, lumina a început să se micșoreze și să dispară toate revenind la starea de dinainte. În acel moment, o mămică grăbită, ținând de mână un copilăș de patru ani venea să-l împărtășească. Și-a cerut iertare și a zis:

- Iertare, părinte, am întârziat să aduc băiețelul la împărtășit, dar ce lumină era aceea din biserică? Ați pus cumva reflectoare înăuntru?

- Ce lumină, femeie?

- Poate că m-am zăpăcit părinte!

După ce au trecut șase-șapte ani de la această întâmplare, femeia aceea a venit pentru prima dată la mărturisire. Când a terminat mi-a spus următoarele:

- Când fiul meu Alexandru avea patru ani, într-o sâmbătă dimineață, am vrut să merg să-l împărtășesc la biserică din vechea mea parohie. Afară ploua mărunț și deja întârziaseam. Când am intrat în pridvor am descoperit cu uimire că biserică era luminată atât de tare, ca și cum ar fi fost acolo o sută de reflectoare. M-am mirat! Am aprins lumânările și am înaintat spre mijlocul bisericii, în timp ce părintele făcea Apolisul. Și lumina aceea a început ușor să se stingă. L-am întrebat pe preot ce era cu acea lumină și mi-a răspuns că lumina era doar în închipuire mea.

- Dar părinte, am văzut-o și eu și copilul meu, mi-a zis. Era mai strălucitoare decât soarele.

- Oare era de la Dumnezeu? Am evitat să-i dau un răspuns direct, din motive de prudență, dar povestirea ei o confirmă pe cea a preotului. Sunt și astăzi minuni care adevăresc de multe ori experiențele liturgice minunate ale sfinților, așa cum ne sunt descrise în paterice și în sinaxare⁷⁵⁰.

Am văzut lumina cea adevărată.

Sfântul Grigorie Palama, descoperind experiențele vieții lui sfinte, vorbește despre intrarea omului în spațiul Luminii, și în comuniune cu aceasta: „Hristos Se unește cu ipostasurile umane și sufletești, amestecându-Se pe Sine cu fiecare credincios, prin împărtășirea cu Trupul Lui. Și El devine astfel „contrupesc” și ne face templu al dumnezeirii, pentru că „Întru El locuiește trupește, toată plinătatea Dumnezeirii”⁷⁵¹. Deci, cum

⁷⁵⁰ Din consemnările personale

⁷⁵¹ Coloseni 2, 9

să nu lumineze cu razele dumnezeiești ale Trupului Său, sufletele acelor care se împărtășesc cu vrednicie, așa cum odată, a luminat trupurile Ucenicilor pe Tabor? Deoarece Izvorul luminii harului, Trupul Lui, în acea vreme nu se unise încă cu trupul nostru, pe cei care se apropiau cu vrednicie îi lumina în exterior și simțeau lumina în suflet, cu ochii simțurilor. Acum, când S-a unit cu noi și locuiește înlăuntrul nostru, Lumina strălucește înlăuntrul sufletului nostru.⁷⁵²

În timp ce strana cântă „Am văzut lumina...”, preotul se întoarce în Sfântul Altar, lasă Sfântul Potir pe Antimisul desfăcut și luând cădelnița tămâiază Sfântul Potir zicând cu multă evlavie: „Înalță-te peste ceruri Dumnezeu și peste tot pământul slava Ta”. Rostește acestea îndemnat de diacon, care spune: „Înalță, Stăpâne”, adică să înalțe Sfântul Potir și să arate Înălțarea slăvită a lui Hristos. Cuvintele: „Înalță-te...”, arată că Dumnezeu trebuie să revină, să Se întoarcă la Tronul slavei, de unde a coborât pentru mântuirea noastră. Slava Lui se întinde acum peste ceruri, stăpânește peste întreg pământul și peste toți oamenii. Și iată ca Îl vedem înălțându-Se la ceruri, ca să șadă „de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl”⁷⁵³. De la acea înălțime ne cheamă să-L urmăm și să devenim cetățeni împreună cu Îngerii, Arhanghelii și toți Sfinții „moștenitori” ai Împărăției Lui cerești. Și toate acestea se întâmplă în timpul Sfintei Liturghii, de aceea trebuie să mergem la biserică, din convingere, nu dintr-o îndatorire religioasă sau socială, sau din obișnuință, ci pentru a trăi pe viu această realitate liturgică. Preoți și popor să oferim toate lui Dumnezeu „ca jertfă bineplăcută Lui”. Dacă nu avem această bogăție de sentimente la Sfânta Liturghie, înseamnă că suntem aliturgici și în afara Bisericii, nu ducem nimic cu noi din această Taină. Întreaga viață a creștinului ortodox, prin împlinirea acestor îndatoriri, se sfințește și se transformă într-o viață teandrică, care primește binecuvântarea și o dă mai departe. După ce preotul a tă-mâiat, ia în mâini Sfântul Potir, și rostește în taină **Binecuvântat este Dumnezeul nostru...**, se întoarce către

⁷⁵² Sfântul Grigorie Palama, Pentru cei ce se liniștesc în sfințenie”, Omilia 3, EPE 2, 231

⁷⁵³ Marcu 16, 19

popor și înălțându-l, rostește: ...**totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor**. În acest moment, la Sfântul Munte, psaltii psalmodiază melodic: **Amin, amin, amin. Întru iertarea păcatelor și spre viața de veci**. Urmează:

Să se umple gura noastră, de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm slava Ta; că ne-ai învrednicit pe noi să ne împărtășim cu Sfintele, dumnezeieștile, nemuritoarele, preacuratele, și de viață făcătoarele Tale Taine. Întărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia, aliluia, aliluia.

Cuvintele **totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor**, sunt o continuare a cuvintelor adeverate, adresate de Domnul ucenicilor Săi, în seara Cinei celei Mari, când le-a oferit Potirul sfințit, spunându-le: „Și vă spun vouă că nu voi mai bea de acum din acest rod al viței până în ziua aceea când îl voi bea cu voi, în Împărăția Tatălui Meu”⁷⁵⁴. Adică, Hristos îi asigură pe ucenici că nu va mai bea din vinul viței de vie de pe pământ până în ziua celei de-a doua Veniri, când îl va bea fericit cu ei pentru veșnicie, în Împărăția Tatălui Său. Toți oamenii botezați sunt trupul Bisericii. Ei se unesc în viața aceasta cu Hristos prin Euharistie, dar la a doua Venire se vor uni personal, îl vor privi față către față și se vor desfăta de unirea cu El. Așadar, fie ca Domnul să ne învrednicească să ne împărtășim cu El „totdeauna, acum și pururea”, adică în această viață, în chip tainic, dar și în vecii nesfârșiți, unindu-ne și împărășind în slava Lui cerească.

⁷⁵⁴ Matei 26, 29

21. RUGĂCIUNILE DUPĂ SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘANIE ȘI RUGĂCIUNILE DE MULȚUMIRE

Imediat, preotul sau diaconul rostește puternic (ca și cum ar porunci): **Drepti primind dumnezeieștile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cereștile și de viață făcătoarele, înfricoșătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulțumim Domnului.** Cuvântul „Drepti” se referă la cei care s-au împărtășit și s-au întors imediat la locurile lor și stau în liniște, cufundați în rugăciune, laudă și mulțumire, pentru că s-au învrednicit de darurile Sfintei Împărtășanii. În vremurile vechi, pentru că toți se împărtășeau, momentul acesta dura vreme îndelungată, se întorceau și se așezau la locurile lor și așteptau sfârșitul slujbei în tăcere deplină. La îndemnul preotului: „Drepti”, ei se ridicau în picioare. Adjectivele care urmează după acest cuvânt ne asaltează duhovnicește, spunându-ne că Tainele cu care ne-am împărtășit de puțin timp sunt dumnezeiești, sfinte, preacurate, nemuritoare (dăruiesc viață veșnică), cerești (provin din Împărăția Cerurilor), făcătoare de viață și înfricoșătoare (nu te poți juca cu ele, „Dumnezeul nostru este foc mistuitor”)⁷⁵⁵.

Ectenia se încheie: „...cu vrednicie să mulțumim Domnului”, adică avem datoria să-I mulțumim, nu așa cum o facem noi, ci precum merită Dumnezeu. Nu există alt mod să-i înapoiem recunoștința noastră pentru darurile mari și folositoare ale Sfintei Euharistii.

În continuare apar două cereri pe care deja le-am analizat: „Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule cu harul Tău” și „Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat cerând...”. Aici se interpune rugăciunea de mulțumire,

⁷⁵⁵ Evrei 12, 29

pe care, de obicei, preoții o spun în taină. Ea ar trebui rostită însă cu voce tare, pentru că cei care se împărtășesc sunt mulți: „Mulțumim Ție, Stăpâne, iubitorule de oameni, dătătorule de bine al sufletelor noastre, că și în ziua de acum ne-ai învrednicit pe noi de cereștile și nemuritoarele Tale Taine. Îndreptează calea noastră, întărește-ne pe noi, pe toți, întru frica Ta; păzește viața noastră, întărește pașii noștri, pentru rugăciunile și mijlocirile măritei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și pentru ale tuturor sfinților Tăi”.

Mulțumirea noastră pentru Sfânta Liturghie și pentru Sfânta Împărtășanie continuă. Rugăciunea aceasta de mulțumire, ne amintește de gestul pe care l-au făcut ucenicii la Cina cea de Taină: „Și după ce au cântat laude au ieșit la Muntele Măslinilor”⁷⁵⁶. Domnul a mulțumit înainte să dea ucenicilor Trupul Său, ca să mulțumim și noi la rândul nostru; și după ce le-a dat, iar a mulțumit și a lăudat, ca să facem și noi la fel. Credincioșii care au luat parte la Cina cea de Taină a Bisericii văd inima lor încălzindu-se de iubirea dumnezeiască pe care au primit-o.

Sfântul Dionisie Areopagitul scrie că: „Prin inițierea sfântă a Tainelor dumnezeiești, cei învățați vor cunoaște bine harul nemărginit al acestor Taine și cu cât vor analiza mai adânc și cu mai multă evlavie adâncimea și lățimea dumnezeirii, vor lăuda cu recunoștință bunătățile cerești începătoare de Viață”⁷⁵⁷. Cerem Domnului să ne țină întru frica Lui cea sfântă, să ne acopere cu aripile iubirii Lui dumnezeiești, pentru că El este păzitorul, scăparea, sprijinul și siguranța noastră. Pe toate acesta le cerem prin mijlocirile, rugile și rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, Născătoarea de Dumnezeu și ale tuturor sfinților. Singurul lucru care ni se cere este pregătirea cuvenită, adică pocăința, curățenia, cunoașterea și împlinirea credinței, sentimentul păcătoșeniei și al nevredniciei noastre și zdrobirea inimii. Ceea ce ne împiedică de la toate acestea sunt patimile și slăbiciunile noastre, nimic altceva.

⁷⁵⁶ Matei 26, 30

⁷⁵⁷ Sfântul Dionisie Areopagitul, "Despre ierarhia bisericească", cap. 3 P.G. 3, 445 B, C

Epoca noastră este stearpă, spunem multe cuvinte, fără fapte. Mentea ne este plină de cunoștințe și de înțelepciune lumească, dar lucrările sunt lipsite de har și de binecuvântarea lui Dumnezeu. Desigur, suntem războiți în primul rând de noi înșine, de slăbiciunile și de moștenirea noastră cea rea, dar și de diavol. Ce vom face dar? Vom birui răul prin bine și vom altoi gândurile și cugetele noastre cu harul și binecuvântarea pe care o primim prin Sfânta Liturghie. Și ne vom schimba, ne vom transforma, vom preface gândurile rele, rușinoase, murdare, desfrânate și blasfemiatoare în cugete bune, drepte și cerești. Schimbarea se va întâmpla întâi în sufletul nostru și apoi se va arăta în afară. Pentru că oamenii de astăzi nu de cunoștințe sunt lipsiți, ci de trăirea vieții creștine adevărate, trebuie să vedem cu ochii sufletului Lumina cea adevărată, de fiecare dată când venim în lăcașul Lui Dumnezeu. Mărturia Sfântului martir Iacov Aghioritul (a cărui pomenire o facem la 1 noiembrie) relatată de ucenicul său Marchian, constituie o pildă vie de credință despre cele săvârșite la Sfânta Liturghie:

196. Cândva, părintele Iacov, sfântul martir, după ce-și făcea închinăciunile, a intrat în Sfântul Altar ca să se îmbrace cu veșmintele și să săvârșească Sfânta Liturghie. A căzut în extaz și cu ochii sufletului a văzut, în timp ce-și punea veșmântul preoțesc, că a venit la el o lumină strălucitoare, pură, ca zorii curați, înainte de răsăritul soarelui. Era lumina îngerilor care-l urmau oriunde se ducea. Când pregătea pâinea și vinul, la proskomidiar, biserica s-a umplut de îngeri care s-au împărțit în patru cete mari, fiecare dintre ele mergând în cele patru colțuri ale bisericii, iar o altă ceată îi slujea în Sfântul Altar. Încheind Proskomidia, a acoperit Cinstitele Daruri cu acoperămintele care s-au umplut de o lumină curată, nematerială. Așa cum ne învață Biserica noastră, acoperămintele închipuie scutecele Pruncului dumnezeiesc, dar și Lumina spirituală a Schimbării la față a dumnezeirii. Lumina a rămas la Proskomidiar până la Vohodul Mare, când l-a acoperit deplin, atât pe preot, cât și Darurile. Ajuns în mijlocul bisericii, tot naosul a fost acoperit de lumină. Când s-a întors în Sfântul Altar și a pus Cinstitele Daruri pe Sfânta Masă, lumina l-a înconjurat ca pe o lună nouă. În mijlocul ei erau Darurile, iar în afara cercului luminos stătea mulțimea îngerilor cu multă evlavie, fără să îndrăznească să se apropie mai mult. Este o minune

faptul că îngerii doresc să se aplece asupra Darurilor dar nu cutează. Persoana preotului era scăldată în lumină, la fel și veșmintele lui, iar din gură-i ieșeau raze de lumină, atunci când citea Evanghelia și rostea rugăciunile liturgice. Aceleași raze ieșeau și din degetele lui când binecuvânta poporul. Cel mai înspăimântător a fost că l-a văzut pe Domnul așezat ca Prunc pe Sfântul Disc, în lumina aceea mai strălucitoare decât soarele..., o lumină neapusă și neînserată, paradisiacă, dulce și nematerială, necreată, și dătătoare de pace. În timp ce împărțea Sfântul Agneț în patru a văzut Sfântul Sânge curgând în Sfântul Potir, din care se împărtășea și el și poporul. Iar la cuvintele „Înalță-Te peste ceruri Dumnezeu”, a privit Pruncul dumnezeiesc întreg, împreună cu oștile îngerești, urcând la ceruri într-o slavă multă⁷⁵⁸.

Aceasta a fost vedenia Sfântului Iacov, lucrare vie a iconomiei lui Dumnezeu, care se repetă din Joia Mare până în zilele noastre. Aceste experiențe duhovnicești sunt trăite în anumite stări de sfințenie și curățenie ale preotului și credincioșilor. Rugăciunea de mulțumire se încheie cu ecfonismul treimic : „Că Tu ești sfințirea noastră, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor”.

Cuvintele Domnului din Sfânta Scriptură ne învață că scopul vieții noastre este sfințirea, adică lepădarea de omul cel vechi și dobândirea celui nou, despărțirea de răutate, mândrie, viclenie și egoism, într-un cuvânt, de păcat. Vom trăi o viață în Hristos și conform Evangheliei Lui, izbăvindu-ne din robia diavolului și din frica morții. Urmarea acesteia va fi dobândirea statutului de cetățean al raiului. Realizarea acestui lucru nu este ușoară, de aceea să ne îndreptăm către Domnul și să-I strigăm :

- „Ajută-ne, Hristoase, să ne despărțim de păcat și să alungăm de la noi orice răutate, umplându-ne de sfințenia Ta.
- Nimeni altul nu poate să ne curățească și să ne facă vase sfințite ale Harului, afară de Tine.
- Tu ești sfințirea noastră, Tu, Unul-Sfânt și unicul Izvor al sfințeniei.

⁷⁵⁸ Langhis Matei, “Marele Sinaxar”, op. cit., vol. 11, 1984⁵, pag. 30

- Prin Tine, Fecioara Maria, s-a făcut Născătoare de Dumnezeu. Toți sfinții care împodobesc Biserica Ta și cerul sunt ai Tăi, pentru că Tu i-ai sfințit.
- Tu faci pe îngerii Tăi curați și neprihăniți, precum flăcările focului.
- Tu, singurul Sfânt și fără de păcat, ne-ai învrednicit să ne împărtășim cu Preacuratele Taine, care se cuvin sfinților. Cu aceeași hrană dumnezeiască ne hrănești pe noi, ca și pe sfinții Tăi.
- Tu ești, Doamne, Cel care sfințești darurile și prin duhul Tău le faci izvor de sfințenie.
- Întărește-ne întru frica Ta și păzește viața noastră prin darurile și harismele pe care ni le-ai dat prin Sfânta Împărtășanie, căci ele vor păstra sfințenia în sufletele noastre.
- Te rugăm să ni le dăruiești pe toate, că Tu ești sfințirea sufletelor și a trupurilor noastre⁷⁵⁹.

După ce rostește ultimele cereri împreună cu rugăciunea de mulțumire și ecfonisul: **Că Tu ești...**, preotul pune particulele de pe Sfântul Disc cu buretele în Sfântul Potir zicând:

Spală, Doamne, păcatele celor care s-au pomenit aici, ale robilor Tăi (vii și morți), cu scump Sângele Tău, prin mijlocirile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin!

Biserica Triumfătoare și cea Luptătoare care au fost pe Sfântul Disc, acum se unesc cu Sângele Domnului, împreună cu mulțimea numelor celor vii și a celor morți, care s-au pomenit la Sfânta Liturghie (la Proskomidie, la Ectenia Cererilor, la Diptice, după prefacerea Sfintelor Daruri). Preotul se roagă din toată inima ca păcatele tuturor acestora să se șteargă în Sfântul Potir, prin Sângele Domnului. Astfel, sufletele primesc putere în lupta împotriva patimilor și a demonilor, se luminează, iar posibilitățile de izbăvire și de mântuire, cresc.

⁷⁵⁹ Trembelas P. "Din cultul ortodox", Atena, 1991, pag. 387

22. RUGĂCIUNEA AMVONULUI

Cu pace să ieșim..., Domnului să ne rugăm! rostește preotul, iar poporul răspunde: **Doamne miluiește, Doamne miluiește, Doamne miluiește, părinte binecuvântează.**

Sfânta Liturghie este o cale al cărei scop și final este întâlnirea cu Hristos, călătoria cu El până la Golgota și unirea prin Sfânta Împărtășanie. Acest scop s-a împlinit, am ajuns la capătul drumului, am văzut Lumina cea adevărată și pe Domnul schimbat la față pe Muntele Taborului. Am trăit Patimile și Învierea din morți, Înălțarea dumnezeiască și ne-am bucurat de limbile de foc ale Rusaliilor, când am cântat: Am primit duhul cel ceresc.

Acestea toate le-am gustat prin Sfânta Euharistie, adică bucuria, pacea, blândețea, iubirea, îndelunga răbdare, credința și atâtea alte bunuri „cărora nu este număr”, pe care le-am adus în casa și familia noastră, în lucrarea și în viața noastră. Suntem martorii vieții celei noi în Hristos, în lume și printre oameni, prin neținerea de minte a răului și frica de Dumnezeu.

După Sfânta Liturghie și, în mod special, după Sfânta Împărtășanie, lumea vrea să ne vadă bucuroși, blânzi, buni, luminați, înduhovniciți. (Și noi să ne bucurăm când vedem pe alții astfel, să ne împărtășim din bucuria lor și să devenim și noi fericiți. Să ne împărtășim din blândețea și dulceața lor și să ne înseninăm și noi. Pentru aceasta zic că orice tulburare după Sfânta Împărtășanie, nu anulează validitatea ei). Așadar, avem datoria să ne nevoim mai mult ca să rămână nestinsă Lumina dumnezeiască pe care am primit-o. Ne-am bucurat de daruri, dar cum le vom păstra? Prin smerenie și rugăciune multă, răbdare, credință, trezvie și tărie duhovnicească.

Porunca este „Țineți ceea ce ați primit”⁷⁶⁰, adică ceea ce Hristos v-a dat prin Evanghelie și Sfânta Jertfă, căci sunt o moștenire Sfântă. Iar ceea ce poți să dai fratelui spre folos, dăruiește-i!

Cu pace să ieșim!

Aceia care lasă grijile vieții în afara bisericii și își predau inima întreagă Jertfei lui Hristos, percep ușor sensul acestui îndemn liturgic, căci mintea lor a zburat la înălțimea duhovnicească a cerului. Și cum să se despartă de imnele de laudă, de Masa duhovnicească și de Altarul cel sfânt și să cadă iar în tulburarea inimii? Să nu ne neliniștim. Maica Biserică, înainte de apolis, ne oferă rugăciuni și binecuvântări multe care, împreună cu rugăciunea Amvonului ne ajută să ne întoarcem la ale noastre întăriți și folosiți duhovnicește. Pe Hristos pe care L-am primit să-L arătăm lumii. Pentru aceasta este necesară o ultimă binecuvântare. Pentru că în Biserica veche, amvonul era în mijlocul bisericii, preotul stătea în spatele lui și rostea această rugăciune. Acum însă, rugăciunea se rostește în mijlocul bisericii și, începând cu secolul al VII-lea, s-a adăugat ritualului Sfintei Liturghii.

La Sfântul Munte, în zilele noastre, preotul începe rugăciunea în Sfântul Altar, iar când ajunge la **Mântuiește Dumnezeule poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta...**, iese și binecuvântează cu mâna dreaptă poporul și continuă în fața icoanei Mântuitorului Hristos.

Rugăciunea Amvonului este următoarea:

Cel ce binecuvântezi, pe cei ce Te binecuvântează, Doamne, și sfințești pe cei ce nădăjduiesc întru Tine, mântuiește poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta. Plinirea Bisericii Tale păzește-o; sfințește pe cei ce iubesc podoaba casei Tale; Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiască puterea Ta; și nu ne lăsa pe noi cei ce nădăjduim întru Tine. Pace lumii Tale dăruiește, Bisericilor Tale, preoților (aici se pomenește cârmuirea țării, după îndrumările Sfântului Sinod) și la tot poporul Tău. Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus

---

⁷⁶⁰ Apocalipsa 3, 11

este, pogorând de la Tine, Părintele luminilor, și Ție slavă și mulțumire și închinăciune înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

În primele veacuri Sfânta Liturghie se încheia la îndemnul diaconului „Cu pace să ieșim” (nu se rostea **Pentru rugăciunile sfinților Părinților noștri...**). Fraza aceasta înseamnă sfârșitul Sfintei Liturghii și slobozirea credincioșilor. Ea este caracteristică Liturghiei Sfântului Iacob, fratele Domnului, care are o formulă asemănătoare: „Cu pacea lui Hristos să mergem” și în continuare se spune de trei ori „Mergeți în pace”. Această formulă este înlocuită astăzi cu „Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeu nostru, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi. Amin”!

În prima propoziție a rugăciunii se spune: **Cel ce binecuvântezi pe cei ce Te binecuvântează, Doamne..., Și binecuvântează moștenirea Ta.** Aici se repetă de trei ori verbul „a binecuvânta”. Desigur, într-un sens binecuvântează creștinii și în alt sens binecuvântează Dumnezeu. Aceasta înseamnă că noi Îl binecuvântăm pe Dumnezeu, când Îl lăudăm, Îl înălțăm, și preamărim preacinstul și de mare cuviință numele Lui. Când însă binecuvântează Dumnezeu, în inimile noastre curg darurile nesfârșite ale Duhului Sfânt. Și dacă le primim cu toții, ne umplem de bogăție duhovnicească și dumnezeiască, de sfințenie, de bucurie, de pace și de fericire. Binecuvântările acestea care se revarsă din Sfântul Potir, dacă rodesc în sufletele noastre, ne preschimbă în fii binecuvântați ai lui Dumnezeu. Aceste binecuvântări iau transformat pe asceți și pe creștinii nevoitori în făpturi slăvite și laudate de lumea cerească a îngerilor. Cerul este realitatea pe care o întâlnesc fii credincioși ai Bisericii Luptătoare, deveniți fii ai Luminii dumnezeiești.

Plinirea Bisericii Tale păzește-o.

„Plinire” înseamnă totalitatea persoanelor care se află pe o corabie care plutește: căpitanul, marinarii și călătorii. Biserica se aseamănă cu această corabie (de altfel așa este

reprezentată în catacombe) ai cărei călători sunt preotul și poporul. După Sfântul Ipolit: „Lumea este marea, iar Biserica este corabia, în largul căreia plutește, dar nu se scufundă. Are cârmaci iscusit, pe Hristos, care poartă crucea biruitoare a morții, și susține arca..., căci cele două Testamente sunt sfinte”⁷⁶¹.

Aflăm că preotul roagă pe Dumnezeu să păzească și să sfințească pe cei ce iubesc „bună-cuviința casei Lui”. Bună-cuviința, rânduiala și decența contribuie mult la preaslăvirea numelui lui Dumnezeu.

Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiască puterea Ta.

Faptele credinței, cuvintele și mărturisirea credincioșilor, binecuvântează, măresc și cinstesc pe Dumnezeu, care, la rândul Lui, îi preamărește pe aceștia cu puterea Sa dumnezeiască.

Preotul se roagă încă, pentru „pacea întregii lumi”, pentru pacea din sânul Bisericii, ca aceasta să nu fie tulburată de erezii și de schisme. Se mai roagă pentru pacea dintre slujitorii Bisericii, de orice treaptă. Lipsa ei îi smintește cu ușurință pe creștini. În sfârșit, se roagă pentru oaste și pentru cârmuiitorii țării, ca Dumnezeu să-i lumineze în toată lucrarea pașnică și folositoare, spre binele Bisericii și al poporului.

Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit, de sus este, coborând de la Tine, Părintele luminilor

Această parte a rugăciunii Amvonului a fost preluată din Liturghia Sfântului Iacob, fratele Domnului. Toate darurile și mulțimea harismelor pe care le primim nu numai prin Sfânta Liturghie și prin Sfintele Taine, ci și prin fiecare lucru bun care se întâmplă în viața noastră, sunt ofrandă Părintelui luminilor, Dumnezeu Tatăl.

197. Măreția netâlcuită, darurile cerești și tainele negrăite ale Sfintei Liturghii ni le descrie într-un mod unic Sfântul Nifon, episcopul Constanției, care a trăit în veacul al IV-lea și a fost învrednicit de Duhul Sfânt cu multe descoperiri dumnezeiești și vedenii duhovnicești. Cândva, la Sfânta Liturghie, când preotul a

---

⁷⁶¹ Ipolit, “Dovezi din Sfintele Scripturi despre Hristos și despre Antihrist”, 59 Vepes 6, pag. 217-218

rostit „Binecuvântată este Împărăția...”, a văzut coborându-se din cer o lumină dumnezeiască, care a acoperit Sfântul Altar și pe preot, fără ca acela să-și dea seama. Mai târziu, când la strană se cânta „Sfinte Dumnezeule”, au coborât patru îngeri care cântau și ei împreună cu cei din biserică. La citirea Apostolului a apărut Sfântul Apostol Pavel, care îl ajuta pe dascăl, iar la „Aliluia”, pe larg, după încheierea Apostolului, glasurile credincioșilor urcau la ceruri ca niște limbi subțiri de foc. La fel, cuvintele preotului din timpul citirii Evangheliei erau asemenea limbilor de foc. Cu puțin înainte de Vohodul Mare, Sfântul Nifon a văzut cerurile deschizându-se și în biserică răspândindu-se o mireasmă neobișnuită, din altă lume. Îngerii coborau din înălțime, cântând Mielului Hristos, Fiul Lui Dumnezeu „Cel ce ridică păcatele lumii”. Și deodată, pe neașteptate, s-a arătat un Prunc dulce, nevinovat, mai strălucitor decât soarele, pe care Îl țineau pe mâini Îngerii și Arhanghelii și care a fost așezat pe Sfântul Disc, unde se află Cinstitele Daruri. În jurul Lui, era adunată mulțime de tineri în veșminte albe, care străluceau prin frumusețea lor, dumnezeiască. Preotul, după ce a tămâiat Sfânta Masă, s-a apropiat să ia în mâini Cinstitele Daruri (Sfântul Disc și Sfântul Potir), le-a înălțat și le-a așezat în dreptul frunții, ridicând în același timp și Pruncul dumnezeiesc. Înainte mergeau doi Serafimi și doi Heruvimi, urmași de mulțime nesfârșită de îngeri care cântau cu bucurie cântări negrăite. Când preotul s-a întors cu Cinstitele Daruri și cu Pruncul la Sfânta Masă, mulțimea îngerilor L-a acoperit cu aripile lor. Cei doi Heruvimi stăteau în dreapta preotului, iar cei doi Serafimi, în stânga lui. Preotul însă, nu vedea nimic din toate cele pe care le privea cu ochii sufletului Sfântul Nifon. A urmat Ectenia, apoi s-a spus Simbolul credinței cu glas de tunet de către mulțimea credincioșilor și de ceata îngerilor. S-a ajuns la momentul înfricoșător al Prefacerii Darurilor. Preotul le-a binecuvântat zicând: „...Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. Amin. Amin. Amin”. Și atunci Sfântul Nifon a văzut un înger ținând în mâini o sabie cu care a junghiat Pruncul dumnezeiesc. Sfântul Sânge a curs în Sfântul Potir, iar Trupul Pruncului a fost împărțit și așezat pe Sfântul Disc. După aceea, îngerul a rămas lângă Sfânta Masă, cu evlavie și teamă. Sfânta Liturghie a continuat, și în momentul în care slujitorul a ridicat Sfântul Agneț rostind: „Să luăm aminte Sfintele sfinților”,

unul dintre creștinii din biserică, care se afla lângă Sfântul Nifon, l-a întrebat în șoaptă:

- De ce, părinte, preotul zice: „Sfintele sfinților”?

- Pentru că se adresează nouă, tuturor, fiule, și ne spune: cine este sfânt să se apropie de Sfânta Împărtășanie.

Și atunci acela l-a întrebat din nou:

- Și ce este sfințenia?

- Dacă ai firea căzută în poftele trupești și nu te-ai mărturisit cu zdrobire de inimă și cu căință adevărată și dacă n-ai nici binecuvântarea duhovnicului să te împărtășești, să nu te apropii de această Taină înfricoșătoare, pentru că este „foc care-i arde pe cei nevrednici”. Dacă porți dușmănie vreunui semen al tău sau l-ai supărat, nu te apropia de Trupul Sfânt al lui Hristos. Dacă osândești și batjocorești pe aproapele tău și, mai ales, dacă înjuri cele sfinte, să nu îndrăznești să te apropii. Dacă, însă, ești virtuos și respecti poruncile evanghelice, apropie-te de Sfântul Potir. În cazul în care te-ai cercetat pe tine și te-ai aflat întinat și nepocăit, fugi departe, căiește-te adânc și mărturisește-te.

Când preotul a rostit: „Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă”, Sfântul Nifon lua seama la cei care se împărtășeau. Când primeau Trupul și Sângele lui Hristos, fețele unora se înnegreau precum cătranul, în timp ce ale altora străluceau ca soarele. Văzând această diferență, Sfântul a suspinat cu durere. Îngerii slujeau în chip nevăzut iar când se împărtășea un creștin evlavios, îi puneau pe cap o coroană strălucitoare. Când însă se apropia un păcătos nepocăit, își întorceau fața lor. După Sfânta Împărtășanie, Sfânta Liturghie se încheie iar preotul împarte anafură și face apolisul. După aceasta, se arată iar Pruncul dumnezeiesc viu în mâinile deschise ale Heruvimilor, care-L înalță la ceruri cu imne cerești, așa cum L-au și coborât. Cu aceste vedenii, negrăite și inaccesibile minții omenești, s-a desfășurat Sfântul Nifon, la o Sfântă Liturghie⁷⁶².

Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până-n veac.

Această formulă doxologică este luată din psalmul 112, versetul 2, și a fost rostită și de dreptul Iov înaintea lui Dumnezeu.

⁷⁶² Petru Ieromonahul, “Un episcop ascet”, Editura Aster², pag. 149

Iov era un împlinitor al poruncilor Vechiului Testament „fără prihană și drept, temător de Dumnezeu și împlinitor de tot lucrul bun”⁷⁶³, așa cum mărturisește Domnul Însuși. Toți cunoaștem istoria vieții lui, cu suferințe mari legate de moartea, în timpul unei mese frățești, a celor șapte fii și a celor trei fiice, pricinuită de vântul care le-a distrus locuința și i-a strivit. Fiii lui nu erau răi, ci erau asemenea tatălui lor. La vestea morții fiilor lui, Iov, nu a rostit cuvânt de hulă împotriva lui Dumnezeu, ci L-a preamărit zicând: „Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până-n veac”⁷⁶⁴.

În timp ce se cântă **Fie numele Domnului...**, preotul intră în Sfântul Altar și mergând la Proscomidiar, unde se află acum Sfântul Potir, spune cu voce joasă următoarea rugăciune: **Plinirea Legii și a proorocilor, Tu Însuși fiind, Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce ai plinit toată rânduiala părintească, umple de bucurie și de veselie inimile noastre, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!** Este a patra rugăciune de la Sfânta Liturghie care se adresează Mântuitorului Hristos.

---

⁷⁶³ Iov 1, 1

⁷⁶⁴ Iov 1, 21

23. APOLISUL și ANAFURA

După rugăciunea aceasta, preotul invită pentru ultima dată poporul să se roage: Domnului să ne rugăm..., și imediat rostește: Binecuvântarea Domnului să vină peste voi toți cu al Său Har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor.

Sfântul Nicolae Cabasila ne explică acest apolis spunându-ne: „Preotul slujitor se roagă ca Domnul Dumnezeu să ne miluiască, să ne mântuiască pentru că nu avem nimic bun să-I aducem, nimic vrednic de mântuire, de aceea alergăm la iubirea Lui de oameni, singura care poate să ne mântuiască”⁷⁶⁵.

Din același motiv sunt invocate și mijlocirile sfinților care ne ajută și mai ales ale Preacuratei Născătoare de Dumnezeu, cea care s-a făcut începătura milelor. Preotul continuă cu apolisul: **Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ție.** Apoi:

Cel ce a înviat din morți, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale sfinților, măriților și întru tot lăudaților Apostoli, ale Sfântului (N) (al cărui hram îl poartă biserica), ale celui întru sfinți părintelui nostru Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului (ale Sfântului Vasile sau ale Sfântului Grigorie cel Mare, când săvârșim Liturghia acestora), ale Sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim, ale sfinților și dreptilor dumnezeiești părinți Ioachim și Ana și pentru ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor”. Apoi, se întoarce cu fața spre icoana Mântuitorului, și închinându-se rostește: Pentru rugăciu-

---

⁷⁶⁵ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei Liturghii”, cap. 53, P.G. 150, 489 D

nile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, miluiește-ne și mântuiește-ne pe noi.

Expresia „...sfinților părinților noștri”, nu se referă la sfinți, ci la părinții vii, la preoții trăitori, la duhovnicii noștri. Poporul rostește ultimul „Amin” însoțit de semnul Sfintei Cruci, care pecetluiește și încheie Sfânta Jertfă.

După ce preotul împarte anafura, intră în Sfântul Altar, consumă Sfintele din Sfântul Potir și citește rugăciunile de mulțumire. La sfârșit, rostește cuvintele Sfântului Simeon: „Acum liberează pe robul Tău, Stăpâne...”⁷⁶⁶, în sensul că, așa, împărtășit cu Preacuratele Taine, asemenea Sfântului Simeon, care L-a ținut în brațe pe Mântuitorul lumii, preotul poate să moară. Noi nu Îl ținem în brațe pe Hristos, ci Îl avem întreg în noi. El ne-a dăruit mântuirea, ne-a îmbrăcat în nestricăciune și lumină, ne-a înviat și „ne-a așezat de-a dreapta lui Dumnezeu”⁷⁶⁷.

Preotul își scoate veșmintele care simbolizează veșmântul lumii acesteia, pentru că s-a îmbrăcat cu Hristos Însuși.

Anafura care se împarte este de fapt prescura rămasă din care s-a scos Sfântul Agneț și reprezintă pe Maica Domnului. Este un mic dar pentru cei care nu s-au împărtășit, care înlocuiește darul cel mare, dar și o răsplată în plus pentru cei împărtășiți. Deci, Maica Domnului, participă prin aceasta, la darurile cele bogate. De aceea, creștinii sunt datori să rămână până la sfârșitul Sfintei Liturghii, ca să primească anafura din mâna preotului, pe care trebuie să o sărute cu evlavie, pentru că doar în acest fel primesc haruldumnezeiesc.

Preotul, binecuvântând anafura după sfințirea Cinstitelor Daruri, zice: „Pentru rugăciunile Preasfintei Maicii Tale, Doamne Iisuse Hristoase, binecuvântează pâinea aceasta, ce se va da în locul Sfintelor Tale Taine, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin”!

Când împarte credincioșilor anafura rostește: **Binecuvântarea Domnului și mila Lui să fie cu voi.**

Creștinii care nu rămân până la sfârșitul slujbei, ca să ia anafura și odată cu ea binecuvântare, sfințenie și har, greșesc!

⁷⁶⁶ Luca 2, 29-30

⁷⁶⁷ Efeseni 2, 6

Sfântul Nicolae Cabasila completează: „Pâinea care se împarte ca anafură a fost sfințită dinainte, pentru că a fost oferită lui Dumnezeu. Toți creștinii o primesc cu evlavie în căușul mâinii drepte și sărută mâna preotului care, cu puțin înainte, a ținut și a junghiat Trupul lui Hristos și s-a sfințit întreagă. Toată Biserica drept măritoare crede că această mână a slujitorului transmite sfințenie celor care o ating și o sărută”⁷⁶⁸.

Anafura, trebuie să se împartă în liniște, în timp ce dascălii cântă la strană tropare sfinte. Vorbirea trebuie să fie în șoaptă și doar când ieșim în curtea bisericii ne salutăm. De obicei însă, în bisericile noastre, când se împarte anafura, creștinii fac multă tulburare.

197. Într-o duminică, la sfârșitul Sfintei Liturghii, câteva suflete s-au întins la taifas. În acel moment, împărțeam anafura, iar părintele care slujea cu mine, consuma Sfintele. Mai rămăseseră vreo zece creștini ca să ia anafură. Unul dintre ei, și-a întors brusc privirea în timp ce râdea către Sfântul Altar. M-a văzut pe mine împărțind anafură, dar pentru că dvera era trasă, privirile i-au căzut pe părintele care ridicase Sfântul Potir la gură să consume Sfintele. A văzut Sfântul Altar plin de îngeri care stăteau cu evlavie, cu mâinile încrucișate și cu capul plecat, îndreptați spre locul unde preotul consuma Sfintele. Doi îngeri s-au întors și l-au privit cu asprime. Înfricoșat a ieșit și a plecat acasă. După o săptămână, a venit și s-a mărturisit. În duminica următoare, am povestit creștinilor din biserică întâmplarea, în timp ce împărțeam anafura, și o liniște de mormânt s-a așternut în biserică. Părintele din Altar m-a întrebat de ce este atâta liniște, de parcă n-ar fi oameni în biserică⁷⁶⁹!

Cînd slujitorii și creștinii, împreună, trăiesc măririle lui Dumnezeu și minunile Sfintei Jertfe, le împlinesc pe toate. Iar când sufletul și mintea sunt atinse, ele se minunează tainic. Minunea mântuirii se săvârșește doar prin viața și exemplul preoților și al creștinilor, renăscuți prin Sfintele Taine.

⁷⁶⁸ Sfântul Nicolae Cabasila, “Explicarea Sfintei liturghii”, cap. 53, P.G. 150, 489 C

⁷⁶⁹ Din consemnările personale

Slavă Ție, Dumnezeul nostru, nădejdea noastră, slavă Ție

Cu aceste expresii doxologice, cu care se încheie Sfânta Liturghie, finalizăm și noi explicarea Sfintei Liturghii, care s-a bazat în principal pe experiențele și trăirile preoților sfinți, ale monahilor și credincioșilor. Am început cu multă ezitare, având în vedere lipsurile multe, nevrednicia cunoscută și experiențele firave. Ne-am bazat pe binecuvântarea duhovnicului și pe rugăciunile dumneavoastră care ne-au ajutat mult. Astfel, începând de astăzi, de fiecare dată când vom participa la Sfânta Jertfă și ne vom împărtăși, ni se vor potrivi mai mult cuvintele Apocalipsei: „Fericiți cei chemați la Cina nunții Mielului...”⁷⁷⁰.

Ca un levit păcătos, simt nevoia să repet cu multă recunoștință cuvintele mult încercatului Iov: **Fie numele Domnului Binecuvântat de acum și până în veac.**

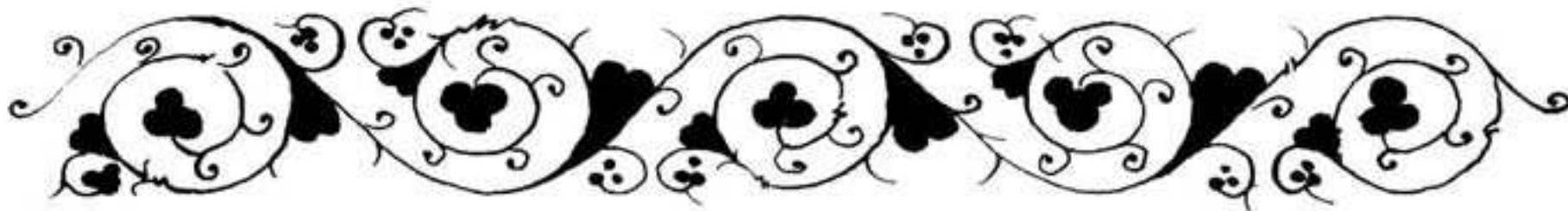

---

⁷⁷⁰ Apocalipsa 19, 9

24. EPILOG

În fiecare după-amiază se săvârșește în sfintele biserici VECERNIA, o slujbă specială care ne pregătește pentru Utrenia și Sfânta Liturghie din ziua următoare. Intrând în biserica goală, toate sunt tăcute, iar lăcașul se aseamănă cu lumea dinaintea creației, cu un gol imens în care exista doar Dumnezeu, dătătorul de Viață.

Prin intrarea preotului în biserică, începe și crearea lumii: „La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul...”⁷⁷¹. Astfel, se aprind lumânările, candelile și cădelnița, și biserica dobândește ușor viață. Este crearea lumii materiale.

Când preotul își pune epitrahilul și felonul, închipuie în mod simbolic crearea omului, în primul lui veșmânt țesut de Dumnezeu, veșmântul sfințeniei și al lipsei păcatului, al Harului și al frumuseții dumnezeiești. De aceea când Adam, primul creat a deschis ochii, s-a văzut pe sine, în colimvitra (cazanul de Botez) fără margini, în lăcașul necuprins al universului dăruit cu frumuseți dumnezeiești fără număr și a strigat cu glas puternic: **Binecuvântează, suflete al meu pe Domnul...**

La fel și preotul, începând Vecernia zice cu glas tare: „Binecuvântat este Dumnezeul nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”. Cântărețul citește imediat psalmul introductiv: **Binecuvântează suflete al meu pe Domnul. Doamne Dumnezeul meu, măritu-Te-ai foarte...**⁷⁷².

Prin acest psalm ne introducem în slava cea veșnică a lui Dumnezeu și în crearea universului. El este „Cel ce se atinge de munți și fumegă..., Cel ce privește spre pământ și-l face pe el de se cutremură”. Dumnezeu face toate acestea pentru că omul a păcătuit. Adam, primul născut nu a făcut ascultare față de Creatorul său. Adam și Eva au căzut în păcat și odată cu ei întreaga făptură care oftează, cerând mila lui Dumnezeu.

⁷⁷¹ Facre 1, 1

⁷⁷² Psalmul 103, 1

Pentru aceasta, în continuarea rânduielii Vecerniei se spune Psalmul 140: „Doamne strigat-am către Tine auzi-mă..., Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta...”⁷⁷³.

Adam a trăit frumusețea raiului, dar și căderea și urâtenia înfricoșătoare a acestei lumi. Din cădere se naște și nădejdea și promisiunea pe care Dumnezeu a făcut-o femeii: „Din aceasta se va naște Mântuitorul lumii, Izbăvitorul, Mesia (pe care-L numește „sămânța femeii”)⁷⁷⁴. Despre Mesia, Izbăvitorul așteptat, au vorbit neîncetat profeții, mii de ani.

De multe ori, slujbele de seară cuprind vestirile profeților și scrierile lor despre venirea Izbăvitorului, în lumea întunericului și a păcatului. Biserica, ne anunță că a venit Lumina, Hristos: **Lumină lină, a sfintei slave, a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte, Celui Sfânt și fericit, Iisuse Hristoase...** Hristos este Lumina Tatălui care a venit în lume. Căderea lui Adam și întunericul provocat de neascultarea lui, sunt simbolizate de Sfintele Uși care se închid la Sfârșitul Vecerniei. Lumânările, candelile și luminile se sting, iar preotul își scoate veșmintele. Toate acestea prefigurează dezbrăcarea lui Adam de haina nemuririi și a nepăcătoșeniei, pierderea frumuseții de la început și năvala întunericului. În fața raiului, izgonit și muritor, tânguindu-și „goliciunea ruși-noasă, înșelat de duhul cel viclean, care l-a furat și l-a îndepărtat de slavă”⁷⁷⁵, Adam a primit speranța care i s-a dat prin femeia căzută și care s-a împlinit. Hristos S-a născut „de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara”.

Vecernia cuprinde trei realități: slava creației, rușinea căderii și promisiunea izbăvirii.

UTRENIA - începe de dimineață, înainte de răsăritul soarelui „Și a fost seară și a fost dimineață, ziua întâi”⁷⁷⁶.

În biserică se aprind primele lumini ale Utreniei care sunt lumânările și candelile, iar puțin mai târziu, când răsare

⁷⁷³ Psalmul 140, 1+2

⁷⁷⁴ Facere 3, 15

⁷⁷⁵ Slava stihirilor de la Vecernia din Duminica Lăsatului sec de brânză

⁷⁷⁶ Facere 1, 5

soarele și am înaintat în rânduială, Sfinții Părinți văd în răsăritul soarelui, răsăritul Luminii celei adevărate, Hristos, lăudat prin cântarea: **Slavă Ție, Celui ce ne-ai arătat lumina...**

Materializarea promisiunii întrupării Lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, se arată prin rânduiala Proskomidiei, care se săvârșește în timpul Utreniei.

Toate câte s-au întâmplat în noaptea aceea, în care Hristos S-a născut la Betleem: apariția stelei, închinarea magilor, a păstorilor și a îngerilor, sunt prefigurate în rânduiala Sfintei Proskomidii. Prezentând pe scurt Sfânta Euharistie, ne vom referi la elementele ei fundamentale:

Definiția, denumirea și Prefacerea dumnezeiască.

Cea mai mare Taină a Bisericii noastre este Sfânta Euharistie, numită Taina Tainelor sau Taina Împărăției. Este o Taină a veșniciei, de o importanță inestimabilă, iar rolul ei în cultul Bisericii este central și unic. Taina aceasta înseamnă reconstituirea reală și nesângeroasă a Jertfei de pe Cruce a Domnului. Euharistia dumnezeiască se numește și Jertfă dumnezeiască, dar și Liturghie dumnezeiască, binecuvântare, iubire, împărțășanie dumnezeiască, unire sfântă, frângere a pâinii, cină domnească sau Cina cea de Taină, Pâine cerească, Potirul vieții, Masă împărătească, Jertfă, Sfântă Anafora, Jertfelnic, medicamentul nemuririi și Hrana vieții veșnice.

Prefacerea pâinii și a vinului în Trupul și Sângele lui Hristos este reală, dar mintea noastră omenească, săracă, nu poate pricepe aceasta. Hristos nu se ascunde în pâine și vin, sub ele, deasupra lor, într-o parte, ci acestea se prefac deplin în Trupul și Sângele Lui, indiferent de părțica mai mare sau mai mică pe care o primim în linguriță. Sfintele Daruri nu sunt simboluri, așa cum pretind protestanții și alți eretici și prin ele nu avem doar o legătură simplă, tainică, a sufletului nostru cu Hristos. Aceasta înseamnă că mâncăm și bem Trupul și Sângele real al Domnului, cel îndumnezeit, Care a înviat din morți și S-a înălțat la ceruri. Astfel, devenim „contrupești și consângeni” cu Hristos, adică hristofori.

Din momentul în care Duhul Sfânt se coboară și sfințește Darurile, nu mai avem înaintea ceea ce ochii văd și simte limba, ci Îl avem pe Cel în care credem, I ne închinăm și-L slujim,

pe Hristos îndumnezeit, cu Trupul și Sângele lui. Despre realitatea Prefacerii pâinii și a vinului în Trupul și Sângele lui Hristos mărturisește și Domnul la Cina ce de Taină: **...Acesta este Trupul Meu, Acesta este Sângele Meu**⁷⁷⁷.

Instituirea divină.

Taina Sfintei Euharistii a fost instituită de Însuși Domnul în seara Joiii celei Mari, la Cina cea de Taină, când a binecuvântat pâinea și vinul și le-a dat Ucenicilor „spre mâncare și băutură”, spunându-le: **Luați, mâncați, Acesta este Trupul Meu..., Beți dintru Acesta toți, Acesta este Sângele Meu,** și a adăugat: **Aceasta s-o faceți spre pomenirea Mea**⁷⁷⁸.

Elementele văzute

Elementele văzute ale Tainei sunt pâinea, vinul și rugăciunea prefacerii. Pâinea trebuie să fie din făină curată și dospită, iar vinul din struguri roșii și dulci. Rugăciunea sfințirii este următoarea: **Trmite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri ce sunt puse înainte și fă adică... .**

Harul împărtășit

În Sfânta Euharistie nu se împarte doar harul lui Hristos, ci Hristos Însuși. Creștinul care se împărtășește cu vrednicie are același trup și același sânge cu Hristos. Inclu-derea în trupul Bisericii a omului începe cu Botezul și se încheie cu participarea la Sfânta Euharistie. Aceasta înseamnă că întreaga noastră existență primește, în chip tainic, Viața, pe Domnul și Izbăvitorul și devine una cu El.

Dumnezeiasca Euharistie ca Jertfă

Sfânta Euharistie nu este doar Taină, ci și Jertfă, adică reconstituirea Jertfei lui Hristos pe cruce. Domnul continuă starea de jertfă, dar fără sânge. El este Jertfă și Jertfitor. Ca Jertfă, Sfânta Euharistie, are caracter de mulțumire, de implorare și de ispășire.

⁷⁷⁷ Matei 26, 26-28

⁷⁷⁸ Luca 22, 19

- **Jertfa de mulțumire** este adusă pentru nenumăratele binefaceri și daruri ale lui Dumnezeu față de oameni și mai ales pentru mântuirea în Hristos. Lui Îi aducem continuu jertfă de mulțumire pentru toate darurile aduse prin jertfa Sa, care ne-a izbăvit de diavol, de moarte și de păcat.
- **Jertfa de implorare** este adusă de Domnul pentru aceia care se roagă pentru ajutor, milă, iluminare, mântuire, credință.
- **Jertfa de ispășire** este adusă pentru iertarea păcatelor noastre. În general însă, se aduce pentru ca fiii, creștinii, să-și însușească mântuirea oferită prin Sfânta Masă. Ea are acest caracter de ispășire pentru că se aduce și pentru cei adormiți, spre folosul, câștigul duhovnicesc și ușurarea celor care suferă. Îi cuprinde doar pe credincioșii care cred fără reținere în toate câte învață Biserica noastră, care țin poruncile și cultivă virtuțile.
- **Sfânta Liturghie este lucrarea poporului lui Dumnezeu.** Biserica cuprinde pe toți cei botezați și, prin urmare, Sfânta Liturghie, ca lucrare publică, se săvârșește pentru poporul lui Dumnezeu, de către același popor. Aceasta, pentru că preoții nu slujesc tainic și nici doar pentru ei, ci de fiecare dată împreună cu poporul. Când ne aflăm în Biserică și se săvârșește Sfânta Liturghie nu suntem doar simpli spectatori la ceea ce se întâmplă, ci slujim toți și suntem slujiți. Adică, noi, ca popor al lui Dumnezeu săvârșim Liturghia dumnezeiască prin preoți și episcopi care au prin hirotonie harul preoției. Biserica va spune: Liturghia înseamnă slujitor, popor și Sfântă Masă.
- **Împărtășirea credincioșilor.** Sfânta Liturghie nu este doar Jertfă, aducere aminte și continuare a Cinei celei de Taina, ci și „comuniunea credincioșilor”, pentru că toți ne împărtășim din Sfântul Potir. Aceasta înseamnă că Biserica săvârșește Sfânta Liturghie și continuă jertfa cea fără de sânge, ca noi să ne împărtășim cu Trupul și Sângele lui Hristos. Când spunem însă Jertfa lui Hristos, înțelegem două lucruri (pe acestea trebuie să ni le amintim întotdeauna): Moartea de pe Cruce și Învierea de a treia zi. Noi

nu am fost de față la Învierea Domnului, dar suntem prezenți când ne împărtășim cu Trupul și Sângele Lui nu doar „spre iertarea păcatelor și spre viața de veci”, ci și spre învierea sufletelor. Această „Viață de veci” este o prevestire a învierii noastre, o pregustare duhovnicească a acesteia în veacul viitor.

- **Prima parte** a Sfintei Liturghii este slujba Proscomidiei care se desfășoară în timpul Utreniei. Preotul după ce își face închinăciunile și se îmbracă în veșminte, merge la Proscomidiar ca să săvârșească rânduiala Proscomidiei. Proscomidiarul este o scobitură în partea stângă a Sfintei Mese care simbolizează peștera sfântă din Betleem unde S-a născut Hristos, în condiții dintre cele mai umile. Începând rânduiala, preotul, rostește cu evlavie troparul Crăciunului, apoi ia prescura, care simbolizează pe Maica Domnului din pântecul căreia S-a născut Hristos și o înalță. Astfel, pregătește Sfânta Liturghie.
- **Partea a doua** începe de la **Binecuvântată este Împărăția...**, și se încheie cu citirile din Apostol și din Evanghelie, ectenia cererilor și rugăciunea catehumenilor. De aceea se și numește Liturghia catehumenilor.
- **Partea a treia** începe cu cele două rugăciuni ale credincioșilor, și se încheie cu: **Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri...**, și se numește Liturghia credincioșilor.

Punctul central al primei părți este pregătirea, al celei de-a doua este Sfânta Evanghelie, iar punctul central al părții a treia sunt Sfintele Daruri.

Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Această formulă exprimă o minune a credinței noastre. Punctăm trei aspecte:

- La aceste cuvinte slujitorul face semnul Sfintei Cruci cu Sfânta Evanghelie deasupra Sfintei Mese și în special deasupra Sfântului Antimis.
- Această formulă ne descoperă că lucrarea iconomiei dumnezeiești este săvârșită de cele trei Persoane ale Sfintei

Treimi care au un început și o împărăție. Expresia ne prezintă un Dumnezeu în trei Ipostasuri și aceasta este definiția fundamentală a credinței noastre, pe care trebuie să o știm cu toții. Adică, Dumnezeu este Unul dar în trei Persoane: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Fiecare Persoană deține dumnezeirea întreagă, încât putem spune că Tatăl este Dumnezeu deplin, Fiul este Dumnezeu deplin, iar Duhul Sfânt este Dumnezeu deplin. Ființa lui Dumnezeu este unică și neîmpărțită. Un Ipostas se distinge de celălalt, ca și o Persoană de cealaltă Persoană. Dar cele trei Persoane au aceeași ființă nedespărțită și neîmpărțită, și aceeași lucrare.

- Prin această formulă laudăm, binecuvântăm și preamărim cu toate puterile noastre sufletești și trupești, Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, ne exprimăm adică admirația, slujirea noastră duhovnicească și iubirea față de această Împărăție. Poporul răspunde **Amin**. Când acest cuvânt se află la început sau se repetă de două ori „Amin, amin zic vouă”, înseamnă că cele ce vom auzi sunt adevărate, sunt certe. Când însă cuvântul „Amin” se află la sfârșitul propoziției, sensul este de certitudine dar mai des, de dorință: „Așa să fie”. În timpurile vechi tot poporul rostea „Amin”, ca un tunet.

După **Binecuvântată este Împărăția...**, urmează ectenia mare, care cuprinde toate cererile din viața credincioșilor și în mod special pacea în cele mai diverse forme ale ei. Este prima prezență a Bisericii înaintea lui Dumnezeu, cu toate necesitățile pământești și întreg complexul vieții omului, pentru că nu suntem numai duh, ci avem și trup cu multe nevoi.

Cu pace Domnului să ne rugăm

Drumul care duce la Sfânta Liturghie este pacea sufletului, fără de care nu putem să slujim și nu putem să ne împărtășim. Pacea pe care a adus-o Hristos în lume prin Întruparea Sa, noi o câștigăm prin pocăință. Pocăința înseamnă întoarcerea omului către Hristos. La aceste cereri poporul răspunde „Doamne miluiește”, care este cea mai scurtă și mai cuprinzătoare rugăciune, care face minuni. Expresia „Doamne miluiește”, ne arată trei lucruri;

- **Primul:** slujba se săvârșește nu doar de preot ci este obligatorie prezența poporului, cel puțin a unei persoane.
- **Al doilea:** Prin formula aceasta mărturisim că bunurile cerești sau pământești de care avem nevoie le primim în dar de la Dumnezeu.
- **Al treilea:** Pentru mântuire avem nevoie de mila dumnezeiască, pe care o dobândim prin pocăință.

Biserica cere în continuare pacea care vine din sânurile Tatălui, precum și mântuirea sufletelor. După aceea preotul Îl roagă pe Dumnezeu pentru pacea întregii lumi, pentru bunăstarea Bisericilor din toate locurile și pentru unitatea oamenilor prin credința comună în Hristos și în Biserică.

Imediat după aceasta se roagă ca Dumnezeu să ocrotească biserica în care slujește, celelalte biserici și pe toți creștinii care intră în ele cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu. În cererile următoare, se roagă ca Dumnezeu să ocrotească și să lumineze pe episcopul eparhiei, pe preoți, pe diaconi și întreg clerul Bisericii Ortodoxe și pe tot poporul binecredincios. Mai jos se roagă pentru ocrotirea orașului, a satului sau a insulei în care locuim, precum și pentru toate orașele și satele. Îi pomenește și pe creștinii ortodocși care locuiesc în ele. După aceea, cere binecuvântarea lui Dumnezeu pentru cele necesare rodirii pământului: timpuri bune și de folos, vânturi binefăcătoare și ploaie potrivită. Se mai roagă să fie mântuiți și ocrotiți creștinii care călătoresc pe mare, pe uscat și prin aer, se roagă pentru cei bolnavi, neputincioși și osteniți, pentru cei din închisori, din robie, care sunt departe și lipsesc din pricini binecuvântate de la Sfânta Liturghie. În continuare, preotul Îl roagă pe Dumnezeu să-i izbăvească de „mânia Lui cea dreaptă” care va cădea peste „fiii neascultării”⁷⁷⁹, dar și de primejdii, de pericole și de ispitele vieții.

Urmează ultima cerere care este amintită des la toate slujbele: **Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi Dumnezeule, cu harul Tău.**

Apoi, **Pe Preasfânta, preacurata, preabinecuvântata, slăvita, Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și**

⁷⁷⁹ Efeseni 5, 6

pururea Fecioara Maria cu toți sfinții pomenindu-o. Și pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

După ce ne-am rugat pentru atâtea lucruri, Maica Bisericii ne îndeamnă să ne încredințăm Domnului, pe noi înșine și pe frații noștri, prin mijlocirile Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor sfinților. Poporul răspunde: **Ție Doamne!**, adică toată viața noastră se cuvine lui Dumnezeu.

Ectenia mare se încheie cu ecfonisul : **Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.** Toate rugăciunile și cererile Sfintei Liturghii se încheie cu doxologia treimică. Îndată urmează primul Antifon cu stihul: **Binecuvântează suflete al meu pe Domnul...** . Antifonul al doilea se cântă după ecfonisul: **Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava...**, și este alcătuit din stihurile: **Laudă suflete al meu pe Domnul...**, și cântarea Împăratului Justinian: **Unule născut, Fiule...** . Urmează ectenia cu ecfonisul: **Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm...**, apoi Antifonul al treilea, împreună cu condacul duminicii sau al sărbătorii. În timpurile vechi, stihurile din psalmii mesianici care vesteau venirea lui Mesia pe pământ, se rosteau împreună cu profețiile.

Antifoane, profeții și psalmi, toate împreună ne spun că Hristos este încă ascuns la Procomidiar. După ecfonisul al treilea, preotul ia Sfânta Evanghelie de pe Sfânta Masă, și precedat de o făclie, care-l simbolizează pe Sfântul Ioan Botezătorul, face Vohodul mic, în timp ce rostește în șoaptă rugăciunea.

Evanghelia este ținută în dreptul frunții, în semn că Domnul a venit în lume, dar nu S-a făcut cunoscut. Prin rugăciunea Vohodului mic, preotul roagă pe Dumnezeu să trimită la Sfânta Jertfă pe Îngeri și pe Arhangheli, ca să slujească împreună cu El.

Înțelepciune. Drepti, rostește preotul. Înțelepciunea vizează Evanghelia care este Domnul Iisus Hristos, înțelepciunea cea adevărată „coborâtă de sus”⁷⁸⁰. Cuvântul „Drepti” se referă la credincioșii care trebuie să primească drepti și cu

⁷⁸⁰Iacov 3, 15

evlavie înțelepciunea lui Dumnezeu care se dezvăluie, și să-și înalțe mintea și ochii sufletului să-L vadă pe Domnul însoțit de îngeri, Care este prezent în Biserică și intră împreună cu ei să săvârșească Sfânta Liturghie. După cuvintele **Veniți să ne închinăm și să cădem...**, preotul intră în Sfântul Altar și așează Evanghelia pe Sfânta Masă, deasupra Sfântului Antimis, în timp ce la strană se cântă troparul Învierii sau al sărbătorii, al sfinților zilei, al hramului și condacul. Imediat se începe cântarea întreit sfântă: **Sfinte Dumnezeule...**. Sfinții Părinți ne spun că această cântare a fost primită de la îngeri, pe de o parte, iar pe de altă parte preluată din Psalmii lui David, adică este compusă de Biserică și închinată Sfintei Treimi. Cuvântul „Sfânt”, repetat de trei ori apare în vedenia profetului Isaia din capitolul șase: (**Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot...**), pe când **Sfinte tare, Sfinte fără de moarte**, au fost preluate de la profetul David care zice: „Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu Cel puternic și Cel viu (adică nemuritor)”⁷⁸¹. Așa a apărut **Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte**, la care Părinții au adăugat ruga „miluiește-ne pre noi”, ca să se arate simfonia dintre Vechiul și Noul Testament, pe de o parte, și unitatea dintre îngeri și oameni, pe de altă parte. Suntem uniți cu îngerii printr-o Biserică, o credință, o jertfă și o psalmodie neîntreruptă. În timp ce se cântă cântarea întreit Sfântă, preotul citește rugăciunea și se mișcă de la Sfânta Masă spre Proscomidiar și spre scaunul cel mai de sus, din spatele Sfintei Mese. Aceste mișcări simbolizează rotirile în cerc ale Heruvimilor în jurul Tronului ceresc. Astfel, prin cântarea întreit Sfântă și prin mișcările îngerești din Sfântul Altar, trăim și experiem evenimentul conslujirii cerului cu pământul.

Mergând la Proscomidiar, preotul cu mâinile întinse, dă slavă lui Dumnezeu, Care vine în lume pentru mântuirea noastră și zice: **Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului**. După aceea vine la Tronul cel mai de sus și cu frică, cu cutremur, dar și cu bucurie rostește: **Binecuvântat ești pe tronul slavei Împărăției Tale, Cel ce șezi pe Heruvimi, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.**⁷⁸²

⁷⁸¹ Psalmul 41, 2

⁷⁸² Daniel 3, 54

Când cântarea întreit Sfântă se încheie, urmează citirea Apostolului și a Evangheliei.

Prin Vohodul mic făcut cu Evanghelia, care se ține de preot în dreptul frunții, se mărturisește venirea și apariția Domnului în lume, dar o apariție discretă, de aceea și Sfânta Evanghelie este închisă. Domnul urmează să vorbească poporului prin Apostol și prin Evanghelie.

Înainte de citirea Apostolului se cântă Prochimenul, alcătuit din stihuri de psalmi, care se citeau și în Vechiul Testament. La fiecare prochimen, preotul rostește **Să luăm aminte**, adică să fim atenți la înțelepciunea cuvintelor apostolice. Încheindu-se Apostolul cântăm rar și pe larg de trei ori **Aliluia**, care înseamnă „Laudați pe Dumnezeu”. Mulți leagă cuvântul „Aliluia de citirea Apostolului”, dar el se referă, însă, la citirea Evangheliei. Aliluia este un strigăt de bucurie, un cuvânt de bun venit adresat Domnului, Care apare prin Evanghelie printre noi. Între timp se face și cădirea, și precum mireasma tămâii se răspândește încet în toată Biserica, la fel și harul cuvintelor Evangheliei intră în sufletele creștinilor care urmăresc pericopa evanghelică cu multă evlavie. Înainte de citirea Evangheliei, preotul zice rugăciunea: **Strălucește în inimile noastre, Stăpâne iubitorule de oameni...**, și prin ea cere de la Domnul lumina cunoștinței de Dumnezeu, pentru că El este Soarele dreptății, Singurul care poate să dăruiască sufletelor dreptatea. O primim ca să înțelegem Scripturile, căci este sămânța care naște lumina, mântuirea, Viața! Preotul rostește: **Înțelepciune, drepti! Să ascultăm Sfânta Evanghelie. Pace tuturor!**

Poporul răspunde: **Și Duhului Tău.**

Binecuvântarea preoțească: **Pace tuturor**, a fost rostită de Domnul la Înălțare și ea se perpetuează în Biserică până la sfârșitul veacurilor. Domnul a venit între Apostoli și le-a zis: „Pace vouă”⁷⁸³. Și aici, Același Hristos, prin gura preotului, repetă aceste cuvinte. Citirea din Evanghelie nu se face doar ca să ne spună simplu ce s-a întâmplat „în timpul acela”, ci și să ne propovăduiască două lucruri: venirea a doua a lui Hristos la plinirea veacurilor și vestea cea bună a mântuirii

⁷⁸³ Ioan 20, 19

prin pocăință. După Evanghelie urmează predica, omilia care din motive practice s-a mutat la Chinonic. Predica a fost totdeauna legată de Sfânta Jertfă. Astfel, Biserica noastră este caracterizată de două elemente, separate între ele: Evanghelia și Sfântul Potir, Amvonul și Sfânta Masă, cuvântul lui Dumnezeu și Sfânta Împărtășanie. Urmează ectenia cererilor, caracterizată de insistența și rugăminta fierbinte față de Dumnezeu pentru poporul credincios. La fiecare cerere poporul răspunde: Doamne miluiește, întreit. Preoții se roagă, prin frumusețea duhovnicească a cultului ortodox pentru credincioșii evlavioși, pentru episcop, preoți, diaconi, monahi și pentru toți frații lor creștini. După aceea Îl roagă pe Dumnezeu pentru viață, pace, sănătate și mântuire, pentru ocrotirea și iertarea de păcate ale celor care locuiesc la orașe, la sate, care fac daruri și binefaceri împreună cu familiile lor. În continuare Îl roagă pentru ctitorii pururea pomeniți ai Bisericii, pentru frații ortodocși adormiți din toate locurile. Și încheie, rugându-se pentru cei ce se ostenesc și slujesc în Biserică, pentru poporul de față, apoi rostește ecfonisul treimic. Urmează ectenia catehumenilor, prin care Biserica îi pregătește pe aceștia pentru luminare și Botez. Astăzi sunt considerați catehumeni pruncii nebotezați ai creștinilor ortodocși, cei care au o credință greșită sau heterodocșii. Aceștia sunt amintiți, în mod special, în rugăciunile Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite. Până la acest moment, catehumenii, sunt îndreptățiți să participe, dar urmează rânduiala liturgică de îndepărtare a lor din biserică, ca să poată continua Liturghia credincioșilor. Aceasta începe de la cuvintele: Câți sunteți credincioși..., și după două scurte cereri, preotul încheie cu Înțelepciune. Se arată, astfel, că cele ce se vor săvârși la puțin timp sunt dovada înțelepciunii lui Dumnezeu pentru mântuirea oamenilor. Imediat se citește rugăciunea întâia a credincioșilor: Îți mulțumim Doamne, Dumnezeul puterilor care ne-ai învrednicit să stăm... . Preotul își exprimă acum mulțumirile lui și ale credincioșilor pentru cinstea mare pe care Dumnezeu le-o face să stea în acel moment înfricoșător înaintea Sfântului Jertfelnic. Mai mulțumește încă pentru că l-a învrednicit să alerge la îndurările milei Lui, pentru „păcatele lui” și pentru cele din „neștiință ale popo-

rului"! Aceasta înseamnă că poporul păcătuiește neștiind adevărurile evanghelice, de aceea „se va bate puțin”. Preoții din orice treaptă, păcătuiesc știind poruncile, de aceea „se vor bate mult”⁷⁸⁴. Urmează rugăciunea a doua a credincioșilor: Iară și de multe ori cădem la Tine și ne rugăm Ție, Bunule și Iubitorule de oameni... .

Rugăciunea se încheie cu ecfonisul care se folosește numai la Sfânta Liturghie: **Ca sub stăpânirea Ta totdeauna să fim păziți, Ție slavă să înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.**

Strana începe să cânte rar și măreț Imnul heruvimic: **Noi, care pe Heruvimi închipuim...** .

Prin **Imnul heruvimic**, Biserica ne cheamă să pregătim primirea Împăratului slavei, Care intră în sfânta cetate. Trebuie să-L însoțim pe drumul martiriului și să stăm lângă El pe Golgota, împreună cu Maica Domnului și cu ucenicul iubit. În acest moment suntem chemați să lepădăm orice grijă lumească, să ieșim din această lume, ca să putem să-L primim pe Hristos.

Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune că: „Sufletul creștinului care nu a învățat la Sfânta Jertfă să se înstrăineze de grijile lumești și să ia seama la cântarea Heruvimilor, la prefacerea Sfintelor Daruri și la Sfânta Împărtășanie, nu va putea să admire niciodată cele cerești. Minte și inimă lui nu vor străluci de măreția negrăită a Jertfelnicului ceresc și a cântărilor îngerești”.

Împreună cu noi psalmodiază ceata Arhanghelilor care este prezentă la Sfânta Liturghie. Iar când sufletul creștinilor devine îngeresc poate fi răpit de îngeri în Ierusalimul de sus. În afară de acest Imn heruvimic cunoscut, Biserica noastră mai folosește și alte imne heruvimice (la Liturgia Darurilor din Postul Mare, la Liturghia din Joia și Sâmbăta Mare). În acest timp preotul citește tainic în fața Sfintei Mese rugăciunea: **Nimeni din cei legați cu poște și desfătări trupești nu este vrednic să vină...** . Rugăciunea aceasta se rostește exclusiv de către preot, este un fel de mărturisire personală și una dintre rugăciunile cele mai puternice și mai inspirate ale Sfintei Liturghii. Aici se accentuează măreția și iubirea de

⁷⁸⁴ Luca 12, 47-48

oameni a lui Hristos, dar și nimicnicia omului, care îndrăznește să se apropie de Sfânta Masă și să slujească înfricoșătoarele Taine.

Când încheie rugăciunea, mișcat, slujitorul tămâiază în jurul Sfintei Mese, Proskomidiarul, icoanele de la catapeteasmă, biserica și pe toți credincioșii, rostind șoptit Psalmul 50. Iar dacă este Duminică, înainte de Psalm zice și: **Învierea lui Hristos văzând...** . Încheind cădirea, face trei închinăciuni înaintea Sfintei Mese, zicând: **Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosul.** Apoi se întoarce către popor și se pleacă smerit, rostind: **Pe cei ce ne urăsc și ne iubesc pe noi, iartă-i, Doamne.** Aceste cuvinte se adresează lui Dumnezeu pentru popor și constituie o binecuvântare specială care se prelungește în toată biserica. De aceea fiecare credincios care vede plecaciunea preotului ar face bine să răspundă, adică să plece capul și să primească cu recunoștință cuvântul binefăcător al slujitorului.

Imediat după aceea, preotul merge la Proskomidiar ca să facă Vohodul mare. Întâi se închină, ia Sfântul Aer și îl așează pe umerii săi sau ai diaconului, zicând: **În pace ridicați mâinile voastre către cele sfinte și binecuvântați pe Domnul.** Apucând Sfântul Disc rostește: **Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiță.** Apoi luând Sfântul Potir zice: **Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema.**

Cinstitele Daruri sunt precedate de făclii aprinse, ripide, cădelniță și Cruce. Vohodul Mare are următoarele caracteristici:

- Purtarea darurilor de la Proskomidiar prin mijlocul bisericii la Sfântul Altar.
- Strigatul tâlharului pe cruce: „Pomenește-mă Doamne când vei veni întru Împărăția Ta”, regăsit în „Pe voi pe toți, drept măritorilor creștini, să vă pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor”.
- Primirea Darurilor de către credincioși.
- Așezarea lor deasupra Sfintei Mese.

Sfinții Părinți ne învață că Vohodul Mare are patru simbolisme tainice și reprezentări duhovnicești:

- Înseamnă călătoria Domnului de la Betania la Ierusalim și Intrarea triumfală în cetate în Duminica Floriilor, unde „va fi răstignit pentru mântuirea lumii”.
- Preînchipuiește drumul calvarului, de la Pretoriu la Golgota. Când slujește arhiereul, omoforul închipuie oaia cea răătă-cită pentru care Hristos a suferit și a murit pe Cruce. Când slujește doar preotul, Sfântul Aer pe care-l poartă pe umeri este oaia pierdută, omul păcătos: eu, tu, noi toți. În același timp, însă, închipuie și pe Heruvimi: **Noi care pe Heruvimi cu taină închipuim**. Astfel, noi Îl primim pe Hristos și ca Heruvimi și ca păcătoși, și-L însoțim spiritual pe Golgota, împreună cu puterile îngerești.
- Semnifică drama dumnezeiască de pe Golgota, pogorârea de pe Cruce și în special înmormântarea. Aici, preoții devin Nicodim și Iosif din Arimateea, iar poporul reprezintă femeile mironosițe. Imaginea aceasta este confirmată și de troparul Vinerii celei Mari pe care preotul îl rostește în timp ce așează Cinstitele Daruri pe Sfânta Masă: **Iosif cel cu bun chip, de pe lemn luând Preacurat Trupul Tău... .**
- Reprezintă venirea a doua a lui Hristos, așa cum ne confirmă Sfântul Simeon al Tesalonicului.

După aceea, așează pe Sfânta Masă Cinstitele Daruri, le tămâiază de trei ori spunând ultimul stih al Psalmului 50: **Atunci vor pune pe altarul Tău viței**. Aceasta înseamnă că împreună cu puterile îngerești care-L însoțesc pe Hristos, Cel ce urcă spre Golgota, merge și Mângâietorul. Îl vedem simbolic în foc, în cădere și în mireasma tămâii. Focul reprezintă dumnezeirea iar mireasma prezența Lui nevăzută, care ne-a înmiresmat prin Jertfa tainică și fără de sânge. Urmează un alt rând de ectenii care încep cu cuvintele: **Să plinim rugăciunea noastră Domnului**. În continuare avem șapte cereri, care le completează pe cele de până acum. Ele se referă la Cinstitele Daruri, la fiecare zi a vieții noastre, la îngerul păzitor al sufletului, la iertarea păcatelor, la cele bune și de folos, la

celălalt timp al vieții noastre și la sfârșitul nostru, care trebuie să fie **creștinesc, fără durere, neînfruntat în pace**, ca și răspunsul nostru bun. Urmează cererea : **Pe Preasfânta curata, prebinecuvântata...**, și imediat preotul citește „rugăciunea Proskomidiei”: **Doamne, Dumnezeu, Atotțiitorule**. Prin aceasta, slujitorul recunoaște și mărturisește atotputernicia și sfințenia lui Dumnezeu, Care primește rugăciunile păcătoșilor și-l ajută să slujească pentru sine și pentru popor, și-L trimite Duhul cel Sfânt să acopere Cinstitele Daruri și pe credincioși.

Toate acestea se realizează cu îndurările Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, de aceea și rostește: **Cu îndurările Unuia născut Fiului Tău, cu Care ești Binecuvântat cu preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh acum și pururi și în vecii vecilor**. Poporul răspunde: **Amin**.

Preotul se întoarce către credincioși, binecuvântează cu semnul Sfintei Cruci și rostește: **Pace tuturor**. Poporul răspunde: **Și duhului Tău**.

Acum când cheamă poporul la sărutarea iubirii, preotul amintește și pacea sufletului, pacea lui Dumnezeu, condiție de bază pentru primirea lui Hristos. Acest sentiment al păcii este calea către iubirea adevărată. Starea de pace a sufletului se arată într-un mod concret: îmbrățișarea iubirii și sărutarea sfântă, de aceea slujitorul îndeamnă cu glas tare: **Să ne iubim unii pre alții ca într-un gând să mărturisim**. Și începe îmbrățișarea și sărutarea iubirii, care astăzi se face doar între slujitori, în Sfântul Altar.

În Biserica veche și în catacombe, în același mod își dădeau sărutarea iubirii creștinii toți, iar mai târziu separat bărbații și femeile. Sărutarea și îmbrățișarea nu reprezintă doar un simplu simbolism liturgic ci o lucrare Sfântă, o ierurgie, o trăire liturgică. Este concretizarea iubirii și a credinței dar și dovada că în noi au dispărut: răutatea, viclenia și egoismul. Poporul răspunde: **Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită...** . Aceasta este o mărturisire scurtă și esențială a credinței creștine. Ea ne arată că nu este vorba despre o credință nevăzută, impersonală

și abstractă, ci despre o credință concretă, formulată în cele 12 articole ale Crezului.

În acest moment prin sărutarea și îmbrățișarea iubirii, pământul se unește cu cerul, Îngerii și Arhanghelii se desfată împreună cu credincioșii, iar Biserica Luptătoare și Biserica Triumfătoare devin una, o turmă cu un Păstor, Hristos. Înainte de rostirea Crezului, preotul rostește: **Ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte.** Se referă la ușile de la intrare despre care *Constituțiile apostolice* ne spun că erau păzite ca să nu intre vreun necredincios, eretic sau neinițiat. Fiecare biserică este un loc sfânt, un spațiu al îngerilor, al sfinților și al martirilor, al Golgotei înfricoșătoare. Expresia „Ușile, ușile...”, are și sens metaforic și alegoric. Trupurile noastre, ale creștinilor, conform Sfintei Scripturi, sunt „templul lui Dumnezeu”⁷⁸⁵. Templul acesta are porți care sunt simțurile noastre, iar dacă nu luăm seama la ele, aceste camere ale sufletului se întinează cu ușurință. Trebuie, deci mare atenție la simțurile, la cugetele, și la concentrarea noastră față de înțelepciunea Simbolului credinței care urmează.

În timp ce se rostește Crezul, preotul apucă cu mâinile Sfântul Aer și-l mișcă deasupra Cinstitelor Daruri, mărturisind astfel triumful credinței noastre care este Învierea lui Hristos din morți, cu semnele cutremurului, ale pietrei prăvălite, și al mormântului gol.

Sfântul Aer se mai ridică și se mișcă pentru ca să descopere Biserica Luptătoare în ochii credincioșilor, pe Domnul Cel necuprins și nedescris după îndumnezeire, prezent prin Cinstitele Daruri. Crezul se termină cu **Amin**, cuvânt care indică o autenticitate sigură, adică dogmele Simbolului de credință sunt toate adevărate, vii și certe pentru mântuire.

Preotul rostește acum : **Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă cu pace a o aduce.** Îndemnul acesta ca și celelalte care vor urma sunt o introducere pentru Sfânta Anafora.

Să stăm bine! Îndemnul acesta îngeresc trebuie să-l avem tot timpul în urechile noastre. El a fost rostit de către Arhanghelul Mihail după ce Lucifer a căzut. Noi trăim în

---

⁷⁸⁵ I Corinteni 3, 16

această lume plină de ispite, scandaluri și răutăți, iar demonii și oamenii vicleni nu vor înceta niciodată să ne îndemne la rău. Deci, trebuie să le stăm împotriva, și să luăm seama, „cu frică și cu cutremur lucrând mântuirea”, după cum ne vestește apostolul Pavel.

Să luăm aminte Sfânta Jertfă... . Cuvintele acestea înseamnă că Biserica ne cheamă și ne face atenți să cinstim cu frică și cu cutremur Sfânta Anafora. Jertfa de pe pământ va fi înălțată la Jertfelnicul ceresc deci, prin cuvântul „anafora” se înțelege urcarea, înălțarea spre ceruri. Expresia **Mila păcii, jertfa laudei**, arată că oferim într-adevăr Sfânta Anafora din inima noastră, cu pace și iubire față de Dumnezeu și față de frați. Acum preotul iese între Sfintele Uși, binecuvântează poporul cu semnul Sfintei Cruci și zice: **Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți**. Formula este luată din epistola a doua către Corinteni (13, 13) a Sfântului Pavel și se numește binecuvântare apostolică. Apostolul urează din toată inima creștinilor din Corint ca harul lui Hristos, iubirea Tatălui și împărtășirea Sfântului Duh să fie totdeauna cu ei. Neprețuite sunt darurile acestea! Cel care le are, nu se teme de nimic: nici de diavol, nici de moarte, nici de lume, nici de răul din el, nici de păcat. Binecuvântarea apostolică propovăduiește de asemenea Dogma Sfintei Treimi. Poporul răspunde **Și Duhului Tău**, adică toate câte ne-ai urat noua **Îți urăm și noi Ție**. Imediat preotul, înălțându-și mâinile și privind către Pantocratorul din turlă rostește puternic: **Sus să avem inimile**. Poporul răspunde: **Avem către Domnul**. Inimile noastre trebuie să tindă către cer, pentru că doar prin Sfântul Duh și prin binecuvântarea apostolică sufletul poate să se ridice „pe munte înalt”, de unde va privi și se va desfăta la Masa vieții celei veșnice a Stăpânului.

Aici se încheie introducerea Sfintei Anaforale și începe partea principală. Anaforaua liturgică începe cu **Să mulțumim Domnului**, și se încheie cu **Și să fie milele marelui Dumnezeu...** . Deoarece, însă, rugăciunea anaforalei este întreruptă de câteva ecfonise, de cădire și de Axion, distingem patru părți:

- Prima parte: Rugăciunea Euharistiei și cântarea de biruință.

- Partea a doua: Anamneza Cinei celei de Taină.
- Partea a treia: Invocarea Sfântului Duh pentru sfințirea Darurilor.
- Partea a patra: Pomenirea viilor și a morților.

După „Avem către Domnul”, preotul, întorcându-se către icoana Mântuitorului și plecându-și capul zice: **Să mulțumim Domnului.**

Poporul răspunde: **Cu vrednicie și cu dreptate.** Imediat preotul citește rugăciunea euharistică: **Cu vrednicie și cu dreptate este a Te lăuda, a Te binecuvânta...** . În conținutul rugăciunii se amintește despre creația omului din nimic, căderea, dar și mântuirea lui prin Întruparea Domnului, apoi mutarea în Împărăția Cerurilor. Dumnezeu primește mulțumiri pentru toate binefacerile arătate și ascunse, dar și pentru că acceptă să-i aducem jertfă duhovnicească, cu mâinile noastre necurate, când are la dispoziție zeci și mii de Îngeri, Arhangheli, Heruvimi și Serafimi despre care rugăciunea spune că înalță: **Cântare de biruință cântând, strigând...** . Puterile îngerești dau slavă și cântă împreună cu credincioșii: **Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot!** Se numește „Cântare de biruință”, pentru că laudă biruința lui Hristos împotriva morții și a diavolului. Este o sinteză a două cântări: cea a cântării îngerești, auzită de Profetul Isaia și cea a evreilor din Duminica Floriilor. În timpul cântării, preotul citește în continuare, rugăciunea considerată acum ca o introducere în Cina cea de Taina: „Cu aceste fericite puteri...”. Pericopa aceasta a Sfintei Anaforale se referă la instituirea Tainei Sfintei Euharistii, adică la Cina cea de Taină din Joia Mare. Se numește „de taină” nu pentru că s-a întâmplat în ascuns, ci pentru că aici Hristos i-a inițiat pe ucenicii Săi într-o taină mare. În grecește adjectivul „tainic” face parte din familia lexicală a verbului „a iniția” . Adică, Domnul a învățat și a descoperit celor 12 Apostoli că taina Jertfei de pe Cruce deja s-a săvârșit. Apostolii sunt, prin urmare, inițiați în jertfa mântuitoare. Sfinții Părinți ne spun că Domnul a cuprins în gestul acesta, inaccesibil minții omenești toate evenimentele: trădarea, prinderea, judecata, Patimile de pe crucea Golgotei.

Preotul spune: **Luați mâncați, Acesta este Trupul Meu, care pentru voi se frânge spre iertarea păcatelor.**

Poporul răspunde: **Amin.**

Preotul (cu voce joasă) spune: **La fel și paharul, zicând cu voce tare: Beți dintru acesta toți, Acesta este Sângele Meu, al Legii celei Noi, Care pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertare păcatelor.**

Poporul răspunde: **Amin.**

199. Cândva, un preot căsătorit, ținându-și de mână copilul mic de cinci ani, a mers la biserică să facă Vecernia.

Micuțul, cum mergea cu tatăl său, spunea multe și printre altele i-a pus tatălui o întrebare neașteptată:

- Tăticule de ce la Sfânta Liturghie, în timp ce sfințești pâinea și vinul plângi într-una? Și de ce urci la cer și iar cobori având multă lumină pe mâinile tale? Și de ce pui pâinea în Sfântul Potir peste vin? Și cum de nu te arzi? Am văzut mâinile tale fără răni!

Preotul s-a oprit mut de uimire și după aceea, cutremurat, l-a întrebat pe copil:

- Când ai văzut toate acestea copile?

- Alaltăieri, Duminică, a răspuns copilul.

Atunci preotul i-a zis copilului foarte serios:

- Să știi că, nu ai voie să spui nimănui lucrurile acestea, până nu mor eu! Ai auzit?

- Da, tăticule, uite îmi fac cruce și sărut și cruciulița. Aceste lucruri mi le-a povestit copilul de atunci, care acum este bărbat de 50 de ani, despre tatăl său. Când a încheiat povestirea, fiul a adăugat:

- Părinte Ștefane, în aceste zile am păcătuit, osândind doi preoți pentru niște lucruri rele pe care le-am auzit despre ei. Mai mult, i-am înjurat și i-am comparat cu tatăl meu. Ieri seară însă, l-am visat pe tata luminos ca un soare care m-a privit cu asprime și mi-a zis:

- Nu știi că osândind pe acei preoți m-ai osândit pe mine, tatăl tău? Nu săvârșim toți greșeli? Și să știi, fiule, că atunci când judeci pe oricare dintre preoți, ți-am spus de multe ori, judeci pe Însuși Dumnezeu! Atunci, fiul aceluia preot sfânt, a început să plângă, iar eu am rămas mut de uimire. I-am cerut

voie să povestesc, fără să-i spun numele, această experiență liturgică înfricoșătoare. ⁷⁸⁶

Dumnezeu să ne miluiască pe toți și pe mine nevrednicul care am scris așa de multe în cartea aceasta, pentru că „cel ce știe și nu face, mult va fi bătut”.

Taina Sfintei Euharistii nu se repetă ci continuă, săvârșită nu de noi, ci de Hristos, Care aduce și Se aduce pe Sine. Cuvintele **Luați mâncați...**, **Beți dintru Acesta toți...**, sunt cuvinte de instituire pentru că prin ele a fost întemeiată, predată și consacrată Taina Sfintei Euharistii. Verbele arată o acțiune care se săvârșește în prezent, ceea ce înseamnă că acum se frânge Trupul și acum se varsă Sângele lui Hristos. Dar nu numai acum ci totdeauna.

După cuvintele de instituire, preotul citește în taină: **Aducându-ne aminte așadar, de porunca mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi... .**

Trăim în prezent toate, și cele trecute și cele viitoare, prin urmare, cuvintele „Și toate care s-au făcut pentru noi”, se referă atât la porunca de la Cina cea de Taina (**Luați, mâncați... , Beți dintru Acesta toți...**), la jertfa de pe Cruce, moarte, coborâre în iad, Înviere și Înălțare, dar și la cea de-a doua Venire și la fericirea Împărăției Cerurilor.

Și pentru că toate acestea au umplut inimile noastre de o recunoștință nemărginită strigăm: **Ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate.** Aceasta înseamnă că-I aducem lui Dumnezeu darurile pe care El Însuși ni le-a dăruit prin creație, „punând deasupra acestora pecetea recunoștinței noastre”.

Darurile pentru Sfânta Liturghie (pâine și vin) nu sunt jertfa de recunoștință doar a celor care le aduc, ci a întregii făpturi, reprezentată de ele. Darurile sunt înapoiate de Dumnezeu ca Sfântă Împărtășanie dar și ca dar al Sfântului Duh, ca hrană nemuritoare, **spre iertarea păcatelor și spre viața de veci.**

Poporul răspunde: **Pe Tine Te laudăm, Te binecuvântăm, Îți mulțumim Doamne, și ne rugăm Ție,**

---

⁷⁸⁶ Din consemnările personale

Dumnezeului nostru. Cântarea aceasta, sfântă a poporului pomenește Sfânta Treime: **Te laudăm**, pe Tatăl, **Te binecuvântăm**, pe Fiul, **Îți mulțumim**, pe Duhul Sfânt. Dumnezeu Tatăl este Cel prin Care se săvârșește jertfa, Fiul este cel Care Se jertfește, iar Duhul Sfânt este Cel Care desăvârșește jertfa Bisericii. Rostind: **Ale Tale dintru ale Tale**, preotul apucă cu mâinile încrucișate Sfântul Disc și Sfântul Potir, le înalță și face cu ele semnul Sfintei Cruci. După aceea le așează pe Sfânta Masă. La momentul acesta Biserica ne spune să luăm aminte, pentru că în fața noastră este Hristos, de aceea inima noastră trebuie să fie zdrobită, smerită, să ardă pentru că este păcătoasă. Preotul își pleacă adânc capul și rostește cu voce joasă chintesenta Sfintei Anaforale:

Încă aducem Ție această slujbă duhovnicească și fără de sânge, și Te chemăm, Te rugăm și cu umilință la Tine cădem; trimite Duhul Tău Cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri ce sunt puse înainte. Și fă, adică, pâinea aceasta, Cinstit Trupul Hristosului Tău. Iar ceea ce este în Potirul acesta, Cinstit Sângele Hristosului Tău, prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. Amin. Amin. Amin.

Înfricoșător și de nedescris este momentul acesta la care participă și poporul, rugându-se tainic.

Aici observăm ceva foarte interesant: preotul roagă pe Dumnezeu Tatăl ca Duhul Sfânt să vină întâi peste noi toți, preoți și popor și după aceea peste Cinstitele Daruri. Aceasta pentru că, dacă Duhul Sfânt nu coboară întâi peste noi, cum am fi vrednici să aducem jertfă înfricoșătoare și fără de sânge? Adică, așa cum pâinea și vinul se vor preface peste puțin timp în Trupul și Sângele lui Hristos, așa și noi trebuie să ne schimbăm, să ne prefacem, să suferim o schimbare în bine a sufletului și a trupului. Din nefericire însă, de multe ori suntem străini și simpli spectatori înaintea Sfintei Jertfe. În acest moment preotul slujitor este stăpânul absolut al Bisericii, deși are păcatele lui. Ar fi necesar ca după cântarea de la strană: **Pe Tine Te laudăm...**, să se țină un moment de tăcere care ajută la trezirea sufletului, la evlavie și la lăcrimarea cea sfântă. Preotul continuă în taină: **Ca să fie celor ce se vor împărtăși spre trezirea sufletului, spre**

iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre plinirea Împărăției cerurilor, spre îndrăzneala cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă. Acum preotul tămâiază Sfintele Daruri și strigă puternic că Sfânta Liturghie se aduce în mod special pentru Născătoarea de Dumnezeu: **Mai ales pe Preasfânta, preacurata, prebinecuvântata, slăvita Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria.**

Aducem deci jertfa noastră pentru toți sfinții și, în principal, pentru Maica Domnului.

La strană se cântă Axionul, în funcție de sărbătoare. Se cuvine cu adevărat să fericim pe Maica Domnului care ține cerurile și este mai cinstită decât Heruvimii și mai mărită decât Serafimii. În timpul Axionului, sunt pomeniți sfinții: Sfântul Ioan Botezătorul, Sfinții Apostoli, sfântul zilei și alții, pentru că pe toți îi considerăm mijlocitori și casnicii ai lui Dumnezeu, următori vrednici ai lui Hristos, biruitori ai răului, ai vicleniei diavolului și ai morții.

Urmează Dipticele, adică pomenirea fraților noștri celor adormiți „la loc cu lumină”, și a celor vii; preot și popor, conducători, prin mâna cărora vine pacea și siguranța poporului, întreaga Biserică. Credincioșii pot și ei pomeni acum, în gând, pe cei vii (pentru sănătate, luminare, răbdare, căință, credință și iubire) și pe cei morți (ca Dumnezeu să-i odihnească în sânul lui Avraam).

La pomenirile pentru vii, primul loc îl deține numele episcopului Întâi pomenește Doamne, pe Preasfințitul episcopul nostru...”, pentru că el ține locul lui Hristos.

De asemenea, la aceste pomeniri ale viilor, preotul amintește diferite categorii de creștini: pe cei care locuiesc în oraș, pe cei credincioși, pe cei care călătoresc, pe cei bolnavi, pe cei robiți, pe cei închiși, pe cei săraci, pe cei în dureri, pe cei care sunt miluiți, ș.a. Urmează încheierea Sfintei Anaforale cu ecfonisul: Și ne dă nouă cu o gură și o inimă a slăvi și a lăuda preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.

Sfânta Anafora ne spune că Sfânta Liturghie este adusă de noi, nu doar pentru creștinii care se nevoiesc în sânul

Bisericii Luptătoare, ci și pentru toți sfinții, dar mai ales pentru Născătoarea de Dumnezeu. Se mai aduce și pentru cei adormiți întru Hristos, ca să-și găsească odihna, în lumina lui Dumnezeu. Preotul, încheind Anaforaua liturgică, se întoarce către popor și trimite acestuia binecuvântarea și mila lui Hristos.

Din acest moment până la rugăciunea **Tatăl nostru**, intervin un serie de cereri și o rugăciune. Este de fapt o repetiție complementară, la toate câte am spus până acum. Noi, credincioșii Îl rugăm pe Domnul să ne trimită sfințenia darurilor și harul Sfântului Duh, de care ne-am împărtășit în Jertfelnicul cel mai presus de ceruri. Prin rugăciunea care urmează, Îl rugăm să ne învrednicească de Sfânta Împărtășanie cu conștiința curată, ca să fim iertați de păcate și să moștenim Împărăția Cerurilor. Acum se rostește **Tatăl nostru** de toți credincioșii, pentru că este rugăciunea fiecăruia dintre noi.

După ecfonisul **Că a Ta este...**, preotul își pleacă capul și zice „Pace tuturor...”, capetele noastre Domnului să le plecăm”. Expresia „Pace tuturor” seamănă cu cea rostită de Mântuitorul înviat înaintea ucenicilor: **Pace voua**. De aici deducem că trebuie să păstrăm în inimile noastre pacea și să îndepărtăm gândurile și cugetele care ne tulbură. Urmează rugăciunea plecării capetelor și ecfonisul: **Cu harul și cu îndurările...**. A venit momentul al doilea când preotul se înalță la Jertfelnicul mai presus de ceruri și se roagă cu capul plecat și cu voce tremurândă: **Ia aminte Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru din lăcașul Tău cel Sfânt...**

Rugăciunea aceasta înainte de Înălțare, este a treia adresată lui Hristos (prima este rugăciunea de la Evanghelie, iar a doua rugăciunea de la Heruvic). Ea ne amintește că Sfințele Daruri sunt aceleași cu cele pe care Domnul le-a împărțit în seara Jorii celei Mari. Deci, prin credință prezența Domnului este imediată, Hristos se află în fața noastră. Rugăciunea ne spune și altceva mult mai important: marele Arhiereu Iisus Hristos, împărtășește El Însuși pe preoți și prin mâinile preoților pe credincioși (deci Hristos împrumută mâinile Sale preoților). Preotul este instrumentul lui Dumnezeu și slujitorul poporului, deci am putea spune „robul robilor”. Sfârșind rugăciunea, cu mâinile tremurânde, apucă cu câte trei degete

Trupul lui Hristos, Îl ridică ușor și face semnul Sfintei Cruci și rostește: **Să luăm aminte! Sfintele sfinților.**

Sfântul Chiril ne spune despre acest moment al Liturghiei că: „darurile prezente sunt sfinte pentru că au primit împărtășirea Sfântului Duh, dar sfinți suntem și noi toți, pentru că ne-am învrednicit de lucrarea Sfântului Duh. Prin urmare sfintele sunt pregătite pentru sfinți”. Prin înălțarea Darurilor vedem un simbolism cutremurător: Domnul Se înalță pironit, rănit, însângerat, în chinuri înfricoșătoare, pe cruce. Și pentru că El este singurul dintre oamenii de pe pământ, Sfânt și fără de păcat, biserica prin glasul credincioșilor răspunde: **Unul Sfânt, unul Domn Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl. Amin.** În acest timp Sfântul Agneț se frânge și se împarte în patru părți: IS-HR-NI-KA. Fiecare parte are gravate două litere și preotul le așează deasupra Sfântului Disc în forma crucii. În momentul când împarte Sfântul Agneț rostește cu cutremur: **Se sfărâmă și Se împarte Mielul lui Dumnezeu Cel ce Se sfărâmă și nu Se desparte, Cel Ce se mănâncă pururea și niciodată nu Se sfârșește, ci pe cei ce se împărtășesc îi sfințește.**

Aceasta arată că Trupul lui Hristos, în oricâte bucăți și particule S-ar împărți rămâne Unul, care nu se împarte și nu se sfârșește. Iar dacă în lume există mii de biserici ortodoxe în care se săvârșește Sfânta Liturghie, Trupul lui Hristos se jertfește întreg și nu în parte. În cea mai mică particică există Domnul, Unul și nedespărțit, care S-a jertfit pe cruce pentru mântuirea noastră. Deci Trupul lui Hristos rămâne neîmpărțit și nedespărțit pe cruce, în mormânt, în Sfântul Potir și în fiecare linguriță cu împărtășanie.

Cel ce Se mănâncă pururea și niciodată nu Se sfârșește.

Domnul, Cel care S-a născut din Fecioara Maria, Cel care a învățat, a făcut minuni și a înviat morți, a suferit, a fost înmormântat, Se împarte nouă, credincioșilor din Sfântul Potir. Preotul, din cele patru particule, o ia pe cea cu inscripția IS, adică Iisus, și o pune în Sfântul Potir. Realizează astfel unirea dintre Trupul și Sângele Domnului și rostește: **Plinirea potirului credinței Sfântului Duh. Amin,** adică Potirul este

plin de credință și Duh Sfânt, iar prin unirea dintre Trup și Sânge, se proclamă unirea firilor Mântuitorului Hristos. El se arată Dumnezeu desăvârșit și Om desăvârșit, într-o unitate nedespărțită, în Persoana lui Iisus Hristos. Când preotul săvârșește unirea, i se aduce apă fierbinte, numită „căldură”, pe care o binecuvântează și o toarnă în Sfântul Potir, zicând: **Binecuvântată este căldura sfinților Tăi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.** Prin binecuvântarea „căldurii” se sugerează credința creștinilor care trebuie să fie fierbinte și vie, nu căldicică sau rece. Apa fierbinte și unită cu Sângele Domnului în Sfântul Potir, preînchipuie Sângele și apa care au ieșit din coasta împunsă a Mântuitorului, semn ca trupul Lui era viu. Astfel, prin Sfânta Împărtășanie, atingem cu buzele noastre Coasta cea vie a Domnului, așa cum ne spun Sfinții Părinți.

După aceea, începe Sfânta Împărtășanie: mai întâi a preoților, în Sfântul Altar, și apoi a credincioșilor, rostindu-li-se numele mic.

Frica dumnezeiască, credința și iubirea sunt virtuți care trebuie să ne Stăpânească sufletele dacă voim ca Sfânta Împărtășanie să ne fie de folos, să ne mântuiască. Foloasele și darurile sunt foarte multe:

- Unirea cu Hristos prin har.
- Participarea sufletului, încă de din această viață, la bunătățile cele veșnice.
- Experierea învierii.
- Crearea locașului dumnezeiesc în inimi.
- Îndumnezeirea.
- Sporirea lucrărilor duhovnicești.
- Iertarea păcatelor.
- Sfințirea sufletului și a trupului.
- Dobândirea frumuseții cea după Hristos.
- Pacea de sus.
- Cugetul smerit.
- Iubirea desăvârșită, iubirea de oameni.

200. Știu și cred că sunt un preot neînsemnt și sărac duhovnicește. Cu toate acestea, am văzut înainte cu mulți ani, un om al lui Dumnezeu, un slujitor vrednic al Celui preainalt, care după încheierea Sfintei Liturghii m-a dus pe mine și pe câțiva

alți oameni, într-o căsuță obișnuită, ca să ne ofere un prânz modest și a început să ne vorbească. La puțin timp, pe când grăia, au început să iasă din gura lui flăcări de foc dumnezeiesc. În același timp s-au întâmplat două lucruri: luminile l-au cuprins pe el și au căzut și asupra acelor care erau de față. Cei care au văzut această minune au fost patru bărbați, un copil de șase ani și eu nevrednicul, pe când ceilalți, în jur de 20, n-au simțit nimic. Deci, nu este vorba despre înșelăciune, iluzii sau închipuiri, pentru că ceea ce am simțit apoi a fost neobișnuit, senin, ieșit din comun. Asemenea preoți vrednici și harismatici sunt mulți în Biserica noastră Ortodoxă, slavă lui Dumnezeu, dar rămân necunoscuți datorită smereniei lor adânci. ⁷⁸⁷

La încheierea acestei istorisiri minunate mărturisesc următoarele: „Cât de mult aș dori să mă asemăn acelui preot smerit, cu viața lui plină de privegheri și de rugăciuni, cu lucrarea lui desăvârșită a virtuților...! Pentru că, întâi întâlnești pe Dumnezeu în ascuns și suferi cele dumnezeiești, adică ești atins de dumnezeire, și după aceea slujești”. După împărtășire, preotul înalță Sfântul Potir și rostește: **Mântuiește Dumnezeule poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta.**

Poporul răspunde: **Am văzut lumina cea adevărată... .**

În timpul acestei doxologii triumfătoare, preotul se întoarce în Sfântul Altar, așează Sfântul Potir pe Sfânta Masă și luând cădelnița, tămâiază Sfântul Potir și rostește cu evlavie de trei ori: **Înalță-Te peste ceruri Dumnezeule și peste tot pământul slava Ta.** Cuvintele acestea ar însemna: Domnul să revină, să se întoarcă la tronul slavei de unde a coborât pentru mântuirea noastră. Cuvintele **Am primit duhul cel ceresc**, se referă la evenimentul Cincizecimii. Preotul cu Sfântul Potir în mână se întoarce către popor și rostește: **Totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.**

Aceste cuvinte sunt o urare: fie ca Domnul să ne învrednicească să ne împărtășim cu El întotdeauna. Acum în chip tainic iar la Cina Eshatologică uniți mereu cu El.

Urmează cererile: **Drepti primind..., Apără mântuiește..., Ziua toată...,** între care se rostește rugăciunea de mulțumire: **Mulțumim Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni...**

⁷⁸⁷ Din consemnările personale

Mulțumim lui Dumnezeu pentru Jertfa de astăzi și Îl rugăm să ne păzească viața și să ne apere de orice rău. Urmează încheierea rugăciunii care este tot o doxologie treimică și vizează scopul vieții noastre, sfințirea. În acest timp, preotul pune particielele în Sfântul Potir și îl șterge cu buretele rostind: **Spală Doamne păcatele celor ce s-au pomenit aici.** Ce mare lucru este pomenirea unui nume la Sfânta Liturghie! În continuare, preotul rostește rugăciunea Amvonului cu rugămintea ca să plecăm din biserică în pace. Rugăciunea aceasta cuprinde o mulțime de binecuvântări și daruri din partea lui Dumnezeu. Poporul răspunde: **Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până-n veac** (de trei ori). Credincioșii se roagă să fie binecuvântat numele lui Dumnezeu pentru toate câte s-au săvârșit la Sfânta Liturghie și pentru împărtășirea lor, care le aduce iertare de păcate și sfințire. Doxologia aceasta a fost rostită și de către dreptul și mult încercatul Iov. Urmează apolisul și se împarte anafură. Anafura înseamnă o binecuvântare care înlocuiește Sfânta Împărtășanie și se dă celor care n-au primit Preacuratele Taine. O luăm întotdeauna din mâinile preotului cu palma făcută căuș, după care o sărutăm pe cea a preotului. Se închid Sfintele Uși și în continuare, în Sfântul Altar se citesc rugăciunile după Sfânta Împărtășanie, care se încheie cu: **Acum liberează pe robul Tău Stăpâne...**⁷⁸⁸. Acum preotul și cei care s-au împărtășit sunt pregătiți să moară, de aceea rostesc această ultimă rugăciune.

Simeon a ținut în mâinile sale, pentru puține clipe, pe Mântuitorul lumii, pe când noi L-am primit întreg.

Domnul, prin Sfânta Împărtășanie, ne-a dăruit mântuirea și Viața, ne-a îmbrăcat întru lumină și nestricăciune. După aceea, ne-a așezat de-a dreapta Tatălui, îndumnezeindu-ne acolo, în Împărăția Lui. Preotul își scoate veșmintele, în semn că nu-i mai trebuie îmbrăcămintea acestei lumi, o dată ce s-a îmbrăcat cu Hristos Însuși și este pregătit să moară.

Sfârșit și lui Dumnezeu Slavă.

---

⁷⁸⁸ Luca 2, 29-30

BIBLIOGRAFIE

A. SCRITORI ȘI PĂRINȚI BISERICEȘTI

1. Avva FILIMON, *Cuvânt despre Avva Filimon*, Filocalia, vol. 2
2. Sfântul VASILE cel Mare, *Împotriva lui Eunomiu despre Sfântul Duh*, Omilia a 3-a (P.G. 29, 653)
3. Sfântul VASILE cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, Omilia a 5-a (VEPES 52)
4. Sfântul GHERMAN Patriarhul Constantinopolului, *Istoria Bisericească și Contemplația mistică* (P.G. 98, 384)
5. Sfântul GRIGORIE Teologul, *Despre Dogma și Statutul Episcopilor*, Omilia a 20-a (EPE 4)
Cuvântare la Sfântul Botez, Omilia a 40-a (EPE 4)
Cuvântare la Paște (EPE 5)
6. Sfântul GRIGORIE de Nyssa, *Cuvântare la Tatăl Nostru*, Omilia a 2 a (PG 44, 1136); Omilia a 4-a (P.G. 44, 1161); Omilia a 5-a (PG 44, 1177)
Despre Învierea cea de a treia zi a Domnului (VEPES 69)
Către Avlavie că nu există trei Dumnezei, Marele cuvânt catehetic (P.G. 45, 116)
7. Sfântul GRIGORIE Palama, *Cuvântare la Adormirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria*, Omilia a 37-a (P.G. 151, 460)
Despre cei ce se liniștesc în sfințenie, Omilia a 3-a (EPE 2)
8. CONSTITUȚIILE APOSTOLICE, Cartea a 8 a (VEPES 2)
9. Sfântul DIDIM al Alexandriei, *Comentarii la Pilde*, cap. 9 (VEPES 47)
10. Sfântul DIONISIE Areopagitul, *Despre ierarhia bisericească*, cap. 3 (P.G. 3, 424); cap. 7 (P.G. 3, 552)

11. Sfântul DOSITEI al Ierusalimului, *Mărturisirea credinței ortodoxe*, Tesalonic, 1983
12. Sfântul IRINEU de Lugdunum, *Cartea II* (P.G. 7, 707)
Despre condamnarea pseudo-cunoașterii (VEPES 5)
13. Sfântul EPIFANIE al Constanței Ciprului, *Împotriva Melchisediților, Omilia 32 și Omilia 52, Cartea I* (P.G. 41, 972)
14. Pastorul lui HERMA, *Viziunea a 3 a* (VEPES 3)
15. Sfântul TEODOR al Andidelor, *Înainte vedere esențială a simbolurilor și tainelor săvârșite la Dumnezeiasca Liturghie* (PG 140 417)
16. Sfântul TEODOR al Edesei, *O sută de capitole folositoare de suflet*, Filocalia, vol. 2
17. Sfântul IGNATIE Teoforul, *Epistola către Efeseni* (VEPES 2);
Epistola către Romani (VEPES 2)
18. Sfântul IUSTIN Martirul și Filozoful, *Întâia Apologie pentru creștini către Antonim cel Evlavios* (PG 6, 328)
19. Sfântul IPOLIT, *Dovezi din Sfintele Scripturi despre Hristos și despre Antihrist* (VEPES 6)
20. Sfântul ISAAC Sirul, *Asceticele, Omilia a 24-a; Omilia a 30-a; Omilia a 44-a* (Editura Sfântul Nicodim)
21. Sfântul ISIDOR Pelusiotul, *Epistola 122* (PG 73, 824)
22. Sfântul IOAN Damaschim, *Expunere exactă a credinței ortodoxe* (Editura Pournara, Tesalonic, 1976)
23. Sfântul IOAN Postitorul sau Moshos, *Cartea numită Limonariu* (PG. 87, 2848)
24. Sfântul IOAN Sinaitul Scărarul, *Omilia I, Despre nesupunere* (Oropos Atica 1986³); *Omilia a IV a, Despre ascultare; Omilia a VI a, Despre amintirea morții*
25. Sfântul IOAN Gură de Aur, *Cuvântul la Înălțarea lui Hristos* (PG. 46, 689)
Despre Stelechie și despre cucernicie, Omilia a II a (PG 47, 416)
La statui, Omilia a II a (PG 49, 15)
Despre trădarea lui Iuda, Omilia I (PG 49, 381)
Cuvântare la Sfântul martir Vavila (PG 50, 527)
Omilie după cutremur (PG 50, 713)

- Comentariu la Facere, Omilia a 27-a (PG 53, 239)*
Explicare la Psalmul 41 (PG 55, 115)
Omilii la Isaia, Lauda I (PG 56, 97)
Comentariu la Sfântul Evanghelist Matei, Omilia a 18-a (PG 57, 255)
Comentariu la Sfântul Evanghelist Matei, Omilia a 50-a (PG 58, 503)
Comentariu la Sfântul Evanghelist Matei, Omilia a 82-a (PG 58, 737)
Comentariu la Epistola a II-a către Corinteni, Omilia a 18-a (PG 61, 523)
Comentariu la Epistola către Efeseni, Omilia a 9-a (PG 62, 59)
Comentariu la Epistola I Timotei, Omilia a 4-a (PG 62, 519)
Omilia a 11-a (PG 62, 659)
Comentariu la Epistola către Evrei, Omilia a 12-a (PG 63, 95)
Omilie la Psalmul 46 (EPE 6)
Comentariu la Evanghelia Sfântului Matei, Omilia a 19-a (EPE 9)
Omilia a 25-a (EPE 10)
Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan, Omilia I (EPE 12)
Omilia a 46-a (EPE 13)
Comentariu la Faptele Apostolilor, Omilia a 19-a (EPE 15)
Comentariu la Epistola I Corinteni, Omilia a 36-a (EPE 18)
Comentariu la Epistola a II-a Corinteni, Omilia a 21-a (EPE 19)
Comentariu la Epistola a II-a către Timotei, Omilia I (EPE 23)
Despre petrecerea întru Dumnezeu, (EPE 26)
Pastorale și ascetice I Omilia a 6-a (EPE 28)
Cuvântarea înainte de exil (EPE 33)
Cuvântare la Ziua Nașterii Mântuitorului, Omilia I (EPE 35)
Cuvântare la Rusalii, (EPE 36)
26. Sfântul CHIRIL al Alexandriei, *Cuvântare la Cina cea de Taină și la Spălarea picioarelor în Joia Mare, Omilia I (PG 77, 1016)*
27. Sfântul CHIRIL al Ierusalimului, *Cateheza a 5-a mistagogică (PG. 33, 1109); Cateheza a 17-a (PG 33, 917); Cateheza a 5-a mistagogică (VEPES 39)*
28. Sfântul MACARIE Egipteanul, *Despre cum să ne rugăm lui Dumnezeu neîncetat și cu luare aminte, Omilia 33 (PG 34, 741)*
29. *Cuvinte la 150 de capitole despre rugăciune, Filocalia vol. 3*
30. Sfântul MAXIM Mărturisitorul, *Către Talasie Preasfințitul preot 58 (PG 90, 592)*
Mistagogia, cap. 13 (PG 91, 692)

- Mistagogia*, cap. 15 (PG 91, 693)
O sută de capitole despre iubire, Filocalia vol. 2
Tâlcuire pe scurt la rugăciunea Tatăl Nostru, Filocalia vol. 2
31. Sfântul ATANASIE cel Mare, *Epistola către Serapion, Episcopul de Thmuevs* (PG 26, 596)
32. Sfântul NIL Ascetul, *Cuvânt ascetic*, Filocalia vol. I
33. *153 de capitole despre rugăcine*, Filocalia vol. I
34. Sfântul NECTARIE al Pentapolei, *Cugetare despre nemurirea sufletului și despre Sfintele parastase*, (Tesalonic, 1983)
35. Sfântul NICODIM Aghioritul, *Cartea lui Varsanufie și a lui Ioan (Întrebări și răspunsuri)*, (Editura B. Rigopoulos Tesalonic, 1974)
36. *Sinaxar*, vol. I (Ediția K. H. Spanos, Athinisi)
37. *Sinaxarul Neomartirilor* (Tesalonic, 1984)
38. Sfântul NICOLAE Cabasila, *Explicarea Sfintei Liturghii* (PG 150, 368)
Despre viața în Hristos Omilia a 4-a (PG 150, 581)
39. Sfântul SIMEON Arhiepiscopul Tesalonicului, *Despre Sfânta Liturghie* (PG 155, 253)
Apanta, Reeditarea din 1872 (Ediția B. Rigopoulos)
40. Sfântul SIMEON Noul Teolog, *Capitole practice teologice și morale*, (PG 120, 604)
Cuvântarea a 4-a morală, Filocalia (EPE 19 B), (Tesalonic, 1990)
Rugăciunea mistică, Filocalia (EPE 19 E)
Iubiri dumnezeiești 18, Filocalia (EPE 19 E)

B. BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

41. Avva DOROTHEI, *Scrieri ascetice*, Kareia, 1991
42. AGAPIE Monahul, *Mântuirea păcătoșilor*, Atena, 1950
43. Sfântul IOAN de Konstrad, *Viața mea în Hristos*, Atena, 1996⁶
44. ALEXANDRA Monahia, *Îngerii*, Atena, 1994
45. ALIVIZATOU Amilka, *Sfintele Canoane*, Atena, 1923

46. ANDRUTSOS Hristou, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe de răsărit*, Editura Aster²
47. ANTIM Aghiananitul Ieromonahul, *Sfânta Ana, Altarul Sfânt al Atosului*, Sfântul Munte, 1992
48. ISIHASTUL Anonim, *Vedere duhovnicească*, Tesalonic, 1979
49. GAVRIIL Dionisiatul Arhimandritul, *Din grădina bunicului*, Editura Grădina Maicii Domnului, 1994
50. GRIGORIE Ieromonahul, *Dumnezeiasca Liturghie, explicații*, Editura Damos
51. IDEM, *Mersul la Biserică*, Sfântul Munte, 1991
52. Editura STUPUL ORTODOX, *Părintele Dimitrie Gkagastatis, Viața, minunile, sfaturi și scrisori*, Tesalonic, 1975
53. TEOCLIT, Mitropolitul Etaniei, *Către frații preoți*, Mesolonghii, 1984
54. TEOCLIT Monahul Dionisiatul, *Revista Presa ortodoxă*, nov. 2001
55. TEOFILOPOUL Andrei Monahul, *Patericul Sfântului Munte*, Tesalonic 1984, vol. 1, 2
56. *Enciclopedia Religioasă și Morală*, vol. 3 și vol. 9
57. Schitul Sfântului IOAN TEOLOGUL, *Părintele Arsenie Capadocianul*, Suroti, Tesalonic, 1975
58. Sfânta MITROPOLIE de Mitilene, *Revista Păstorul*, vol. 2, 1996 19.
59. Sfânta MITROPOLIE A Servedor și Kozanei, *Cuvânt Ziditor, Dumnezeiasca Liturghie*, Kozani, 1982
60. Sfânta MĂNĂSTIRE a Tuturor Sfinților, Kalimnos, *Sfântul Sava din Kalimnos*, 1994
61. Sfânta Mănăstire XIROPOTAMU, *Revista Mărturii Aghiorite*, nr. 1, 1988, nr. 16-17, 1992
62. Sfânta Mănăstire a Sfântului DAVID, *Un părinte Sfânt, Fericitul Iacov*, Editura Sfintei Mănăstiri a Sfântului David, Evoia, 1993
63. Sfânta Mănăstire a Paraklitului, *Sfântul Andrei cel Nebun pentru Hristos*, Oropos Atica, 2000
64. Sfânta Mănăstire a Paraklitului, *Sfântul Serafim de Sarov*, Oropos Atica, 1996⁶

65. IOANICHIE Arhimandritul, *Pateric Atonit*, Koufalia, Tesalonic, 1992²
66. IOSIF Vatopedinul, *Ucenicul harismatic, părintele Efrem Katounachiotul*, Vatoped, 2001
67. IOSIF Monahul, *Chipuri de părinți de la Schitul Nou*, Tesalonic, 1988
68. CALINIC Constantinos Protopresbiterul, *Biserica creștină și cele săvârșite în ea*, Atena, 1958²
69. AUGUSTIN Kantiotul, Mitropolitul Florinei, *Explicații la Dumnezeiasca Liturghie*, nr. 1, 2 Atena, 1989²
70. IDEM, *Biserica ortodoxă*, Atena, 1992
71. GHEORGHE Kapsanis, *Sfânta Mănăstire a Cuviosului Grigorie*, articol în revista *Cuviosul Grigorie*, vol. 4, 1979
72. IOANICHIE Kotsonis Ieromonahul, *Buchete din Grădina Maicii Domnului*, Tesalonic, 1992
73. LANGHIS Matei, *Marele Sinaxar al Bisericii Ortodoxe*, Atena, 1964², 1984⁵, 1984⁶, 1990⁶, 1992⁶
74. IDEM, *Everghetinos*, Atena, 1990⁶
75. LAZĂR Monahul Dionisiatul, *Povestiri Dionisiate*, Sfântul Munte, 1989²
76. MAVROMATI Gh., *Tatăl Nostru*, Editura Tertios
77. MELETIE, Mitropolitul Nicopolei, *Starețul Samson*, (traducere), Preveza 1991², 1995³
78. MENUNOS Ioan, *Părintele Cosma, Povestire biografică*, Atena, 1969
79. MOSHOS Ioan, *Limonariu*, Volos 1958 și Sfântul Munte, 1983
80. IOANICHIE Bălan Ieromonahul, *Patericul Românesc*, Tesalonic, 1985
81. BOTSIS Petros, *Părintele Ieronim, Isihastul din Eghina*, Atena, 1993
82. MOISE Monahul Aghioritul, *Povestiri aghiorite ale părintelui Ioachim*, Tesalonic, 1989
83. IDEM, *Fericitul Părinte Gheorghe Karsalidis*, Drama, 1996

84. Sfântul NICOLAE Cabasila, *Explicarea Sfintei Liturghii*, Tesalonic, 1991²
85. NINIKAS SOLON, *Sinaxarul rusesc*, Atena, 1997
86. DANAS Pavel Arhimandritul, *Barbarul care a devenit Sfânt*, Vonitsa, 2000
87. PAISIE Aghioritul, *Părinți aghioriți și povestiri aghiorite*, Tesalonic, 1993¹
88. IDEM, *Hagi Gheorghe Atonitul*, 1996
89. IDEM, *Scrisori*, Suroti, Tesalonic, 1994
90. PAPADOPOULOS Stelianos, *Fericitul Iacov Tsalikis*, Atena, 1994
91. PARASCHEVOPOULOS Ghervasie Arhimandritul *Interpretare Sfintei Liturghii*, Patras, 1958
92. PASHOS P. B., *Pustiul Interior*, Atena, 1995
93. PETRU Ieromonahul, *Un episcop ascet*, Editura Astir²
94. SPETSIERIS Ioachim Arhimandritul, *Memorii*, Noul Schit, Sfântul Munte, 1998
95. TSAMIS D. G., *Patericul Sinaitic*, Tesalonic, 1988
96. TREMBELAS Panaghiotis, *Din cultul nostru ortodox*, Atena, 1991
97. IDEM, *Psaltirea*, Atena, 1970²
98. IDEM, *Dogmatica*, Atena, 1961(vol. 3)
99. HAMPACHI Teodor Egumenul, *Pateric*, Tesalonic, 1993⁷
100. HARONIS B., *Ioan Gură de Aur, Antropologie pedagogică*, Atena, 1994, vol. 4
101. HERUVIM Arhimandritul, *Chipuri aghiorite contemporane, 6. Sava Duhovnicul*, Oropos Atica, 1975²
102. IDEM, *Chipuri aghiorite contemporane, 7. Ignatie Duhovnicul*, Oropos Atica, 1973

ABREVIERI

VEPES - Biblioteca Părinților Greci și a Scriitorilor Bisericești,
Editura *Diaconiei Apostolice* a Bisericii Greciei, Atena, 1955

EPE - Părinții Greci ai Bisericii, Editura Patristică *Sfântul
Grigorie Palama*, Tesalonic, 1972

FILOCALIA - Filocalia Sfinților Niptici, Traducere de A. G.
Galitis, vol. 1, 5, Editura *Grădina Maicii Domnului*

FILOCALIA - Filocalia Părinților Niptici și Asceți, Editura
Grigorie Palama, Tesalonic, 1983

PG - *Patrologiae cursus completus*, Series Graeca, Ediția J. P.
Migne, Paris, 1857

CUPRINS

Prefața editorului traducerii românești	7
Prologul autorului la ediția românească.....	9
Prologul părintelui Efrem Filoteitul	11
Nota autorului	15
Introducere generală	18
PRIMA PARTE: LITURGHIA CATEHUMENILOR.....	41
1. Binecuvântarea mare	43
2. Ectenia mare.....	51
3. Antifoanele.....	117
4. Vohodul mic.....	121
5. Cântarea întreit sfântă.....	128
6. Citirea apostolului.....	136
7. Citirea din Evanghelie.....	138
8. Ectenia întreită	160
9. Catehumenii	186
PARTEA A DOUA: LITURGHIA CREDINCIOȘILOR	195
10. Rugăciunile pentru credincioși	197
11. Imnul heruvimic	206
12. Vohodul mare	241
13. Ectenia cererilor	255
14. Rugăciunea proscomidiei	277
15. Sărutarea iubirii	283
16. Simbolul credinței	291
17. Sfânta Anaforă	300
18. Sfîntirea Cinstitelor Daruri	349
19. Ectenia cererilor	381
20. Dumnezeiasca Împărtășire	386
21. Rugăciunile de după Împărtășire	470
22. Rugăciunea amvonului	475
23. Apolisul și anafura	482
PARTEA A TREIA: EPILOG	487
Epilog	489
Bibliografia	517
Cuprins	525

PARTEA A TREIA
EPILOG

PRIMA PARTE
LITURGHIA
CATEHUMENILOR